

Journal of Modern Learning Development

ISSN 2673-074X (Print)

ISSN 2697-455X (Online)

ปีที่ 7 ฉบับที่ 3 เมษายน 2565

Vol.7 No.3 April 2022

Journal of Modern Learning Development

ISSN 2673-074X (Print)

ISSN 2697-455X (Online)

ปีที่ 7 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนเมษายน 2565

วัตถุประสงค์

Journal of Modern Learning Development เป็นวารสารวิชาการราย 2 เดือน (ปีละ 6 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์, ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน, ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน, ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม, ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม, ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม) มีวัตถุประสงค์ เพื่อเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษา ด้านศาสนา ปรัชญา นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่นๆ

บทความที่ได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน พิจารณาตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ Journal of Modern Learning Development ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะของกองบรรณาธิการ Journal of Modern Learning Development ไม่สงวนลิขสิทธิ์การคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 6 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 28 กุมภาพันธ์)

ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 เมษายน)

ฉบับที่ 3 พฤษภาคม – มิถุนายน

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มิถุนายน)

ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 สิงหาคม)

ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ตุลาคม)

ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ธันวาคม)

เกณฑ์การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จำนวน 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบข้อมูลของผู้เขียนบทความ เช่น ชื่อหรือประวัติการทำงาน และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double-Blind Peer Review)

บทความที่ส่งมาขอเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความของวารสาร และต้องให้เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดไว้

ทรรศนะและความคิดเห็นของผู้เขียนบทความ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือทรรศนะความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

เจ้าของ

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

บก.พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

เลขที่ 141 หมู่ 6 ตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี 41190

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/index>

E-mail: journal1990jmsd@gmail.com

บรรณาธิการ

ดร.ธีรดนัย กัปโก

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

กองบรรณาธิการ

รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ

รศ.ดร.รัตนะ ปัญญาภา

รศ.ดร.ภาสกร ดอกจันทร์

พระปลัดสมชาย ปโยโค,ดร.

ผศ.ดร.หอมหวล บัวระภา

ผศ.ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง

ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช

ผศ.ดร.ประมุข ศรีชัยวงษ์

ดร.สมพงษ์ เกษานุช

ว่าที่ร้อยตรี ดร. สุริยะ หาญพิชัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยมหาสารคามราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

รศ.ดร.รัตนะ ปัญญาภา

รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ

รศ.ดร.ภาสกร ดอกจันทร์

รศ.ดร.สุวัฒน์ จุลสุวรรณ

รศ.ดร.ศิวัช ศรีโสภากุล

รศ.ดร.พรชัย เจดามาน

รศ.ดร.โชติ บดีรัฐ

รศ.ดร.สุรพงษ์ คงสัตย์

ผศ.ดร.วิเชียร แสนมี

ผศ.ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง

ผศ.ดร.กุลจิรา รักนนคร

ผศ.ดร.อภิวัฒน์ โพธิ์सान

ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช

ผศ.ดร.ประมุข ศรีชัยวงษ์

ผศ.ดร.เสกสรรค์ สนวน

ผศ.ดร.ภูมิภักดิ์ ภูมิพงศ์คชศร

ผศ.ดร.ธีรทัศน์ โรจน์กิจจากุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยมหาสารคามราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

นักวิชาการอิสระ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.อรรถ อภินันท์ธีระศักดิ์ดา
ผศ. ดิษยพรรณ ศรีบุญเรือง
พระปลัดสมชาย ปโยโค,ดร.
พระมหาพิสิฐ วิสิฐฐปณโณ,ดร.
ดร.เกศสุดา โภคานิตย์
ดร.อินทุราภรณ์ อินทรประจบ
ดร.สมพงษ์ เกษานุช
ดร.สมควร นามสีฐาน
ดร.รัชดา ภักดิ์ยิ่ง
ดร.ลักขณา อินทร์บึง
ว่าที่ร้อยตรี ดร. สุริยะ หาญพิชัย
ดร.ดำเนิน หมายดี
ดร.เกษภา ผาทอง
ดร.สาคร มหาหิงค์
ดร.อดิสร หนั่นคำจรร
ดร.กิตติพงษ์ พิพิธกุล

มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาลัยพิษณุพนธ์
นักวิชาการอิสระ
นักวิชาการอิสระ

ผู้จัดการวารสาร

นางสาวนัยนา กัปโก

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

สารบัญ

บทความวิจัย

- ➔ กระบวนการของสิทธิที่จะได้รับการประกันตัวของกลุ่มผู้ชุมนุม : กรณีศึกษา กลุ่ม 1
คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตย ที่สมบูรณ์อันมี
พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) กับ กลุ่มเยาวชนปลดแอกหรือคณะราษฎร
น่านนภา พันธุ์เสือ และ ศิวัช ศรีโสภากุล
- ➔ ผลของการจัดกิจกรรมดนตรีผ่านบทเรียนออนไลน์ เพื่อพัฒนาทักษะทางดนตรีด้านจังหวะ 14
ของเด็กออทิสติก
กิตติศักดิ์ เลียงดี และ อัญชลี บุญจันทร์
- ➔ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดพิชนิมิต (คำสวัสดิ์ราษฎร์ 23
บำรุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
รัชณี แจ่มใส, รสริน พิมลบรรยงค์ และ วราภรณ์ โพธิ์งาม
- ➔ การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียน 40
วัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก
สุนีย์ สอนตระกูล, สมโภชน์ อเนกสุข และ รสริน พิมลบรรยงค์
- ➔ คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎีปาปนิสสูตร ของ 55
ผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี
ภาวิณี ประทุมสาย, สุนทร สายคำ และ สมบัติ รัตนคร
- ➔ การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูกด้วยกระบวนการสุนทรีย 68
สาธกร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
อัศววัฒน์ ศรพัฒนานนท์ และ ทรงภพ ขุนมธุรส
- ➔ การประเมินผลสัมฤทธิ์ในการใช้หลักสูตรด้านพุทธศึกษา สำหรับการเรียนการสอนของ 83
การศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาของประเทศไทย
ศุภพัฒน์กร วงศ์ธนวิสุ, ฌาน เรืองธรรมสิงห์, จตุภูมิ เขตจัตุรัส และ วชิราวุธ ธรรมวิเศษ
- ➔ การปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง 100
จังหวัดหนองบัวลำภู
โกศล สอดส่อง

➔ภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมือง ขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 114

พระปลัดนัฐพงศ์ ขนฺติสมฺปนฺโน (หมื่นแก้ว), พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส และ
สุรศักดิ์ จันทผลา

➔การบริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัด ใน พระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น 127

ภิญจิรา ธิตะปัน, สุรศักดิ์ จันทผลา และ พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส

➔การมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 144

สมโภชน์ อเนกสุข, สุนีย์ สอนตระกูล และ รสริน พิมพ์บรรยงค์

➔การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนก สามัญศึกษา เขต 7 159

พระชนพร คุณสมฺปนฺโน (อาคะนิช), สุนทร สายคำ และ พระฮอนด้า วาทสฺสโท

➔การศึกษาศาภาพการบริหารจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปิจิตร 169

Bodin Sukpat , Tussana Siputta

➔การบริหารจัดการรูปแบบ SUPAWAN (SUPAWAN MODEL) ที่มีประสิทธิผล ต่อการ พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก”โรงเรียนชุมชน บ้านประโดก – โคกไผ่ (สถิตย์วิริย
คุณ)

สุพวรรณ ชูกานต์กุล

➔แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 197

อาธิชา ศิริอามาตย์, สมบัติ รัตนคร และ พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส

➔ภาวะผู้นำตามหลักทศุติยาปณิกสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัด ใน พระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น 210

พระครูสังฆรักษ์ภูวนน ธีรวิฑฒโน (เริ่มศรี), สมบัติ รัตนคร และ พระฮอนด้า วาทสฺสโท

➔การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ทำเขื่อนอุบลรัตน์ ของคณะอนุกรรมการทรัพยากร น้ำจังหวัดขอนแก่น 222

ธีรภัทร ทะคง และ กฤษวรรณ โล้วชรินทร์

➔ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ ตำบลผักไหม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ 234

อานนท์ ตั้งพิทักษ์ไกร และ พชรินทร์ ธนฤทธิไพศาล

➔ แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจังหวัดขอนแก่น เขต 1 251

องอาจ นามพิกุล, สุรศักดิ์ จันทลา และ สุนทร สายคำ

➔ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการสอนวิชาคณิตศาสตร์ สำหรับนักศึกษาครูสาขาคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร 264

ปรกชัช เมืองโคตร, นฤนาท จันทล้ำ และ ปรีชา จันทล้ำ

➔ Study on Cultural and Tourism Product Layer and Experience Quality in Ethnic Minority Areas Take Jinuo Mountain Village as an Example 277

Yi Liu

บทความวิชาการ

➔ นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ : ประชาชนแข็งแรง เศรษฐกิจแข็งแรง ประเทศไทยแข็งแรง 295

วาธินี วงศาโรจน์, พนาวัน เปรมศรี, วรณวิภา ไตลังคะ และ ภาสกร ดอกจันทร์

➔ สื่าสกับการผ่อนคลายความเครียดในผู้สูงอายุ 310

จิระวุฒิ อัจฉริยชีวิน และ ชัยรัตน์ ชูสกุล

➔ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 321

นัฐพันธ์ ดิศจิเรญ

➔ ชักพระทางน้ำ ณ คีรีวง : ปฐมเหตุและการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน 336

เชษฐา มุทะหมัด และ เดโซ แชน้ำแก้ว

➔ การเพิ่มมูลค่าภูมิปัญญาผ้าทอท้องถิ่นสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 347

สุภาพร วิชัยดิษฐ์, ศกลวรรณ คงมานนท์ และ พุทธิรัตน์ บัวตะมะ

➔ นโยบายการวางแผนครอบครัว 365

กรรณิการ์ ไกรกิจราษฎร์, กิตติพล บัวทะลา, วันชัย บุชบา และ โชติ บดีรัฐ

บทความปริทรรศน์

- ➔ บทความหนังสือ : **BOOK REVIEW** เรื่อง : อริยสัจสำหรับคนสมัยใหม่ 380
พระครูอนันตโสภิต (อนันตโท) และ พระครูจิระธรรมธัช
- ➔ บทความหนังสือ : **BOOK REVIEW** เรื่อง “กฎแห่งกรรม : มัจจุราชเฝ้าไม่ถึง” 389
พระธงชัย โกวิท และ บุญส่ง สิ้นธนู
- ➔ บทความหนังสือ : **BOOK REVIEW** เรื่อง : ตามรอยพระอรหันต์ 405
พระชนภัทร ธนภาโท และ พระธรรมวิมลมุนี

ภาคผนวก

420

กระบวนการของสิทธิที่จะได้รับการประกันตัวของกลุ่มผู้ชุมนุม : กรณีศึกษา กลุ่ม
คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตย
ที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.)

กับ กลุ่มเยาวชนปลดแอกหรือคณะราษฎร

**The Procedure of Right to be Bailed out of group of Protestors: Study Case
People's Democratic Reform Committee (PDRC)
and Free People or People's Party**

น่านนา พันธ์เสือ และ ศิวัช ศรีโคตกุล

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Nannapa Punsua and Siwach Sripokangkul

Khon Kaen University, Thailand

Corresponding Author, E-mail : nannapa.pu@kkumail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาความแตกต่างของสิทธิที่จะได้รับการประกันตัวของกลุ่มผู้ชุมนุมในอดีตและปัจจุบัน มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย 1) เพื่อศึกษาสิทธิที่จะได้รับการประกันตัวของผู้ชุมนุมที่เกิดขึ้นต่อการเมืองไทยในอดีต 2) เพื่อศึกษาสิทธิที่จะได้รับการประกันตัวของผู้ชุมนุมกลุ่มเยาวชนปลดแอก หรือคณะราษฎรที่มีการชุมนุมกันอยู่ในเวลาปัจจุบัน 3) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของสิทธิที่จะได้รับการประกันตัวของผู้ชุมนุมในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นต่อการเมืองไทยในอดีตและกลุ่มเยาวชนปลดแอก หรือคณะราษฎรที่มีการชุมนุมกันอยู่ในเวลาปัจจุบัน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสารที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับงานวิจัย จากวิทยานิพนธ์ บทความ เว็บไซต์ นามาสรูป วิเคราะห์เปรียบเทียบหาความสอดคล้องกัน หรือความแตกต่างของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตกับปัจจุบัน กับหลักการทางวิชาการ หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย พบว่า สิทธิที่จะได้รับการประกันตัวของผู้ชุมนุมที่เกิดขึ้นต่อการเมืองไทยในอดีตนั้นการประกันตัวของกลุ่ม กปปส. ศาลพิจารณาว่าผู้ที่ถูกจับจากการชุมนุมต้องไม่มีพฤติการณ์ที่จะหลบหนี และมีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง ศาลจึงให้สิทธิการปล่อยตัวชั่วคราวโดยเพิ่มเงื่อนไข คือ การเพิ่มราคาประกันตัวและห้ามเดินทางออกนอกประเทศเว้นแต่จะได้รับอนุญาต และสิทธิที่จะได้รับการประกันตัวของผู้ชุมนุมกลุ่มเยาวชนปลดแอก หรือคณะราษฎรที่มีการชุมนุมกันอยู่ในเวลาปัจจุบัน ศาลพิจารณาให้เหตุผลไปในแนวทางเดียวกันว่า การชุมนุมในลักษณะนี้ เป็นคดีมีอัตราโทษสูง ผู้ถูกจับจากการชุมนุมมีพฤติการณ์ที่มีความร้ายแรง และเกรงว่าจะหลบหนี และ/หรือ กลัวว่าจะไปก่อเหตุอันตรายประเภทอื่น หรือจะไปกระทำความผิดซ้ำ ซึ่ง

* วันที่รับบทความ: 3 กุมภาพันธ์ 2565; วันแก้ไขบทความ 13 กุมภาพันธ์ 2565; วันตอบรับบทความ: 14 กุมภาพันธ์ 2565

Received: February 3, 2022; Revised: February 13, 2022; Accepted: February 14, 2022

เป็นดุลยพินิจของศาล จึงทำให้ผู้ชุมนุมที่ตกเป็นจำเลยมักไม่ได้รับสิทธิที่จะได้รับการประกันตัว การชุมนุมทั้ง 2 เหตุการณ์ มีการบังคับใช้กฎหมายเดียวกัน แต่มีการใช้ดุลยพินิจในการกำหนดบทลงโทษต่างกัน คือ การประกันของการชุมนุมในอดีต ศาลมักให้สิทธิการปล่อยตัวชั่วคราว เนื่องจากศาลเห็นว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีพฤติการณ์จะหลบหนี แต่การประกันตัวของกลุ่มผู้ชุมนุมในปัจจุบัน ศาลมักไม่ให้สิทธิการประกันตัว เนื่องจากเป็นคดีมีอัตราโทษสูง จำเลยมีพฤติการณ์ที่มีความร้ายแรง และเกรงว่าจะหลบหนี และ/หรือ กลัวว่าจะจำเลยจะก่อเหตุอันตรายประเภทอื่น หรือจำเลยจะกระทำความผิดซ้ำ

คำสำคัญ: การชุมนุม; ผู้ชุมนุม; สิทธิการประกันตัว

Abstracts

This research aims to study the differences of the right's procedure to be bailed out of the protestors in the past time and the current time. The objectives are to 1) to study the right to be bailed out of group of protestors that happened to Thai politics in the past 2) to study the right to be bailed out of Free People or People's Party that are gathering now 3) to study and compare the difference of right to be bailed out of the protestors nowadays. The documentation that is related and relevant to the research such as theses, articles and websites is gathered. The information that is gathered from the documentary is summarized, analyzed, and compared to the academic theories and law to find the relevance or difference of the events that happened in the past time and current time.

The result of research finds the right to be bailed out of protestors, PDRC's group, that happened to Thai politics in the past; the court considered that the offender or plaintiff had no intention to flee and they had permanent residence. Therefore, the court gave the right of temporary release and added the condition that the bail and did not allow to travel outside Thailand except getting permission. On the other hand, the right to be bailed out of Free People or People's Party in the current time is considered in the same direction by the court that this kind of gathering has high rate of penalty. The offender or plaintiff has violent behavior. Moreover, the court is afraid that the offender will flee and/or afraid that the offender will create more dangerous disturbance, or the offender will create the same disturbance. This is the consideration from the court; therefore, the protestors who have become the offender or plaintiff could not get the right to be bailed out. It is found that the gathering of 2 events enforces the same law but there is lack of discretion of setting different punishment. For the bail in the past, the court allowed the person to be released temporarily because the court considered that the offender or plaintiff had no intention to flee. However, the bail of protestors now is different. The court does not provide the right to be bailed out because the case has high rate of penalty, and the offender has violent behavior. Moreover, the court is afraid of the offender will flee and/or afraid that the offender will create more dangerous disturbance, or the offender will create the same disturbance.

Keywords: Gathering; Protestor; The Right of Bail

บทนำ

การชุมนุมหรือการเดินขบวนเรียกร้อง แสดงออกเชิงสัญลักษณ์ เป็นวิธีการที่มีควบคู่กับการเมืองไทยมาตั้งแต่อดีต เป็นวิธีการที่ประชาชนออกมาสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมที่กำลังส่งผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน เพื่อให้รัฐหรือคณะรัฐบาลหาแนวทางช่วยเหลือ เยียวยา รับผิดชอบ แก้ไขปัญหาต่าง ๆ (เกรียงไกร รوبرู้ และทัศนวรรณ สิริพรหมเจริญ, 2554 : 84-87)

การชุมนุม จึงถือว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา เพื่อเรียกร้องสิทธิหรือเพื่อแสดงความคิดเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่อาจเกิดขึ้นได้บ่อยครั้งโดยมักเกิดขึ้นในประเทศที่ใช้การปกครองระบอบประชาธิปไตย การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่อำนาจอธิปไตยในการปกครองของประเทศเป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน โดยมีกฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐในการจัดการปกครองของประเทศได้บัญญัติไว้ การปกครองระบอบประชาธิปไตยในลักษณะนี้ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงออกในสิทธิเสรีภาพของตนเองอย่างเต็มที่ ประชาชนย่อมมีสิทธิในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง มีสิทธิตัดสินใจในกระบวนการทางการเมืองต่าง ๆ ซึ่งสิทธิเสรีภาพที่จะกระทำในลักษณะดังกล่าวมา ต้องไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น และในการแสดงออกนั้น ต้องไม่ขัดต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญหรือบทบัญญัติของกฎหมายอื่น จึงทำให้การชุมนุมเพื่อเรียกร้องสิทธิ หรือเพื่อแสดงความคิดเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งนับว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งประเทศไทยก็ใช้การปกครองในระบอบนี้ ดังนั้นจึงมักมีปรากฏเหตุการณ์ทางการเมืองชุมนุมอย่างอย่างต่อเนื่อง และการชุมนุมที่มักเกิดความรุนแรงและเป็นปัญหาอย่างมากสำหรับประเทศไทยที่ผ่านมาก็คือ การชุมนุมเพื่อแสดงความเห็นทางการเมือง (เกรียงไกร รوبرู้ และทัศนวรรณ สิริพรหมเจริญ, 2554 : 84-87)

ตัวอย่างการเรียกร้องหรือการชุมนุมที่เกิดขึ้นในประเทศไทยที่ผ่านมาและเห็นได้อย่างชัดเจน เช่น การชุมนุมคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) นำคณะโดย นายสุเทพ เทือกสุบรรณ นำคณะออกมาเรียกร้องเพื่อขอจัดสิทธิพลของอดีตนายกรัฐมนตรี พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร จากการเมืองไทยและจัดตั้งสภาประชาชน เพื่อควบคุมการปฏิรูปประเทศ เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2556 ซึ่งการชุมนุมของ กปปส. ยุติลงหลังจากคณะรักษาความสงบแห่งชาติ คสช. ได้เข้ายึดอำนาจจึงทำให้แกนนำ กปปส. จำนวน 39 คน ถูกจับตัวไป เนื่องจากการชุมนุมทางการเมือง ดังกล่าว แต่อย่างไรก็ดี ค้นพบข้อสังเกตได้ว่าการที่ประชาชนออกมาชุมนุมกันในลักษณะนี้ มีเหตุผลทางด้านการเมืองเป็นสาระสำคัญที่จะออกมาบอกกล่าว เรียกร้อง ให้คณะรัฐบาล หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งในฝ่ายบริหารภาครัฐออกมารับฟังปัญหา เพื่อนำไปแก้ไข หรือรับผิดชอบต่อเหตุการณ์ ดังกล่าว (วรกรณ์ กิรินันท์, 2564 : ออนไลน์)

จนมาถึงปัจจุบันที่ประเทศไทยได้มีคณะรัฐบาลที่นำทีมคณะฝ่ายบริหารโดย พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี เข้ามาดำรงตำแหน่งและบริหารราชการแผ่นดินไทยในปัจจุบัน ที่แม้จะมีการบริหารราชการแผ่นดินอย่างไร จะต้องมีการตั้งข้อสงสัยหรือคำถามจากประชาชนน่านับการเกี่ยวกับที่มาของอำนาจการบริหารราชการแผ่นดิน เมื่อรัฐที่บริหารงานโดยคณะรัฐบาลไม่สามารถดำเนินการจัดการให้ตอบสนองต่อประชาชนได้อย่างทั่วถึง หรือสร้างความไม่เท่าเทียมกันของคนในสังคม หรือไม่มีช่องทางที่ให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม สอบถาม หรือรับคำตอบที่เป็นข้อสงสัยที่เกิดขึ้นในสังคมได้ สิ่งที่ประชาชนมักจะทำ คือ การออกมาเรียกร้องหรือการชุมนุม ตามสถานที่ต่าง ๆ และในเหตุการณ์ปัจจุบัน

การรวมตัวของเยาวชน นักศึกษา ที่เรียกกันว่า “ กลุ่มเยาวชนปลดแอกหรือคณะราษฎร ” เป็นการรวมกลุ่มของเยาวชนต่างออกมา เพื่อบอกกล่าวถึงปัญหาที่พวกเขาคิดว่า สิ่งใดในสังคมไทยที่ควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยใช้เหตุและผลในการเรียกร้อง เมื่อไม่มีทางอื่นใดที่จะเป็นกระบอกเสียงได้ จึงใช้วิธีการนี้ในการเรียกร้อง ตั้งแต่ปีที่ผ่านมาการจัดการชุมนุมมากขึ้นเรื่อย ๆ การดำเนินคดีและจับกุมแกนนำหรือผู้ชุมนุมเองก็มีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ มีการจับกุม ดำเนินคดีกับแกนนำ เช่น เพนกวิน พริษฐ์ ชิวารักษ์, อานนท์ นำภา, สมยศ พฤกษาเกษมสุข, หมอลำแบงค์ ปติวัฒน์ สาหร่ายแย้ม, ไมค์ ภาณุพงศ์ จาดนอก, รุ่ง ปณัสนา สหิทธิจิรวัฒนกุล และไผ่ จตุภัทร์ บุญภัทรรักษา โดยไม่ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิในการประกันตัว (วรากรณ์ กิริณันท์, 2564 : ออนไลน์) และบางครั้งก็ถูกปฏิบัติเหมือนว่าเป็นผู้ต้องขังหรือจำเลย ซึ่งในปัจจุบันพบได้บ่อยครั้ง

สิทธิในการประกันตัวหรือสิทธิในการปล่อยตัวชั่วคราวระหว่างการพิจารณาคดี ก่อนที่ศาลจะพิพากษาจนถึงที่สุด เป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน เป็นสิทธิที่มาจากหลักการที่จะต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุด ซึ่งสิทธินี้ได้ถูกรับรองไว้ในกฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายรัฐธรรมนูญ เพราะการคุมขังเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพอย่างร้ายแรง กระทบต่อเสรีภาพและความมั่นคงในชีวิตและร่างกายของมนุษย์

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น เห็นได้ว่าการชุมนุมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้มีการจับกุมผู้ชุมนุมบางคนไปและไม่ได้รับการประกันตัวตามสิทธิที่ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยตามขั้นตอนของกฎหมาย หลักการสากลปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวนี้ จึงทำให้ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตและอยากรำประเด็นในเรื่องของสิทธิที่จะได้รับการประกันตัวของกลุ่มผู้ชุมนุมของการเมืองไทย ที่เกิดขึ้นในอดีตกับปัจจุบันมาศึกษาเปรียบเทียบกันว่ากระบวนการของสิทธิที่จะได้รับการประกันตัวผู้ชุมนุมมีการปฏิบัติสอดคล้องกันในลักษณะของกระบวนการตามขั้นตอนของกฎหมาย หลักการสากล หรือไม่ เพื่อหาคำตอบของงานวิจัยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสิทธิที่จะได้รับการประกันตัวของผู้ชุมนุมที่เกิดขึ้นต่อการเมืองไทยในอดีต
2. เพื่อศึกษาสิทธิที่จะได้รับการประกันตัวของผู้ชุมนุมกลุ่มเยาวชนปลดแอก หรือคณะราษฎรที่มีการชุมนุมกันอยู่ในเวลาปัจจุบัน
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของสิทธิที่จะได้รับการประกันตัวของผู้ชุมนุมในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นต่อการเมืองไทยในอดีตและกลุ่มเยาวชนปลดแอก หรือคณะราษฎรที่มีการชุมนุมกันอยู่ในเวลาปัจจุบัน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาจากเอกสารกลุ่มผู้ชุมนุมที่เกิดขึ้นต่อการเมืองไทยในอดีต คือกลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) กับ กลุ่มผู้ชุมนุมเยาวชนปลดแอก หรือคณะราษฎรที่มีการชุมนุมกันอยู่ในเวลาปัจจุบัน โดยการศึกษาค้นคว้า เก็บรวบรวม และคัดเลือกข้อมูลเชิงเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยที่เน้นการวิเคราะห์เรื่องสิทธิที่จะได้รับการประกันตัวของกลุ่มผู้ชุมนุม ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

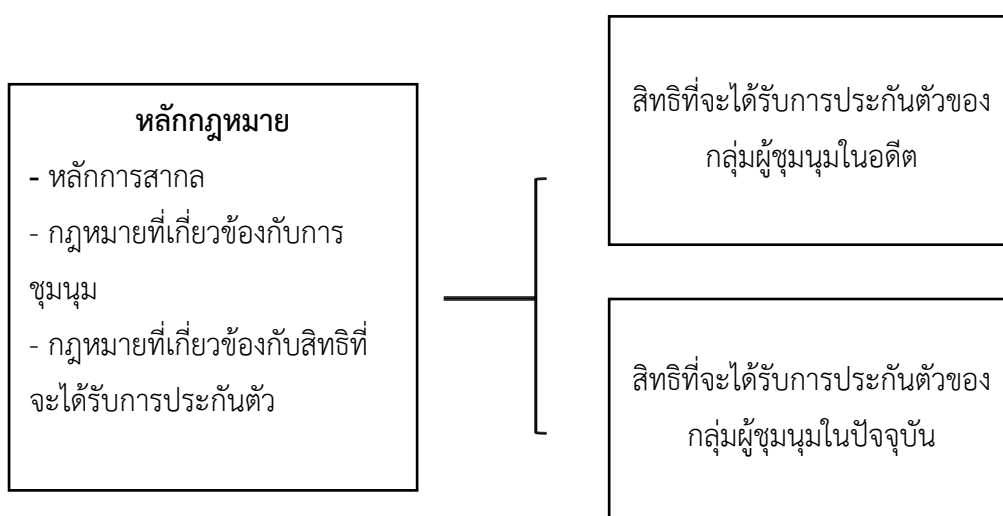
ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร วิทยานิพนธ์ บทความ เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. การวิเคราะห์ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือการนำข้อมูลที่ได้จากเอกสารมาทำการสรุป วิเคราะห์ เปรียบเทียบหาความสอดคล้องกัน หรือความแตกต่างของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตกับปัจจุบัน ควบคู่กับหลักการทางวิชาการ หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อสรุปคำตอบของงานวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง กระบวนการของสิทธิที่จะได้รับการประกันตัวของกลุ่มผู้ชุมนุม : กรณีศึกษา กลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) กับ กลุ่มเยาวชนปลดแอกหรือคณะราษฎร ผู้วิจัยได้ศึกษาจากการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเรื่อง กระบวนการของสิทธิที่จะได้รับการประกันตัวของกลุ่มผู้ชุมนุม ปรากฏผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. สิทธิที่จะได้รับการประกันตัวของกลุ่มผู้ชุมนุมที่เกิดขึ้นต่อการเมืองไทยในอดีต พบว่า ผู้ชุมนุมของกลุ่ม กปปส. จะได้รับโทษตามข้อกล่าวหาตามประมวลกฎหมายอาญา เช่น มาตรา 113 (ความผิดฐานเป็นกบฏ), มาตรา 116 (ร่วมกันกระทำให้ปรากฏแก่ประชาชนเพื่อให้เกิดความปั่นป่วนหรือกระด้างกระเดื่องในหมู่ประชาชน), มาตรา 117 (ร่วมกันยุยงให้เกิดการร่วมกันหยุดงานเพื่อบังคับรัฐบาล), มาตรา 215 (มั่วสุมทำให้เกิดการรบกวนภายในบ้านเมือง) ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง ส.ส. และการได้มาซึ่ง ส.ว. พ.ศ. 2550 มาตรา 76, 152 (พิมพ์ข่าวอาชญากรรม, 2564 : ออนไลน์) ซึ่ง

ข้อหาหรือฐานความผิดที่เด่นชัด คือ ความผิดฐานร่วมกันเป็นกบฏ ล้มล้างระบอบการปกครอง มั่วสุมชุมนุมก่อความวุ่นวายในบ้านเมือง เมื่อถูกตำรวจจับตัวแล้วก็ต้องถูกดำเนินกระบวนการตามกฎหมาย อันเป็นไปตามขั้นตอนของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาใน หมวด 3 ปล่อยตัวชั่วคราว ที่จะต้องให้สิทธิที่จะได้รับการประกันตัวของกลุ่มผู้ชุมนุม มาตรา ๑๐๘/๑ ซึ่งสามารถพิจารณาได้ ดังนี้

1. ผู้ที่ถูกจับจากการชุมนุมต้องไม่หลบหนี
2. ผู้ที่ถูกจับจากการชุมนุมจะต้องไม่ไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน
3. ผู้ที่ถูกจับจากการชุมนุมไปก่อเหตุอันตรายอย่างอื่น
4. ผู้ที่ขอประกันตัวให้ผู้ถูกจับจากการชุมนุมมีหลักประกันไม่น่าเชื่อถือ
5. การที่ปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ที่ถูกจับจากการชุมนุมจะไม่เป็นอุปสรรคหรือทำให้เกิดความเสียหายต่อการสอบสวนของเจ้าพนักงานหรือการดำเนินคดีในศาล เช่น

กรณีศึกษาคดีของ นายสุเทพ เทือกสุบรรณ แกนนำ กปปส. ร่วมกับพวกที่เป็นแกนนำสำคัญที่ตกเป็นจำเลยในคดีนี้อีก 7 คน ที่ได้กระทำความผิดจากการชุมนุมตั้งแต่ปี 2556 – 2557 ในข้อหายุยงปลุกปั่นให้หยุดงาน และบุกรุกสถานที่ราชการ และขัดขวางการเลือกตั้ง และล่าสุดวันที่ 24 ก.พ. 2564 ศาลอาญารัชดาได้อ่านคำสั่งศาลอุทธรณ์ระบุว่า

“...พิเคราะห์ความหนักเบาแห่งข้อหาและพฤติการณ์แห่งคดีแล้ว จำเลยเคยได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้นมาก่อน ไม่ปรากฏว่าจำเลยมีพฤติการณ์จะหลบหนีหรือไม่มาศาลตามกำหนดนัด แม้ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษจำเลย แต่โทษจำคุกสำหรับความผิดในแต่ละกระทงก็ไม่สูงนัก อีกทั้งจำเลยมีที่อยู่เป็นหลักแหล่งแน่นอน จึงอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในระหว่างอุทธรณ์ ตีราคาประกัน 800,000 บาท และห้ามจำเลยเดินทางออกนอกราชอาณาจักรเว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาลชั้นต้น โดยให้ศาลชั้นต้นแจ้งสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองโดยเร็ว...”

และได้มีทนายความฝ่ายจำเลยผู้ให้ข้อมูลหลักได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นต่อคดีนี้ไว้ว่า

“...ถือว่าเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมแล้วที่ทางศาลจะมีคำสั่งปล่อยตัวจำเลยทั้ง 8 คน เพราะการถูกพิพากษาในครั้งนี้ เป็นผลจากการชุมนุมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 และสิ้นสุดการชุมนุมเมื่อปี พ.ศ. 2557 พฤติการณ์ทั้งหมดของผู้ที่ถูกตัดสินถือเป็นการต่อสู้เพื่อชาติบ้านเมือง มาโดยตลอดจนกระทั่งวันที่ศาลมีคำสั่งพิพากษาคดีตัดสินให้จำเลยมีความผิด

สำหรับหลักการที่จะไม่มีการปล่อยตัวศาลจะพิจารณาจากหลัก 4 ข้อประกอบด้วยข้อที่ 1 จำเลยมีการพยายามหลบหนีหรือไม่ 2 มีการยุ่งเกี่ยวกับพยานหรือไม่ 3 มีการทำผิดในเรื่องอื่นหรือไม่ และ 4 หลักประกันมีความน่าเชื่อถือหรือไม่ซึ่งที่ผ่านมาหลักประกันที่ทางทนายยื่นไปประกอบไปด้วยเงินสด โดยจากที่ทนายได้มีการวิเคราะห์ร่วมกันกับจำเลยทั้ง 8 คน สรุปว่าที่ผ่านมาทั้งหมดไม่เคยมีใครมีพฤติการณ์หลบหนี ทุกคนมีการมาพบเจ้าหน้าที่ตามนัด ทำตามกฎหมายระเบียบอย่างเคร่งครัดมีหลักประกันที่น่าเชื่อถือและไม่เคยมีใครปฏิเสธอำนาจของศาล...”

ดังนั้น เมื่อผู้ชุมนุมกลุ่ม กปปส. โดนตำรวจจับกุมไปแล้วก่อนจะมีการปล่อยตัวชั่วคราว พฤติการณ์ที่กล่าวมาข้างต้นมาเป็นองค์ประกอบในการวิเคราะห์ว่าจะให้สิทธิปล่อยตัวชั่วคราวหรือไม่ ซึ่งอยู่ในดุลยพินิจของศาล แล้วจากข้อค้นพบในการประกันตัวของกลุ่ม กปปส. ศาลพิจารณาว่าผู้ที่ถูกจับจากการชุมนุมต้องไม่มีพฤติการณ์ที่จะหลบหนี และมีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง ศาลจึงให้สิทธิการปล่อยตัวชั่วคราวโดยเพิ่มเงื่อนไข คือ การเพิ่มราคาประกันตัวและห้ามเดินทางออกนอกประเทศเว้นแต่จะได้รับอนุญาต (ไทยรัฐออนไลน์, 2564 : ออนไลน์)

2. สิทธิที่จะได้รับการประกันตัวของกลุ่มผู้ชุมนุมเยาวชนปลดแอก หรือคณะราษฎรที่มีการชุมนุมกันอยู่ในเวลาปัจจุบัน พบว่า ผู้ชุมนุมของกลุ่ม เยาวชนปลดแอกหรือคณะราษฎร ถูกดำเนินคดีส่วนใหญ่หรือถูกเป็นผู้ต้องขอลหลักในความผิด ดังต่อไปนี้

1. การมั่วสุมที่ทำให้เกิดการวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง
2. ฝ่าฝืนข้อกำหนดตาม พ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ
3. พ.ร.บ. โรคติดต่อฯ
4. ร่วมกันกีดขวางทางสาธารณะ
5. พ.ร.บ. จราจรทางบก
6. ร่วมกันวาง ตั้ง ยื่น หรือแขวน ในลักษณะที่เป็นการกีดขวางการจราจร
7. พ.ร.บ. ควบคุมการโฆษณาฯ
8. ร่วมกันโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียง
9. พ.ร.บ. รักษาความสะอาดฯ
10. ร่วมกันตั้ง วาง หรือกองวัตถุใด ๆ
11. หมิ่นประมาทพระมหากษัตริย์และราชวงศ์
12. ร่วมกันกระทำให้ปรากฏแก่ประชาชนเพื่อให้เกิดความปั่นป่วนหรือกระด้างกระเดื่องในหมู่ประชาชน (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2564 : ออนไลน์)

ข้อหาหรือฐานความผิดที่เด่นชัดที่กลุ่มเยาวชนปลดแอก หรือคณะราษฎร ได้รับมากที่สุด คือ ฝ่าฝืนข้อกำหนดตาม พ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ ที่ห้ามประชาชนออกนอกเคหสถานตามเวลาที่กำหนด เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (2019), การออกมาร่วมชุมนุมแสดงออกทางทางเมืองทำให้ปรากฏแก่ประชาชนเพื่อให้เกิดความปั่นป่วนหรือกระด้างกระเดื่องในหมู่ประชาชน และความผิดเกี่ยวกับการหมิ่นประมาทพระมหากษัตริย์และราชวงศ์ เช่น

กรณีศึกษาของ อานนท์ นำภา, เพนกวิณ พริษฐ์ ชิวารักษ์, ไข่ จตุภัทร์ บุญภัทรรักษา และ ไมค์ ภานุพงศ์ จาดนอก ซึ่งเป็นนักกิจกรรมประชาธิปไตย ในนามกลุ่มเยาวชนปลดแอกหรือคณะราษฎร ได้ถูกจับตัวไปจากเหตุการณ์ชุมนุมและได้มีการยื่นขอประกันตัว ล่าสุดเมื่อวันที่ 24 ธ.ค. 2564 เวลา 13.30 น. ศาลอาญารัชดาอ่านคำสั่งต่อคำร้องขอประกันตัวของ 4 นักกิจกรรม ดังนี้

คำสั่งเพนกวิณ พริษฐ์ ชิวารักษ์

“...พิเคราะห์แล้ว ที่ประชุมผู้บริหารศาลอาญาเห็นว่าข้อเท็จจริงในการไต่สวนได้ความว่า หลังจาก พริษฐ์ ชิวารักษ์ ได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในคดีนี้ จำเลยได้กระทำการฝ่าฝืนเงื่อนไขที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตปล่อยชั่วคราว โดยศาลเคยตั้งเงื่อนไขจำเลยและกำกับดูแลมาแล้วหลายครั้ง จนเป็นเหตุให้ศาลเพิกถอนการปล่อยชั่วคราวจำเลย อีกทั้งจำเลยมีพฤติการณ์กระทำการซ้ำในทำนองเดียวกันกับการกระทำอันเป็นมูลเหตุที่ถูกกล่าวหาหรือฟ้องร้องหลายคดี

เมื่อพิเคราะห์ถึงลักษณะและพฤติการณ์ของจำเลยในการแสดงออกหรือร่วมทำกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความวุ่นวายอย่างมาก มีความรุนแรงตลอดมา กรณีมีเหตุอันควรเชื่อว่าหากอนุญาตปล่อยชั่วคราว จำเลยจะไปกระทำการในทำนองเดียวกันกับที่ถูกฟ้องร้อง หรือไปก่อเหตุอันตรายประการอื่นในชั้นนี้จึงยังไม่มีข้อเท็จจริงในทางคดีที่เปลี่ยนแปลงไป ย่อมไม่มีเหตุที่ศาลจะเปลี่ยนแปลงคำสั่งเดิมที่ศาลสั่งไว้โดยชอบแล้ว ยกคำร้อง...”

คำสั่งอานนท์ นำภา, ไข่ จตุภัทร์ บุญภัทรรักษา และ ไมค์ ภานุพงศ์ จาดนอก

“...พิเคราะห์แล้ว ที่ประชุมผู้บริหารศาลอาญาเห็นว่า เมื่อคำนึงถึงพฤติการณ์ของจำเลยทั้งสามในการแสดงออก ปราศรัย หรือชักนำในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดความวุ่นวายในบ้านเมือง ประกอบกับจำเลยถูกกล่าวหาในลักษณะเช่นนี้ที่ศาลนี้และศาลอื่นหลายคดี

กรณีมีเหตุอันควรให้เชื่อว่า หากอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวจำเลยจะไปกระทำการในทำนองเดียวกันกับที่ถูกฟ้องร้องหรือไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น ในชั้นนี้จึงยังไม่มีข้อเท็จจริงในทางคดีที่เปลี่ยนแปลงไป ย่อมไม่มีเหตุที่ศาลจะเปลี่ยนแปลงคำสั่งเดิมที่ศาลสั่งไว้โดยชอบแล้ว ยกคำร้อง...”

และได้มีผู้ให้ข้อมูลหลักได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นต่อคดีนี้ไว้ว่า

“...พริษฐ์ อานนท์ จตุภัทร์ และภานุพงศ์ แกล้งยอมรับเงื่อนไขของศาลเช่นเดียวกับเงื่อนไขที่ศาลกำหนดให้แก่ปณัสยา ลิทธิจิรวัฒนกุล หรือรุ่ง ที่ได้รับการปล่อยตัวเมื่อช่วงต้นเดือน ธ.ค. ที่ผ่านมาได้แก่ จะไม่ก่อเหตุที่กระทบกระเทือนต่อสถาบันกษัตริย์, จะไม่เข้าร่วมชุมนุมที่ก่อให้เกิดความวุ่นวายในบ้านเมือง, จะไม่หลบหนีหรือเดินทางออกนอกประเทศ และมาศาลทุกครั้ง รวมถึงการใส่กำไล EM และอยู่ในเคสสถานตลอด 24 ชั่วโมง เว้นแต่มีเหตุจำเป็นต้องติดต่อราชการที่ศาลหรือสถานีตำรวจ ไปเรียนหรือไปสอบ ไปรักษาตัวหรือมีเหตุอื่นโดยได้รับอนุญาตจากศาล...”

(ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2564 : ออนไลน์)

อย่างไรก็ดี แม้จะมีการแถลงยอมรับเงื่อนไขดังกล่าวแล้ว ศาลก็ยังยืนยันที่จะไม่ให้รับสิทธิในการประกันตัว

ดังนั้น เมื่อผู้ชุมนุมถูกตำรวจจับตัวแล้วก็ต้องถูกดำเนินกระบวนการตามกฎหมาย อันเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หมวด 3 ปลอยตัวชั่วคราว ที่จะต้องมีสิทธิที่จะได้รับการประกันตัวของกลุ่มผู้ชุมนุม และใช้ มาตรา ๑๐๘/๑ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาวิเคราะห์ปรับใช้ เช่นเดียวกันกับการได้รับสิทธิที่จะได้รับการประกันตัวของกลุ่มผู้ชุมนุมในอดีต แต่จากข้อค้นพบในการประกันตัวของกลุ่มเยาวชนปลดแอก หรือคณะราษฎร ศาลพิจารณาให้เหตุผลไปในแนวทางเดียวกันว่า การชุมนุมในลักษณะนี้ เป็นคดีมีอัตราโทษสูง ผู้ถูกจับจากการชุมนุมมีพฤติการณ์ที่มีความร้ายแรง และเกรงว่าจะหลบหนี และ/หรือ กลัวว่าจะไปก่อเหตุอันตรายประเภทอื่น หรือจะไปกระทำความผิดซ้ำ ซึ่งเป็นดุลยพินิจของศาล จึงทำให้ผู้ชุมนุมที่ตกเป็นจำเลยมักไม่ได้รับสิทธิที่จะได้รับการประกันตัว (Ilaw, 2564 : ออนไลน์)

3. เปรียบเทียบความแตกต่างของสิทธิที่จะได้รับการประกันตัวของผู้ชุมนุมในสถานการณ์เกิดขึ้นต่อการเมืองไทยในอดีตและกลุ่มเยาวชนปลดแอก หรือคณะราษฎรที่มีการชุมนุมกันอยู่ในเวลาปัจจุบัน พบว่าโดยทั่วไปการพิจารณานุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวของศาลจะต้องพิจารณาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 107 ได้รับรองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาไว้ว่า “ผู้ต้องหาหรือจำเลยทุกคนพึงได้รับอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว” เหมือนกันทั้ง 2 เหตุการณ์ไม่ว่าการชุมนุมในอดีตหรือปัจจุบัน แต่การที่ศาลจะใช้ดุลยพินิจไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108/1 ของการชุมนุมทั้ง 2 เหตุการณ์ มีการใช้ดุลพินิจต่างกัน โดยการประกันตัวของกลุ่ม กปปส. เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต ศาลมักให้สิทธิการประกันตัว เพราะเมื่อวิเคราะห์แล้วศาลเห็นว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีพฤติการณ์จะหลบหนีและจำเลยมีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง แต่การประกันตัวของกลุ่มเยาวชนปลดแอกหรือคณะราษฎร ผู้ชุมนุมในปัจจุบัน ศาลมักไม่ให้สิทธิการประกันตัว เนื่องจากเมื่อวิเคราะห์แล้วศาลเห็นว่า เป็นคดีมีอัตราโทษสูง จำเลยมีพฤติการณ์ที่มีความร้ายแรง และเกรงว่าจะหลบหนี และ/หรือ กลัวว่าจะไปก่อเหตุอันตรายประเภทอื่น หรือจำเลยจะกระทำความผิดซ้ำ (Ilaw, 2564 : ออนไลน์)

ตารางเปรียบเทียบระหว่างการชุมนุมของ กปปส. กับ เยาวชนปลดแอก

ข้อกล่าวหา	เหตุผลที่อธิบายต่อ กปปส.	เหตุผลที่อธิบายต่อ เยาวชนปลดแอก	ข้อสรุปการวินิจฉัย (ประกัน/ไม่ประกัน)
- ความผิดฐานร่วมกันเป็นกบฏ - ล้มล้างระบอบการปกครอง	ศาลพิจารณาว่าผู้ที่ถูกจับจากการชุมนุมต้องไม่มีพฤติการณ์ที่จะหลบหนี และมีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง	-	ศาลให้สิทธิการปล่อยตัวชั่วคราวโดยเพิ่มเงื่อนไข คือ การเพิ่มราคาประกันตัวและห้ามเดินทางออก

- มั่วสุมชุมนุมก่อความวุ่นวายในบ้านเมือง			นอกประเทศเว้นแต่จะได้รับอนุญาต
- ฝ่าฝืนข้อกำหนดตาม พ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ - การออกมาร่วมชุมนุมแสดงออกทางทางเมืองทำให้ปรากฏแก่ประชาชนเพื่อให้เกิดความปั่นป่วนหรือกระด้างกระเดื่องในหมู่ประชาชน - ความผิดเกี่ยวกับการหมิ่นประมาทพระมหากษัตริย์และราชวงศ์	-	ศาลพิจารณาให้เหตุผลไปในแนวทางเดียวกันว่า การชุมนุมในลักษณะนี้ เป็นคดีมีอัตราโทษสูง ผู้ถูกจับจากการชุมนุมมีพฤติการณ์ที่มีความร้ายแรง และเกรงว่าจะหลบหนี และ/หรือ กลัวว่าจะไปก่อเหตุอันตรายประเภทอื่น หรือจะไปกระทำความผิดซ้ำ ซึ่งเป็นดุลยพินิจของศาล	ผู้ชุมนุมที่ตกเป็นจำเลยศาลมักไม่ให้สิทธิการปล่อยตัวชั่วคราว

อภิปรายผลการวิจัย

จากที่กล่าวมาในผลของงานวิจัยข้างต้น พบว่าสิทธิที่จะได้รับการประกันตัวของผู้ชุมนุมที่เกิดขึ้นต่อการเมืองไทยในอดีตนั้นในการประกันตัวของกลุ่ม กปปส. ศาลพิจารณาว่าผู้ที่ถูกจับจากการชุมนุมต้องไม่มีพฤติการณ์ที่จะหลบหนี และมีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง ศาลจึงให้สิทธิการปล่อยตัวชั่วคราวโดยเพิ่มเงื่อนไข คือ การเพิ่มราคาประกันตัวและห้ามเดินทางออกนอกประเทศเว้นแต่จะได้รับอนุญาต และสิทธิที่จะได้รับการประกันตัวของผู้ชุมนุมกลุ่มเยาวชนปลดแอก หรือคณะราษฎรที่มีการชุมนุมกันอยู่ในเวลาปัจจุบัน ศาลพิจารณาให้เหตุผลไปในแนวทางเดียวกันว่า การชุมนุมในลักษณะนี้ เป็นคดีมีอัตราโทษสูง ผู้ถูกจับจากการชุมนุมมีพฤติการณ์ที่มีความร้ายแรง และเกรงว่าจะหลบหนี และ/หรือ กลัวว่าจะไปก่อเหตุอันตรายประเภทอื่น หรือจะไปกระทำความผิดซ้ำ ซึ่งเป็นดุลยพินิจของศาล จึงทำให้ผู้ชุมนุมที่ตกเป็นจำเลยมักไม่ได้รับสิทธิที่จะได้รับการประกันตัว เมื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของสิทธิที่จะได้รับการประกันตัวของผู้ชุมนุมในสถานการณ์เกิดขึ้นต่อการเมืองไทยในอดีตและกลุ่มเยาวชนปลดแอก หรือคณะราษฎรที่มีการชุมนุมกันอยู่ในเวลาปัจจุบันแล้วพบว่า การออกมาชุมนุมของประชาชนในสถานการณ์เกิดขึ้นต่อการเมืองไทยในอดีตและกลุ่มเยาวชนปลดแอก หรือคณะราษฎรที่มีการชุมนุมกันอยู่ในเวลาปัจจุบัน มีการบังคับใช้กฎหมายที่ต่างกัน จึงทำให้การตีความ ใช้ดุลยพินิจของศาลมีความแตกต่างกัน เนื่องจากการชุมนุมในอดีต ศาลใช้ดุลยพินิจว่าการ

ชุมนุมในลักษณะเช่นนี้ เป็นความผิดฐานร่วมกันเป็นกบฏ ล้มล้างระบอบการปกครอง มั่วสุมชุมนุมก่อความวุ่นวายในบ้านเมือง แต่การชุมนุมในเวลาปัจจุบัน โดยส่วนใหญ่ผู้ชุมนุมจะได้รับโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ซึ่งศาลใช้ดุลยพินิจตีความไปในทางของข้อกฎหมายที่มีโทษหนักขึ้น และงานวิจัยของธนพร จุลศรี และสุนทรี บุชิตชน (2563 : 83-94) ก็ได้กล่าวถึงปัญหาความไม่เสมอภาคทางกฎหมายในการปล่อยชั่วคราวจำเลยในคดีอาญาไว้ว่า การปล่อยตัวชั่วคราวของประเทศไทย ยังมีข้อบกพร่องที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำ ความไม่เท่าเทียม และความไม่เสมอภาคของจำเลย อีกทั้งหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) อันเป็นหลักสากลในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาคมโลกได้กล่าวถึงเสรีภาพในการชุมนุมอย่างสันติว่า ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งการชุมนุม และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights-ICCPR) ก็ได้กล่าวถึงสิทธิต่าง ๆ ที่ให้ความคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ให้มีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก สิทธิเสรีภาพในความคิดเห็นทางการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธ์ นิยมศิลป์ (2564 : 35-58) ที่ได้ให้ความเห็นว่า เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบนั้นไม่เพียงแต่ได้รับการรับรองภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญของไทยแต่เพียงอย่างเดียว แต่ต้องได้รับการรับรองโดยกฎหมายระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคี ภายใต้กรอบกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง แต่การชุมนุมในการเมืองไทยกลับเป็นเช่นนั้นไม่ ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าการชุมนุมที่ประชาชนออกมาชุมนุมยังถูกลิดรอนสิทธิ แม้จะมีการบังคับใช้กฎหมายฉบับเดียวกันในการชุมนุมในอดีตและปัจจุบัน หลักการสากล แต่การตีความ การบังคับใช้กฎหมาย อันเป็นดุลพินิจของศาลมีความแตกต่างกัน จึงทำให้กระบวนการของสิทธิที่จะได้รับการประกันตัวของกลุ่มผู้ชุมนุมในอดีตและปัจจุบันต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อหลักการทางวิชา หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระบวนการของสิทธิที่จะได้รับการประกันตัวของกลุ่มผู้ชุมนุม ดังนี้

1. หลักการทางวิชาการได้มีการวางรากฐาน การอธิบาย ในเรื่องของสิทธิที่จะได้รับการประกันตัวไว้ชัดเจน เนื่องจากมีปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน, กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง รับรองการให้สิทธิในการแสดงออกทางการเมืองชัดเจน
2. ตัวบทกฎหมายของกฎหมายไทย ที่เกี่ยวข้องกับการกระบวนการของสิทธิที่จะได้รับการประกันตัวของกลุ่มผู้ชุมนุม มีการบัญญัติไว้ไม่ชัดเจน กำกวม เช่น พฤติการณ์ในลักษณะใดที่ผู้หาจะหลบหนี หรือการที่ผู้ต้องหาจะไปทำอันตรายประการอื่น ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวยังไม่เกิดขึ้นและไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าจะมีเหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นซ้ำอีก แต่นำเหตุผลดังกล่าวนี้ มาเป็นข้อยืนยันที่จะทำให้ผู้ชุมนุมไม่ได้รับสิทธิในการประกันตัว

3. การใช้ดุลยพินิจของศาลที่จะให้ได้รับการประกันตัว เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่าการใช้ดุลยพินิจดังกล่าวของศาล ไม่สามารถวัดได้ชัดเจน เพราะไม่อาจทราบได้ว่าศาลใช้ดุลยพินิจมากน้อยเพียงใด ศาลตีความไปในทิศทางใด เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงไกร รอบรู้ และ ทศน์วรรณ สิริพรหมเจริญ. (2554). ปัญหาการใช้เสรีภาพในการชุมนุมตามรัฐธรรมนูญ. *จุลนิติ*. 54 (1), 84 - 87.
- ทีมข่าวอาชญากรรม. (2564). ศาลสั่งจำคุก “สุเทพ” แกนนำ กปปส.คดีชุมนุมไล่รัฐบาล “ยิ่งลักษณ์” พุทธิพงษ์-ณัฐพล-ถาวร 3 รมต.หลุดตำแหน่ง. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2565. แหล่งที่มา: <https://mgronline.com/crime/detail/9640000018524>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2564). ศาลอุทธรณ์ให้ปล่อยตัวชั่วคราว 8 แกนนำ กปปส.วงเงินคนละ 8 แสน-ห้ามออกนอก. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 24 มกราคม 2565. แหล่งที่มา: <https://www.thairath.co.th/news/crime/2040173>
- ธนพร จุลศรี และ สุนทรี บุชิตชน (2563). ปัญหาความไม่เสมอภาคทางกฎหมายในการปล่อยชั่วคราวจำเลยในคดีอาญา. *วารสารปัญญาปณิธาน*. 5 (2), 83-94.
- พัชร์ นิยมศิลปะ. (2564). การจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบในประเทศไทย. *Chulalongkorn Law Journal*. 39 (1), 35-58.
- วรารณ กิรนนท์. (2564). ‘การประกันตัวเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน’ จำเลยคือใคร คดีการเมืองใดบ้างที่ไม่ได้รับการประกันตัว. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://thematter.co/quick-bite/bail-request-turned-down-case/137587>
- วรารณ กิรนนท์. (2564). สรุปที่มา ‘คดีกบฏ’ ของ 39 กปปส. กลุ่มคนที่มีส่วนทำให้ประเทศเดินมาถึงจุดนี้. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://thematter.co/brief/136529/136529>
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2564). *กรกฎาคม 64: 1 ปีเยาวชนปลดแอก* ผู้ถูกดำเนินคดีการเมืองถึง 757 คน คดี 112-พ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ ยังเพิ่มต่อเนื่อง. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 25 มกราคม 2565. แหล่งที่มา: <https://tlhr2014.com/archives/33030>
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2564). ที่ประชุมศาลอาญาไม่ให้ประกัน 4 แกนนำราษฎร แม้ว่าทั้ง 4 จะยอมรับเงื่อนไข กักบริเวณในเคสสถาน 24 ชม. และใส่ EM. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2565. แหล่งที่มา: <https://tlhr2014.com/archives/39156>
- Ilaw. (2564). สิทธิประกันตัว: สิทธิที่มักถูกยกเว้นสำหรับผู้ต้องหาคดี 112. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 27 มกราคม 2565. แหล่งที่มา: <https://ilaw.or.th/node/5819>

ผลของการจัดกิจกรรมดนตรีผ่านบทเรียนออนไลน์
เพื่อพัฒนาทักษะทางดนตรีด้านจังหวะของเด็กออทิสติก

**The Effect of Music Activities Through Online Lessons to Develop the
Rhythmic Musical Skills in Autistic Children**

กิตติศักดิ์ เสียงดี และ อัญชลี บุญจันทิก

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม)

Kittisak Siengdee and Anchalee Bunjantuek

Ramkhamhaeng university demonstration school (elementary level)

Corresponding Author, E-mail: Kittisak.si@rumail.ru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาผลของการจัดกิจกรรมดนตรีผ่านบทเรียนออนไลน์ เพื่อพัฒนาทักษะทางดนตรีด้านจังหวะของเด็กออทิสติก ซึ่งเป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (quasi experimental research) โดยใช้สถิติ t – test for dependent sample เพื่อเปรียบเทียบผลการประเมินทักษะทางดนตรีด้านจังหวะก่อนเรียนและหลังเรียนของเด็กออทิสติกที่เรียนด้วยกิจกรรมดนตรีผ่านบทเรียนออนไลน์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โครงการการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง(ฝ่ายประถม) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 4 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) บทเรียนออนไลน์กิจกรรมดนตรี 2) แผนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมดนตรี 3) กิจกรรมประเมินทักษะทางดนตรีด้านจังหวะก่อนเรียนและหลังเรียน 4) แบบประเมินทักษะทางดนตรีด้านจังหวะก่อนเรียนและหลังเรียน ผลการวิจัยพบว่าการใช้กิจกรรมดนตรีผ่านบทเรียนออนไลน์ ส่งผลให้เด็กออทิสติกมีทักษะทางดนตรีด้านจังหวะหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: เด็กออทิสติก; กิจกรรมดนตรี; บทเรียนออนไลน์; ทักษะทางดนตรีด้านจังหวะ

Abstracts

This research is to study the effect of music activities through online lessons to develop the rhythmic musical skills in autistic children. This study was quasi experimental research, and a t-test for dependent sample used to compare the Assessment results the rhythmic musical skills of autistic children before and after being taught with music activities through the online lessons. The sample of research is a Grade One at the Special Children's Education Center at Ramkhamhaeng University Demonstration School (Elementary Level).

* วันที่รับบทความ: 19 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่แก้ไขบทความ 19 เมษายน 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 20 เมษายน 2565

Received: February 19, 2022; Revised: April 19, 2022; Accepted: April 20, 2022

The sample were four autistic children at the school, selected by the purposive sampling method. The research instruments included 1) The music activities through online lessons 2) Musical activities plan 3) Skill Assessment activities the rhythmic musical skills before and after being taught 4) Skill Assessment form the rhythmic musical skills before and after being taught. The results found that the achievements of autistic children taught using music activities, were significantly higher than before the music activities through online lessons at a .05 level of significance.

Keyword: Autistic; Music Activities; Online Lesson; Rhythmic Musical Skills

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศให้มีคุณภาพ รวมถึงเป็นตัวขับเคลื่อนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคม จะเห็นได้ว่าโลกปัจจุบันเป็นการเปลี่ยนผ่านจากโลกปฏิวัติอุตสาหกรรมยุคเก่าไปสู่โลกดิจิทัล เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว ประเทศไทยจึงได้กำหนดแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ให้มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะ และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทย ให้มีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงาน พัฒนาค้นหาพร้อมที่จะเผชิญกับวิถีชีวิต และให้เอื้อต่อการพัฒนาประเทศโดยส่วนรวมในอนาคต สังคมปัจจุบันจึงเร่งการพัฒนาคุณภาพคนทุกคน โดยให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้ทุกคนได้พัฒนาตามศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเป็นปกติสุข (พัชร จีวพัฒน์กุล, 2549 : 33) รวมไปถึงเด็กที่มีความต้องการเป็นพิเศษ ก็ควรได้รับการศึกษาเช่นเดียวกับเด็กปกติ เมื่อรัฐจัดการศึกษาให้เด็กปกติก็ควรจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษด้วยการศึกษาที่จัดให้จะต้องเหมาะสมกับความสามารถและความต้องการของเด็ก จึงจะทำให้เด็กได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่จากการศึกษา (ผดุง อารยะวิญญู, 2542 : 17) และถือว่าเป็นความจำเป็นที่ต้องสนองตอบความต้องการของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเฉพาะด้าน เพื่อพัฒนาเด็กเหล่านี้ให้สามารถดำรงชีวิตและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

โรคออทิสติก เป็นโรคที่มีความผิดปกติของสมองตั้งแต่กำเนิดซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการทั้ง 3 ด้านได้แก่ พัฒนาการด้านการสื่อสาร ด้านการเข้าสังคม และด้านการเล่น ปัจจุบันยังไม่ทราบสาเหตุของโรคออทิสติกที่แน่นอน แต่สันนิษฐานว่าอาจเกิดจากภาวะแทรกซ้อนจากการตั้งครรภ์และการคลอด เช่น เลือดออกระหว่างตั้งครรภ์หรือคลอดก่อนกำหนดเป็นสาเหตุสำคัญ นอกจากนี้ปัจจัยทางพันธุกรรมก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่ง ที่ทำให้เกิดโรคออทิสติกในเด็ก จากสาเหตุที่กล่าวมาทำให้การป้องกันไม่ให้เกิดโรคออทิสติกนั้นทำได้ยาก และการรักษาโรคยังไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ แต่สามารถรักษาให้มีอาการดีขึ้นได้ รวมไปถึงสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้อย่างเหมาะสม แพทย์จึงมุ่งเน้นไปที่การวินิจฉัยโรคให้ได้ตั้งแต่แรกเริ่มเพื่อผลการรักษาที่ดี (ทรงภูมิ เบญญากร, 2564 : ออนไลน์) การรักษาโรคออทิสติกต้องอาศัยความพยายาม และความอดทน ทั้งผู้ให้การรักษารวมไปถึงผู้ปกครองของเด็กออทิสติก เช่น การปรับพฤติกรรม จำเป็นต้องอาศัยความต่อเนื่องเพื่อให้

เกิดพฤติกรรมที่ดีขึ้น เพราะเด็กออทิสติกจะต้องถูกฝึกอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นเมื่อเด็กออทิสติกได้รับการฝึกจากผู้ให้การรักษาแล้ว ผู้ปกครองต้องนำกลับไปฝึกที่บ้าน เพื่อทำให้เกิดพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น และการรักษานั้นอาจต้องใช้ร่วมด้วยนอกจากการปรับพฤติกรรมและการใช้ยาในการรักษาเด็กออทิสติกยังมีวิธีการกระตุ้นพัฒนาการของเด็กออทิสติก เพราะเด็กกลุ่มนี้มีพัฒนาการด้านต่าง ๆ ที่แตกต่างไปจากเด็กปกติทั่วไป

กิจกรรมดนตรี มีส่วนช่วยในการแก้ไขพฤติกรรมของเด็กออทิสติกในด้านสังคม และในเรื่องของการสื่อสาร สื่อความหมายกับผู้อื่น เพราะองค์ประกอบของดนตรีในด้านจังหวะ ความเร็ว-ช้า และชนิดของจังหวะ มีอิทธิพลต่อผู้ฟังมากที่สุด สามารถกระตุ้นให้เด็กออทิสติกเกิดการตอบสนองทางอารมณ์ได้ เช่น จังหวะที่เร็ว จะกระตุ้นให้เกิดความตื่นเต้นเร้าใจ ทำให้ชีพจรเต้นเร็วขึ้น จังหวะที่ช้าจะทำให้เกิดความรู้สึกสงบ เยือกเย็น ชีพจรช้าลง จังหวะปานกลางหรือจังหวะที่มีอัตราความเร็วใกล้เคียงกับอัตราการเต้นของหัวใจในภาวะปกติ คือ ประมาณ 70-80 ครั้งต่อนาที จะทำให้เกิดความรู้สึกผ่อนคลายสบาย ส่วนชนิดของจังหวะ เช่น จังหวะมาร์ช จะช่วยทำให้เกิดพลัง ใช้ปลุกกระตุ้นได้ จังหวะร็อก จะทำให้เกิดความตื่นเต้น จังหวะช้าช้า รุมบ้า จะทำให้เกิดความรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลิน จังหวะโซโล จะทำให้เกิดความรู้สึกสงบ เป็นต้น อีกทั้งเรายังสามารถนำจังหวะของดนตรีมาใช้ประโยชน์ได้ เช่น ทำให้เกิดสมาธิ ความสงบ เกิดพลังกาย เกิดกำลังใจ เป็นต้น (เสาวนีย์ สังขโสภณ, 2553 : 29) ดังนั้นดนตรีจึงมีประโยชน์ต่อเด็กในทุกด้าน ในการนำกิจกรรมดนตรีมาพัฒนาทักษะทางดนตรีด้านจังหวะของเด็กออทิสติกนอกจากเด็กจะได้รับความรู้ทางดนตรีแล้ว เด็กยังได้รับความสนุกสนาน และผ่อนคลายความเครียด รวมไปถึงการแสดงอารมณ์ความรู้สึกจินตนาการของตนเองได้ อีกทั้งยังช่วยในการฝึกทักษะการพูดออกเสียง การแบ่งวรรคคำในการพูด และการเคลื่อนไหวร่างกาย (พีระพงศ์ บุญศิริ และมาลีสุรพงศ์, 2536 : 2) สอดคล้องกับปาหนัน กฤษณมรณ (2563 : 168-181) ที่ได้ศึกษาผลของกิจกรรมดนตรีบำบัดต่อความสามารถในการรับรู้และตอบสนองต่อดนตรี พัฒนาการ และคุณภาพชีวิตของเด็กออทิสติก พบว่าการใช้กิจกรรมดนตรีบำบัดมีส่วนช่วยกระตุ้นการรับรู้ด้านสติปัญญาของเด็กออทิสติก ช่วยส่งเสริมให้เด็กออทิสติกมีทักษะทางสังคมที่ดีขึ้นมีส่วนร่วมในกลุ่มได้ดีขึ้น และส่งเสริมพัฒนาการด้านการพูดของเด็กออทิสติกให้ดีขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ เพ็ญสุตา จิโนการ (2561 : 41) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคมของเด็กออทิสติกจากการใช้ดนตรีบำบัด พบว่า การศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคมทั้ง 6 ด้านของ เด็กออทิสติกจากการใช้ดนตรีบำบัดมีการเปลี่ยนแปลง และผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคมทั้ง 6 ด้านของเด็กออทิสติกก่อนและหลังจากการใช้ดนตรีบำบัดเพิ่มขึ้น และยังสอดคล้องกับ รวมศักดิ์ เจียมศักดิ์ (2560 : 197-210) ที่ได้ศึกษาผลของดนตรีบำบัดเพื่อการพัฒนาเด็กออทิสติกทางด้านการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารผลการวิจัยพบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมดนตรีบำบัดของเด็กออทิสติก ช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านการใช้ภาษาที่ดีขึ้นโดยลำดับ จากการที่เด็กได้ฝึกร้องเพลง ทำให้ได้เรียนรู้คำศัพท์ใน เพลงต่าง ๆ และมีความพยายามในออกเสียงคำเหล่านั้น นอกเหนือจากนี้ดนตรียังมีผลช่วยให้เด็กมี

พัฒนาการในด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น สมาธิ อารมณ์ความรู้สึก ตลอดจนมีปฏิริยาการตอบสนองผู้อื่นได้รวดเร็วมากขึ้น

บทเรียนออนไลน์ เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่ง ที่ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเรียนการสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ เนื่องจากบทเรียนออนไลน์เป็นบทเรียนที่เกิดจากกระบวนการรวบรวมเนื้อหา การวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดและประเมินผล ผ่านตัวอักษร ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว วิดีทัศน์เสียงและสื่อประสมต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้จะถูกส่งตรงไปยังผู้เรียนผ่านบทเรียนที่ผู้สอนได้จัดทำขึ้น ทั้งผู้เรียน ผู้สอน และเพื่อนร่วมชั้นทุกคน สามารถติดต่อ สื่อสาร ปรีक्षा แลกเปลี่ยนความคิดเห็นแบบเดียวกับการเรียนในชั้นเรียนทั่วไปได้ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าบทเรียนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพ สามารถทดแทนการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนได้ ซึ่งจะเห็นว่าในปัจจุบันบทเรียนออนไลน์ได้เข้ามามีบทบาททางการศึกษาในทุกระดับ ด้วยเหตุผลที่ว่าเป็นรูปแบบในการจัดการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นสูงสำหรับผู้เรียนและผู้สอน เนื่องจากผู้สอนสามารถบูรณาการเทคโนโลยีและการสื่อสารการศึกษาเข้าไปในกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาและสถานที่ในการจัดการเรียนรู้ ส่วนผู้เรียนก็สามารถเข้าถึงและศึกษาเนื้อหาของบทเรียน เวลาใด และที่ไหนก็ได้ นอกจากนี้ผู้เรียนยังสามารถ กลับมาทบทวนเนื้อหาในส่วนที่ไม่เข้าใจได้หรือเป็นการทบทวนบทเรียนที่เรียนมาแล้วได้เป็นอย่างดี

จากเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญของการใช้กิจกรรมดนตรีในการพัฒนาเด็กออทิสติก ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทั้งนี้เนื่องจากเป็นวัยเริ่มต้นของการปรับตัวเข้าสู่สังคมใหม่ที่ไมคุ้นเคยของเด็กออทิสติก อีกทั้งดนตรียังสามารถช่วยพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม ของเด็กออทิสติก และนำทักษะด้านจังหวะดนตรีไปเชื่อมโยงในการสื่อสารกับผู้อื่น รวมไปถึงการพัฒนาการเคลื่อนไหวร่างกายให้ดีขึ้น และการกระตุ้นกล้ามเนื้อให้แข็งแรง

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบผลการประเมินทักษะทางดนตรีด้านจังหวะก่อนเรียน และหลังเรียนของเด็กออทิสติกที่เรียนด้วยกิจกรรมดนตรีผ่านบทเรียนออนไลน์

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อวัดทักษะทางดนตรีด้านจังหวะของเด็กออทิสติก ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โครงการศูนย์การศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม) โดยใช้แผนการวิจัยแบบหนึ่งกลุ่มทดลองก่อนและหลัง (One group pretest – posttest design) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น t - test dependent sample

1. กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา เป็นเด็กออทิสติก ระดับชั้นประถมศึกษาโครงการศูนย์การศึกษาสำหรับเด็กพิเศษของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 25 คน มีอายุระหว่าง 5-12 ปี

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เป็นเด็กออทิสติก อายุ 7 ปี เรียนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โครงการศูนย์การศึกษาสำหรับเด็กพิเศษของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 4 คน ที่เรียนวิชาเลือกเสรีดนตรีहररा โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling)

2. เครื่องมือการวิจัย

2.1 บทเรียนออนไลน์กิจกรรมดนตรี วิชาเลือกเสรีดนตรีहररा ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โครงการการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ ซึ่งมีประสิทธิภาพเชิงประจักษ์ (E1/E2 Efficiency index) อยู่ที่ 82.5/85

2.2 แผนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมดนตรี วิชาเลือกเสรีดนตรีहररा ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โครงการการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ จำนวน 8 แผน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of item objective congruence – IOC) ที่ 0.9

2.4 กิจกรรมประเมินทักษะทางดนตรีด้านจังหวะก่อนเรียนและหลังเรียน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of item objective congruence – IOC) อยู่ที่ 0.8

2.5 แบบประเมินทักษะทางดนตรีด้านจังหวะก่อนเรียนและหลังเรียน มีค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมิน อยู่ที่ 0.92

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยแนะนำขั้นตอนการเรียนรู้กิจกรรมดนตรี วิชาเลือกเสรีดนตรีहररा ผ่านบทเรียนออนไลน์ให้กับนักเรียนและผู้ปกครอง

3.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนทำกิจกรรมประเมินทักษะทางดนตรีด้านจังหวะก่อนเรียนวิชาเลือกเสรีดนตรีहररा ผ่านบทเรียนออนไลน์ (pre-test)

3.3 ผู้วิจัยนำกิจกรรมดนตรี วิชาเลือกเสรีดนตรีहररा ไปจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ผ่านบทเรียนออนไลน์ เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ (1 ครั้งต่อสัปดาห์ ครั้งละ 50 นาที) โดยมีขั้นตอนและรายละเอียดการจัดกิจกรรมดังนี้

ขั้นนำ ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยเริ่มจากขั้นนำเข้าสู่กิจกรรม ดนตรีเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียน และเป็นการกระตุ้นความสนใจ รวมไปถึงสร้างสมาธิให้กับนักเรียน เพื่อเข้าสู่การทำกิจกรรมในขั้นตอนต่อไป

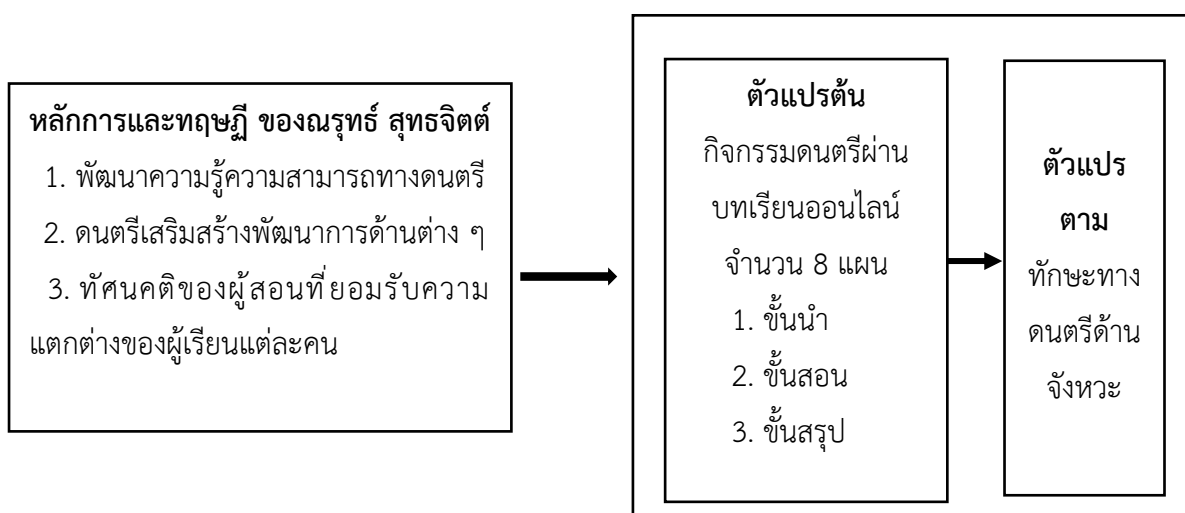
ชั้นสอน ผู้วิจัยนำนักเรียนเข้าสู่กิจกรรมดนตรี วิชาเลือกเสรีดนตรีहरषा ผ่านบทเรียนออนไลน์ ตามเนื้อหาและจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้แต่ละกิจกรรม

ขั้นสรุป ผู้วิจัยสรุปเนื้อหาของกิจกรรมดนตรี พร้อมทั้งบอกข้อบกพร่องของนักเรียนแต่ละคน รวมไปถึงเสนอแนวทางการแก้ไขเพื่อพัฒนาทักษะทางดนตรีด้านจังหวะให้ดีขึ้น

3.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนทำกิจกรรมประเมินทักษะทางดนตรีด้านจังหวะหลังได้รับการจัดการเรียนรู้กิจกรรมดนตรี วิชาเลือกเสรีดนตรีहरषา ผ่านบทเรียนออนไลน์ (post-test)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมดนตรีผ่านบทเรียนออนไลน์ เพื่อพัฒนาทักษะด้านจังหวะของเด็กออทิสติก ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาที่ 1 กระบวนการจัดการเรียนรู้มีแนวทางหลักในการออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอนและกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยอ้างอิงแนวคิดของ ฦรุฑ์ สุทธจิตต์ (2544 : 150) มาสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ จะเห็นได้จากกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาทักษะทางดนตรีด้านจังหวะของเด็กออทิสติก ที่เรียนด้วยกิจกรรมดนตรี วิชาเลือกเสรีดนตรีหรรษา ผ่านบทเรียนออนไลน์ พบว่า เด็กออทิสติกมีทักษะทางดนตรีด้านจังหวะสูงขึ้นหลังจากได้เรียนด้วยกิจกรรมดนตรี ผ่านบทเรียนออนไลน์

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบทักษะทางดนตรีด้านจังหวะของเด็กออทิสติกก่อนเรียนและหลังเรียน กิจกรรมดนตรี วิชาเลือกเสรีดนตรีหรรษา ผ่านบทเรียนออนไลน์ โดยใช้ *t - test dependent sample* ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลของการจัดกิจกรรมประเมินทักษะทางดนตรีด้านจังหวะก่อนเรียนและหลังเรียน กิจกรรมดนตรี วิชาเลือกเสรีดนตรีหรรษา ผ่านบทเรียนออนไลน์สำหรับเด็กออทิสติก

กิจกรรมดนตรีผ่านบทเรียนออนไลน์	N	Mean	S.D.	t	df	sig
ก่อนเรียน	4	7.25	0.92	15.59	3	0.000*
หลังเรียน	4	16.25	2.92			

จากตารางที่ 1 พบว่า ก่อนเรียนกิจกรรมดนตรี วิชาเลือกเสรีดนตรีหรรษา ผ่านบทเรียนออนไลน์ นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 7.25 และมีค่าความแปรปรวนอยู่ที่ 0.92 หลังเรียนด้วยกิจกรรมดนตรี วิชาเลือกเสรีดนตรีหรรษา ผ่านบทเรียนออนไลน์ นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 16.25 และได้ค่าความแปรปรวนอยู่ที่ 2.92 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนทั้งสองครั้งพบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

ผลของการจัดกิจกรรมดนตรี วิชาเลือกเสรีดนตรีหรรษา ผ่านบทเรียนออนไลน์ เพื่อพัฒนาทักษะทางดนตรีด้านจังหวะของเด็กออทิสติก พบว่าทักษะทางดนตรีของเด็กออทิสติกสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมดนตรี วิชาเลือกเสรีดนตรีหรรษา ผ่านบทเรียนออนไลน์ อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมดนตรี ผ่านบทเรียนออนไลน์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นกิจกรรมดนตรีที่มุ่งเน้นพัฒนาทักษะทางดนตรีด้านจังหวะ ด้วยการใช้รูปแบบของกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เน้นให้เด็กออทิสติกได้ฝึกปฏิบัติตาม และมีการฝึกปฏิบัติแบบทำซ้ำ ๆ เพื่อให้เด็กออทิสติกเกิดความเข้าใจ รวมไปถึงเกิดความชำนาญ มีการเลือกใช้เพลงที่มีทำนองที่สั้นและ กระชับ รวมไปถึงเป็นเสียงเพลงที่ไพเราะเหมาะสมกับวัยของเด็กออทิสติก ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม มีการแยกย่อยตามลำดับจากง่ายไปหายาก และไม่ซับซ้อนเพื่อให้เด็กออทิสติกเกิดความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติตามได้ และทุกกิจกรรมดนตรีที่เด็กออทิสติกได้เรียนรู้ นั้น เด็กออทิสติกยังสามารถสนทนา ได้ตอบกับครูผู้สอนได้อย่างปกติผ่านระบบออนไลน์ กิจกรรมดนตรีที่ใช้พัฒนา

ทักษะทางดนตรีด้านจังหวะ เช่น การเคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะเพลงช้าหรือเพลงที่มีจังหวะเร็ว การวาดเส้นตรง เส้นโค้ง หรือเส้นซิกแซกจากจังหวะเพลงที่ได้ยิน การใช้คำพูดที่คุ้นเคยของเด็กออทิสติก อาทิ ชื่ออาหารที่ชอบ ชื่อผลไม้ ชื่อเครื่องดื่มที่ชอบ หรืออาจนำเอาประสบการณ์ที่เด็กออทิสติกพบเจอในชีวิตประจำวันมาร้อยเรียงเป็นจังหวะให้เด็กออทิสติกได้ฝึกพูด เป็นต้น กิจกรรมดนตรีที่กล่าวมามีส่วนช่วยกระตุ้นพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กออทิสติก รวมไปถึงพัฒนาทักษะทางดนตรีด้านจังหวะ สอดคล้องกับปาหนัน ฤกษ์ธรรมย์ (2563 : 168-181) ที่ได้ศึกษาผลของกิจกรรมดนตรีบำบัดต่อความสามารถในการรับรู้และตอบสนองต่อดนตรีพัฒนาการ และคุณภาพชีวิตของเด็กออทิสติก พบว่านักเรียนออทิสติกมีความสามารถรับรู้และตอบสนองต่อดนตรีในเรื่องจังหวะ ความช้า-เร็ว ความดัง-เบา และทำนองเพลง อยู่ในระดับค่อนข้างมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ เพ็ญสุตา จิโนการ (2561 : 41) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคมของเด็กออทิสติกจากการใช้ดนตรีบำบัด พบว่า การศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคมทั้ง 6 ด้านของ เด็กออทิสติกจากการใช้ดนตรีบำบัดมีการเปลี่ยนแปลง และผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคมทั้ง 6 ด้านของเด็กออทิสติกก่อน และหลังจากการใช้ดนตรีบำบัดเพิ่มขึ้น นอกเหนือจากที่กล่าวมาผู้วิจัยยังค้นพบอีกว่าการพัฒนาเด็กออทิสติกนั้น ไม่จำเป็นต้องฝึกแบบเผชิญหน้ากันระหว่างครูและเด็กออทิสติกเพียงอย่างเดียว แต่การเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ก็สามารถช่วยพัฒนาเด็กออทิสติกให้ดีขึ้นได้เช่นกัน เพราะรูปแบบการเรียนออนไลน์มีการบันทึกการสอนทำให้เด็กออทิสติกสามารถกลับมาทบทวนบทเรียนได้บ่อยครั้งตามต้องการ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาผลของการจัดกิจกรรมดนตรีผ่านบทเรียนออนไลน์ เพื่อพัฒนาทักษะทางดนตรีด้านจังหวะของเด็กออทิสติก ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรมีการนำเอากิจกรรมดนตรีมาใช้พัฒนาทักษะ หรือกระตุ้นพัฒนาการของเด็กออทิสติก เช่น ทักษะการใช้ชีวิต ทักษะการสื่อสาร ทักษะทางสังคม พัฒนาการทางด้านร่างกาย และกระบวนการคิดของเด็กออทิสติก เป็นต้น

2. ควรมีการนำกิจกรรมดนตรีไปใช้ในการวิจัยกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษด้านอื่น ๆ เพื่อศึกษารวบรวมข้อมูลอันเป็นประโยชน์ด้านการพัฒนาศักยภาพของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และหาวิธีการช่วยเหลือ เด็ก ผู้ปกครอง ครู และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2544). *จิตวิทยาการสอนดนตรี*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพ.ทรงภูมิ เบญญากร. (2564). โรคออทิสติก(Autistic). *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://www.vibhavadi.com/Health expert/byDoctors/detail/399>
- ปาหนัน กฤษณมย์. (2563). ผลของกิจกรรมดนตรีบำบัดต่อความสามารถในการรับรู้และตอบสนอง ต่อดนตรี พัฒนาการ และคุณภาพชีวิตของเด็กออทิสติก (Effects of Music Therapy Activities to the Ability to Recognize and Respond to Music Development and Quality of Life of Autistic Children). *วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ*. 33 (22), 168-181.
- ผดุง อารยะวิญญู. (2542). *การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: แวันแก้ว.
- พัชรี จีวพัฒนานกุล. (2549). *การพัฒนาแบบฝึกเพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมสำหรับเด็กออทิสติก*. ปรินญา นิพนธ์ กศ.ด. (การศึกษาพิเศษ). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พีระพงศ์ บุญศิริ และมาลี สุรพงศ์, (2536). *เกม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- เพ็ญสุดา จิโนการ. (2561). การศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคมของเด็กออทิสติกจากการใช้ ดนตรีบำบัด (The study social behavior of children with Autism from use of Music Therapy). *วารสารวิจัยและพัฒนาศึกษาพิเศษ*. 7 (1), 22-41.
- รวมศักดิ์ เจียมศักดิ์ (2560). ดนตรีบำบัด : การพัฒนาเด็กออทิสติกทางด้านการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร (Music Therapy : The Development of Autistic Children in Language usage for Communication). *วารสารพัฒนศิลป์วิชาการ*. 2 (ฉบับพิเศษ), 197-210.
- เสาวนีย์ สังข์โสภณ. (2553). ดนตรีเพื่อสุขภาพ ตอนที่1. *ออนไลน์*. สืบค้นวันที่ 6 สิงหาคม 2564, แหล่งที่มา: <https://www.si.mahidol.ac.th/sidoctor/e-pl/article/detail.asp?id=119>

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดพิชนิมิต
(คำสวัสดิ์ราษฎร์บารุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

**Parental Participation in Educational Management of Watphuennimit
School (Khamawatratbamburung) under Pathumthani
Primary Educational Service Area Office 1**

รัชณี แจ่มใส,
รสริน พิมลบรรยงค์ และ วราภรณ์ โพธิ์งาม
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
**Ratchanee Jamsai,
Rosarin Pimonbanyong and Waraphon Bhongam**
Pathumthani University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: mongkon.j@ptu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดพิชนิมิต(คำสวัสดิ์ราษฎร์บารุง) และ 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดพิชนิมิต(คำสวัสดิ์ราษฎร์บารุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ประชากร ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดพิชนิมิต(คำสวัสดิ์ราษฎร์บารุง) ปีการศึกษา 2563 จำนวน 412 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียน ปีการศึกษา 2563 จำนวน 201 คน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จากตารางของเครจซี่และมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60-1.00 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว

ผลการวิจัย พบว่า 1) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดพิชนิมิต (คำสวัสดิ์ราษฎร์บารุง) โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน 2) ผู้ปกครองที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยรวมแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและด้านการจัดสภาพแวดล้อมอาคาร

* วันที่รับบทความ: 14 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่แก้ไขบทความ 7 มีนาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 8 มีนาคม 2565

สถานที่แตกต่างกัน ส่วนด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ด้านการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง; การจัดการศึกษา; โรงเรียนวัดพิณนิมิต(คำสวัสดิ์ราษฎร์บำรุง)

Abstracts

The objectives of this research were 1) to study the level of parents' participation in educational management of Watpuetnimit School (Khamawatratbamrung) and 2) to compare the parents' participation in educational management of Watphuetnimit School (Khamawatratbamrung) under the Pathumthani Primary Educational Service Area Office District 1 population consisted of 412 parents of students at Watphuetnimit School (Khamawatratbamrung) in the academic year 2020, totaling 412 people. Academic year 2020 number. The sample size was determined from the Krejcie & Morgan table. The instrument used in the research used a 5-level estimation scale questionnaire with a consistency index ranging from 0.60-1.00 and a confidence value of 0.81. The statistics used in the data analysis were frequency distribution, percentage, mean, standard deviation and statistical analysis One-way ANOVA.

The research showed that 1) Parents' participation in educational management of Wat Phuetnimit School (Khamawat Ratbamrung) overall was at a high level when considering each aspect, found that it was at a high level on 2 aspects and at a moderate level on 3 aspects 2) Parents of different ages The participation in the overall education management and each aspect were not different. The parents with different educational levels had different participation in the overall education management. Teaching and building environments were different, while the relationship between the school and the parents in the aspect of student learning assessment and the instilling of desirable characteristics was not different.

Keywords : Parental Involvement; Management Education; Watphuetnimit School (Khamawatratbamrung)

บทนำ

สังคมทุกวันนี้และในอนาคตเป็นสังคมฐานความรู้ของการพัฒนาประเทศอย่างมีคุณภาพจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมการเรียนรู้ ส่งเสริมสภาพการณ์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของทุกคน โดยเฉพาะในสังคมประชาธิปไตยที่ต้องให้ความสำคัญในสิทธิและหน้าที่ของแต่ละบุคคลอย่างเท่าเทียมกันที่มีกลไกการมีส่วนร่วมเป็นพลังสำคัญเพื่อให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดและตัดสินใจในกิจกรรมสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับตนเองและชุมชนท้องถิ่นดังนั้นการศึกษาจึงเป็นกระบวนการการพัฒนาคนที่มีความสำคัญยิ่งเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าทั้งในแง่ความรู้ ความคิดตลอดจนคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขสามารถสนองตอบทิศทางในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศชาติ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (กิตติ กรทอง, 2552 : 15)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 และ (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2553 ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารจัดการศึกษาได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมไว้หลายมาตราอย่างชัดเจนโดยเฉพาะ มาตรา 8(2) ให้สังคมมีส่วนร่วมจัดการศึกษา มาตรา 9(2) มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 39 ให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจบริหาร และการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง มาตรา 40 ให้มีคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญา และสถานศึกษาของแต่ละสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษามาตรา 57 ให้หน่วยงานทางการศึกษาระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์ความรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาและมาตรา 58(2) ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาบริจาคทรัพย์สิน และทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษา และมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น (กรมวิชาการ, 2545 : 24-25)

พงศ์พันธ์ แก้วหาวงค์ (2550 : 41) ว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเป็นการให้การอบรมเลี้ยงดู คุ้มครองปกป้องดูแลรักษา ส่งเสริม สนับสนุนนักเรียนที่อยู่ในปกครองซึ่งได้แก่บิดา มารดา ญาติพี่น้อง หรือผู้อุปการะได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ดำเนินการ ร่วมคิด ร่วมฟัง ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมสำรวจปัญหา ร่วมลงทุน ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมส่งเสริมสนับสนุน ช่วยเหลือ ป้องกันแก้ไขปัญหาและร่วมประเมินผล ในกิจการใดๆ ที่ส่งผลกระทบในตัวนักเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อมเช่นเดียวกับ โสภะ มัตถัง (2551 : 15) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองคือการร่วมมือกันระหว่างผู้ปกครองและครูในการที่ครูจะสนับสนุนให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาของเด็กทั้งที่บ้านและโรงเรียนโดยทั้งสองฝ่ายจะต้องทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายเดียวกันคือการให้เด็กได้รับการพัฒนาการในทุกๆ ด้านส่งเสริมศักยภาพที่แท้จริงของเด็กอย่างเหมาะสมโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อให้เด็กได้รับการจัดประสบการณ์อย่างต่อเนื่องทั้งที่บ้านและที่โรงเรียนจะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนเป็นอย่างยิ่งหากโรงเรียนใดขาดการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองย่อมส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาและคุณภาพการศึกษาในที่สุด

การจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดพิณนิมิต (คำสวัสดิ์ราษฎร์บำรุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ในอดีตที่ผ่านมายังขาดความร่วมมือจากผู้ปกครองด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษาร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างเอกลักษณ์ ศักดิ์ศรีและตอบสนองความต้องการท้องถิ่น

จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง จึงมีความประสงค์ที่จะทราบว่าในขณะนี้ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดพิณนิมิต (คำสวัสดิ์ราษฎร์บำรุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมอาคารสถานที่ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน และด้านการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์มีมากน้อยเพียงใด เพื่อที่จะได้นำไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาบริหารจัดการโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดพิณนิมิต (คำสวัสดิ์ราษฎร์บำรุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดพิณนิมิต (คำสวัสดิ์ราษฎร์บำรุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดพิณนิมิต(คำสวัสดิ์ราษฎร์บำรุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 412 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดพิณนิมิต(คำสวัสดิ์ราษฎร์บำรุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 201 คน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จากตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 : 608)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อใช้สอบถามผู้ปกครองของนักเรียนโรงเรียนวัดพิณนิมิต (คำสวัสดิ์ราษฎร์บำรุง) ในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดพิณ

นิมิต(คำสวัสดิ์ราษฎร์บำรุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1 แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพ ของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดพิชนิมิต(คำสวัสดิ์ราษฎร์บำรุง) ได้แก่ อายุ การศึกษา รายได้ต่อเดือน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดพิชนิมิต(คำสวัสดิ์ราษฎร์บำรุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ของผู้ปกครองของนักเรียน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมอาคารสถานที่ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน และด้านการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยนำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยของบุญชม ศรีสะอาด (2554 : 121) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง มีส่วนร่วม อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง มีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง มีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง มีส่วนร่วม อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง มีส่วนร่วม อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

ศึกษาเอกสารงานวิจัย แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างและพัฒนาแบบสอบถาม ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) มี 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) สร้างแบบสอบถามโดยกำหนดประเด็นของคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามปฏิบัติการของตัวแปรในการวิจัย แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญความถูกต้องเหมาะสมซึ่งมีดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.60-1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try – Out) กับผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดพิชนิมิต(คำสวัสดิ์ราษฎร์บำรุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1 จำนวน 30 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของคอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้ 1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนวัดพิชนิมิต(คำสวัสดิ์ราษฎร์บำรุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 2) นำหนังสือเสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียนวัดพิชนิมิต(คำ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

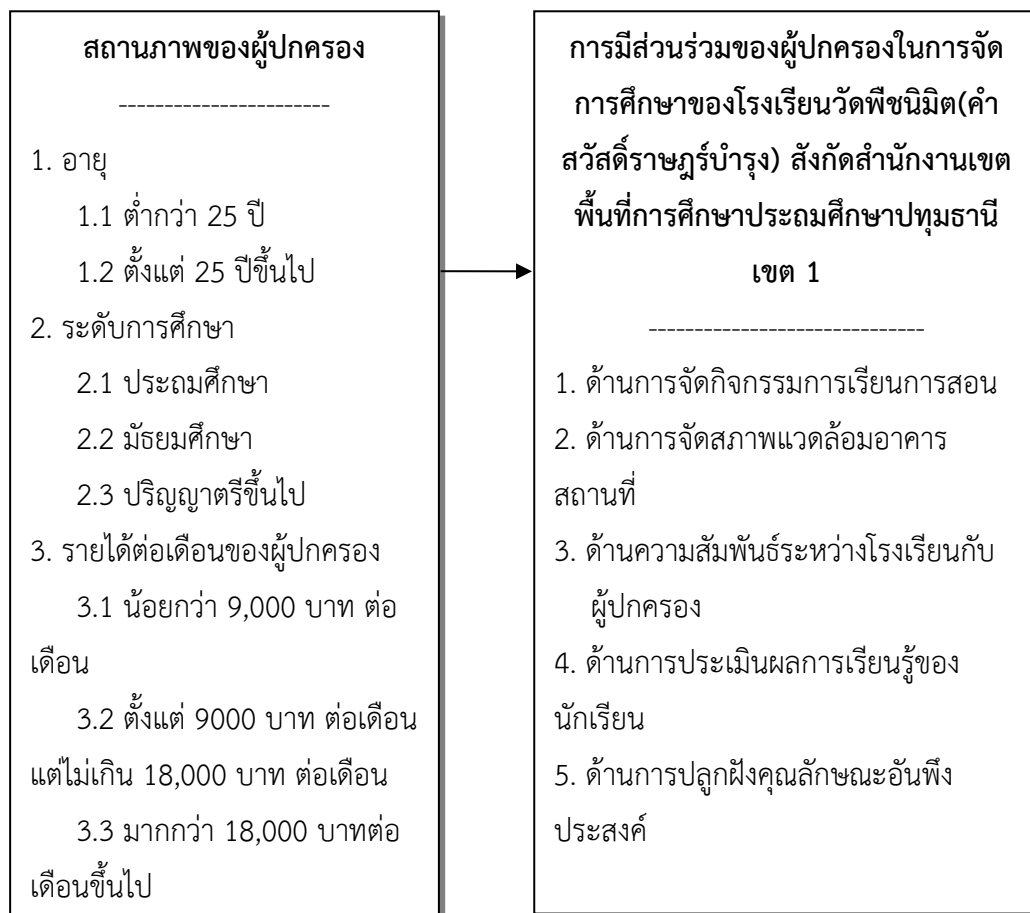
5.2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดพิชนิมิต(คำ สวัสดิ์ราษฎร์บำรุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1 โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean : $\bar{X}$) และหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.2) สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t-test และ F-test (One-Way Analysis of Variance:

ANOVA) และการทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการเซฟเฟ (Scheffe)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป จำนวน 179 คนคิดเป็นร้อยละ 89.10 มีระดับการศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 126 คนคิดเป็นร้อยละ 62.70 และมีรายได้ต่อเดือนของผู้ปกครอง ตั้งแต่ 9000 บาท ต่อเดือน แต่ไม่เกิน 18,000 บาท ต่อเดือน จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 48.30

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดพิชนิมิต(คำสวัสดีราษฎร์บำรุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดพิณนิมิต(คำสวัสดิ์ราษฎร์บารุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1 โดยรวมและรายด้าน

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	3.46	.87	ปานกลาง	3
2 ด้านการจัดสภาพแวดล้อมอาคารสถานที่	3.11	.83	ปานกลาง	5
3 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง	4.07	.84	มาก	2
4 ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน	3.39	.93	ปานกลาง	4
5 ด้านการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์	4.42	.75	มาก	1
โดยรวม	3.69	.85	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดพิณนิมิต(คำสวัสดิ์ราษฎร์บารุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = 0.85) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.75) และด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.84) อยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.87) ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ($\bar{X} = 3.39$, S.D. = .93) และด้านการจัดสภาพแวดล้อมอาคารสถานที่ ($\bar{X} = 3.11$, S.D. = .83) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดพิณนิมิต (คำสวัสดิ์ราษฎร์บารุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดพิชนิมิต (คำ สวัสดิ์ราษฎร์บำรุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำแนกตาม อายุ

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง	อายุ				t	p
	ต่ำกว่า 25 ปี (n = 22)		25 ปีขึ้นไป (n = 179)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	3.22	.82	3.49	.88	-1.37	.17
2. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมอาคารสถานที่	3.22	.96	3.10	.82	.63	.53
3. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับ ผู้ปกครอง	4.10	.90	4.06	.84	.18	.86
4. ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน	3.43	1.03	3.39	.93	.21	.83
5. ด้านการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์	4.24	1.00	4.44	.72	-1.15	.25
รวม	3.64	.76	3.70	.67	-0.34	0.73

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ปกครองที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดพิชนิมิต(คำสวัสดิ์ราษฎร์บำรุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดพิชนิมิต (คำ สวัสดิ์ราษฎร์บำรุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำแนกตาม ระดับการศึกษา

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง	แหล่งความ แปรปรวน	SS	Df	MS	F	p
1. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	ระหว่างกลุ่ม	14.56	2	7.28	10.50*	.000
	ภายในกลุ่ม	137.37	198	0.69		
	รวม	151.93	200			
2. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมอาคารสถานที่	ระหว่างกลุ่ม	7.84	2	3.92	5.92*	.003
	ภายในกลุ่ม	131.15	198	0.66		
	รวม	138.99	200			

3. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง	ระหว่างกลุ่ม	3.96	2	1.98	2.85	.060
	ภายในกลุ่ม	137.61	198	0.70		
	รวม	141.57	200			
4. ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน	ระหว่างกลุ่ม	3.58	2	1.79	2.05	.131
	ภายในกลุ่ม	172.80	198	0.87		
	รวม	176.38	200			
5. ด้านการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์	ระหว่างกลุ่ม	3.34	2	1.67	3.02	.051
	ภายในกลุ่ม	109.51	198	0.55		
	รวม	112.84	200			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	5.09	2	2.54	5.80*	.004
	ภายในกลุ่ม	86.95	198	0.44		
	รวม	92.04	200			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดพิชนิมิต (คำสวัสดีราษฎร์บำรุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการจัดสภาพแวดล้อมอาคารสถานที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ด้านการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ไม่แตกต่างกัน จึงทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการเชฟเฟ้ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดพิชนิมิต (คำสวัสดีราษฎร์บำรุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	$\bar{X}$	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา	ปริญญาตรีขึ้นไป
		3.04	3.48	3.92
ประถมศึกษา	3.04	-	0.44*	0.88*
มัธยมศึกษา	3.48	-	-	0.44*
ปริญญาตรีขึ้นไป	3.92	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า ผู้ปกครองที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีระดับการมีส่วนร่วมต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดพิชนิมิต (คำสวัสดิ์ราษฎร์บารุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แตกต่างจากผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาและปริญญาตรีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดพิชนิมิต (คำสวัสดิ์ราษฎร์บารุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1 ด้านการจัดสภาพแวดล้อมอาคารสถานที่ โดยจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	$\bar{X}$	ต่ำกว่า ปริญญาตรี	ปริญญาตรี	ปริญญาตรีขึ้นไป
		4.31	3.94	4.50
ต่ำกว่าปริญญาตรี	4.31	-	0.37*	0.19
ปริญญาตรี	3.94		-	0.56*
ปริญญาตรีขึ้นไป	4.50			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาประถมศึกษา มีระดับการมีส่วนร่วมต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดพิชนิมิต (คำสวัสดิ์ราษฎร์บารุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1 แตกต่างจากผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่นไม่แตกต่าง

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดพิชนิมิต(คำสวัสดิ์ราษฎร์บารุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดพิชนิมิต(คำสวัสดิ์ราษฎร์บารุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ด้านการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน และ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมอาคารสถานที่ ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมเป็นอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาและยินดีส่ง

เสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียนด้วยการช่วยเหลือ แสดงความคิดเห็น วางแผน เข้าร่วมดำเนินการ และร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาของโรงเรียนทำให้เกิดการมีส่วนร่วมส่งผลทำให้ผู้ปกครองมีความเชื่อมั่น ไว้วางใจ มีเจตคติที่ดีและมีความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองที่ส่งบุตรหลานเข้ามาศึกษา และโรงเรียนสามารถพัฒนานักเรียนที่มีคุณภาพตรงตามความต้องการของผู้ปกครองกับกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของกรองกาญจน์ เชิดชัยวิชากุล (2550 : 67) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนเอกชนในกลุ่มสมาคมศึกษาสัมพันธ์ผลการวิจัยพบว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนเอกชนในกลุ่มสมาคมศึกษาสัมพันธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับงานวิจัยของเกษมศักดิ์ โทแสง (2556 : 81) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนพอกพิทยาคม รัชมิ่งคลาภิเชก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 จังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนพอกพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดพิณนิมิต(คำสวัสดิ์ราษฎร์บำรุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ซึ่งผู้วิจัยขอนำมาอภิปรายครั้งนี้

2.1 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้ปกครองเห็นความสำคัญกับการระดมทรัพยากรช่วยเหลือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เห็นความสำคัญกับการให้ความรู้และเป็นส่วนหนึ่งในการเป็นวิทยากรให้ความรู้ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และคำนึงถึงการจัดหาอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งเป็นส่วนสำคัญกับการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสกสรร แยมพินิจ (2550 : 607) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาโรงเรียนโคกศรีเมือง อำเภอกลามาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา ด้านการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2.2 ด้านการจัดสภาพแวดล้อมอาคารสถานที่โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับ ปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้ปกครองเห็นความสำคัญในการดูแล และให้ความรู้แก่นักเรียนในเรื่องการป้องกันอุบัติเหตุให้เกิดความปลอดภัยเป็นลำดับแรก ช่วยเหลือ การจัดสภาพแวดล้อมอาคารสถานที่ให้มีบรรยากาศสำหรับการเรียนรู้ที่ดี จัดสภาพแวดล้อมอาคารสถานที่ให้มีบรรยากาศสำหรับการเรียนรู้ที่ดีทั้งสุขภาพกาย สุขภาพใจ และความปลอดภัย สอดคล้องกับงานวิจัยของวัลลภ วิบูลย์กุล (2550 : 67) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองโรงเรียนสวนแตง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ด้านการจัดสภาพแวดล้อมอาคารสถานที่โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2.3 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ปกครองใส่ใจในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารของโรงเรียนกับผู้ปกครองท่านอื่นเพื่อให้ได้รับข่าวสาร จากทางโรงเรียนได้อย่างถูกต้อง ผู้ปกครองสร้างทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียนและผู้ปกครอง โดยร่วมกันดูแล เอาใจใส่นักเรียน และพบปะเข้าร่วมประชุมผู้ปกครองในวันเปิดภาคเรียน เพื่อทำความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ของทางโรงเรียน เพื่อการพัฒนานักเรียน ดูแล เอาใจใส่ เป็นการมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างผู้ปกครองและโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของเจษฎา ภักดี และคณะ (2563 : 329) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านเก่าขาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ผลการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านเก่าขาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงบประมาณ และการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านเก่าขาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 มีอาชีพที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทุกด้านไม่แตกต่างกัน

2.4 ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ปกครองใส่ใจการสื่อสารกับครูเมื่อทราบผลการเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพัฒนาของนักเรียน ให้ข้อมูลนักเรียนแก่โรงเรียนเพื่อนำไปวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และยังมีส่วนร่วมในการวางแผนประเมินผลการเรียนตามศักยภาพของนักเรียนอย่างหลากหลายร่วมกับครูผู้สอนสอดคล้องกับงานวิจัยของสุณีย์ สวนศรี (2552 : 100) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาโรงเรียนสารสาสน์พิทยา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาโรงเรียนสารสาสน์พิทยา กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2.5 ด้านการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ปกครองร่วมประชุมกับครูและผู้ปกครองท่านอื่นเพื่อรับทราบพฤติกรรมข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมที่บ้านของนักเรียน และเป็นแบบอย่างที่ดี ต่อพฤติกรรมของนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ โคลเบอร์ (Lawrence Kohlberg, 1987 : 159-161 อ้างถึงในกิตติกรทอง 2552 : 34) นักจิตวิทยาชาวอเมริกา ได้กล่าวว่าสถาบันหรือสังคมมีอิทธิพลต่อการปลูกฝังและเสริมสร้าง จริยธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือโรงเรียนจะได้รับความคาดหวังจากสังคมเป็นอย่างมากในการเป็นสถาบันที่ปลูกฝังรูปแบบและเสริมสร้างการเลียนแบบจากตัวอย่างในสังคมให้แก่ นักเรียน ครูจึงต้องความสามารถในการอธิบายเหตุผลให้เด็กนักเรียนแบบใช้อารมณ์และวางอำนาจแทนจะทำให้เด็กรู้จักรับผิดชอบชั่วดี รู้สึกอายที่ทำชั่ว ให้ความคิดเหตุผลและความสม่ำเสมอในการลงโทษและให้รางวัลเด็กเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของสังคมและประเทศชาติจึงมีหน้าที่ต้องจัดหาและพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน

ให้อำนาจต่อการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรมเป็นที่ยอมรับว่าเป็นผู้มีบทบาทในการอบรมสั่งสอนเป็นแบบอย่างว่าครูเป็นผู้มีบทบาทในการอบรมสั่งสอนเป็นแบบอย่างในการปลูกฝังคุณธรรม

3. การเปรียบเทียบการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดพิชนิมิต(คำสวัสดิ์ราษฎร์บำรุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนของผู้ปกครอง สรุปผลดังนี้

3.1 ผู้ปกครองที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดพิชนิมิต(คำสวัสดิ์ราษฎร์บำรุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ปกครองไม่ว่าจะช่วงอายุเท่าไรก็มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนเพราะผู้ปกครองให้ความสำคัญกับบุตรหลานของตนเอง สอดคล้องกับผลการวิจัยของพะนากร มีภูคำ (2555 : 78) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการจัดการศึกษาโรงเรียนบนต้อนราษฎร์ดำรงวิทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าโดยภาพรวมผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านการจัดหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน การตัดสินใจในนโยบายบริหารโรงเรียน ผู้ปกครองมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย ส่วนด้านความสัมพันธ์ระหว่างกับโรงเรียน ด้านการช่วยเหลือการเรียนรู้ที่บ้าน ผู้ปกครองมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ส่วนผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาจำแนกตามวุฒิการศึกษาและอายุพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน

3.2 ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดพิชนิมิต(คำสวัสดิ์ราษฎร์บำรุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการจัดสภาพแวดล้อมอาคารสถานที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ด้านการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาที่ต่างกัน ทำให้ความรู้ในการเข้ามามีส่วนร่วมของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอยู่ในระดับที่ต่างกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของกันทรญาณี ศรีสุรักษ์ (2559 : 40) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนพลุดาหลวงวิทยาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนพลุดาหลวงวิทยา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น รายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.3 ผู้ปกครองที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดพิชนิมิต(คำสวัสดิ์ราษฎร์บำรุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมแตกต่างกันส่วนด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการจัดสภาพแวดล้อมอาคารสถานที่ เมื่อพิจารณาเป็นราย

ด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ด้านการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรายได้มีผลต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน อาจจะเป็นด้วยเรื่องงบประมาณทางครอบครัว และเวลาที่มีอยู่ใส่ใจในการทำงานหารายได้เข้ามาใช้ในครอบครัว ซึ่งผู้ปกครองที่มีรายได้มากจะมีกำลังสนับสนุนการทำกิจกรรมการเรียนการสอนของนักเรียนได้มากกว่า สอดคล้องกับผลการวิจัยของกันรญาณี ศรีสุรักษ์ (2559 : 40) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนพลูตาหลวงวิทยาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนพลูตาหลวงวิทยา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี จำแนกตามอาชีพ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านการบริหารงานงบประมาณและด้านการบริหารงานบุคคล พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดพิชัยนิมิต(คำสวัสดิ์ราษฎร์บารุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวางแผน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ ประเมิน ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ของนักเรียนให้มีคุณภาพ

1.2 ด้านการจัดสภาพแวดล้อมอาคารสถานที่ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมบำรุงรักษา การจัดสภาพแวดล้อมอาคารสถานที่ของโรงเรียน ระดมทรัพยากรในการพัฒนาบรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้เมื่อใช้สถานที่ในโรงเรียน

1.3 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมเสนอแนวทางที่ส่งเสริมให้ผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน ช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาของนักเรียนร่วมกัน

1.4 ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมนำผลการประเมินมาพัฒนาและหาวิธีการปรับปรุง พัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพแก่ตัวผู้เรียน มีส่วนร่วมในการประเมินผลงานของนักเรียน

1.5 ด้านการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ นักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมอบรมสั่งสอน พฤติกรรมของนักเรียน ในการฝึกนักเรียน รู้จักคิด พิจารณา สามารถเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ด้วยดี รู้เท่าทัน มีจิตใจที่เข้มแข็งอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยเปรียบเทียบกับโรงเรียนหรือสถานศึกษาสังกัดหน่วยงานอื่นๆ

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก

2.3 ควรศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก ให้ครอบคลุมทุกกลุ่ม เช่น คณะกรรมการสถานศึกษาหรือผู้นำชุมชนเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2545). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545*. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กรองกาญจน์ เชิญชัยชिरากุล. (2550). *การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนเอกชนในกลุ่มสมาคมสหศึกษา*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- กันธญาณี ศรีสุรภักษ์. (2559). *การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนพลูตาหลวงวิทยา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- กิตติ กรทอง. (2552). *การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตอำเภอพระประแดงจังหวัดสมุทรปราการ*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- เกษมศักดิ์ โทแสง. (2556). *การจัดการสิ่งแวดล้อมแบบผสมผสาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เจษฎา ภัคดี และคณะ. (2563). *การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านเก่าขาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5*. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*. 7 (11). 329-341.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: บริษัทสุวีริยาสาส์น จำกัด.
- พะนากร มีภูคำ. (2555). *การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการจัดการศึกษาโรงเรียนบ้านดอนราษฎร์ ดำรงวิทยาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1*. สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

- พงศ์พันธ์ แก้วหาวงค์. (2550). *การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลหนองรี*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วัลลภ วิบูลย์กุล. (2550). *การรับรู้ข่าวสารและพฤติกรรมทางการเมืองของครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- โสภา มัดลิ่ง. (2551). *การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็ก เล็ก ก่อนวัยเรียนชุมชนเอื้ออารีย์ สังกัดกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- สุณีย์ สวนศรี. (2552). *ความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา โรงเรียนสารสาสน์พิทยาสรรค์ กรุงเทพมหานคร*. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เสกสรร แยมพิณิจ. (2550). *การวิเคราะห์หาประสิทธิภาพรูปแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการวิจัยของนักศึกษาครูช่างอุตสาหกรรม*. วารสารวิจัยและพัฒนา มจร. 39 (4), 597-614
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30 (3), 607-610.

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียน
โรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก
**Implementation of the Student Support System According to the Opinions
Parents of Students at Wat Donyo School under the Nakhon Nayok
Primary Educational Service Area Office**

สุนีย์ สอนตระกูล,
สมโภชน์ อเนกสุข และ รสริน พิมลบรรยงค์
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
**Sunee Sontrakul,
Somphot Aneksuk and Rosarin Pimonbanyong**
Pathumthani University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: mongkon.j@ptu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก และ 2) เปรียบเทียบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายกที่ศึกษา ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 159 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.80-1.00 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว

ผลการวิจัย พบว่า 1) การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) ผู้ปกครองนักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นราย

* วันที่ได้รับบทความ: 14 กุมภาพันธ์ 2565; วันแก้ไขบทความ 7 มีนาคม 2565; วันตอบรับบทความ: 8 มีนาคม 2565

ด้าน พบว่า แตกต่างกันทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา
นักเรียน ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน; ผู้ปกครองนักเรียน; โรงเรียนวัดดอนยอ

Abstracts

The objectives of this research were 1) Study the operation of the student support system according to the opinions of the parents of students at Wat Don Yo School. under the office of Nakhon Nayok Primary Educational Service Area; and 2) to compare the implementation of the student support system according to the opinions of the parents of students at Wat Don Yo School. Under the Nakhon Nayok Primary Educational Service Area Office The sample group used in this research were parents of students at Wat Don Yo School. Under the Nakhon Nayok Primary Educational Service Area Office, who studied at Kindergarten 2 to Mathayom 3, Academic Year 2020, totaling 159 people. People determine the size of Craigie and Morgan's sample. The research instrument used a 5-level estimation scale questionnaire with a consistency index ranging from 0.80-1.00 with a confidence value of 0.91. The statistics used in the data analysis were frequency distribution, percentage, Mean, Standard Deviation and One-Way ANOVA.

The results showed that: 1) Implementation of the student support system according to the opinions of parents of students at Wat Don Yo School under the Nakhon Nayok Primary Educational Service Area Office Overall, it was at a high level when considering each aspect found that it was at a high level in all aspects. 2) Parents of students of different ages There were opinions on the implementation of the student support system according to the opinions of the parents of students at Wat Don Yo School. Under the Nakhon Nayok Primary Educational Service Area Office, overall, there was no difference when considering each aspect. It was found that all aspects were significantly different at .05 level except for prevention and problem solving of students.

Keywords: The Implementation of the Student Support System; Student Parents; Watdonyo School

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 บัญญัติไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ประกอบกับมาตรา 11 บัญญัติว่า บิดามารดา หรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับตามมาตรา 17 และตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องตลอดจนให้ได้รับการศึกษานอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับตามความพร้อมของครอบครัวและมาตรา 24(6) บัญญัติว่าการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 : 5-14)

จากความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้นเป็นความมุ่งหมายและหลักการที่ดีแต่คนที่อยู่ในวัยเด็กจะประสบปัญหาที่เกิดมาจากความยากจนและด้อยโอกาส ทั้งที่มีมาแต่กำเนิด ครอบครัวต้องเคลื่อนย้ายไปทำงานต่างถิ่น ปัญหาครอบครัวขาดความรู้และความพร้อมในการเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งสภาพปัญหาเหล่านี้เป็นเงื่อนไขสำคัญที่สร้างผลกระทบต่อเด็กที่เกี่ยวกับปัญหาสุขภาพกาย สุขภาพจิต ค่านิยมบริโภคนิยมนำไปสู่พฤติกรรมของเด็กในวัยต่างๆ ในทางไม่เหมาะสมและมีส่วนผลักดันให้เด็กจำนวนหนึ่งถูกปล่อยปละละเลยหรือทอดทิ้งต้องกลายเป็นเด็กในภาวะยากลำบากและปัญหาที่เกิดจากพฤติกรรมเบี่ยงเบน สำหรับในส่วนตัวเด็กนั้น เด็กเล็กที่อยู่ในชนบทจะใช้เวลาว่างในการเล่นสนุกกับเด็กๆ ที่เป็นเพื่อนบ้านกัน และในชนบทห่างไกลเด็กจะขาดโอกาสในการชมรายการโทรทัศน์ และเข้าไม่ถึงกิจกรรมนันทนาการและแหล่งเรียนรู้จากเทคโนโลยีที่ทันสมัย ส่วนเด็กวัยรุ่นจะใช้เวลาว่างไปนันทนาการตามห้างสรรพสินค้า ร้านอาหาร โรงหนังและการเล่นเกมต่างๆ ตามร้านเกมอินเทอร์เน็ต เช่น เรื่องเพศสัมพันธ์ ติดเหล้า บุหรี่ ยาเสพติด ทะเลาะวิวาท ฆ่าตัวตาย เล่นการพนัน เที่ยวเตร่ตามสถานบันเทิง ติดเกม ขับรถเร็วและอินเทอร์เน็ต สามารถเข้าถึงสื่อลามกอนาจารหรือสื่อที่แสดงความรุนแรง (องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (ยูนิเซฟ) ประเทศไทย, 2554 : 54) แต่อย่างไรก็ตามโรงเรียนซึ่งเป็นสถานที่ให้การศึกษาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน โดยมุ่งหมายให้ผู้เรียนได้เติบโตอย่างมีคุณภาพรอบด้าน และพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี ซึ่งนักเรียนบางส่วนก็มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ดังนั้น โรงเรียนจึงต้องมีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้มีความเข้มแข็ง ลดความเสี่ยงขจัดภัยและอุปสรรคที่ก่อให้เกิดปัญหากับนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558 : 1) โดยทางโรงเรียนควรมีการจัดการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียนทั้งที่เป็นครูแนะแนว ครูประจำชั้น และครูประจำวิชา ช่วยกันแก้ไขปัญหาคับข้อง ผู้บริหารสถานศึกษามอบหมายให้มีการสำรวจข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคลด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีการคัดกรองและจำแนกเป็นกลุ่มตามสภาพของผู้เรียน จัดกิจกรรมป้องกันแก้ไข และพัฒนาผู้เรียนตามสภาพอย่างเหมาะสม มีการประเมินผลการป้องกันแก้ไขและพัฒนาผู้เรียน การประสานและส่งต่อ การแก้ไขและพัฒนาผู้เรียนกับผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา และทางโรงเรียนมีการสอดส่องดูแลความประพฤติของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งมีการออกเยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อจัดระบบรวบรวมข้อมูลนักเรียน วิเคราะห์ วินิจฉัยการจำแนกคัดกรองและการกำหนดมาตรการวิธีป้องกัน ช่วยเหลือ ส่งเสริมตามลักษณะพฤติกรรม จัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมในโรงเรียน และแนวทางการปฏิบัติต่อผู้เรียนเพื่อเสริมความไว้วางใจ ความอบอุ่น ปลอดภัย จัดกิจกรรมที่ประสานความสัมพันธ์ สร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครู นักเรียนและผู้ปกครอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552 : 14)

โรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายกมีการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแต่ก็มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์จากผู้ปกครองนักเรียนหลายท่านว่ายังมีการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยังไม่มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยในฐานะผู้ให้ความรู้กับบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนจึงสนใจที่จะศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียน

โรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารโรงเรียนสามารถนำไปประกอบการพัฒนาแก้ไขปรับปรุงการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก
2. เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก ที่ศึกษาระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2-มัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 264 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายกที่ศึกษาระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2-มัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 159 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Kerjies& Morgan, 1970 : 608-610)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อใช้สอบถาม การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อายุ เพศ และระดับการศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก 5 ด้าน คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ด้านการป้องกันช่วยเหลือและแก้ไขปัญหานักเรียน และด้านการส่งต่อนักเรียน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดย

นำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยของบุญชม ศรีสะอาด (2554 : 121) ดังนี้

- 4.51 ถึง 5.00 หมายถึง มีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาในระดับมากที่สุด
- 3.51 ถึง 4.50 หมายถึง มีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาในระดับมาก
- 2.51 ถึง 3.50 หมายถึง มีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาในระดับปานกลาง
- 1.51 ถึง 2.50 หมายถึง มีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาในระดับน้อย
- 1.00 ถึง 1.50 หมายถึง มีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาในระดับน้อยที่สุด

3. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

ศึกษา เอกสารและงานวิจัย แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างและพัฒนาแบบสอบถาม ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) มี 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) จากนั้นนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) กำหนดค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.80-1.00 ถือได้ว่ามีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้ 1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยปทุมธานี ถึงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 2) นำหนังสือเสนอต่อผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 และ 3) นำแบบสอบถามไปพบและแจกให้กับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง จำนวน 159 ฉบับ โดยชี้แจงวัตถุประสงค์และอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามเพื่อให้เกิดความเข้าใจและเก็บแบบสอบถามกลับคืนด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ปกครองผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ เพศ และระดับการศึกษา โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) การหาร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปตารางและแปลผลด้วยการบรรยาย

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{X}$) และหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์

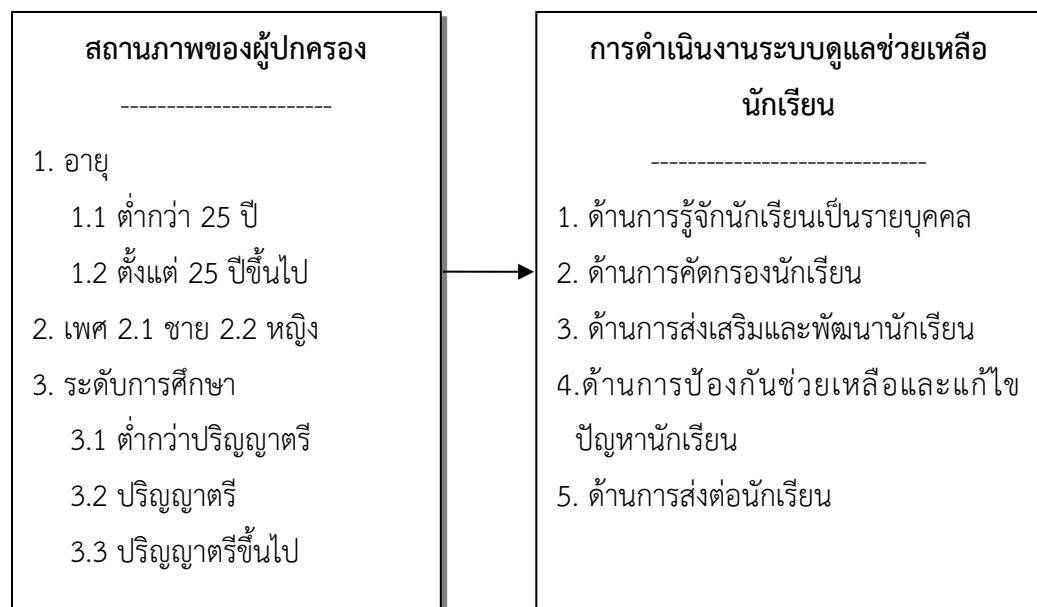
5.3 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก จำแนกตามอายุ เพศ และระดับการศึกษา โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test for Independent Samples) และขนาดของโรงเรียนโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way Analysis of Variance : ANOVA) และการทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Sheffe) กรณีผลการวิเคราะห์สอดคล้องเป็นไปตามสมมติฐานแล้วนำเสนอในรูปตารางและแปลผลด้วยการบรรยาย

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1) สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard Deviation)

6.2) สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t-test และ F-test (One-Way Analysis of Variance: ANOVA) และการทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการเชฟเฟ (Scheffe)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. สถานภาพของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก ชั้นอนุบาลปีที่ 2 – มัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย อายุ เพศ และระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ อายุ ตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 72.33 เป็นเพศหญิง จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 57.23 และระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 87.42

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก โดยรวมและรายด้าน

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.33	0.76	มาก	1
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน	4.20	0.84	มาก	5
3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน	4.31	0.76	มาก	2
4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียน	4.24	0.82	มาก	4
5. ด้านการส่งต่อนักเรียน	4.28	0.78	มาก	3
โดยภาพรวม	4.27	0.79	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($\bar{X} = 4.33$; S.D.= 0.76) ด้านการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.76) ด้านการส่งต่อนักเรียน ($\bar{X} = 4.28$, S.D.= 0.78) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียน ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.82) และด้านการคัดกรองนักเรียน ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.84)

3. การเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก จำแนกตาม อายุ เพศ และระดับการศึกษา

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้ปกครอง
นักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก จำแนกตาม
อายุ

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนวัดดอนยอ	อายุ				t	p
	ต่ำกว่า 25 ปี (n = 44)		25 ปีขึ้นไป (n = 115)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.46	0.29	4.28	0.49	2.77*	0.00
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน	4.03	0.57	4.27	0.51	2.39*	0.01
3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนาการเรียน	4.32	0.34	4.30	0.48	2.34*	0.03
4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน	4.17	0.44	4.27	0.52	1.13	0.12
5. ด้านการส่งต่อนักเรียน	4.11	0.59	4.35	0.48	2.37*	0.02
โดยภาพรวม	4.22	0.45	4.29	0.50	0.80	0.24

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานระบบดูแล
ช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษานครนายก โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แตกต่างกันทุกด้าน
ยกเว้นด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเรียน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้ปกครอง
นักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายกจำแนกตาม
เพศ

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนวัดดอนยอ	เพศ				t	p
	ชาย (n= 68)		หญิง (n=91)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.44	0.50	4.25	0.39	0.63	0.43
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน	4.24	0.62	4.18	0.47	0.84	0.08
3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนาการเรียน	4.38	0.50	4.26	0.39	0.30	0.59
4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเรียน	4.28	0.61	4.22	0.40	2.52*	0.00

5. ด้านการส่งต่อนักเรียน	4.38	0.59	4.21	0.45	1.97*	0.01
โดยภาพรวม	4.34	0.56	4.22	0.42	.89*	0.06

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียน และด้านการส่งต่อนักเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก จำแนกตามการศึกษา

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	P
1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	ระหว่างกลุ่ม	0.58	2	0.29	1.44	0.24
	ภายในกลุ่ม	31.27	156	0.20		
	รวม	31.85	158			
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน	ระหว่างกลุ่ม	0.66	2	0.33	1.14	0.32
	ภายในกลุ่ม	44.83	156	0.29		
	รวม	45.49	158			
3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน	ระหว่างกลุ่ม	0.75	2	0.37	1.94	0.15
	ภายในกลุ่ม	30.08	156	0.19		
	รวม	30.83	158			
4. ด้านการป้องกันและแก้ไข ปัญหานักเรียน	ระหว่างกลุ่ม	1.11	2	0.55	2.25	0.11
	ภายในกลุ่ม	38.50	156	0.25		
	รวม	39.61	158			
5. ด้านการส่งต่อนักเรียน	ระหว่างกลุ่ม	2.06	2	1.03	3.94*	0.02
	ภายในกลุ่ม	40.77	156	0.26		
	รวม	42.83	158			

รวม	ระหว่างกลุ่ม	0.86	2	0.43	2.19	0.12
	ภายในกลุ่ม	30.79	156	0.20		
	รวม	31.66	158			

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า ผู้ปกครองนักเรียนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการส่งต่อนักเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน จึงทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ ดังนี้

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก ด้านการส่งต่อนักเรียน จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	$\bar{X}$	ต่ำกว่า ปริญญาดรี	ปริญญาดรี	ปริญญาดรีขึ้นไป
		4.31	3.94	4.50
ต่ำกว่าปริญญาดรี	4.31	-	0.37*	0.19
ปริญญาดรี	3.94		-	0.56*
ปริญญาดรีขึ้นไป	4.50			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ พบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก ด้านการส่งต่อนักเรียน จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า มีความแตกต่างกัน 2 คู่คือ 1) ต่ำกว่าปริญญาดรีกับปริญญาดรี และ 2) ปริญญาดรีกับปริญญาดรีขึ้นไป

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัย เรื่อง การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก ผู้วิจัยมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้ปกครองมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของจิรพันธ์ เกิดกุล (2552 : 82) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูประจำชั้นในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูประจำชั้นในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของเชาวลิต จินดารัตน์ (2551: 110-112) ได้ศึกษาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 พบว่าการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับดีมาก

1.1 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายกมีความคิดเห็นว่า โรงเรียนมีการนำแบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) มาใช้กับนักเรียนทุกคน ผู้ปกครองนักเรียนร่วมมือในการให้ข้อมูลกับโรงเรียน และข้อมูลที่ได้รับจากนักเรียนมีความถูกต้องสมบูรณ์สอดคล้องกับผลงานวิจัยของจิรพันธ์ เกิดกุล (2552 : 82) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูประจำชั้นในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูประจำชั้นในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านการคัดกรองนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก มีความคิดเห็นว่า โรงเรียนมีการแจ้งผลการคัดกรองนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบโดยวิธีที่เหมาะสม นำผลการคัดกรองนักเรียนมาวิเคราะห์และดำเนินการส่งเสริม/แก้ปัญหาตามกรณี และมีการคัดกรองนักเรียนเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา สอดคล้องกับผลงานวิจัยของนฤพล กองทรัพย์ (2556 : 90-94) ได้ศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 มีระดับการดำเนินงานระบบดูแล

ช่วยเหลือนักเรียนในด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมนักเรียนด้านการป้องกันและแก้ไขปัญา และด้านการส่งต่ออยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก มีความคิดเห็นว่า โรงเรียนมีการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันและร่วมมือกันดูแลช่วยเหลือนักเรียนระหว่างบ้าน โรงเรียนและผู้ปกครองด้วยกัน มีการจัดกิจกรรมอื่นที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงความสามารถของตนเอง และมีการจัดตั้งชุมนุม/กลุ่ม ตามความสนใจของนักเรียนมีการจัดกิจกรรมอบรมคุณธรรมจริยธรรม การศึกษาและการอาชีพ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของเชาวลิต จินดารัตน์ (2551 : 110-112) ได้ศึกษาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 พบว่าการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับดีมาก

1.4 ด้านการป้องกันช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหานักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก มีความคิดเห็นว่า โรงเรียนมีบริการให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่นักเรียนอย่างเป็นระบบและมีการติดตามผลการให้คำปรึกษาทุกครั้ง จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิด ได้ทำและแก้ปัญหาด้วยตนเอง และมีการจัดกิจกรรมสอนซ่อมเสริมนักเรียนที่มีปัญหาด้านการเรียนรู้อย่างจริงจัง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของรัตนา ฤทธิ์คง (2556 : 75-80) ได้ศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในเครือข่ายกรู๊ป จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในเครือข่ายกรู๊ป จังหวัดชลบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไข ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน และด้านการส่งต่อนักเรียน

1.5 ด้านการส่งต่อนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก มีความคิดเห็นว่า โรงเรียนมีรายงานผลการส่งต่อให้ผู้เกี่ยวข้องทราบทุกครั้ง มีการดำเนินการติดตามผลการส่งต่ออย่างใกล้ชิดและมีการติดตามการส่งต่อนักเรียนเป็นระยะ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของนฤบล กองทรัพย์ (2556 : 90-94) ได้ศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 มีระดับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญา และด้านการส่งต่ออยู่ในระดับมาก

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก จำแนกตามอายุ เพศ และระดับการศึกษา ผู้วิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลตามสมมติฐาน ดังนี้

2.1 ผู้ปกครองนักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แตกต่างกันทุกด้าน ยกเว้นด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียน ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของเชาวลิต จินดารัตน์ (2551 : 110-112) ได้ศึกษาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 พบว่าผลการวิเคราะห์การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 จำแนกตามอายุของบุคลากรในโรงเรียนโดยรวมและรายด้านทุกด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2 ผู้ปกครองนักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก โดยรวมแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียน และด้านการส่งต่อนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของจิรพันธ์ เกิดกุล (2552 : 82) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูประจำชั้นในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุวาชูราษฎร์ธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบการปฏิบัติงานจำแนกตามเพศ ประสิทธิภาพการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ผู้ปกครองนักเรียนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก โดยรวมไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของเชาวลิต จินดารัตน์ (2551 : 110-112) ได้ศึกษาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่าด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ และโดยรวมไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โรงเรียนควรมีการออกเยี่ยมบ้านครบทุกคนทุกภาคเรียนและทำการบันทึกและควรมีการจัดทำระเบียบสะสมของนักเรียนครบทุกคนและบันทึกข้อมูลครบทุกด้านเป็นปัจจุบัน

1.2 ด้านการคัดกรองนักเรียน โรงเรียนควรมีการเก็บผลการคัดกรองตามแบบบันทึกไว้เป็นความลับและควรมีการจัดทำเอกสารสารสนเทศผลการคัดกรองนักเรียนระดับสถานศึกษาที่เป็นปัจจุบันและจัดเก็บอย่างเป็นระบบ

1.3 ด้านการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน โรงเรียนควรมีการจัดประชุมผู้ปกครองนักเรียนทุกชั้นพร้อมกันอย่างสม่ำเสมอและควรมีการดำเนินการให้นักเรียนตรวจสอบสุขภาพประจำปี

1.4 ด้านการป้องกันช่วยเหลือและแก้ไขปัญหา นักเรียน โรงเรียนควรมีการบันทึกข้อมูลที่ได้ช่วยเหลือทุกครั้งและเก็บไว้เป็นความลับและควรมีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง

1.5 ด้านการส่งต่อนักเรียน โรงเรียนควรมีการจัดทำแบบบันทึกการส่งต่อหรือแบบประสานขอความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องและคณะครูควรร่วมกันพิจารณาข้อมูลนักเรียนที่มีปัญหาเพื่อการส่งต่อภายนอก

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยเปรียบเทียบกับโรงเรียนหรือสถานศึกษาสังกัดหน่วยงานอื่นๆ

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก

2.3 ควรศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนวัดดอนยอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก ให้ครอบคลุมทุกกลุ่ม เช่น คณะกรรมการสถานศึกษาหรือผู้นำชุมชนเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545* กรุงเทพมหานคร: ศุภสภา.
- จิรพันธ์ เกิดกุล. (2552). *การปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูประจำชั้นในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- เขาวลิต จินดารัตน์. (2551). *การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง 2*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นฤพล กองทรัพย์. (2556). *การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3*. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่9). กรุงเทพมหานคร: บริษัท สุวีริยาสาส์น จำกัด.
- รัตนา คงฤทธิ์. (2554). *การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในเครือข่ายกลุ่ม จังหวัดชลบุรี*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). *คู่มือบริหารจัดการเวลาเรียน “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ปีการศึกษา 2559*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (ยูนิเซฟ) ประเทศไทย. (2554). *การวิเคราะห์สถานการณ์เด็กและสตรี พ.ศ. 2554*. กรุงเทพมหานคร: องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30 (3). 607-610.

คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร
ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี
**The Characteristics of Educational Institution Administrators in the 21st
According to the Dutiyapapanika Sutta of the Administrators under
the Udonthani Secondary Educational Service Area Office**

ภาวิณี ประทุมสาย,

สุนทร สายคำ และ สมบัติ รัตนคร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Pavinee Pratum Sai,

Sunthon Saikham and Sombat Ratnakorn

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E mail : pavinee250330@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร ของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร ของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ใช้การวิจัยแบบผสานวิธี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร หัวหน้างาน 4 ฝ่าย และครูผู้สอน จำนวน 260 คน สุ่มตัวอย่างแบบง่าย และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก เลือกแบบเจาะจง จำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .973 วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้เป็นค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลวิจัยพบว่า

1) คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร ของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี โดยภาพรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2) แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี 6 ด้าน พบว่า (1) ด้านวิสัยทัศน์ ผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มองเห็นภาพความสำเร็จขององค์กร มีการกำหนดเป้าหมาย มีนโยบายใน

การบริหารอย่างชัดเจน (2) ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ การสื่อสาร และเทคโนโลยี ผู้บริหารควรเป็นผู้ใฝ่รู้ หมั่นค้นคว้า ศึกษาดูงานทั้งในและต่างประเทศ เพื่อนำความรู้ มาบริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพ (3) ด้านนักริเริ่มสร้างสรรค์และประกอบการ ผู้บริหารควรติดตามเทคนิคการบริหารใหม่ ๆ มาปรับใช้ตามบริบทองค์กรของตนเอง (4) ด้านนักสร้างพลังและแรงบันดาลใจเชิงบวก ผู้บริหารควรพัฒนาภาวะผู้นำ และทักษะการพูดโน้มน้าวให้ผู้อื่นปฏิบัติงานด้วยความยินดี และเต็มใจ (5) ด้านตัวแบบที่ดี ผู้บริหารควรปฏิบัติตนปฏิบัติงานเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความรัก ความเชื่อมั่น และศรัทธา จะได้ปฏิบัติงานตามด้วยความยินดีและเต็มใจ (6) ด้านสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความรู้ และมีนโยบายในการส่งเสริมการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ชัดเจน

คำสำคัญ : คุณลักษณะของผู้บริหาร; หลักทศตยปาปณิกสูตร; ศตวรรษที่ 21

Abstracts

The objectives of this research were: 1) to study the characteristics of the administrators of educational institutions in the 21st century according to the Dutiyapāṇika Sutta of the administrators under the Udon Thani Secondary Education Service Area Office; 2) to study the guidelines for the characteristic development of educational institution administrators in the 21st century according to the Dutiyapāṇika Sutta of the mentioned administrators. This study was carried out by means of the mixed method research. The samples included 260 of administrators, heads of 4 departments and teachers selected by Simple Sampling. There were 8 key informants selected by Purposive Sampling. The tools used in data collecting were a questionnaire and interview form with its reliability value of .973. Statistical data were analyzed by using a computer program using frequency, percentage, mean, standard deviation

The research results were as follows:

1) The characteristics of the administrators of educational institutions in the 21st century according to the Dutiyapāṇika Sutta of the administrators under the Udon Thani Secondary Education Service Area Office in overall and each studied aspect were statistically rated at a high level.

2) The guidelines for the characteristic development of educational institution administrators in the 21st century according to the Dutiyapāṇika Sutta of the administrators were found in 6 aspects: (1) Vision: administrators should have a broad vision for the success of the organization with targets and a clear management policy. (2) Academic knowledge, ability, communication, and technology: administrators should be the ones who are curious, constantly researching, constantly researching and studying in educational administration both domestically and internationally in order to bring knowledge to manage educational institutions to have quality. (3) Innovators and entrepreneurs: administrators should follow new management techniques and apply them according to their organization's context. (4) Positive motivation and inspiration: administrators should develop leadership and speaking skills to persuade others to work with pleasure and willingness. (5) Good model: they should act as a good role model to others to gain love, trust and faith from the subordinates so that they can

work accordingly with pleasure and willingness. 6) Building a learning community: educational administrators should have knowledge and have a clear policy to promote the creation of learning communities.

Keywords: Characteristics of Educational Administrator; Dutiyapapanika sutta; Century

บทนำ

ศตวรรษที่ 21 เป็นยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) หรือโลกไร้พรมแดน (Border-less World) ที่กระแสของโลกเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รุนแรง ต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในศาสตร์ต่างๆ ทั้งนวัตกรรมและ เทคโนโลยีแขนงต่าง ๆ หรือแม้แต่การก้าวข้ามจากการดำเนินชีวิตที่ต้องอาศัยการติดต่อกันทางกายภาพ หรือใช้ อุปกรณ์สื่อสารข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์พื้นฐาน มาเป็นการดำเนินชีวิตในโลกของสารสนเทศ (Cyberspace) อีกทั้งความก้าวหน้าในสังคม ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ในหลายด้านด้วยกัน การเปลี่ยนแปลงของระบบการเมืองการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ ระบบสาธารณสุข ต่างก็ต้องมีการพัฒนา เพื่อให้สอดคล้องกับภาวะความเป็นจริงในปัจจุบัน รวมถึงระบบการศึกษาด้วยเช่นกัน ซึ่งระบบการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงท่ามกลางกระแสแห่งโลกาภิวัตน์ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (พ.ศ.2560 - 2564), 2560) ในยุคปัจจุบันนี้อยู่ภายใต้เงื่อนไขการปรับเปลี่ยนและการแข่งขันที่สูง เป็นผลสืบเนื่องมาจากการปรับเปลี่ยนบริบทและโครงสร้างการบริหาร ของการบริหารจัดการศึกษาภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 เป็นการจัดโครงสร้างบริหารการศึกษาโดยยึดหลักของการมีเอกภาพเชิงนโยบายที่หลากหลายในการปฏิบัติ โดยเน้นระบบการกระจายอำนาจ และการยึดหลักการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเป็นสำคัญ โดยผู้ที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการเปลี่ยนแปลง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นบุคคลที่มีบทบาท และถือได้ว่าเป็นกลไกที่สำคัญยิ่งและมีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่ได้จากระบบการศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้กำหนดให้มียุทธศาสตร์พัฒนาระบบการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา โดยเน้นการพัฒนาสมรรถนะและคุณลักษณะของผู้บริหาร เนื่องจากเห็นว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้สถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลสูงสุด ดังนั้นผู้บริหารจึงเป็นตัวแปรสำคัญในด้านการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ (สมหมาย) ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 จึงต้องมีคุณลักษณะ 6 ด้านคือ 1) การมีวิสัยทัศน์ 2) ความสามารถทางวิชาการ การสื่อสาร และเทคโนโลยีการ 3) เป็นนักริเริ่มสร้างสรรค์และประกอบการ 4) นักสร้างพลังและแรงบันดาลใจเชิงบวก 5) ตัวแบบที่ดี 6) การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้

ปัจจุบันในยุคที่การบริหารองค์กรต่าง ๆ ทั่วโลกตื่นตัวกับกระแสธรรมาภิบาล หรือ Good Governance กันอย่างเข้มข้น ทำให้หลักธรรมะถูกให้ความสำคัญในการบริหารองค์กร และคนจำนวนมากโดยหลักธรรมที่คุ้นเคยกันมากที่สุดในแวดวงนักการบริหารและนักการปกครอง คือ พรหมวิหาร 4 ซึ่งมุ่งสอนให้ผู้นำมีความเมตตา กรุณา อุเบกขาต่อผู้ใต้บังคับบัญชา แต่สำหรับนักบริหารที่มุ่งแสวงหาความสำเร็จในการทำงานให้ลุล่วงและต้องการพัฒนาประสิทธิภาพขององค์กร ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีหลักธรรมที่น่าจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารอีกประการ คือ หลัก “ ทุติยาปณิกสูตร ” เป็นพระสูตรที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา คือ พระไตรปิฎก ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้บริหารที่ดีไว้ว่า ข้อที่ 1 ต้องมีจักขุมา หมายถึง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ข้อที่ 2 วิรุโธ หมายถึง มีการจัดการที่ดี และข้อที่ 3 นิสสยสัมปันโน หมายถึง การมีมนุษยสัมพันธ์ โดยหลักการทุติยาปณิกสูตรทั้งสามเป็นสิ่งสำคัญต่อผู้บริหารมาก โดยเฉพาะการมีวิสัยทัศน์หรือจักขุมา ถือว่าเป็นหลักการของนักบริหารที่ทันสมัยที่สุด เพราะการมองการณ์ไกล มีสายตาวินิจฉัยในการวิเคราะห์อนาคต ทำให้นักบริหารนั้นมีโอกาสประสบความสำเร็จ ขณะที่ วิรุโธ หรือ การจัดการธุระโดยมีความชำนาญเฉพาะด้าน เปรียบเทียบได้กับ ความสามารถที่จะเข้ามาสร้างความเป็นผู้บริหารที่เป็นผู้นำชั้นยอดได้ ส่วนหลักนิสสยสัมปันโน เป็นความสามารถด้านมนุษยสัมพันธ์ที่จะสร้างความเข้าใจที่ร่วมกันระหว่างสมาชิกในองค์กร ซึ่งจะส่งผลต่อปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี เป็นหน่วยงานทางการศึกษาหน่วยงานหนึ่งที่ดูแลรับผิดชอบการจัดการศึกษา อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดพันธกิจไว้หลายประการ โดยมีเป้าประสงค์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาประการหนึ่งว่า ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา พัฒนาระบบการเรียนการสอนและปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านคุณธรรม จริยธรรม

ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ ที่จะศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทุติยาปณิกสูตร ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี โดยมุ่งหวังว่าสารสนเทศที่ได้จากการวิจัย ครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ในการนำไปปรับปรุงหรือพัฒนาการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารและการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ส่งผลให้การบริหารและจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลตาม เจตนารมณ์ของการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทุติยาปณิกสูตร ของผู้บริหารในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

1. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทุติยาปณิกสูตร ของผู้บริหารในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ (Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

1. ประชากร/กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมาย

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี จำนวน 63 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนละ 1 คน และรองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายต่าง ๆ 4 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 คน รวมทั้งหมด 819 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน 63 คน หัวหน้างาน 4 ฝ่ายงาน จำนวน 112 คน และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 90 คนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ปีการศึกษา 2564 ซึ่งการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 โดยการสุ่มอย่างง่าย ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 260 คน

1.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายต่าง ๆ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี จำนวน 8 ท่าน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยเลือกจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์สูงในการปฏิบัติหน้าที่ 5 ปี ขึ้นไป และมีผลงานการปฏิบัติงานในระดับดีเด่น

2. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ประเภท ได้แก่ 1) แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ได้แก่ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การปฏิบัติงาน และตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎีปาลนิคสูตร ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี มีลักษณะเป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า ชนิดกำหนดคำตอบเป็น 5 ระดับ จำนวน 40 ข้อ ทั้งนี้แบบสอบถามได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 และผ่านการทดลองใช้กับผู้บริหารที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 40 คน เพื่อวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น ซึ่งแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.973 2) แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง โดยมีประเด็นคำถามสำคัญ

เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎีปานิสูตร ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ประกอบด้วย 6 ประเด็นคำถาม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำหนังสือเสนอต่อผู้อำนวยการสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ทั้ง 16 แห่ง เพื่อให้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 260 คน ได้ตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์ โดยใช้ Google Form เพื่อสร้างคิวอาร์โค้ด (QR Code) เพื่อความสะดวกในการส่งแบบสอบถามกลับมาให้ผู้วิจัยรวบรวมเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

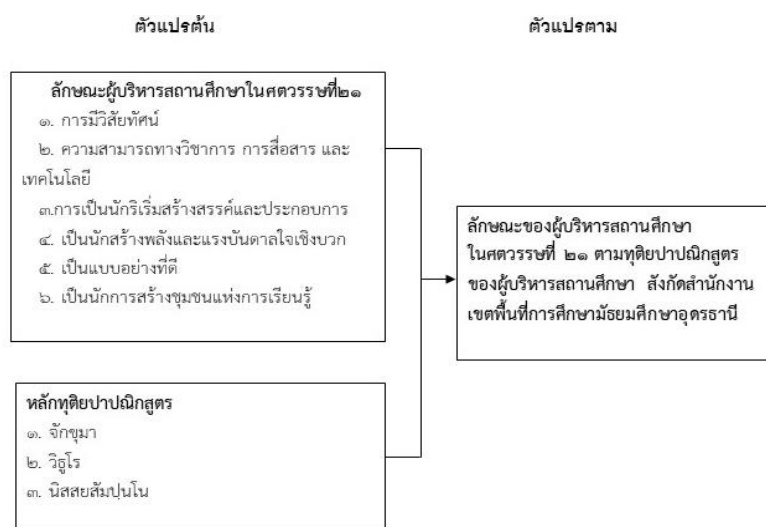
4.1 วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ ความถี่ และร้อยละ

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามทฤษฎีปานิสูตร ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมาย

4.3 นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมารวบรวมโดยอุปมัยวิธีมาสรุปเป็นข้อมูลผลการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎีปานิสูตร ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ ๑ กรอบแนวคิดเพื่อการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎีปานิสูตร ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาอุดรธานี โดยรวมและรายด้าน

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน →

1. คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎีปานิสูตรของผู้บริหาร สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี	ระดับปฏิบัติ			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. วิสัยทัศน์ ตามหลักทฤษฎีปานิสูตร	4.92	0.21	มาก	1
2. ความรู้ ความสามารถทางวิชาการ การสื่อสาร และเทคโนโลยี ตามหลักทฤษฎีปานิสูตร	4.88	0.25	มาก	2
3. นวัตกรรมสร้างสรรค์และนักประกอบการ ตามหลักทฤษฎีปานิสูตร	4.83	0.30	มาก	5
4. นักสร้างพลังและแรงบันดาลใจเชิงบวก ตามหลักทฤษฎีปานิสูตร	4.86	0.27	มาก	4
5. ตัวแบบที่ดี ตามหลักทฤษฎีปานิสูตร	4.86	0.26	มาก	3
6. สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ ตามหลักทฤษฎีปานิสูตร	4.80	0.28	มาก	6
รวม	4.86	0.23	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎีปานิสูตร ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี โดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.86$, S.D. = 0.23) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ คุณลักษณะด้านวิสัยทัศน์ ($\bar{X} = 4.92$, S.D.= 0.21) รองลงมา คือ คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ การสื่อสาร และเทคโนโลยี ($\bar{X} = 4.88$, S.D.= 0.25) คุณลักษณะด้านตัวแบบที่ดี ($\bar{X} = 4.86$, S.D.= 0.26) คุณลักษณะด้านนักสร้างพลังและแรงบันดาลใจเชิงบวก ($\bar{X} = 4.86$, S.D.= 0.27) คุณลักษณะด้านนักริเริ่มสร้างสรรค์และนักประกอบการ ($\bar{X} = 4.83$, S.D.= 0.28) และ ส่วน

ด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือคุณลักษณะด้านการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.80$, S.D.= 0.30) ตามลำดับ

2. แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎี ปาปนิกสูตร ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ในแต่ละด้านมีดังนี้

1. ด้านวิสัยทัศน์ ตามหลักทฤษฎีปาปนิกสูตร ผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล สามารถมองเห็นภาพความสำเร็จในอนาคตขององค์กรได้ ควรมีการกำหนดเป้าหมาย มีการวางแผนงานในองค์กรอย่างชัดเจน

2. ด้านความรู้ ความสามารถทางวิชาการ การสื่อสาร และเทคโนโลยี ตามหลักทฤษฎีปาปนิกสูตร ผู้บริหารควร หมั่นค้นคว้าศึกษาดูงานทั้งในและต่างประเทศ เพื่อพัฒนาตนเอง เพื่อนำองค์ความรู้ มาสร้างวิธีการบริหารสถานศึกษาที่ทันสมัย สามารถปฏิบัติได้จริง

3. ด้านการเป็นนักริเริ่มสร้างสรรค์และประกอบการ ตามหลักทฤษฎีปาปนิกสูตร ผู้บริหารควร ติดตามเทคนิควิธีการบริหารใหม่ ๆ เพื่อนำองค์ความรู้และนำเทคนิคใหม่ ๆ มาสร้างวิธีการบริหารสถานศึกษา ที่ทันสมัย สำหรับการบริหารองค์กร มาปรับใช้ตามบริบทองค์กรของตนเอง เพื่อนำพาองค์กรบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

4. ด้านนักสร้างพลัง และแรงบันดาลใจเชิงบวก ตามหลักทฤษฎีปาปนิกสูตร ผู้บริหารควรพัฒนา ภาวะผู้นำ และจิตวิทยาการพุดจูงใจ โน้มน้าวให้ผู้อื่นปฏิบัติงานด้วยความยินดี และเต็มใจ ควรกำหนดนโยบาย ให้มีการเสริมแรงโดยการให้รางวัล แก่ผู้ปฏิบัติงานดีเด่น ควรกำหนดรางวัล และเกณฑ์การให้รางวัลที่ชัดเจน เป็นรูปธรรม

5. ด้านตัวแบบที่ดี ตามหลักทฤษฎีปาปนิกสูตร ผู้บริหารควรจะนำหลักธรรมมาใช้ในการบริหาร องค์กร ให้เหมาะสมตามบริบทงานแต่ละฝ่ายงาน ควรปฏิบัติตน ปฏิบัติงานเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น เมื่อ ผู้ใต้บังคับบัญชามีความรัก ความเชื่อมั่นและมีความศรัทธาต่อผู้บริหาร ผู้ใต้บังคับบัญชาจะปฏิบัติงานตามด้วย ความยินดีและเต็มใจ

6. ด้านการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ ตามหลักทฤษฎีปาปนิกสูตร ผู้บริหารควรมีความรู้ และมี นโยบายในการส่งเสริมการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ชัดเจน สามารถถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจให้บุคลากร ในองค์กรปฏิบัติงานตามแนวทางที่กำหนดไว้ และบรรลุวัตถุประสงค์

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่ได้ มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี **ด้านวิสัยทัศน์** ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร โดยภาพรวมและรายข้อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ผู้บริหารมีการกำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติงานให้บุคลากรที่ชัดเจน ซึ่งปรากฏผลเช่นนี้ เนื่องมาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ได้ตระหนักถึงความสำคัญของคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านวิสัยทัศน์ เกี่ยวกับประเด็นเรื่องการกำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติงานให้บุคลากรที่ชัดเจน และมีนโยบายสำหรับการพัฒนาคุณลักษณะด้านวิสัยทัศน์ของผู้บริหารที่ชัดเจนในระดับเขต พื้นที่การศึกษา ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดให้ความสำคัญในประเด็นดังกล่าว และนำนโยบายมาปฏิบัติในองค์กร เพื่อให้เป็นแนวทางสำหรับบุคลากรได้ปฏิบัติตาม จึงทำให้การพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านวิสัยทัศน์ ในประเด็นการกำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติงานให้บุคลากรที่ชัดเจน มีค่าเฉลี่ยสูงมากกว่า ด้านอื่นๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของชัยยนต์ เพาพาน (2559 : 42) ได้ศึกษาผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญและเป็นตัวแปรสำคัญในด้านการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่เกิดจากการบริหาร ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 จึงต้องมีคุณลักษณะโดดเด่นเหมาะสม มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความรู้เชิงทฤษฎี ทักษะ บทบาทหน้าที่ คุณธรรม และประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษายุคใหม่ เพื่อนำพาสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ สามารถสนองตอบต่อการแข่งขัน และ ทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก และสอดคล้องกับเสกสรรค์สนาวา, ฉัตรณรงค์ศักดิ์ศักดิ์ สุธรรมดี และวิไลลักษณ์ ขาวสอาด (2561 : 399-411) ที่กล่าวว่าคุณลักษณะของผู้นำองค์กรภาครัฐสมัยใหม่ต้องมีความเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ (Visionary) สามารถวางแผนอย่างมีระบบ มองการณ์ไกลเพื่อขับเคลื่อนหรือพัฒนาองค์กรให้ประสบผลสำเร็จได้ **ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ การสื่อสาร และเทคโนโลยี** ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร โดยภาพรวมและรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ผู้บริหารมีความรู้ ความสามารถในการบริหาร สอดคล้องกับงานวิจัยของธงชัย เจนโกศล (2557 : 3) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 8 ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพอยู่ในระดับมากและมากที่สุด เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ คือ ด้านการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษาด้านการมีผลงานที่แสดงถึงความชำนาญการในการ

บริหารสถานศึกษาด้านการมีจิตวิญญาณนักบริหารด้านการเป็นผู้นำทางการศึกษาด้านการมีความรู้ความสามารถในการบริหาร ด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง **ด้านนักริเริ่มสร้างสรรค์และประกอบการ** ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร โดยภาพรวมและรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยมีข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากัน 4 ข้อ คือ ผู้บริหารส่งเสริมให้องค์กร, ผู้บริหารมีการ, ผู้บริหารช่วยผลักดัน กระตุ้น และสนับสนุน ให้บุคลากรมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ความคิดใหม่ ๆ แนวทางใหม่ ในการปฏิบัติงาน, ผู้บริหารสร้างความท้าทายให้บุคลากรเชื่อมั่นในตนเอง ให้ความเชื่อมั่นว่าจะสร้างผลลัพธ์ที่สร้างสรรค์ได้ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากสอดคล้องกับงานวิจัยของเดือนเพ็ญ บุญใหญ่เอก (2557 : 76) ได้ศึกษาการบริหารการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ในภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านให้ความสำคัญกับเทคนิคการเรียนรู้ รองลงมาคือ ด้านยึดเป้าหมายเดิมแต่ด้วยสิ่งใหม่ ๆ ด้านเน้นการกระทำ ด้านเป็นพี่เลี้ยง และด้านให้ความสำคัญกับเทคโนโลยี ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ในภาพรวมพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านยึดเป้าหมายเดิมแต่ด้วยสิ่งใหม่ ๆ และด้านให้ความสำคัญกับเทคนิคการเรียนรู้ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 **ด้านนักสร้างพลังและแรงบันดาลใจเชิงบวก** ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร โดยภาพรวมรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดมีค่าเท่ากัน 2 ข้อ คือ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมสร้างขวัญและกำลังใจกับบุคลากรในองค์กร และผู้บริหารให้เกียรติและเห็นค่าของบุคลากรและเพื่อนร่วมงานเสมอ เสมือนหนึ่งทุกคนเป็นเจ้าขององค์กรร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของชีวสารณ์ กิ่งแก้ว (2561 : 3) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ความสามารถ ด้านวิสัยทัศน์ และด้านบุคลิกภาพ ตามลำดับ **ด้านตัวแบบที่ดี** ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร โดยภาพรวมและรายข้อ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดมีค่าเท่ากัน 2 ข้อ คือ ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์สามารถกำหนดเป้าหมาย และแผนงานในการปฏิบัติงานไปสู่เป้าหมายได้อย่างชัดเจน และผู้บริหารได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้สำหรับบริหารงานกับบุคลากรในองค์กรสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณุช สุขแก่น (2557 : 6) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1. คุณลักษณะ

ผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้าน บุคลิกภาพ ด้านภาวะผู้นำ ด้านความสามารถในการบริหาร และด้านวิชาการ ด้านการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร โดยภาพรวมและรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารมีแนวทางในการปฏิบัติงานด้านการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ให้กับบุคลากร อย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะระดับนโยบายสำหรับเขตพื้นที่การศึกษา

1.1.1 เขตพื้นที่การศึกษา ควรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย แนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรในด้านที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผล โรงเรียนทั้ง 6 ด้าน เพื่อส่งเสริมให้ผู้บริหารมีคุณลักษณะผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 รวมถึงมีความรู้ความสามารถในการบริหารสถานศึกษาและส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลโรงเรียนต่อไป

1.1.2 เขตพื้นที่การศึกษา ควรให้ความสำคัญในการนิเทศ ติดตาม การดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอเพื่อเป็นการกำกับ ติดตามการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา

1.2 ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติสำหรับสถานศึกษา

1.2.1 ผู้บริหารควรหมั่นศึกษาหาความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ ควรเป็นผู้ที่มีความรู้ทั้งเรื่องศาสตร์ และศิลป์ในการบริหาร เป็นผู้ทันเทคโนโลยี สามารถจัดหาเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ภายในโรงเรียน รวมไปถึงใช้เทคโนโลยีจัดทำ ข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา และใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนของครูได้อย่างเหมาะสม และนำองค์ความรู้มาใช้ในการบริหารงานในองค์กร ให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล

1.2.2 ผู้บริหารต้องพัฒนาตนเองในด้านวิสัยทัศน์เป็นผู้มองการณ์ไกล สามารถมองเห็นภาพความสำเร็จขององค์กรในอนาคต เป็นผู้มองเห็นถึงโอกาสการพัฒนาองค์กรได้อย่างรวดเร็ว ควรเป็นผู้นำในการกระตุ้นให้ครูทำงานร่วมกัน รับฟังข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา และเลือกแนวทางในการแก้ปัญหาที่เป็นที่ยอมรับของบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน รวมไปถึงสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ที่อาจจะเกิดปัญหาขึ้นในโรงเรียน และแก้ปัญหานั้น ๆ ได้อย่างรวดเร็ว

1.2.3 ผู้บริหารควรมีคุณธรรมและปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ปฏิบัติต่อบุคลากรอย่างเท่าเทียมกันด้วยความเป็นธรรม ควรให้โอกาสครูเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการปฏิบัติงานได้อย่าง

เหมาะสม เพื่อให้ครูและบุคลากรเกิดความรักความศรัทธา ให้กำลังใจ และขวัญกำลังใจแก่คณะครูอย่างทั่วถึง รวมถึงควรเป็นผู้สร้างบรรยากาศที่ดี เอื้อต่อการปฏิบัติงานแก่คณะครูในโรงเรียน และตัดสินใจใช้อำนาจให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ในด้านที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณภาพ

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร ในแต่ละด้าน

2.3 ควรศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จากการรับรู้หรือมุมมองของบุคคลหลายๆฝ่าย เช่น ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา ชื่นพื้นฐาน ผู้ปกครองของนักเรียน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ชีวสารณ์ กิ่งแก้ว. (2561). *คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครู* สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). *ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ในศตวรรษที่ 21. การประชุมวิชาการระดับชาติครูศาสตร์ครั้งที่ 1 หัวข้อ “การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน: ทิศทางใหม่ในศตวรรษที่ 21.* กาฬสินธุ์: มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.
- เดือนเพ็ญ บุญใหญ่เอก. (2557). *การบริหารการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรีเขต 3. การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.*
- ธงชัย เจนโกศล. (2557). *คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพอิสระตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี* สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8. การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

- วรรณช สุขแก่น. (2557). *คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3. การค้นคว้าอิสระ* ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- เสกสรรค์ สนวา, ฉัตรณรงค์ศักดิ์ศักดิ์ สุธรรมดี และวิไลลักษณ์ ขาวสะอาด. (2561). *คุณลักษณะของผู้นำองค์การภาครัฐสมัยใหม่. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. 20 (พิเศษ), 399-411.*

การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูกด้วยกระบวนการ
สุนทรียสาธกร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
**The Development for Critical Thinking Skill in Literature “Henkaeluk”
With Appreciative Inquiry Process with Using Multimedia
for Mathayomsuksa 3 Students**

อัศววัฒน์ ศรีวัฒนานนท์ และ ทรงภพ ขุนมธุรส

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Arkkarawat Sornwatthananon and Songphop Khunmathurot

Naresuan University, Thailand

Corresponding Author E-mail : Arkkarawats63@nu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) เพื่อสร้างแผนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก ด้วยกระบวนการสุนทรียสาธกร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย และ 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยกระบวนการสุนทรียสาธกร่วมกับสื่อมัลติมีเดียเรื่องบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสุนทรียสาธกร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 ห้อง จำนวน 42 คน ด้วยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ 1) แผนการเรียนรู้เรื่องการคิดวิเคราะห์ในบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูกด้วยกระบวนการสุนทรียสาธกและสื่อมัลติมีเดีย 5 แผน 2) แบบทดสอบทางการเรียนเรื่องการคิดวิเคราะห์ในเรื่องบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูกเป็นชนิดปรนัย เลือกตอบ 4 ตัวเลือก 40 ข้อ และ 3) แบบประเมินคุณภาพของสื่อมัลติมีเดีย 4) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการทดสอบ t-test dependent

ผลการวิจัยพบว่า 1. แผนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก ด้วยกระบวนการสุนทรียสาธกร่วมกับสื่อมัลติมีเดียสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.72$, S.D=0.20)

2. ทักษะการคิดวิเคราะห์หลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการสุนทรียสาธกและสื่อมัลติมีเดียเรื่องบทละครพูดเห็นแก่ลูกสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.5

3. นักเรียนมีความพึงพอใจของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.01$, S.D=0.14)

คำสำคัญ : ทักษะการคิดวิเคราะห์; สนุทรียสารก; สื่อมัลติมีเดีย; บทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก

Abstracts

The objectives of this research were 1) to create a lesson plan in order to develop the critical skill in terms of drama dialog by using the Appreciative inquiry process and the multimedia for Mayattayom 3 level students 2) to compare the student's critical skill before and after learning by the Appreciative inquiry and the multimedia. 3) to acknowledge the students' satisfaction towards the learning plan by using the Appreciative inquiry process and the multimedia in order to develop the critical skill regarding the drama dialog "Hen Kae Luk".

The samples of this research are Mayattayom 3 students at Chiang Mai University Demonstration School, Chiang Mai, Thailand. The research is conducted on the 2nd semester in 2021. There are 221 samples in 5 classes, which each room has 42 students by using a simple random sampling.

The research instrument consists of 1) 5 papers of the lesson plan by using the Appreciative inquiry process and multimedia 2) The multiple choice test on the critical reading on the drama dialog "Hen Kae Luk" . There are 40 questions with 4 choices. 3) the QA evaluation form towards the quality of the multimedia in the drama dialog "Hen Kae Luk".4) The questionnaire towards the students' satisfaction on their learning by using the Appreciative inquiry process and the multimedia. In terms of the analysis, the methods of statistics are implemented in this research—mean, percentage, the standard deviation, as well as T-test dependent.

It was found that 1) the lesson plan by using the Appreciative inquiry process and multimedia for Mattayom 3 students is in the excellent level. ($\bar{x} = 4.72$, S.D=0.20)

2) Students' critical skill after learning by using the Appreciative inquiry process and multimedia regarding the drama dialog "Hen Kae Luk" significantly increases comparing to before learning by 0.5 by a statistical calculation.

3) Students are satisfied with this learning method by applying the Appreciative inquiry process and multimedia regarding the drama dialog "Hen Kae Luk" with an excellent level of satisfaction. ($\bar{x} = 4.01$, S.D=0.14)

Keywords: Critical skill; Appreciative inquiry; Multimedia; Hen Kae Luk

บทนำ

ทักษะการคิดวิเคราะห์ถือเป็นทักษะหนึ่งที่มีความสำคัญต่อนักเรียนเพราะเป็นเกณฑ์ในการตัดสินการเลื่อนระดับชั้น และเป็นเกณฑ์ตัดสินในการสำเร็จระดับการศึกษา นักเรียนต้องมีความรู้และความสามารถในการศึกษาความรู้จาก ตำรา เอกสารหรืองานเขียนจากสื่อต่าง ๆ ได้ แล้วนำความรู้ไปคิดวิเคราะห์อย่างเป็นขั้นตอน นำไปสู่การสังเคราะห์ การวิจารณ์ และตัดสินประเมินค่าความรู้ จนเป็นองค์ความรู้ของตัวเองแล้วถ่ายทอดความรู้ออกมาด้วยการพูดหรือการเขียนที่ถูกต้อง ดังที่กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 6) ได้อธิบายถึงการมุ่งพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้และได้กำหนดสมรรถนะการเรียนรู้ที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถบรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ออกมาด้วยกันทั้งหมด 5 ประการ ได้แก่ การสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี โดยความสามารถในการคิด แบ่งออกเป็น 5 ลักษณะได้แก่ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปใช้สร้างองค์ความรู้และตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นการคิดวิเคราะห์จึงเป็นทักษะสำคัญที่ควรปลูกฝังให้กับนักเรียนและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ นักเรียนนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองให้มีประสิทธิภาพ และนำไปต่อยอดองค์ความรู้ในแขนงวิชาอื่น ๆ ได้

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทักษะการคิดวิเคราะห์ถูกจัดอยู่ในสาระการเรียนรู้ที่ 1 การอ่าน มาตรฐาน ท1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน ตัวชี้วัด มัธยมศึกษาปีที่ 3 ข้อที่ 5 วิเคราะห์ วิจารณ์และประเมินเรื่อง ที่อ่านโดยใช้กลวิธีการเปรียบเทียบ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้ดีขึ้น และตัวชี้วัดมัธยมศึกษาปีที่ 3 ข้อที่ 8 วิเคราะห์เพื่อแสดงความคิดเห็น โต้แย้งเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน สาระการเรียนรู้ที่ 2 การเขียน มาตรฐาน ใช้กระบวนการเขียนเขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ ตัวชี้วัดมัธยมศึกษาปีที่ 3 ข้อที่ 7 เขียนวิเคราะห์ วิจารณ์ และแสดง ความรู้ความคิดเห็น หรือโต้แย้ง ในเรื่องต่าง ๆ สาระการเรียนรู้ที่ 3 การฟัง การดู และการพูด มาตรฐาน ท 3.1 สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด และความรู้สึกในโอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์ ตัวชี้วัดมัธยมศึกษาปีที่ 3 ข้อที่ 2 วิเคราะห์และวิจารณ์ เรื่องที่ฟังและดู เพื่อนำข้อคิดมา ประยุกต์ใช้ในการ ดำเนินชีวิต และสาระการเรียนรู้ที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่า และนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ตัวชี้วัด มัธยมศึกษาปีที่ 3 ข้อที่ 2 วิเคราะห์วิถีไทยและคุณค่าจาก วรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่าน ทักษะการคิดวิเคราะห์ในวรรณคดีเป็นกระบวนการที่ทำให้นักเรียนได้วิเคราะห์คุณค่าที่สะท้อนออกมาจากวรรณคดี โดย

นักเรียนจะได้รับคุณค่าทางด้านเนื้อหา คุณค่าด้านสังคม และคุณค่าด้านวรรณศิลป์ในวรรณคดี เพื่อนำมาพัฒนาองค์ความรู้ของตนเองในด้านสติปัญญา ด้านศีลธรรมความดีงาม ด้านประสบการณ์ชีวิต ด้านวัฒนธรรม ความเป็นไทย และนักเรียนสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับมาเปรียบเทียบข้อดี ข้อเสีย จากการวิเคราะห์ วรรณคดี และสามารถนำคุณค่าที่ได้รับนั้นมาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติตนได้ ปัจจุบันการเรียนการสอน วรรณคดีภาษาไทยในโรงเรียนยังพบว่ายังไม่ประสบความสำเร็จอย่างมาก โดยสุชาติ ปิติพร (2559 : 1) ได้อธิบายไว้ในงานวิจัยเรื่องการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ ในรายวิชาภาษาไทย โดยใช้กระบวนการกลุ่มว่า การเรียน การสอนวรรณคดีไทยในปัจจุบันมุ่งเน้นให้นักเรียนเข้าใจความหมายและท่องคำศัพท์ หรือให้จดคำศัพท์ และอ่านเอาเรื่อง เพื่อให้ทำข้อสอบได้ ไม่ได้สะท้อนให้เห็นคุณค่าของวรรณคดี จึงทำให้นักเรียนไม่ได้ประโยชน์จาก การศึกษาวรรณคดี อย่างแท้จริง การสอนวิธีการดังกล่าวนี้ไม่ได้ตอบสนองต่อตัวชี้วัดในหลักสูตรแกนกลางที่ ต้องการให้ผู้เรียนเข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่า และนำมา ประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ดังนั้นการสอนวรรณคดีจึงต้องมุ่งเน้นให้นักเรียนได้ฝึกการทักษะการคิดวิเคราะห์อย่าง เป็นระบบจึงจะทำให้ให้นักเรียนได้รับความรู้จากการศึกษาวรรณคดีได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

จากปัญหาในเรื่องการเรียนรู้อารมณ์ความรู้สึกในวรรณคดีดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า รูปแบบการเรียนรู้ มีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ในปัจจุบันได้มีนักวิชาการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ อย่าง หลากหลาย อาทิ การเรียนรู้แบบสุนทรียสาธก การเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน การเรียนรู้แบบ SQ4R การเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ฯลฯ และผู้วิจัยได้เลือกรูปแบบการเรียนรู้แบบสุนทรียสาธก ซึ่งเป็น กระบวนการเรียนรู้ที่ให้สมาชิกในองค์กรมองหาข้อดีของตนเองและคนในองค์กร ร่วมกันคิดวิเคราะห์แก้ไข ปัญหาที่พบอย่างเป็นระบบผ่านการคิดและการยอมรับจากคนในกลุ่ม แล้วนำแนวทางที่ตกลงกันในองค์กรไป พัฒนาต่อยอดเป็นผลงานขององค์กรเพื่อแก้ไขปัญหานั้นๆ ทำให้องค์กรพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพและมี ประสิทธิภาพ ผู้วิจัยเห็นว่ากระบวนการสุนทรียสาธกนี้สามารถนำมาพัฒนากระบวนการเรียนของนักเรียนใน ยุคปัจจุบันได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำกระบวนการสุนทรียสาธกมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้

นอกจากวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพแล้ว สื่อการเรียนการสอนยังเป็นตัวช่วยที่จะเสริมให้ผู้เรียน สามารถเรียนรู้ได้ดี เป็นไปตามเป้าประสงค์ที่ผู้สอนตั้งไว้ โดยเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบันได้เจริญก้าวสู่ สมัยโลกาภิวัตน์ มีบทบาทอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนในหลากหลายด้าน ได้มีการนำเอาเทคโนโลยีมา ใช้เป็นสื่ออำนวยความสะดวกในการศึกษา ได้แก่ บทเรียนออนไลน์ แอปพลิเคชันเกมการเรียนรู้ สื่อมัลติมีเดีย สื่อประสม และบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน โดย พงษ์ศักดิ์ ไชยทิพย์ (2560 : 7) ได้อธิบายไว้ว่า สื่อมัลติมีเดียเป็นสื่อการเรียนรู้ประเภทหนึ่งที่ผสมผสานเทคโนโลยีหลาย ๆ อย่างเข้าไว้ด้วยกันเพื่อให้เกิดความ สมบูรณ์โดยรวมสื่อการสอนหลากหลายประเภทไว้ด้วยกัน ได้แก่ ข้อความ เสียง ภาพ และภาพวิดิทัศน์ และการปฏิสัมพันธ์ข้อสื่อต่าง ๆ โดยสื่อมัลติมีเดียช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนเพราะนักเรียนได้รับ

ประสบการณ์จากการเรียนรู้จากสื่อมัลติมีเดีย ทำให้ช่วยสร้างแรงจูงใจในการเรียน และบรรยากาศในการเรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความเพลิดเพลิน แสดงให้เห็นว่าการนำสื่อมัลติมีเดียมาใช้นั้นสามารถพัฒนาความสามารถทางการคิดวิเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยในปัจจุบันการเรียนการสอนวรรณคดีในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ประสบปัญหาในเรื่องการคิดวิเคราะห์ในวรรณคดีในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยนักเรียนไม่สามารถคิดและวิเคราะห์แก่นเนื้อหา คุณค่าหรือสิ่งที่ปรากฏอยู่ในวรรณคดีได้เนื่องจากการเรียนการสอนวรรณคดีในปัจจุบันนั้นมีลักษณะเป็นรูปแบบของการเรียนแบบท่องจำ ตามฉันทลักษณ์ และตามตัวอักษร เรียนจากตัวบทประพันธ์ อีกทั้งผู้เรียนเป็นเพียงแค่ผู้ได้รับความรู้จากครูผู้สอนเพียงฝ่ายเดียว และท่องจำตามตำราส่งผลให้ทักษะการคิดวิเคราะห์ในวรรณคดีอยู่ในระดับต่ำ โดยในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2564 ในภาคเรียนที่ 1 ในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง พระอภัยมณีตอนหนีนางผีเสื้อสมุทรพบว่า การเรียนการสอนแบบปกติไม่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์เนื้อหาทางวรรณคดีได้อย่างแท้จริง และผลสัมฤทธิ์ด้านการคิดวิเคราะห์ทางวรรณคดีเฉลี่ยรวมได้ 62 คะแนน ได้ต่ำกว่าเกณฑ์ที่ทางกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้กำหนดไว้คือ 70 คะแนน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เลือกกระบวนการสุนทรียสาธิตมาใช้เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ในรูปแบบใหม่ โดย นักเรียนจะเปลี่ยนจากผู้รับสารมาเป็นผู้ที่คิดค้น หาวิธีได้คำตอบในรูปแบบของกลุ่มนักเรียนจะได้ค้นคว้า ปรัชญา และสร้างวิธีการเรียนรู้ของตนเอง จนทำให้นักเรียนได้มาซึ่งคำตอบที่หลากหลาย และเลือกเป็นคำตอบที่ถูกต้องที่สุด และสื่อมัลติมีเดียจะเป็นสื่อที่ทำให้ผู้เรียนได้สรุปองค์ความรู้จากที่ได้ค้นหา อีกทั้งยังเป็นสื่อที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนมากขึ้น เพราะมีทั้ง ภาพ สี และเสียงที่ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้มากกว่าในตัวบท ส่งผลให้การเรียนรู้เรื่อง การวิเคราะห์ในวรรณคดีมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังวิจัยของ จิตตินันท์ สุวรรณภาพ (2564 : 66) ได้จัดทำวิจัย เรื่องการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์ด้วยการจัดการเรียนรู้การสอนการอ่านแบบพาโนรามา ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ถือเป็นประเภทหนึ่งของสื่อมัลติมีเดีย โดยผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์หลังจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 จากความสำคัญและการเป็นมาดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูกด้วยกระบวนการสุนทรียสาธิตร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 เพื่อต้องการให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้เรื่องการคิดวิเคราะห์อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก ด้วยกระบวนการสุนทรียสาธกร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการสุนทรียสาธกร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียเรื่องบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูกสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสุนทรียสาธกร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดีย เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1. ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวนนักเรียน 211 คน

1.2. กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ห้อง 5 ปีการศึกษา 2564 ภาคเรียนที่ 2 จำนวน 42 คนซึ่งมาจากการสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับฉลาก (Cluster Random Sampling) จากห้องเรียนทั้ง 5 ห้อง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่

2.1. แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการคิดวิเคราะห์ในวรรณคดีเรื่องบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก โดยใช้กระบวนการสุนทรียสาธก จำนวน 10 แผน

2.2. แบบทดสอบทางการเรียนเรื่องการคิดวิเคราะห์ในเรื่องบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ

2.3. แบบประเมินคุณภาพของสื่อมัลติมีเดียเรื่องบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูกให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน

2.4. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสุนทรียสาธกร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน

เครื่องมือและการพัฒนาเครื่องมือ

1. รูปแบบพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในวรรณคดีเรื่องบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูกโดยกระบวนการสุนทรียสาธกร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดีย

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎี หลักการเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการ

คิดวิเคราะห์ในวรรณคดีเรื่องบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูกโดยกระบวนการสุนทรียสาธกร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดีย

1.2 กำหนดเนื้อหาที่จะใช้ในการสร้างการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในวรรณคดีเรื่องบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูกโดยกระบวนการสุนทรียสาธกร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 หัวข้อ จำนวน 10 ชั่วโมง ดังนี้

1) ที่มาและความสำคัญของวรรณคดีเรื่องบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก	จำนวน 2 ชั่วโมง
2) รูปแบบคำประพันธ์และลักษณะของบทละครพูด	จำนวน 2 ชั่วโมง
3) บทวรรณคดีเรื่องบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก	จำนวน 2 ชั่วโมง
4) คุณค่าทางวรรณคดี	จำนวน 2 ชั่วโมง
5) นำเสนอผลงาน	จำนวน 2 ชั่วโมง

1.3 สังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในวรรณคดีเรื่องบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูกโดยกระบวนการสุนทรียสาธกร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดีย ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นค้นหา ขั้นที่ 2 จินตนาการสร้างฝัน ขั้นที่ 3 ออกแบบ และขั้นที่ 4 ติดตามประเมินผล

1.4 ดำเนินการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในวรรณคดีเรื่องบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูกโดยใช้กระบวนการสุนทรียสาธกร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียเวลาในการเรียน 10 ชั่วโมง ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ 5 แผน

1.5 นำแผนการเรียนรู้เรื่องการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในวรรณคดีเรื่องบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูกโดยใช้กระบวนการสุนทรียสาธกร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอคำแนะนำและนำมาปรับปรุงแก้ไข

1.6 นำแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในวรรณคดีเรื่องบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูกโดยใช้กระบวนการสุนทรียสาธกร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมในองค์ประกอบต่าง ๆ ตามแบบประเมินความเหมาะสม ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท โดยพิจารณาระดับความเหมาะสมในภาพรวมของผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

1.7 นำแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในวรรณคดีเรื่องบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูกโดยใช้กระบวนการสุนทรียสาธกร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้

2. แบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ในวรรณคดีเรื่องบทละครพูดเรื่องเหินแก่ลูก

2.1 ศึกษาขอบเขตเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามโครงสร้างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เรื่อง การคิดวิเคราะห์ และวรรณคดีเรื่องบทละครพูดเรื่องเหินแก่ลูก

2.2 สร้างแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ในวรรณคดี เป็นข้อสอบแบบปรนัย จำนวน 60 ข้อ นำไปใช้จริง จำนวน 40 ข้อ โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้

2.3 สร้างเกณฑ์การให้คะแนนในการตรวจแบบวัดผลสัมฤทธิ์การคิดวิเคราะห์ในวรรณคดี

2.4 นำแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ในวรรณคดี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบ ขอคำแนะนำและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2.5 นำเกณฑ์ในการตรวจแบบวัดทักษะในการคิดวิเคราะห์ในวรรณคดีที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2.6 นำแบบวัดทักษะในการอ่านคิดวิเคราะห์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index Of Item Objective Congruence : IOC)

2.7 นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

2.8 นำแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ในเรื่องเหินแก่ลูกที่ปรับปรุงแล้วจำนวน 40 ข้อ ไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2564 จำนวน 42 คน ที่เคยเรียนวรรณคดีเรื่อง บทละครพูดเรื่องเหินแก่ลูก จากนั้นนำผลการวิเคราะห์หาคุณภาพของแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ หาความยาก (P) โดยใช้วิธีของวิทนีและซาเบอร์ และ ค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดทักษะในการคิดวิเคราะห์ในวรรณคดี ด้วยวิธีการวัดของเบรนนอน และค่าความเชื่อมั่น โดยนำแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ในวรรณคดีทั้ง 40 ข้อ มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นและแบบทดสอบทั้งฉบับ

2.9 นำแบบแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ในวรรณคดีมาจัดพิมพ์แบบวัดเป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. สื่อมัลติมีเดีย เรื่องบทละครพูดเรื่องเหินแก่ลูก ผู้วิจัยมีขั้นตอนการสร้างสื่อมัลติมีเดีย เรื่องบทละครพูดเหินแก่ลูก สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยยึดกระบวนการออกแบบ แบบ ADDIE MODEL (วัชรพล วิบูลยศรีน, 2557 : 192)

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสื่อมัลติมีเดีย และวิเคราะห์และกำหนดเนื้อหาที่จะสร้างสื่อมัลติมีเดียจำนวน 5 เรื่องตามแผนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 2 การออกแบบ ออกแบบสื่อมัลติมีเดียที่สอดคล้องกับเนื้อหา และเขียนแผนผังโครงสร้างแสดงการทำงานของสื่อมัลติมีเดีย เรื่องบทละครพูดเรื่องเหินแก่ลูก

ขั้นที่ 3 การพัฒนา สร้างสื่อมัลติมีเดียโดยจัดเตรียมวิดีโอ รูปภาพ เสียง รวมกันเป็นสื่อวีดิทัศน์

ขั้นที่ 4 การประเมินผล นำสื่อมัลติมีเดียที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม ตลอดจนขอคำแนะนำ แล้วนำข้อแนะนำมาปรับปรุงแก้ไข โดยใช้ แบบสอบถาม แบบประมาณค่า 5 ระดับ และนำหนังสือสื่อมัลติมีเดียที่ปรับปรุงแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ

3.8 นำผลการให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำค่าเฉลี่ยที่ได้มาเทียบเกณฑ์ เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของสื่อมัลติมีเดียและปรับแก้สื่อมัลติมีเดียตามคำแนะนำของผู้ทรง

ขั้นที่ 5 การนำไปใช้ นำสื่อมัลติมีเดียบทละครพูด เรื่องเห็นแก่ลูกไปทดลองใช้ร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

4. แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เรื่องการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูกด้วยกระบวนการสุนทรียสาธกร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดีย

4.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน ทั้งรูปแบบ วิธีการและขั้นตอนในการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจ

4.2 กำหนดเนื้อหาที่ต้องการประเมินความพึงพอใจ

4.3 สร้างแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์การคิดวิเคราะห์ในวรรณคดีเรื่องบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก ด้วยกระบวนการสุนทรียสาธกร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งเป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 12 ข้อ

4.4 นำแบบประเมินความพึงพอใจเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบและให้คำแนะนำ

4.5 ปรับปรุงแบบประเมินความพึงพอใจตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา

4.6 ปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินความพึงพอใจตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและนำไปจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อเก็บข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การประเมินความเหมาะสมของการเรียนรู้เรื่องการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในวรรณคดีเรื่องบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก ด้วยกระบวนการสุนทรียสาธกร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1.1 นัดหมายผู้เชี่ยวชาญเพื่อส่งแผนการเรียนรู้เรื่องการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในวรรณคดีเรื่องบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก ด้วยกระบวนการสุนทรียสาธกร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พร้อมแบบประเมินความเหมาะสมในองค์ประกอบต่าง ให้กับผู้เชี่ยวชาญตามวันและเวลาดังกล่าว นัดหมายวันและเวลาในการรับแบบประเมินความเหมาะสมคืน

1.2 รับแผนจัดการเรียนรู้ และแบบประเมินความเหมาะสมในองค์ประกอบต่าง ๆ ของแผนการจัดการเรียนรู้คืนด้วยตนเอง ตามวันและเวลาที่นัดหมาย เพื่อนำไปปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

1.3 นัดหมายผู้เชี่ยวชาญเพื่อเสนอของแผนการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแล้ว พร้อมแบบประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้แล้วนัดหมายวันและเวลาในการรับแบบประเมินความเหมาะสมคืน

1.4 รับแผนการจัดการเรียนรู้ 3 และแบบประเมินคืนด้วยตนเองตามวันและเวลาที่นัดหมายเพื่อนำไปใช้ทดลองจริง

2. การเปรียบเทียบทักษะของการเรียนรู้เรื่องการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในวรรณคดีเรื่องบทละครพูดเรื่องเหินแก่ลูก ด้วยกระบวนการสุนทรียสาธกร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

2.1 ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) กับกลุ่มตัวอย่างใน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 42 คน

2.2 ดำเนินการทดลองโดยเรื่องการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในวรรณคดีเรื่องบทละครพูดเรื่องเหินแก่ลูก ด้วยกระบวนการสุนทรียสาธกร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 5 กิจกรรม รวมเวลา 10 ชั่วโมง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.3 ทำการทดสอบหลังเรียน (Posttest) ด้วยแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ในวรรณคดีสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้แบบวัดความสามารถชุดเดิม

2.4 นำคำตอบของนักเรียนมาตรวจให้คะแนนและนำผลการตรวจไปวิเคราะห์ข้อมูล

3. การประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการการพัฒนาผลทักษะการคิดวิเคราะห์ในวรรณคดีเรื่องบทละครพูดเรื่องเหินแก่ลูก ด้วยกระบวนการสุนทรียสาธกร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนทำแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนโดยนำมาตรวจให้คะแนนแบบ Rating Scale

3.2 นำผลการตรวจไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

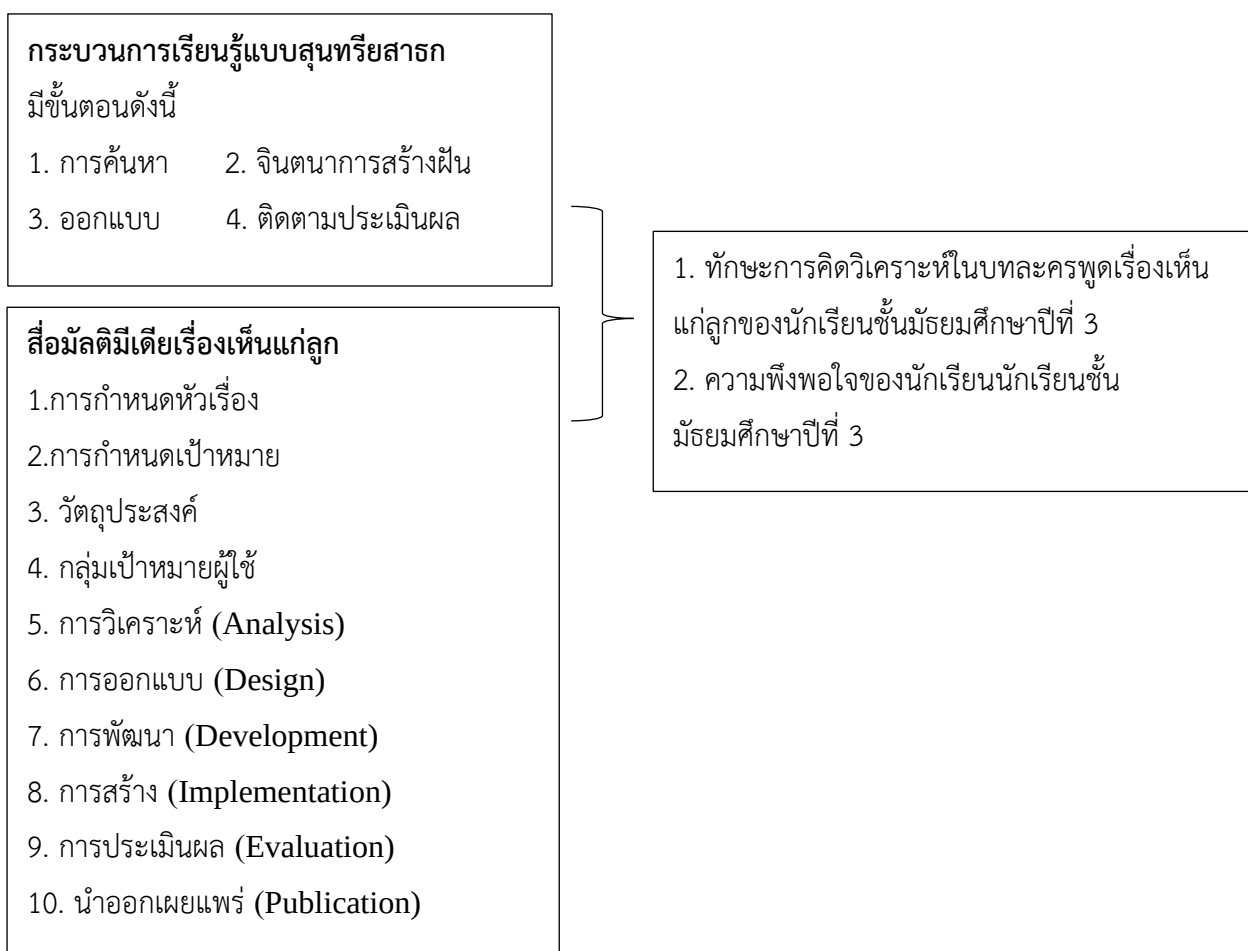
1. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสร้างของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในวรรณคดีเรื่องบทละครพูดเรื่องเหินแก่ลูก ด้วยกระบวนการสุนทรียสาธกร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังจากนั้น นำผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยกำหนดค่าเฉลี่ยไว้ 5 ระดับ และแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์

2. การเปรียบเทียบทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ในวรรณคดีก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสุนทรียสาธกร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยนำ

คะแนนของนักเรียนทั้งหมดมาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเปรียบเทียบทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ก่อนและหลังเรียนด้วยการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในวรรณคดีเรื่องบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก ด้วยกระบวนการสุนทรียสาธกร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้สถิติทดสอบ t-test แบบ Dependent

3. การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์การคิดวิเคราะห์ในวรรณคดีเรื่องบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก ด้วยกระบวนการสุนทรียสาธกร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยนำแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้เรื่องการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในวรรณคดีเรื่องบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก ด้วยกระบวนการสุนทรียสาธกร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มาตรวจให้คะแนน 5 ระดับ และ นำผลการให้คะแนนมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้วนำมาเทียบกับเกณฑ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบสุนทรียสาธกร่วมกับการใช้สื่อ
มัลติมีเดียในวรรณคดีเรื่องเหินแก่ลูกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยนี้

ตาราง 1 แสดงผลรวมการพิจารณาความเหมาะสมในองค์ประกอบของแผนจัดการเรียนรู้การพัฒนาทักษะการ
คิดวิเคราะห์ในบทละครพูดเรื่องเหินแก่ลูก ด้วยกระบวนการสุนทรียสาธกร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียสำหรับ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน

แผนการจัดการเรียนรู้	$\bar{x}$	S.D	ระดับความเหมาะสม
ความเป็นมาของบทละครพูด	4.72	0.20	มากที่สุด
รูปแบบคำประพันธ์และลักษณะของบทละครพูด	4.72	0.20	มากที่สุด
บทวรรณคดีเรื่องบทละครพูดเรื่องเหินแก่ลูก	4.72	0.20	มากที่สุด
คุณค่าทางวรรณคดี	4.75	0.25	มากที่สุด
การประยุกต์ความรู้จากบทเรียน	4.78	0.22	มากที่สุด
ผลรวมการพิจารณาความเหมาะสม	4.74	0.02	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการพิจารณาความเหมาะสมในองค์ประกอบของแผนจัดการเรียนรู้การ
พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในบทละครพูดเรื่องเหินแก่ลูก ด้วยกระบวนการสุนทรียสาธกร่วมกับการใช้สื่อ
มัลติมีเดียสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากผู้เชี่ยวชาญมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด
($\bar{x}= 4.78, S.D=0.22$)

ตาราง 2 แสดงผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์หลังจากการจัดเรียนรู้ด้วยกระบวนการสุนทรีย
สาธกร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียเรื่องบทละครพูดเรื่องเหินแก่ลูกสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

การทดสอบ	N	$\bar{x}$	คะแนนเต็ม	S.D.	$\bar{D}$	S.D. _D	t	Sig.(1-tailed)
ก่อนเรียน	42	19.00	40	3.05	12.76	4.83	17.11	0.0000
หลังเรียน	42	31.76	40	5.02				

*มีนัยความสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

จากตาราง 11 พบว่าการทดสอบก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 19.00 และ 31.76 ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างก่อนเรียนและหลังจัดการเรียนรู้ พบว่าคะแนนสอบหลังการจัดการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 3 แสดงผลความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสุนทรียสาธกร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียเรื่องบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูกสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D	แปลผล
1. ด้านบรรยากาศในการเรียน	4.13	0.10	มาก
2. ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.05	0.12	มาก
3. ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	3.86	0.02	มาก
รวมเฉลี่ย	4.01	0.14	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่าความพึงพอใจของนักเรียนมีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสุนทรียสาธกร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียเรื่องบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูกสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาพรวมพึงพอใจระดับมาก ($\bar{x} = 4.01, S.D=0.14$)

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูกด้วยกระบวนการ/สุนทรียสาธกร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากการตรวจสอบความเหมาะสมของแผนจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 5 ท่าน พบว่า ภาพรวมแผนจัดการเรียนรู้ทั้ง 5 แผนจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับความเหมาะสมที่สุดในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.78, S.D=0.22$) ทั้งนี้เป็นเพราะผู้วิจัยได้นำกระบวนการสุนทรียสาธกร่วมใช้ในแผนจัดการเรียนรู้ ทั้ง 5 แผน ได้แก่ แผนที่ 1 ความเป็นมาของบทละครพูด แผนที่ 2 รูปแบบคำประพันธ์และลักษณะของบทละครพูด แผนที่ 3 บทวรรณคดีเรื่องบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก แผนที่ 4 คุณค่าทางวรรณคดี และแผนที่ 5 การประยุกต์ความรู้จากบทเรียน ซึ่งแต่ละแผนจัดการเรียนรู้ประกอบไปด้วยขั้นตอนการจัดการเรียนเรียนรู้แบบสุนทรียสาธก ได้แก่ ขั้นการค้นหา ขั้นจินตนาการสร้างฝัน ขั้นออกแบบ และขั้นติดตามประเมินผล ร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดีย ทำให้นักเรียนได้ปฏิบัติและลงมือในการเรียนและสืบค้นความรู้เป็นกลุ่ม นำไปสู่เป้าหมายซึ่งเป็นผลสำเร็จของกลุ่มที่ได้ทำร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย

McArthur Blair (2550 : 14) ได้กล่าวว่าในการจัดการบวนการสุนทรียสาธกนั้นหากต้องการให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุดจะต้องปรับเปลี่ยนจากการการหาข้อผิดพลาดมาเป็นการหาจุดแข็งหรือวิธีการที่ดีที่สุดเพื่อนำไปสู่การสืบเสาะหาความรู้เพื่อความสำเร็จในอนาคตร่วมกัน

การวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ในวรรณคดีเรื่องเห็นแก่ลูกด้วยกระบวนการสุนทรียสาธกร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า กลุ่มที่ทดลองสอนด้วยกระบวนการสุนทรียสาธกร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย มีผลทักษะการคิดวิเคราะห์ในวรรณคดีสูงกว่ากลุ่มที่ทำการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้ และผลการศึกษาพบว่า การใช้กระบวนการสุนทรียสาธกร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียในการสอนการวิเคราะห์วรรณคดีสามารถสร้างแรงจูงใจให้กับผู้เรียนได้มากยิ่งขึ้นจากการจัดการเรียนรู้แบบสุนทรียสาธกประกอบกับการใช้สื่อมัลติมีเดีย

ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสุนทรียสาธกร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียเพื่อการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ผู้วิจัยได้จัดทำแบบประเมินความพึงพอใจออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านบรรยากาศในการเรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านประโยชน์ที่ได้รับ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{x}= 4.01, S.D=0.14$) เนื่องจากจัดการเรียนรู้การคิดวิเคราะห์แบบสุนทรียสาธกร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดีย นักเรียนไม่เคยเรียนมาก่อนทำให้ผู้เรียนได้เป็นผู้ค้นคว้าหาคำตอบเอง และวิเคราะห์คำตอบ แลกเปลี่ยนความรู้ได้เป็นองค์ความรู้ที่ดีที่สุด อีกทั้งกิจกรรมนักเรียนสามารถร่วมมือกันทำส่งผลให้เกิดความผ่อนคลายและเป็นกันเองโดยครูผู้สอนให้คำแนะนำในการทำกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ ชัยยา บุรีสุวรรณ (2560 : 331) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนการดู การฟัง และการอ่าน เพื่อส่งเสริม การคิดวิเคราะห์และการคิดเชิงเหตุผล ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากในการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1. ครูผู้สอนควรศึกษาขั้นตอนของกระบวนการสุนทรียสาธกให้เข้าใจก่อนสอนและกำหนดขอบเขตของขั้นตอนของกระบวนการสุนทรียสาธกให้กับผู้เรียนอย่างชัดเจนเพื่อเป็นการกำหนดกรอบเป้าหมายในการทำกิจกรรมให้กับนักเรียน

2. ผู้สอนควรสร้างสื่อมัลติมีเดียที่มีเนื้อหาสาระตรงกับวรรณคดีที่จะสอน โดยสอดแทรกเกร็ดความรู้ เพิ่มเติมลงไปเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ผู้เรียน และความยาวของสื่อต้องมีขนาดพอดีกับเนื้อหา

3. ครูผู้สอนควรจัดเตรียมห้องเรียน อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอต่อจำนวนนักเรียนเพื่อทำให้ขั้นตอนในการศึกษาด้วยกระบวนการสุนทรียสาธกมีความราบรื่น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิธีการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์ด้วยกระบวนการสุนทรียสาธกร่วมกับสื่อมัลติมีเดียมาทดลองใช้กับวรรณคดีเรื่องอื่นและในระดับชั้นอื่น ๆ

2. ควรนำวิธีการสอนด้วยกระบวนการสุนทรียสาธกไปใช้กับการพัฒนาทักษะอื่น ๆ เช่น การพัฒนาทักษะการวิจารณ์และการแสดงความคิดเห็นจากเรื่องที่อ่าน

3. ควรศึกษาเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ในวรรณคดีด้วยวิธีการสอนอื่น ๆ เช่น ห้องเรียนย้อนกลับ หรือ SQ4R เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- จิตตินันท์ สุวรรณภาพ. (2564). *การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์ ด้วยการจัดการเรียนรู้การสอนอ่านแบบพาโนรามา ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. การค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร*
- ชัยยา บุรีสุวรรณ (2560). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนการดู การฟัง และการ อ่าน เพื่อส่งเสริม การคิดวิเคราะห์และการคิดเชิงเหตุผล ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น . *Veridian E-Journal Silpakorn university*. 10 (2), 318-335.
- พงษ์ศักดิ์ ไชยทิพย์ (2560). *สื่อมัลติมีเดียเพื่อการศึกษา*. เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- วัชรพล วิบูลย์ศรีน. (2557). หลักการออกแบบการสอนบนเว็บตามแบบจำลอง ADDIE เพื่อการสอนสนทนาภาษาไทยเบื้องต้นสำหรับชาวต่างประเทศ. *วารสารศรีครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา*. 6 (12), 192-205
- สุชาติ ปติพร (2559). *การพัฒนาการคิดวิเคราะห์ ในวิชาภาษาไทย สารที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรมโดยใช้กระบวนการกลุ่ม*. กรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- McArthur Blair (2013). *Appreciative inquiry in higher education: transformative force*. (2nd ed.). San Francisco: a Wiley imprint.

การประเมินผลสัมฤทธิ์ในการใช้หลักสูตรด้านทุจริตศึกษา สำหรับการเรียนการสอน
ของการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาของประเทศไทย

**An Evaluation of the Implementation of the Anti-Corruption Education for
the Basic Education and the Higher Education Levels in Thailand**

ศุภวัฒน์กร วงศ์ธนวุธ, ฌาน เรืองธรรมสิงห์,
จตุภูมิ เขตจัตุรัส และ วชิราวุธ ธรรมวิเศษ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

**Supawatanakorn Wongthanavas, Charles Ruangthamsing,
Jatuphum Ketchatturat and Wachirawut Thamviset**
Khon Kaen University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: jnarin@kku.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยและประเมินผลในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ในการใช้หลักสูตรด้านทุจริตศึกษา 2 หลักสูตร ซึ่งได้แก่ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรอุดมศึกษา กลุ่มเป้าหมายเป็นสถานศึกษา จำนวน 3,311 แห่ง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และ สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) กลุ่มตัวอย่างใช้สุ่มแบบหลายขั้นตอน (multi-stage sampling) จากบัญชีรายชื่อของสถานศึกษาทั้ง 3 สังกัด ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู/อาจารย์ผู้สอน และผู้ปกครองเด็กและเยาวชนในแต่ละสถานศึกษา รวมทั้งสิ้น 50,474 คน โดยในแต่ละหลักสูตรจะมีแบบประเมิน 3 ชุด รวมทั้งสิ้น 6 ชุด ผู้ให้ข้อมูลหลักในแต่ละสถานศึกษาจะประเมินผ่านระบบ Digital Platform ที่พัฒนาขึ้นชื่อว่า TYintegrity คะแนนที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลในแต่ละกลุ่ม นำมาเป็นคะแนนรวมในแต่ละระดับสถานศึกษา⁺

ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมสถานศึกษามีค่าคะแนนเฉลี่ยประเมินผลสัมฤทธิ์ เท่ากับ 63.06 ซึ่งอยู่ในระดับ D คือมีศักยภาพและความพร้อมน้อยมาก เมื่อแยกเป็นหลักสูตรพบว่า ร้อยละ 90 ของสถานศึกษาที่ตกเป็นตัวอย่าง ที่นำหลักสูตรด้านทุจริตศึกษา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปจัดการเรียนการสอน มีศักยภาพและความพร้อมน้อยถึงไม่มีศักยภาพและความพร้อมเลย ส่วนผลการศึกษาในหลักสูตรอุดมศึกษาพบว่า กว่าร้อยละ 95 ของสถานศึกษาที่ตกเป็นตัวอย่าง ไม่มีศักยภาพและความพร้อมในการใช้หลักสูตรด้านทุจริตศึกษาเลย ด้านการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรด้านทุจริตศึกษา ควรมุ่งเน้นการออกแบบหลักสูตรแบบมีส่วนร่วมรอบด้าน เนื้อหาควรเป็นกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ การเรียนการสอนควรเป็นการใช้กิจกรรมเป็น

⁺วันที่รับบทความ: 29 ธันวาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 2 มีนาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 3 มีนาคม 2565

Received: December 29, 2021; Revised: March 2, 2022; Accepted: March 3, 2022

ตัวนำและเป็นแบบสังคมเป็นลักษณะ (Mindfulness Learning Experience) การบริหารจัดการควรอยู่ในรูปคณะกรรมการระดับชาติ และการสร้างระบบนิเวศทางสังคมที่เอื้อมีความสำคัญมาก

คำสำคัญ: การนำหลักสูตรไปใช้; หลักสูตรด้านทุจริตศึกษา

Abstracts

This research and evaluation aims to assess the achievement of two anti-corruption education curriculum, which are basic education curriculum and higher education curriculum. The target group in the assessment were 3,311 educational institutions, categorized into educational institutes under the Office of the Basic Education Commission (OBEC), educational institutes under local administrative organizations (LAO), and educational institutions under the Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation (MHESI) obtained by multi-stage sampling from the list of educational institutions of those three affiliations. In each educational institution, the evaluators consists of three groups: educational institute administrators; teacher/lecturer and parents of children and youth in each school, a total of 50,474 people. In each curriculum, there were three assessment instruments for the total of 6 sets. The evaluators assessed through the digital platform called TYintegrity.org. Scores obtained from evaluators were aggregated to present for each educational institution.

The results of the assessment revealed that the achievement in implementing anti-corruption curricula had an average score of 63.06 (grade D) reflecting very little potential and readiness to achieve in implementing the curriculum. When separated into each curriculum, the results revealed that 90 % of the educational institutions adopting anti-corruption basic education curriculum shown little potential and readiness to no potential and readiness. As for the results of colleges and universities adopting higher education anti-corruption curriculum, it was found that more than 95% of those educational institutions that there was no potential and readiness to achieve in implementing an anti-corruption curriculum at all. To improve the anti-corruption educational curriculums, It should focus on the design of the curriculum that is participatory-based curricular development. The content should be activities that promote learning. Teaching should be community-based teaching using mindfulness learning experience. Management should take the form of a national committee and creating and ecosystem that promoting nurturing of integrity is the most important.

Keywords: Curriculum Assessment; Curriculum Implementation; Anti-Corruption Education

บทนำ

ปัญหาการทุจริตเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงและสำคัญ และเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายกลุ่ม ทั้งผู้กำหนดนโยบาย กลุ่มการเมือง กลุ่มทุน รวมทั้งบุคลากรภาครัฐ ทั้งภาครัฐส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น และนับวันรูปแบบของการทุจริตยังมีความซับซ้อนมากขึ้น ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2564) จึงได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการต่อต้านการทุจริตทุกรูปแบบอย่างเข้มแข็ง เพื่อให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีมาตรฐานความโปร่งใส

เทียบเท่าสากล มีความสอดคล้องกับเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และเชื่อมโยงไปสู่ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี อีกทั้งยังมุ่งตอบสนองกับสภาพปัญหาและสถานการณ์การดำเนินการป้องกันและปราบปรามการทุจริตที่เปลี่ยนแปลงไป (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2560 : ออนไลน์)

ยุทธศาสตร์หลักในการดำเนินงานที่ถือว่า มีความสำคัญยิ่ง คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 “สร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริต” มุ่งเน้นการปรับฐานคิดของคนทุกช่วงวัย นับตั้งแต่ปฐมวัย พลุกฝึ้งวัฒนธรรมต่อต้านการทุจริต ความพอเพียง ความมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ผ่านสถาบันหรือตัวแทนต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่ในการกล่อมเกลாதองสังคม มีการกำหนดเป็น 4 กลยุทธ์ (สำนักงาน ป.ป.ช., 2560 : ออนไลน์) ได้แก่ ปรับฐานคิดของคนทุกช่วงวัย ตั้งแต่ปฐมวัยให้สามารถแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมให้มีระบบและกระบวนการกล่อมเกลாதองสังคมเพื่อต้านทุจริต กลยุทธ์ที่ 3 ประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเครื่องมือต้านทุจริต และกลยุทธ์ที่ 4 เสริมพลังการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community) และบูรณาการทุกภาคส่วนเพื่อต่อต้านการทุจริต โดยกลยุทธ์ทั้ง 3 คือ กลยุทธ์ที่ 1 2 และ 3 กำหนดให้ต้องดำเนินการจัดทำหลักสูตร บทเรียน การเรียนการสอน การนำเสนอ และรูปแบบการป้องกันการทุจริต รวมทั้งการพัฒนานวัตกรรม และสื่อการเรียนสำหรับทุกช่วงวัย

ในการนำกลยุทธ์ดังกล่าวสู่การปฏิบัติ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ในคราวประชุมครั้งที่ 885 - 26/2560 เมื่อวันที่ 11 เมษายน 2560 จึงได้มีคำสั่งที่ 646/2560 ลงวันที่ 26 เมษายน 2560 แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรหรือชุดการเรียนรู้และสื่อประกอบการเรียนรู้ด้านการป้องกันการทุจริต เพื่อศึกษา วิเคราะห์ รวบรวมข้อมูล กำหนดแนวทาง และขอบเขตในการจัดทำหลักสูตร ยกร่าง และจัดทำเนื้อหาหลักสูตรหรือชุดการเรียนรู้ และสื่อประกอบการเรียนรู้ กำหนดแผนหรือแนวทางการนำหลักสูตรไปใช้ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นมาตรฐานกลาง เพื่อให้สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านการศึกษา ตั้งแต่ระดับปฐมวัย ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งหลักสูตรฝึกอบรมให้กับบุคลากรภาครัฐและภาครัฐวิสาหกิจ ซึ่งเป็นที่มาของหลักสูตรต้านทุจริตศึกษา ซึ่งถือได้ว่าหลักสูตรต้านทุจริตศึกษานี้ ได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2564) อีกทั้งยังถูกคาดหวังให้เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนแผนงานด้านป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ ภายใต้แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2581) ประเด็นที่ 21 การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ การพัฒนาหลักสูตรดังกล่าวอิงอยู่บนฐานคิดที่ว่า การทุจริตคอร์รัปชันถือเป็นปัญหาใหญ่ของสังคมไทย (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561 : ออนไลน์) การจัดการกับปัญหาการทุจริตคงไม่ใช่อาศัยเพียงกลไกทางกฎหมาย หรือกลไกเชิงสถาบันเพียงอย่างเดียว แต่การสร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริตโดยมุ่งปรับกระบวนการคิด และพฤติกรรมของคนทุกกลุ่มให้มีจิตสำนึกและพฤติกรรมที่ยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต ตลอดจนส่งเสริมให้

เกิดการพัฒนาระบบการกล่อมเกลாதองศาผ่านการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐานคิดหลัก จึงเป็นความสำคัญ

หลักสูตรด้านทุจริตศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2560 : ออนไลน์) ที่พัฒนาขึ้นดังกล่าว ประกอบด้วย 5 หลักสูตร ได้แก่ 1) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (รายวิชาเพิ่มเติม การป้องกันการทุจริต) 2) หลักสูตรอุดมศึกษา (วัยใส ใจสะอาด “Youngster with good heart”) 3) หลักสูตรกลุ่มทหารและตำรวจ (ตามแนวทางรับราชการ กลุ่มทหารและตำรวจ) 4) หลักสูตรวิทยากร ป.ป.ช./บุคลากรภาครัฐและรัฐวิสาหกิจ (สร้างวิทยากรผู้นำ การเปลี่ยนแปลงสู่สังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริต) และ 5) หลักสูตรโค้ช (โค้ชเพื่อการรู้คิดด้านทุจริต) และมีชุดวิชาที่ใช้ในการเรียนการสอน ในแต่ละหลักสูตรประกอบด้วย 4 ชุดวิชาหลัก ได้แก่ 1) การคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม 2) ความละเอียดและความไม่ทนต่อการทุจริต 3) STRONG: จิตพอเพียงด้านทุจริต และ 4) พลเมืองและความรับผิดชอบต่อสังคม คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบหลักสูตรดังกล่าวตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. เสนอ เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2561 โดยมีมติให้กระทรวงการศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (สำนักงาน ก.พ.) สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการนโยบายและพัฒนาศึกษา กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อพิจารณานำไปปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งหน่วยงานต่าง ๆ เหล่านี้ ได้มีการนำหลักสูตรด้านทุจริตศึกษานี้ ไปปรับใช้ในการเรียนการสอนอย่างจริงจัง ตั้งแต่ภาคเรียนที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2562

จากผลการสำรวจการนำหลักสูตรไปใช้ในสถานศึกษาในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (รายวิชาเพิ่มเติม การป้องกันการทุจริต (สำนักด้านทุจริตศึกษา, 2563 : ออนไลน์) พบว่า มีสถานศึกษานำใช้ทั้งสิ้น 52,040 แห่ง จากทั้งหมด 56,283 แห่ง คิดเป็น 92.46 เปอร์เซ็นต์ ส่วนในกรณีของหลักสูตรอุดมศึกษา (วัยใส ใจสะอาด Youngster with good heart) มีสถาบันอุดมศึกษานำหลักสูตรไปใช้จำนวนทั้งสิ้น 39 แห่ง จากทั้งหมด 157 แห่ง คิดเป็น 24.84 เปอร์เซ็นต์ โดยรูปแบบการนำหลักสูตรไปใช้ของสถานศึกษามีความแตกต่างกันที่จะเห็นได้จากสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จำนวน 29,871 แห่ง ได้นำหลักสูตรด้านทุจริตศึกษาไปใช้ 6 รูปแบบ อันได้แก่ 1) เปิดรายวิชาเพิ่มเติม จำนวน 14,812 แห่ง 2) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จำนวน 5,044 แห่ง 3) บูรณาการการเรียนการสอนกับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ จำนวน 4,780 แห่ง 4) บูรณาการการเรียนการสอนกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ จำนวน 2,800 แห่ง 5) บูรณาการกับวิถีชีวิตในโรงเรียน จำนวน 1,483 แห่ง 6) จัดเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร จำนวน 952 แห่ง นำหลักสูตรด้านทุจริตศึกษาไปใช้ในกิจกรรมในหลักสูตร “โตไปไม่โกง” บูรณาการการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกับหลักสูตรด้านทุจริตศึกษา

ในส่วนสถาบันการศึกษาสังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ได้นำหลักสูตรด้านทุจริตศึกษาไปใช้ใน 3 ลักษณะ คือ 1) จัดทำเป็น 1 รายวิชา จำนวน 3 หน่วยกิต 2) จัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ โดยอาจารย์ผู้สอนสามารถนำเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้ต่าง ๆ ไปปรับ/ประยุกต์ใช้ในรายวิชาของตนเอง และ 3) จัดทำเป็นวิชาเลือก จากการรายงานการกำกับติดตามการนำหลักสูตรด้านทุจริตศึกษาไปใช้ ประจำปีงบประมาณ 2563 ของสำนักด้านทุจริตศึกษา สำนักงาน ป.ป.ช. พบว่า แม้จะมีการนำหลักสูตรด้านทุจริตศึกษา 2 หลักสูตรไปใช้ในหลากหลายรูปแบบ แต่ยังไม่ได้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ในการใช้หลักสูตรด้านทุจริตศึกษาว่า สถานศึกษามีศักยภาพและความพร้อมในการนำหลักสูตรไปใช้มากน้อยเพียงใด ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นอย่างไร รวมถึงปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะจากสถานศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักคือเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ในการใช้หลักสูตรด้านทุจริตศึกษา สำหรับการจัดการเรียนการสอน 2 หลักสูตร อันได้แก่ 1) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (รายวิชาเพิ่มเติม การป้องกันการทุจริต) 2) หลักสูตรอุดมศึกษา (วัยใส ใจสะอาด "Youngster with good heart") ในสามกลุ่มเป้าหมายสถานศึกษา ซึ่งได้แก่ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และ สถานศึกษาสังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.)

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากร ได้แก่ สถานศึกษา 3 กลุ่ม คือ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จำนวน 30,112 แห่ง สถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) จำนวน 20,634 แห่ง และ สถาบันอุดมศึกษาสังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กระทรวง อว.) จำนวน 156 แห่ง ซึ่งในการวิจัยประเมินผลในครั้งนี้ ได้ใช้การศึกษาจากตัวอย่าง ซึ่งได้แก่ สถานศึกษาในทั้ง 3 กลุ่ม จำนวน 3,311 แห่ง โดยแยกเป็นสถานศึกษาสังกัด สพฐ. จำนวน 3,055 แห่ง สังกัด อปท. 195 แห่ง และ สังกัด อว. จำนวน 61 แห่ง

วิธีการได้มาซึ่งสถานศึกษาที่ตกเป็นตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มที่เรียกว่า หลายขั้นตอน (Multi-stages sampling) โดยนักวิจัยได้ประสานกับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ทำการสำรวจสถานศึกษาทั้ง 3 กลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับรูปแบบและระดับการนำหลักสูตรด้านทุจริตศึกษาไปใช้ ก่อนที่จะนำผลการสำรวจดังกล่าวมาจำแนกเป็นรายจังหวัดให้ครบ 77 จังหวัด (รวมกรุงเทพมหานคร) จากนั้น ทำการเลือกสถานศึกษาที่ตกเป็นตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม ในแต่ละจังหวัด โดยขั้นตอนแรก เลือกสถานศึกษาที่ตกเป็นตัวอย่างในกลุ่ม 1 และกลุ่ม 2 ก่อนที่จะเลือก ได้มีการจำแนกโรงเรียนในแต่ละ

จังหวัดออกเป็น 2 กลุ่ม คือ โรงเรียนระดับปฐมวัย/ประถมศึกษา และโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา จากนั้นทำการสุ่มเลือกโรงเรียนด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่ายให้ได้จำนวนครบตามกำหนด ในส่วนของสถาบันอุดมศึกษาสังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม คณะผู้วิจัยได้นำรายชื่อที่ได้จากการประสานการสำรวจเบื้องต้นจากสำนักงาน ป.ป.ช. มาจำแนกออกตามระดับการนำหลักสูตรไปใช้เช่นกัน จากนั้น ทำการสุ่มเลือกสถาบันอุดมศึกษาที่ตกเป็นตัวอย่างจากแต่ละกลุ่ม ทั้งนี้ ให้มีการกระจาย ในแต่ละจังหวัดให้มากที่สุดเท่าที่จะดำเนินการได้

จากสถานศึกษาที่ตกเป็นตัวอย่างในขั้นตอนแรก คณะผู้วิจัยได้ทำการประสานกับผู้ประสานงานในแต่ละสถานศึกษา และขอความร่วมมือให้ผู้ประสานงานของแต่ละสถานศึกษาได้ทำการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่ม อันได้แก่ 1) เจาะจงเลือกผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน/รองผู้อำนวยการฯ/หัวหน้าสาขาวิชา/คณบดี/รองคณบดี/รองอธิการบดี/รองคณบดีฝ่ายวิชาการ หรือผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานด้านการศึกษา แห่งละ 1 คน 2) สุ่มเลือกครูผู้สอน/อาจารย์ผู้สอนหลักสูตรด้านทฤษฎีศึกษา สถานศึกษาละ 1 คน และ 3) เจาะจงผู้ปกครองของนักเรียน/นักศึกษา (ซึ่งเป็นนักเรียน/นักศึกษาที่ตกเป็นตัวอย่างในการประเมินผลพฤติกรรมเด็กและเยาวชนไทยที่ยึดมั่นความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งนักเรียน/นักศึกษากลุ่มนี้ได้จากการสุ่มอย่างง่ายของ ผู้ประสานงานของแต่ละสถานศึกษา) อย่างน้อย 1 คน ในแต่ละสถานศึกษา จากผลการดำเนินการวิจัยมีผู้บริหารสถานศึกษา ให้ข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 3,311 คน ครู/อาจารย์ผู้สอน จำนวน 3,311 คน และผู้ปกครองเด็กและเยาวชนให้ข้อมูล จำนวน 43,852 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 50,474 คน

เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ในการใช้หลักสูตรด้านทฤษฎีศึกษา จะประกอบด้วยชุดเครื่องมือสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ครู/อาจารย์ผู้สอน และผู้ปกครอง โดยที่เครื่องมือสำหรับผู้บริหารจะมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับศักยภาพความพร้อมของระบบสนับสนุนในการนำหลักสูตรด้านทฤษฎีศึกษาไปใช้ และความสำเร็จของการนำหลักสูตรด้านทฤษฎีศึกษาไปใช้ เครื่องมือสำหรับครู/อาจารย์ผู้สอน มีเนื้อหาสาระที่มุ่งเน้นการนำหลักสูตรด้านทฤษฎีศึกษาไปใช้ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การเรียนรู้ การนิเทศ กำกับติดตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในแต่ละ “หัวข้อวิชา” หรือรายวิชาเพิ่มเติม ผลสัมฤทธิ์ในการใช้หลักสูตรด้านทฤษฎีศึกษา และความสำเร็จของการนำหลักสูตรด้านทฤษฎีศึกษาไปใช้ในสถานศึกษาอันประเมินจากการรับรู้ระดับผลสัมฤทธิ์ในการนำหลักสูตรด้านทฤษฎีศึกษาไปใช้ และความพึงพอใจต่อหลักสูตร ส่วนเครื่องมือสำหรับผู้ปกครอง มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรด้านทฤษฎีศึกษา การรับรู้พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของเด็ก/เยาวชนที่อยู่ในความดูแล รวมถึงการรับรู้ระดับผลสัมฤทธิ์ที่สถานศึกษาสามารถกล่อมเกลาให้เด็ก/เยาวชนที่อยู่ในความดูแล มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์

เครื่องมือสำหรับกลุ่มเป้าหมายทั้ง 3 กลุ่ม ได้มีการจัดทำขึ้น 2 ชุด คือ ชุด A สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (รายวิชาเพิ่มเติม การป้องกันการทุจริต) และชุด B สำหรับหลักสูตรอุดมศึกษา (วัยใสใจสะอาด “Youngster with Good Heart”) รวมทั้งสิ้น 6 ชุดเครื่องมือ เครื่องมือทุกชุดที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้มีการหาคุณภาพของเครื่องมือทั้งการหาความตรง ความเชื่อมั่น รวมถึงความเหมาะสมในการใช้ภาษาก่อนที่จะนำไปใช้ในการประเมินผ่านระบบโปรแกรมประยุกต์ที่มีชื่อว่า TYintegrity

ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการประเมินผลพฤติกรรมเด็กและเยาวชนไทยที่ยึดมั่นความซื่อสัตย์สุจริต หรือ Thai Youth Integrity Assessment Management System หรือ ระบบ TYintegrity เป็นรูปแบบโปรแกรมประยุกต์ในลักษณะ Web-application (ที่มีอยู่ คือ <https://tyintegrity.org/>) สามารถเปิดผ่าน browsers ในเครื่องคอมพิวเตอร์ รวมถึงโทรศัพท์มือถือที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้อย่าง Real Time ระบบ TYintegrity ถูกนำมาใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลและประมวลผลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

การประมวลผลและวิเคราะห์ผล การคิดคะแนนรวมผลสัมฤทธิ์ในการใช้หลักสูตรด้านทุจริตศึกษา ซึ่งได้กำหนดน้ำหนักความสำคัญของคะแนนประเมินระหว่าง ผู้บริหาร : ครู/อาจารย์ผู้สอน : ผู้ปกครอง เท่ากับ 40 : 40 : 20 (สัดส่วนดังกล่าวนี้ได้มาจากผู้ทรงคุณวุฒิได้มีฉันทามติร่วมกันพิจารณาจากบทบาทหน้าที่และความเกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรด้านทุจริตศึกษาไปใช้)

$$Y = 40*(X1) + 40*(X2) + 20*(X3)$$

โดยที่ Y = คะแนนรวมผลสัมฤทธิ์ในการนำหลักสูตรด้านทุจริตศึกษาไปใช้ รวม 100 คะแนน

X1= ศักยภาพและความพร้อมของระบบสนับสนุนในการนำหลักสูตรด้านทุจริตศึกษาไปใช้ ประเมินโดยผู้บริหาร วิธีการคำนวณคะแนน X1 ได้จากสัดส่วนระหว่างคะแนนที่ได้กับคะแนนเต็ม ๒๘ คะแนน แล้วนำไปคูณคะแนนถ่วงน้ำหนัก ร้อยละ 40

X2= การนำหลักสูตรด้านทุจริตศึกษาไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ประเมินโดยครู/อาจารย์ผู้สอน วิธีการคำนวณคะแนน X2 ได้จากสัดส่วนระหว่างคะแนนที่ได้กับคะแนนเต็ม ๖๔ คะแนน แล้วนำไปคูณคะแนนถ่วงน้ำหนัก ร้อยละ 40

X3= การรับรู้และการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ประเมินโดยผู้ปกครอง วิธีการคำนวณคะแนน X3 ได้จากสัดส่วนระหว่างคะแนนที่ได้กับคะแนนเต็ม 16 คะแนน แล้วนำไปคูณคะแนนถ่วงน้ำหนัก ร้อยละ 20

เกณฑ์การประเมินและแปลค่าความหมายของคะแนน คือ คะแนนประเมินผลสัมฤทธิ์ 95 – 100 ระดับ AA มีศักยภาพและความพร้อมมากที่สุด 85 - 94.99 ระดับ A มีศักยภาพและความพร้อมมาก 75 - 84.99 ระดับ B มีศักยภาพและความพร้อมปานกลาง 65 - 74.99 ระดับ C มีศักยภาพและความพร้อมน้อย 55 - 64.99 ระดับ D มีศักยภาพและความพร้อมน้อยมาก และ 50 - 54.99 ระดับ E ไม่มีศักยภาพและความพร้อม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

หลักสูตรต้านทุจริตศึกษา (Anti-Corruption Education) เป็นหลักสูตรแบบพหุวัฒนธรรม (Progressivism) ซึ่งเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้นำเอาความรู้ไปใช้ในการแก้ไขปัญหาทางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในสังคม ซึ่งจะต้องอาศัยการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ และมีระบบสนับสนุนให้การจัดการหลักสูตรที่มีคุณภาพ ดังนั้น การประเมินผลสัมฤทธิ์ในการใช้หลักสูตรต้านทุจริตศึกษาจึงอยู่ภายใต้กรอบการวิเคราะห์ 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ การบริหารหลักสูตร รูปแบบการใช้หลักสูตร และผลสัมฤทธิ์หลักสูตร (รายละเอียดดังแผนภาพที่ 1)

การบริหารหลักสูตร	รูปแบบการใช้หลักสูตร	ผลสัมฤทธิ์หลักสูตร ด้านทุจริตศึกษา
- ศักยภาพและความพร้อมของผู้บริหารและครูสอน - ศักยภาพและความพร้อมของระบบสนับสนุนการนำหลักสูตรไปใช้ - การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร - การจัดเตรียมบุคลากร - การพัฒนาผู้รับผิดชอบหลักสูตร - การจัดทำแผนการเรียนรู้ - การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ - การจัดสรรงบประมาณและสื่อสื่อดิจิทัล - การนิเทศและกำกับติดตาม - การสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองและชุมชน	- หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน - เปิดเป็นรายวิชาเพิ่มเติม - กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน - บูรณาการการเรียนการสอนกับกลุ่มสาระสังคมศึกษา - บูรณาการการเรียนการสอนกับกลุ่มสาระอื่น ๆ - บูรณาการกับวิถีชีวิตในโรงเรียน - จัดเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร - หลักสูตรอุดมศึกษา - เปิดเป็น 1 รายวิชา จำนวน 3 หน่วยกิต - บูรณาการหรือสอดแทรกเนื้อหาในรายวิชาอื่น ๆ - จัดเป็นวิชาเลือก - จัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ - จัดเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร	- ผลสัมฤทธิ์ในการใช้หลักสูตรด้านทุจริตศึกษา - ผลลัพธ์ของหน่วยการเรียนรู้ทั้ง 4 หน่วย - ความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรด้านทุจริตศึกษา - ผู้บริหาร - ครู/อาจารย์ผู้สอน - การรับรู้ของผู้ปกครองที่มีต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของเด็ก/เยาวชน - พฤติกรรมที่ยึดมั่นความซื่อสัตย์สุจริตของเด็กและเยาวชน

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์แรกคือการประเมินผลสัมฤทธิ์ในการใช้หลักสูตรด้านทุจริตศึกษาสำหรับการจัดการเรียนการสอน 2 หลักสูตร อันได้แก่ 1) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (รายวิชาเพิ่มเติม การป้องกันการทุจริต) 2) หลักสูตรอุดมศึกษา (วัยใส ใจสะอาด "Youngster with good heart") มีผลการประเมินในภาพรวม รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับผลสัมฤทธิ์ในการใช้หลักสูตรด้านทุจริตศึกษาจำแนกตามหลักสูตร

หลักสูตร ด้าน ทุจริต ศึกษา	ระดับผลสัมฤทธิ์ในการใช้หลักสูตรด้านทุจริตศึกษา (สถานศึกษา)							คะแนน เฉลี่ย (100)
	AA	A	B	C	D	E	รวม	
หลักสูตร การศึกษา ขั้น พื้นฐาน	0 (0.00%)	9 (0.28%)	299 (9.20%)	1,172 (36.06%)	1,233 (37.94%)	537 (16.52%)	3,250	63.50
หลักสูตร อุดมศึกษา	0 (0.00%)	0 (0.00%)	0 (0.00%)	1 (1.64%)	2 (3.28%)	58 (95.08%)	61	39.77
รวม	0 (0.00%)	9 (0.27%)	299 (9.03%)	1,173 (35.43%)	1,235 (37.30%)	595 (17.97%)	3,311	63.06

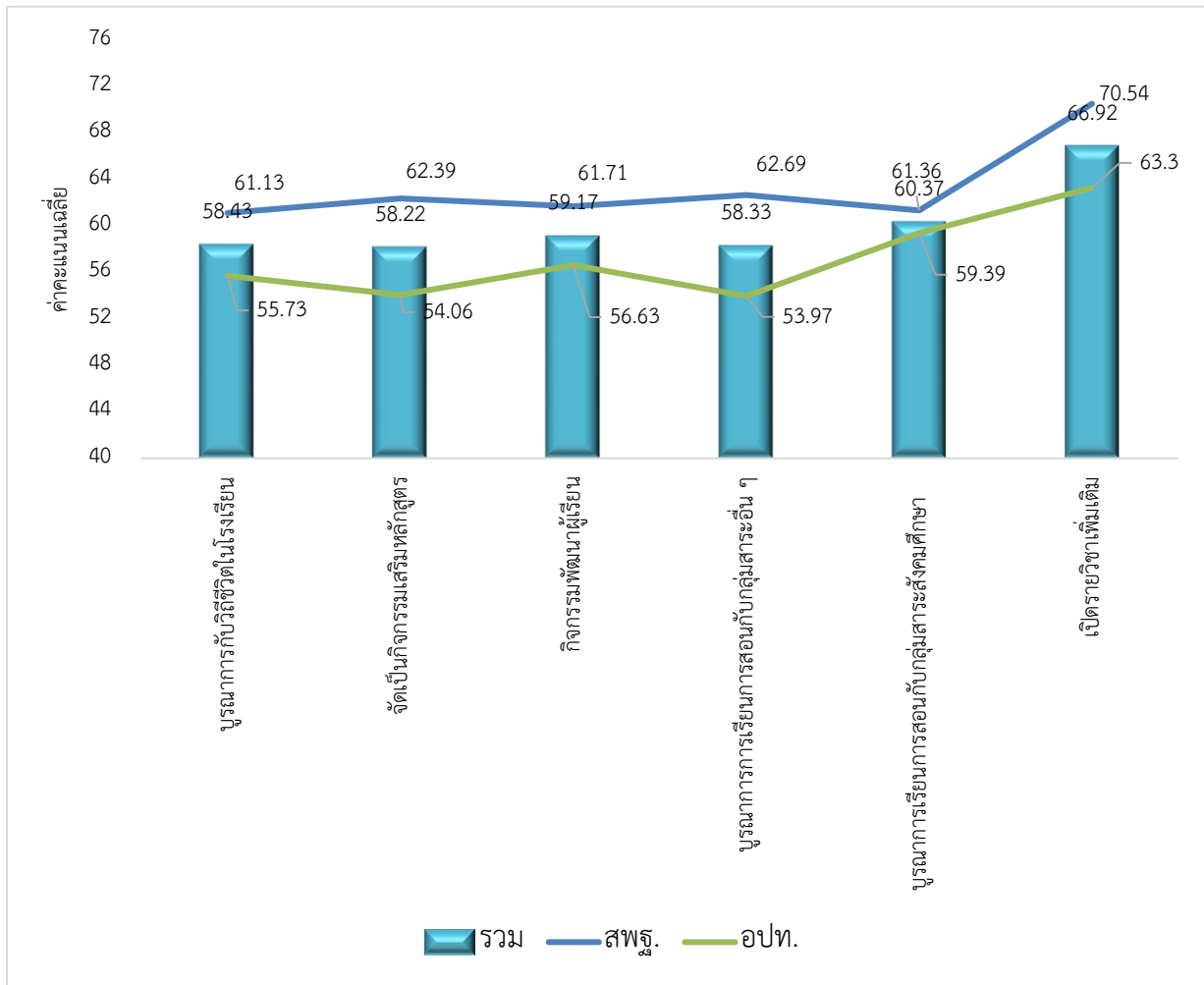
จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่า ร้อยละ 90 ของสถานศึกษาที่ตกเป็นตัวอย่าง ที่นำหลักสูตรด้านทุจริตศึกษา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปจัดการเรียนการสอน มีศักยภาพและความพร้อมน้อยถึงไม่มีศักยภาพและความพร้อมเลย ที่เหลือร้อยละ 9.2 มีศักยภาพและความพร้อมปานกลาง (B) และมีเพียง 9 สถานศึกษาที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ในการใช้หลักสูตรด้านทุจริตศึกษา อยู่ในระดับมีศักยภาพและความพร้อมมาก (A) และไม่พบสถานศึกษาใดที่มีระดับศักยภาพและความพร้อมมากที่สุด (AA) ส่วนผลการศึกษาในหลักสูตรอุดมศึกษาพบว่า กว่าร้อยละ 95 ของสถานศึกษาที่ตกเป็นตัวอย่าง ไม่มีศักยภาพและความพร้อมในการใช้หลักสูตรด้านทุจริตศึกษาเลย (ระดับ E) มีเพียง 1 สถานศึกษา ได้ระดับคะแนน C (มีศักยภาพและความพร้อมน้อย) ซึ่งเป็นระดับคะแนนที่สูงสุดในหลักสูตรอุดมศึกษา

เมื่อจำแนกตามสังกัดของสถานศึกษาที่ได้นำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (รายวิชาเพิ่มเติม การป้องกันการทุจริต) ไปใช้ สถานศึกษาสังกัด สพฐ. มีจำนวนเพียงร้อยละ 10 เท่านั้น ที่ถือว่า มีศักยภาพและความพร้อมมากถึงมากที่สุด สถานศึกษาสังกัด อบท. มีเพียง 2 แห่ง หรือประมาณร้อยละ 1 เท่านั้น ที่มีความพร้อมมาก (รายละเอียดดังตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ระดับผลสัมฤทธิ์ในการใช้หลักสูตรด้านทุจริตศึกษาจำแนกตามสังกัดของสถานศึกษา ที่ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (รายวิชาเพิ่มเติม การป้องกันการทุจริต)

สังกัดของ สถานศึกษา	ระดับผลสัมฤทธิ์ในการใช้หลักสูตรด้านทุจริตศึกษา (สถานศึกษา)							คะแนน เฉลี่ย (100)
	AA	A	B	C	D	E	รวม	
สังกัด สพฐ.	0 (0.00%)	9 (0.29%)	297 (9.72%)	1,124 (36.79%)	1,148 (37.58%)	477 (15.61%)	3,055	63.85
สังกัด อบท.	0 (0.00%)	0 (0.00%)	2 (1.03%)	48 (24.62%)	85 (43.59%)	60 (30.77%)	195	58.00
รวม	0 (0.00%)	9 (0.28%)	299 (9.20%)	1,172 (36.06%)	1,233 (37.94%)	537 (16.52%)	3,250	63.50

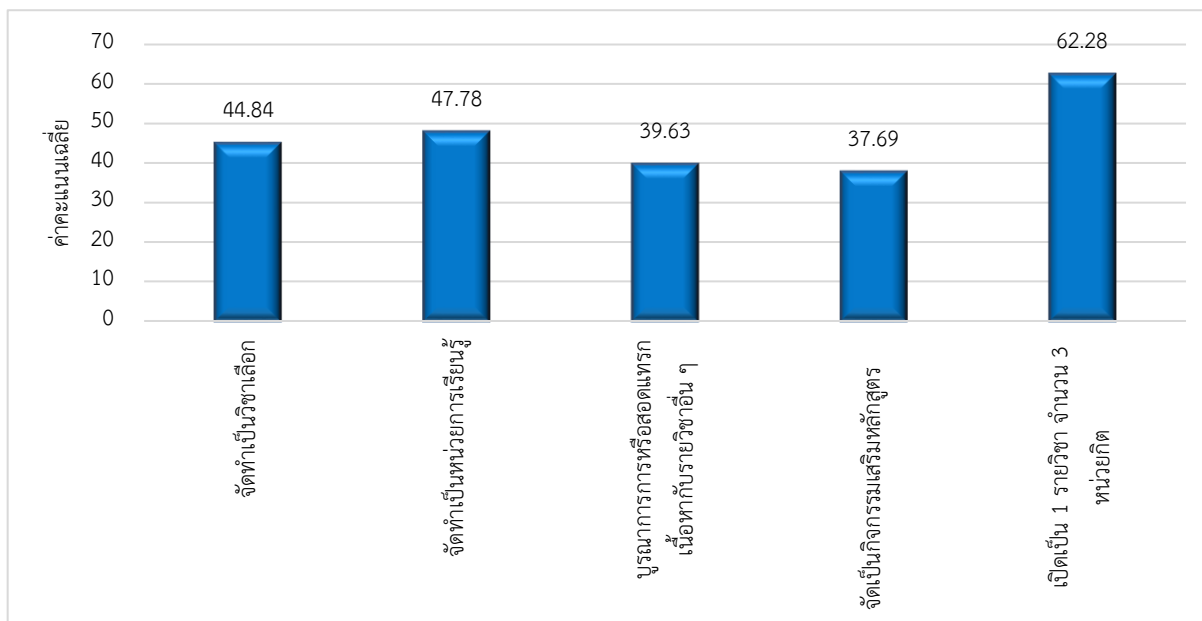
เมื่อพิจารณาผลสัมฤทธิ์ในการนำหลักสูตรด้านทุจริตศึกษาไปใช้ของสถานศึกษาแต่ละสังกัด จำแนกตามรูปแบบการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งมี 6 รูปแบบ สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (รายวิชาเพิ่มเติม การป้องกันการทุจริต) มีผลการประเมินดังนี้

แผนภาพที่ 2 ผลสัมฤทธิ์ในการนำหลักสูตรด้านทุจริศึกษาไปใช้ของสถานศึกษาแต่ละสังกัด จำแนกตามรูปแบบการนำหลักสูตรไปใช้ สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากแผนภาพที่ 2 จะเห็นได้ว่าในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลสัมฤทธิ์ในการนำหลักสูตรด้านทุจริศึกษาไปใช้ของสถานศึกษาแต่ละสังกัด ทั้งของ สพฐ. อปท. และในภาพรวม จำแนกตามรูปแบบการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งมี 6 รูปแบบ มีทิศทางเดียวกัน คือ มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ในรูปแบบการใช้หลักสูตรแบบเปิดเป็นรายวิชาเพิ่มเติม โดยเมื่อพิจารณาผลสัมฤทธิ์ในการนำหลักสูตรด้านทุจริศึกษาไปใช้ของสถานศึกษาสังกัด สพฐ. และ อปท. พบว่า คะแนนเฉลี่ยของการนำหลักสูตรด้านทุจริศึกษาไปใช้ของสถานศึกษาสังกัด สพฐ. มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่า อปท. ในทุกรูปแบบ

เมื่อพิจารณาผลสัมฤทธิ์ในการนำหลักสูตรด้านทุจริตศึกษาไปใช้ หลักสูตรอุดมศึกษา จำแนกตามรูปแบบ 5 รูปแบบ การนำหลักสูตรไปใช้ของสถานศึกษาสังกัด อว. พบว่า สถานศึกษาที่มีการนำหลักสูตรไปใช้ในลักษณะเปิดเป็น 1 รายวิชา จำนวน 3 หน่วยกิต มีผลสัมฤทธิ์สูงที่สุดอยู่ในเกณฑ์ระดับน้อยมาก (ระดับ D) ในขณะที่ลักษณะอื่น ๆ มีผลสัมฤทธิ์ อยู่ในเกณฑ์ระดับไม่มีศักยภาพและความพร้อม (ระดับ E) (รายละเอียดดังภาพที่ 3)

แผนภาพที่ 3 ผลสัมฤทธิ์ในการนำหลักสูตรด้านทุจริตศึกษาไปใช้ของสถานศึกษาสังกัด อว. จำแนกตามรูปแบบการนำหลักสูตรไปใช้ สำหรับหลักสูตรอุดมศึกษา

ในรายละเอียดของผลการประเมิน พบว่า ความเข้าใจหรือการรับรู้เจตนารมณ์ของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อหลักสูตร ด้านทุจริตศึกษา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาสังกัด สพฐ. และสังกัด อปท. มีการรับรู้ในระดับสูงที่สุด ในขณะที่ต่อหลักสูตรอุดมศึกษาของสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์สะท้อนให้เห็นระดับการรับรู้ต่อหลักสูตรที่ต่ำมาก ส่วนประเด็นด้านการมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาหลักสูตร พบว่า สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน บุคลากรในสถานศึกษาสังกัด สพฐ. มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุดในทุกด้านเมื่อเทียบกับสถานศึกษาประเภทอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมรับรู้ ร่วมคิดแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมร่างหลักสูตร ร่วมทดลองใช้หลักสูตร รองลงมา คือ สถานศึกษาสังกัด อปท. และต่ำที่สุด คือ สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีต่อหลักสูตรอุดมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับค่าเฉลี่ยของผลการประเมินในด้านการจัดประชุมชี้แจงและการเข้าร่วมรับฟังการประชุมชี้แจงเกี่ยวกับหลักสูตรด้านทุจริตศึกษา ซึ่งสถานศึกษาสังกัด สพฐ. มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือสถานศึกษาสังกัด อปท. และต่ำที่สุด คือ สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีระดับค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด

นอกจากนี้ ในด้านการบริหารจัดการหลักสูตรยังพบว่าทั้งสถานศึกษาสังกัด สพฐ. และสังกัด อปท. ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการกำหนดผู้รับผิดชอบหลักสูตรไว้ชัดเจน ในขณะที่สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ใช้หลักสูตรอุดมศึกษา ไม่ได้กำหนดผู้รับผิดชอบหลักสูตรอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ในส่วนของการจัดทำแผนการเรียนรู้ของหลักสูตร พบว่า สถานศึกษาสังกัด สพฐ. มีศักยภาพในการจัดทำแผนการเรียนรู้ของหลักสูตรมากที่สุดโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ของ สพฐ. เอง ในขณะที่สถานศึกษาสังกัด อปท. ยังไม่มีศักยภาพเช่นเดียวกับสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาพบว่ายังไม่มีการจัดทำแผนการเรียนรู้ของหลักสูตรด้านทุจริตศึกษาเอง ด้วยเหตุนี้เอง จึงทำให้ประเด็นด้านการจัดสรรงบประมาณของสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา และสังกัด อปท. ไม่ได้มีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนเป็น การเฉพาะเหมือนกรณีของสถานศึกษาสังกัด สพฐ. (รายละเอียดดังตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ศักยภาพและความพร้อมของระบบสนับสนุนในการนำหลักสูตรด้านทุจริตศึกษาไปใช้ของสถานศึกษา

ที่	ตัวชี้วัด	หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน		หลักสูตรอุดมศึกษา
		สพฐ. %	อปท. %	อุดมศึกษา %
1	รับทราบเจตนารมณ์ที่สำคัญที่สุดของหลักสูตรด้านทุจริตศึกษา	99.2	95.9	44.3
2	การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรด้านทุจริตศึกษา			
	- ร่วมรับรู้	53.0	36.4	29.3
	- ร่วมคิดแลกเปลี่ยนความคิดเห็น	22.4	15.9	17.4
	- ร่วมร่างหลักสูตร	33.3	29.2	17.6
	- ร่วมทดลองใช้หลักสูตร	56.0	44.1	14.8
	- ร่วมกำกับติดตามและร่วมประเมินผลการใช้หลักสูตร	21.4	24.2	20.8
3	มีการเข้าร่วมรับฟังการประชุมชี้แจงเกี่ยวกับหลักสูตรด้านทุจริตศึกษา	82.2	49.2	24.6
4	มีการจัดประชุมชี้แจงเกี่ยวกับหลักสูตรด้านทุจริตศึกษา	92.3	82.1	42.6
5	มีการกำหนดผู้รับผิดชอบหลักสูตรด้านทุจริตศึกษา	96.4	92.8	36.1
6	มีการจัดทำแผนการเรียนรู้ของหลักสูตรด้านทุจริตศึกษา			
	- มี โดยจัดทำแผนจัดการเรียนรู้ขึ้นเอง	16.9	34.9	21.3
	- มี โดยใช้แผนจัดการเรียนรู้ของ สพฐ./อว.	75.3	40.5	14.8

7	มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักสูตรด้านทุจริตศึกษา	95.0	88.7	42.6
8	มีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรด้านทุจริตศึกษาเป็นการเฉพาะ			
	- มี แต่เป็นการจัดสรรร่วมกับรายวิชา/กิจกรรมอื่น ๆ	52.2	33.3	26.2
	- มี การจัดสรรงบประมาณเป็นการเฉพาะ	4.6	0.5	9.8
9	มีการจัดหา สื่อ วัสดุและอุปกรณ์ที่จำเป็นในการจัดการเรียนตามหลักสูตรด้านทุจริตศึกษา	72.8	58.5	36.1
10	มีเอกสารความรู้ หนังสือ ตำรา หรือคู่มือการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรด้านทุจริตศึกษา	84.1	73.3	32.8
11	มีการนิเทศและกำกับติดตามการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรด้านทุจริตศึกษา	73.3	56.9	14.8

สำหรับประเด็นด้านการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร พบว่า สถานศึกษาสังกัด สพฐ. มีศักยภาพและความพร้อมในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักสูตรด้านทุจริตศึกษาในระดับสูงสุด รองลงมา คือ สถานศึกษาสังกัด อบต. ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนสถานศึกษา ระดับอุดมศึกษาที่ใช้หลักสูตรอุดมศึกษา ไม่มีศักยภาพและความพร้อมในด้านนี้ อย่างไรก็ตาม ในการจัดหาสื่อหรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการจัดการเรียน พบว่า สถานศึกษาสังกัด สพฐ. มีศักยภาพและความพร้อมในด้านนี้ในระดับปานกลาง สถานศึกษาสังกัด อบต. มีศักยภาพและความพร้อมน้อยมาก ส่วนสถานศึกษา ระดับอุดมศึกษาไม่มีศักยภาพและความพร้อมในด้านนี้เลย สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นต่อการจัดระบบสนับสนุนเพื่อขับเคลื่อนหลักสูตรภายในสถานศึกษาทั้งสามประเภท เช่นเดียวกับการนิเทศและกำกับติดตามการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรด้านทุจริตศึกษา ซึ่งพบว่า สถานศึกษาสังกัด สพฐ. มีการกำกับติดตามในระดับปานกลาง สถานศึกษาสังกัด อบต. มีการกำกับติดตามในระดับน้อยมาก ในขณะที่สถานศึกษาที่ใช้หลักสูตรด้านทุจริตศึกษา หลักสูตรอุดมศึกษา ไม่มีศักยภาพในการกำกับติดตามหลักสูตรเลย

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาจะเห็นว่า หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (รายวิชาเพิ่มเติม การป้องกันการทุจริต) มีผลสัมฤทธิ์ในการใช้หลักสูตร ในระดับที่มีศักยภาพและความพร้อมที่สูงกว่า ผลสัมฤทธิ์ในการใช้หลักสูตรด้านทุจริตศึกษาหลักสูตรอุดมศึกษา (วัยใส ใจสะอาด "Youngster with good heart") แต่อย่างไรก็ตามในภาพรวมของผลสัมฤทธิ์ในการใช้หลักสูตรด้านทุจริตศึกษาทั้งสองหลักสูตร ยังอยู่ในระดับ D คือมีศักยภาพและความพร้อมน้อยมาก เมื่อพิจารณาผลการประเมินผลสัมฤทธิ์จำแนกตามสังกัดของสถานศึกษา พบว่าสถานศึกษาสังกัด สพฐ. มีผลสัมฤทธิ์การใช้หลักสูตรฯ สูงที่สุด (คะแนนเฉลี่ย 63.50) รองลงมาคือสถานศึกษาสังกัด อปท. (ระดับคะแนนเฉลี่ย 58.00) ส่วนสถานศึกษาสังกัด อว. มีค่าคะแนนประเมินผลสัมฤทธิ์หลักสูตรต่ำที่สุด (ระดับคะแนนเฉลี่ย 39.77) จากผลการประเมินการนำหลักสูตรไปใช้ในสถานศึกษาทั้งสามประเภทพบว่า สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ที่ใช้หลักสูตรด้านทุจริตศึกษา หลักสูตรอุดมศึกษา มีปัญหามากที่สุด มีระดับศักยภาพและความพร้อมต่อการนำหลักสูตรไปใช้ต่ำสุดเมื่อเทียบกับสถานศึกษาประเภทอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหา ด้านการเตรียมบุคลากร สื่อการสอน งบประมาณ คู่มือ ตำรา ระบบให้คำปรึกษา และระบบนิเทศ และกำกับติดตาม การที่ผลการศึกษาที่มีลักษณะเป็นเช่นนี้ น่าจะเป็นผลมาจาก การบริหารจัดการ ที่การขับเคลื่อนหลักสูตรด้านทุจริตศึกษาในระดับอุดมศึกษา จะเป็นการอิงอยู่กับโครงสร้างและวิธีการจัดการของสถานศึกษาสังกัดอุดมศึกษา ซึ่งมีความหลากหลาย ของโครงสร้างและวิธีบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน และการจัดการองค์กร ที่มีความแตกต่างกันไปในระดับคณะ ทำให้มีความยุ่งยากในการสร้างการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรอุดมศึกษาไปในทิศทางเดียวกัน การมีคณะกรรมการการศึกษาระดับชาติที่คล้ายกันกับ คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติฟินแลนด์ (Finnish National Board of Education) ที่ทำหน้าที่กำหนดนโยบายด้านการศึกษาและออกแบบหลักสูตรแกนกลางเพื่อใช้ในการเรียนการสอน ตลอดจนกำหนดเป้าหมายและเนื้อหาของหลักสูตรแกนกลาง คณะกรรมการฯ หลากหลายมาจากภาคส่วนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นจาก ผู้บริหารด้านการศึกษา แรงงาน องค์กรภาคธุรกิจต่าง ๆ อาจารย์มหาวิทยาลัย นักวิจัย ตัวแทนจากภาคอุตสาหกรรม ตัวแทนจากภาคสาธารณสุข ตัวแทนกลุ่มชาติพันธุ์และคนกลุ่มน้อย เจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่น ที่สำคัญ คือ มีสถานักศึกษาและตัวแทนนักศึกษา อยู่ในคณะกรรมการ ฯ ดังกล่าวด้วย สิ่งนี้น่าจะเป็นคำตอบของการบริหารจัดการ (อาภรณ์ ภูวิชพันธุ์, 2560 : ออนไลน์)

ข้อเสนอแนะ

ในด้านข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรด้านทฤษฎีศึกษา ให้สามารถดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา ดังนี้

1). ครู/อาจารย์ทุกคนจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเป้าประสงค์และความสำคัญของหลักสูตรด้านทฤษฎีศึกษา ว่ามีความสำคัญในการพัฒนาคนอย่างเป็นระบบ (System Approach) เพื่อนำไปสู่การสร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริต ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี การมีความเข้าใจในภาพใหญ่ (Big-Picture)

2). การออกแบบหลักสูตรเป็นการออกแบบหลักสูตรที่มีลักษณะเป็น การมีส่วนร่วมรอบด้าน (Participatory – based Curricular Development) จากทุกฝ่าย ทุกระดับ ทั้งในระดับชาติ ท้องถิ่น สถานศึกษา ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตลอดจนชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรมากที่สุด และมีความสอดคล้องกับบริบทและความสามารถในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายแต่ละช่วงวัย

3). เนื้อหาหลักสูตร ควรเพิ่มเนื้อหาหรือกิจกรรมที่เสริมสร้างภาวะผู้นำในเด็กและเยาวชน (Young leadership) ไปพร้อม ๆ กับเนื้อหาวิชาการป้องกันการทุจริตและปราบปรามการทุจริต ในลักษณะที่เป็นกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้มากกว่าที่จะเป็นแนวคิดทฤษฎีเป็นหลัก เพื่อที่จะส่งเสริมให้เป็นผู้นำอย่างแท้จริง ทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าวิชานี้ ถูกนำมาใช้จริง ๆ สามารถนำไปปรับใช้กับองค์กรที่มีโอกาสได้เข้าไปเกี่ยวข้อง การปฏิบัติจริงจะทำให้เด็กและเยาวชนเรียนรู้ได้เร็ว

4). วิธีการสอน และกิจกรรมการเรียนการสอน ควรมีการพัฒนากิจกรรมและสื่อการเรียนรู้ โดยการใช้การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงเป็นฐาน (Experimental Learning) ผ่านการออกแบบเนื้อหาในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์จริงในการใช้ชีวิตในระดับปัจเจก และการใช้ชุมชนเป็นฐานในการส่งเสริมการเรียนรู้เป็นแบบ Active Learning ส่งเสริมให้นักเรียน/นักศึกษาได้เข้าไปมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์ และสังเคราะห์แนวทางแก้ไขปัญหาและกลวิธีในการพัฒนาชุมชนร่วมกับประชาชนในพื้นที่โดยรอบสถานศึกษา ทั้งในเชิงการพัฒนาแก้ปัญหาสังคมและในเชิงการมีส่วนร่วม (Public – Service – Oriented Citizen)

5). ผู้สอน ต้องมีทัศนคติ (Mindset) ที่เปิดกว้าง ยินดีรับฟังความคิดเห็น และทันต่อการเปลี่ยนแปลง ครู/อาจารย์ที่รับผิดชอบแต่ละรายวิชาควรมีความทันสมัย เทียบธรรม และมีเทคนิคการสอนที่ทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและรู้จักการใช้วิจารณญาณในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ และที่สำคัญควรเป็นครูต้นแบบที่ผู้เรียนให้ความเคารพนับถือในด้านความซื่อสัตย์สุจริต

6). งบประมาณและสื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน รูปแบบการจัดการเรียนการสอนควรเป็น การใช้กิจกรรมเป็นตัวนำ (Action-based Learning) และชุมชนเป็นฐาน (Community-based Learning) ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต ดังนั้น สิ่งสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนทั้งในส่วนของงบประมาณหรือสื่อสนับสนุน

การเรียนการสอนจึงควรมีลักษณะเป็นการผสมผสานระหว่างการสอนใน ชั้นเรียน และกิจกรรมที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน สังคมเป็นลักษณะ **Mindfulness Learning Experience**

ในส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อประโยชน์ในการทำวิจัย ประเมินผลสัมฤทธิ์การใช้หลักสูตรด้านทุจริตศึกษาในครั้งต่อไป ดังนี้

1). ในการประเมินผลสัมฤทธิ์การใช้หลักสูตรด้านทุจริตศึกษาของสถานศึกษาในการศึกษาครั้งนี้ มีผู้ให้ข้อมูลหลัก 3 กลุ่มได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู/อาจารย์ผู้สอน และผู้ปกครองของเด็กเยาวชน ในการประเมินครั้งต่อไป ควรเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชน ที่ผ่านการเรียนการสอนในหลักสูตรด้านทุจริตศึกษา เข้ามาเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักเพิ่มเติมด้วย

2). เนื่องจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ประเมินสถานศึกษาในหลากหลายรูปแบบของการนำหลักสูตรด้านทุจริตศึกษาไปใช้ ในการศึกษาครั้งต่อไปความมุ่งศึกษาเฉพาะกลุ่มเป้าหมายสถานศึกษาที่นำหลักสูตรด้านทุจริตศึกษาไปใช้เต็มรูปแบบ เพื่อให้ทราบถึงผลสัมฤทธิ์เชิงการนำไปใช้อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (21) ประเด็น การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ (พ.ศ. 2561 – 2580). (2561). สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2563. แหล่งที่มา: <http://nscr.nesdb.go.th/wp-content/uploads/2019/04/219A.pdf>
- หลักสูตรด้านทุจริตศึกษา พ.ศ. 2561. (2561). สำนักด้านทุจริตศึกษา สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 13 มกราคม 2563. แหล่งที่มา: <https://www.nacc.go.th/aced/categorydetail/2021091617212548/b85b27c0ce064e5e41aae20d45c6a9db?>
- อาภรณ์ ภูวิชพันธุ์. (2560). ความซื่อสัตย์ (Integrity) ในการทำงานสำคัญไฉน. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 8 เมษายน 2564. แหล่งที่มา: https://www.hrcenter.co.th/file/columns/hr_f_20170510_141240.pdf

การปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลนาคำไฮ

อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

The Disaster Prevention and Mitigation Operation of Na Kham Hai Sub-District Municipality in Mueang District of Nong Bua Lamphu Province

โกศล สอดส่อง

วิทยาลัยพิจญ์บัณฑิต

Koson Sodsong

Pitchayabundit College, Thailand

E-mail: nuspong.ggg@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และ 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลนาคำไฮ ทั้งหมด 370 คน โดยใช้สูตรของ Taro Yamane (Yamane, 1973 : 8) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนในการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ประกอบไปด้วยเนื้อหา 3 ส่วน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือสถิติพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ T-test และ F-test สำหรับการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ

ผลการวิจัยพบว่า

การปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.36$, S.D.= 0.57) และเมื่อพิจารณาารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ($\bar{X} = 3.45$, S.D.= 0.76) รองลงมาคือด้านกระบวนการขั้นตอนการให้บริการการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ($\bar{X} = 3.34$, S.D.= 0.66) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 3.29$, S.D.= 0.68)

* วันที่รับบทความ: 11 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่แก้ไขบทความ 25 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 26 กุมภาพันธ์ 2565

Received: February 11, 2022; Revised: February 25, 2022; Accepted: February 26, 2022

ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมพบว่าประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน เห็นว่าการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอาชีพ ทำให้ความคิดเห็นของประชาชนแตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนเพศ อายุ ส่วนระดับการศึกษา พบว่าความคิดเห็นของประชาชนไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ได้แก่ ควรสนับสนุนทรัพยากรในการดำเนินนโยบายให้กับหน่วยงานในพื้นที่อย่างเพียงพอไม่ว่าจะเป็นด้านงบประมาณ บุคลากร เครื่องมือ และอุปกรณ์ต่าง ๆ

คำสำคัญ : การปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย; เทศบาลตำบล; เจ้าหน้าที่

Abstracts

The purposes of this research were to study 1) Disaster prevention and mitigation operations, 2) to compare the level of disaster prevention and mitigation operations, and 3) to suggest guidelines for disaster prevention and mitigation operations of Na Kham Hai Subdistrict Municipality. Muang District, Nong Bua Lamphu Province The samples used in this research were 370 residents of Na Kham Hai Sub-district Municipality, using the formula of Taro Yamane (Ymane, 1973 : 8). The instrument was used to collect data. It is a questionnaire about people's opinions on disaster prevention and mitigation operations. It consists of 3 parts: statistics used in data analysis. are descriptive statistics, i.e. number, percentage, mean, and standard deviation for the general data of the sample. The inferential statistics were T-test and F-test for comparing the level of disaster prevention and mitigation performance of Na Kham Hai Subdistrict Municipality, Muang District, Nong Bua Lamphu Province. classified by gender, age, educational level and occupation. The results showed that

Disaster prevention and mitigation operations of Na Kham Hai Subdistrict Municipality, Muang District, Nong Bua Lamphu Province Overall, it was at a moderate level ($\bar{X} = 3.36$, $SD = 0.57$) and when considering each aspect, it was found that the aspect with the highest mean was the personnel providing disaster prevention and mitigation services ($\bar{X} = 3.45$, $SD = 0.76$), followed by The process aspect of disaster prevention and mitigation services ($\bar{X} = 3.34$, $SD = 0.66$) and the least mean aspect was the facility aspect ($\bar{X} = 3.29$, $SD = 0.68$).

Comparison of Disaster Prevention and Mitigation Operations of Na Kham Hai Subdistrict Municipality, Muang District, Nong Bua Lamphu Province Overall, it was found that people with sex, age, education level and different professions It was found that disaster prevention and mitigation operations of Na Kham Hai Subdistrict Municipality, Muang District, Nong Bua Lamphu Province, in terms of occupation, caused people's opinions to differ with a statistically significant level at the 0.05 level. It was found that the opinions of the people were not different.

Suggestions for improvements in disaster prevention and mitigation operations of Na Kham Hai Subdistrict Municipality, Muang District, Nong Bua Lamphu Province: should support sufficient resources in policy implementation for local agencies, whether in terms of budget, personnel, tools and equipment.

Keywords : Disaster Prevention and Mitigation Operations; Sub-District Municipality; Officers

บทนำ

จากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างรวดเร็วในปัจจุบันทำให้เห็นชัดว่าแนวโน้มสถานการณ์สาธารณภัยจะมีความรุนแรงมากขึ้นและถือเป็นภัยร้ายแรงที่จะคุกคามต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนและของประเทศได้นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์สาธารณภัยยังส่งผลกระทบต่อทิศทางการพัฒนาประเทศในอนาคตอีกด้วยและผลพวงที่เกิดขึ้นจากการจัดการสาธารณภัยประเทศหนึ่งยังมีผลกระทบต่อประเทศเพื่อนบ้านและประเทศอื่น ๆ ได้ด้วยเช่นกันดังนั้นเมื่อทบทวนผลการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระยะที่ผ่านมาได้สะท้อนปัญหาและความท้าทายต่อการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเชิงโครงสร้างกระบวนการและองค์ความรู้จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาระบบการป้องกันการเตรียมความพร้อมและการสร้างภูมิคุ้มกันในการจัดการสาธารณภัยของประเทศให้เข้มแข็งภายใต้หลัก “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” อันประกอบด้วยความมีเหตุผลและความพอประมาณในการจัดการสาธารณภัยรวมทั้งการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีต่อการรับรู้ปรับตัวกับผลกระทบและความเปลี่ยนแปลงโดยอาศัยความรู้และคุณธรรมในการจัดการสาธารณภัยที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างยั่งยืน (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2558 : 11-12)

สถานการณ์ด้านสาธารณภัยในปัจจุบันถือเป็นปัญหาสำคัญ และมีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น สาธารณภัยที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นเหตุที่เกิดขึ้นโดยที่ประชาชนหรือผู้เกี่ยวข้องไม่ทราบล่วงหน้าดังนั้นเมื่อเกิดเหตุดังกล่าวขึ้นจะเกิดความสับสน วุ่นวาย การระงับภัยหรือการแก้ไขปัญหามันทันท่วงทีทำให้ สาธารณภัยดังกล่าวขยายลุกลาม ซึ่งจะก่อให้เกิดความเสียหายมากยิ่งขึ้น สาธารณภัยหมายถึง ภัยอันตรายหรือเหตุการณ์ร้ายแรงในชุมชนหรือในสังคมซึ่งเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเกิดความสูญเสียอย่างรุนแรงแก่ร่างกาย ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และสร้างความเสียหายต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของชาติ

พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยพ.ศ.2550 มาตรา 4 ได้ให้ความหมายของสาธารณภัยว่า อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ภัยแล้งโรคระบาดในมนุษย์ โรคระบาดสัตว์ โรคระบาดสัตว์น้ำ การระบาดของศัตรูพืชตลอดจนภัยอื่นๆ อันมีผลกระทบต่อสาธารณชน ไม่ว่าเกิดจากธรรมชาติมีผู้ทำให้เกิดขึ้น อุบัติเหตุหรือเหตุอื่นใด ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายของประชาชนหรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐและให้หมายความถึงภัยทางอากาศและการก่อวินาศกรรมด้วย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนมีหลายหน่วยงานที่รับผิดชอบเช่น กระทรวงมหาดไทยถือเป็นหน่วยงานหลักในการบูรณาการการบริหารจัดการในส่วนภูมิภาค และสรรสร้างประสิทธิภาพของการบริการสาธารณะให้กับประชาชน รวมทั้งยกระดับความเป็นอยู่ให้กับประชาชนในทุกพื้นที่ของประเทศ โดยก่อนการปฏิรูประบบราชการ พ.ศ. 2545 นั้น งานป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนอยู่ในการควบคุมกำกับดูแลของกองป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทยและเมื่อมีการปฏิรูป

ระบบราชการ พ.ศ. 2545 ได้ยุบรวมภารกิจของกองป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนมาสังกัดกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 และกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2545 สังกัดกลุ่มภารกิจด้านสาธารณภัยและพัฒนาเมือง (ทศวรรณ ศิลปนคร ฤทธิ์, 2553 : 87)

ในการปฏิบัติภารกิจที่สำคัญดังกล่าวให้สำเร็จลุล่วง และเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นจะต้องมีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ โดยการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ให้กับกลุ่มเป้าหมายให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กองเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ กรมป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งทำหน้าที่ในการจัดทำแผนงาน วางกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์เสริมสร้างความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกด้านความปลอดภัย รวมทั้งเสริมสร้างภาพลักษณ์หน่วยงานจึงต้องจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์และดำเนินการประชาสัมพันธ์เสริมสร้างความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกด้านความปลอดภัย ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยผ่านกลไกการสื่อสาร ประสานความร่วมมือสื่อมวลชนประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการจัดการภัยพิบัติ และเสริมสร้างภาพลักษณ์ของหน่วยงาน ประสานการปฏิบัติงานด้านการบริหารการสื่อสารและการจัดการข้อมูลข่าวสารในภาวะฉุกเฉิน จัดทำและผลิตสื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ประชาสัมพันธ์การผลิตสื่อในรูปแบบภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว คู่มือ โปสเตอร์ แผ่นพับ เป็นต้น รวมทั้งมี การเผยแพร่ผ่านสื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุ และสิ่งพิมพ์ ออกสู่สาธารณชนในวงกว้าง เพื่อให้ประชาชนคนไทย ทั้งประเทศมีความรู้และสร้างความเข้าใจในการจัดการภัยพิบัติ การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ และปลูกฝัง จิตสำนึก ในด้านความปลอดภัยเป็นกระบวนการหนึ่งในการดำเนินงานป้องกันภัยเชิงรุกและการจัดการภัยพิบัติได้อย่าง ยั่งยืน

การรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ถือเป็นภารกิจของหน่วยงานภาครัฐ จึงเป็นหน้าที่ที่รัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องกระทำเพื่อคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนอย่างเต็ม ความสามารถ นอกจากนี้รัฐยังมีหน้าที่ในการระมัดระวังและป้องกันภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นแก่ราษฎรของตน ด้วยโดยในการดำเนินการดังกล่าวรัฐจะต้องศึกษาและวางแผนการป้องกันภัย การจัดกำลังคนการจัดหา เครื่องมือ อุปกรณ์ การวางมาตรการต่าง ๆ ตลอดจนการกำกับให้ดำเนินการตามมาตรการนั้นด้วย

เทศบาลตำบลนาคำไฮ อำเภอเมืองหนองบัวลำภู จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นหน่วยงานบริหารราชการ ส่วนท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนจึงเป็นองค์กรหลักที่สำคัญที่จะสามารถดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธาณภัยที่เกิดขึ้นได้ในเบื้องต้นอย่างรวดเร็วและตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายได้กำหนดให้ภารกิจด้านการ ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบกับพระราชบัญญัติ กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 กำหนดให้ เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อ ประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตน รวมทั้งการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยด้วยจากกฎหมายและ

บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวทำให้เทศบาลตำบลนาคำไฮ อำเภอเมืองหนองบัวลำภู จังหวัดหนองบัวลำภู เข้ามามีบทบาทในการป้องกันบรรเทาสาธารณภัยด้วย เนื่องจากเทศบาลตำบลนาคำไฮ เป็นหน่วยงานปกครอง ในระดับท้องถิ่น ที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด และในปัจจุบันสถานการณ์ด้วยสาธารณภัยมีแนวโน้ม ที่จะเกิดขึ้นรุนแรงและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่ศึกษาการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบล นาคำไฮอำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อใช้เป็นแนวทางแก้ไข ปรับปรุง พัฒนาในการปฏิบัติงานป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลนาคำไฮอำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ให้มีประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้น สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง และเป็นที่พึงพอใจแก่ประชาชน โดยทั่วไป ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลนาคำไฮอำเภอ เมือง จังหวัดหนองบัวลำภู
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 5,068 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ทั้งหมด 370 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยด้วยการ ใช้สูตรของยามาเน (Yamane, 1967 : 54) โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นที่ 95% และได้ทำการสุ่ม ตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) แบบเป็นสัดส่วน ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะ ต่างกัน จากนั้นคำนวณหาขนาดตัวอย่างตามจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 5 หมู่บ้านตามสัดส่วนของประชากรให้ได้ กลุ่มตัวอย่างครบตามเกณฑ์ที่กำหนด ตัวอย่างครบตามเกณฑ์ที่กำหนด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและเกี่ยวกับการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบตามประเด็นที่ตรงกับความเป็นจริงและความต้องการของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 3 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามตรวจสอบรายการ (Check list) เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ

ส่วนที่ 2 การปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่

1. ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
2. ด้านกระบวนการขั้นตอนการให้บริการการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีค่าคะแนนดังต่อไปนี้

5 หมายถึง	ระดับการปฏิบัติมากที่สุด
4 หมายถึง	ระดับการปฏิบัติมาก
3 หมายถึง	ระดับการปฏิบัติปานกลาง
2 หมายถึง	ระดับการปฏิบัติน้อย
1 หมายถึง	ระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด

การแปลผลคะแนนที่ได้ แบ่งตามเกณฑ์ช่วงคะแนนตามแนวคิดของ (BOOM) การแบ่งคะแนนออกเป็น 3 ระดับได้ดังนี้

การปฏิบัติระดับมาก	คะแนน ร้อยละ 80 – 100	(ตั้งแต่ 4 คะแนนขึ้นไป)
การปฏิบัติระดับปานกลาง	คะแนน ร้อยละ 60 – 79	(3.00 – 3.99 คะแนน)
การปฏิบัติระดับน้อย	คะแนน ร้อยละ 0 – 59	(น้อยกว่า 3.00 คะแนน)

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาได้ดำเนินการสร้างและทดสอบแบบสอบถาม ดังนี้

1. ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
2. กำหนดเนื้อหาของคำถามในแบบสอบถาม และนิยามตัวแปรที่ต้องการวัด เพื่อให้ครอบคลุมในเรื่องที่ศึกษา และมีลักษณะซึ่งทุกคนสามารถตอบข้อเท็จจริงได้
3. เพื่อให้แบบสอบถามมีความสมบูรณ์ในเนื้อหา ภาษาและความเที่ยงตรงผู้วิจัยได้นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาความเที่ยงตรง ในเนื้อหา (contents validity)
4. ประมวลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ นำมาปรับปรุงแบบสอบถาม เสนอกรรมการที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาและนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกันกับประชากรกลุ่มตัวอย่างที่เทศบาลตำบลห้วย อำเภอมือง จังหวัดหนองบัวลำภูจำนวน 30 คน ต่อจากนั้นนำแบบสอบถามไปวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (reliability) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient alpha) ของ Cronbach โดยต้องได้ค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.72 ขึ้นไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ ประชากรกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลนาคำไฮ อำเภอมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งมี 5 หมู่บ้าน จำนวน 370 คน ผู้วิจัยได้ทำการเก็บแบบสอบถามด้วยตนเองและชี้แจงทำความเข้าใจให้ผู้ตอบแบบสอบถามทราบลักษณะของแบบสอบถาม และตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามตลอดระยะเวลาการทำงาน ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลา ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามภาคสนามเป็นเวลา 30 วัน ด้วยตนเอง ตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถาม ลงรหัสแบบสอบถาม และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการศึกษา

1. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ทั้งหมดมาตรวจให้คะแนนน้ำหนัก ดังนี้

ระดับมากที่สุด	5	คะแนน
ระดับมาก	4	คะแนน
ระดับปานกลาง	3	คะแนน
ระดับน้อย	2	คะแนน
ระดับน้อยที่สุด	1	คะแนน

2. นำคะแนนเฉลี่ยรายข้อและรายด้านเทียบกับเกณฑ์เพื่อหาระดับการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยดังต่อไปนี้ ดังนี้

4.51 – 5.00	หมายถึง	ระดับมากที่สุด
3.51 – 4.50	หมายถึง	ระดับมาก
2.51 – 3.50	หมายถึง	ระดับปานกลาง
1.51 – 2.50	หมายถึง	ระดับน้อย
1.00 – 1.50	หมายถึง	ระดับน้อยที่สุด

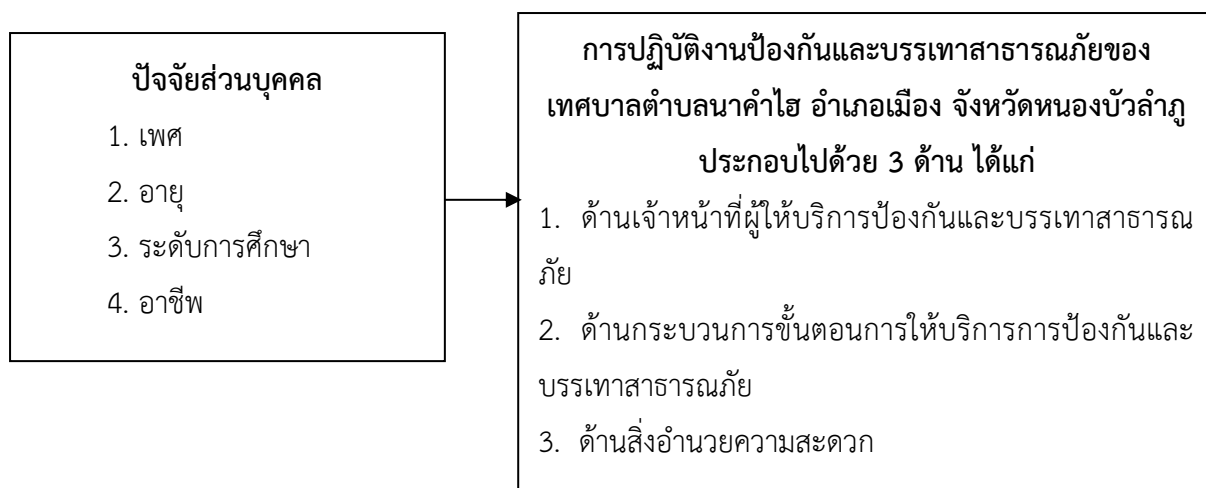
3. การจัดอันดับจัดตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย

4. การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจง ความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) เสนอข้อมูลเป็นตาราง วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D) เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยจำแนกตามเพศ โดยการทดสอบค่าทีแบบอิสระ (t-test for Independent Samples) โดยกำหนด ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยใช้ สถิติ F-test(One-way Anova) โดยการทดสอบความแตกต่างหรือเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป และหากพบว่ามี ความแตกต่างรายคู่เกิดขึ้น ผู้วิจัยต้องทำการทดสอบต่อไปว่าค่าเฉลี่ยคู่ใดบ้างที่แตกต่างกัน และแตกต่างกันอย่างไร ตามวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's method)

5. ข้อมูลที่เป็นข้อเสนอแนะ แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ที่ได้จากแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เป็นความเรียง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยได้กำหนดเนื้อหาของการศึกษามาจากคู่มือการใช้งาน – กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย, 2558 : 4 ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย เรื่องการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู สามารถสรุปออกเป็น 4 ส่วน ได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 201 คน คิดเป็นร้อยละ 54.32 และเป็นเพศหญิง จำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 45.68 อายุอยู่ระหว่าง 30 – 39 ปี จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 32.43 และช่วงอายุน้อยที่สุดคือมากกว่า 60 ปีขึ้นไป จำนวน 22 คิดเป็นร้อยละ 5.95 มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 28.38 และน้อยที่สุดคือสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 2.97 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 33.78 และน้อยที่สุดคือพนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 3.24

ตารางที่ 1 การปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวม

การปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	3.45	0.76	ปานกลาง
2. ด้านกระบวนการขั้นตอนการให้บริการการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	3.34	0.66	ปานกลาง
3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	3.29	0.68	ปานกลาง
รวม	3.36	0.57	ปานกลาง

2. การปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.36$, S.D.= 0.57) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ($\bar{X} = 3.45$, S.D.= 0.76) รองลงมาคือด้านกระบวนการขั้นตอนการให้บริการการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ($\bar{X} = 3.34$, S.D.= 0.66) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 3.29$, S.D.= 0.68) และวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นแต่ละด้านได้ดังนี้

2.1 ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.45$, S.D.= 0.76) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 4. เจ้าหน้าที่มีความรู้ มีทักษะ ในการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ($\bar{X} = 3.57$, S.D.= 0.97) รองลงมาคือ ข้อ 6. เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ได้รับการฝึกอบรม เพิ่มพูนความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ ($\bar{X} = 3.56$, S.D.= 1.11) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 8. เจ้าหน้าที่สามารถประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ($\bar{X} = 3.33$, S.D.= 1.04)

2.2 ด้านกระบวนการขั้นตอนการให้บริการการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.34$, S.D.= 0.66) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 11. มีการจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระดับตำบล และมีการทบทวนแผนอยู่เสมอ ($\bar{X} = 3.39$, S.D.= 1.03) รองลงมาคือ ข้อ 14. การจัดสรรงบประมาณช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X} =$

3.38, S.D.= 0.78) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 16. สามารถประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นได้อย่างถูกต้องรวดเร็ว ($\bar{X} = 3.30$, S.D.= 0.85)

2.3 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.29$, S.D.= 0.68) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 21. มีอุปกรณ์และเครื่องมือในการเตรียมความพร้อมรับมือกับอัคคีภัย ($\bar{X} = 3.38$, S.D.= 1.06) รองลงมาคือ ข้อ 18. มีรถเคลื่อนที่เร็วคอยช่วยเหลือผู้ประสบภัย ($\bar{X} = 3.36$, S.D.= 1.05) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 25. มีระบบการประชาสัมพันธ์เพื่อแจ้งข่าวสารต่าง ๆ กับประชาชนได้ทราบตลอดเวลา ($\bar{X} = 3.18$, S.D.= 0.95)

3. ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมพบว่าประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน เห็นว่าการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอาชีพ ทำให้ความคิดเห็นของประชาชนแตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนเพศ อายุ ส่วนระดับการศึกษา พบว่าความคิดเห็นของประชาชนไม่แตกต่างกัน

4. ข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ได้แก่

1. ควรสนับสนุนทรัพยากรในการดำเนินนโยบายให้กับหน่วยงานในพื้นที่อย่างเพียงพอไม่ว่าจะเป็นด้านงบประมาณ บุคลากร เครื่องมือ และอุปกรณ์ต่าง ๆ

2. ควรส่งเสริมด้านกิจการอาสาสมัครให้มากขึ้น เช่นอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนซึ่งเป็นประชาชนในชุมชน

3. หน่วยงานในพื้นที่ควรที่จะมีการประสานงานกับหน่วยงานในพื้นที่อื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการบูรณาการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น

4. ควรจัดให้มีการประกาศเกียรติคุณ หรือยกย่องชมเชย ผู้ปฏิบัติงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยดีเด่น ให้สังคมยอมรับการเสียสละ ให้มีการยอมรับนับถือ เพื่อเป็นกำลังใจในการทำงาน

5. ควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอในเบื้องต้นกับผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน และจัดหาอุปกรณ์และครุภัณฑ์การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้มีความทันสมัย

อภิปรายผลการวิจัย

การปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.36$, S.D.= 0.57) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ($\bar{X} = 3.45$, S.D.= 0.76) รองลงมาคือด้านกระบวนการขั้นตอนการให้บริการการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ($\bar{X} = 3.34$, S.D.=

0.66) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 3.29$, S.D.= 0.68) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของจิรนนท์ พุทธาและจำลอง โพธิ์บุญ (2561 : 31 - 44) วิจัยเรื่องการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยที่พบว่า การดำเนินงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาพรวมของประเทศไทยอยู่ในระดับปานกลาง เครื่องมือ เครื่องจักร ยานพาหนะ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก การจัดกิจกรรม/การดำเนินงาน และด้านการทบทวนและตรวจสอบแผนการดำเนินงาน ทางด้านเครื่องมือ เครื่องจักร ยานพาหนะ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับปานกลางเนื่องจาก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่มักขาดแคลน เรืองงบประมาณในการดำเนินงานเกือบทุกด้าน ทำให้ต้องจัดลำดับความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้น ในพื้นที่ ซึ่งมักจะละเลยปัญหาการดำเนินงานด้าน การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยส่งผลให้ งบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน อีกทั้งเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นสำหรับงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยมีราคาค่อนข้างสูง ซึ่งงบประมาณที่ได้รับมีจำนวนจำกัด ส่งผลให้เกิด ความขาดแคลนเครื่องมือ เครื่องจักร ยานพาหนะ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกบางประการ สอดคล้องกับงานวิจัยของกานต์วี วิชัยปะ (2559 : 75) วิจัยเรื่องการสร้างสมรรถนะเฉพาะงานของพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระดับปฏิบัติการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดแพร่ พบว่าระดับความคิดเห็นต่อสมรรถนะเฉพาะงานของพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระดับปฏิบัติการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดแพร่มีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นทั้งหมด 3.71 ดังนั้นในการเพิ่มประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานนั้นควรมีการ ถ่ายทอดความรู้สู่ผู้จัดทำ คู่มือในการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นการเผยแพร่ความรู้และถ่ายทอดความรู้ให้กับพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ที่เข้ามาทำงาน ในปีถัดไป รวมถึง มีการแลกเปลี่ยนความรู้และฝึกซ้อม ร่วมกัน ทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานระดับจังหวัดหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชน

ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมพบว่าประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน เห็นว่าการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านอาชีพ ทำให้ความคิดเห็นของประชาชนแตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนเพศ อายุ ส่วนระดับการศึกษา พบว่าความคิดเห็นของประชาชนไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของบุญถม มาตย์แสง และวิจิตรรา ศรีสอน (2559 : 65) ที่พบว่า การเปรียบเทียบระดับการดำเนินงานโครงการประชาสัมพันธ์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ของกรมประชาสัมพันธ์ ปี 2559 ในพื้นที่ตำบลบางรี อำเภอเมือง จังหวัดระนอง จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน การดำเนินงานด้านปัจจัยพื้นฐานและสภาพแวดล้อม และด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้

1.1 ควรจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติงาน และจัดอุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะและสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอ หากเกิดสาธารณภัยในพื้นที่โดยคำนึงถึงคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นหลัก

1.2 ทบทวนและพิจารณาทางเลือกหรือช่องทางในการเพิ่มอัตราบุคลากรในงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้เพียงพอต่อพื้นที่

1.3 เพิ่มช่องทางในการแจ้งข้อมูลข่าวสาร การแจ้งเตือน รวมถึงการเพิ่มช่องทางการรับแจ้งเหตุ ของประชาชนที่รวดเร็วและทันเหตุการณ์มากยิ่งขึ้น

1.4 กำหนดระเบียบการฝึกซ้อมที่ชัดเจนและมีความเหมาะสมกับหน่วยงานในพื้นที่นั้น ๆ รวมทั้งต้องมีการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่

1.5 การจัดกิจกรรมของหน่วยงาน ต่าง ๆ ให้กับประชาชนโดยครอบคลุมในทุกพื้นที่และมีความเหมาะสม โดยสามารถขอสนับสนุนและขอความร่วมมือจัดกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ในพื้นที่

1.6 ควรมีการประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นข้างเคียง เพื่อจัดตั้งเครือข่ายในการ ป้องกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านสาธารณภัย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของเจ้าหน้าที่ป้องกันและบรรเทาสาธาณภัยของเทศบาลตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

2.2 ควรมีการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

เอกสารอ้างอิง

- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2548). *คู่มือแนวทางการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย.
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2558). *แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย.
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2558). *พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 และอนุบัญญัติ*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย.
- กานต์รวี วิชัยปะ . (2559). *การสร้างสมรรถนะเฉพาะงานของพนักงานป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยระดับปฏิบัติการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดแพร่*. วิทยานิพนธ์สาขานโยบายสาธารณะและการจัดการภาครัฐ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จิรนนท์ พุทธา และ จำลอง โพธิ์บุญ. (2561). การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย. *วารสารเกษมบัณฑิต*. 19 (1), 31 - 44.
- บุญถม มาตย์แสง. (2559). *การประเมินผลการดำเนินโครงการประชาสัมพันธ์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของกรมประชาสัมพันธ์ ปี 2559 พื้นที่ตำบลบางรีน อำเภอมะนัง จังหวัดระนอง*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการภาครัฐและเอกชน. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- พัศสุวรรณ ศิลปะนครฤทธิ์. (2553). *การพัฒนาการบริหารจัดการสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลลาดยาว อำเภอลาดยาวจังหวัดนครสวรรค์*. การค้นคว้าแบบอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Yamane. (1967). *Taro Statistic: An Introductory Analysis*. New York: Harper & row.

ภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์
อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

**Leadership Based on Good Governance of Patriarchal in the Clergy
Mueang Khon Kaen District Khon Kaen Province**

พระปลัดนัฐพงศ์ ขนติสมปนโน (หมื่นแก้ว),
พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส และ สุรศักดิ์ จันทรา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

**Phrapalad Nuttapong Khantisampanno (Muenkaew),
Phrakhrupalad Boonchuay Jotivamso and Surasak Janthra**
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E mail : do1433@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น และ 2) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น การวิจัยวิธีวิทยาแบบผสม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสังฆาธิการ จำนวน 148 รูป สุ่มตัวอย่างแบบง่าย ใช้แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ พระสังฆาธิการ จำนวน 10 รูป เลือกแบบเจาะจง ใช้แบบสัมภาษณ์ และใช้การวิเคราะห์ เชิงเนื้อหาและหาข้อสรุป

ผลการวิจัย พบว่า :

1. ภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ภาวะผู้นำด้านหลักความคุ้มค่า รองลงมา คือ ภาวะผู้นำด้านหลักความโปร่งใส ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ภาวะผู้นำด้านหลักนิติธรรม

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น มีดังนี้ 1) ด้านหลักนิติธรรม ควรจัดอบรมให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ เกี่ยวกับคณะสงฆ์อย่างต่อเนื่อง 2) ด้านหลักคุณธรรม ควรมีความเอื้ออาทรต่อบุคลากร 3) ด้านหลักความโปร่งใส ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้รับรู้เกี่ยวกับรายรับรายจ่ายของวัด

* วันที่รับบทความ: 6 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่แก้ไขบทความ 18 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 19 กุมภาพันธ์ 2565

Received: February 6, 2022; Revised: February 18, 2022; Accepted: February 19, 2022

อย่างตรงไปตรงมา 4) ด้านหลักการมีส่วนร่วม ควรมีโครงการที่มีการปฏิบัติร่วมกันระหว่างชุมชนท้องถิ่น 5) ด้านหลักความรับผิดชอบ ควรมีการประเมินผล กำกับและติดตามงานที่ได้มอบหมายอย่างจริงจัง และ 6) ด้านหลักความคุ้มค่า ควรมีการจัดสวัสดิการให้มีความประหยัดและความคุ้มค่าเหมาะสม ควรนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาพัฒนาองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพ และควรใช้ศาสนสมบัติให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่า

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ; หลักธรรมาภิบาล; พระสังฆาธิการ

Abstracts

The objectives of this research were: 1) to study leadership in accordance with the principles of good governance of monks in the Mueang Khon Kaen District Sangha Administration Area; 2) to propose guidelines for the development of leadership according to the good governance principles of the monks the Mueang Khon Kaen District Sangha Administration Area, Khon Kaen Province. This study was carried out by means of the mixed research methodology. The samples included 148 monks, selected by Simple Sampling. The questionnaire with its reliability value of 0.98 was used to collect the data. The statistics used in data analysis included: Frequency, Mean, Percentage and Standard Deviation. The target group was 10 monks, selected by Purposive Sampling. The interview form was used to collect the data. The obtained data were interpreted by Content Analysis to find the conclusion.

The research results were as follows:

1) The leadership according to the principles of good governance of the monks in overall had its mean score at a high level. The highest was seen in the aspect of 'Efficiency', followed by that of 'Transparency' and the least was seen in that of "Rule of law".

2) The guidelines for development of leadership according to good governance of monks in the Mueang Khon Kaen District Sangha Administration Area are as follows: (1) Rule of law: 1) there should be a training for monks to have knowledge and understand laws and regulations of monks; (2) Morality: there should be generosity towards personnel; (3) Transparency: the community should be given an opportunity to know about the temple's income and expenditure; (4) Participation: there should be a project with common practice among local communities; (5) Responsibility: there should be a serious evaluation, supervision and monitor of the assigned work; (6) Value of Money: welfare should be provided to be economical and worthwhile. Modern technology should be taken to develop the organization to be effective and religious assets should be used for worthwhile benefits.

Keywords: Leadership; Principles of Good Governance; Monks

บทนำ

พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่และฝังรากลึกกับแผ่นดินสุวรรณภูมินับตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 2 ทำให้คนไทยได้รับอิทธิพลจากคำสอนทางพระพุทธศาสนาและได้ถือเป็นศาสนาของชาติทำให้พุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในฐานะผู้นำทางด้านจิตใจ ซึ่งเป็นศูนย์กลางของชุมชน แต่เมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปทำให้สูญเสียบทบาทในช่วงหลายปีที่ผ่านมาเองกล่าวคือ เดิมระบบการศึกษาอยู่ที่วัด พระสงฆ์มีบทบาทเป็นผู้นำแต่ต่อมาได้ย้ายศูนย์กลางการศึกษาจากการดูแลของวัดทำให้ด้านการให้การศึกษาของพระสงฆ์น้อยลงนำไปสู่ผลกระทบต่อด้านอื่นอีกด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่อย่างไรก็ตามวัดไม่ได้สูญเสียบทบาทไปทั้งหมด ยังคงรักษาสถานการณ์เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ เป็นที่พึ่งทางใจแก่พุทธศาสนิกชนอยู่จนกระทั่งปัจจุบัน โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ขับเคลื่อนบทบาทดังกล่าว พระสงฆ์ถือว่าเป็นศาสนทายาทและเป็นหนึ่งในพระรัตนตรัย ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของพุทธศาสนาเป็นองค์กรที่ทำงานเกี่ยวกับพุทธศาสนาซึ่งเป็นที่ยอมรับของชุมชนในฐานะเป็นผู้นำ ดังนั้นพระสงฆ์นอกจากต้องทำหน้าที่เพื่อขัดเกลา กิเลสของตนเองศึกษาไตรสิกขาแล้ว ยังต้องทำหน้าที่เพื่อสังคมหรือชุมชนอีกด้วย เพราะในความเป็นจริงแล้วชีวิตของพระสงฆ์มีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับชุมชนทั้งด้านการเป็นอยู่ และความช่วยเหลืออื่นๆ ในขณะที่เดียวกันพระสงฆ์ต้องทำหน้าที่ตอบสนองชุมชนตามนโยบายที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่มหาชนเพื่อนุเคราะห์ชาวโลก” (ฉลอง พันธจันทร์ และคณะ, 2553 : 27-38)

การปกครองคณะสงฆ์ได้มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล หลักที่ใช้ในการปกครองในครั้งนั้นคือพระธรรมวินัย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงปกครองโดยธรรมาธิปไตย กล่าวคือทรงแสดงธรรม บัญญัติพระวินัย ทรงบริหารการคณะสงฆ์และการพระศาสนาและทรงวินิจฉัยอธิกรณ์ของภิกษุสงฆ์โดยที่พระองค์ทรงเป็นพระธรรมราชา มีพระสารีบุตรเป็นพระธรรมเสนาบดีเป็นผู้ช่วยตามที่ทรงโปรดให้ช่วย พร้อมด้วยพระมหาโมคคัลลานะและพระมหาเถระทั้งหลาย ผู้เป็นสังฆบิดรและสังฆปริณายกเป็นหมู่ๆ ทรงมอบให้สงฆ์ประชุมกันเป็นการสงฆ์ร่วมกันทำสังฆกรรมทั้งปวงผู้เข้าร่วมประชุมพึงมีสมาธิสังวาสกันเป็นไปตามหลักแห่งพระธรรมวินัย และจะต้องมีมติเป็นเอกฉันท์เป็นสำคัญ สุนัย เศรษฐบุญสร้าง (2533 : 179) ให้ทัศนะว่า พระวินัยที่บัญญัติขึ้นทั้งหมดเปรียบเสมือนเป็นระบบประมวลกฎหมายของสงฆ์ที่ตราขึ้นเพื่อจุดมุ่งหมายในการจัดระเบียบการอยู่ร่วมกันในสังคมสงฆ์ เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทางจิตวิญญาณของสมาชิกในสังคมสงฆ์ให้คลี่คลายไปสู่ทิศทางที่มีความเจริญในธรรมยิ่งๆ ขึ้นตลอดจนเพื่อให้สังคมสงฆ์ตั้งมั่นอยู่ในแบบแผนแห่งการประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม อันจะทำให้พระพุทธศาสนามีอายุยืนยาวสืบต่อไปทั้งนี้เนื่องจากสถาบันสงฆ์นั้นเป็นสัญลักษณ์และเป็นตัวแทนของพระพุทธศาสนาความเสื่อมหรือความเจริญของพระพุทธศาสนา จึงผูกพันอย่างแนบแน่นและขึ้นอยู่กับความเสื่อมความเจริญของสถาบันสงฆ์เป็นสำคัญ

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในปัจจุบันมหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่และบทบาทตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 แบ่งงานคณะสงฆ์ 6 ด้านคือ 1) การปกครอง 2)

การ ศาสนศึกษา 3) การศึกษาสงเคราะห์ 4) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา 5) การสาธารณูปการ และ 6) การสาธารณสงเคราะห์ จากภารกิจทั้ง 6 ประการนี้ พระสังฆาธิการจึงมีบทบาทอำนาจหน้าที่ที่มีความสำคัญในการจรรโลงพระพุทธศาสนา และช่วยสงเคราะห์สังคมตามวิถีทางและหลักธรรมในพระพุทธศาสนา การที่จะทำให้พุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าและมั่นคงยั่งยืนถาวรคู่ประเทศไทยได้นั้น จะต้องมีการพระสังฆาธิการเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยจรรโลงและพัฒนาพระพุทธศาสนาได้ (สถาบันส่งเสริมและพัฒนาการพระพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2547 : 27) บทบาทหน้าที่ของคณะสงฆ์ทั้ง 6 ที่กล่าวมาจะสำเร็จได้ก็เพราะอาศัยภาวะผู้นำ ซึ่งกล่าวได้ว่าคุณลักษณะภาวะผู้นำทางพระพุทธศาสนาและมีความสำคัญยิ่งในฐานะผู้นำการบริหารจัดการและดูแลวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม มีคำกล่าวว่า พระพุทธศาสนาจะเจริญก็เพราะความเลื่อมใสของประชาชนเจ้าอาวาสย่อมเป็นตัวจักรสำคัญในความเจริญของพระพุทธศาสนา (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และ สราวุธ กันหลง, 2551:42) ดังนั้น การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน เจ้าอาวาสต้องเป็นบุคคลที่ประชาชนเคารพนับถือ เป็นที่ศรัทธาของประชาชน (พระธรรมวโรดม, 2539:64) เจ้าอาวาสที่มีความสามารถพิเศษเฉพาะตัว มีภาวะผู้นำ มีกระบวนการ วิธีการปฏิบัติงาน สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน รวมทั้งมีการพัฒนาตนเองให้สมบูรณ์พร้อมในด้านธรรมวินัยจะส่งผลโดยตรงต่อศรัทธาความเชื่อถือของพุทธศาสนิกชนซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติศาสนกิจทุกอย่างบรรลุตามวัตถุประสงค์โดยง่าย

พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จึงมีความสำคัญในการที่จะเป็นผู้นำกิจกรรมต่างๆ ด้วยความเต็มใจเพื่อเป้าหมายความสำเร็จ ประกอบด้วยศาสตร์และศิลป์ของการใช้อิทธิพลหรือกระบวนการ เพื่อให้เขามีความเต็มใจ กระตือรือร้นเพื่อการปฏิบัติจนบรรลุความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายขององค์กร (พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธรรมสุโข และคณะ, 2559 : 213-214) บทบาทภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการนั้นถือว่ามีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบการปกครองคณะสงฆ์เป็นอย่างมากในปัจจุบัน (พระโสภณพัฒนบัณฑิต และหม่อมหลวง บัณฑิต, 2590 : 2860) ถ้าหากใช้อำนาจโดยยึดหลักนิติธรรม คุณธรรมแล้วย่อมส่งผลดีต่อการประสิทธิภาพของการบริหารอย่างแน่นอน แต่หากใช้อำนาจในทางที่ผิดที่ควรยอมนำมาซึ่งความเสียหายต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นแน่แท้ ฉะนั้น ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการนั้นย่อมเกิดขึ้นได้จากการฝึกอบรม ศึกษาหาความรู้รอบด้าน มีปฏิภาณไหวพริบ มีคติธรรมประจำใจ จึงจะสามารถบริหารกิจการวัดในความรับผิดชอบของตนโดยให้ครอบคลุมภารกิจทั้ง 6 ด้านคือ ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และด้านการสาธารณูปการ พระสังฆาธิการควรมีภาวะของความเป็นผู้นำเพื่อที่จรรโลงพระพุทธศาสนาและช่วยสงเคราะห์ประชาชนตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าโดยไม่ขัดหรือแย้งต่อกฎหมายและกฎหมายเถรสมาคมพระพุทธศาสนาจึงจะรุ่งเรืองและพัฒนาไปได้

จากเหตุผลดังกล่าวมาในข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้มีส่วนรับผิดชอบงานคณะสงฆ์อำเภอเมือง
ขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการใน
เขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศและแนวทางการพัฒนา
ภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัด
ขอนแก่น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง
ขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในเขตปกครอง
คณะสงฆ์อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิง
ปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม
(Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูล
สำคัญ (Key Informant)

1. ประชากร/กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมาย

1.1 ประชากร ได้แก่ พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัด
ขอนแก่น ประกอบด้วย เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส รวมทั้งสิ้น 240 รูป

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัด
ขอนแก่น ประกอบด้วย เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส จำนวน 148 รูป กำหนดขนาดของ
กลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) และและสุ่มตัวอย่างโดย
การสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) เทียบสัดส่วนจากประชากรตามตำแหน่งได้กลุ่มตัวอย่างใน
แต่ละกลุ่มย่อยโดยการสุ่มอย่างง่าย (Stratified Random Sampling)

1.3 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ พระสังฆาธิการที่เป็นเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้า
อาวาส จำนวน 10 รูป โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสม (Mixed Metho Research) โดยประกอบด้วยวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitation Research) ซึ่งใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ประเภท คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) เกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และแบบปลายเปิด (Open – ended Questionnaire)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยดำเนินการดังนี้

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน โดยวิเคราะห์หาจำนวน และค่าร้อยละ

3.2 วิเคราะห์หาระดับภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ทั้งโดยรวมและรายด้านตามวิธีการของลิเคิร์ต แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ

3.3 นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมารวบรวมโดยอุปมัยวิธีมาสรุปเป็นข้อมูลผลการวิจัย

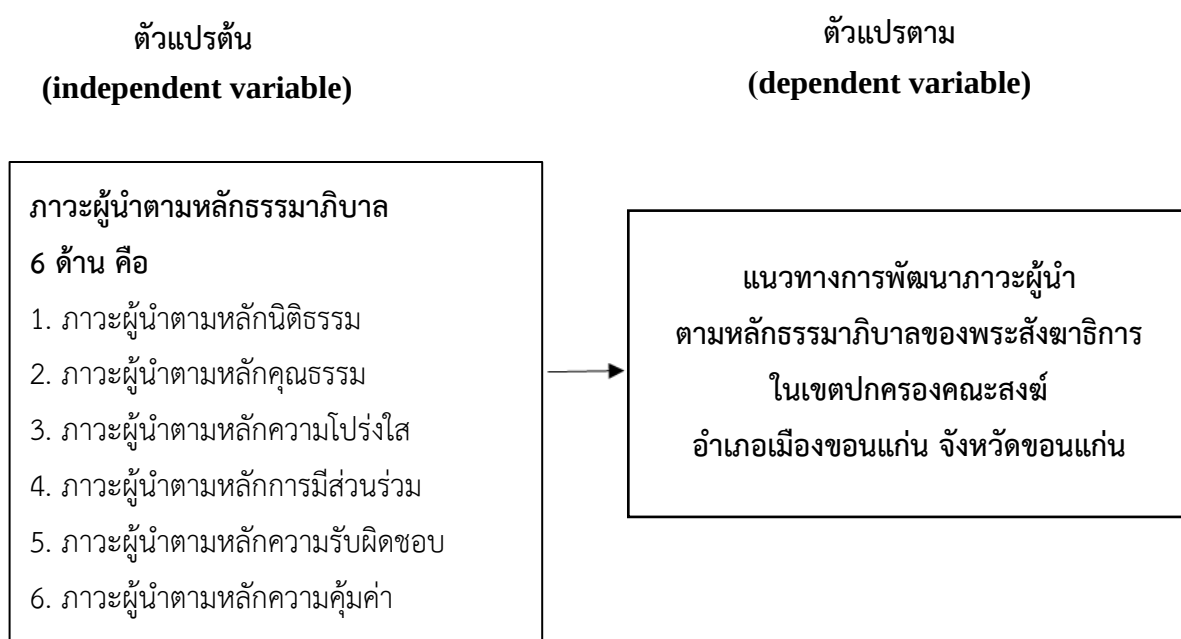
4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ 1) ค่าความสอดคล้อง (IOC: Index of Consistency) ของแบบสอบถาม และ 2) ค่าความเชื่อมั่น (α =Alpha-Coefficient) ของแบบสอบถาม

4.2 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ 1) ความถี่ (Frequency) 2) ค่าร้อยละ (Percentage) 3) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ 4) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (dependent Variables) ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยรวมและรายด้าน

ตารางที่ 1 ภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยรวมและรายด้าน

(n = 148)

ภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาล	ระดับการปฏิบัติ			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. ภาวะผู้นำด้านหลักนิติธรรม	3.91	.79	มาก	6
2. ภาวะผู้นำด้านหลักคุณธรรม	4.08	.73	มาก	5
3. ภาวะผู้นำด้านหลักความโปร่งใส	4.12	.79	มาก	2
4. ภาวะผู้นำด้านหลักการมีส่วนร่วม	4.09	.79	มาก	4
5. ภาวะผู้นำด้านหลักความรับผิดชอบ	4.11	.77	มาก	3
6. ภาวะผู้นำด้านหลักความคุ้มค่า	4.27	.70	มาก	1
รวมเฉลี่ย	4.09	.77	มาก	

จากตารางที่ 1 ภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = .77) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ภาวะผู้นำด้านหลักความคุ้มค่า ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = .70) รองลงมา คือ ภาวะผู้นำด้านหลักความโปร่งใส ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = .79) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ภาวะผู้นำด้านหลักนิติธรรม ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = .79)

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

1) ด้านหลักนิติธรรม ควรจัดอบรมให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ เกี่ยวกับคณะสงฆ์อย่างต่อเนื่อง และควรเปิดโอกาสให้พระสังฆาธิการได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อบังคับต่าง ๆ ของคณะสงฆ์

2) ด้านหลักคุณธรรม ควรมีความเอื้ออาทร มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีทั้งต่อบุคลากร ชุมชน และควรให้เข้าร่วมอบรม ประชุม สัมมนาเกี่ยวกับวิชาการที่ส่งเสริมศีลธรรม คุณธรรม ตามหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ที่จัดขึ้น

3) ด้านหลักความโปร่งใส ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้รับรู้เกี่ยวกับรายรับรายจ่ายของวัดอย่างตรงไปตรงมา และควรให้พระสังฆาธิการและชุมชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

4) ด้านหลักการมีส่วนร่วม ควรมีการปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างชุมชนท้องถิ่น หน่วยงานในเขตปกครองคณะสงฆ์ และควรให้พระสงฆ์ที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชาได้มีอิสระในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการวางแผนการบริหารกิจการของวัดได้อย่างเหมาะสม

5) ด้านหลักความรับผิดชอบ ควรมีการประเมินผล กำกับและติดตามงานที่ได้มอบหมายอย่างจริงจัง ควรเอาใจใส่ต่อปัญหาที่เกิดขึ้น และควรเคารพความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียม

6) ด้านหลักความคุ้มค่า ควรมีการจัดสวัสดิการให้มีความประหยัดและความคุ้มค่าเหมาะสม ควรนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาพัฒนาองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพ และควรใช้ศาสนสมบัติให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่า

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลการวิจัยภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ครั้งนี้ ผู้วิจัยจะได้นำประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจ นำมาอภิปรายผล ดังนี้

จากผลการวิจัยความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยรวมและรายด้าน ได้แก่ ภาวะผู้นำด้านหลักนิติธรรม ภาวะผู้นำด้านหลักคุณธรรม ภาวะผู้นำด้านหลักความโปร่งใส ภาวะผู้นำด้านการมีส่วนร่วม ภาวะผู้นำด้านหลักความรับผิดชอบ และภาวะผู้นำด้านหลักความคุ้มค่า พบว่า ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ภาวะผู้นำด้านหลักความคุ้มค่า รองลงมา คือ ภาวะผู้นำด้านหลักความโปร่งใส ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ภาวะผู้นำด้านหลักนิติธรรม ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า เมื่อกล่าวถึงคำว่า “ผู้นำ” ก็คือผู้ที่มีอิทธิพลต่อผู้อื่นและสามารถใช้ศิลปะจูงใจให้ผู้อื่นคิดตามหรือปฏิบัติตาม ส่วนความเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำ (Leadership) คือ กระบวนการที่มีอิทธิพลต่อกลุ่ม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม แต่ผู้นำไม่สามารถเป็นผู้บริหารที่ดีได้ทุกคน การนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) ด้วยการนำองค์กร หรือทำหน้าที่ Leadership คือ หน้าที่ของผู้นำที่ต้องมองไปข้างหน้า กำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ สร้างทิศทาง

ที่ชัดเจนให้องค์กร เพื่อให้องค์กรสามารถอยู่รอดและเติบโตได้อย่างยั่งยืน ผู้นำต้องรู้จุดหมาย แล้วจึงตามด้วยรู้หลักการ เป็นการเน้นที่ความมีจุดหมาย และกำหนดจุดหมายหรือตั้งจุดหมายเจาะลงไปให้ชัดแล้วจึงวางหลักการและหาวิธีการที่จะทำงานนั้นให้สำเร็จบรรลุจุดหมายนั้น ฉะนั้น ภาวะผู้นำตาม หลักธรรมาภิบาลของ พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ซึ่งพระสังฆาธิการได้นำหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการของคณะสงฆ์ที่เป็นผู้บังคับบัญชาอยู่หลากหลายด้านด้วยความรู้ความเข้าใจ และความสามารถ เข้าใจในหลักธรรมาภิบาลเป็นอย่างดี ทั้งหลักนิติรัฐและหลักนิติธรรมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งต่อองค์กรวัดและชุมชนท้องถิ่น อีกทั้งพระสังฆาธิการยังให้ความสำคัญกับเรื่องของความโปร่งใสที่จะต้องทำให้เกิดความชัดเจน ให้เป็นที่ประจักษ์ต่อคณะสงฆ์และชุมชนเป็นอย่างมาก ได้เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนากิจการของวัดอย่างต่อเนื่อง มีระบบการติดตามและตรวจสอบในสิ่งที่คณะสงฆ์และชุมชนร่วมกันตัดสินใจในการดำเนินการ นอกจากนี้ พระสังฆาธิการยังให้ความสำคัญต่อเรื่องสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคและความยุติธรรมต่อพระสงฆ์ที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชา มาเป็นแนวทางในการดำเนินงานภายใต้แนวคิดร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ ตลอดจนมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับผู้อยู่ภายใต้บังคับบัญชาและชุมชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนากิจการของวัด คณะสงฆ์ ช่วยเหลือชุมชนอย่างพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เปิดโอกาสให้ชุมชน หน่วยงานต่างๆ เข้ามาใช้ศาสนสถานให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมอยู่อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังมีการตรวจสอบคุณภาพ ความคุ้มค่าในการบริหารทรัพยากรคำนึงถึงความคุ้มค่าในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในแต่ละครั้งอย่างถูกต้อง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนและสังคม ซึ่งทั้งหมดนี้จึงเป็นเหตุผลทำให้ความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับเจ้าอธิการบุญช่วย โชติวิโส (อุยวงค์) และ พระมหาสารอง สดณฺโฑ (แสงทอง) (2562 : 156-168) ได้ศึกษาภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมมีภาวะผู้นำค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีภาวะผู้นำค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ภาวะผู้นำด้านหลักความคุ้มค่า รองลงมา คือ ภาวะผู้นำด้านหลักความรับผิดชอบ และภาวะผู้นำด้านหลักการมีส่วนร่วม ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ภาวะผู้นำด้านหลักคุณธรรม และสอดคล้องกับ พระदेวิศณฺ์ สุขถาวโร (ยัมเนียม) (2559 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเมืองขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ภาวะผู้นำด้านหลักความคุ้มค่า รองลงมา คือ ภาวะผู้นำด้านหลักความรับผิดชอบ และภาวะผู้นำด้านหลักการมีส่วนร่วม ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ภาวะผู้นำด้านหลักคุณธรรม สอดคล้องกับ พระมหาลำพึง ธีรปญฺโญ (2553 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัธยม จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรของโรงเรียน

นวมินทรราชูทิศมีชัย มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่ามีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล อยู่ในระดับมากทุกด้าน และสอดคล้องกับ เกียรติศักดิ์ ศรีสมพงษ์ (2549 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ดังนี้

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่องผลการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

- 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมให้พระสังฆาธิการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยคำนึงถึงความคุ้มค่ากับงบประมาณที่ใช้อย่างเหมาะสมและเห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น
- 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมและพัฒนาให้พระสังฆาธิการยึดหลักความคุ้มค่าในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลดียิ่งขึ้น
- 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดโครงการพัฒนาภาวะผู้นำต้นแบบตามหลักธรรมาภิบาล และมีกิจกรรมประกวดผู้นำต้นแบบ ตลอดจนมีการติดตามและประเมินผลในแต่ละปี

2. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

- 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดอบรมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ เกี่ยวกับคณะสงฆ์ให้มากขึ้น
- 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดอบรมให้ความรู้ความเข้าใจในการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ โดยยึดหลักคุณธรรม ความเที่ยงธรรม ความมีมนุษยสัมพันธ์ในการปฏิบัติงานมากขึ้น

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างอื่น เช่น เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อื่นๆ เพื่อหาความแตกต่าง
- 2) ควรศึกษาหลักธรรมอื่นๆ ในการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในลักษณะอื่น ๆ
- 3) ควรศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น มีตัวแปรอิสระที่มีความหลากหลายมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติศักดิ์ ศรีสมพงษ์. (2549). *การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. ปริญญา
นิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- เจ้าอธิการบุญช่วย โชติวิโส (อัยวงศ์) และ พระมหาสำรอง สณฺญโต (แสงทอง). (2562). *ภาวะผู้นำตามหลัก
ธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น. วารสาร
บัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์. 6 (1), 156-168.*
- ฉลอง พันธุ์จันทร์ และคณะ. (2553). *การส่งเสริมศักยภาพของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนบ้านท่าขอนยาง
อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม. 29 (1), 27-38.*
- พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมฺมสุทฺธ และคณะ. (2559). *ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ใน
ทศวรรษหน้า. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์. 4 (2), 213-214.*
- พระธรรมวโรดม. (2539). *คู่มือพระอุปัชฌาย์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กาญจนบุรี: ธรรมเมธี.
- พระदेวิดณ สุธาวโร (อัมเนียม). (2559). *ภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
อำเภอเมืองขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. วิทยานิพนธ์
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.*
- พระมหาลำพึง อธิปญฺญ (เพ็ญญ). (2553). *การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศ
มัธยม. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.*
- พระโสภณพัฒนบัณฑิต และหม่อมหลวง บัณฑิต. (2560). *บทบาทภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการกับการพัฒนา
ชุมชนเป็นเลิศในยุคไทยแลนด์ 4.0. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังน่านวิทยา.*
- สถาบันส่งเสริมและพัฒนาการพระศาสนา สำนักงานพระพุทธรศาสนาแห่งชาติ. (2547). *คู่มือพระสังฆาธิการ.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธรศาสนาแห่งชาติ.*
- สุนัย เศรษฐบุญสร้าง. (2533). *อุดมการณ์ทางการเมืองในพุทธศาสนา : ศึกษากรณีแนวคิดของสำนักสันติ
อโศก. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และ สรายุทธ กันหลง. (2551). *ภาวะผู้นำใ้บริการในองค์กร : แนวคิด หลักการ ทฤษฎี
และงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.*

การบริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัด
ในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น

**The Administration according to the Seven Kalyāṇamitta Dhamma
Principles of the Charity Schools Administrators of Buddhist
Temples in Khon Kaen Province**

ภณทิรา ธิตะปัน,

สุรศักดิ์ จันทรา และ พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Phanthira Thitapan,

Surasak Janthra and Phrakhrupalad Boonchuay chotivamso

Mahachulalongkornrajavidyalaya University khonKaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail : 6305205043@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารตามหลักกัลยาณมิตร ธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น และ 2) เพื่อเสนอแนวทางในการบริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น 153 รูป/คน ผู้ให้สัมภาษณ์ 10 รูป/คน นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ มาสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.80 แล้วนำเครื่องมือที่ตรวจสอบความเที่ยงตรง (Try out) เพื่อหาความเชื่อมั่น ตามวิธีของ ครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ทั้งฉบับ 0.90

ผลการวิจัยพบว่า

1) การบริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น พบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารงานวิชาการโดยใช้ หลักปิโย (น่ารัก) และ หลักครุ (น่าเคารพ) มีการปฏิบัติมาก รองลงมาคือ ด้านการบริหารงานงบประมาณโดยใช้หลักภาวนีโย (เป็นผู้มีความรู้) และหลักวตฺตา จ (ชี้แจงเหตุผล โน้มน้าวใจ) มีการปฏิบัติมาก รองลงมาคือ ด้านการบริหารงานทั่วไปโดยใช้หลัก โน จฏฐาเน นิ โยชเย (มีความเป็นผู้นำ) มีการปฏิบัติอยู่มาก และ ส่วนด้านการบริหารงานบุคคล โดยใช้หลักวจนกขโม (ไม่โกรธง่าย อดทน) และ หลัก คัมภีรณจ กถ กตฺตา (ทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย) มีการปฏิบัติน้อย

* วันที่รับบทความ: 27 มกราคม 2565; วันที่แก้ไขบทความ 20 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 21 กุมภาพันธ์ 2565

Received: January 27, 2022; Revised: February 20, 2022; Accepted: February 21, 2022

2) แนวทางการบริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น การบริหารโรงเรียน ผู้บริหารควรเป็นผู้เสนอแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อสนองตอบนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ผู้บริหารควรมีวิธีการใหม่ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงาน มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ และควรพัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมถึงแสวงหาความรู้ใหม่มีการถ่ายทอดให้แก่ผู้อื่นได้ปฏิบัติตามเพื่อให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพและขับเคลื่อนองค์กรให้ประสบผลสำเร็จ

คำสำคัญ: การบริหาร; ตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7; ผู้บริหารโรงเรียนการกุศล

Abstracts

The objectives of this research were: 1) to study the administration according to the Seven Kalyāṇamitta Dhamma principles of charity school administrators of Buddhist temples; 2) to propose a guideline for the administration according to the Seven Kalyāṇamitta Dhamma principles of charity school administrators of Buddhist temples in Khon Kaen Province. The samples of this study were 150 of administrators and teachers in charity schools of Buddhist temples in Khon Kaen Province and 10 interviewees. The results of quantitative data analysis were used to synthesize the qualitative data. The consistency index was 0.80. The reliability value of a questionnaire was (0.90) according to Cronbach's method.

The research results were as follows:

1) The administration, according to the Seven Kalyāṇamitta Dhamma principles of charity school administrators of Buddhist temples, was rated at a high level of practice. The aspect of academic administration using Piyo (Love) and Garu (Respectable) principles was highly practiced, followed by budget administration using the Bhāvanīyo (Adorable) principle and the principle of Vattā Ca (being a counsellor), general administration using No Catthāne Niyojaye (never exhorting groundlessly) and personnel administration using Vacanakkhamo (being a patient listener) and Gambhīraṇa Kathaṃ Kattā (able to deliver deep discourse) respectively.

2) The guideline for the administration according to the Seven Kalyāṇamitta Dhamma principles of charity school administrators of Buddhist temples in Khon Kaen Province: the school administrators should be the ones who propose guidelines for working in response to the Ministry of Education's policies. Executives should have new methods used in the operation. There is a promotion and support for teachers to use Information Technology in learning management and should always develop oneself as well as seek new knowledge to be passed on to others to follow in order to work effectively and drive the organization to be successful.

Keywords: Administration; Seven Kalyāṇamitta Dhamma; Principles

บทนำ

การวิวัฒนาการของโลกยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้สถานการณ์ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การบริหารงานภาครัฐและเอกชน มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว กว้างขวาง เพราะความก้าวหน้าทางด้านการสื่อสารเทคโนโลยี การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วสู่ประชาชน แต่ระบบการบริหารงานทั้งภาครัฐและเอกชน เกิดความไม่สอดคล้อง และทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจึงทำให้สังคมโลกหันกลับมามองถึงสาเหตุปัญหาที่แท้จริงในการบริหารของแต่ละประเทศที่มีผลกระทบต่อด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งส่งผลกระทบต่อองค์การอื่น ๆ อย่างมากมาย การบริหารเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งต่อการดำเนินงานขององค์การ เพราะเป็นเครื่องมือที่ชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จ และความล้มเหลว ความมีประสิทธิภาพหรือความไร้ประสิทธิภาพขององค์การ การบริหารเป็นลักษณะการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในองค์การ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยนำศาสตร์และศิลป์ พร้อมด้วยทรัพยากรทางการบริหารมาใช้ในกระบวนการการบริหารได้อย่างเหมาะสม และเกิดประสิทธิภาพ ทรัพยากรทางการบริหารที่สำคัญที่สุด คือผู้บริหาร ผู้บริหารเป็นหลักชัยของหน่วยงาน และเป็นดวงประทีปของผู้ปฏิบัติงาน หรือผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารที่ดีจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน และพยายามทำตนให้เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างแท้จริง ในขณะเดียวกัน แนวคิดเรื่องการบริหารที่ดีจากต่างประเทศได้เผยแพร่เข้าสู่สังคมไทย โดยนักคิด นักวิชาการองค์กรพัฒนาต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางการปรับปรุงการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ของสังคมใหม่ ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญ ฉบับประชาชน ซึ่งมีสาระสำคัญคือ ความพยายามในการสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ซึ่งผู้บริหารจะต้องมีทักษะที่จำเป็นในการบริหารงาน 3 ประการ คือ ทักษะด้านการงาน ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะทางด้านความคิด นอกจากนี้ผู้บริหารต้อง มีหลักในการดำเนินงานที่เหมาะสม อันจะส่งผลให้ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความเลื่อมใส ศรัทธาตั้งใจปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

การศึกษามีส่วนในการที่จะช่วยพัฒนาทั้งทางด้านสติปัญญา อารมณ์ และสังคม เพื่อให้บุคคลนั้นสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังเช่น อุทัย บุญประเสริฐ (2532 : 210) ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับความสำคัญของการศึกษาว่า รัฐบาลทุกรัฐบาลต่างก็มีความประสงค์ให้ประชากรที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนอยู่ดี กินดี มีความสุข มีชีวิตและความเป็นอยู่ที่มีสุขภาพอนามัยดี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีสภาพชีวิตที่ปกติสุขในสังคม การศึกษาเป็นระบบหนึ่งของสังคมที่มีบทบาทสำคัญต่อการเกิดขึ้น ของการดำรงอยู่และการสร้างสรรค์ สิ่งดังกล่าวมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนามนุษย์และสังคมให้ก้าวหน้าไปสู่สภาพที่พึงประสงค์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านสังคมและวัฒนธรรม สำหรับตัวการศึกษาเองถ้าใช้ให้เหมาะสม จัดระบบให้ถูกต้อง จะมีบทบาทสำคัญยิ่งในการทำลายวงจรแห่งความชั่วร้ายของชีวิตมนุษย์ และสังคมมนุษย์ แต่การศึกษาดำเนินการภายใต้ระบบใหญ่ของสังคม ซึ่งอาจมีผลกระทบได้ทั้งทางบวกและทางลบ ต่อวงการศึกษา ดังนั้น ในการวางแผนการศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาถึงงานและบทบาท

ของการศึกษาให้ครอบคลุมทุกด้านทั้งระบบ คือ ดูที่ตัวการศึกษาเอง และการศึกษาภายใต้อิทธิพลของระบบใหญ่ในสังคม ซึ่งประกอบด้วย ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านสังคม และวัฒนธรรม นอกจากนั้นในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (2562 : 49) ได้กล่าวเกี่ยวกับความสำคัญในการจัดการศึกษาว่า

การบริหารโรงเรียน เป็นภารกิจหลักของผู้บริหารที่จะต้องกำหนดแบบแผนวิธีการและขั้นตอนต่างๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างเป็นระบบ เพราะถ้าระบบการบริหารงานไม่ดีจะกระทบกระเทือนต่อส่วนอื่น ๆ ของหน่วยงาน นักบริหารที่ดีต้องรู้จักเลือกวิธีการบริหารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะให้งานนั้นบรรลุจุดหมายที่วางไว้ การบริหารงานนั้น จะต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ทุกประการ เพราะว่าการดำเนินงานต่างๆ มิใช่เพียงกิจกรรมที่ผู้บริหารจะกระทำเพียงลำพังคนเดียว แต่ยังมีผู้ร่วมงานอีกหลายคนที่มีส่วนทำให้งานนั้นประสบความสำเร็จ โดยการบริหารโรงเรียนทั้ง 4 ด้าน งานฝ่ายวิชาการ งานฝ่ายบุคคล งานฝ่ายงบประมาณ และงานฝ่ายบริหารงานทั่วไปให้มีคุณภาพสอดคล้องกับประสิทธิภาพสูงสุดของโรงเรียนและความต้องการของบุคคลและสังคมนั้น มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศ

โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ในจังหวัดขอนแก่น มีการบริหารจัดการโดยแบ่งออกเป็น 4 ฝ่าย ดังนี้ต่อไปนี้เป็น การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป ซึ่งในการบริหารจัดการนี้ จากผลการประกันคุณภาพการศึกษา ปีการศึกษา 2564 พบว่าโรงเรียนจึงมีหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ผู้บริหารโรงเรียนจึงเป็นบุคคลสำคัญที่จะเป็นผู้นำทางในการปฏิบัติโดยเป็นแบบอย่างและเป็นผู้สนับสนุนให้ครูผู้สอนหาความรู้ใหม่ทันยุคทันสมัยอยู่เสมอและพัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณภาพของผู้เรียนในโรงเรียน ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้เริ่มต้นในการบริหาร ซึ่งต้องใช้ภาวะผู้นำ มองการณ์ไกล มีอุดมการณ์ กล้าคิด กล้าทำ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีหลักธรรมประจำใจในการบริหารงาน ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ผลักดันให้เกิดการบริหารโรงเรียนในยุคปัจจุบัน

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จึงมีความสนใจทำวิจัยการบริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น เพื่อจะได้แนวทางดังกล่าวมาใช้ประโยชน์กับโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเรื่อง การบริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ ผู้รับใบอนุญาต ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ครู จำนวน 257 คน (ข้อมูล ประจำปีการศึกษา 2564)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น จำนวน 10 โรงเรียน โดยผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบง่ายจากตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างในแต่ละโรงเรียนตามขนาดของโรงเรียนและสัดส่วนของประชากร โดยมีผู้บริหาร จำนวน 20 คน ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 133 คน กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 153 รูป/คน

2. เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย โดยศึกษาเอกสารวิชาการและจากงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องการบริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ
3. สร้างเครื่องมือ จากกรอบเนื้อหาในคำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย
4. เสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำ
5. นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) เชิงเนื้อหา (Content validity) นำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามตามวัตถุประสงค์ (Index of Items Objective Congruence: IOC) 2 ได้ค่า IOC มากกว่า 0.80
6. นำเครื่องมือที่ตรวจสอบความเที่ยงตรงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับบุคลากรในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุดเพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficients) ตามวิธีของ ครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ 0.90

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ขอนหนังสือจากสำนักงานศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการรวบรวมข้อมูล

2. ส่งหนังสือถึงผู้ซึ่งขอความอนุเคราะห์ไปยังสถานศึกษา ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น เพื่อขอความอนุเคราะห์ประชาสัมพันธ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น

3. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์ โดยใช้ Google Form เพื่อสร้างคิวอาร์โค้ด (QR Code) โดยกระจายกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น การดำเนินการเก็บข้อมูล ในปีการศึกษา 2564 และนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ต่อไป

3.4.4 ผู้วิจัยเก็บข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์ จากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 10 รูป /ท่าน คือ ผู้บริหารโรงเรียน

3.4.5 นำแบบตอบสัมภาษณ์ที่ได้มาจัดทำข้อมูลโดยการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามในส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อนำเสนอตามวัตถุประสงค์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

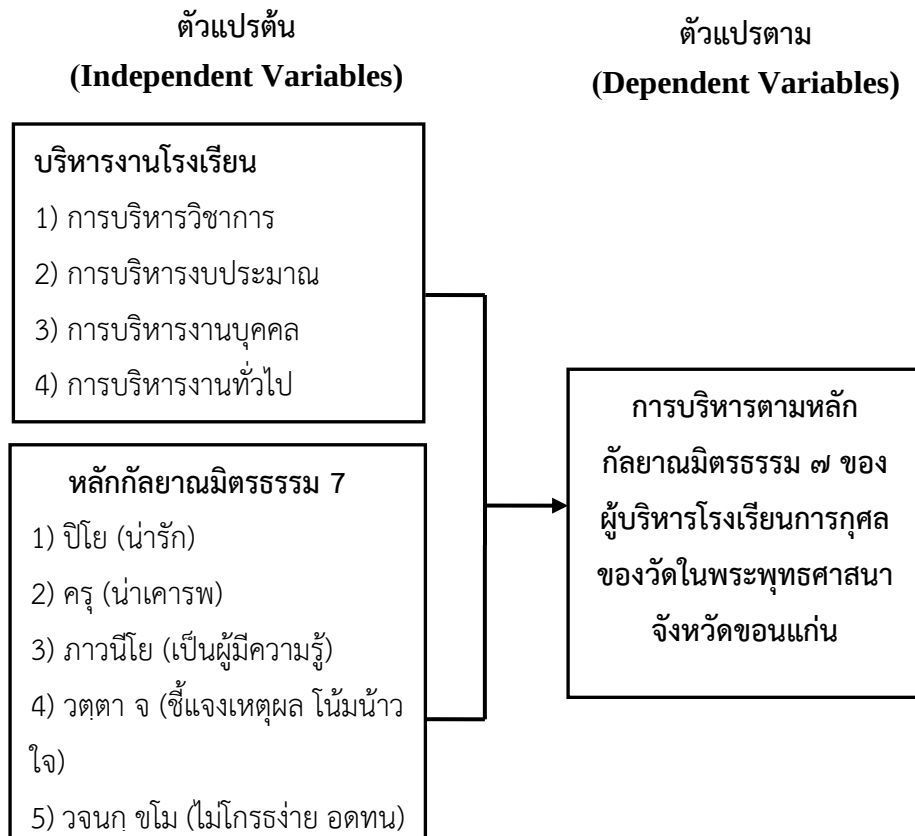
ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน โดยวิเคราะห์หาจำนวน และค่าร้อยละ

2. วิเคราะห์ระดับการบริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ทั้งโดยรวมและรายด้านตามวิธีการของลิเคิร์ต Likert (2532 : 99-100) แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น ตามกรอบแนวคิด ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุป ผลการวิจัยได้ดังนี้

ตารางที่ 1 การบริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น โดยรวม

(n=153)

ที่	การบริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดใน พระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น	ระดับการปฏิบัติ			
		$\bar{x}$	S.D.	แปล ผล	อันดับ ที่
1	การบริหารงานวิชาการโดยใช้หลักปิโย (น่ารัก) และ หลักครุ (น่ารัก)	4.43	0.50	มาก	1
2	การบริหารงานงบประมาณโดยใช้หลักภาวนีโย (เป็นผู้มีความรู้) และหลักกตตา จ (ชี้แจงเหตุผล โนมน้าวใจ)	4.21	0.55	มาก	2
3	การบริหารงานบุคคลโดยใช้หลัก วจนกขโม (ไม่โกรธง่าย อุดหนุน) และ หลัก คัมภีรณจ กถ กตตา (ทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย)	4.19	0.63	มาก	3
4	การบริหารงานทั่วไปโดยใช้หลัก โน จมฐาเน นิ โยชเย (มีความเป็นผู้นำ)	4.21	0.57	มาก	2
	โดยภาพรวม	4.26	0.56	มาก	

จากตารางที่ 1 การบริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.26$) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีปฏิบัติอยู่ในระดับสูงสุดคือ ด้านการบริหารงานวิชาการโดยใช้หลักปิโย (น่ารัก) และ หลักครุ (น่ารัก) มีการปฏิบัติในระดับมาก ($\bar{x}=4.43$) รองลงมาคือ การบริหารงานงบประมาณโดยใช้หลักภาวนีโย (เป็นผู้มีความรู้) และหลักกตตา จ (ชี้แจงเหตุผล โนมน้าวใจ) มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.21$) รองลงมาคือ การบริหารงานทั่วไปโดยใช้หลัก โน จมฐาเน นิ โยชเย (มีความเป็นผู้นำ) มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.21$) ส่วนด้านที่มีปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยสุดคือ การบริหารงานบุคคลโดยใช้หลัก วจนกขโม (ไม่โกรธง่าย อุดหนุน) และ หลัก คัมภีรณจ กถ กตตา (ทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย) ($\bar{x}=4.19$)

ตารางที่ 2 การบริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น การบริหารงานวิชาการโดยใช้ หลักปิโย (นารัก) และ หลักครุ (นำเคารพ)

(n=153)

ข้อที่	การบริหารงานวิชาการโดยใช้ หลักปิโย (นารัก) และ หลักครุ (นำเคารพ)	ระดับการปฏิบัติ			
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ ที่
1	ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.56	0.57	มากที่สุด	2
2	ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้ครูปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดี และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน	4.59	0.54	มากที่สุด	1
3	ผู้บริหารมีการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย การบริหาร การ จัดการและการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการในภาพรวม ของสถานศึกษา ด้วยพูดจาอ่อนหวาน มีท่าทางเป็นมิตร	4.35	0.68	มาก	6
4.	ผู้บริหารมีอัธยาศัยที่อ่อนโยน มีการประสานความ ร่วมมือในการศึกษา ผลงานวิชาการกับโรงเรียนและ หน่วยงานอื่น	4.37	0.64	มาก	5
5	ผู้บริหารวางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบ ประกันคุณภาพการศึกษาให้บรรลุผลตามเป้าหมาย ความสำเร็จของโรงเรียน	4.44	0.62	มาก	3
6	ผู้บริหารดำเนินการนิเทศใส่ใจให้ครูนำกระบวนการวิจัย ในชั้นเรียนมาใช้ในการพัฒนาหรือแก้ปัญหาการจัดการ เรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น	4.34	0.70	มาก	7
7	ผู้บริหารให้กำลังใจในการวัดและประเมินผลการศึกษา ช่วยแนะนำแนวทางแก้ไข เพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	4.39	0.61	มาก	4
	โดยภาพรวม	4.43	0.50	มาก	

จากตารางที่ 2 การบริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น ด้านปิโย (นารัก) พบว่าโดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.43$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือผู้บริหารมีการส่งเสริมให้ครูปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.59$) รองลงมาผู้บริหารมีการ

ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.56$) และผู้บริหารวางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาให้บรรลุผลตามเป้าหมายความสำเร็จของโรงเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.34$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยสุดคือ ผู้บริหารดำเนินการนิเทศใส่ใจให้ครูนำกระบวนการวิจัย

ตารางที่ 3 การบริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น การบริหารงานวิชาการโดยใช้ หลักภวนิโย (เป็นผู้มีความรู้) และหลักกตตา จ (ชี้แจงเหตุผล โนมน้าวใจ)

ข้อที่	การบริหารงานงบประมาณโดยใช้หลักภวนิโย (เป็นผู้มีความรู้) และหลักกตตา จ (ชี้แจงเหตุผล โนมน้าวใจ)	ระดับการปฏิบัติ			
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
15	ผู้บริหารมีความรู้และประสบการณ์ในการบริหารงานโรงเรียน	4.26	0.62	มาก	3
16	ผู้บริหารพัฒนาตนให้เป็นผู้มีความสามารถและความชำนาญในการปฏิบัติงานในความคิดทันสมัย	4.27	0.65	มาก	2
17	ผู้บริหารมีการจัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ สิ่งอำนวยความสะดวกที่นำมาใช้ในโรงเรียน	4.19	0.73	มาก	5
18	ผู้บริหารมีการนำทรัพยากร งบประมาณมาใช้พัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอย่างเกิดผล	4.22	0.71	มาก	4
19	ผู้บริหารมีการบริหารด้านการรับเงิน ค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ของโรงเรียน	4.12	0.85	มาก	7
20	ผู้บริหารให้ความช่วยเหลือด้านการเงิน ให้ทุนการศึกษา แก่ผู้เรียน	4.18	0.75	มาก	6
21	ผู้บริหารมีการตรวจสอบติดตามประเมินผล การใช้งบประมาณและการดำเนินงาน	4.29	0.66	มาก	1
	โดยภาพรวม	4.21	0.55	มาก	

จากตารางที่ 3 พบว่าการบริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น ด้านภวนิโย (เป็นผู้มีความรู้) โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

($\bar{x}=4.21$) เมื่อพิจารณารายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือผู้บริหารมีการตรวจสอบติดตามประเมินผล การใช้งบประมาณและการดำเนินงานมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.29$) รองลงมา คือผู้บริหารพัฒนาตนให้เป็นผู้มีความสามารถและความชำนาญในการปฏิบัติงานในความคิดทันสมัย มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.27$) ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยสุด คือผู้บริหารมีการบริหารด้านการรับเงินค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ของโรงเรียนมีการ ($\bar{x}=4.12$)

ตารางที่ 4 การบริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น ใช้หลัก วจนกขโม (ไม่โกรธง่าย อวดทน) และ หลัก คัมภีรณจ กถ กตฺตา (ทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย)

ข้อที่	การบริหารงานบุคคลโดยใช้หลัก วจนกขโม (ไม่โกรธง่าย อวดทน) และ หลัก คัมภีรณจ กถ กตฺตา (ทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย)	ระดับการปฏิบัติ			
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
29	ผู้บริหารยินดีและพร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาการซักถามปัญหาอยู่เสมอ	4.22	0.67	มาก	2
30	ผู้บริหารมีความอดทนรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์และข้อเสนอแนะ โดยไม่รู้สึกรำคาญใจ	4.13	0.75	มาก	5
31	ผู้บริหารวางตนเป็นผู้มีเหตุและมีมนุษยสัมพันธ์ ไม่เจ้าอารมณ์	4.20	0.72	มาก	4
32	ผู้บริหารสามารถแก้ปัญหา ด้วยความสุ่มรอบคอบ	4.22	0.71	มาก	2
33	ผู้บริหารยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเสมอ	4.21	0.73	มาก	3
34	ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำทางการศึกษา	4.24	0.71	มาก	1
35	ผู้บริหารมีความเป็นกลาง มีความยุติธรรม ไม่อคติต่อผู้ใดบังคับบัญชา	4.16	0.72	มาก	6
	โดยภาพรวม	4.19	0.63	มาก	

จากตารางที่ 4 พบว่าการบริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น ด้านวจนกขโม (ไม่โกรธง่าย อวดทน) โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.25$) เมื่อพิจารณารายข้อ ข้อที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับสูงสุดคือผู้บริหารมีความเป็นผู้นำทางการศึกษามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.24$) รองลงมาคือผู้บริหารสามารถแก้ปัญหา ด้วยความสุ่มรอบคอบ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.22$) และ ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยสุด คือผู้บริหารมีความเป็นกลาง มีความยุติธรรม ไม่อคติต่อผู้ใดบังคับบัญชา ($\bar{x}=4.16$)

ตารางที่ 5 การบริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น ด้านคัมภีรณจ กถ กตฺตา (ทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย)

ข้อที่	การบริหารงานบุคคลโดยใช้หลัก วจนกขโม (ไม่โกรธง่าย อดทน) และ หลัก คัมภีรณจ กถ กตฺตา (ทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย) (ต่อ)	ระดับการปฏิบัติ			
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
36	ผู้บริหารอธิบายเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย	4.10	0.66	มาก	4
37	ผู้บริหารเมื่อมีปัญหาสามารถแก้ไขและแจกแจงรายละเอียดได้อย่างครบถ้วน	4.14	0.67	มาก	3
38	ผู้บริหารพูดเนื้อหาที่เป็นแก่นหรือสาระสำคัญตลอดจนชี้ให้เห็นคุณค่า ในเชิงปฏิบัติ	4.17	0.68	มาก	2
39	ผู้บริหารอธิบายจนคนยอมรับและอยากจะลงมือทำ	4.14	0.72	มาก	3
40	ผู้บริหารอธิบายจากเหตุไปสู่ผล อธิบายจากผลไปสู่สาเหตุ	4.08	0.75	มาก	5
41	ผู้บริหารอธิบายยกตัวอย่างประกอบเพื่อให้เกิดความชัดเจนและเข้าใจมากยิ่งขึ้น	4.18	0.72	มาก	1
	โดยภาพรวม	4.13	0.62	มาก	

จากตารางที่ 5 พบว่าการบริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น ด้านคัมภีรณจ กถ กตฺตา โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.13$) เมื่อพิจารณารายข้อ ข้อที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับสูงที่สุด คือผู้บริหารอธิบายยกตัวอย่างประกอบเพื่อให้เกิดความชัดเจนและเข้าใจมากยิ่งขึ้น มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.18$) รองลงมาคือ ผู้บริหารพูดเนื้อหาที่เป็นแก่นหรือสาระสำคัญตลอดจนชี้ให้เห็นคุณค่าในเชิงปฏิบัติ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.17$) และ ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยสุดคือ ผู้บริหารอธิบายจากเหตุไปสู่ผล อธิบายจากผลไปสู่สาเหตุ ($\bar{x}=4.08$)

ตารางที่ 6 การบริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดใน
พระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น ด้าน โน จฏฐาเน นิ โยชเย (มีความเป็นผู้นำ)

ข้อที่	การบริหารงานทั่วไปโดยใช้หลัก โน จฏฐาเน นิ โยชเย (มีความเป็นผู้นำ)	ระดับการปฏิบัติ			
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
42	ผู้บริหารเป็นบุคคลที่ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง	4.25	0.67	มาก	3
43	ผู้บริหารมีการพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ	4.16	.73	มาก	7
44	ผู้บริหารมีการจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร	4.20	.73	มาก	4
45	ผู้บริหารมีการประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา	4.19	.67	มาก	5
46	ผู้บริหารมีการพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน	4.18	.66	มาก	6
47	ผู้บริหารมีการดูแลอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อม	4.26	.65	มาก	2
48	ผู้บริหารยกย่องชมเชยผู้ได้บังคับบัญชา หรือกระตุ้นส่งเสริมเมื่อปฏิบัติหรือทำในสิ่งที่ดี	4.29	.63	มาก	1
	โดยภาพรวม	4.21	0.57	มาก	

จากตารางที่ 6 พบว่าการบริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น ด้าน โน จฏฐาเน นิ โยชเย พบว่าโดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.21$) เมื่อพิจารณารายข้อ ข้อที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับสูงสุดคือ ผู้บริหารยกย่องชมเชยผู้ได้บังคับบัญชา หรือกระตุ้นส่งเสริมเมื่อปฏิบัติหรือทำในสิ่งที่ดี มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.29$) รองลงมาคือผู้บริหารมีการดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.26$) และส่วนข้อที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยสุด คือ ผู้บริหารมีการพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ ($\bar{x}=4.16$)

อภิปรายผลการวิจัย

1. การบริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น พบว่า แนวทางการดำเนินงานด้านการบริหารงานวิชาการตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 อันดับแรกคือบริหารงานตามแผนงานที่กำหนดไว้ มีการดำเนินงานเป็นลำดับจากง่ายไปหายาก มีการประเมินงานอย่างเป็นระบบด้วยความยุติธรรม รองลงมาคือใช้วิธีการยืดหยุ่น ปรับให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และที่มีค่าน้อยที่สุดคือ มีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนการสอน รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นาริรัตน์ กว้างขวาง (2561 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การบริหารงานโรงเรียนโดยใช้หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่าการบริหารงานโรงเรียนตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขต ยานนาวา กรุงเทพมหานคร” พบว่า ด้านปิโย (น่ารัก) ด้านครุ (น่าเคารพ) และด้านภาวนีโย อยู่ในระดับมาก ยังมีความสอดคล้องกับ พระปิฎกโกศล (2562 : 14-18) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ในพระไตรปิฎกสำหรับครู” ผลการวิจัยพบว่า หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ในพระไตรปิฎกสำหรับครู กัลยาณมิตรคือ มิตรแท้ที่ดี ที่คอยช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์อย่างจริงใจโดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน เป็นมิตรที่หวังดี ด้านปิโย ครูจะต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและเป็นแม่พิมพ์ต้นแบบแก่ศิษย์ 2) ด้านครุ คือ ความน่าเคารพ และด้าน วัตตา จคือ ครูต้อง รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไรอย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน และเป็นที่ปรึกษาที่ดีของศิษย์ อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ ปิยะดา ก่อวุฒิกุลรังสี (2561 : 35-37) และยังสอดคล้องกับ พระครูพิบูลกิจจารักษ์ (2563 : 106) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์ความเป็นกัลยาณมิตรในการสอบอารมณ์ผู้ปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน” ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท กัลยาณมิตรมิตรประกอบด้วยองค์ธรรม 7 ประการ เป็นองค์คุณของกัลยาณมิตรซึ่งเป็นคุณสมบัติของมิตรดีหรือมิตรแท้ ประกอบไปด้วย ปิโย (เป็นที่รักเป็นที่พอใจ) คระุ (เป็นที่เคารพ) ภาวนีโย (เป็นที่น่ายกย่อง) วัตตา (เป็นนักพูด) วจะนักรุขะโม (เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ) คัมภีร์ญจะ กะถัง กัตตา (เป็นผู้พูดถ้อยคำลึกซึ้งได้) และโน จัญฐาเน นิโยชะเย (ไม่ชักนำไปในอวิชชา) ผู้ที่เป็นกัลยาณมิตรจำเป็นจะต้องมีองค์คุณกัลยาณมิตรทั้ง 7 ประการเหล่านี้เป็นพื้นฐานเพราะการที่จะให้มิตรที่มากับหาตน

2. ข้อเสนอแนะการบริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น สามารถสรุปอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะการดำเนินงานด้านการบริหารงานวิชาการโดยใช้ หลักปิโย (น่ารัก) และ หลักครุ (น่าเคารพ) พบว่า การวางแผนงานและการปฏิบัติงานด้านวิชาการไม่เป็นระบบ รองลงมาคือขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพราะครูผู้สอนมีการโยกย้าย พบว่า ความไม่รับผิดชอบ ขาดความสามัคคี ขาดคุณธรรมจริยธรรมและไม่ปฏิบัติตามระเบียบ รองลงมา ใช้วิธีการยืดหยุ่น ปรับให้เหมาะสมกับสถานการณ์ รองลงมาบริหารงานตามแผนงานที่กำหนดไว้ มีการดำเนินงานเป็นลำดับจากง่ายไปหายาก มีการประเมินงานอย่างเป็น

ระบบด้วยความยุติธรรม และการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยสุด มีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนการสอน รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

2. ข้อเสนอแนะการดำเนินงานด้านการบริหารงานงบประมาณโดยใช้หลักภาวะผู้นำ (เป็นผู้มีความรู้) และหลักกตัญญู (ชี้แจงเหตุผล โน้มน้าวใจ) อันดับแรกได้แก่ การวางแผนงานบริหารงานงบประมาณ รองลงมาคือ การวางแผนงบประมาณด้านรายรับรายจ่ายสมดุล รองลงมา คือ การบริหารรายจ่ายงบประมาณ ต้องอิสระ เป็นที่ยอมรับ รายงานงบประมาณให้ที่ประชุมทราบทุกครั้ง พบว่า อันดับแรกได้แก่ ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการงบประมาณ ใช้งบประมาณไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ขาดความสุจริต ไม่โปร่งใส มีผู้ตรวจสอบที่น่าเชื่อถือ รองลงมา คือ ผู้บริหารต้องโปร่งใส บริหารแบบมีส่วนร่วม มีภาวะผู้นำ พบว่า สร้างกลุ่มกลยุธยธรรมสนับสนุนงบประมาณพัฒนาบุคลากร ขอสนับสนุนด้านงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. ข้อเสนอแนะการดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคคลโดยใช้หลักวจนทกขโม (ไม่โกรธง่าย อดทน) และ หลัก คัมภีร์ธจ กถ กตตะ (ทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย) อันดับแรกได้แก่ การบริหารงานบุคคลยังไม่สมบูรณ์ทำให้บุคลากรปฏิบัติงานไม่ถูกต้องตามหลักธรรมในการทำงานร่วมกัน รองลงมา คือ มีการเปลี่ยนบุคลากรบ่อยเนื่องจากย้ายไปประกอบอาชีพอื่นจึงทำให้งานไม่ต่อเนื่อง บุคลากรได้รับการดูแลไม่ทั่วถึง ไม่ได้รับความเสมอภาค รองลงมา เวลาประชุมควรออนไลน์ และ Work From Home และ กำหนดระเบียบต่างๆ ให้ชัดเจน สร้างขวัญกำลังใจให้บุคลากร รับผิดชอบงานตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง

4. ข้อเสนอแนะการดำเนินงานการบริหารงานทั่วไปโดยใช้หลัก โน จณฐาเน นิ โยชเย (มีความเป็นผู้นำ) อันดับแรกได้แก่ อาคารสถานที่ทรุดโทรม ระบบน้ำไม่สะดวก สื่อสารสนเทศไม่เป็นระบบ วัสดุครุภัณฑ์ชำรุด รองลงมาคือ การแบ่งบทบาทหน้าที่ยังไม่ชัดเจน การสื่อสารไม่ชัดเจน การติดต่อประสานงานล่าช้า พบว่า มอบหมายงานให้ตรงตามความถนัดของแต่ละบุคคล รองลงมา คือ ประชุมวางแผนงานร่วมกัน ควรมีชุมชนเข้ามามีส่วนในการประชุมวางแผน และกำหนดแผนไว้ล่วงหน้ารองลงมา คือ จัดหาวัสดุครุภัณฑ์ให้เพียงพอต่อการใช้งาน จัดกิจกรรมร่วมกันเพื่อสร้างขวัญกำลังใจ และการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด ขาดการกำกับติดตามงาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากสิ่งที่ได้จากงานวิจัย

1. ควรวางตัวของผู้บริหารบางคน บางท่าน ในแต่ละโรงเรียน มีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป จากความคิดเห็นของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษาที่ได้เก็บข้อมูลผู้บริหาร บางโรงเรียนทำตัวไม่น่าเคารพ น่าศรัทธาของเพื่อนร่วมงาน

2. การบริหารจัดการของผู้บริหารบางท่านยังคงเป็นไปด้วยอำนาจของโทสะเข้าครอบงำเมื่อไม่ได้ตั้งใจก็พร้อมที่จะบันดาลโทสะให้กับเพื่อน ร่วมงาน ดังนั้นควรมีโครงการอบรมสมาธิเจริญจิตภาวนาแต่ผู้บริหารในวันสำคัญทางศาสนา เพื่อเป็น การข่มอารมณ์ให้อยอมรับฟังสิ่งที่มากระทบทั้งที่เป็นเรื่องจริง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเชิงเปรียบเทียบการบริหารงานโรงเรียนตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของโรงเรียน การกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ระหว่างศึกษาธิการจังหวัด กับสำนักงานเขตอื่น ๆ

2. ควรศึกษาเชิงคุณภาพการบริหารงานโรงเรียนที่เหมาะสม ของโรงเรียนในการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ว่าเป็นอย่างไร

3. ควรศึกษาบริหารงานโรงเรียนเป็นรายด้านของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เพื่อเปรียบเทียบกับเขตการศึกษาอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- นาริรัตน์ กว้างขวาง. (2561). การบริหารงานโรงเรียนโดยใช้หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บุญชม ศีสะอาด (2532). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สุวิริยสาร.
- ปิยะดา ก่อวุฒิกุลรังสี, อินตา ศิริวรรณ และคณะ. (2561). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรมโรงเรียนป้อมนาคราชสวทยานนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา, วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ 45. 5 (3), 35-37.
- พระครูพิบูลกิจจารักษ์. (2563). ศึกษาวิเคราะห์ความเป็นกัลยาณมิตรในการสอบอารมณ์ผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปิฎกโกศล และคณะ. (2562). หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ในพระไตรปิฎกสำหรับครู. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์. 6 (9), 14-18.

ราชกิจจานุเบกษา. (2562) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เล่มที่ 136 ตอนที่ 57 ก. (ฉบับที่ 4) 1
พฤษภาคม พ.ศ. 2562.

อุทัย บุญประเสริฐ. (2532). การวางแผนทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาอำเภอ
ปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2
**Participation of Teachers and Educational Personnel in School
Administration in Pakkret District Under the Office of
Nonthaburi Primary Educational Service Area 2**

สมโภชน์ อเนกสุข,
สุนีย์ สอนตระกูล และ รสริน พิมลบรรยงค์
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
**Somphot Aneksuk,
Sunee Sontrakul and Rosarin Pimonbanyong**
Pathumthani University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: mongkon.j@ptu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาอำเภอปากเกร็ด และ 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษา อำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ประชากรได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2563 จาก 19 โรงเรียน จำนวน 353 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 จาก 19 โรงเรียน จำนวน 186 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางเครจซี่และมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60-1.00 มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว

ผลการวิจัย พบว่า 1) การมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

* วันที่รับบทความ: 13 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่แก้ไขบทความ 7 มีนาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 8 มีนาคม 2565

ประณตศึกษานนทบุรี เขต 2 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน โดยที่ครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกันมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; ครูและบุคลากรทางการศึกษา; การบริหารสถานศึกษา

Abstracts

The objectives of this research were 1) to study the level of participation of teachers and educational personnel in school administration in Pakkret District and 2) to compare the participation of teachers and educational personnel in school administration. Pakkret District Under the Office of Nonthaburi Primary Educational Service Area 2, the population is Teachers and educational personnel in Pakkret District Educational Institutions Under the Office of Nonthaburi Primary Educational Service Area 2, Academic Year 2020 from 19 schools, totaling 353 people. The samples used in this research were teachers and educational personnel in Pakkret District Educational Institutions. Under the Office of Nonthaburi Primary Educational Service Area Office 2 from 19 schools, 186 people were assigned a sample group from Krejcie & Morgan tables. The instrument used in the research used a 5-level estimation scale questionnaire with a consistency index ranging from 0.60-1.00 and a confidence value of 0.89. The statistics used in the data analysis were frequency distribution, percentage, mean, standard deviation and statistical analysis One-way ANOVA.

The results of the research showed that 1) the participation of teachers and educational personnel in school administration in Pakkret District Under the Office of Nonthaburi Primary Educational Service Area 2, the overall level was at a high level. When considering each aspect, it was found that it was at a high level in all aspects. 2) Teachers with different educational levels had participation of teachers and educational personnel in school administration in Pakkret District. Under the Office of Nonthaburi Primary Educational Service Area 2, the overall and individual aspects were not different. where teachers with different working experience are involved in school administration Overall and each aspect is not different.

Keywords: Participation; Teachers and Educational Personnel; School Administration

บทนำ

ปัจจุบันสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้แบ่งขอบข่ายการบริหารงานในสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) การบริหารงานวิชาการ ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ด้านการพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่นการวางแผนงานด้านวิชาการการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาการพัฒนาระบบการเรียนรู้การวัดผลประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้การนิเทศการศึกษาการแนะแนวการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษาการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการแก่บุคคลครอบครัวองค์กรหน่วยงานสถานศึกษาประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาการ

จัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษาการคัดเลือกหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษาและการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 29) 2) การบริหารงบประมาณ ปฏิบัติหน้าที่ด้านการจัดทำและเสนอของบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การตรวจสอบ ติดตามประเมินผล และรายงานผลการใช้เงิน และผลการดำเนินงาน การระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา การบริหารการเงิน การบริหารบัญชี และการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ 3) การบริหารงานบุคคล ปฏิบัติหน้าที่ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง การจัดสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง การส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ วินัย และการรักษาวินัยและการออกจากราชการ 4) การบริหารทั่วไป ปฏิบัติหน้าที่ด้านการดำเนินงานธุรการ งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน งานพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร งานเทคโนโลยีสารสนเทศ การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม การจัดทำสำมะโนผู้เรียน การรับนักเรียน การส่งเสริมและประสานงานการศึกษาในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา งานส่งเสริมกิจการนักเรียน การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา การส่งเสริมสนับสนุน และประสานงานการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา งานประสานงานราชการกับเขตพื้นที่และหน่วยงานอื่น การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงานและงานบริการสาธารณะ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551 : 25)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ต้องการให้ประชาชนซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษาครูบุคลากรทางการศึกษาอย่างแท้จริงในลักษณะเป็นเจ้าของหรือหุ้นส่วนของสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นตัวแทนของประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเขตชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนหรือสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการกำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งต้องทำหน้าที่แทนชุมชนและผู้ปกครองนักเรียนทุกคนจึงต้องคำนึงถึงการจัดการศึกษาที่จะเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนซึ่งเป็นลูกหลานของชุมชนขณะเดียวกันก็ต้องทำงานร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูโดยตระหนักถึงความเป็น “เจ้าของร่วมกัน” จึงอาศัยกระบวนการทำงานที่เน้นการกระจายอำนาจการมีส่วนร่วมและความโปร่งใสตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอนของการจัดการศึกษาพร้อมกับยึดถือหลักการของการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีด้วยการปฏิบัติตามกฎหมายยึดมั่นความถูกต้องดีงามสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบร่วมกันและคำนึงถึงความคุ้มค่าในการลงทุนด้านการจัดการศึกษาด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553 : 18)

จากปัญหาในปัจจุบัน เช่น ยาเสพติด การลักขโมย การมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนการออกจากโรงเรียน กลางคันสิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดปัญหากับสังคมทั้งในโรงเรียน และชุมชน เพราะฉะนั้นผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบในการจัดการศึกษาจะต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญหาให้โรงเรียนและชุมชนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นทั้งในเรื่องการจัดการเรียนการสอนให้เอื้อหรือสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นการให้ความสำคัญในเรื่องของการพัฒนาจริยธรรม คุณธรรม การปลูกฝังนิสัยขยันเก็บออมมีความพอเพียงสิ่งเหล่านี้จะต้องอาศัยหลักการประสานและร่วมมือกันในชุมชนคือ บ้าน วัดและโรงเรียน แต่ที่ผ่านมาประชาชนส่วนใหญ่ยังมีความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องกล่าวคือคิดว่าการจัดการศึกษาเป็นเรื่องของโรงเรียนแต่เพียงด้านเดียว การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของประชาชนจึงเป็นการร่วมบริจาคเงินสิ่งของเท่านั้นซึ่งไม่เป็นไปตามการมีส่วนร่วมที่ถูกต้องซึ่งคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานถูกมอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบในการบริหารงานวิชาการโรงเรียน ดังนั้นบุคคลที่จะมาปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทที่กำหนดขึ้นมาจึงเป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจากมีผลการศึกษาของนักวิชาการหลายท่าน พบว่าบุคคลที่เป็นคณะกรรมการยังขาดคุณสมบัติที่เหมาะสมอยู่มาก เช่น ขาดความรู้เรื่องการบริหารงานวิชาการโรงเรียน สมาชิกในคณะกรรมการสถานศึกษาที่ตั้งขึ้นใหม่ ต่างมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนน้อยมาก ทั้งด้านงบประมาณ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก บุคลากร งานวิชาการ นโยบายและอื่นๆที่จำเป็นสำหรับการตัดสินใจและการบริการ ขาดทักษะกระบวนการกลุ่ม การแก้ปัญหาและทักษะอื่นๆ ขาดความชัดเจนในบทบาท คณะกรรมการบางคนยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบมาน้อยเพียงใด ประกอบกับกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่ใช่ผู้บริหารสถานศึกษา และไม่ใช่ผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาของผู้บริหารอีกทั้งหน้าที่ที่กำหนดไว้ในระเบียบก็มีหน้าที่หลักนอกจากนี้ยังพบปัญหาคือกรรมการไม่มาประชุม หรือมาแล้วไม่แสดงความคิดเห็น บทบาทการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงไม่บรรลุจุดเจตนารมณ์เท่าที่ควร (ปลื้มพร ประไพพงษ์, 2556 : 4)

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยในฐานะเป็นบุคลากรทางการศึกษาที่มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องและขับเคลื่อนการจัดการศึกษาของสถานศึกษา จึงมีความสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 เพื่อจะได้ทราบถึงการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่จะเป็นข้อมูลให้กับผู้บริหารทุกระดับที่รับผิดชอบต่อการจัดการศึกษา นำไปส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้มีส่วนร่วมต่อการบริหารและการจัดการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2563 จาก 19 โรงเรียน จำนวน 353 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา ในสถานศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2563 จาก 19 โรงเรียน จำนวน 186 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 : 608)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อใช้สอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 ถึง 5.00 หมายถึง มีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 ถึง 4.50 หมายถึง มีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 ถึง 3.50 หมายถึง มีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 ถึง 2.50 หมายถึง มีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 ถึง 1.50 หมายถึง มีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาในระดับน้อยที่สุด

3. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

ศึกษา เอกสารและงานวิจัย แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างและพัฒนาแบบสอบถาม สร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) มี 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) สร้างแบบสอบถามโดยกำหนดประเด็นของคำถามให้สอดคล้องนิยามปฏิบัติการของตัวแปรในการวิจัย นำแบบสอบถามที่แก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item – Objective Congruence : IOC) กำหนดค่า IOC ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป ถือได้ว่ามีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 – 1.00 แล้วนำแบบสอบถามที่แก้ไขได้ไปทดลองใช้ (Try – Out) กับครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำนวน 30 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .89

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 2) ผู้วิจัยนำหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี เสนอต่อผู้บริหารผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 3) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปพบกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง จำนวน 186 คน โดยชี้แจงวัตถุประสงค์และอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามเพื่อให้เกิดความเข้าใจและเก็บแบบสอบถามกลับคืนด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถานภาพครูผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน โดยแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาร้อยละ (Percentage)

5.2 ระดับการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) โดยนำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย

5.3 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา

วิเคราะห์โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test for Independent Samples) และจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way Analysis Variance: ANOVA)

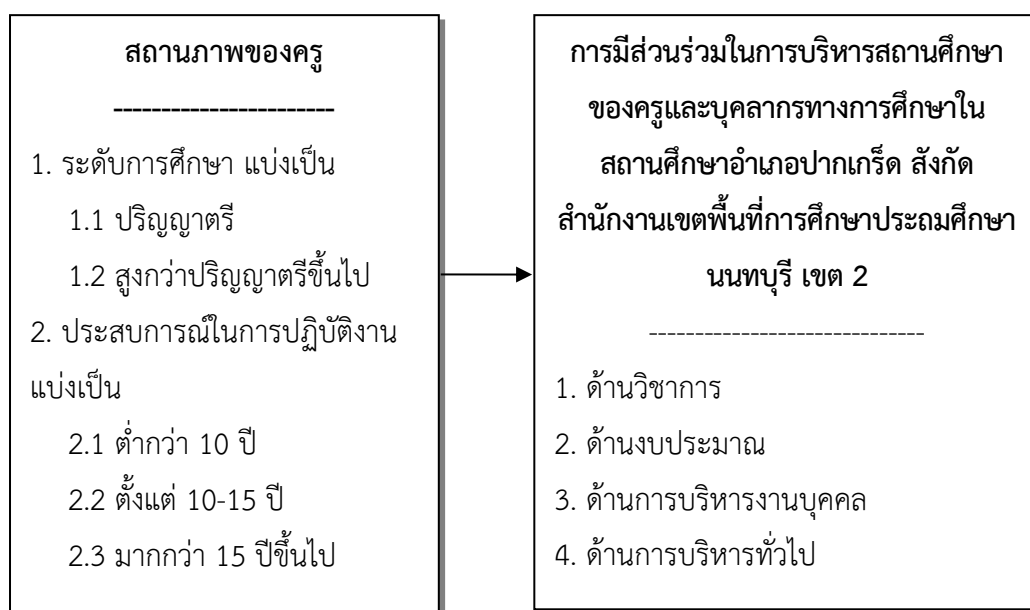
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1) สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard Deviation)

6.2) สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t-test และ F-test (One-Way Analysis of Variance: ANOVA) และการทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการเชฟเฟ้ (Scheffe)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาประมวลเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ครูที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 186 คน คิดเป็นร้อยละ 61.29 และมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 42.48

วัตถุประสงค์ที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 โดยรวมและรายด้าน

การมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาอำเภอปากเกร็ด	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
ด้านการบริหารวิชาการ	4.20	0.39	มาก	1
ด้านการบริหารงบประมาณ	4.16	0.38	มาก	3
ด้านการบริหารงานบุคคล	4.01	0.35	มาก	4
ด้านการบริหารทั่วไป	4.19	0.31	มาก	2
รวม	4.14	0.28	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.28) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารวิชาการ ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.39) ด้านการบริหารทั่วไป ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.31) ด้านการบริหารงบประมาณ ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.38) และด้านการบริหารงานบุคคล ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.35) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษา อำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษา อำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา

การมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาอำเภอปากเกร็ด	ปริญญตรี (n = 114)		สูงกว่าปริญญตรี (n = 72)		t	p
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการบริหารวิชาการ	4.19	.37	4.22	.41	-.51	.60
2. ด้านการบริหารงบประมาณ	4.13	.35	4.20	.41	-1.33	.18
3. ด้านการบริหารงานบุคคล	4.03	.34	3.98	.36	.91	.36
4. ด้านการบริหารงานทั่วไป	4.18	.28	4.21	.35	-.45	.65
รวม	4.13	.25	4.15	.33	-.43	.66

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษา อำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

การมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาอำเภอปากเกร็ด	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
1. ด้านการบริหารวิชาการ	ระหว่างกลุ่ม	.050	2	.025	.161	.851
	ภายในกลุ่ม	28.197	183	.154		
	รวม	28.247	185			

2. ด้านการบริหารงบประมาณ	ระหว่างกลุ่ม	.281	2	.140	.969	.381
	ภายในกลุ่ม	26.489	183	.145		
	รวม	26.769	185			
3. ด้านการบริหารงานบุคคล	ระหว่างกลุ่ม	.561	2	.281	2.281	.105
	ภายในกลุ่ม	22.524	183	.123		
	รวม	23.085	185			
4. ด้านการบริหารทั่วไป	ระหว่างกลุ่ม	.044	2	.022	.223	.800
	ภายในกลุ่ม	18.086	183	.099		
	รวม	18.130	185			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	.144	2	.072	.866	.422
	ภายในกลุ่ม	15.233	183	.083		
	รวม	15.377	185			

จากตารางที่ 3 พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกันมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญ และอภิปรายผลข้อมูลที่ค้นพบจากการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการบริหารสถานศึกษาเป็นงานที่สำคัญโดยจุดมุ่งหมายของสถานศึกษาคือการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตรงตามมาตรฐานของสถานศึกษาการบริหารงานที่ประกอบด้วยงานวิชาการ งานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ซึ่งเป็นกระบวนการของการบริหารที่เกี่ยวข้องกับผลผลิตคือผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาชื่อเสียงของสถานศึกษาและความพึงพอใจของทุกฝ่ายเป็นการตอบสนองความสำเร็จของการจัดกิจกรรมทุกด้านที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งสร้างให้นักเรียนมีคุณภาพมีความรู้มีจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ดีผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้รับประสบการณ์อย่างมีประสิทธิภาพตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปริญาภรณ์ ลำบาล (2560 : 60) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา วิทยาลัยบริหารธุรกิจและการท่องเที่ยวอุดรธานี พบว่าการมีส่วนร่วมของครูในการบริหาร

สถานศึกษา วิทยาลัยบริหารธุรกิจและการท่องเที่ยวอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่อยู่ระดับมาก ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารวิชาการ รองลงมาคือ ด้านการบริหารทั่วไป และด้านการบริหารงบประมาณ ส่วนด้านที่อยู่ระดับปานกลาง คือ ด้านการบริหารงานบุคคล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด การมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 เป็นรายด้านอภิปรายผลได้ตามลำดับดังนี้

1.1 ด้านการบริหารวิชาการพบว่า การมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนให้ครูพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกชุมชน ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นส่งเสริมและพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในส่งเสริมให้ครูผลิตสื่อการสอน พัฒนาสื่อนวัตกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและส่งเสริมให้ครูได้พัฒนากระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญดังที่สมศักดิ์ แก้วสม (2549 : 6) ให้แนวคิดว่า การบริหารวิชาการเป็นกระบวนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร และการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามกำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของการพัฒนาผู้เรียน โดยสอดคล้องกับธรรมชาติ ความสนใจและความถนัดของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ เพื่อสร้างความมั่นใจว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้คุณภาพตามที่หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสอดคล้องกับงานวิจัยของปริญญารักษ์ ลำบาล (2560 : 60) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา วิทยาลัยบริหารธุรกิจและการท่องเที่ยวอุดรธานี พบว่า การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา วิทยาลัยบริหารธุรกิจและการท่องเที่ยวอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่อยู่ระดับมาก ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารวิชาการ รองลงมาคือ ด้านการบริหารทั่วไป และด้านการบริหารงบประมาณ

1.2 ด้านการบริหารงบประมาณ พบว่าการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ด้านการบริหารงบประมาณ โดยรวมอยู่ในระดับมากเนื่องจากการบริหารการเงินเป็นไปตามขั้นตอนและระเบียบวิธีการที่กระทรวงการคลังกำหนด การจัดสรรงบประมาณภายในโรงเรียนเป็นไปอย่างเหมาะสมตามมาตรฐานโครงสร้างสายงานและตามแผนงาน/โครงการ และมีการการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาโดยกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์และกลยุทธ์อย่างชัดเจน ดังที่ กระทรวงศึกษาธิการ (2550 : 40-51) ให้แนวคิดว่า การบริหารงานงบประมาณ เป็นภารกิจงานเกี่ยวกับการศึกษา วิเคราะห์การจัดและพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา มีการวางแผนกลยุทธ์ จัดทำข้อมูลทรัพยากร จัดทำระบบฐานสินทรัพย์ และจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา มีการกับการตรวจสอบติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้งบประมาณของสถานศึกษาจากแนวคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การบริหารงานงบประมาณจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นการบริการหน่วยงานต่างๆ ของโรงเรียนให้สามารถดำเนินไปตามจุดมุ่งหมายหรือตามที่ต้องการงานบริหารงบประมาณในโรงเรียนจึงเปรียบเสมือนส่วนที่ประสานงานหรือคอยสนับสนุนให้โรงเรียนสามารถดำเนินการไปสู่เป้าหมายที่กำหนดด้วย

ความราบรื่นซึ่งกำหนดขอบข่ายงานดังนี้คือการจัดทำและเสนอของงบประมาณการจัดสรรงบประมาณการตรวจสอบติดตามประเมินผลและรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงานการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาการบริหารการเงินการบริหารบัญชีและการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ สอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรี มนัสสนิท (2560 : 83) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านการบริหารงานบุคคล พบว่าการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ด้านการบริหารงานบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากส่งเสริมให้ครูสร้างความตระหนักการรักษาวินัยของครูเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชุมชนให้บุคลากรเข้าร่วมการประชุม อบรมสัมมนาเพื่อพัฒนาตนเองและงานในหน้าที่ และติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานของครูให้เป็นไปตามระเบียบวินัยของทางข้าราชการดังที่ พรพรรณ อินทรประเสริฐ (2550 : 82) ได้สรุปไว้ว่า การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษามีความสำคัญมากเพราะเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารองค์กร หากสถานศึกษาใดประกอบไปด้วยบุคลากรทางการศึกษาที่เป็นมืออาชีพอย่างแท้จริง คือมีความรู้ความสามารถ มีสรรถนะในงานหลัก มีคุณธรรมและจริยธรรมที่เหมาะสมกับการจัดการศึกษาย่อมส่งผลให้สถานศึกษาแห่งนั้นมีทั้งคุณภาพและประสิทธิภาพ จากแนวคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการบริหารงานบุคคล เป็นกระบวนการดำเนินงานที่ผู้บริหารได้ใช้ศาสตร์และศิลป์ในการพิจารณาบุคคลเพื่อสรรหาบรรจุแต่งตั้งให้บุคคลที่มีความสามารถมีความเหมาะสมเข้ามาทำงานในหน่วยงานและขณะปฏิบัติงานก็ได้มีการดำเนินการในการจัดทำประวัติการพัฒนาและการบำรุงรักษาบุคคลเพื่อให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานได้เต็มความสามารถมีขวัญและกำลังใจในการทำงานซึ่งกำหนดขอบข่ายงานดังนี้คือการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้งการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการวินัยและการรักษาวินัยและการออกจากราชการสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธวี มนัสสนิท (2560 : 83) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

1.4 การบริหารทั่วไป พบว่าการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ด้านการบริหารทั่วไป โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้บริการสาธารณะและบำเพ็ญประโยชน์ มีการบำรุงดูแลและพัฒนาอาคารสถานที่ตลอดจนสภาพแวดล้อมให้มั่นคง ปลอดภัยเหมาะสมในการใช้ประโยชน์การจัดระบบการบริหารโครงสร้างระบบการทำงานในการบริหารงานของโรงเรียนได้อย่างเหมาะสมดังที่ศิรินารถ นันทวัฒน์ภรณ์ (2547 : 37) ได้แสดงความคิดเห็นว่า การบริหารทั่วไปเป็นงานที่มีบทบาทหลักในการประสานงาน ส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานอื่นๆ ของ

สถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามมาตรฐาน คุณภาพ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการบริหารจัดการศึกษารวมทั้งการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและผลงานของสถานศึกษาซึ่งก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเจตคติที่ดีต่อสาธารณชน สอดคล้องกับงานวิจัยของอุไรวรรณ ทองชัย (2561 : 79) ศึกษาการมีส่วนร่วมของครูต่อการบริหารโรงเรียนบางชั้นวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช-พัทลุง เขต 12 ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของครูที่มีต่อการบริหารโรงเรียน ในรายด้านครูมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนแต่ละด้านดังนี้ ด้านการบริหารวิชาการ และด้านการบริหารทั่วไป อยู่ในระดับมาก ด้านการบริหารงบประมาณ อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการบริหารงานบุคคล อยู่ในระดับน้อย

2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษาอภิปรายผลได้ตามลำดับดังนี้

2.1 การมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษาพบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของวิศรุต เพ็ชรสีมวง (2563 : 124-138) ได้ศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า ระดับความคิดเห็นของข้าราชการครูต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความยึดมั่นผูกพันต่อกัน รองลงมาได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของงาน

2.2 การมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงานพบว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษาได้ให้ความสำคัญกับครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคน สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาและแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรี มนัสสนิท (2560 : 83) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงานโดยรวมไม่แตกต่างกันและสอดคล้องกับงานวิจัยของวิศรุต เพ็ชรสีมวง (2563 : 124-138) ได้ศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ผลการศึกษาพบว่าระดับความคิดเห็นของข้าราชการครูต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์ทำงาน พบว่าโดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการบริหารวิชาการผู้บริหารโรงเรียน ควรครูและบุคลากรทางการศึกษามีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้พัฒนาระบบการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีส่วนร่วมในการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานวิชาการและการเรียนการสอน

1.2 ด้านการบริหารงบประมาณผู้บริหารโรงเรียนควรให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีส่วนร่วมในการบริหารพัสดุและสินทรัพย์เป็นไปตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ

1.3 ด้านการบริหารงานบุคคลผู้บริหารโรงเรียนควรให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานของครูให้เป็นไปตามระเบียบวินัยของทางข้าราชการ

1.4 ด้านการบริหารทั่วไปผู้บริหารโรงเรียนควรให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีส่วนร่วมในการบำรุงดูแลและพัฒนาอาคารสถานที่ตลอดจนสภาพแวดล้อมให้มั่นคง ปลอดภัยเหมาะสมในการใช้ประโยชน์

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ มาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาผลการดำเนินการบริหารโรงเรียนที่ผู้วิจัยสังกัดอยู่ และโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายในปีต่อไป

2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในด้านอื่นๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (รสป).

- ปริญญาภรณ์ ลำบาล. (2560). *การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา* วิทยาลัยบริหารธุรกิจและการท่องเที่ยวอุดรธานี. สารนิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- ปลื้มพร ประไพพงษ์. (2556). *การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครจังหวัดนนทบุรี*. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- พรพรรณ อินทรประเสริฐ. (2550). *องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า*. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พัชรี มั่นสนธิ. (2560). *การมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี*. วิทยานิพนธ์สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- วิศรุต เพ็ชรสีมวง. (2563). *การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2. วารสารวิชาการและวิจัย*. 11 (3). 124-138.
- สมศักดิ์ แก้วสม. (2549). *รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์เขต 1*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ศรินารถ นันทวัฒน์นิรมย์. (2547). *การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักธรรมาภิบาล อำเภอเมืองลำพูน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *แนวดำเนินงานของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพมหานคร: CURSUA.
- อุไรวรรณ ทองชัย. (2561). *การมีส่วนร่วมของครูต่อการบริหารโรงเรียนบางขันวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช-พัทลุง เขต 12*. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). *Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement*. 30 (3). 607-610.

การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา เขต 7

**The Personnel Administration by the Four Saṅgahavatthu Principle of the
Phrapariyattidhamma School Administrators
in Educational Division of the Area 7**

พระธนพร คุณสมปนโน (อาคะนิช),

สุนทร สายคำ และ พระฮอนด้า วาทสโท

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Phra Thanaporn Khunasampanno (Akhanit),

Sunthon Saikham and Phra Honda Vadasuddo

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: kapko1990@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 2) เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการบริหารงานบุคคล ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสม โดยการวิจัยเชิงปริมาณกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น จำนวน 226 รูป/คน และการวิจัยเชิงคุณภาพผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 6 รูป/คน สถิติวิเคราะห์ข้อมูลด้วยหา ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.956

ผลการวิจัย พบว่า

ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 โดยภาพรวมและรายด้าน โดยรวม 4 ด้าน อยู่ในระดับมากและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การบริหารงานบุคคลตามหลักอรรถจริยา รองลงมาได้แก่ การบริหารงานบุคคลตามหลักสมานัตตา การบริหารงานบุคคลตามหลักทาน การบริหารงานบุคคลตามหลักปิยวาจา ตามลำดับ

แนวทางในการพัฒนาการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 1) การบริหารงานบุคคลตามหลักทาน ผู้บริหารต้องมีความเสียสละและแบ่งปันสิ่งของ เช่น อามิสทาน 2) การบริหารงานบุคคลตามหลักปิยวาจา ผู้บริหารต้องรู้จักใช้คำพูดที่ก่อให้เกิด

* วันที่รับบทความ: 6 กุมภาพันธ์ 2565; วันแก้ไขบทความ 18 กุมภาพันธ์ 2565; วันตอบรับบทความ: 19 กุมภาพันธ์ 2565

Received: February 6, 2022; Revised: February 18, 2022; Accepted: February 19, 2022

ประโยชน์และพึงพอใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชา แสดงความจริงใจและปรารถนาดีเสมอ 3) การบริหารงานบุคคลตามหลักอรรถจริยา ผู้บริหารต้องช่วยเหลือผู้อื่นหรือผู้ใต้บังคับบัญชาอยู่เสมอไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ 4) การบริหารงานบุคคลตามหลักสมานัตตตา ผู้บริหารความเป็นผู้นำ ไม่ทำตัวไร้ระเบียบวินัย จะต้องมีความเสมอต้นเสมอปลายต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ไม่เอนเอียงเลือกที่รักมักที่ชัง

คำสำคัญ: การบริหารงานบุคคล; หลักสังคหวัตถุ; โรงเรียนพระปริยัติธรรม

Abstracts

The objectives of this research were: 1) to study personnel management according to the Four Saṅgahavatthu of Phrapariyattidhamma school administrators, General Education, Area 7; 2) to propose guidelines for promoting personnel management according to the Four Saṅgahavatthu Principles of the administrators of Phrapariyattidhamma School. The study employed the mixed method research methodology. For the quantitative research, the sample included 226 of the administrators and teachers in Phrapariyattidhamma schools; while for the qualitative research, 7 key informants were selected for interviews. The statistics used in data analysis were: Frequency, Percentage, Mean and Standard Deviation with the reliability value of 0.956.

The research results were as follows: The school administrators and teachers have opinions on personnel management according to the Four Saṅgahavatthu Principles in overall and 4 aspects at a high level, sorted in descending order: personnel management according to Atthacariyā, followed that of Samānattatā, Dāna and Piyavācā respectively.

The guidelines for promoting personnel management according to the Four Saṅgahavatthu Principles of the administrators of Phrapariyattidhamma School: 1) Personnel administration according to Dāna: the administrators must have sacrifices and share their belongings; 2) Personnel administration according to Piyavācā: the administrators must know how to use words that are beneficial and satisfying to their subordinates and always show sincerity and good wishes; 3) Personnel administration according to Atthacariyā: the administrators must always help others or their subordinates; 4) Personnel administration according to Samānattatā: administrators have leadership, do not act undisciplined, be consistency with subordinates and do not have any bias.

Keywords: Personnel; Administration; Four Saṅgahavatthu; Phrapariyattidhamma School

บทนำ

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นตามความประสงค์ของคณะสงฆ์ เพื่อให้พระภิกษุสามเณรมีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมคู่กันไป เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ภิกษุสามเณรเป็นศาสนทายาทที่ดี มีความรู้ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ และมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม น้อมนำหลักธรรมและพระวินัยไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่

ชีวิต เกิดปัญญา สามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และช่วยเผยแผ่ ปกป้องพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง และส่งเสริมสันติสุขให้แก่สังคมไทยและสังคมโลกสืบไป ด้วยเหตุนี้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจึงส่งเสริมให้วัดที่มีความพร้อมในทุก ๆ ด้านจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และขยายชั้นเรียนในระดับสูงขึ้น เพื่อสร้างประโยชน์แก่สังคม พระพุทธศาสนาและประเทศ (อนุชิต วรรณสุทธิ, 2558 : 12)

โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา มีลักษณะการบริหารโดยมีสภาการศึกษาของคณะสงฆ์ควบคุมส่งเสริมการจัดการศึกษาโดยตรง การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมในปัจจุบันมีการบริหารคล้ายกับโรงเรียนสายสามัญทั่วไป แต่การจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมจะเน้นการจัดการศึกษาด้านพุทธศาสนากับสมณะเพศ ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมควรมีคุณลักษณะผู้บริหารแบบมีอาชีพมีความรู้ความสามารถสูงเพราะเชื่อว่าโรงเรียนจะมีคุณภาพหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับผู้บริหารเป็นสำคัญ แต่เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาต้องพบกับปัญหาต่าง ๆ มากมาย และต้องใช้ความอดทนเป็นอย่างสูงในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งในบางครั้งในการปฏิบัติหน้าที่อาจไม่สามารถการตอบสนองความต้องการของผู้ได้บังคับบัญชาได้อย่างทั่วถึงและครบถ้วนสมบูรณ์ทำให้กระทบกับภาพลักษณ์ของโรงเรียน ดังนั้นผู้บริหารจึงจำเป็นต้องนำหลักธรรมหรือจริยธรรมในทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการจัดการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับหลักบริหารการศึกษา ตามทัศนะของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติว่า”การบริหารการศึกษาจะบรรลุเป้าหมายของการศึกษา ย่อมต้องอาศัยความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารเป็นอย่างมาก กล่าวคือ จะต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความสามารถ มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นที่ยอมรับ มีความฉลาดทั้งทางสติปัญญา อารมณ์ และมีความฉลาดทางคุณธรรม รวมทั้งปฏิบัติตามวิชาชีพผู้บริหารโรงเรียนจึงจะนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา (กองพุทธศาสนศึกษาสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2557 : 3)

ด้วยเหตุผลข้างต้นดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานบุคคล ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ซึ่งประกอบด้วย (1) การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลัก ทาน (2) การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักปิยวาจา (3) การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักอิตถจริยา (4) การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสมานัตตตา อันจะทำให้เราเข้าใจภาวะผู้นำตามหลักธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้นำมาใช้ในการบริหารงานได้อย่างชัดเจน และนำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์และความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมได้เป็นอย่างดีและเป็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา นำไปประกอบการวางแผนพัฒนาประสิทธิภาพของการบริหารจัดการศึกษาให้เกิดประโยชน์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7
2. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการบริหารงานบุคคล ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคล ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ใช้การวิจัยวิธีการแบบผสม (Mixed Methodology Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. การออกแบบวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูในผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 จำนวน 557 รูป/คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 226 รูป/คน จำแนกเป็น ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 39 รูป/คน และครูผู้สอน จำนวน 187 รูป/คน และสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random Sampling)

1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire)

1.4 เก็บข้อมูลโดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยเพื่ออำนวยความสะดวก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพการบริหารจัดการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (covid-19) โดยใช้ Google Form และสร้างคิวอาร์โค้ด (QR Code) ให้พร้อมที่จะนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของงานวิจัยต่อไป

1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์วิเคราะห์หาค่าสถิติต่างๆ

2. การออกแบบวิจัยเชิงคุณภาพ

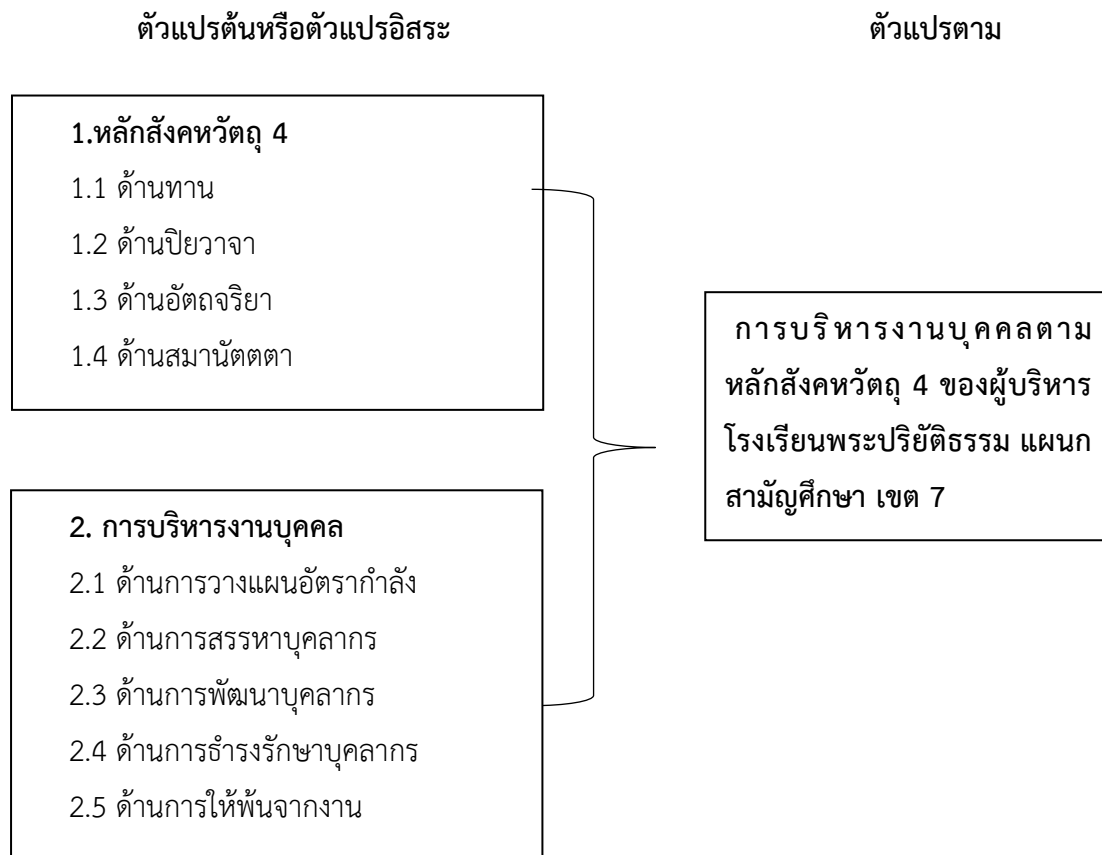
2.1 กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารและครูในผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 จำนวน 6 รูป/คน แยกเป็นผู้บริหารโรงเรียน 3 รูป/คน และครูผู้สอน 3 รูป/คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview)

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์จากผู้ตอบสัมภาษณ์ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth Interview)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต ๗ สามารถสรุปได้กรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักอัตถจริยามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักสมานัตตตา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักทานมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักปิยวาจา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2. แนวทางการส่งเสริมการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 การบริหารงานบุคคลตามหลักทาน ผู้บริหารต้องมีความเสียสละและแบ่งปันสิ่งของอย่างน้อย 2 อย่างให้แก่ผู้อื่น โดยเฉพาะผู้ใต้บังคับบัญชา คือ อาmisthan ได้แก่ การให้วัตถุสิ่งของ และธรรมทาน ได้แก่การให้ธรรมหรือวิชาความรู้ การบริหารงานบุคคลตามหลักปิยวาจา ผู้บริหารต้องรู้จักใช้คำพูดที่ก่อให้เกิดประโยชน์และพึงพอใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ใช้คำพูดที่จริงใจ มีสาระ เหมาะสมตามโอกาสและเวลา ใช้คำพูดที่กล่าวด้วยเมตตาจิต แสดงความจริงใจและปรารถนาดีเสมอ ไม่กล่าววาจาล่วงเกินหรือใช้คำพูดที่สื่อความหมายถึงการดูถูกและทำร้ายจิตใจต่อบุคลากร การบริหารงานบุคคลตามหลักอัตถจริยา ผู้บริหารต้องช่วยเหลือผู้อื่นหรือผู้ใต้บังคับบัญชาอยู่เสมอไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือด้วยปัจจัยเงินทองหรืออย่างอื่นที่ไม่ใช่เงินทอง เช่น ความรู้ คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน ส่งเสริมการฝึกอบรมสัมมนา เพื่อเพิ่มเติมให้ความรู้ และทักษะให้กับบุคลากรในตำแหน่งงานต่างๆ การบริหารงานบุคคลตามหลักสมานัตตตา ผู้บริหารความเป็นผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ไม่ทำตัวไร้ระเบียบวินัยจะต้องมีความเสมอต้นเสมอปลายต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ไม่เอนเอียงเลือกที่รักมักที่ชัง การกระทำตัวเป็นแบบอย่างและยืนยันความถูกต้อง

อภิปรายผลการวิจัย

ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักทาน ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ผู้บริหารเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันปัจจัย 4 คือ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ตามโอกาสสมควร สถานศึกษาจัดให้มีการดำเนินการสอบคัดเลือกอย่างโปร่งใส ผู้บริหารสอนงานหรือแนะนำให้บุคลากรที่ขาดความรู้และประสบการณ์ ตามโอกาสสมควรผู้บริหารให้ความช่วยเหลือ และแบ่งปันในเรื่องการจัดสรรวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ในการปฏิบัติงานอย่างเสมอภาค โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับวิทยานิพนธ์พระครูประกาศธรรมาภิรักษ์ (2563 : 58) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 พบว่า 1. สภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 พบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักปิยวาจา รองลงมา คือ ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลัก อัตถจริยา และด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักทาน ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักสมานัตตตา 2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ จำแนกตามวุฒิการศึกษา และจำแนก ตาม

ประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3. แนวทางในการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาชั้น พื้นฐาน พบว่า มีดังนี้ 1) ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักทาน ผู้บริหารควรส่งเสริมบุคลากร โดย จัดให้มีสวัสดิการด้านต่างๆ อย่างพึงพอใจ 2) ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักปิยวาจา ควรใช้คำ พูดที่ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี ให้กำลังใจ ไม่ใช้คำพูดส่อเสียด หรือคำกล่าวที่เพ้อเจ้อ 3) ด้าน การบริหารสถานศึกษาตามหลักอรรถจริยา ควรบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือผู้อื่นเสมอตามโอกาสสมควร 4) ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักสมานัตตตา ควรมีการกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานของสถาน ศึกษาเพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ

ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักปิยวาจา ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ช่วยเหลือเกื้อกูล ตามโอกาสไม่เป็นคนตระหนี่ พุดจา ถามไถ่ปัญหา ช่วยแก้ปัญหา และส่งเสริมให้กำลังใจ ด้วยอามิสสิ่งของบ้างตามสมควร ผู้บริหารมีความเป็นกลาง แต่งตั้ง โอน ย้าย หรือรับตำแหน่งอย่างเป็นธรรม กล่าวยกย่อง หรือชมเชย บุคลากรที่ประสบผลสำเร็จในการ ปฏิบัติงานด้วยความจริงใจ และด้วยความยินดีเสมอ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับ พระครูปัญญานันทนุวัตร (2563 : 81) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา พบว่า โดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการจัดหาทรัพยากรมนุษย์โดยใช้กับหลักเมตตา รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยใช้กับหลักกรุณา และด้านการให้รางวัลทรัพยากรมนุษย์โดยใช้หลักมูทิตาตามลำดับ ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุดคือ ด้านการบำรุงรักษาและป้องกันทรัพยากรมนุษย์โดยใช้กับหลักอุเบกขา

ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักอรรถจริยา ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ผู้บริหารควรบริหารงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต โดยไม่ใช้หน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน ให้กำลังใจและความช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนาด้านความรู้ ด้านอารมณ์จิตใจและด้านสังคมต่อเพื่อนร่วมงานตามกำลังสนับสนุนให้บุคลากรเข้าร่วมสัมมนา อบรม ประชุม อย่างเท่าเทียม และมีผลในการประเมินอย่างถูกต้อง ตรวจสอบ และปรารภนาดีให้มีการพัฒนาบุคลากรอย่างผู้บริหารควรรับฟังความคิดเห็น ความทุกข์ของผู้ใต้บังคับบัญชา ให้ความช่วยเหลือเท่าที่ทำได้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับ จักรกฤต หาพา (2564 : 302-312) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของ โรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4 พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากสูงไปหาต่ำดังนี้ ด้านการบริหารตามหลักเมตตา ด้านการบริหารตามหลักกรุณา ด้านการบริหารตามหลักมูทิตา และด้านการบริหารตามหลักอุเบกขา ตามลำดับ โดย

ภาพรวมมีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน และจำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมมีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน รวมถึงจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยที่บุคลากรที่มีประสบการณ์ในการทำงานระยะเวลา 10 ปีลงมา มีการปฏิบัติมากกว่าระยะเวลา 21 ปีขึ้นไป และระยะเวลา 11-20 ปี ตามลำดับ

ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักสมานัตตตา ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น ผู้บริหารควรวางตนเหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความประพฤติปฏิบัติ ไม่เป็นผู้มีอคติ และความลำเอียงต่อผู้ร่วมงาน ผู้บริหารควรบริหารงานด้วยความเสมอต้นเสมอปลาย แบ่งภาระงานที่รับผิดชอบอย่างเท่าเทียมกัน ให้บุคลากรทุกคนได้ทำงานอย่างมีความสุข และยินดียินยอมฟังความคิดเห็นของบุคลากรเพื่อพัฒนาโยบายการบริหารงานในโรงเรียน ผู้บริหารใช้หลักความยุติธรรมในการบริหารบุคลากรอย่างเหมาะสม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดซึ่งสอดคล้องกับ พระครูไพโรจน์กิจจาทร (สกุล สุภทโท) (2563 : 1-13) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า 1) คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ด้าน คือ ภาวะผู้นำ คุณธรรมจริยธรรม และความรู้ความสามารถ 2) การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารโรงเรียนทางด้านร่างกายและการแสดงออกของพฤติกรรม 3 ประการ ได้แก่ ภาวะผู้นำ คุณธรรมจริยธรรม และความรู้ความสามารถ โดยบูรณาการกับหลักสังคหวัตถุ 4 อันหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวหัวใจ ผูกไมตรีเอื้อเพื่อเกื้อกูล ประสานจิตใจ 1 ประการ ได้แก่ (1) ทาน การให้ (2) ปิยวาจา วาจาไพเราะ (3) อตถจริยา ประพฤติตนเป็นประโยชน์ (4) สมานัตตตา วางตนเหมาะสม และ 3) กระบวนการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร (SAS) ประกอบด้วย (1) หลักการ (2) จุดมุ่งหมาย (3) ระบบการดำเนินการ (4) กระบวนการดำเนินการ เป็นการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 กับคุณลักษณะผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 3 ด้าน

สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา เรื่อง การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ทำให้เห็นได้ว่า ผู้บริหารควรมีมาตรการสร้างความผูกพันให้เกิดขึ้นในองค์กรควรมีการแนะนำ การโยกย้าย ตำแหน่ง ปรับเปลี่ยนและจัดสรรงบประมาณสามารถให้บุคลากรดำรงชีพได้ ภาควิชาในตำแหน่งหน้าที่เพื่อเสริมสร้างขวัญกำลังใจ ส่งเสริมการพัฒนาในด้านร่างกาย จิตใจ มีศีลธรรมเพื่อเกิดความสุขในด้านพระพุทธศาสนาสืบต่อไปผู้วิจัยสามารถสรุปได้ตามหลักพุทฺธยปาปณิกสูตร ดังนี้

1) การบริหารงานบุคคลตามหลักทาน ผู้บริหารต้องมีความเสียสละและแบ่งปันสิ่งของอย่างน้อย 2 อย่างให้แก่ผู้อื่น โดยเฉพาะผู้ใต้บังคับบัญชา คือ อามิสทาน ได้แก่ การให้วัตถุสิ่งของ และธรรมทาน ได้แก่ การให้ธรรมหรือวิชาความรู้

2) การบริหารงานบุคคลตามหลักปิยวาจา ผู้บริหารต้องรู้จักใช้คำพูดที่ก่อให้เกิดประโยชน์และพึงพอใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ใช้คำพูดที่จริงใจ มีสาระ เหมาะสมตามโอกาสและเวลา ใช้คำพูดที่กล่าวด้วยเมตตาจิต

3) การบริหารงานบุคคลตามหลักอรรถจริยา ผู้บริหารต้องช่วยเหลือผู้อื่นหรือผู้ใต้บังคับบัญชาอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือด้วยปัจจัยเงินทองหรืออย่างอื่นที่ไม่ใช่เงินทอง เช่น ความรู้ คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน

4) การบริหารงานบุคคลตามหลักสมานัตตตา ผู้บริหารความเป็นผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ไม่ทำตัวไร้ระเบียบวินัย จะต้องมีความเสมอต้นเสมอปลายต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ไม่เอนเอียงเลือกที่รักมักที่ชัง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) สถานศึกษาควรจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรสายวิชาการและสายสนับสนุนวิชาการอย่างชัดเจน
- 2) สถานศึกษาสำรวจข้อมูล สภาพปัจจุบันและปัญหาของบุคลากร เพื่อนำมาวางแผน ฯ
- 3) สถานศึกษาควรจัดหาทุนพัฒนาบุคลากร ทุนวิจัย ทุนศึกษาต่อให้เพียงพอและเหมาะสม

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1) ผู้บริหารควรปรารถนาดีให้มีการจัดหาบุคลากรในตำแหน่งต่างๆ อย่างเหมาะสม เปิดโอกาสให้มีการสำรวจความเพียงพอของบุคลากรต่อภาระงานเพื่อช่วยเหลือทุกคน ใช้หลักความยุติธรรมในการบริหารบุคลากรในกรณีให้พ้นจากงาน

2) ผู้บริหารควรแนะนำให้คำปรึกษาด้วยความสุภาพ ใช้วาจาอ่อนหวาน และปฏิบัติตามวาจาที่ให้ไว้ต่อผู้ร่วมงานในสถานศึกษาเสมอ

3) เมื่อมีกรณีที่บุคลากรได้กระทำผิดวินัยของทางราชการสถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการสืบสวนสอบสวนทางวินัยอย่างเป็นระบบ และการพิจารณาบทลงโทษควรมีมาตรการจากเบาไปหาหนักพร้อมทั้งดำเนินการอย่างยุติธรรม

4) สถานศึกษาควรจัดให้มีการทำทะเบียนเพื่อควบคุม ตรวจสอบการเกษียณอายุราชการและควรจัดให้มีระบบดูแลสวัสดิการข้าราชการหลังเกษียณอายุราชการ

5) สถานศึกษาควรให้ความสำคัญเป็นธรรม ในการพิจารณา ตำแหน่ง หน้าที่ งานที่รับผิดชอบกับบุคลากรในสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาเรื่องพัฒนาครูและบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาใน เขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 และเขตอื่น ๆ

2) ผู้บริหารและครูควรศึกษาหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 เพื่อนำไปบูรณาการในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาใน เขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเขต 7 และเขตอื่น ๆ

3) ควรศึกษาแนวทางการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาใน เขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 และเขตอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กองพุทธศาสนศึกษาสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2557). *คู่มือการปฏิบัติงานการอนุญาตจัดตั้งและขยายชั้นเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กองพุทธศาสนศึกษาสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- จักรกฤต หาพา และคณะ. (2564) “แนวทางการส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของ โรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4. *Journal of Modern Learning Development*. 6 (1), 302-312.
- พระครูประภัสร์ธรรมภาสิรักษ์. (2563). *การบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูปัญญาธิธรรมาภรณ์. (2563). *การพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูโพธิญาณกิจจาทร (สกุล สุภโท). (2563). *การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร*. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*. 7 (2), 1-13
- อนุชิต วรรณสุทธิ. (2558). *การศึกษาคูณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพในอนาคต*. รายงานวิจัย: สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์.

การศึกษาสภาพการบริหารจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

A study of conditions for STEM learning management in educational institutions under the Phichit Secondary Education Service Area Office

บดินทร์ สุขแพทย และ ทศนะ ศรีปัตตา

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Bodin Sukpat and Tussana Siputta

Naresuan University, Thailand

Corresponding Author, Email: bodins63@nu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตรในการวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตรจำนวน 30 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 30 คน ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้เทคโนโลยีจำนวน 90 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 120 คน โดยผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตรได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยเลือกเก็บข้อมูลจากโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตรเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม คือ แบบสอบถามสภาพการบริหารจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

ผลการศึกษา สภาพการบริหารจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร พบว่า โดยภาพรวมสภาพการบริหารจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการปรับปรุงการพัฒนาการเรียนรู้แบบสะเต็ม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการตรวจสอบผลการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็ม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การบริหารจัดการเรียนรู้; สะเต็มศึกษา

* วันที่รับบทความ: 17 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่แก้ไขบทความ 19 มีนาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 22 มีนาคม 2565

Received: February 17, 2022; Revised: March 19, 2022; Accepted: March 22, 2022

Abstracts

The purpose of this research was to study the condition of STEM learning management in educational institutions. Under the Phichit Secondary Education Service Area Office In this research, the samples were Educational institute administrators and teachers responsible for the STEM Education Development Project under the Phichit Secondary Educational Service Area Office of 30 schools, consisting of 30 school administrators, teachers in the mathematics learning subject group. Teachers in the science learning subject group and teachers in the technology learning subject group consisted of 90 people, totaling 120 people, by administrators and teachers responsible for the STEM education development project under the Phichit Secondary Education Service Area Office. It was obtained by purposive sampling by collecting data from schools under the Phichit Secondary Educational Service Area Office. The tools used for the collection are The questionnaire on the condition of STEM learning management in educational institutions Under the Phichit Secondary Education Service Area Office It looks like a 5-level estimator (Rating Scale).

The results of the research revealed that the study of educational administration conditions according to the philosophy of sufficiency economy of sufficiency education institutions Under Phichit Primary Educational Service Area Office 1, as a whole, it was found that it was at a high level. When considering each aspect, it was found that the aspect with the highest practice was the personnel development of educational institutions. followed by results/success pictures Curriculum and learning activities in organizing student development activities and the aspect that had the lowest practice was the aspect of educational institution management.

Keywords: Learning Management; STEM Education.

บทนำ

ในสังคมโลกในขณะนี้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสาร ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ที่มีข้อมูลข่าวสารจำนวนมากมหาศาลอยู่ในแหล่งต่าง ๆ รวมถึงการที่ต้องแข่งขันกันเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจการค้าทำให้ทุกประเทศต้องเร่งพัฒนาประชากรของตนให้มีคุณภาพสูงขึ้นเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตและแข่งขันในตลาดแรงงานในต่างประเทศได้เพราะฉะนั้นจึงต้องมีการปรับหลักสูตรโดยบูรณาการการเรียนรู้วิทยาศาสตร์คณิตศาสตร์เทคโนโลยีและกระบวนการทางวิศวกรรมศาสตร์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงและการประกอบอาชีพในอนาคต ส่วนของผู้สอนและผู้เรียนก็ต้องมีปรับเปลี่ยนตนเองให้มีทักษะที่จำเป็นในการเป็นผู้สอน และผู้เรียนสำหรับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (รติพร สุดเสนาะ, 2556 : ออนไลน์)

แนวคิดการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา เป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่บูรณาการความรู้ใน 4 สหวิทยาการ ได้แก่ วิทยาศาสตร์ วิศวกรรม เทคโนโลยี และคณิตศาสตร์โดยเน้นการนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริง รวมทั้งการพัฒนากระบวนการหรือผลผลิตใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตและการทำงาน ช่วยให้นักเรียนสร้างความเชื่อมโยงระหว่าง 4 สหวิทยาการกับชีวิตจริงและการทำงาน การจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ไม่เน้นการท่องจำทฤษฎีหรือกฎทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ แต่

เป็นการสร้างความเข้าใจทฤษฎีหรือกฎเหล่านั้นผ่านการปฏิบัติให้เห็นจริงควบคู่กับการพัฒนาทักษะการคิด ตั้งคำถามแก้ปัญหาและการหาข้อมูลและวิเคราะห์ข้อค้นพบใหม่ ๆ พร้อมทั้งสามารถนำข้อค้นพบนั้นไปใช้หรือบูรณาการกับชีวิตประจำวันได้ การจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษามีลักษณะ 5 ประการได้แก่ 1) เป็นการสอนที่เน้นการบูรณาการ 2) ช่วยนักเรียนสร้างความเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาวิชาทั้ง 4 กับชีวิตประจำวันและการทำอาชีพ 3) เน้นการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 4) ทำทลายความคิดของนักเรียน และ 5) เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและความเข้าใจที่สอดคล้องกับเนื้อหาทั้ง 4 วิชา (สถาบันส่งเสริมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สสวท., กระทรวงศึกษาธิการ, 2557 : 53) ผู้วิจัยได้ยึดขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา ของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) 6 ขั้นตอนดังนี้ 1) ระบุปัญหา (Problem Identification) ทำความเข้าใจปัญหาหรือความท้าทาย วิเคราะห์เงื่อนไขหรือข้อจำกัดของสถานการณ์ปัญหา เพื่อกำหนดขอบเขตของปัญหา ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างชิ้นงานหรือวิธีการในการแก้ปัญหา 2) รวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหา (Related Information Search) เป็นการรวบรวมข้อมูลและแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการแก้ปัญหาและประเมินความเป็นไปได้ รวมถึงข้อดีและข้อจำกัด 3) ออกแบบวิธีการแก้ปัญหา (Solution Design) เป็นการประยุกต์ใช้ข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องเพื่อการออกแบบชิ้นงานหรือวิธีการในการแก้ปัญหาโดยคำนึงถึงทรัพยากร ข้อจำกัด และเงื่อนไขตามสถานการณ์ที่กำหนด 4) วางแผนและดำเนินการแก้ปัญหา (Planning and Development) เป็นการกำหนดลำดับขั้นตอนของการสร้างชิ้นงานหรือวิธีการ แล้วลงมือสร้างชิ้นงานหรือพัฒนาวิธีการเพื่อใช้ในการแก้ปัญหา 5) ทดสอบ ประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขวิธีการแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน (Testing, Evaluation and Design Improvement) เป็นการทดสอบและประเมินการใช้งานของชิ้นงานหรือวิธีการ โดยผลที่ได้สามารถนำมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมที่สุด 6) นำเสนอวิธีการแก้ปัญหา ผลการแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน (Presentation) เป็นการนำเสนอแนวคิดและขั้นตอนการแก้ปัญหาของการสร้างชิ้นงานหรือการพัฒนาวิธีการให้ผู้อื่นเข้าใจและได้ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาต่อไป (สถาบันส่งเสริมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ, 2557 : 57)

ด้วยสาเหตุดังกล่าวอเมริกาจึงใช้แนวคิดของ STEM เป็นจุดเน้นในการจัดการศึกษาสร้างหลักสูตรตลอดจนการจัดการเรียนการสอนทุกระดับ ตั้งแต่เด็กเล็กไปจนถึงอุดมศึกษา จน STEM Education เป็นสโลแกนของประเทศอเมริกาสมาคมครูวิทยาศาสตร์ของประเทศอเมริกา (National Science Teachers Association – NSTA) กล่าวว่า ทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 คือ ทักษะการเรียนรู้ทางนวัตกรรม ทักษะการเข้าถึงข้อมูล สื่อ เทคโนโลยี ทักษะชีวิตและการประกอบอาชีพ ทักษะการปรับตัว ทักษะการสื่อสารขั้นสูง และทักษะทางสังคม ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการบริหารจัดการตนเองและการพัฒนาตนเอง และทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ และมองว่า STEM Education เป็นแนวคิดสำคัญที่ช่วยสร้างรากฐานมั่นคงเกี่ยวกับทักษะสำคัญทั้ง 8 ทักษะตามที่กล่าวมานอกจากนี้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับศาสตร์ STEM ยังถูกกำหนดเป็นคุณสมบัติพื้นฐานสำหรับการสมัครงานหลายๆ วิชาชีพในอเมริกาอีกด้วย (ยศวีร์ สายฟ้า, 2555 : ออนไลน์)

เมื่อพิจารณาสภาพปัจจุบันและความคาดหวังในอนาคตของการศึกษาไทย จะพบว่ามัลักษณะคล้ายกับประเทศสหรัฐอเมริกา นั่นคือหากไม่สามารถปรับปรุงคุณภาพการศึกษาจะต้องเกิดความล้าหลังประเทศอื่นๆในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดังนั้นแนวคิด STEM Education จึงเป็นแนวคิดที่น่าสนใจและควรนำมาศึกษาทดลองกับบริบทของการศึกษาไทย ซึ่งหากได้ผลดีย่อมจะได้แนวทางการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทย (อาจนรงค์ มโนสุทธิฤทธิ์, 2558 : 6)

การศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศไทยในปัจจุบันซึ่งมีหลายประการ ที่สำคัญได้แก่ 1. จำนวนผู้เรียนสายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีลดลงในทุกระดับ 2. การประเมินผลทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติอันได้แก่การทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-NET) และ PISA ซึ่งเป็นชื่อย่อของการทดสอบ Programme for International Student Assessment โดยเป็นการทดสอบที่จัดทำขึ้นจากหน่วยงานของ OECD (Organization for the Economic Cooperation and Development) โดยผลการทดสอบบ่งชี้ว่าการศึกษาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ในระดับโรงเรียนมีคุณภาพต่ำโดยเฉลี่ย และ 3. การจัดการศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไม่สนองความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพซึ่งต้องการกำลังคนที่มีความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการผลิตและการบริการที่มีการแข่งขันสูงในอนาคต

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) เล็งเห็นความจำเป็นในการเร่งพัฒนา กำลังคนที่ไม่เพียงแต่มีความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์คณิตศาสตร์และเทคโนโลยีแต่สามารถประยุกต์ใช้ ความรู้ดังกล่าวในการดำรงชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพอีกทั้งมีทักษะที่พร้อมสำหรับโลกในศตวรรษที่ 21 กล่าวคือ เป็นผู้ที่มีทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยีทักษะด้าน ชีวิตและอาชีพ ซึ่งทักษะต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นในการส่งเสริมการทำงานและประกอบอาชีพ อีกทั้งยังเป็น ทักษะที่จะช่วยเสริมสร้างให้เป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าของผลผลิต สสวท. จึงได้ปรับยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาวิทยาศาสตร์คณิตศาสตร์และเทคโนโลยีให้เน้นความรู้และทักษะที่ เหมาะสมกับการประกอบอาชีพในเศรษฐกิจและสังคมยุคที่มีการแข่งขันสูง โดยทาง สสวท. ได้นำการจัดการ เรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษามาเผยแพร่ให้กับสถานศึกษา หน่วยงานทางด้านการศึกษาและบุคลากร ทางการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้เยาวชนไทยได้พัฒนาทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ การ แก้ปัญหา รวมทั้งเห็นความสำคัญของการเรียนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยีต่อไป ในการจัดการ เรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการมีความสำคัญต่อผู้เรียนคือ ส่งเสริมให้ ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ใช้ความรู้ในวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยีและกระบวนการออกแบบทางวิศวกรรม ผู้เรียนมีความเข้าใจสาระและกระบวนการทาง วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์มากขึ้นทำให้ผู้เรียนเกิดการถ่ายโอนการเรียนรู้ สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ ระหว่างความคิดรวบยอดในศาสตร์ต่าง ๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียน ผู้เรียนเห็น

ความสัมพันธ์และคุณค่าของสิ่งที่เรียนกับชีวิตจริง (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.), 2557 : 54)

จากความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับเนื้อหาที่มีการจัดการเรียนรู้ในชั่วโมงเรียนปกติ และการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมหรือโครงการที่มุ่งแก้ไขปัญหาที่พบเห็นในชีวิตจริง เพื่อฝึกประสบการณ์ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และอาจนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร จึงได้ขับเคลื่อนโรงเรียนสะเต็มศึกษาภายในจังหวัดพิจิตร ให้เป็นไปตามแนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาในโรงเรียน และจากการดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายลงสู่การปฏิบัติในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ทำให้ทราบถึงผลการทดสอบทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (O-NET) และ PISA อยู่ในระดับต่ำ และในระยะที่ผ่านมายังไม่ปรากฏแนวทางที่ชัดเจนในการบริหารจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาในโรงเรียน เนื่องจากความแรงดันของนโยบายการขับเคลื่อนและความแตกต่างของบริบทโรงเรียนแต่ละขนาด ซึ่งถือว่ายังเป็นอุปสรรคในการขับเคลื่อนนโยบายอย่างเป็นระบบในครั้งนี้

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาหาสภาพและแนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร เพื่อเป็นแนวทางทางการดำเนินงานสำหรับผู้บริหารโรงเรียน และครูสะเต็มศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพในการบริหารจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร จำนวน 30 โรงเรียน จำนวน 1,037 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 30 คน ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้เทคโนโลยี จำนวน 90 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 120 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยเลือกเก็บข้อมูลจากโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาการ

จัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตรจำนวน 30 โรงเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาศาภาพการบริหารจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตรผู้วิจัยใช้แบบสอบถามสภาพการบริหารจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตรแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบด้วยเพศ ขนาดโรงเรียน ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 สภาพการบริหารจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) การกำหนดนโยบายการบริหารจัดการเรียนรู้แบบสะเต็ม 2) การพัฒนาบุคลากรสำหรับปฏิบัติตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็ม 3) การตรวจสอบผลการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็ม และ 4) การปรับปรุงการพัฒนาการเรียนรู้แบบสะเต็ม แบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 40 ข้อ ประกอบด้วย

- 1) การกำหนดนโยบายการบริหารจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มจำนวน 10 ข้อ
- 2) การพัฒนาบุคลากรสำหรับปฏิบัติตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็ม จำนวน 10 ข้อ
- 3) การตรวจสอบผลการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็ม จำนวน 10 ข้อ
- 4) การปรับปรุงการพัฒนาการเรียนรู้แบบสะเต็มจำนวน 10 ข้อ

มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับโดยมีเกณฑ์ในการเลือกตอบในส่วนของการดำเนินงานตามองค์ประกอบของสถานศึกษาพอเพียง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามสภาพการบริหารจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

3.2 ติดต่อขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ถึงผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตรเพื่อขออนุญาตเพื่อทำการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

3.3 ส่งแบบสอบถามพร้อมกับหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล ไปยังสถานศึกษา ที่เป็นเข้าร่วมโครงการพัฒนาการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร และประสานขอความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตรในการตอบแบบสอบถาม

3.4 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 120 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 120 ฉบับ ตรวจสอบความสมบูรณ์คิดเป็นร้อยละ 10

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่และค่าร้อยละนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย

4.2 ข้อมูลและสภาพการบริหารจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย (และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยกำหนดเกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554 : 23)

4.51-5.00 หมายถึง สภาพการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมากที่สุด

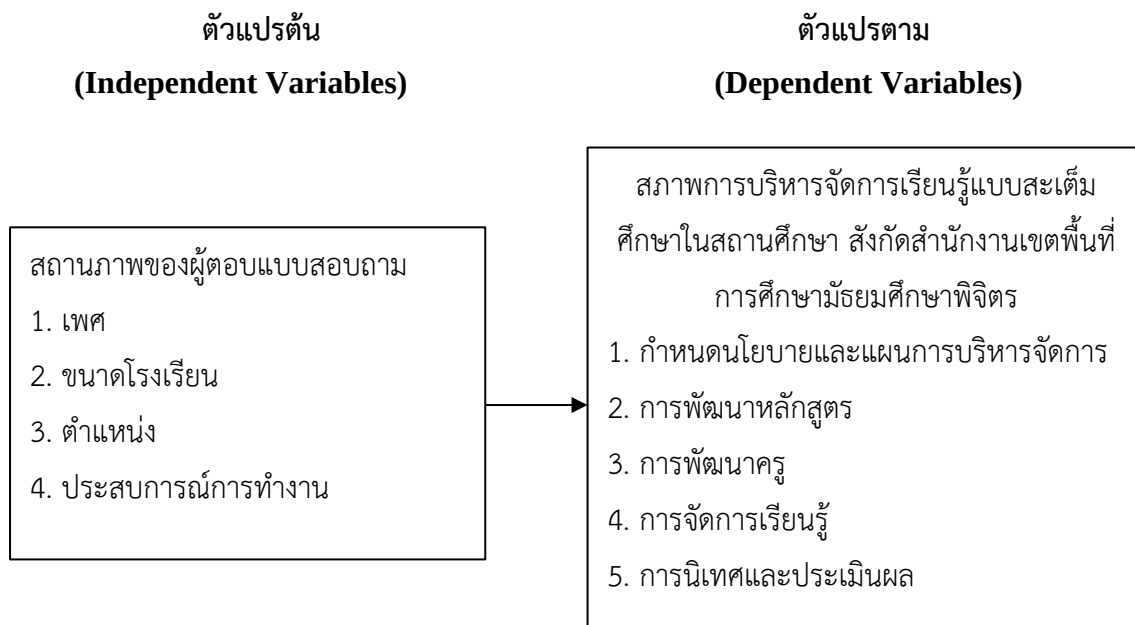
3.51-4.50 หมายถึง สภาพการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมาก

2.51-3.50 หมายถึง สภาพการบริหารจัดการ อยู่ในระดับปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง สภาพการบริหารจัดการ อยู่ในระดับน้อย

1.00- 1.50 หมายถึง สภาพการบริหารจัดการ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. วิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่เพศ ขนาดโรงเรียน ตำแหน่ง และประสิทธิภาพการทำงานโดยใช้ค่าร้อยละ

ตาราง 1 แสดงจำนวนร้อยละจำแนกตามเพศ ขนาดโรงเรียน ตำแหน่ง และประสิทธิภาพการทำงาน

ที่	รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1.	เพศ		
1.1	ชาย	57	47.50
1.2	หญิง	63	52.50
	รวม	120	100.00
2.	ตำแหน่ง		
2.1	ผู้บริหารสถานศึกษา	30	25.00
2.2	ครู	90	75.00
	รวม	120	100.00
3.	วุฒิการศึกษา		
3.1	ต่ำกว่าปริญญาตรี	-	-
3.2	ปริญญาตรี	71	59.20
3.3	สูงกว่าปริญญาตรี	49	40.80
	รวม	120	100.00
4.	ประสบการณ์ในการทำงาน		
4.1	ต่ำกว่า 5 ปี	36	30.0
4.2	ระหว่าง 5 – 10 ปี	38	31.70
4.3	มากกว่า 10 ปี	46	38.30
	รวม	120	100.00

จากตาราง 1 แสดงจำนวนร้อยละจำแนกตาม เพศ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสิทธิภาพการทำงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 120 คน เมื่อจำแนกตามเพศ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 52.50 จำแนกตามตำแหน่งเป็นตำแหน่งครูคิดเป็นร้อยละ 75.00 และตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 25.00 วุฒิการศึกษา ส่วนใหญ่สูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 40.80และจำแนกตามประสิทธิภาพในการทำงาน พบว่า ส่วนใหญ่มีประสบการณ์มากกว่า10 ปี คิดเป็นร้อยละ 38.30

2. ผลการศึกษาสภาพการบริหารจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

ตาราง 2 แสดงค่าเฉลี่ยค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการบริหารจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตรในภาพรวม

ข้อ	สภาพการบริหารจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1.	ด้านการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการเรียนรู้แบบสะเต็ม	4.09	0.55	มาก
2.	ด้านการพัฒนาบุคลากรสำหรับปฏิบัติตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็ม	4.11	0.57	มาก
3.	ด้านการตรวจสอบผลการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็ม	4.08	0.58	มาก
4.	ด้านการปรับปรุงการพัฒนาการเรียนรู้แบบสะเต็ม	4.16	0.59	มาก
รวม		4.11	0.51	มาก

จากตาราง 2 พบว่า สภาพการบริหารจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตรในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.11$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด ได้แก่ ด้านการปรับปรุงการพัฒนาการเรียนรู้แบบสะเต็ม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.16$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการพัฒนาบุคลากรสำหรับปฏิบัติตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็ม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.11$) และด้านที่มีการปฏิบัติต่ำที่สุด ได้แก่ ด้านการตรวจสอบผลการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็ม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.08$)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพการบริหารจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตรในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากอาจเนื่องมาจากการบริหารจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตรซึ่งมีความเชื่อมโยงกับเนื้อหาที่มีการจัดการเรียนรู้ในชั่วโมงเรียนปกติ และการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมหรือโครงการที่มุ่งแก้ไขปัญหที่พบเห็นในชีวิตจริง เพื่อฝึกประสบการณ์ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และอาจนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร จึงได้ขับเคลื่อนโรงเรียนสะเต็มศึกษาภายในจังหวัดพิจิตร ให้เป็นไปตามแนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้แบบสะ

เต็มศึกษาในโรงเรียน และจากการดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายลงสู่การปฏิบัติในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ทำให้ทราบถึงผลการทดสอบทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (O-NET) และ PISA อยู่ในระดับต่ำ และในระยะที่ผ่านมายังไม่ปรากฏแนวทางที่ชัดเจนในการบริหารจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาในโรงเรียน เนื่องจากความเร่งด่วนของนโยบายการขับเคลื่อนและความแตกต่างของบริบทโรงเรียน แต่ละขนาดซึ่งถือว่ายังเป็นอุปสรรคในการขับเคลื่อนนโยบายอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชลี เกตุบำรุง (2564 : 1-17) การบริหารจัดการการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารจัดการการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในสถานศึกษาภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับงานวิจัยของณพงศ์ วรรณพิรุณ (2559 : 84-96) รูปแบบการเรียนการสอนแบบสะเต็มศึกษาในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อเสริมสร้างทักษะความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผลการวิจัยสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านที่พัฒนาขึ้น มีคะแนนประเมินผลงานสร้างสรรค์นวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อยู่ในระดับดีมากและสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุวดี แสงจันทร์ (2564 : 78) แนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาสำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอภิปรายผลดังนี้

1.1 ด้านการกำหนดนโยบายและแผนการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาอยู่ในระดับมากพบว่า การดำเนินงานที่มีเป้าหมายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้นั้นเป็นแนวทางในการดำเนินงานรอบทิศทาง การบริหารปฏิบัติงานของแบบสะเต็มศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ในการแก้ไขปัญหาและนำมาซึ่งความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติให้เกิดสร้างความตระหนักรู้และพิจารณาเลือกหัวข้อประเด็นปัญหาเพราะต้องตระหนักถึงสภาพปัญหา หรือภาวะที่มีแรงบันดาลใจที่จะทำสิ่งที่ดีงามอะไรบางอย่างที่เป็นความฝันหรืออุดมคติ ที่เกิดจากผู้เรียนเองปัญหาต้องสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ภูมิสังคม ทำทนาย สร้างให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็น อยากทดลองและเป็นประเด็นที่นำไปสู่องค์ความรู้ใหม่ หรือต่อยอดจากสิ่งที่รู้แล้ว สามารถนำมาเป็นตัวกำหนดนโยบายและวางแผนโดยใช้รูปแบบการบริหารจัดการแบบสะเต็มศึกษา

1.2 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสะเต็มศึกษาอยู่ในระดับมากการพัฒนาหลักสูตรสะเต็มศึกษาต้องมีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และบริบทของแต่ละโรงเรียนที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้การคิดวิเคราะห์กระบวนการแก้ปัญหา และการทำงานเป็นทีมเน้นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน สภาพแวดล้อมในชุมชน การระดมความคิดวางแผนงาน โดยร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและสืบสาวหาสาเหตุ การวางแผนเป้าหมายและวิธีการแก้ปัญหา การรวบรวมข้อมูล ศึกษาเอกสารหาความรู้เพิ่มเติมจากวิทยุ ตำราและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาประมวลเพื่อจัดเตรียมสำหรับหลักสูตรสะเต็มศึกษา โครงการดำเนินงานมาบูรณาการในหลักสูตรเพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสะเต็มศึกษา

1.3 ด้านการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาอยู่ในระดับ มาก ชี้ให้เห็นว่า เมื่อได้หัวข้อที่จะศึกษา มาสู่กระบวนการเก็บข้อมูลวางแผนอย่างรอบคอบออกแบบกิจกรรมให้ครอบคลุมประเด็นที่อยากเรียนรู้ จัดทำ ปฏิทินการดำเนินงาน และดำเนินการเป็นลำดับขั้นตอน บันทึกสิ่งที่ทำเพื่อนำมาวิเคราะห์ผลให้ใกล้เคียงความเป็นจริง ให้เกี่ยวข้องที่เป็นทฤษฎี และนำมาทดลอง ค้นคว้าหาคำตอบ ตามจุดประสงค์ที่ต้องการ โดยอาจนำ วงจรคุณภาพ PDCA มาเป็นกรอบในการดำเนินงาน และลงมือปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

1.4 ด้านการวิจัยและพัฒนาสะเต็มศึกษาอยู่ในระดับมากแนวทางการบริหารจัดการแบบสะเต็มศึกษาสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 นิเทศติดตามการทำงานในการจัดการเรียนรู้ของครูในการพัฒนาสะเต็มศึกษาของครูอย่างเป็นระบบ โดยการใช้พบปะแลกเปลี่ยน เสนอร่วมกันและสะท้อนผลหลังการปฏิบัติงานหรือ AAR (After Action Review) เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และพัฒนาประสิทธิภาพงานการดำเนินงานและพัฒนาครูอย่างสม่ำเสมอเนื่อง ด้วยการประเมินผลการดำเนินงานเป็นรายเดือน รายภาคเรียน และปีการศึกษา โดยเฉพาะแผนการจัดการเรียนรู้ที่ครูที่เกี่ยวข้อง ได้รับการอบรมและนำไปปฏิบัติการสอนในกิจกรรมแก่ผู้เรียน และให้รายงานผลผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสะเต็มศึกษาตามความเหมาะสม เพื่อให้ได้ข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานแนวทางการบริหารจัดการแบบสะเต็มศึกษาสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคายเขต 2

ผลการศึกษาสภาพการบริหารจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตรในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากอาจเนื่องมาจากการบริหารจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตรซึ่งมีความเชื่อมโยงกับเนื้อหาที่มี การจัดการเรียนรู้ในชั่วโมงเรียนปกติ และการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมหรือโครงการที่มุ่งแก้ไขปัญหาที่พบเห็นในชีวิตจริง เพื่อฝึกประสบการณ์ก่อให้เกิดความคิด สร้างสรรค์ และอาจนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร จึง ได้ขับเคลื่อนโรงเรียนสะเต็มศึกษาภายในจังหวัดพิจิตร ให้เป็นไปตามแนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาในโรงเรียน และจากการดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายลงสู่การปฏิบัติในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ทำให้ทราบถึงผลการทดสอบทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (O-NET) และ PISA อยู่ในระดับต่ำ และในระยะที่ผ่านมายังไม่ปรากฏแนวทางที่ชัดเจนในการบริหารจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาในโรงเรียน เนื่องจากความเร่งด่วนของนโยบายการขับเคลื่อนและความแตกต่างของบริบทโรงเรียน แต่ละขนาดซึ่งถือว่ายังเป็นอุปสรรคในการขับเคลื่อนนโยบายอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยใช้

ผลจากการศึกษาสภาพการบริหารจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ด้านที่ต้องการให้เกิดขึ้นหรือต้องการพัฒนาสูงสุดคือ ด้านการตรวจสอบผลการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษานั้นสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตรควรจัดทำวิจัยในชั้นเรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา การจัดอบรมกระบวนการและความสำคัญของสะเต็มศึกษาให้แก่ครูผู้สอนและพัฒนาสะเต็มอย่างต่อเนื่อง การจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษา การจัดทำโครงการสะเต็มศึกษาของโรงเรียน โรงเรียนเข้าร่วมแข่งขันทั้งในระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับจังหวัดจัดเวทีแข่งขันการนำเสนอผลงานเกี่ยวกับการบริหารสะเต็มด้วยครูและนักเรียน เพื่อให้ผู้สอนและนักเรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำเสนอความคิด ผลงานที่ได้จากการปฏิบัติจริง และมีเวทีสรุปประจำปีละ 1 ครั้ง เพื่อนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้า ตลอดปี ทั้งเครือข่ายระดับกลุ่ม เขตพื้นที่ ภูมิภาคและประเทศ เพื่อพัฒนาวิชาชีพด้านการบริหารจัดการแบบสะเต็มศึกษา และสถานศึกษาโดยผู้บริหารให้การสนับสนุนการดำเนินงานต่าง ๆ ของแนวทางการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาสร้างอาชีพในการทำงาน สร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ช่วยในการทำงาน และตลอดจนส่งเสริมเกื้อหนุนสร้างขวัญกำลังใจแก่ครู

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ผลจากการศึกษาสภาพการบริหารจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ด้านที่ต้องการให้เกิดขึ้นหรือต้องการพัฒนาสูงสุดคือ ด้านการตรวจสอบผลการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษานั้นสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร
2. ควรมีการศึกษาและเปรียบเทียบผลและผลสัมฤทธิ์ของการจัดกิจกรรมในลักษณะต่าง ๆ ที่เป็นการรวมตัวกันเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการแบบสะเต็มศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- ณพงศ์ วรรณพิรุณ (2559). รูปแบบการเรียนการสอนแบบสะเต็มศึกษาในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อเสริมสร้างทักษะความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. *วารสารการอาชีวศึกษาและเทคโนโลยี*. 6 (12), 84-96.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: บริษัท สุวีริยาสาส์น จำกัด.
- ยุวดี แสงจันทร์. (2564). *แนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาสำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2*. สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- ยศวีร์ สายฟ้า. (2555). การเสริมสร้าง วิทยาเทคโนโลยีศิลปะ และคณิตศาสตร์ด้วย STEAM Model .
ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2564. แหล่งที่มา: [http://www.educathai.com/
workshop_download_handout_download.php?id=60&page=4](http://www.educathai.com/workshop_download_handout_download.php?id=60&page=4)
- รติพร สุดเสนาะ. (2556). ทำไมต้องเป็นการเรียนรู้แบบ STEM Education. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 15
พฤศจิกายน 2564. แหล่งที่มา: <http://lekraporn.wordpress.com/type/video>.
- สถาบันส่งเสริมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). *ความรู้เบื้องต้นสะเต็ม*.
กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกระทรวงศึกษาธิการ.
- อาจณรงค์ มโนสุทธิฤทธิ์ และคณะ. (2558). *รูปแบบการพัฒนาครูมัธยมศึกษาให้มีความสามารถด้านการ
ออกแบบบทเรียน STEM Education โดยการศึกษาบทเรียนและเครือข่ายสังคมออนไลน์*. ชลบุรี:
มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อัญชลี เกตุบำรุง (2564). การบริหารจัดการการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ. 6 (7), 1-17.

การบริหารจัดการรูปแบบ SUPAWAN (SUPAWAN MODEL) ที่มีประสิทธิผล
ต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” โรงเรียนชุมชน
บ้านประโดก – โคกไผ่ (สถิตยวิริยคุณ)

**The Effective Management of Supawan Model Toward Local Curriculum
Development "Khanom Jeen Pradok" Ban Pradok Community
School– Khok Phai (Sathit Wiriyakun)**

สุพวรรณ ชูกานต์กุล

โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตยวิริยคุณ)

Supawan Chukankul

Ban Pradok-Kok Phai Community School (Statit Wiriyakun)

E-mail: supawan.ch@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการรูปแบบ SUPAWAN (ที่มีประสิทธิผลต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” ดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” โดยศึกษาสภาพจากการสอบถามความคิดเห็นของครูบุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ปกครองและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เกี่ยวกับสภาพการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” จำนวน 70 คน ที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง และศึกษาแนวทางการบริหารจัดการรูปแบบ SUPAWAN ที่มีประสิทธิผลต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตยวิริยคุณ) จากการสัมภาษณ์ครูและบุคลากร จำนวน 9 คน วิทยากรท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่น 10 คน รวมจำนวน 19 คนที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง 2) การสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารจัดการรูปแบบ SUPAWAN ที่มีประสิทธิผลต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” โดยนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มากร่างรูปแบบการบริหารจัดการ แบบ SUPAWAN ที่มีประสิทธิผลต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” และตรวจสอบความเหมาะสมโดยใช้วิธีการประชุมสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group Discussion) จำนวน 7 คน ที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง 3) การประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการ แบบ SUPAWAN (SUPAWAN Model) ที่มีประสิทธิผลต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” โดยการสอบถามความคิดเห็นของครูและบุคลากร หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ผู้แทนคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้แทนภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้แทน

* วันรับบทความ: 27 มกราคม 2565; วันแก้ไขบทความ 10 กุมภาพันธ์ 2565; วันตอบรับบทความ: 11 กุมภาพันธ์ 2565

Received: January 27, 2022; Revised: February 19, 2022; Accepted: February 22, 2022

ผู้ปกครองและผู้แทนองค์กรท้องถิ่น จำนวน 67 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหรร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุดคือ ปัจจัยการบริหารจัดการหลักสูตร และแนวทางการบริหารจัดการรูปแบบ SUPAWAN ที่มีประสิทธิผลต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” ประกอบด้วย หลักการ แนวคิดในการบริหารจัดการ กระบวนการขับเคลื่อนการบริหารจัดการ ปัจจัยการบริหารจัดการหลักสูตร กระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร และประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารจัดการ

2. รูปแบบการบริหารจัดการ แบบ SUPAWAN (SUPAWAN Model) ที่มีประสิทธิผลต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” ประกอบด้วย 1) หลักการแนวคิดในการบริหารจัดการ 2) กระบวนการขับเคลื่อนการบริหารจัดการ 3) องค์ประกอบในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” 4 องค์ประกอบ คือ (1) บริบท ได้แก่ สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกโรงเรียน (2) ปัจจัยการบริหารจัดการหลักสูตร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครู หลักสูตร สื่อ/แหล่งเรียนรู้ ทรัพยากรและสภาพแวดล้อม (3) กระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร ได้แก่ การวิเคราะห์หลักสูตร การกำหนดจุดหมาย การจัดทำหลักสูตรด้วยเครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่น การใช้หลักสูตรโดยใช้เทคโนโลยีและภูมิปัญญาท้องถิ่น การนิเทศหลักสูตร การประเมินหลักสูตร และ (4) ประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น ได้แก่ ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์

3. ผลการประเมินความเป็นไปได้ของการบริหารจัดการ แบบ SUPAWAN (SUPAWAN Model) ที่มีประสิทธิผลต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตยวีริยคุณ) พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.44$)

คำสำคัญ : รูปแบบ ศุภวรรณ (โมเดล ศุภวรรณ); ขนมจีนประโดก

Abstracts

The purpose of the research was to study the management of the SUPAWAN model effecting on the development of local curriculum “Khanom Jeen Pradok”. The research was conducted in 3 steps as follows: 1) Study the conditions and management guidelines of local curriculum "Khanom Jeen Pradok" Ban Pradok Community School - Khok Phai (Sathit Wiriyakun) by asking opinions of teachers, personnel, basic education committees, local wisdom, parents and stakeholders totaling of 70 people as selected by purposive sampling, and studying the management of the SUPAWAN model effecting on the development of local curriculum “Khanom Jeen Pradok” Ban Pradok-Kok Phai Community School (Sathit Wiriyakun) from interviews with 9 teachers and personnel, 10 local speakers and local wisdom,

totaling 19 by purposive sampling. 2) Creating and examining the management model of SUPAWAN model effecting on the development of local curriculum “Khanom Jeen Pradok” Ban Pradok-Kok Phai Community School (Sathit Wiriyakun) by using the information from step 1 to draft a management model SUPAWAN model effecting on the development of local curriculum. “Khanom Jeen Pradok” Ban Pradok-Kok Phai Community School (Sathit Wiriyakun) and assessed suitability by using a focus group discussion method of 7 persons acquired by purposive sampling. 3) The evaluation results of the possibility of the management of the SUPAWAN model effecting on the development of local curriculum “Khanom Jeen Pradok” Ban Pradok-Kok Phai Community School (Sathit Wiriyakun) by asking the opinions of teachers and staff, Head of Academic Department, representatives of basic educational institutions, representatives of local wisdom, representatives of parents and representatives of local organizations, 67 people. The data was analyzed by the percentage, mean, standard deviation and content analysis.

The results of the research found that 1. The condition of curriculum management in local curriculum “Khanom Jeen Pradok” Ban Pradok-Kok Phai Community School (Sathit Wiriyakun), the overall is at a high level. The element with the highest mean was a curriculum management process. The element with least mean was curriculum management factors and management guidelines for the SUPAWAN model effecting on the development of local curriculum “Khanom Jeen Pradok” Ban Pradok-Kok Phai Community School (Sathit Wiriyakun) consisted of principles, management concepts, driven process management, curriculum management factors, curriculum management process, and the effectiveness of management model. 2. The management of the SUPAWAN model effecting on the development of local curriculum “Khanom Jeen Pradok” Ban Pradok-Kok Phai Community School (Sathit Wiriyakun) consisted of 1) principles and management concepts 2) driven process management 3) elements of local curriculum development “Knom Jeen Pradok” had 4 components: (1) the context, which is inside and outside the school environment; (2) the factors of curriculum management: school administrators, teachers, curriculum, media/learning resources, atmosphere and environment (3) curriculum management process, including curriculum analysis, goal setting, curriculum development with local wisdom cluster, using the curriculum with technology, local wisdom curriculum supervision, and (4) the effectiveness of the local curriculum management model, for instant learner learning outcomes and desirable characteristics. 3. The evaluation results of the possibility of the management of the SUPAWAN model effecting on the development of local curriculum “Khanom Jeen Pradok” Ban Pradok-Kok Phai Community School (Sathit Wiriyakun) found that the overall was at the highest level.

Keywords: Management of SUPAWAN Model; Khanom Jeen Pradok.

บทนำ

ในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงทางบริบทและสภาพแวดล้อมอย่างรวดเร็ว พบการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การเมือง วัฒนธรรม อย่างชัดเจน และเป็นยุคที่มีการแข่งขันสูง ดังนั้นการเตรียมความพร้อมให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทุกด้าน และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข ในสภาพแวดล้อมของยุคศตวรรษที่ 21 จึงเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็น การศึกษาเป็นรากฐานของการพัฒนาคนในทุก ๆ ด้าน ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 4 ระบุว่า “การศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นจากสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิต” สะท้อนให้เห็นว่าการศึกษาจะพัฒนาคนให้มีลักษณะตามที่สังคมต้องการ เพื่อให้คนเป็นปัจจัยในการพัฒนาด้านอื่น ๆ ต่อไป ดังนั้น การศึกษาจึงต้องเร่งดำเนินการปฏิรูป เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ดังที่กลุ่มวิจัยและพัฒนานโยบาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559 : 2) มีนโยบายเร่งปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐานและพัฒนาความแข็งแกร่งทางการศึกษา เพื่อสร้างและพัฒนาคนไทยให้เป็น คนดี คนเก่ง สามารถอยู่ในสังคมและก้าวหน้าโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง ไปอย่างมีความสุข ซึ่งในการจัดการศึกษามีหลักสูตร เป็นตัวกำหนดแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ผู้เรียนและเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดอนาคตของสังคมนั้น ๆ เพราะหลักสูตรจัดทำขึ้นด้วยความร่วมมือของบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ในการนำไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หรือจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียน พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถไปสู่มาตรฐานการเรียนรู้ มีทักษะจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ดังที่ ขวลิท ชูกำแพง (2559 : 13) ที่กล่าวว่า หลักสูตรบอกความเจริญของประเทศ ประเทศใดที่มีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัยและมีประสิทธิภาพย่อมนำไปสู่คุณภาพของคนในประเทศนั้น ๆ

“บ้านประโดก” เป็นชื่อของหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ใน ตำบลหมื่นไวย อำเภอมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา มีลักษณะภูมิประเทศตั้งอยู่บนเนินสูงคล้ายเกาะมีน้ำล้อมรอบ โอบล้อมด้วยทุ่งนา เป็นถิ่นที่ตั้งเดิมของชนชาวภาคอีสาน ชื่อบ้านตามภาษาท้องถิ่นเรียกว่า “บ้านป่าโดน” ต่อมาเพี้ยนเป็น “บ้านป่าโดก” และเป็น “บ้านประโดก” ในปัจจุบันชาวบ้านประโดกได้สืบทอดภูมิปัญญาการทำอาหารประจำท้องถิ่นจากบรรพบุรุษ คือ ขนมจีนประโดกที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น การผลิตแต่ละขั้นตอนมีความประณีตพิถีพิถัน เส้นขนมจีนเหนียวนุ่มหนึบ ด้วยใช้ข้าวสารค่างปีนมาหมัก แล้วใช้กระสอบทับทิ้งไว้ประมาณ 2-3 วัน พอข้าวสารเปื่อยได้ที่ นำไปโม่ให้ละเอียดแล้วกรองเอาน้ำออกเหลือแต่เนื้อแป้งเหลวๆ หลังจากนั้นตั้งทิ้งไว้สักพัก ก่อนเทใส่ถุงผ้ารัดน้ำให้เหลือแต่เนื้อแป้ง แล้วใช้ของหนักทับทิ้งไว้ 1 คืน รุ่งขึ้นจึงนำแป้งที่ได้ไปต้มพอสุก ส่งเข้าเครื่องไม่จนได้เนื้อแป้งตามต้องการ นำไปปิ้งโรยในน้ำเดือดก็จะได้เส้นขนมจีนเหนียวนุ่มหนึบไม่เหมือนใคร แต่ก่อน

นิยมกินคู่กับน้ำยาป่า ต่อมามีน้ำยากะทิ น้ำพริกหวาน ให้เลือก ความอร่อยเหนียวนุ่มเป็นที่เลื่องลือ จนชนมจิ้นบ้านประโดกขึ้นแท่นเป็นผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP สร้างชื่อเสียงให้แก่เมืองโคราชภายในงานมีร้านชนมจิ้นชื่อดังหลายร้านมารวมตัวกัน มีชนมจิ้นน้ำยาให้ชิมมากมายหลากหลายรส ทั้งน้ำยากะทิ น้ำยาชาดิส จะมีรสชาติเผ็ดมาก จึงได้ชื่อว่าชาดิส น้ำยาไก่ ความเข้มข้นของกะทิ เสิร์ฟพร้อมไก่ชิ้นใหญ่ และมีกิจกรรมสนุกๆ อีกมากมาย ทั้งการแสดงวิถีชีวิตการทำชนมจิ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การประกวดจัดหีบชนมจิ้น การประกวดนวดแป้งลีลา การแข่งขันจับเส้นชนมจิ้นลีลา การแข่งขันทำน้ำยาปลา การแข่งขันทานชนมจิ้นน้ำยาปลา การแข่งขันหีบชนมจิ้นลีลา และการประกวดธิดาชนมจิ้น แผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา ได้กำหนดงานเทศกาลชนมจิ้นประโดก ไว้ทุกปีในการพัฒนาจังหวัด โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและเผยแพร่วัฒนธรรมชนมจิ้นบ้านประโดก ส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนและของดีจังหวัดนครราชสีมา อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของชนมจิ้นเอาไว้ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา, 2559 : ออนไลน์)

ผู้วิจัย ได้ย้ายมาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตย์วิริยคุณ) ในปีการศึกษา 2563 และได้ดำเนินการสำรวจข้อมูลพื้นฐานการบริหารจัดการด้านหลักสูตร พบว่า โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตย์วิริยคุณ) พุทธศักราช 2561 - 2562 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สถานศึกษายังไม่ได้พัฒนาปรับปรุงหลักสูตรท้องถิ่นให้เท่าทันสังคมที่เปลี่ยนแปลง ในลักษณะของรายวิชาเพิ่มเติม มีเฉพาะการนำเสนอสาระท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับชนมจิ้นประโดก หรือแหล่งเรียนรู้สำคัญ ๆ ในชุมชนตำบลหมื่นไวย ไปบูรณาการ กับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หรือการจัดทำโครงการในบางระดับชั้นเท่านั้น ซึ่งยังไม่มีสอดคล้องกับมาตรฐานระบบการประเมินและการประกันคุณภาพการศึกษาที่ระบุว่า สถานศึกษาจะต้องมีหลักสูตรสถานศึกษาสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นอย่างชัดเจน

จากข้อมูลดังกล่าว แสดงถึงความสำคัญและความจำเป็นของการบริหารจัดการหลักสูตร โดยการนำเสนอสาระท้องถิ่นมาจัดทำเป็นรายวิชาเพิ่มเติมในโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานระบบการประเมินและการประกันคุณภาพการศึกษาที่ระบุว่า สถานศึกษาจะต้องมีหลักสูตรสถานศึกษาสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นอย่างชัดเจน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการเสริมสร้างศักยภาพและพัฒนาโรงเรียนให้สามารถบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่นที่สร้างระบบการพัฒนาคุณภาพแก่ผู้เรียน เพื่อตอบสนองการแก้ปัญหาดังกล่าว กล่าวคือ โรงเรียนต้องมีหลักสูตรสถานศึกษาที่มีรายวิชาเพิ่มเติม ที่ส่งเสริมความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เพื่อให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานระบบการประเมินและการประกันคุณภาพการศึกษาที่ระบุว่า “สถานศึกษาจะต้องมีหลักสูตรสถานศึกษาสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นอย่างชัดเจน” ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น “ชนมจิ้นประโดก” ที่ขับเคลื่อนกระบวนการบริหารจัดการโดยใช้แนวคิด แบบ SUPAWAN (SUPAWAN Model) เพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตย์วิริยคุณ) ให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัย การบริหารจัดการ รูปแบบ SUPAWAN (SUPAWAN Model) ที่มีประสิทธิผลต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ขนมหินประโดก”โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สภิตยวิริยคุณ) มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์หลัก

เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการ รูปแบบ SUPAWAN (SUPAWAN Model) ที่มีประสิทธิผลต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ขนมหินประโดก”โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สภิตยวิริยคุณ)

2. วัตถุประสงค์เฉพาะ

2.1 เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น ของโรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สภิตยวิริยคุณ)

2.2 เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารจัดการ แบบ SUPAWAN (SUPAWAN Model) ที่มีประสิทธิผลต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมหินประโดก” โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สภิตยวิริยคุณ)

2.3 เพื่อประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการ แบบ SUPAWAN (SUPAWAN Model) ที่มีประสิทธิผลต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมหินประโดก”โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สภิตยวิริยคุณ)

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัย การบริหารจัดการ รูปแบบ SUPAWAN (SUPAWAN Model) ที่มีประสิทธิผลต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ขนมหินประโดก”โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สภิตยวิริยคุณ)ในครั้งนี้ ได้ดำเนินการศึกษา เป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน บริบทชุมชน ความต้องการและแนวทางในการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมหินประโดก”โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สภิตยวิริยคุณ)

ระยะที่ 2 การสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมหินประโดก”แบบ SUPAWAN (SUPAWAN Model) โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สภิตยวิริยคุณ)

ระยะที่ 3 การประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมหินประโดก”แบบ SUPAWAN (SUPAWAN Model) โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สภิตยวิริยคุณ)

การวิจัยระยะที่ 1การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน บริบทชุมชน ความต้องการและแนวทางในการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมหินประโดก”โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สภิตยวิริยคุณ)

ขั้นที่ 1.1ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน บริบทของชุมชน และความต้องการในการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมหินประโดก”

ขั้นที่ 1.2 สังเคราะห์หลักการ แนวคิดในการบริหารจัดการสถานศึกษาและแนวคิดในการบริหารจัดการและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก”

ขั้นที่ 1.3 ศึกษาแนวทางในการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” โดยการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านขนมจีนประโดก คณะครู นักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ของโรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตย์วิริยคุณ)

การวิจัยระยะที่ 2 การสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” แบบ SUPAWAN (SUPAWAN Model) ที่มีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตย์วิริยคุณ) เป็นการยกร่างและตรวจสอบความเหมาะสมของร่างรูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” แบบ SUPAWAN (SUPAWAN Model) แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 2.1 การยกร่างรูปแบบการบริหารจัดการ แบบ SUPAWAN (SUPAWAN Model) ที่มีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก”

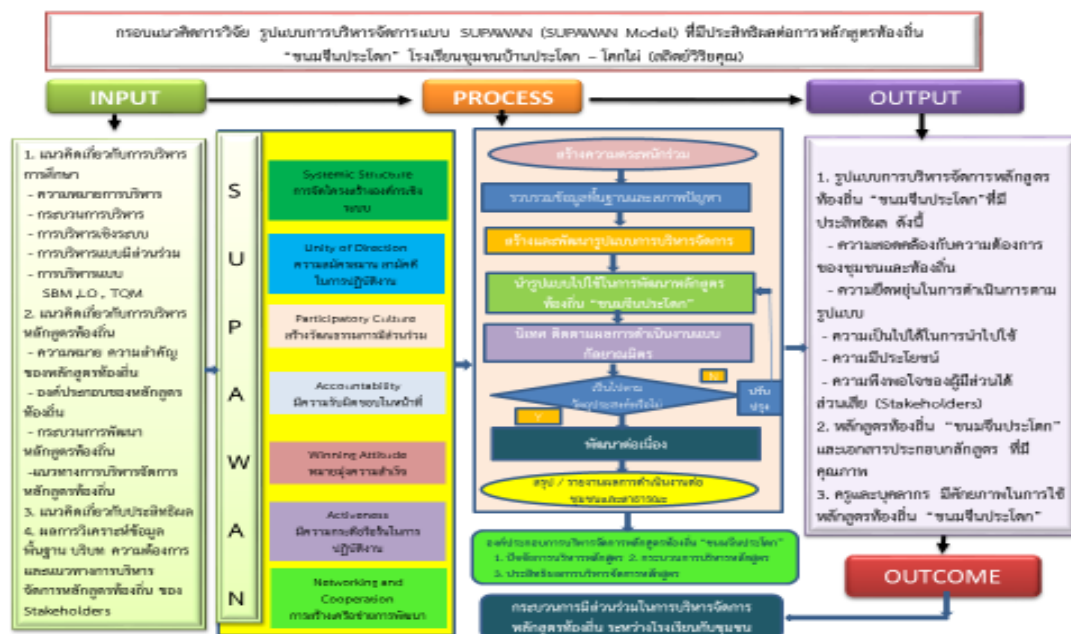
ขั้นตอนที่ 2.2 การตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารจัดการ แบบ SUPAWAN (SUPAWAN Model) ที่มีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก”

การวิจัยระยะที่ 3 การประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการ แบบ SUPAWAN (SUPAWAN Model) ที่มีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก”

การประเมินความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการบริหารจัดการ แบบ SUPAWAN (SUPAWAN Model) ที่มีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” ไปใช้ ดำเนินการ ประเมินความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการบริหารจัดการ แบบ SUPAWAN (SUPAWAN Model) ที่มีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีน ประโดก” โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตย์วิริยคุณ) ได้แก่ ครู และบุคลากร โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตย์วิริยคุณ) จำนวน 9 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 4 คน ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 30 คน ตัวแทนนักเรียนในคณะกรรมการสถานักเรียน จำนวน 15 คน ตัวแทนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านขนมจีนประโดก จำนวน 5 คน และตัวแทนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) จากตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 คน และตัวแทนผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 5 คน รวมจำนวนกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 70 คน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังที่กล่าวแล้ว ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย รูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” แบบ SUPAWAN (SUPAWAN Model) โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตยวิริยคุณ) ดังแสดงในภาพประกอบ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

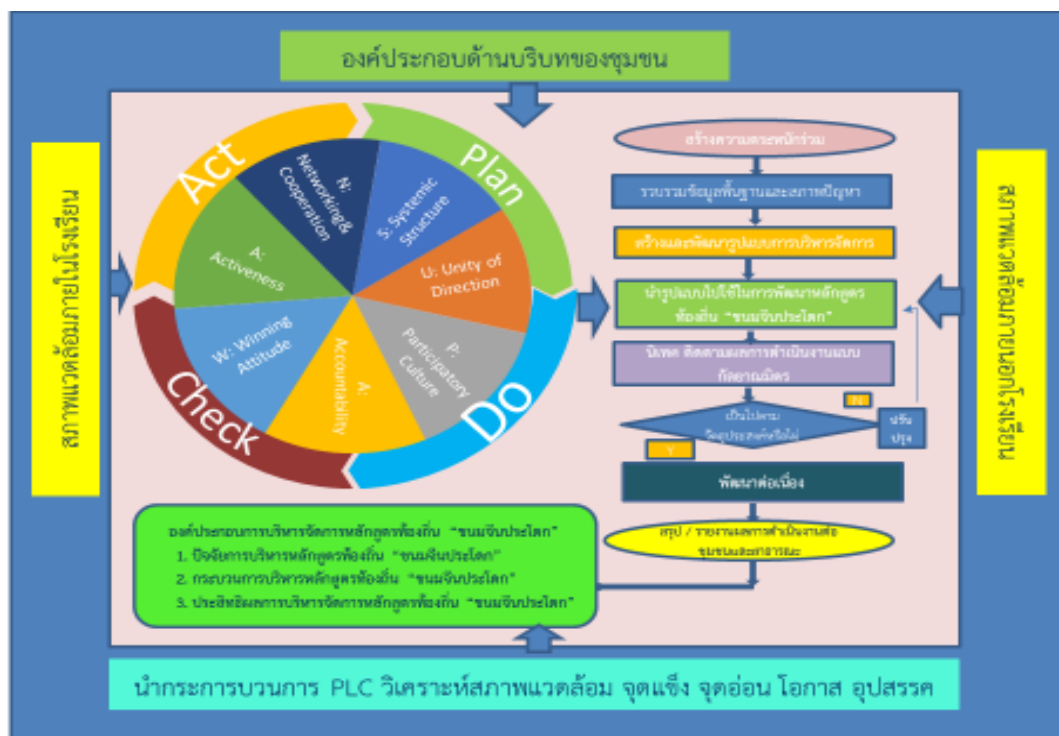
ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” ของโรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตยวิริยคุณ)

ผู้วิจัย ได้ย้ายมาดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตยวิริยคุณ) ในปีการศึกษา 2563 ได้ร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ดำเนินการศึกษาผลการดำเนินงานตามองค์ประกอบ การบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น ประจำปีการศึกษา 2563 โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย 1. ครูและบุคลากร โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตยวิริยคุณ) จำนวน 9 คน 2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 4 คน 3. ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 30 คน 4. ตัวแทนนักเรียนในคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 15 คน 5. ตัวแทนภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านขนมจีนประโดก จำนวน 5 คน 6. ตัวแทนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) จากตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 คน และ 7. ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 5 คน รวม

จำนวนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 70 คน ได้ดำเนินการศึกษาสภาพและแนวทางในการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก”

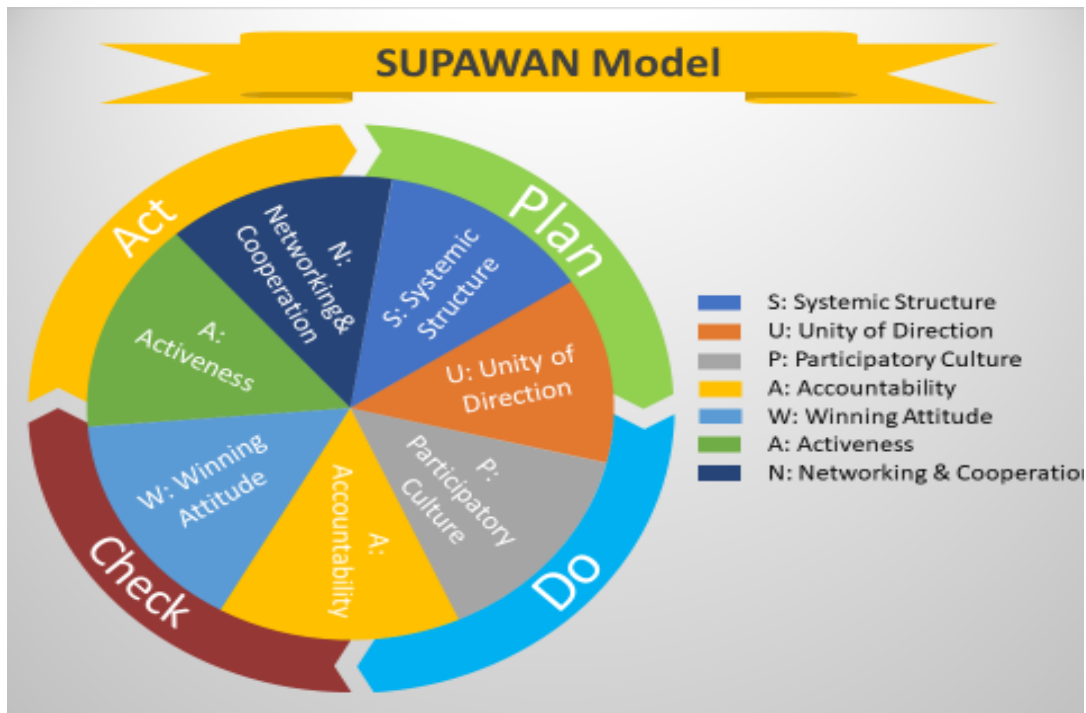
ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เป็นรูปแบบการบริหารจัดการ แบบ SUPAWAN (SUPAWAN Model) ที่มีประสิทธิผลต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตย์วิริยคุณ) ดังแสดงในภาพประกอบ 2 ดังนี้

ภาพประกอบ 2 แสดงรูปแบบการบริหารจัดการแบบ SUPAWAN ที่มีประสิทธิผลต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก”

จากภาพประกอบ 2 รูปแบบการบริหารจัดการ แบบ SUPAWAN (SUPAWAN Model) ที่มีประสิทธิผลต่อการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตย์วิริยคุณ) หลักการแนวคิดในการบริหาร แบบ SUPAWAN ใช้กระบวนการ 7 ขั้นตอน ในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” 4 องค์ประกอบ คือ 1) บริบทของชุมชน 2) ปัจจัยการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น 3) กระบวนการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น และ 4) ประสิทธิภาพของรูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น โดยประยุกต์ให้ทฤษฎีระบบ (Theory System) และวงจรคุณภาพ (PDCA)

2. ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารจัดการ แบบ SUPAWAN (SUPAWAN Model) ที่มีประสิทธิผลต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” สรุปร่างหลักการ แนวคิดในการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” แบบ SUPAWAN แสดงในภาพประกอบ 3 ดังนี้

ภาพประกอบ 3 แสดงร่างหลักการ แนวคิดในการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก”
แบบ SUPAWAN

3. การประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการ แบบ SUPAWAN (SUPAWAN Model) ที่มีประสิทธิผลต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตย์วิริยคุณ)

การประเมินความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการบริหารจัดการ แบบ SUPAWAN (SUPAWAN Model) ที่มีประสิทธิผลต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตย์วิริยคุณ) ไปใช้ ซึ่งได้รับแบบประเมินความเป็นไปได้กลับคืน จำนวน 67 ฉบับ คิดเป็น ร้อยละ 95.71

อภิปรายผลการวิจัย

จากสรุปผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารจัดการ รูปแบบ SUPAWAN (SUPAWAN Model) ที่มีประสิทธิผลต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตยวิริยคุณ)

1.1 ผลการศึกษาสภาพการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตยวิริยคุณ) พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตยวิริยคุณ) มีการดำเนินการและให้ความสำคัญต่อการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน ดังที่ รังนียา แพไธสง และวัลภา อารีรัตน์ (2553 : 103-113) ที่เสนอว่าการบริหารจัดการหลักสูตรเป็นกระบวนการดำเนินงานในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งหลักสูตรสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ รังสันต์ โยศรีคุณ (2556 : 5-6) เสนอแนวคิดว่าการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเป็นการดำเนินการเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อม ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การวางแผนการใช้หลักสูตร การดำเนินการใช้หลักสูตรกรณีพิเศษ กำกับ ติดตาม ประเมินผล สรุปผลการดำเนินงาน และการปรับปรุงพัฒนา ส่วนผลที่พบว่า องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุดคือ ปัจจัยการบริหารจัดการหลักสูตร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตยวิริยคุณ) เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ส่งผลให้ขาดแคลนด้านงบประมาณ สื่อการเรียนรู้ ไม่ทันสมัย ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการบริหารหลักสูตรเป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่อง ดังนั้นควรให้ความสำคัญและส่งเสริมสนับสนุนปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่นซึ่งมีผลต่อคุณภาพของผู้เรียน ดังที่กลุ่มวิจัยและพัฒนา นโยบาย (กลุ่มวิจัยและพัฒนา นโยบายสำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558 : 5) ระบุว่า ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ขาดทักษะการบริหารจัดการ นักเรียนมีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ต่ำ ครูไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย นอกจากนี้พบว่า หลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ ไม่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน สื่อการเรียนการสอน สื่อเทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้มีใช้อย่างจำกัด

1.2 ผลการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการ รูปแบบ SUPAWAN (SUPAWAN Model) ที่มีประสิทธิผลต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” พบว่า ประกอบด้วย หลักการ แนวคิดในการบริหารจัดการ 7 ประการ กระบวนการขับเคลื่อนการบริหารจัดการ 7 ขั้นตอน และองค์ประกอบในการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” 3 องค์ประกอบ คือ ปัจจัยการบริหารจัดการหลักสูตร กระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร และประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารจัดการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตยวิริยคุณ) มีการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ หน่วยงานอื่นๆ ชุมชนในสังคมและท้องถิ่นซึ่งแสดงถึงการเป็นระบบเปิดที่มีการเคลื่อนไหว ซึ่งจะใช้ทฤษฎีระบบในการบริหารงาน ดังที่สมศักดิ์ เทียวตรงและคณะ (ม.ป.ป : 24) สอดคล้องกับจันทร์ธานี สงวนงาม (2545 : 85) ที่กล่าวว่า ระบบเป็นกลุ่มของ

องค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกันและมีความเกี่ยวข้องกันในลักษณะที่ทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพื่อกระทำการกิจกรรมให้ได้ผลสำเร็จตามความต้องการขององค์การ ดังที่ จิตติมา วรรณศรี (2557 : 12) ได้เสนอการใช้แนวคิดทฤษฎีเชิงระบบเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารงานวิชาการซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต

2. รูปแบบการบริหารจัดการ แบบ SUPAWAN (SUPAWAN Model) ที่มีประสิทธิผลต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารจัดการ แบบ SUPAWAN (SUPAWAN Model) ที่มีประสิทธิผลต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตยวิริยคุณ) ประกอบด้วยหลักการ แนวคิดในการบริหารจัดการ 7 ประการ กระบวนการขับเคลื่อนการบริหารจัดการ 7 ขั้นตอน และองค์ประกอบในการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” 4 องค์ประกอบคือ 1) บริบท 2) ปัจจัยการบริหารจัดการหลักสูตร 3) กระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร 4) ประสิทธิภาพของรูปแบบการบริหารจัดการ ทั้งนี้เพราะโรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตยวิริยคุณ) เป็นโรงเรียนที่อยู่ในชนบทที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันระหว่างโรงเรียนและชุมชนที่มีบริบทและความต้องการแตกต่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่ซึ่งโรงเรียนจะมีหลักสูตรเป็นเครื่องมือในการจัดการศึกษา เป็นตัวกำหนดแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียนทำให้การศึกษามีประสิทธิผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้นการบริหารหลักสูตรและหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตยวิริยคุณ) จึงเป็นงานหลักสำคัญที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของผู้เรียน และในปัจจุบันพบการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การเมือง วัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว ดังนั้นโรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตยวิริยคุณ) จึงต้องพัฒนาผู้เรียนให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทุกด้านด้วยการนำบริบทหรือสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนมาวิเคราะห์นำปัจจัยที่จำเป็นและมีผลต่อการบริหารหลักสูตร เข้าสู่กระบวนการบริหารหลักสูตรเพื่อให้หลักสูตรของโรงเรียนมีความสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคตให้เกิดประสิทธิผลบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดจากการนำหลักสูตรที่โรงเรียนจัดทำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขในสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลง

3. ผลการประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการ แบบ SUPAWAN (SUPAWAN Model) ที่มีประสิทธิผลต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” พบว่า ผลการประเมินความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการบริหารจัดการแบบ SUPAWAN (SUPAWAN Model) ที่มีประสิทธิผลต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตยวิริยคุณ) ไปใช้ พบว่า ในภาพรวมมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดและทุกองค์ประกอบมีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตยวิริยคุณ) ให้ความสำคัญ มีความตระหนักมีการเตรียมความพร้อม มีแนวโน้มที่จะปฏิบัติและดำเนินการเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการหลักสูตรเพื่อให้ประสบผลสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ ตามเป้าหมายที่โรงเรียนกำหนด เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553 : 1)

ได้ระบุว่า สถานศึกษาเป็นหน่วยงานสำคัญที่สุดในการบริหารหลักสูตรและนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่ายมีส่วนร่วมทำให้เกิดรูปแบบและปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากกรอบแนวคิดเดิมสู่แนวคิดและแนวปฏิบัติใหม่ซึ่งต้องมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันตั้งแต่ระดับชาติ ระดับท้องถิ่นและระดับสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยที่พบจากการศึกษาการบริหารจัดการ รูปแบบ SUPAWAN (SUPAWAN Model) ที่มีประสิทธิผลต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1. แนวทางการบริหารจัดการ รูปแบบ SUPAWAN (SUPAWAN Model) ที่มีประสิทธิผลต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตย์วิริยคุณ) ควรดำเนินการดังนี้

1) โรงเรียนควรแต่งตั้งคณะกรรมการวิเคราะห์บริบทเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่น และนำกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) หรือชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมาใช้ ในการร่วมกันวิเคราะห์บริบทหาจุดแข็ง จุดอ่อน ของสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน และโอกาส อุปสรรค ของสภาพแวดล้อมภายนอกโรงเรียน

2) ผู้บริหารควรพัฒนาตนเองให้มีภาวะผู้นำทางวิชาการ รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง สามารถให้คำแนะนำด้านหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้ได้ ควรส่งเสริมการประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่น

3) ครูควรพัฒนาตนเองให้มีทักษะการจัดทำสื่อและนำเสนอ/แหล่งเรียนรู้ ที่ทันสมัยเหมาะสมกับเนื้อหาสาระมาใช้ในการจัดการเรียนรู้มีส่วนร่วมในการบริหารและประเมินหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่น

4) การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นด้วยเครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรดำเนินการโดยการมีส่วนร่วมหรือความร่วมมือของเครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่น หลักสูตรที่จัดทำขึ้นควรได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และจัดทำคู่มือการใช้หลักสูตรสำหรับครู ในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ

5) การใช้หลักสูตรโดยใช้เทคโนโลยีและภูมิปัญญาท้องถิ่นควรประสานความร่วมมือจากวิทยากรท้องถิ่นและปราชญ์ท้องถิ่นเพื่อจัดการเรียนรู้ ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและได้ปฏิบัติโรงเรียนควรส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนและนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบูรณาการเป็นสื่อ/แหล่งเรียนรู้และมีการนำการศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้

6) โรงเรียนควรแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศการใช้หลักสูตรโดยมีฝ่ายประสานงานนิเทศและแนะนำในการจัดทำและการใช้หลักสูตรระดับโรงเรียนและระดับชั้นเรียน

7) การประเมินหลักสูตรควรกำหนดวัตถุประสงค์และตัวบ่งชี้การประเมินหลักสูตรและนำผลการประเมินหลักสูตรมาใช้ปรับปรุง พัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น

2. ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 หรือโรงเรียนในเขตต่างพื้นที่ควรนำผลที่ได้จากการวิจัยทางการบริหารจัดการ รูปแบบ SUPAWAN (SUPAWAN Model) ที่มีประสิทธิผลต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตย์วิริยคุณ) ไปประยุกต์ใช้ให้ สอดคล้องกับบริบทโรงเรียนของตนเองที่บริหาร ควรประสานความร่วมมือกับโรงเรียนอื่น ๆ ที่มีบริบทคล้ายกันและร่วมกันในการบริหารหลักสูตรโดยนำรูปแบบการบริหารจัดการ แบบ SUPAWAN (SUPAWAN Model) ที่มีประสิทธิผลต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตย์วิริยคุณ) ที่ได้จากการวิจัยไปประยุกต์ใช้ตามบริบทของโรงเรียน และควรให้ความสำคัญต่อการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมโดยคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนตามบริบทความต้องการของโรงเรียนและชุมชนด้วยการนำกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) หรือชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมาใช้ในการร่วมกันวิเคราะห์เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วม เนื่องจากทำให้ได้ข้อมูลจริงถูกต้องตามบริบทปัจจุบันและอนาคต สามารถนำไปกำหนดจุดมุ่งหมายและวางแผนการบริหารหลักสูตรสู่ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนตนเอง

3. ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการ รูปแบบ SUPAWAN (SUPAWAN Model) ที่มีประสิทธิผลต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก”โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตย์วิริยคุณ) มีความเป็นไปได้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนควรมีการส่งเสริมพัฒนา ผู้บริหาร ครู และบุคลากรในโรงเรียนให้มีภาวะผู้นำทางวิชาการรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” มีทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัยตามรูปแบบ SUPAWAN (SUPAWAN Model) ที่มีประสิทธิผลต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “ขนมจีนประโดก” ซึ่งจะทำให้โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ดำเนินการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ในบริบทของแต่ละโรงเรียนประสบผลสำเร็จบรรลุตามจุดมุ่งหมาย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยและพัฒนา รูปแบบการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนให้มีความรู้ความสามารถทางวิชาการ และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
2. ควรวิจัยและพัฒนา รูปแบบการพัฒนาครู ให้มีทักษะการจัดทำหน่วยการเรียนรู้สาระท้องถิ่น ทักษะการใช้สื่อนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้และการประชาสัมพันธ์เผยแพร่หลักสูตรท้องถิ่นตามบริบทของแต่ละโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มวิจัยและพัฒนานโยบาย สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). *แผนยุทธศาสตร์พัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก พ.ศ. 2558-2561*. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จันทร์ธานี สงวนนาม. (2545). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์ จำกัด.
- จิตติมา วรรณศรี. (2553). รายงานการวิจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา. พิษณุโลก: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ขวลิต ชูกำแพง. (2559). *การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร แนวคิดและกระบวนการ : Curriculum Research and Development Concept and Process*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2559.
- รังสรรค์ โยศรีคุณ. (2556). *การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ*. สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษิต. ชัยภูมิ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- รังนียา แพไธสง และวัลภา อาริรัตน์. (2553). การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 : กรณีศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา*. 4 (3), 103-113.
- สมศักดิ์ คงเที่ยง และคณะ. (2550). *หลักการบริหารการศึกษาและแนวปฏิบัติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บุ๊คส์พอยท์
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). *นโยบายปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์ การเกษตรแห่งชาติ.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา. (2559). *ขอมจันประโดก. ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2563. แหล่งที่มา: https://www.mculture.go.th/nakhonratchasima/ewt_news 2559.

แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6

**The Guidelines for Academic Administration by the Four Iddhipāda
Dhamma of school Administrators under the Office of Nakhon
Ratchasima Primary Educational Service Area 6**

อาธิชา ศิริอามาตย์,

สมบัติ รัตนกร และ พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Arthicha Siriarmat,

Sombat Rattanakorn and Phrakhrupalad Boonchuay Chotivungso

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khonkaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail : 6305205048@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 และเพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม IOC เท่ากับ 1.00 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 306 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1. การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ภาพรวมพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก จำแนกรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน รองลงมา คือ ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และด้านที่มีการปฏิบัติมากลำดับสุดท้าย คือ ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้

2. แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ควรจัดทำและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน สร้างแรงบันดาลใจ ยึดหลักวิธีะจัดทำหลักสูตร ร่วมกันสรุปและประเมินผลการใช้หลักสูตร ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ควรส่งเสริมครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมการจัดบรรยากาศในชั้นเรียน สร้างความมั่นใจและเชื่อมั่นในการปฏิบัติงาน

* วันที่รับบทความ: 13 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่แก้ไขบทความ 23 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 25 กุมภาพันธ์ 2565

Received: February 13, 2022; Revised: February 23, 2022; Accepted: February 25, 2022

ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา ควรเสนอแนวทางให้ครูใช้เครื่องมือวัดและวิธีการประเมินผลที่หลากหลาย ประเมินผู้เรียนตามสภาพจริงครอบคลุมตามตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้ สนับสนุนให้ครูนำผลการวัดและประเมินผลมาใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ด้วยความเอาใจใส่ และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ควรสนับสนุนการพัฒนางานวิจัยเพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาแก้ไขปัญหการจัดการเรียนการสอน สร้างความมั่นใจ สร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาผลงานวิจัย ส่งเสริมให้ครูศึกษางานวิจัย นำผลการวิจัยมาแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอน ติดตามและประเมินผลการนำผลการวิจัยไปใช้อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ; หลักกฤษฎีบท 4; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstracts

The objectives of this research were: to study academic administration according to the Four Iddhipāda Dhammas of educational institute administrators under the Office of Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area 6; to propose guidelines for academic administration according to the Four Iddhipāda Dhammas of educational institute administrators. This study was carried out by means of the mixed method research methodology. The quantitative research used the questionnaire to collect the data from 306 participants and the obtained data were interpreted by the following statistics: Mean and Standard Deviation. For the qualitative research, 10 key informants were selected for the interviews. The obtained data were interpreted by Descriptive Analysis.

The research results were as follows:

1) Academic administration according to the Four Iddhipāda Dhammas of educational institute administrators: this practice was statistically rated at a high level in overall. All of the studied aspects were rated at a high level. The most rated aspect was seen in that of 'Research to develop learning and teaching', followed by 'Educational evaluation and assessment', 'Institutional Curriculum Development' and the least rated one was that of 'Development of a learning process'.

2) The guidelines for academic administration according to the Four Iddhipāda Dhammas of educational institute administrators: for the institutional curriculum development, the curriculum should be developed in accordance with the context of the community to inspire and adhere to the principle of persistence in creating courses. The curriculum should be summarized and evaluated together. In terms of the development of a learning process, teachers should be encouraged to formulate learning management plans and promote the arrangement of the atmosphere in the classroom to build confidence and trust in performance. In terms of the educational evaluation and assessment, guidelines should be provided for teachers to use a variety of measurement tools and assessment methods to assess learners based on actual conditions covered by learning indicators and standards. Teachers should be encouraged to use measurement and evaluation results to improve attentive learning management. In terms of research to develop learning and teaching, research development should be encouraged to create guidelines for solving teaching and learning management problems to build confidence and inspire the development of research results. Teachers should be encouraged to study

research and bring research results to solve problems, develop teaching and learning, continuously monitor and evaluate the research result implementation

Keywords: Academic Administration; The Four Iddhipāda Dhammas; The Academic Administrator

บทนำ

เมื่อโลกก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 กระแสเรียกร้องให้มีการปรับเปลี่ยนวิถีคิดวิถีการพัฒนา “พลเมืองโลก” รุ่นใหม่ ถูกจุดประกายขึ้น และได้รับการขานรับจากนักการศึกษาทุกภูมิภาคของโลกอย่างกว้างขวาง ภายใต้กรอบคิดที่เรียกว่า ทักษะในศตวรรษที่ 21 วิจารย์ พานิช (2556 : 12) ซึ่งเป็นแนวคิดในการพัฒนาคนรุ่นใหม่ให้มีคุณลักษณะที่พร้อมสำหรับการดำรงชีวิต และรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2553 : 5) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560 : 1) ที่รัฐต้องจัดให้เพื่อพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัยให้มีความเจริญงอกงามทุกด้าน เพื่อเป็นต้นทุนทางปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาทักษะคุณลักษณะ และสมรรถนะในการประกอบสัมมาชีพและการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการกระทรวงศึกษาธิการ (2560 : 30) มีเป้าหมายในการพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ ให้เป็นคนที่มีสุขภาพที่ดี มีระเบียบวินัย มีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม มีทักษะความรู้ และความสามารถปรับตัวเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงรอบตัวที่รวดเร็ว สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 ซึ่งเกี่ยวกับบริบทการจัดการศึกษา โอกาสทางการศึกษา คุณภาพการศึกษา ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการสถานศึกษา และการใช้จ่ายงบประมาณ รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพกับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562 หมวด 9 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ มาตรา 5 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2553 : 3-4) กระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและ

ประเทศไทย การจัดการเรียนการสอนครูผู้สอนต้องทำการสังเกตผู้เรียนอยู่เสมอ ซึ่งมักพบความผิดปกติของผู้เรียนบางคนที่มีพฤติกรรมบางอย่างที่ไม่พึงประสงค์จากคนปกติโดยทั่วไป และไม่บรรลุผลการเรียนรู้ที่มุ่งหวัง ผู้เรียนบางคนอาจมีปัญหาเพียงปัญหาเดียว แต่บางคนมีหลายปัญหา บางคนมีปัญหาเพียงเล็กน้อย แต่บางคนมีปัญหาหนักแก้ไขได้ยากต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง จากรายงานสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ทำการสำรวจเด็ก ๆ ในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดจำนวน 3,058 คน พบว่าชีวิตของเด็ก และวัยรุ่นยุคใหม่ผูกพันกับโทรศัพท์มือถือมากยิ่งขึ้นร้อยละ 51.1 ของเด็กในการสำรวจหิบบโทรศัพท์มือถือเป็นครั้งแรกหลังตื่นนอนและร้อยละ 35 ของเด็ก ๆ ใช้โทรศัพท์มือถือเป็นกิจกรรมสุดท้ายก่อนเข้านอนร้อยละ 75.7 ของเด็ก ๆ ใช้อินเทอร์เน็ตบ่อยหรือเป็นประจำ เทคโนโลยีเพื่อการติดต่อสื่อสาร ช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียน และปฏิเสธไม่ได้ว่าความก้าวหน้าเหล่านี้ยังส่งผลต่อกลุ่มวัยรุ่นยุคศตวรรษที่ 21 ที่เกิดมาในยุคของความรุ่งเรืองของเทคโนโลยี สิ่งเหล่านี้เข้ามาอยู่ในวิถีชีวิตแบบก้าวไกล ดังนั้น ทุกวันนี้หันไปทางใดก็จะเห็นว่าการกลุ่มวัยรุ่นทุกคนล้วนมีสมาร์ตโฟนคู่ใจ ตามที่กล่าวมาข้างต้นส่งผลให้เด็กวัยรุ่นพกพาไปทุกที่ แทบทุกเวลาไม่เว้นแม้แต่ในห้องเรียน “นั่งหลังห้อง แอบเล่นใต้โต๊ะบ้างก็แซทคุยกับแฟน ร้ายไปกว่านั้นก็จะขออนุญาตไปเข้าห้องน้ำบ้าง แกล้งป่วยบ้าง แล้วไปนั่งเล่น เปิดเครื่องแชทกันทั้งวัน” เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีในปัจจุบันเอื้อประโยชน์ต่อการให้เด็กนำไปใช้เพื่อการค้นคว้าหาความรู้ได้ง่ายขึ้น แต่ปรากฏว่ามีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่จะใช้ประโยชน์ในสิ่งนี้ ส่วนมากเด็กนำมาใช้เพื่อเล่นเกม ฟังเพลงในชั้นเรียน ซึ่งประสบการณ์ตรงในฐานะครูผู้สอนนั้น เห็นได้ชัดว่านักเรียนมีพฤติกรรมเปลี่ยนไป ไม่ตั้งใจเรียน บางรายติดแชทตลอดเวลาที่เรียน ไม่สนใจในการเรียนขาดสมาธิ พอสอบถามเรื่องที่เรียนก็ตอบไม่ได้ เพราะเอาสมาธิที่มีไปสนใจกับการแชท พอถึงเวลาสอบก็ทำไม่ได้ ปรากฏว่าการเรียนตกไปกว่าที่เคย ซ้ำร้ายไปกว่านั้นผู้ปกครองไม่เข้าใจว่าเหตุใดผลการเรียนลูกตกก็ไม่ได้คิดว่าเพราะลูกไม่ตั้งใจ แต่เชื่อที่ลูกบอกว่าที่ผลการเรียนตกลงต้นเหตุเพราะครูสอนไม่เข้าใจ ปัญหาเหล่านี้ทำให้นักเรียนไม่สามารถบริหารจัดการตนเองได้ ทั้งนี้จะเห็นได้จาก แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 (2563 : 6) พบว่า ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน (O-NET) ประจำปีการศึกษา 2563 ที่พบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนจากการทดสอบทุกช่วงชั้นอยู่ในระดับต่ำไม่ถึงร้อยละ 50 โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของครูและผู้บริหารที่ต้องเร่งหาแนวทางแก้ไขปัญหาค้นหาแนวทางช่วยส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนมีการบริหารจัดการตนเองในการเรียนรู้ ซึ่งเป็นทักษะที่จะส่งผลให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียน และสามารถเชื่อมโยงความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลตลอดจนผู้เรียนสามารถดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นทำให้ทราบถึงความสำคัญของการบริหารการศึกษารวมถึง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 เพื่อให้งานศึกษาวิจัยเกิดประโยชน์ในกระบวนการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้

สามารถนำเป็นข้อสนเทศ ประกอบการ วางแผนพัฒนาการบริหาร เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา
ชั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. สภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 เป็นอย่างไร
2. แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน
ปีการศึกษา 2564 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 จำนวน 1,551 คน
จากโรงเรียนทั้งหมด 181 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 175 คน และครูผู้สอน จำนวน
1,776 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาชั้น
พื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้
ตารางเครชีและมอร์แกน (Krejcie and Morgam) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 306 คน โดยการเลือกแบบ
เจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยวิธีการแบบผสม (Mixed Method Research) ซึ่งใช้
แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบ
รายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ค่า Index of Item Objective
Congruence (IOC) มีค่าตั้งแต่ .60 - 1.00 ค่าอำนาจจำแนกโดยใช้วิธี Item total correlation พบว่า มีค่า
อำนาจจำแนกตั้งแต่ .23 - .87 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับด้วยสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธี
ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ ตั้งแต่ .80 ถึง .90 และใช้แบบ
สัมภาษณ์ในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) สัมภาษณ์ (Interviews) ผู้บริหารและครูผู้สอน
จำนวน 10 คน โดยมีคุณสมบัติเป็นผู้เชี่ยวชาญทางการบริหารงานวิชาการและมีผลงานเชิงประจักษ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม ตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากศูนย์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังสถานศึกษาพร้อมแบบสอบถามการวิจัยไปยังกลุ่มตัวอย่าง ด้วยรูปแบบออนไลน์ โดยใช้ Google Form และผู้วิจัยนำส่งแบบสอบถามเองบางส่วนและขอรับคืนเอง รวมทั้งสิ้น 306 ชุด
3. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาจัดกระทำข้อมูล โดยการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละชุด มีความสมบูรณ์ทุกข้อ คิดเป็นร้อยละ 100
4. นำแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์ไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

3.2 ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ ตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ขอความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 10 คน
2. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย และรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เชิงพรรณนา

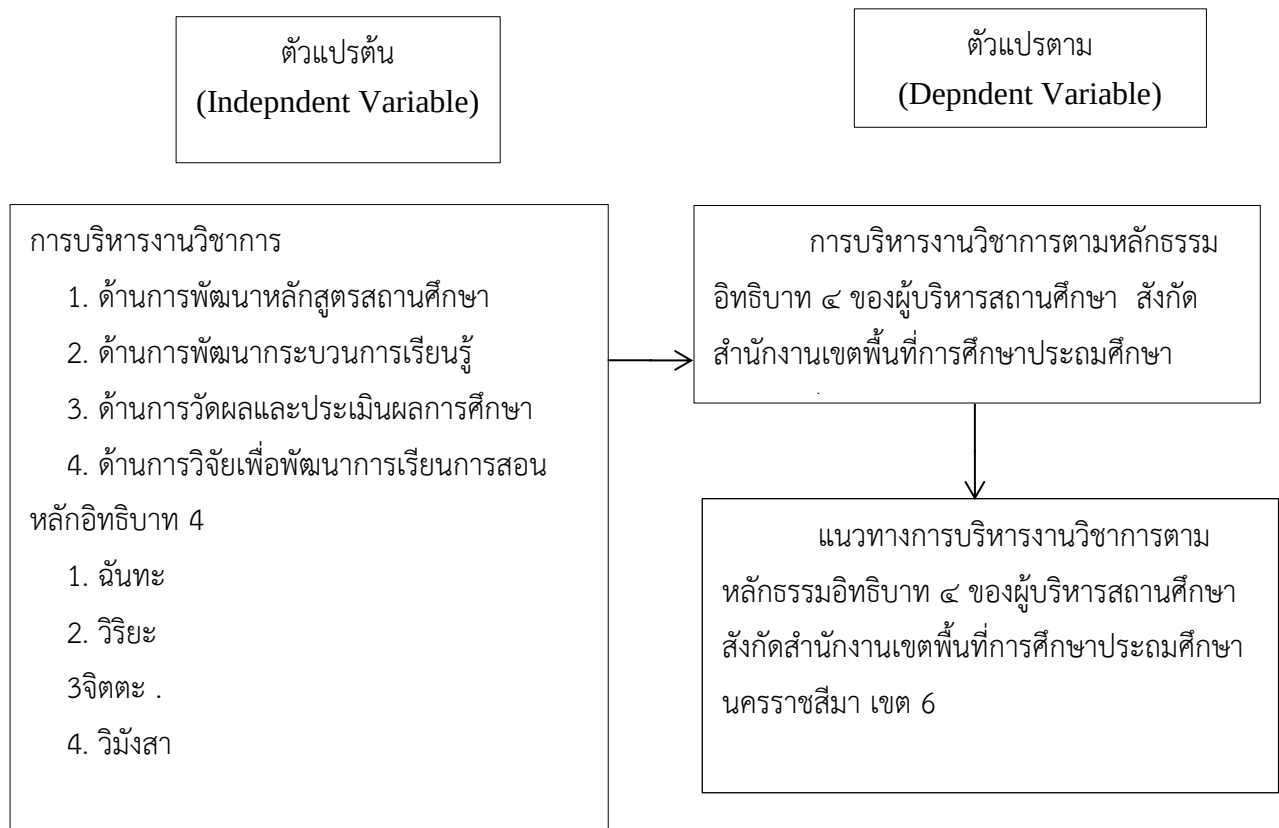
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับตำแหน่ง ระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน โดยการหาค่าเฉลี่ยและร้อยละ
2. วิเคราะห์ระดับแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งโดยรวมและรายด้านตามวิธีการของ Likert แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ และแปลผล
3. วิเคราะห์แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต จำนวน 4 ด้าน โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive analysis)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 โดยรวมและรายด้าน ปรากฏผลดังแสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 โดยรวมและรายด้าน

(n=306)

ข้อที่	การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4	ระดับการปฏิบัติ			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1.	ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.22	0.61	มาก	3
2.	ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.18	0.66	มาก	4
3.	ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา	4.23	0.69	มาก	2
4.	ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน	4.42	0.72	มาก	1
	โดยภาพรวม	4.26	0.67	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 โดยภาพรวม มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.26$, S.D.= 0.67) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, S.D.=0.72) รองลงมา คือ ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.23$, S.D.= 0.69) และด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$, S.D.=0.61) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีระดับการปฏิบัติมากที่สุดท้าย คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D.= 0.66)

2. แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 10 คน เพื่อทราบแนวทางในการปฏิบัติและนำเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย พบว่า

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา คือ ควรจัดทำและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทความต้องการของผู้เรียนและชุมชน สร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาศักยภาพครู ควรยึดหลักธรรมด้าน

วิริยะในการพัฒนาหลักสูตร ควรร่วมกันสรุปและประเมินผลการใช้หลักสูตร ควรนำหลักอิทธิบาท 4 มาบูรณาการใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา รายงานผลการใช้หลักสูตร ปรับปรุง พัฒนาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

2. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ คือ ควรส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้ แต่งตั้งครูปฏิบัติหน้าที่ตรงตามวิชาเอก ควรส่งเสริมการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ สร้างความมั่นใจและเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานของครู ควรสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย

3. ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา คือ ควรแนะแนวทางให้ครูใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลที่หลากหลายและประเมินผู้เรียนตามสภาพจริง สนับสนุนครูให้สร้างเครื่องมือวัดผลให้ครอบคลุมตามตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้ สนับสนุนให้ครูนำผลการวัดและประเมินผลมาใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ ควรให้ครูพัฒนาเครื่องมือ วิธีการ และเกณฑ์การประเมินผลที่เหมาะสม ควรมีการร่วมกันสรุปผลการวัดและประเมินผล จัดทำแผนภูมิแสดงความก้าวหน้าทางการเรียนของผู้เรียนสม่ำเสมอ

4. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน คือ ควรส่งเสริมการพัฒนางานวิจัย ควรสร้างความมั่นใจและสร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาผลงานวิจัย ควรสนับสนุนส่งเสริมให้ครูศึกษาค้นคว้างานวิจัย นำผลการวิจัยมาแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอน ควรมีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการวิจัย ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการทำวิจัย ควรมีความเอาใจใส่และให้ความสำคัญของการวิจัยทางการศึกษา เป็นนักพัฒนาคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมมาตรฐานทางวิชาชีพ และต่อยอดการปฏิบัติงาน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 พบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุเนตร อภิบุญโญ (บุญเรือง) (2559 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านฉันทะความพอใจในเนื้อหาสาระการเรียนการสอน ด้านจิตตะความเอาใจใส่ในการจัดกิจกรรม ด้านวิริยะความมุ่งมั่นในการเรียนการสอนและการใช้สื่อและด้านวิมังสาความพิจารณาตรวจสอบการวัดผลและประเมินผล และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวิฑูรย์ วิทพัฒน์เมธี (จันทร์เต็ม) (2561 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2” ผลการวิจัยพบว่าการบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการ

บริหารสถานศึกษาตามหลักจิตตะ รองลงมา คือ ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักวิมังสา และด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักวิธียะ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักฉันทะ แนวทางในการพัฒนาส่งเสริมการบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักฉันทะ ควรจัดให้มีการประชุมสัมมนาส่งเสริมการสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรในสถานศึกษาให้มีความรักและความเอาใจใส่การปฏิบัติหน้าที่ ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักวิธียะ ควรมีความเพียรพยายามในการจัดสรรทางงบประมาณ เพื่อให้เพียงพอต่อการบริหารจัดการ ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักจิตตะ ควรเอาใจใส่ในการกำหนดนโยบายและแผนงานในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน และด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักวิมังสา ควรมีการคิดวิเคราะห์กำหนดนโยบายและแผนงานในการบริหารจัดการ

2. แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ควรจัดทำและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน สร้างแรงบันดาลใจ ยึดหลักวิธียะจัดทำหลักสูตร ร่วมกันสรุปและประเมินผลการใช้หลักสูตร ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ควรส่งเสริมครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ แต่งตั้งครูสอนตรงตามวิชาเอก ส่งเสริมการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ สร้างความมั่นใจและเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานของครู สนับสนุนครูให้พัฒนาทักษะกระบวนการเรียนรู้ สร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานแก่ครู ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา ควรเสนอแนวทางให้ครูใช้เครื่องมือวัดและวิธีการประเมินผลที่หลากหลาย ประเมินผู้เรียนตามสภาพจริงครอบคลุมตามตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้ สนับสนุนให้ครูนำผลการวัดและประเมินผลมาใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ด้วยความเอาใจใส่ ร่วมกันสรุปผลการวัดและประเมินผล จัดทำแผนภูมิแสดงความก้าวหน้าทางการเรียนของผู้เรียนสม่ำเสมอ และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ควรสนับสนุนการพัฒนางานวิจัยเพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนการสอน สร้างความมั่นใจ สร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาผลงานวิจัย ส่งเสริมให้ครูศึกษางานวิจัย นำผลการวิจัยมาแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอน ติดตามและประเมินผลการนำผลการวิจัยไปใช้อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของยุพิน ขุนทอง (2560 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 25” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการโดยภาพรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านความสามารถทางวิชาชีพ ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน รองลงมา คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ และด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุดคือ ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารและครูผู้สอนควรจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ปลุกฝังค่านิยมอันพึงประสงค์ ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการวางตนในฐานะเยาวชนของชาติ ผู้บริหารและครูผู้สอนควรผ่านการอบรมการเป็นผู้นำทางวิชาการ นำหลักอิทธิบาท 4 ให้ผู้เรียนใช้อย่างจริงจังในวิถีการดำรงชีวิต มีการ

จัดบรรยากาศภายในห้องเรียนที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุทธิพงษ์ สุเมธโส (งอกลาภ) (2561 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 30” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารสถานศึกษา ยุค 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน และด้านการพัฒนาระบบบริหารจัดการและส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม แนวทางการพัฒนา พบว่า ด้านการจัดการศึกษา ควรมีการวางแผนในการส่งเสริมและชี้แนะแนวทางให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์สุจริตและต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และส่งเสริมการจัดการศึกษา ควรมีความพอใจในการนำสื่ออิเล็กทรอนิกส์และเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาใช้ ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ควรส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาศักยภาพของตนเองอยู่เสมอ ด้านการขยายโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ ควรเน้นการพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา การจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ควรมีการวางแผนจัดโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการพัฒนาระบบบริหารจัดการและส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ควรมุ่งเน้นการประสานงาน สนับสนุนให้ผู้ปกครองชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปลัดธนา ชินทตโต (ชินทนาม) (2560 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ” ผลการวิจัย พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารงานทั่วไป รองลงมา คือ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานวิชาการ แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนา ด้านการบริหารงานวิชาการ พัฒนาบุคลากรให้มีใจรักในสายวิชาการ จัดกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการให้กับบุคลากรทางการศึกษา ด้านการบริหารงานงบประมาณ ใ้ตรงตรงในการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า มีการจัดทำแผนการดำเนินงาน ด้านงบประมาณ มีการใช้งบประมาณให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ ด้านการบริหารงานบุคคล ควรมีการพิจารณาความสามารถของบุคลากรและมอบหมายงานตามความถนัด และด้านการบริหารงานทั่วไปควรอาศัยความพอใจ ขยันหมั่นเพียรมีความรับผิดชอบพิจารณาใคร่ครวญอย่างรอบคอบสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากสิ่งที่ได้จากงานวิจัย

1. ผลการวิจัยการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ พบว่าอันดับสุดท้าย คือ ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้ ดังนั้น จึงควรแต่งตั้งครูผู้สอนปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสม ตรงตามวิชาเอก เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สร้างความมั่นใจและเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานของครู

2. ผลการวิจัยแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 นั้น ผู้บริหารและครูผู้สอนควรจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ปลูกฝังค่านิยมอันพึงประสงค์ นำหลักอิทธิบาท 4 เป็นแนวทางการพัฒนาสู่ความสำเร็จเกิดผลแก่ผู้เรียน ก่อให้เกิดความสำเร็จในทุกๆ ด้าน จัดบรรยากาศภายในห้องเรียนที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ศึกษาค้นคว้าหาความรู้โดยผ่านสื่อออนไลน์เพื่อให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว หลากหลายและทันสมัย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยโดยการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการตามหลักพุทธธรรมอื่น เช่น อริยสัจ 4 พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 เป็นต้น

2. ควรศึกษาวิจัยการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 4 กลุ่มงานตามขอบข่ายการบริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย วิชาการ งบประมาณ บริหารทั่วไป และงานบุคคล

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). *ครูเพื่อศิษย์สร้างห้องเรียนกลับทาง*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์จำกัด.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6. (2553). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน นครราชสีมา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 6*.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร: เดอะบุคส์.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการกระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ*. กรุงเทพมหานคร: มปท.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ*. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟิก.

- ยุพิน ขุนทอง. (2560). การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 25. ปรินญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดธนา ชินทตโต (ชินทนาม). (2560). การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. ปรินญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุเนตร อภิปัญโญ. (2559). การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: ออยุธยา.
- พระมหาวิวัฒน์ วิฑฒนเมธี (จันทร์เต็ม). (2561). การบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. ปรินญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุทธิพงษ์ สุเมธโส (งอกลาภ). (2561). การบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 30. ปรินญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ภาวะผู้นำตามหลักทศุติยาปาปณิกสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัด
ในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น

**The Leadership by the Principle of Dutiyapapanika Sutta for the
Administrators of the Charity Schools in Buddhism
of Khon Kaen Province**

พระครูสังฆรักษ์ภูวนน ธีรวทณโน (เริ่มศรี),
สมบัติ รัตนคร และ พระฮอนด้า วาทสทโท

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

**Phrakhru Sangkharak Phuwanon Thirawattanano (Rentsri),
Sombat Rattanakorn and Phra Honda Watsatto**

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khonkaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail : kapko1990@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องภาวะผู้นำตามหลักทศุติยาปาปณิกสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำตามหลักทศุติยาปาปณิกสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักทศุติยาปาปณิกสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทศุติยาปาปณิกสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น โดยวิธีวิจัยการแบบผสมผสานวิธี กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารและครู จำนวน 153 รูป/คน และผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ จำนวน 10 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลหาค่าสถิติต่าง ๆ คือ การหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการหาค่าสถิติ (t-test แบบ Independent Sample) ความแปรปรวนทางเดียว (F-test แบบ One Way ANOVA) และวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis)

ผลการวิจัย พบว่า

1. ภาวะผู้นำตามหลักทศุติยาปาปณิกสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดการระบบการทำงานตามหลักทศุติยาปาปณิกสูตร รองลงมาได้แก่ด้านการกำหนดทิศทางตามหลักทศุติยาปาปณิกสูตรและด้านแบบอย่างการเป็นผู้นำตามหลักทศุติยาปาปณิกสูตร ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านการมอบอำนาจตามหลักทศุติยาปาปณิกสูตร ตามลำดับ

* วันที่รับบทความ: 6 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่แก้ไขบทความ 18 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 19 กุมภาพันธ์ 2565

Received: February 6, 2022; Revised: February 18, 2022; Accepted: February 19, 2022

2. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักทุติยปาปนิสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น จำแนกตาม ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวม มีการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทุติยปาปนิสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น

ด้านการกำหนดทิศทาง คือ ผู้บริหารควรกำหนดทิศทางการศึกษาให้เป็นไปตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการและการนำหลักสูตรมาประยุกต์ใช้กับหลักสูตรสถานศึกษาอย่างเป็นแบบแผน มีวิสัยทัศน์กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน ด้านการจัดการระบบการทำงาน คือ ผู้บริหารต้องมีการจัดองค์กรให้เป็นระบบเปลี่ยนแปลงระบบการทำงาน ขั้นตอนการทำงาน และโครงสร้างองค์กรให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายขององค์กรที่ได้วางไว้ ด้านการมอบอำนาจ คือ ผู้บริหารควรมอบอำนาจให้แก่บุคลากรมีความสามารถตัดสินใจเองได้ เพื่อจะทำให้การทำงานเกิดผลลัพธ์ที่ดีมากขึ้น และรับฟังสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานของบุคลากรที่รับมอบหมาย การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานผู้บริหารมอบหมายงานให้กับบุคลากรได้ปฏิบัติงานอย่างถูกต้องและเหมาะสม และด้านแบบอย่างการเป็นผู้นำ คือ ผู้บริหารมีสติปัญญาไหวพริบของการเป็นผู้นำไม่ถูกชักจูงให้เลือกปฏิบัติกับตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และทำตัวให้เข้าถึงง่ายต่อเพื่อนร่วมงาน เป็นกันเองไม่ถือตัว เป็นที่นาเคารพเลื่อมใสเป็นคุณสมบัติของผู้นำที่ดี

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ; หลักทุติยปาปนิสูตร

Abstracts

The objectives of this research were: 1) to study leadership according to the Dutiyapāṇika Sutta of the administrators of the charitable schools of Buddhist temples in Khon Kaen Province; 2) to compare leadership according to the Dutiyapāṇika Sutta of the administrators classified by positions, education level and work experience; 3) to study the guidelines for leadership development according to the Dutiyapāṇika Sutta of the administrators. This study was carried out by means of the mixed research methodology. The samples included 153 administrators and teachers and 10 of those were selected as the key informants. The statistics used in data analysis were: Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation t-test (Independent Sample), f-test (One Way ANOVA) and Descriptive Analysis.

The research results were as follows:

1) Leadership according to the Dutiyapāṇika Sutta of the administrators of the charitable schools in overall was statistically rated at a high level. All studied aspects were rated the same. The highest rated value was seen in the aspect of the management of the work system according to the Dutiyapāṇika Sutta, followed by direction-defining according the Dutiyapāṇika Sutta, and the role model of leadership according to the Dutiyapāṇika Sutta. The aspect with the lowest mean was empowering according to the Dutiyapāṇika Sutta.

2) The comparison of leadership according to the Dutiyapāṇika Sutta of the administrators, classified by position, educational level and work experience as a whole showed the difference with statistical significance level of .05.

3) The guidelines for leadership development according to the Dutiyapāṇika Sutta of the administrators of the charitable schools of Buddhist temples in Khon Kaen Province.

In terms of direction-defining according the Dutiyapāṇika Sutta: the administrators should set the educational direction in accordance with the Ministry of Education's curriculum and apply the curriculum to the educational institution curriculum in a formal manner with a vision and clear goals. In terms of the management of the work system according to the Dutiyapāṇika Sutta: the administrators must organize the organization into a system, change the operating system, workflow and organizational structure in accordance with the goals of the organization. In terms of empowering according to the Dutiyapāṇika Sutta: the administrators should empower personnel to make their own decisions in order to work better and they should listen to problems arising from the operations of assigned personnel. For the participation in the performance, the administrators should assign tasks to personnel to perform their duties properly. In terms of the role model of leadership according to the Dutiyapāṇika Sutta: the administrators should have the intelligence of leadership and are not influenced to discriminate against any individual, and make oneself accessible to colleagues. They should be friendly, not arrogant and respected. This is the quality of a good leader.

Keywords: Leadership; Dutiyapāṇika Sutta

บทนำ

ในยุคของการบริหารจัดการการศึกษาไทยในปัจจุบันท่ามกลางเชื้อไวรัสโคโรนา ประเทศไทยจึงมีโอกาสดำเนินการระบบการศึกษาที่ผ่านมาและปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์เชื้อไวรัสโคโรนา โดยจะต้องขับเคลื่อนระบบการเรียนการสอนดำเนินไปข้างหน้าได้ของสังคมที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วมมือ โดยเฉพาะด้านการศึกษา ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต ดังนั้นการบริหารจัดการศึกษาไม่ว่าจะอยู่ภายใต้แห่งการเปลี่ยนแปลงไปในรูปแบบใดก็ตาม จะต้องเน้นสาระสำคัญแห่งบทบัญญัติของกฎหมายการศึกษา ที่เรียกว่า “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542” ถือว่าเป็นแม่บทกฎหมายการศึกษาแห่งชาติ เป็นการ จัด โครงสร้าง การบริหาร การศึกษา โดยยึดหลักของการ มีเอกภาพเชิงนโยบาย หลากหลายในการปฏิบัติ โดยเน้นระบบการกระจายอำนาจ และการยึดหลักการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเป็นสำคัญ การศึกษาของประเทศไทย เป็นการศึกษาที่จัดโดยกระทรวงศึกษาธิการของประเทศไทย โดยภาครัฐจะเข้ามาดูแลโดยตรงและเปิดโอกาสให้เอกชนมีส่วนร่วมในการศึกษาตั้งแต่ระดับการศึกษาปฐมวัยจนถึงระดับอุดมศึกษา โดยพลเมืองไทยต้องได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้แล้วการศึกษาขั้นพื้นฐานยังรวมถึงการศึกษาปฐมวัยอีกด้วยทั้งนี้รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายตามความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ส่วนการบริหารและการควบคุมการศึกษาให้มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับความสามารถผู้บริหารและครูในโรงเรียนนั้น และเชื่อมโยงไปถึงต้นสังกัดตลอดจนถึงชาติบ้านเมือง (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2564 : ออนไลน์)

ในปัจจุบันการศึกษาในประเทศไทยมีทั้งสิ้น 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำหรับประเทศไทยนั้นมีการแบ่งโรงเรียนออกเป็น 2 รูปแบบ คือ โรงเรียนรัฐและโรงเรียนเอกชนโดยโรงเรียนรัฐนั้นจะบริหารจัดการโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือหน่วยงานอื่นที่ไม่ได้สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น ส่วนโรงเรียนเอกชนจะบริหารจัดการโดยกลุ่มบุคคลหรือมูลนิธิต่างๆที่มีใบอนุญาตจัดตั้ง ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วมักเป็นโรงเรียนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับศาสนาเป็นหลัก ส่งผลให้นักเรียนที่อาศัยอยู่ในเขตชุมชนนั้นเลือกที่จะเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนเอกชนมากกว่าโรงเรียนของรัฐ เนื่องจากมีความเชื่อมั่นว่าคุณภาพการเรียนการสอนของโรงเรียนเอกชนอยู่ในระดับมาตรฐานที่ดี (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2564 : ออนไลน์)

โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาในจังหวัดขอนแก่น เป็นโรงเรียนเอกชนที่วัดเป็นผู้ถือใบอนุญาต ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 มาตรา 15 (1) และ (3) แห่งที่วัดเป็นผู้รับใบอนุญาต โดยมีคณะสงฆ์ พระภิกษุเป็นผู้บริหาร ดำเนินการ และเป็นเจ้าของ จัดการเรียนการสอน เพื่อให้บริการประชาชน "ด้านการศึกษาสงเคราะห์" ตั้งแต่ระดับชั้นปฐมวัย ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย (ม.1-6) ทั้งสายวิทย์-คณิต สายศิลป์ และในระดับวิชาชีพตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดและต้องพัฒนาการเรียนการสอน โดยเน้นแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในเรื่องการจัดองค์ประกอบด้านการเรียนการสอนในโรงเรียน ให้เกื้อหนุนต่อจุดประสงค์ที่หลักสูตรต้องการ เป็นการสงเคราะห์แก่ประชาชนตามหลักทศุติยาปาปนิกสูตร การจัดการศึกษาถือว่าการะงานหนึ่งในการบริการสังคมของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จึงถือเป็นภาระงานร่วม (ภายใต้การบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐ) และจัดตั้งโรงเรียนการกุศลที่สังกัดการศึกษาเอกชนขึ้น บริหารงานโดยคณะสงฆ์ และรัฐเป็นผู้ให้การอุปถัมภ์ และสนับสนุน ดังนั้นโรงเรียนการกุศลของวัดจึงถูกจัดเป็นภาระงานหนึ่งของคณะสงฆ์ในการให้การสงเคราะห์สังคม และประชาชน

จากเหตุผลที่กล่าวมาในข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนวัดศรีจันทร์ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำตามหลักทศุติยาปาปนิกสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศและแนวทางการส่งเสริม พัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทศุติยาปาปนิกสูตร ในการบริหารสถานศึกษา จำนวน 10 แห่ง เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำตามหลักพุทธยาปณิกสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักพุทธยาปณิกสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธยาปณิกสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น

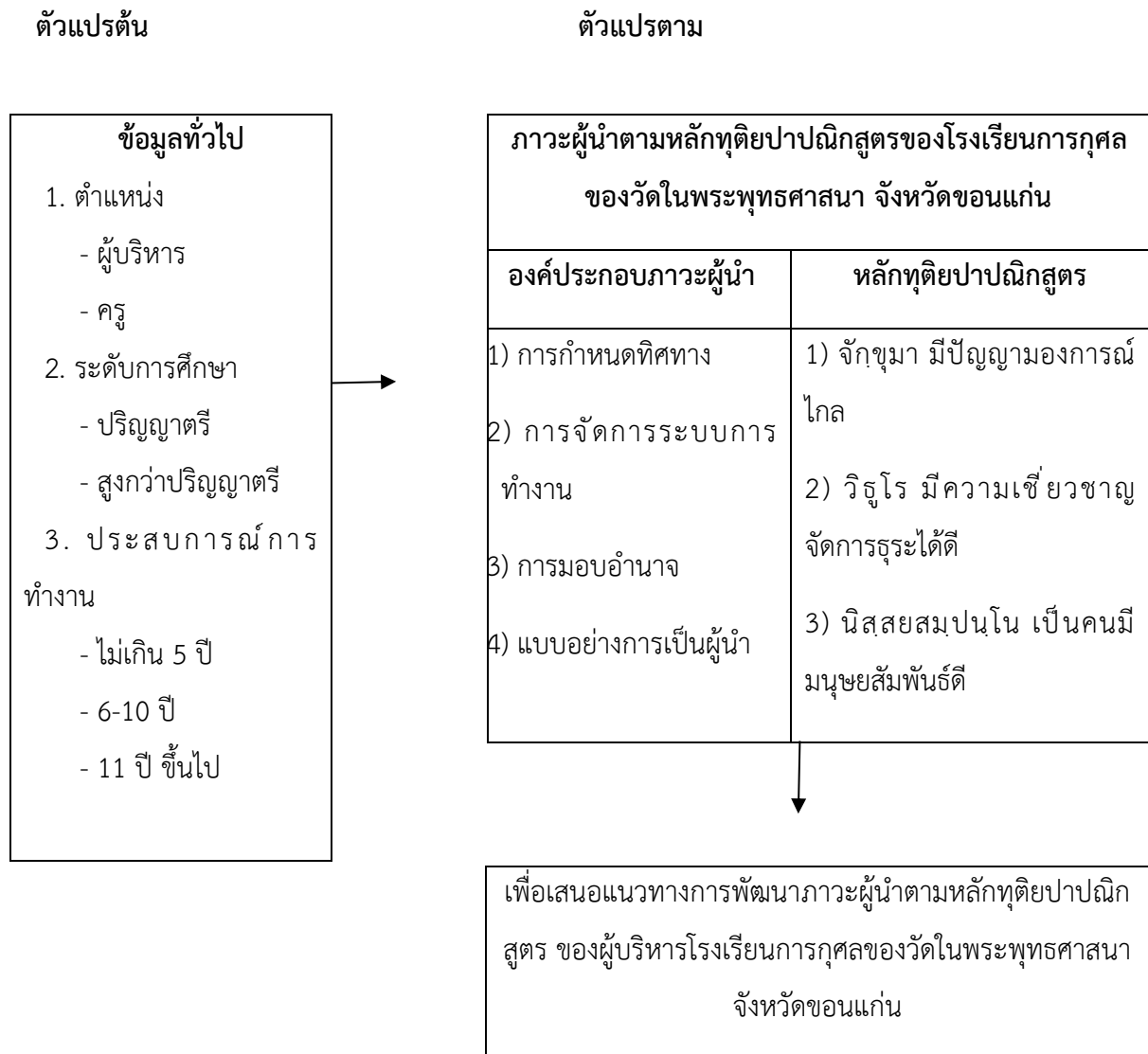
ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักพุทธยาปณิกสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น ใช้การวิจัยวิธีการแบบผสม (Mixed Methodology Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. การออกแบบวิจัยเชิงปริมาณ
 1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น จำนวน 257 รูป/คน จากสถานศึกษา 9 โรงเรียน
 2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 153 รูป/คน จำแนกเป็น ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 16 รูป/คน และครูผู้สอน จำนวน 137 รูป/คน และสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random Sampling)
 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire)
 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างท่านละ 1 ชุด พร้อมซองจดหมายที่ติดแสตมป์ถูกต้อง เพื่อให้แบบสอบถามกลับคืนผู้วิจัยโดยส่งไปทางไปรษณีย์และผู้วิจัยนส่งแบบสอบถามเองบางส่วนและไปขอรับคืนเอง รวมทั้งสิ้น จำนวน 153 ชุด
 5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์วิเคราะห์หาค่าสถิติต่างๆ
2. การออกแบบวิจัยเชิงคุณภาพ
 - 2.1 กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น จำนวน 10 รูป/คน แยกเป็นผู้บริหารโรงเรียน 5 รูป/คน และครูผู้สอน 5 รูป/คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)
 - 2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview)

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์จากผู้ตอบสัมภาษณ์ ด้วยวิธีการ สัมภาษณ์เชิงลึก(in-depth Interview)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น พบว่า โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติต่อภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการจัดการระบบ การทำงานตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.07 รองลงมา คือ ด้านการกำหนดทิศทางตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเท่ากับ 4.02 และด้านแบบอย่างการเป็นผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร เท่ากับ 4.00 ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีมีระดับการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านการมอบอำนาจตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร เท่ากับ 3.96

2. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น จำแนกตาม ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวม มีการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

3. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น คือ ด้านการกำหนดทิศทางตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร ผู้บริหารควรกำหนดทิศทางการศึกษาให้เป็นไปตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการและการนำหลักสูตรมาประยุกต์ใช้กับหลักสูตรสถานศึกษาอย่างเป็นแบบแผน มีวิสัยทัศน์ และมีการสนับสนุนให้บุคลากรกำหนดเป้าหมายในการทำงานร่วมกันที่ชัดเจนไม่แบ่งแยกกลุ่ม ด้านการจัดการระบบการทำงานตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร ผู้บริหารต้องมีการจัดองค์กรให้เป็นระบบ เปลี่ยนแปลงระบบการทำงาน ขั้นตอนการทำงาน และโครงสร้างองค์กรให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายขององค์กรที่ได้วางไว้ และการนำเทคโนโลยีมาใช้ให้มากขึ้นภายในองค์กรเพื่อที่จะเป็นข้อมูลสารสนเทศเพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพประสิทธิผล ด้านการมอบอำนาจตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร ผู้บริหารควรมอบอำนาจให้แก่บุคลากรมีความสามารถตัดสินใจเองได้ เพื่อจะทำให้การทำงานเกิดผลลัพธ์ที่ดีมากขึ้น และรับฟังสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานของบุคลากรที่รับมอบหมาย การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานผู้บริหารมอบหมายงานให้กับบุคลากรได้ปฏิบัติงานอย่างถูกต้องและเหมาะสม ด้านแบบอย่างการเป็นผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร ผู้บริหารสามารถเป็นแรงบันดาลใจให้เพื่อนร่วมงานพยายามลงมือทำให้มากกว่าการสั่งงานเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีได้ และต้องสติมีปัญญาไหวพริบของการเป็นผู้นำไม่ถูกชักจูงให้เลือกปฏิบัติกับตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และทำตัวให้เข้าถึงง่ายต่อเพื่อนร่วมงานเป็นกันเองไม่ถือตัว เป็นที่น่าเคารพเลื่อมใสเป็นคุณสมบัติของผู้นำที่ดี

อภิปรายผลการวิจัย

ด้านการกำหนดทิศทางตามหลักทุติยปาปนิกสูตร ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักทุติยปาปนิกสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อมีระดับการปฏิบัติ คือ ผู้บริหารมีทัศนคติที่ดีในการมอบหมายงาน ที่มีใช้เป็นการเพิ่มภาระให้แก่บุคลากร มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$) ซึ่งสอดคล้องกับ พระอนุสรณ์ วชิรวิโส (เกาะน้ำใส) (2563 : 82) ได้ทำการวิจัย เรื่อง “ภาวะผู้นำตามหลักทุติยปาปนิกสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า ด้านการกำหนดทิศทางตามหลักทุติยปาปนิกสูตร ข้อเสนอแนะแนวทางภาวะผู้นำตามหลักทุติยปาปนิกสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น คือ ผู้บริหารควรกำหนดเป้าหมายและแนวทางความคิดที่ชัดเจน บทบาทดังกล่าวจะช่วยให้ผู้บริหารสร้างแผนงานแม่แบบก่อนจะลงมือปฏิบัติตามแผนงานที่กำหนดไว้ นอกจากนั้นผู้บริหารต้องมีความสามารถให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการสร้างพันธกิจ และวิสัยทัศน์ รวมทั้งการสื่อสารภายในองค์กรอย่างชัดเจน

ด้านการจัดการระบบการทำงานตามหลักทุติยปาปนิกสูตร ข้อเสนอแนะแนวทางภาวะผู้นำตามหลักทุติยปาปนิกสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น คือ ผู้ควรเปลี่ยนแปลงระบบการทำงาน ขั้นตอนการทำงาน และโครงสร้างองค์กรให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายขององค์กรที่ได้วางไว้ เพื่อการทำงานที่มีประสิทธิผล และทำให้องค์กรดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน คือการลงมือสร้างแผนหลักที่กำหนดขึ้นในขั้นตอนที่หนึ่ง ทุกระดับชั้นขององค์กรควรมีการดำเนินการไปในทิศทางเดียวกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์เดียวกัน ด้านการมอบอำนาจตามหลักทุติยปาปนิกสูตร ข้อเสนอแนะแนวทางภาวะผู้นำตามหลักทุติยปาปนิกสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น คือ ผู้บริหารควรมอบอำนาจให้แก่บุคลากรอย่างจริงจังจึงจะทำให้บรรยากาศในการทำงานมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การสื่อสารระหว่างบุคคลระหว่างกลุ่มเกิดประสิทธิผล และเกิดผลลัพธ์ใหม่ๆ ที่สร้างสรรค์ ซึ่งมาจากการที่สมาชิกของกลุ่มหรือบุคลากรสามารถแสดงความคิดเห็นและศักยภาพของตนได้อย่างอิสระ ด้านแบบอย่างการเป็นผู้นำตามหลักทุติยปาปนิกสูตร ข้อเสนอแนะแนวทางภาวะผู้นำตามหลักทุติยปาปนิกสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น คือ ผู้บริหารต้องมีคุณสมบัติของผู้นำที่ดี และต้องสร้างความน่าเชื่อถือ กล่าวคือต้องเข้าใจถึงความสำคัญของดุลยภาพระหว่างคุณลักษณะกับความรู้ความสามารถ เพราะไม่ว่าบุคคลจะมีความสามารถเพียงใดก็ไม่สามารถจะเป็นผู้นำที่แท้จริงได้ หากขาดคุณลักษณะที่เหมาะสม

ด้านการจัดการระบบการทำงานตามหลักทุติยปาปนิกสูตร ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักทุติยปาปนิกสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อมีระดับการปฏิบัติ คือผู้บริหารสามารถจัดการ

ปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์กรได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 4.13$) ซึ่งสอดคล้องกับ พระเดวิด สุธาวโร (ยิ้มเนียม) (2559 : 41) ได้ทำการวิจัย เรื่อง “ภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเมืองขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1” ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ภาวะผู้นำด้านหลักความคุ้มค่า รองลงมาคือภาวะผู้นำด้านหลักความรับผิดชอบ และภาวะผู้นำด้านหลักการมีส่วนร่วม ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ภาวะผู้นำด้านหลักคุณธรรม

2. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำแนกตามขนาดสถานศึกษาและประสบการณ์การทำงานพบว่า โดยภาพรวม มีการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .09 เมื่อจำแนกตามสถานภาพพบว่า ไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางในการส่งเสริมและภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

- 1) ด้านหลักนิติธรรม ควรจัดอบรมเกี่ยวกับหลักการ ระเบียบ กฎเกณฑ์ของการบริหารสถานศึกษา และปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ
- 2) ด้านหลักคุณธรรม ควรมีความเป็นผู้นำที่ดีและมีมนุษยสัมพันธ์
- 3) ด้านหลักความโปร่งใส ควรมีการทำงานอย่างเป็นระบบ และการตรวจสอบเป็นระยะ
- 4) ด้านหลักการมีส่วนร่วม ควรมีการปฏิบัติร่วมกันระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา
- 5) ด้านหลักความรับผิดชอบต่อสังคม ควรมีการประเมินผล กำกับและติดตามงาน
- 5) ด้านหลักความคุ้มค่า ควรมีการจัดสวัสดิการให้มีความประหยัดและความคุ้มค่าที่เหมาะสม

ด้านการมอบอำนาจตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อมีระดับการปฏิบัติ คือ ผู้บริหารเป็นผู้มีจิตใจกว้างขวาง รู้จักเปิดโอกาสให้กับบุคลากรสามารถตัดสินใจเองได้ต่อประโยชน์ส่วนรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) ซึ่งสอดคล้องกับ ธวัชชัย ตรีวรชัย (2561 : 46) ได้ทำการวิจัย เรื่อง “ภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 ในเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอลำตาเสา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 ในเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอลำตาเสา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ย คือ ด้านกรุณา ด้านมุทิตา ด้าน อุเบกขา และด้านเมตตา 2. เปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 ในเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอลำตาเสา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลตามความคิดเห็นของบุคลากร พบว่าเมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา บุคลากรมีความเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 ในเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอลำตาเสา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 4 ด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ อายุ ประสบการณ์ บุคลากรมีความเห็น เกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 ในเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอลำตาเสา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 4 ด้าน

มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3. ศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติงานเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 ในเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอลำตาเหล่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา บุคลากรที่ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติงาน ในแต่ละด้านดังนี้ ด้านเมตตา ผู้บริหารควรให้ความรักความปรารถนาดีต่อผู้ร่วมงานอย่างแท้จริง อุทิศตนให้กับองค์กรให้มาก, ด้านกรุณา ผู้บริหารควรช่วยเหลือ แนะนำ เมื่อเพื่อนร่วมงานมีทุกข์ อย่างเต็มที่ และเต็มความสามารถที่จะช่วยได้, ด้านมุทิตา ผู้บริหารควรสนับสนุนและส่งเสริมให้ขวัญกำลังใจ และแสดงความยินดีอย่างจริงใจ อาจจะทำด้วยคำพูดหรือชื่นชมด้วยวิธีอื่น ๆ ตามความเหมาะสมและตามโอกาสอันควร, ด้านอุเบกขา ผู้บริหารควรให้ความยุติธรรมในการบริหารงานทุกด้าน เน้นย้ำความซื่อสัตย์สุจริตตรวจสอบได้ รวมถึงปฏิบัติ หน้าที่ ให้ยึดกฎระเบียบเหมาะสมและตามโอกาสอันควร, ด้านอุเบกขา ผู้บริหารควรให้ความยุติธรรมในการบริหารงานทุกด้าน เน้นย้ำความซื่อสัตย์สุจริต ตรวจสอบได้ รวมถึงปฏิบัติ หน้าที่ ให้ยึดกฎระเบียบ

ด้านแบบอย่างการเป็นผู้นำตามหลักทศุติปาปนิคสูตร ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักทศุติปาปนิคสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อมีระดับการปฏิบัติ คือ ผู้บริหารมีการมอบหมายงานบุคลากรอย่างเหมาะสม โดยพิจารณาความเหมาะสมของบุคลากรแต่ละคนให้เหมาะกับงานแต่ละอย่าง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$) ซึ่งสอดคล้องกับ สุบรรลู่ เหตุผล (2561 : 60) ได้ทำการวิจัย เรื่อง “ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดมหาสารคาม” ผลการวิจัย พบว่า

1. ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติในระดับมาก โดยด้านที่มีการปฏิบัติในระดับสูงสุด คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาด้านเมตตา รองลงมาคือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาด้านอุเบกขา และภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาด้านกรุณา ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติในระดับต่ำที่สุดคือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาด้านมุทิตา

2. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ดังนี้ 1) ควรเป็นกัลยาณมิตรกับเพื่อนร่วมงาน ช่วยแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อบุคลากรในสถานศึกษา 2) ควรให้คำแนะนำให้คำปรึกษาด้วยความสุภาพ ใช้วาจาที่สุภาพและปฏิบัติตามวาจาที่ให้ไว้แก่เพื่อนร่วมงาน 3) ควรเป็นที่ปรึกษาที่ดี ให้คำแนะนำแก่เพื่อนร่วมงานเมื่อมีปัญหา ควรพิจารณาความดีความชอบของบุคลากรในสถานศึกษาอย่างยุติธรรม 4) ควรวางใจเป็นกลางกลางกับบุคลากร เพื่อสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน

สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา เรื่องภาวะผู้นำตามหลักพุทธยาปณิกสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น ทำให้ทราบว่าการวิจัยในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ดังกล่าวนอกเหนือจากมีการเน้นย้ำเรื่องความมีประสิทธิภาพและกำหนดเป้าหมายและแนวทางการปฏิบัติงานให้ชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางให้การปฏิบัติงานให้สำเร็จได้ตามเป้าหมาย เพื่อสามารถตอบสนองต่อบุคลากรในการทำงานแต่ขั้นต้นตอนการทำงานเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายของโรงเรียนที่ได้วางเอาไว้หรือสอดคล้องกับหลักสูตรของโรงเรียน อย่างไรก็ตามการที่จะประสบความสำเร็จได้ต้องมีผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งคณะครูที่มีศักยภาพจึงจะสามารถพัฒนาโรงเรียนได้ และการกลับมาทบทวนถึงปัญหาและข้อเสนอแนะที่จะต้องสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นก็จะสามารถนำไปสู่แนวทางในการการบริหารที่ดียิ่งขึ้นได้ ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ตามหลักพุทธยาปณิกสูตร ดังนี้

1. จักขุมา (วิสัยทัศน์) การมองการณ์ไกล โดยภาพรวมของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ในจังหวัดขอนแก่นนั้น จะต้องเปิดรับโอกาสการมีส่วนร่วมจากคณะครูบุคลากรในระดับล่างเพื่อไม่ให้ผู้บริหารระดับสูงเกิดช่องว่างกับคณะครูได้มีโอกาสเสนอความคิดเห็นให้มากขึ้นในบทบาทการพัฒนาโรงเรียน และผู้บริหารจะได้วิสัยทัศน์ที่กว้างไกลเพราะเป็นการสะท้อนวิสัยทัศน์ร่วมเพื่อแก้ไขปัญหที่สามารถตอบสนองภาพของคนทุกระดับอันนำไปสู่การเข้าใจร่วมกันระหว่างบุคลากรในระดับต่างๆ จะเป็นการร่วมมือกันโรงเรียนเพื่อให้เกิดความพัฒนาที่ยั่งยืนได้

2. วิธูโร (การจัดการ) การจัดการธุระได้ดีมีความเชี่ยวชาญ สำหรับด้านนี้ ผู้บริหารจะต้องยกระดับความสามารถและปรับทัศนคติในการบริหารให้ดีขึ้น และปรับรูปแบบการจัดการให้ชัดเจนและมีกระจายอำนาจในสายงานให้กับทุกคนมีความรับผิดชอบร่วมกัน ไม่ใช่อำนาจอยู่กับบุคคลคนเดียว เพราะว่าโรงเรียนหรือสถานศึกษาเป็นแบบองค์กรแบบร่วมมือกันพัฒนา

3. นิสสยสมปนโน (มนุษยสัมพันธ์) การมีมนุษยสัมพันธ์ดี สำหรับด้านนี้ ผู้บริหารหรือหัวหน้างานแต่ละสายในการทำงานจะเป็นการสั่งงานผู้ใต้บังคับบัญชามากกว่าเป็นการขอความร่วมมือในการทำงาน และจะทำให้การทำงานออกมาไม่ดีและทำให้เกิดปัญหาด้านมนุษยสัมพันธ์ เพราะเป็นการสั่งงานด้วยอำนาจแต่ไม่ใช่ด้วยการทำงานแบบพี่แบบน้องจึงมักเกิดปัญหาในโรงเรียน ครูมีความอึดอัดและไม่มีความเป็นอิสระต่อการทำงาน ผู้วิจัยจึงนำปัญหาและแนวทางการพัฒนาความต้องการมาบรรยายสรุปแต่เพียงเท่านี้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น
2. ควรศึกษาวิจัยแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น โดยอาศัยหลักภาวะผู้นำในด้านต่าง ๆ และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- ธวัชชัย ตรีวรชัย. (2561). ภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 ในเทศบาลเมืองลำเตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระदेวิศน์ สุขถาวรโร (ยิ้มเนียม). (2559). ภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอมืองขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากอนแก่น เขต 1. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2564). ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 6 กรกฎาคม 2564. แหล่งที่มา: <http://www.moe.go.th/main1/plan/p-r-b42-01.htm> [].
- พระอนุสรณ์ วชิรวโส. (เกะน้ำใส). (2563). ภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (2564). กระทรวงศึกษาธิการ. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2564. แหล่งที่มา: <https://opec.go.th/>
- สุบรรลฤ เหตุผล. (2561). ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ท้ายเขื่อนอุบลรัตน์
ของคณะกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัดขอนแก่น
**Water Resource Management of the Khon Kaen Water Management
Committee in the Downstream Area of Ubolratana Dam**

ธีรภัทร ทะคง และ กฤษวรรณ โล่ห์วัชรินทร์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Teeraphat Takong and Grichawat Lowatcharin
Khon Kaen University, Thailandd
Corresponding Author, E-mail: teeraphat@kkumail.com

บทคัดย่อ

การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่มีประสิทธิภาพย่อมสามารถจัดการน้ำให้เพียงพอกับความต้องการใช้น้ำ หากมีการบริหารจัดการที่ไม่ดีย่อมส่งผลให้เกิดอุทกภัยหรือภัยแล้งได้ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ท้ายเขื่อนอุบลรัตน์ ปัญหาในการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ท้ายเขื่อนอุบลรัตน์ และแนวทางสำหรับเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบกรณีศึกษา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล จำนวน 8 คน แบ่งเป็นคณะกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัดขอนแก่น จำนวน 5 คน และประชาชนบริเวณท้ายเขื่อนอุบลรัตน์ จำนวน 3 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยใช้เทคนิคตรวจสอบสามเส้า

ผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ท้ายเขื่อนอุบลรัตน์ของคณะกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัดขอนแก่น เป็นกลไกการบริหารจัดการน้ำในลักษณะความสัมพันธ์แบบแนวราบ โดยบูรณาการหน่วยงานรัฐในลักษณะข้ามเขตพื้นที่ความรับผิดชอบเพื่อทำงานร่วมกัน นอกจากนั้นเครือข่ายความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชน ยังมีบทบาทในการวางแผน การใช้งบประมาณ การพัฒนาโครงการ และการบริหารจัดการน้ำในสภาวะวิกฤติ แม้ว่าการประสานงานยังไม่พบปัญหาความขัดแย้งในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ แต่พบปัญหาประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำค่อนข้างน้อยและเข้าถึงข้อมูลล่าช้า สำหรับแนวทางสำหรับเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ รัฐบาลควรเปิดพื้นที่ตัวแทนภาคประชาชน องค์กรนอกภาครัฐ และตัวแทนจากกลุ่มเครือข่ายลุ่มน้ำ มีส่วนร่วมในการบริหารทรัพยากรน้ำ และควรมีช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายเพื่อให้สะดวกและรวดเร็วในการเข้าถึงข้อมูล

*วันที่รับบทความ: 17 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่แก้ไขบทความ 24 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 25 กุมภาพันธ์ 2565

Received: February 17, 2022; Revised: February 24, 2022; Accepted: February 25, 2022

คำสำคัญ: การบริหารทรัพยากรน้ำ; พื้นที่ท้ายเขื่อนอุบลรัตน์; การประสานงาน, การปกครองแบบเครือข่าย

Abstracts

Effective water resource management is crucial for providing water to meet the growing demand for water. If poorly managed, it can result in floods or droughts. This research aimed to the water management in the area at the downstream of the Ubolratana Dam, the problems of the water management and guidelines for increasing the effectiveness of water resource management. This research used a case study methodology. Data were collected from eight informants, divided into five members of the Water Resources Sub-Committee of Khon Kaen Province and three people living in the downstream area of Ubolratana Dam. The researcher employed content analysis and the triangulation technique.

The results showed that the Khon Kaen Provincial Water Resources Subcommittee in the downstream area of Ubolratana Dam was the mechanism for water management. The subcommittee integrates various government agencies, reflecting a horizontal cross-jurisdiction intergovernmental relations. Moreover, a network of local administrative organizations and private organizations also involved in planning, budgeting, project development, and emergency management. At present, there has no conflict in the collaboration among different sectors. However, participation of the general public in water resource management is relatively low and there is difficulty in access to information. Therefore, this research suggests that the management mechanism should include representatives from the citizenry, non-government organization, and the watershed networks. The subcommittee should also adopt a variety of communication channels to make access to information more effortless and timely.

Keywords: Water Resource Management; Downstream Area of Ubolratana Dam; Coordinating, Network Governance

บทนำ

ทรัพยากรน้ำเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของประชาชน ทั้งการอุปโภคและบริโภค การประกอบอาชีพทั้งภาคการเกษตรและภาคอุตสาหกรรม โดยใช้เป็นน้ำกิน น้ำใช้ น้ำเพื่อการเพาะปลูก นอกจากนี้ยังมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ อีกด้วย ดังนั้นน้ำจึงเป็นทรัพยากรธรรมชาติอย่างหนึ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาประเทศตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) เพื่อก้าวไปสู่เป้าหมาย “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” (สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ, 2563 : 1-2) ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพน้ำ เพื่อการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว รวมทั้งเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างยั่งยืน และสามารถแก้ปัญหาวิกฤตการณ์น้ำ การขาดแคลนน้ำ ภัยแล้ง อุทกภัย และคุณภาพน้ำเสื่อมโทรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาอุทกภัยที่เป็นเหตุทำให้เกิดการสูญเสียทั้งต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่

เขื่อนอุบลรัตน์เป็นเขื่อนหินทิ้งแกนดินเหนียว ซึ่งมีแกนกลางเป็นดินเหนียว สูง 32 เมตร สันเขื่อนอยู่ที่ระดับ 185.00 ม.รทก. สามารถจุได้ 2,431 ล้านลูกบาศก์เมตร โดยเริ่มใช้งานเมื่อปี พ.ศ. 2509 วัตถุประสงค์ของการสร้างเขื่อนอุบลรัตน์นี้ เพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า บรรเทาอุทกภัย ชลประทาน และประมง เขื่อนอุบลรัตน์ตั้งอยู่ที่ตำบลโคกสูง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น สันเขื่อนสร้างปิดกั้นแม่น้ำพอง ระหว่างพื้นที่รอยต่อของจังหวัดขอนแก่น และหนองบัวลำภู เขื่อนอุบลรัตน์นับได้ว่าเป็นเขื่อนผลิตไฟฟ้าพลังน้ำแห่งแรกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากมีการระบายน้ำผ่านเครื่องกำเนิดไฟฟ้าทำให้ได้กระแสไฟฟ้า ซึ่งเป็นผลพลอยได้จากการระบายน้ำเพื่อการชลประทานของเขื่อน โดยเขื่อนกักเก็บน้ำในฤดูฝนเพื่อระบายให้กับพื้นที่ชลประทานในฤดูแล้ง โดยมีเป้าหมายที่สำคัญในการบริหารจัดการน้ำอีกประเด็นหนึ่ง คือ การช่วยบรรเทาอุทกภัยในช่วงฤดูน้ำหลากให้กับพื้นที่ที่อยู่ท้ายเขื่อน (โรงไฟฟ้าพลังน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, 2557 : ออนไลน์) หลังจากการสร้างเขื่อนอุบลรัตน์แม้จะสามารถแก้ปัญหาหน้าเอ่อล้นแม่น้ำพองในปีที่ฝนมีปริมาณมาก แล้วเข้าท่วมพื้นที่ที่อยู่อาศัย พื้นที่เกษตร และพื้นที่ทำกินของประชาชนได้ แต่อย่างไรก็ตามปัญหาอุทกภัยที่สร้างความเสียหายให้กับประชาชนในพื้นที่ท้ายเขื่อนก็เกิดขึ้นเป็นประจำแทบจะทุก ๆ 2 ปี นับตั้งแต่ปี 2551 ถึงปี 2560 (ขวลิต พรคทิง และประชาสรรค์ แสนภักดี, 2563 : 345-364) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเหตุการณ์อุทกภัย เมื่อปี 2554 ที่น้ำท่วมพื้นที่ 4 หมู่บ้านในพื้นที่ตำบลบึงเนียม ระดับน้ำสูงกว่า 3 เมตร สร้างความเดือดร้อนให้กับชาวบ้านกว่า 2,000 คน และเหตุการณ์อุทกภัย เมื่อ ปี 2560 ที่เกิดปัญหาอุทกภัยถึง 2 ครั้งภายในปีเดียวกัน ได้แก่ เดือนกรกฎาคม และเดือนตุลาคม ซึ่งสร้างความเสียหายในเขตพื้นที่ 8 อำเภอ 26 ตำบล 154 หมู่บ้าน 4,777 ครัวเรือน 13,705 คน พื้นที่การเกษตรเสียหาย 16,049.5 ไร่ ได้แก่ พื้นที่นาข้าว 11,988.75 ไร่ รองลงมาเป็นพืชไร่ 2,115.75 ไร่ พืชสวน 1,945 ไร่ และพื้นที่การประมง 453 ไร่/บ่อ (ครรชิต คงสมของ, 2560 : ออนไลน์) จึงทำให้เกิดคำถามว่าการบริหารจัดการน้ำของเขื่อนอุบลรัตน์ที่ไม่สามารถแก้ปัญหาหน้าท่วม รวมทั้งลดความเสียหายของทรัพย์สินและพื้นที่เกษตรในพื้นที่ท้ายเขื่อนได้ เป็นเพราะเหตุใด

จากข้อมูลที่ได้ศึกษาขึ้นต้น พบว่า การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของเขื่อนอุบลรัตน์นั้น อยู่ภายใต้อำนาจการบริหารจัดการของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ร่วมกับคณะอนุกรรมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำจังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่นเป็นประธานอนุกรรมการ ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยและตามคำสั่งคณะกรรมการน้ำแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2563 โดยมีอำนาจหน้าที่ ในการจัดทำแผนงาน แผนปฏิบัติการ และแผนงบประมาณในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการ โดยมีหน้าที่สำคัญ คือ บูรณาการและขับเคลื่อนแผนการจัดการทรัพยากรน้ำทั้งในภาวะปกติ และภาวะวิกฤติ แต่จากปัญหาอุทกภัยและภัยแล้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ท้ายเขื่อนอุบลรัตน์นั้นแสดงให้เห็นถึงความล้มเหลว ในการบริหารจัดการน้ำของคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำจังหวัดขอนแก่น แม้ว่าปัญหาอุทกภัยจะมีสาเหตุหลักจากการเกิดฝนตกในปริมาณมากตามปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ หรือภัยแล้งที่เกิดจากปริมาณฝนที่ตกน้อย แต่ส่วนหนึ่งย่อมเกิดจากกลไกการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำจังหวัดขอนแก่น

จนทำให้เกิดมีผู้ประกอบการยื่นฟ้องร้องเอาผิดและเรียกร้องความเสียหายจากคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำขอนแก่นจากศาลปกครอง (เนชั่นทีวี, 2560 : ออนไลน์) จึงเป็นสาเหตุให้ผู้ศึกษาให้ความสนใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของคณะกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัดขอนแก่นในพื้นที่ท้ายเขื่อนอุบลรัตน์ ซึ่งเป็นคณะทำงานชุดใหม่ที่ได้รับการแต่งตั้งเมื่อวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ.2563 ให้เข้ามาทำงานแทนคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำจังหวัดขอนแก่น

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาดังกล่าวนี้ ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของคณะกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัดขอนแก่นในพื้นที่ท้ายเขื่อนอุบลรัตน์ และเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของคณะกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัดขอนแก่น ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในเขื่อนอุบลรัตน์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ท้ายเขื่อนอุบลรัตน์ของคณะกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาปัญหาที่พบจากการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ท้ายเขื่อนอุบลรัตน์ของคณะกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในเขื่อนอุบลรัตน์ของคณะกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัดขอนแก่น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีแบบกรณีศึกษา (Case Study) เฉพาะการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ท้ายเขื่อนอุบลรัตน์ของคณะกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัดขอนแก่น โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ คณะกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัดขอนแก่น จำนวน 5 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ และประชาชนบริเวณท้ายเขื่อนอุบลรัตน์ จำนวน 3 คน ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โดยคัดเลือกจากตัวแทนกลุ่มอนุรักษ์ลุ่มน้ำพอง

2. เครื่องมือการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือสำหรับการศึกษาค้นคว้าเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งเป็นคำถามปลายปิด โดยมีแนวทางในการสัมภาษณ์ ดังนี้

- 1) เชื้อนอุปสรณ์มีการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ท้ายเชื้อนอุปสรณ์อย่างไร
- 2) ปัญหาและอุปสรณ์ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ท้ายเชื้อนอุปสรณ์เป็นอย่างไร
- 3) ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำควรเป็นอย่างไร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

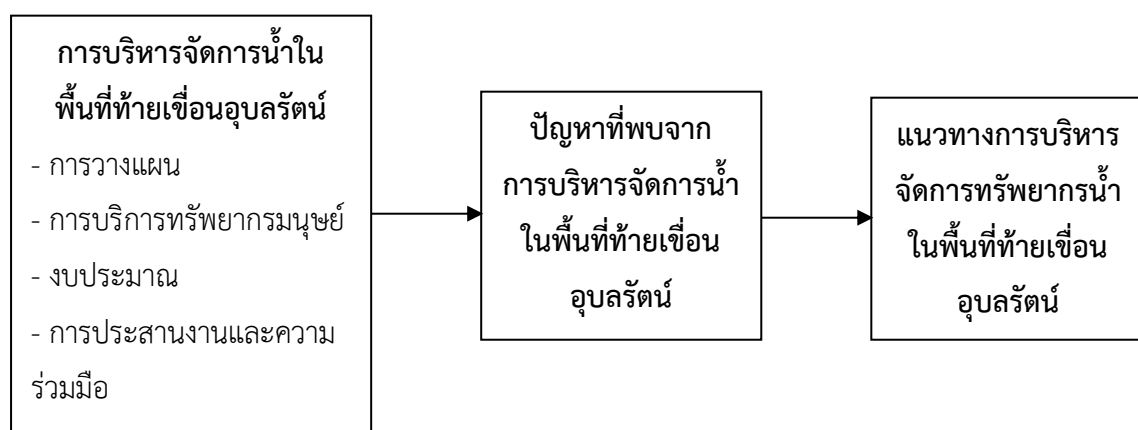
ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาครั้งนี้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลผ่านระบบออนไลน์ พร้อมทั้งบันทึกเทป รวมทั้งการสังเกตพื้นที่ศึกษาท้ายเชื้อนอุปสรณ์ และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง บันทึกการประชุมของคณะอนุกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัดขอนแก่นที่สามารถรวบรวมได้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการตีความหมาย การฟังซ้ำๆ จากเทปบันทึกบทสัมภาษณ์ การจดบันทึกจากการสังเกต แบบแผน ประเด็นหลัก รวมทั้งแก่นสาระ ที่ปรากฏจากการฟังเทปบันทึกสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยใช้เทคนิคสามเส้า (Triangulation Technique) เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ (สุภางค์ จันทวานิช, 2561 : 128-130) โดยทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักหลายท่าน แล้วนำมาบรรยายและพรรณนาข้อมูลผลการศึกษาให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ท้ายเชื้อนอุปสรณ์ของคณะอนุกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของคณะกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัดขอนแก่น มีผลการศึกษา ดังนี้

1) กลไกการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ท้ายเขื่อนอุบลรัตน์ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ในประเด็นของการบริหารจัดการน้ำของคณะกรรมการฯ พบว่ากลไกการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ท้ายเขื่อนอุบลรัตน์ มีรายละเอียดดังนี้

1.1) การวางแผน คณะกรรมการฯ เป็นตัวแทนที่ได้รับการแต่งตั้งจากหลายหน่วยงาน เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำ จึงมีการประชุมเพื่อวางแผนเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำทั้งน้ำท่า น้ำผิวดิน น้ำบาดาล ปริมาณน้ำและคุณภาพน้ำ โดยใช้ข้อมูลและทรัพยากรร่วมกันในการจัดทำแผน เป็นการบูรณาการความรู้และข้อมูลต่าง ๆ เพื่อวางแผนการจัดการทรัพยากรน้ำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อจัดทำแผนการปฏิบัติงาน งบประมาณ และการพัฒนาโครงการ หลังจากนั้นนำเสนอเพื่อพิจารณาาร่วมกัน ทำให้การวางแผนโครงการและงบประมาณไม่ซ้ำซ้อน การแก้ไขปัญหาได้ทั่วถึงทุกด้าน ตัวอย่างเช่น เกิดปัญหาด้านการพัฒนาแหล่งน้ำหรือขาดแคลนน้ำ เมื่อนำเข้ามาเสนอในที่ประชุม หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาแหล่งน้ำนำข้อมูลไปวางแผนและติดตามได้ รวมทั้งในการพิจารณาการบริหารจัดการน้ำในสภาวะวิกฤติ น้ำท่วม หรือภัยแล้ง ทุกภาคส่วนนำข้อมูลมาพิจารณาวางแผนและแก้ไขปัญหาาร่วมกันได้ เช่น กรณีภัยแล้งจะติดต่อประสานงานกับศูนย์ปฏิบัติการฝนหลวงเพื่อทำฝนเทียม หรือขอความช่วยเหลือให้กรมทรัพยากรน้ำบาดาลสำรวจและขุดเจาะน้ำบาดาล ในพื้นที่เดือดร้อน เป็นต้น ส่วนในช่วงวิกฤติน้ำท่วม มีการแจ้งเรื่องพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบหากเป็นกรณีเร่งด่วนจะส่งเครื่องสูบน้ำไปช่วยสูบน้ำออก หรือวางแผนการจัดจราจรทางน้ำให้เหมาะสม เป็นต้น โดยเป็นวิธีการบริหารจัดการน้ำตั้งแต่ต้นทางน้ำจนถึงปลายน้ำ ทำให้สามารถลดผลกระทบที่เกิดจากน้ำท่วม น้ำแล้ง และทำประชาชนสามารถเข้าถึงการใช้น้ำ และการแจ้งเตือน ประชาสัมพันธ์ ในการระบายน้ำ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ประชาชนเริ่มเข้าถึงได้ง่ายมากขึ้น

ดังเห็นได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 ที่กล่าวว่า “...การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เกี่ยวข้องกับหน่วยงานหลายหน่วยงาน โดยทุกฝ่ายจะเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจ เพื่อการบริหารจัดการน้ำตั้งแต่ต้นทางน้ำจนถึงปลายน้ำ...” เช่นเดียวกันกับผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3 ที่ได้นำเสนอว่า “...การบริหารจัดการ การจัดทำโครงการ คำสั่ง แผนงานต่าง ๆ ต้องผ่านคณะกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัดขอนแก่น ...” ซึ่งผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5 ได้กล่าวว่า “...ด้านการวางแผน การใช้งบประมาณ และการพัฒนาโครงการต่าง ๆ มีการนำเข้ามาให้คณะกรรมการฯ พิจารณา จึงทำให้การวางแผนโครงการและงบประมาณ ไม่ซ้ำซ้อน การแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำจึงค่อนข้างทั่วถึง เพราะเมื่อเกิดปัญหาด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ หรือขาดแคลนน้ำ จะนำเรื่องเข้าเสนอในที่ประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาต่อไป เช่น กรณีภัยแล้ง จะติดต่อประสานงานฝนหลวง หรือให้กรมทรัพยากรน้ำบาดาล ช่วยสำรวจและขุดเจาะน้ำบาดาลในพื้นที่เดือดร้อนมาก เป็นต้น ส่วน

ในช่วงวิกฤติน้ำท่วม จะมีการแจ้งเรื่องพื้นที่ไหนได้รับผลกระทบหากเป็นกรณีเร่งด่วนก็อาจจะส่งเครื่องสูบน้ำไปช่วยสูบน้ำออก หรือวางแผนการจัดจราจรทางน้ำให้เหมาะสม เป็นต้น...”

1.2) การบริการทรัพยากรมนุษย์ การบริหารจัดการน้ำของคณะกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัดขอนแก่น เป็นการบริหารงานแบบบูรณาการที่มีหน่วยงานหลายภาคส่วนเข้ามาทำหน้าที่ โดยมีหน่วยงานของรัฐหลายขอบเขตความรับผิดชอบเข้ามาทำงานบริการจัดทรัพยากรน้ำ อาทิเช่น สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานโยธาธิการและผังเมือง สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ โครงการชลประทาน สำนักงานเจ้าท่าภูมิภาค สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การประสานส่วนภูมิภาค เชื้อนอุปสรณ์การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เป็นต้น แต่ละหน่วยงานจะมีความชำนาญในแต่ละด้านที่แตกต่างกันออกไป เมื่อมีตัวแทนของหน่วยงานเข้ามาประชุมและรับมอบหมายงานที่เกี่ยวข้องไปดำเนินการในหน่วยงานแล้ว ตัวแทนหน่วยงานนำเรื่องไปประชุมและมอบหมายงานให้บุคลากรในหน่วยงานดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำในส่วนที่รับผิดชอบต่อไป โดยตัวแทนหน่วยงานที่เป็นคณะกรรมการฯ นำเสนอต่อคณะกรรมการฯ ยังไม่มีคนกลางที่เป็นตัวแทนประสานงานระหว่างหน่วยงานโดยตรง

ดังเห็นได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 ได้กล่าวว่า “...ลักษณะงานไม่ได้แบ่งกันชัดเจนเป็นการบูรณาการการวางแผนร่วมกัน แต่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบตามมติของที่ประชุมนำไปดำเนินงานต่อ...” สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5 ได้นำเสนอว่า “...การปฏิบัติงานอยู่ส่วนที่อยู่ในความรับผิดชอบหน่วยงานของตนเองเท่านั้น...”

1.3) งบประมาณ กลไกการบริหารงบประมาณการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดขอนแก่น ต้องผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการฯ และมีการใช้จ่ายผ่านโครงการเพื่อให้เป็นไปตามแผนการบริหารจัดการน้ำลุ่มน้ำ การบริหารงบประมาณไม่ซับซ้อน แต่ต้องมีเอกสารหลักฐานการเบิกจ่าย เพื่อป้องกันการทุจริต

ดังเห็นได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5 ได้กล่าวว่า “...การใช้งบประมาณ และการพัฒนาโครงการต่าง ๆ ที่มีการนำเข้ามาพิจารณาโดยคณะกรรมการฯ ทำให้การวางแผนโครงการและงบประมาณไม่ซับซ้อน มีเอกสาร หลักฐานการเบิกจ่าย เพื่อความโปร่งใส...”

1.4) การประสานงานและความร่วมมือ การบริหารจัดการน้ำของจังหวัดขอนแก่นที่มีประสิทธิภาพเกิดจากความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน ซึ่งมีรูปแบบความสัมพันธ์ในแนวราบ ที่มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานรัฐที่มีลักษณะข้ามเขตพื้นที่ ข้ามรับผิดชอบ เข้ามาบูรณาการและทำงานร่วมกัน และเป็นความสัมพันธ์แบบเครือข่ายที่ให้ทุกภาคส่วนทั้งหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ เพื่อบูรณาการความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ หลากหลายหน่วยงาน ที่มีความเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำจังหวัดขอนแก่น ทำให้สามารถขับเคลื่อนแผนบริหารจัดการน้ำของจังหวัดให้เป็นไปตามแผนอย่างต่อเนื่องได้ ซึ่งไม่มีปัญหาในการ

ประสานงาน หรือมีความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในคณะกรรมการฯ และระหว่างประชาชนกับคณะกรรมการฯ แต่จากการสัมภาษณ์ภาคประชาชน แสดงความคิดเห็นว่า ยังมีความล่าช้าในการประสานงานกับประชาชนพอเกิดวิกฤติประชาชนเตรียมตัวไม่ทันจึงได้รับผลกระทบที่รุนแรง แต่อย่างไรก็ดีคณะกรรมการฯ ได้มีการแก้ไขปัญหาส่วนนี้ไปบางส่วน เพื่อแจ้งเตือน ประชาสัมพันธ์ ในการระบายน้ำ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ทำให้ประชาชนเริ่มเข้าถึงได้ง่ายมากขึ้น

ดังเห็นได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 ได้กล่าวว่า “...การทำงานจะไม่ขัดแย้งกันจะเป็นการให้ความคิดเห็นร่วมกันโดยผู้เชี่ยวชาญแต่ละด้านที่มีประสบการณ์ในการทำงาน จะสามารถเข้าใจ ประณีประนอมในการทำงานได้มากกว่าที่จะมีการขัดแย้งกัน...” ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8 ได้กล่าวว่า “...ไม่มีความขัดแย้งกับคณะกรรมการฯ แต่ในการทำงานของคณะกรรมการฯ พบว่า มีความล่าช้าในการแจ้งเตือน และช่องทางการแจ้งเตือนไม่เพียงพอหรือน้อย ทำให้ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารล่าช้า...”

2) ปัญหาที่พบจากการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ท้ายเขื่อนอุบลรัตน์

2.1) ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำ ซึ่งในฐานะผู้ใช้น้ำในลุ่มน้ำและเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียบริเวณท้ายเขื่อนอุบลรัตน์ ไม่ได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ หากเกิดปัญหาวิกฤติน้ำท่วมหรือน้ำแล้งขึ้นมาประชาชนเป็นผู้ได้รับผลกระทบ และมองว่าเกิดจากการบริหารจัดการน้ำที่ผิดพลาด และ ดังตัวอย่างจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6 ได้กล่าวว่า “...ต้นเหตุของปัญหาน้ำท่วมน้ำแล้งท้ายเขื่อนอุบลรัตน์ เกิดจากการที่คณะกรรมการบริหารจัดการน้ำจังหวัดขอนแก่น...” ซึ่งผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8 ได้นำเสนอว่า “...เราเป็นผู้ใช้น้ำท้ายน้ำ เกษตรกรเป็นผู้ได้รับกรรม แต่ก็ไม่มีโอกาสมีส่วนร่วมที่จะนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการ คือเรามีประสบการณ์ค่อนข้างเยอะเพราะว่าเราเป็นคนที่อยู่ท้ายน้ำ...”

2.2) ไม่มีตัวแทนภาคประชาชน องค์กรนอกภาครัฐ (Non-government Organization: NGO) ตัวแทนจากกลุ่มเครือข่ายลุ่มน้ำชี และลุ่มน้ำพอง เป็นคณะกรรมการฯ ในการบริหารทรัพยากรน้ำในจังหวัดขอนแก่น และตรวจสอบการทำงาน ทำให้เมื่อประชาชนมองว่าเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มคนบางกลุ่ม ดังตัวอย่างจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6 ได้กล่าวว่า “... ไม่มีตัวแทนภาคประชาชน หรือ NGO และตัวแทนจากกลุ่มเครือข่ายลุ่มน้ำชี และลุ่มน้ำพอง เป็นอนุกรรมการ หรือคณะกรรมการ...”

2.3) ผลกระทบจากโควิด-19 จากสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 ทำให้การประชุมของคณะกรรมการฯ มีการจัดประชุมน้อยครั้งเป็นการจัดประชุมตามสถานการณ์วิกฤติทำให้แก้ปัญหาได้ล่าช้า ดังตัวอย่างจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4 ได้กล่าวว่า “...จากสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 คณะอนุกรรมการฯ มีการจัดประชุมตามสถานการณ์วิกฤติ บางครั้งแก้ปัญหาได้ล่าช้า...”

2.4) ขาดการประชาสัมพันธ์ การแจ้งข่าวมีความล่าช้าไม่ทันสถานการณ์ รวมทั้งช่องทางที่ประชาชนจะติดต่อสอบถาม และเตือนภัยมีน้อย เห็นได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8 ได้กล่าวว่า “...ในการทำงานของคณะกรรมการฯ มีความล่าช้าในการแจ้งเตือนและช่องทางการแจ้งเตือนไม่เพียงพอหรือน้อย ทำให้ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารล่าช้า...”

2.5) **ขาดผู้รับผิดชอบโดยตรง** ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่ากลไกปัจจุบันขาดผู้รับผิดชอบโดยตรงที่เฝ้าติดตาม เฝ้าระวัง ตรวจสอบ และประเมินสถานการณ์ล่วงหน้าเพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เห็นได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6 ได้กล่าวว่า “...ไม่มีคณะทำงานที่ทำหน้าที่โดยตรง ที่คอยติดตาม เฝ้าระวัง ตรวจสอบ ประเมินสถานการณ์น้ำในแต่ละช่วงปี เพื่อจะได้แจ้งเตือนคณะกรรมการฯ ให้มีการเรียกประชุมเพื่อเตรียมการป้องกัน มากกว่าการแก้ไข เมื่อเกิดภัยพิบัติแล้วจะสูญเสีย ซึ่งไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องน้ำในแต่ละช่วงปีโดยตรง แล้วทำการพยากรณ์ล่วงหน้า เมื่อภัยพิบัติจะเกิดขึ้นแล้วจึงเรียกประชุมเพื่อขอมติ ซึ่งเป็นการแก้ไข ปลายเหตุมากกว่าป้องกัน...”

3) ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

3.1) **การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ** เห็นได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7 ได้กล่าวว่า “...เราในฐานะเป็นประชาชนผู้ใช้น้ำ ถ้าเราได้เข้าไปร่วมหรือมีการบริหารจัดการน้ำ สามารถนำเสนอประเด็นปัญหาที่พวกเราได้รับความเดือดร้อน น่าจะแก้ปัญหาได้ดีขึ้นหรือลดความรุนแรงลงได้...”

3.2) **การมีตัวแทนภาคประชาชน องค์กรนอกภาครัฐ ตัวแทนจากกลุ่มเครือข่ายลุ่มน้ำชี และลุ่มน้ำพอง เป็นคณะอนุกรรมการฯ** เห็นได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8 ได้กล่าวว่า “...เราในฐานะที่เป็นองค์กรชุมชนที่มีผลกระทบจากการบริหารจัดการน้ำ อยากเข้าไปนำเสนอปัญหา เสนอข้อมูล ติดตามสถานการณ์ อยากเห็นว่าการบริหารจัดการเป็นอย่างไร เพื่อที่จะได้สื่อสารให้กับพี่น้องเรา...”

3.3) **การนำเทคโนโลยีการประชุมออนไลน์มาใช้ในการประชุมของคณะอนุกรรมการฯ** เห็นได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4 ได้กล่าวว่า “...ควรจะนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในเรื่องของการประชุม คณะอนุกรรมการฯ เพื่อที่จะได้เตรียมความพร้อมตลอดเวลา โดยควรเป็นการประชุมออนไลน์ผ่านทางโปรแกรมซูม เดือนละ 1-2 ครั้ง เพื่อให้เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติได้มีปฏิสัมพันธ์และได้นำปัญหาหรือเหตุการณ์ที่ประสบ เอามาแชร์ เพื่อติดตามและแก้ปัญหา...”

3.4) **การเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ การแจ้งข่าว และการสื่อสารกับภาคประชาชน** ให้มากขึ้นทั้งในรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ เห็นได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8 ได้กล่าวว่า “...ช่องทางการแจ้งเตือนไม่เพียงพอหรือน้อย ทำให้ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารล่าช้า ควรเพิ่มช่องทางให้มากขึ้น...”

3.5) **การจัดตั้งหน่วยงานผู้รับผิดชอบติดตาม เฝ้าระวัง ตรวจสอบ และประเมินสถานการณ์น้ำล่วงหน้า** เห็นได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6 ได้กล่าวว่า “...ควรมีคณะทำงานที่จะคอยทำหน้าที่โดยตรงในการติดตาม วิเคราะห์ ประเมินผล คาดการณ์ สถานการณ์น้ำในแต่ละช่วงและแต่ละปี ที่จะส่งผลต่อการเก็บน้ำ ระบายน้ำของเขื่อนต่าง ๆ ในประเทศไทย โดยทำหน้าที่ในการเป็นที่ปรึกษา และติดตามประมวลผล โดยเป็นที่ปรึกษาหรือคณะทำงานในคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำจังหวัดทุกจังหวัดที่มีเขื่อนตั้งอยู่...”

อภิปรายผลการวิจัย

การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ท้ายเขื่อนอุบลรัตน์ ของคณะกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัดขอนแก่น เป็นกลไกการบริหารจัดการน้ำตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำพ. ศ. 2561 และมติคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ เป็นการทำงานในลักษณะของเครือข่ายความร่วมมือ จาก 3 ภาคส่วนที่สำคัญ คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานรัฐ และภาคเอกชน โดยเป็นความร่วมมือที่เกิดขึ้นจากการประสานงานที่เรียกว่า 3 ประสาน คือ ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2556 : 257 ; กฤษฎวรรณ โล่หวัชรินทร์, 2564 : 152 ; ไชยพันธ์ ปัญญาศิริ, 2563 : 282) การทำงานในลักษณะของเครือข่ายเป็นการพึ่งพาอาศัยกัน แสวงหาทางออกร่วมกัน โดยมีการแลกเปลี่ยนทรัพยากร มุมมอง และทักษะต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์แบบแนวราบหน่วยงานรัฐที่มีลักษณะข้ามเขตพื้นที่ข้ามรับผิดชอบเข้ามาบูรณาการและทำงานร่วมกัน ในด้านการวางแผน การใช้งบประมาณ และการพัฒนาโครงการต่างๆ รวมทั้งการบริหารจัดการน้ำในสภาวะวิกฤติน้ำท่วม หรือภัยแล้ง ให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งการประสานงานในทุกภาคส่วนไม่เกิดปัญหาขัดแย้งในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ในส่วนของภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำค่อนข้างน้อย ทำให้มีความคิดเห็นว่าคุณสมบัติของคณะกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัดขอนแก่น เป็นต้น เหตุที่ทำให้เกิดวิกฤติน้ำท่วม หรือภัยแล้ง จึงมีข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือ ผู้ที่เป็นตัวแทนหน่วยงานที่เข้ามาเป็นคณะกรรมการฯ ควรจะมีความรู้วิชาการด้านการบริหารจัดการน้ำ แต่ละหน่วยงานควรมีการติดตามและสรุปรายงานส่งให้คณะกรรมการฯ โดยใช้เทคโนโลยีในการวิเคราะห์และประเมินผลสถานการณ์ รวมทั้งจัดให้มีการประชุมออนไลน์ นอกจากควรให้ตัวแทนภาคประชาชน NGO และตัวแทนจากกลุ่มเครือข่ายลุ่มน้ำ มีส่วนร่วมในการบริหารทรัพยากรน้ำ และควรมีการสื่อสารที่หลากหลายช่องทางที่สะดวก และรวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของอมราพร พลประชิด (2557 : 87) พบว่า การจัดการทรัพยากรน้ำขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของแม่น้ำคลองพะแสง จึงได้เสนอแนวทางการแก้ไขโดยชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำ และสอดคล้องกับงานวิจัยของชลิตพรพรทิง และประชาสรรค์ แสนภักดี (2563 : 345-364) พบว่า วิธีการประสานงานในสภาวะวิกฤต มีความสัมพันธ์ที่ทำให้เกิดปัญหาอุทกภัยในพื้นที่เขื่อนอุบลรัตน์ จึงเสนอแนะให้ปรับวิธีการบริหารจัดการน้ำในเขื่อนอุบลรัตน์ แก้ไขปัญหาอื่น ๆ ที่กำลังเกิดขึ้นในพื้นที่เหนือ และท้ายเขื่อนอุบลรัตน์ให้เป็นรูปธรรม โดยให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการน้ำ และสอดคล้องกับงานวิจัยของทวีศักดิ์ ธนเดโชพล และคณะ (2563 : 287-308) พบว่า การบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำ เพื่อแก้ไขวิกฤติภัยแล้งให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็วทันทั่วถึง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1.1 ควรมีตัวแทนภาคประชาชน NGO ตัวแทนจากกลุ่มเครือข่ายลุ่มน้ำชี และลุ่มน้ำพอง เป็น คณะอนุกรรมการฯ ในการบริหารทรัพยากรน้ำในจังหวัดขอนแก่น และตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารทรัพยากรน้ำจังหวัดขอนแก่น

1.2 ควรให้ภาคประชาชนในพื้นที่ท้ายเขื่อนอุบลรัตน์เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำ และสามารถเข้าถึงข้อมูลของคณะอนุกรรมการฯ ว่ามีหน้าที่อะไร และมีกำหนดการในการ ประชุมเมื่อใดบ้าง

1.3 จากสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 ควรนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในเรื่องของการ ประชุมคณะอนุกรรมการฯ เพื่อที่จะได้เตรียมความพร้อมตลอดเวลา โดยควรเป็นการประชุมออนไลน์ผ่านทาง โปรแกรมซูม เดือนละ 1-2 ครั้ง เพื่อให้เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติได้มีปฏิสัมพันธ์และได้นำปัญหาหรือเหตุการณ์ที่ ประสบ เอาการแээр เพื่อติดตามและแก้ปัญหา

1.4 ควรมีการประชาสัมพันธ์ กิจกรรม/โครงการ/ช่องทางที่จะติดต่อสอบถาม และเตือนภัย ผ่าน ช่องทางที่หลากหลายทั้งออนไลน์และออฟไลน์ เพื่อสะดวก และรวดเร็ว

1.5 ควรมีคณะทำงานในคณะอนุกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัดขอนแก่น ที่ทำหน้าที่โดยตรงใน การติดตาม เฝ้าวิเคราะห์ ประเมินผล คาดการณ์ สถานการณ์น้ำในแต่ละช่วงและแต่ละปี ที่จะส่งผลต่อการ เก็บน้ำ ระบายน้ำของเขื่อนอุบลรัตน์ เพื่อนำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อคณะอนุกรรมการทรัพยากรน้ำ จังหวัดขอนแก่น อย่างถูกต้อง แม่นยำ และทันต่อสถานการณ์ เพื่อเป็นการเตรียมการป้องกันน้ำท่วม น้ำแล้งที่ อาจจะเกิดขึ้นในแต่ละช่วงและแต่ละปี โดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในเก็บรวบรวมข้อมูลสถาน การณ์น้ำ เสนอต่อคณะอนุกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัดขอนแก่น ประกอบการตัดสินใจ

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ในการศึกษาครั้งต่อไปความทำการศึกษเกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ ของภาคประชาชน เช่น การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำบริเวณพื้นที่ท้ายเขื่อน อุบลรัตน์ เป็นต้น....

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎารัตน์ โล่ห์วัชรินทร์. (2564). *รัฐประศาสนศาสตร์ : แนวคิดเพื่อการจัดการปกครองสาธารณะในศตวรรษที่ 21*. ขอนแก่น: วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น.
- ครรชิต คงสมของ. (2560). เชื้อนอุบลรัตน์เปิดระบายน้ำเพิ่ม 15 ล้านลบ.ม. หวั่นล้น ช่วยพื้นที่เพาะปลูกท้ายเขื่อน. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 21 มีนาคม 2564. แหล่งที่มา: https://www.matichon.co.th/region/news_593949
- ขวลิต พรคทิง และ ประชาสรรค์ แสนภักดี. (2563). การประสานงานการบริหารจัดการน้ำในสภาวะวิกฤตของเขื่อนอุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น. *วารสารการบริหารปกครอง*. 9 (1), 345-364.
- ไชนันท์ ปัญญาศิริ. (2563). *แนวคิดร่วมสมัยทางการจัดการสาธารณะ การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ และการประยุกต์ใช้*. กรุงเทพมหานคร: เทพเพ็ญวานิชย์.
- ทวีศักดิ์ ธนเดโชพล และคณะ. (2563). การวิเคราะห์การบริหารจัดการน้ำในสภาวะภัยแล้ง ปี พ.ศ. 2563. *บทความวิชาการ ด้านการชลประทานและการระบายน้ำ ครั้งที่ 13*. (หน้า 287-308). กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการด้านการชลประทานและการระบายน้ำแห่งประเทศไทย
- เนชั่นทีวี. (2560). "ขอนแก่น" เตรียมฟ้องผู้ว่าทำน้ำท่วม. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 21 มีนาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://www.nationtv.tv/main/content/378580961>
- โรงไฟฟ้าพลังน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. (2557). เชื้อนอุบลรัตน์. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 21 มีนาคม 2564. แหล่งที่มา: <http://urdam.egat.co.th/index.php/about-us/ประวัติเขื่อน>
- สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ. (2563). *พ.ร.บ. ทรัพยากรน้ำ' 61 และแผนแม่บทน้ำ 20 ปี ฉบับพกพา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2561). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2556). *โลกเปลี่ยน ไทยปรับ*. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพฯธุรกิจ มีเดีย.
- อมราพร พลประชิด. (2557). *การศึกษาปริมาณน้ำและคุณภาพน้ำท้ายเขื่อนรัชชประภา เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ*. วิทยานิพนธ์นี้ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

นวัตกรรมและเทคโนโลยีการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่

ตำบลผักไหม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

Innovative Patterns and Production Technology of Large Paddy Fields Phak Mai Subdistrict, Huai Thap Than District Sisaket Province

อานนท์ ตั้งพิทักษ์ไกร และ พัชรินทร์ ธนฤทธิ์ไพศาล

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Anon Tungpitakkrai and Patcharin Thanaritpaisan

Sisaket Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail : anon-ko@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) กระบวนการและการจัดการการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ ตำบลผักไหม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ และ 2) นวัตกรรมและเทคโนโลยีการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ ตำบลผักไหม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกจากกลุ่มเป้าหมายจำนวน 33 คน และการสนทนากลุ่มย่อย จำนวน 12 คน ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงจากผู้ให้ข้อมูลที่อิมตัว รวบรวมข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัยแบบ พรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการและการจัดการการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ตำบลผักไหม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ชาวนาตำบลผักไหมมีการรวมกลุ่มกันในรูปแบบของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ โดยกระบวนการและการจัดการการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ของกลุ่มฯ ที่สำคัญมี 15 ขั้นตอน คือ (1) การเลือกพื้นที่ปลูก (2) การเลือกใช้พันธุ์ข้าว (3) การเตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าวก่อนปลูก (4) การเตรียมดิน (5) วิธีปลูกข้าว (6) การจัดการความอุดมสมบูรณ์ของดิน (7) มีระบบการปลูกพืชบำรุงดิน (8) มีการควบคุมวัชพืชในพื้นที่นา (9) การป้องกันกำจัดโรค แมลงศัตรูพืช (10) การจัดการน้ำในพื้นที่นา (11) การเก็บเกี่ยว การนวด การลดความชื้นข้าว (12) การเก็บรักษาข้าวเปลือกหลังเก็บเกี่ยว (13) การสีข้าว (14) การเพิ่มมูลค่าการผลิต และ (15) ลักษณะข้าวที่จำหน่ายหรือเข้าโครงการประกันราคา และ 2) นวัตกรรมและเทคโนโลยีการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ ตำบลผักไหม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นนวัตกรรมที่ช่วยในการบริหารจัดการการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ ประกอบด้วย (1) เทคโนโลยีระบบส่งน้ำพลังงานแสงอาทิตย์ฯ (2) เทคโนโลยีการบำรุงรักษาผลผลิตด้วยโดรน (3) เทคโนโลยีเครื่องคัดแยกสีเมล็ดข้าว (อิงสี) (4) เทคโนโลยีการผลิตข้าวด้วยเครื่องหยอดนาข้าวแห้ง (5) เทคโนโลยีเครื่องเพาะกล้า (6) เทคโนโลยีรถดำนา/เครื่องโรยกล้า (7) เครื่องบรรจุภัณฑ์ฯ (8) เทคโนโลยีเครื่องวัดเปอร์เซ็นต์ความชื้นข้าว (9) เทคโนโลยี GPS

* วันที่รับบทความ: 2 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่แก้ไขบทความ 21 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 23 กุมภาพันธ์ 2565

Received: February 2, 2022; Revised: February 21, 2022; Accepted: February 23, 2022

(10) เทคโนโลยีรถไถนา/รถแทรกเตอร์ (11) เทคโนโลยีรถเกี่ยวนาข้าว และ (12) เทคโนโลยีเครื่องอัดฟางข้าว

คำสำคัญ: นวัตกรรมและเทคโนโลยี; การผลิต; ข้าวนาแปลงใหญ่

Abstracts

The objectives of this research were study: 1) Process and management of large rice fields in Phak Mai Subdistrict Huai Thap Than District Sisaket Province and 2) Innovation and production technology for large rice fields, Phak Mai Subdistrict, Huai Thap Than District Sisaket Province. This research is a qualitative research. The research tools were used: an in-depth interview form from the target group of 33 people and a small group discussion of 12 people and use a method of selective targeting from saturated contributors. Data were collected and presented by descriptive research results.

A result of this study was found in the following aspects.

1) The process and management of large rice fields in Phak Mai Subdistrict, Huai Thap Than District, Sisaket Province found that farmers in Phak Mai sub-district are grouped together in the form of a community enterprise group. The process and management of the group's major rice production has 15 steps, which are: (1) Selection of planting area (2) Selection of rice variety (3) Preparation of rice seed before planting (4) Soil preparation (5) Method of planting rice (6) Soil fertility management (7) There is a planting system to nourish the soil (8) There is weed control in the rice field (9) Disease prevention and pest control (10) Water management in the rice field (11) harvesting, threshing, moisture reduction, (12) storage of paddy after harvest, (13) rice milling, (14) production value enhancement, and (15) characteristics of rice sold or entered into a price guarantee scheme. 2) Innovation and production technology for large rice fields, Phak Mai Subdistrict, Huai Thap Than District Sisaket Province found that there was the use of modern technology as an innovation that helps in the management of large-field rice production, consisting of (1) Technology of solar water delivery systems (2) Technology of product maintenance by drones (3) Technology of rice grain color sorting machine (milling) (4) Technology of production of rice by using a dry rice planter (5)) Seedling Machine Technology (6) Plowing machine/sprout technology (7) Packaging machine (8) Rice moisture percentage measurement technology (9) GPS technology (10) Tractor/tractor technology (11) combine harvester technology and (12) rice baler technology.

Keywords: Innovation and Technology; Production, Large Rice Fields

บทนำ

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนตำบลผักไหม อำเภอยะหริ่ง จังหวัดศรีสะเกษ เกิดจากการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ด้วยระบบการผลิตแบบนาแปลงใหญ่ มีพื้นที่ปลูกข้าวหอมมะลิประมาณ 2,000 ไร่ โดยเน้นการบริหารจัดการใน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) การลดต้นทุน 2) การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต 3) การจัดการเครื่องจักรกล และ 4) ด้านการตลาดเพื่อรองรับผลผลิตโดยภาพรวมในปัจจุบันการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ระบบนาแปลงใหญ่ของตำบลผักไหม ประสบผลสำเร็จ และได้เป็นพื้นที่ต้นแบบที่เรียกว่า “ผักไหมโมเดล” เพราะมีกระบวนการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์และการบริหารจัดการแบบครบวงจร โดยแบ่งหน้าที่การทำงานออกเป็นกลุ่มๆ ในรูปของวิสาหกิจชุมชน ตั้งแต่การผลิตเมล็ดพันธุ์ การใช้เครื่องจักรกลในกระบวนการผลิต การทำแพ็คเกจจิ้ง โดยกลุ่มจะดูแลด้านการตลาดให้สมาชิกทั้งหมด โดยจุดเด่นของที่นี่คือเรื่องการบริหารจัดการ ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดจากความคิด 5 ร่วม คือ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา และร่วมรับผลประโยชน์ เป็นการคิดร่วมกันที่เรียกว่า ทฤษฎี 3 ขา (ไพฑูริย์ ผางคำ, 2563 : 6) คือภาครัฐ ภาคเอกชนและตัวเกษตรกร เพราะฉะนั้นทุกคนจะต้องปฏิบัติตามกฎกติกาของกลุ่ม จึงทำให้ควบคุมได้ง่ายในเรื่องของคุณภาพ โดยที่ผ่านมาการปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่ผักไหมการผลิตประสบความสำเร็จดีมาก เกษตรกรแต่ละรายมีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตที่เพิ่มขึ้น และผลผลิตที่ได้ก็ไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด ทำให้ขณะนี้มีการเตรียมขยายพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มอีก 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอรามัน อำเภอราษีไศล อำเภอน้ำเกลี้ยง และอำเภอเมือง โดยใช้ผักไหมโมเดลเป็นต้นแบบในการดำเนินการ (สุรัตน์ อัดตะ, 2558 : ออนไลน์)

จากที่กล่าวมาในข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง นวัตกรรมและเทคโนโลยีการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ ตำบลผักไหม อำเภอยะหริ่ง จังหวัดศรีสะเกษ โดยมีผู้ศึกษากระบวนการและการจัดการการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ตำบลผักไหม อำเภอยะหริ่ง จังหวัดศรีสะเกษ และศึกษานวัตกรรมและเทคโนโลยีการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ตำบลผักไหม อำเภอยะหริ่ง จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อให้เกษตรกรผู้ผลิตข้าวในจังหวัดศรีสะเกษและเกษตรกรพื้นที่อื่นที่สนใจสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้กำหนดแนวทางในการจัดการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ทั้งข้าวและผลผลิตทางเกษตรประเภทอื่นได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการและการจัดการการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ตำบลผักไหม อำเภอยะหริ่ง จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษานวัตกรรมและเทคโนโลยีการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ตำบลผักไหม อำเภอยะหริ่ง จังหวัดศรีสะเกษ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่การศึกษาครั้งนี้ คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนตำบลผักไหม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) จำนวน 33 คน และเก็บข้อมูลในการวิพากษ์และสนทนากลุ่มย่อยจากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 12 คน เกี่ยวกับนวัตกรรมและเทคโนโลยีการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ และนำเสนอข้อมูลในเวทีการถ่ายทอดนวัตกรรมและเทคโนโลยีการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ และส่งคืนข้อมูลสู่เกษตรกรผู้เข้าร่วมกิจกรรม จากนั้นรวบรวมข้อมูลเพื่อสังเคราะห์ และนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาความ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ประชากรทั้งเพศชายเพศหญิงที่เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพันธุ์ข้าวผักไหม ตำบลผักไหม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ จำนวนทั้งสิ้น 297 คน (ไพฑูรย์ ผางคำ, 2563 : 6) โดยทำการกำหนดเลือกกลุ่มเป้าหมายในเก็บข้อมูลด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 33 คน ดังนี้

1.2 กลุ่มเป้าหมายที่ตอบแบบสัมภาษณ์ ได้แก่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นข้อมูลที่มีความสัมพันธ์เป็นผู้มีความเกี่ยวข้องในการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ ได้แก่ สมาชิกกลุ่มฯ จำนวน 33 คน ประกอบด้วย ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพันธุ์ข้าวผักไหม จำนวน 1 คน คณะกรรมการกลุ่มจำนวน 12 คน ตัวแทนสมาชิกกลุ่มฯ จำนวน 20 คน คัดเลือกโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงจากผู้ให้ข้อมูลสัมพันธ์ที่เป็นประธานกลุ่มฯ คณะกรรมการ และสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตข้าวนาแปลงใหญ่

1.3 กลุ่มเป้าหมายในการสนทนากลุ่ม ได้แก่ สนทนากลุ่มย่อยเกี่ยวกับรูปแบบนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ใช้ผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ในพื้นที่เกษตรจังหวัดศรีสะเกษ คัดเลือกโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงจากผู้ให้ข้อมูลสัมพันธ์ที่เป็นประธานกลุ่มฯ คณะกรรมการ สมาชิกกลุ่มผู้ผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ และตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ให้การส่งเสริมการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ จำนวน 12 คน ประกอบด้วย ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพันธุ์ข้าวผักไหม จำนวน 1 คน ตัวแทนคณะกรรมการกลุ่มจำนวน 7 คน ตัวแทนหน่วยงานสำนักงานเกษตรอำเภอยางชุมน้อย จำนวน 2 คน และตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบลผักไหม จำนวน 2 คน

2. เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยดำเนินการ คือ **ลักษณะของเครื่องมือ 1. แบบสัมภาษณ์** มีแบ่งเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย ดังนี้ **ตอนที่ 1** ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ชื่อ สกุล อายุ ที่อยู่ เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มฯ กี่ปี จำนวนที่นาที่มี จำนวนที่นาที่เข้าร่วมทำนาแปลงใหญ่ จำนวนผลผลิต ฯลฯ **ตอนที่ 2** ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการ หรือขั้นตอนการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ ได้แก่ การเลือกพื้นที่ปลูก ขั้นตอนการเตรียมดิน ขั้นตอนการเตรียมเมล็ดพันธุ์ ขั้นตอนการปลูก ขั้นตอนการบำรุงดินปุ๋ยที่ใช้

วิธีการการกำจัดวัชพืช ขั้นตอนการเก็บเกี่ยวผลผลิต ฯลฯ 2. ประเด็นการประชุมสนทนากลุ่มย่อย ในประเด็นนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ใช้การจัดการการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ของชาวนาตำบลผักไหม อำเภอยะหริ่ง จังหวัดศรีสะเกษ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ การศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้แบ่งการเข้าถึงข้อมูลและเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 2 ส่วน คือ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้ศึกษาได้เตรียมความพร้อมในการเข้าไปสัมภาษณ์แบบถึงตัว เป็นการพูดคุยแบบไม่เป็นทางการก่อนถึงแนวคิดในการสอบถามสภาพและปัญหาในการปลูกข้าวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้เครื่องมือประกอบการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย และการสัมภาษณ์เชิงปฏิบัติการ ได้แก่ การจดบันทึก การบันทึกเสียง และการบันทึกภาพ

2. การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างและการใช้การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในการเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาสภาพและปัญหากระบวนการและกระบวนการจัดการการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ของกลุ่มชาวนาผู้ปลูกข้าว

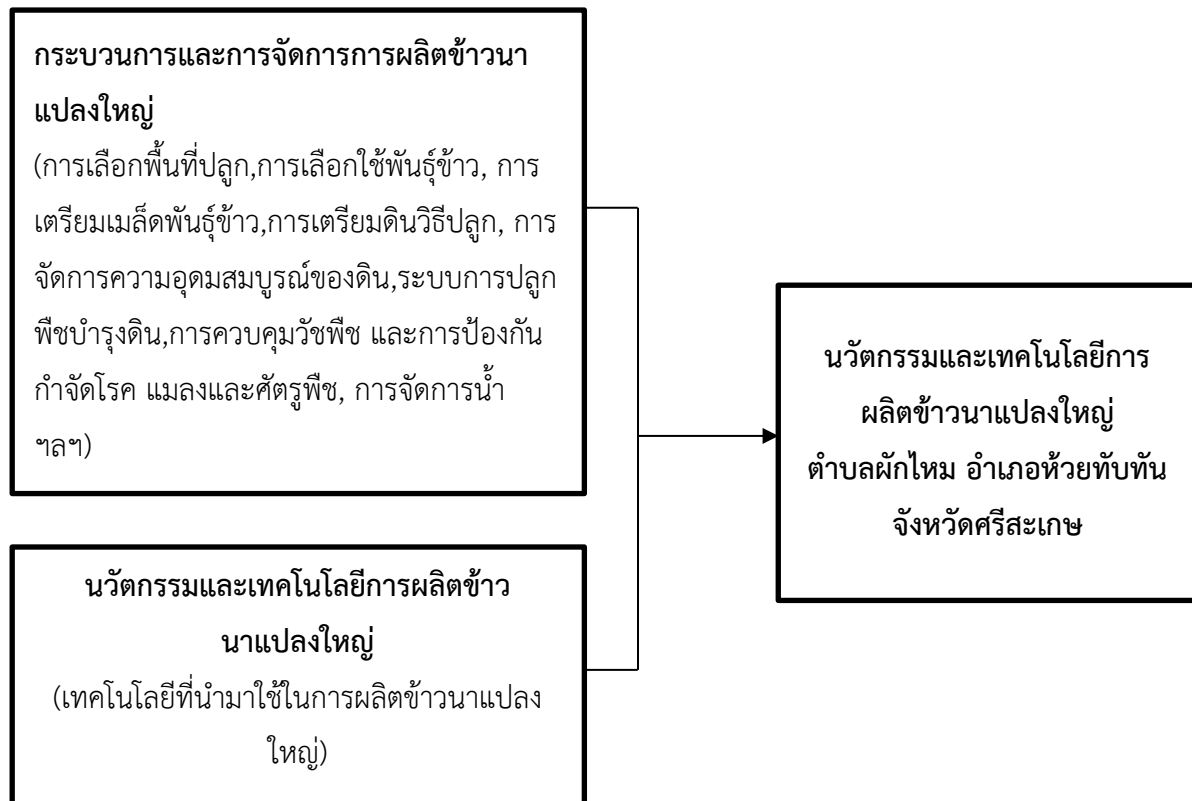
3.2 การจัดประชุมสนทนากลุ่มย่อย โดยเก็บข้อมูลการแลกเปลี่ยนประเด็นนวัตกรรมและเทคโนโลยีการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ ได้แก่ การจดบันทึก บันทึกเสียง และการบันทึกภาพ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อตอบวัตถุประสงค์กระบวนการและการจัดการการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ของชาวนาผู้ปลูกข้าวในเขตพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ และนวัตกรรมและเทคโนโลยีการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่พื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ โดยจะเริ่มต้นจากการนำข้อมูลที่ได้อาจมาจากการศึกษามาจัดทำเป็นระบบโดยการจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เมื่อได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องแล้ว จึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) รวมทั้งใช้แนวคิดจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนในการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพรวม และนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาความ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง นวัตกรรมและเทคโนโลยีการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ ตำบลฝักไหม อำเภอยะหริ่ง จังหวัดศรีสะเกษ ใช้แนวคิดจากสำนักวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว (2558 : ออนไลน์) มาเป็นกรอบในการศึกษา

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. กระบวนการและการจัดการการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ตำบลฝักไหม อำเภอยะหริ่ง จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ข้อมูลทั่วไปกลุ่มผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 54.5 และเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 45.5 ส่วนใหญ่อายุมากกว่า 56 ปีขึ้นไป อายุเฉลี่ยของชาวนาผู้เข้าร่วมกลุ่มฯ ส่วนใหญ่มีอายุ 53 ปี อายุต่ำที่สุดคือ 29 ปี อายุมากที่สุดคือ 79 ปี ซึ่งส่วนใหญ่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มฯ เพื่อทำนาแปลงใหญ่ ต่ำกว่า 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 59.1 โดยเข้าร่วมกลุ่มฯ ทำนาแปลงใหญ่เฉลี่ยอยู่ที่ 13 ปี น้อยที่สุด คือ เข้าร่วมเป็นสมาชิกได้ 3 ปี และมากที่สุดคือ เข้าร่วมเป็นสมาชิก 25 ปี โดยจำนวนที่นาของสมาชิกกลุ่มฯ ส่วนใหญ่ นำเข้าร่วมการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่มีจำนวนต่ำกว่า 10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 40.9 จำนวนที่นาที่สมาชิกกลุ่มฯ

นำเข้าร่วมทำนาแปลงใหญ่เฉลี่ยอยู่ที่จำนวน 14 ไร่ จำนวนน้อยที่สุด คือ 5 ไร่ จำนวนมากที่สุด คือ 28 ไร่ จำนวนผลผลิตที่ได้จากนาแปลงใหญ่ต่อปี ส่วนใหญ่ชาวนาจะผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ได้มากกว่า 101 กระสอบ ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 50.0 และชาวนาผลิตข้าวนาแปลงใหญ่เฉลี่ยอยู่ที่ 118 กระสอบต่อปี โดยผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ได้น้อยที่สุด คือ 30 กระสอบต่อปี และผลิตข้าวนาแปลงใหญ่มากที่สุด 280 กระสอบต่อปี เมื่อพิจารณาการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่เพื่อการจำหน่าย กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ผลิตไว้เพื่อจำหน่ายต่ำกว่า 50 กระสอบต่อปี คิดเป็นร้อยละ 45.5 โดยชาวนาจำหน่ายข้าวนาแปลงใหญ่เฉลี่ยอยู่ที่ 71 กระสอบต่อปี ผลิตเพื่อจำหน่ายน้อยที่สุด คือ 10 กระสอบต่อปี และผลิตเพื่อจำหน่ายจำนวนมากที่สุด คือ 170 กระสอบต่อปี และจำนวนผลผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ที่เก็บไว้เพื่อยังชีพต่อปี ส่วนใหญ่เก็บไว้ต่ำกว่า 50 กระสอบต่อปี คิดเป็นร้อยละ 95.5 โดยเก็บข้าวไว้เพื่อยังชีพเฉลี่ย 44 กระสอบต่อปี เก็บข้าวไว้น้อยที่สุด 12 กระสอบต่อปี และเก็บข้าวไว้มากที่สุด 200 กระสอบต่อปี และทั้งหมดให้ความเห็นว่าการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่เพียงพอต่อการดำรงชีพคิดเป็นร้อยละ 100.0 โดยชาวนาตำบลผักไหมมีการรวมกลุ่มกันในรูปแบบของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนตำบลผักไหม อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ โดยกระบวนการ และการจัดการการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ของกลุ่มฯ จะมีระบบการจัดการตามห้วงระยะเวลาและกำหนดรูปแบบการใช้เทคโนโลยีผลิตเพื่อให้ได้มาตรฐานเดียวกันโดยกระบวนการและการจัดการการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ ประกอบด้วย

1) การเลือกพื้นที่ปลูก ต้องเป็นพื้นที่นาที่เป็นพื้นที่ปลอดภัยจากสารเคมี หรือเข้าสู่ระยะปรับเปลี่ยนเพื่อเข้าสู่นาในระบบอินทรีย์ โดยหากพื้นที่อยู่ใกล้พื้นที่เกษตรทั่วไปต้องมีการจัดการพื้นที่ของตนเองไม่ให้มีการปนเปื้อนของสารเคมี และต้องมีพื้นที่ทำการเกษตรเข้าร่วมโครงการอย่างน้อย 5 ไร่ขึ้นไป ไม่เป็นพื้นที่ที่แล้งหรือน้ำท่วมซ้ำซากหรือมีแหล่งน้ำสำรอง ไม่มีการใช้ข้าวหลายพันธุ์ในแปลงเดียวกัน รวมถึงกระบวนการปลูกต้องเป็นแถวเป็นแนวหรือปลูกด้วยระบบนาดำ หรือนาหยอดเท่านั้น

2) การเลือกใช้พันธุ์ข้าว/แหล่งพันธุ์ข้าวในการปลูกข้าวนาแปลงใหญ่ การผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ของชาวนาที่เป็นสมาชิกกลุ่มฯ ต้องใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่กลุ่มผลิตเท่านั้นในการเพาะปลูก โดยเมล็ดข้าวอินทรีย์ของกลุ่มฯ ส่วนใหญ่ใช้พันธุ์ข้าวดอกมะลิ 105 ซึ่งเป็นข้าวที่มีการคัดคุณภาพเมล็ดดีเป็นพิเศษ

3) การเตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าวในการปลูกข้าวนาแปลงใหญ่ ต้องมีการตรวจสอบความงอกของเมล็ดพันธุ์ โดยการคัดข้าวด้วยวิธีการแช่เมล็ดข้าวไว้ 24 - 48 ชั่วโมง จากนั้นก็ตากเมล็ดที่ลอยออก เมล็ดข้าวที่ได้คือเมล็ดที่มีความสมบูรณ์สูง

4) การเตรียมดินในการปลูกข้าวนาแปลงใหญ่ มีการไถเตรียมดินเพื่อกำจัดวัชพืชและทำให้ดินมีสภาพเหมาะแก่การปลูกข้าว การปรับระดับพื้นที่ เป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก มีผลต่อความสม่ำเสมอของต้นข้าว ถ้าพื้นที่ไม่สม่ำเสมอจะทำให้เอาน้ำเข้านาได้ไม่ทั่วถึงมีผลต่อการเจริญเติบโตของต้นข้าว

5) วิธีปลูกข้าวนาแปลงใหญ่ มี 2 วิธี คือ การปักดำ และนาหยอดข้าวแห้งผลิตโดยใช้รถหยอดข้าวแห้งเพื่อให้สามารถปรับระยะกอข้าวได้สม่ำเสมอและเป็นมาตรฐานเดียวกัน

6) การจัดการความอุดมสมบูรณ์ของดินที่ใช้ในการปลูกข้าวนาแปลงใหญ่ ประกอบด้วย การจัดการดินที่ไม่เฝ้าต่อซัง ฟางข้าว และเศษวัสดุในพื้นที่นา การใช้ปุ๋ยอินทรีย์บำรุงดิน และการใช้น้ำหมักชีวภาพการจัดการความอุดมสมบูรณ์ของดิน

7) ระบบการปลูกพืชบำรุงดิน ใช้การปลูกพืชหมุนเวียนโดยเฉพาะพืชตระกูลถั่วก่อนและหลังการปลูกข้าวนาแปลงใหญ่

8) การควบคุมวัชพืชในพื้นที่นาแปลงใหญ่ ใช้วิธีการตรวจตัดข้าววัชพืช การตัดใบข้าว และการถอนวัชพืช และการคุมระดับน้ำในนาข้าว

9) การป้องกันกำจัดโรค แมลง และศัตรูศัตรูพืชในนาแปลงใหญ่ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ใช้สารเร่งซูเปอร์ พด.7 จากกรมพัฒนาที่ดินที่มาให้ความรู้ในการควบคุมแมลงศัตรูพืชในนาข้าว ซึ่งเป็นสารสกัดที่ได้จากการหมักพืชสมุนไพร โดยกิจกรรมจุลินทรีย์ ประกอบด้วยสารออกฤทธิ์ และสารไล่แมลงที่สกัดจากพืชสมุนไพรรวมทั้งกรดอินทรีย์หลายชนิด เพื่อใช้ในการป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูพืช เป็นสมุนไพรที่มีประสิทธิภาพควบคุมเพลี้ย (เพลี้ยแป้ง เพลี้ยอ่อน) ควบคุมหนอน (หนอนกระทู้ผัก หนอนใยผัก)

10) การจัดการน้ำในพื้นที่นาแปลงใหญ่ มีการรักษาระดับน้ำที่เหมาะสมต่อการปลูกข้าวอินทรีย์ตลอดฤดูปลูกควรเก็บรักษาไว้ที่ปริมาณ 5-15 เซนติเมตร จนถึงระยะก่อนเก็บเกี่ยวประมาณ 7-10 วัน จึงระบายน้ำออกเพื่อให้ข้าวสุกแก่พร้อมกัน และทำให้พื้นที่นาแห้งพอเหมาะต่อการเก็บเกี่ยว

11) การเก็บเกี่ยว การนวดและการลดความชื้นข้าวนาแปลงใหญ่ โดยการเก็บเกี่ยวและนวดข้าวจะกระทำเมื่อผลแก่จัดเต็มที่อายุประมาณ 30 วันหลังดอกบาน มีความชื้นภายในผลหรือเมล็ดประมาณ 21-24 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งเป็นระยะที่เมล็ดบริเวณโคนรวงมีสีเหลืองทั่วกันทั้งหมด และการลดความชื้นข้าว เพื่อรักษาคุณภาพเมล็ดข้าวให้ได้มาตรฐานอยู่เป็นเวลานานๆ หลังจากนวดและทำความสะอาดเมล็ดแล้วจึงจำเป็นต้องเอาข้าวเปลือกไปตากอีกครั้งหนึ่งก่อนที่จะเอาไปเก็บไว้ในยุ้งฉาง

12) การเก็บรักษาข้าวเปลือกหลังการเก็บเกี่ยว ใช้วิธีการตากเพื่อให้ความชื้นของข้าวลดลงตามมาตรฐานที่กลุ่มฯ และเก็บข้าวไว้ในยุ้งฉางของตนเอง หรือจัดบริเวณการเก็บรักษาให้มีมาตรฐาน คือ มีสภาพที่สะอาด พื้นที่แห้งและเย็น เก็บข้าวเปลือกโดยการบรรจุใส่กระสอบ ข้อดีของการเก็บข้าวเปลือกไว้ในกระสอบคือ สามารถเก็บข้าวได้เป็นระยะเวลานาน แม้ความชื้นข้าวจะค่อนข้างสูง และกระสอบที่ใช้สำหรับการบรรจุ 2 ชนิด คือ กระสอบชนิดแบบพลาสติกสาน และกระสอบป่าน ซึ่งกระสอบทั้ง 2 ชนิดนี้ข้าวนาจะทำการเบิกจากกลุ่มฯ มีการจดบันทึก ซึ่งกลุ่มได้เบิกมาจากกรมการค้าจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และเพื่อเป็นความสะดวกต่อการตรวจสอบ บันทึกปริมาณการผลิตข้าวของเกษตรกรในแต่ละปี

13) การสีข้าว หรือการแปรรูปข้าว มีการแยกสีจากโรงสีทั่วไป และใช้การสีจากโรงสีข้าวของกลุ่มเท่านั้น เพื่อป้องกันปัญหาการปนเปื้อนของการผลิตข้าวมาตรฐานอื่น และถือเป็นขั้นตอนการแปรรูปเบื้องต้นของข้าวเปลือกให้ได้เป็นข้าวสาร หรือ ข้าวกล้อง ที่เหมาะสมกับการนำไปรับประทาน การแปรรูปข้าวเปลือกที่จะนำมาสีต้องผ่านการลดความชื้นมาก่อนให้มี ความชื้น 13-15 เปอร์เซ็นต์ และข้อตกลงการสีข้าวของกลุ่มฯ

คือ 1) หากสมาชิกต้องการสีข้าวเพื่อจำหน่ายให้ใช้บริการโรงสีของกลุ่มฯ 2) หากสมาชิกต้องการสีข้าวเพื่อบริโภคให้ใช้บริการของโรงสีภายนอก เพื่อป้องกันการปนเปื้อนของเมล็ดพันธุ์ข้าวที่นำมาสีที่โรงสีของกลุ่มฯ

14) การบรรจุหีบห่อเพื่อการค้า หรือเพิ่มมูลค่าการผลิต ปัจจุบันนอกจากกลุ่มฯ จะมีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพไว้จำหน่ายให้กับสมาชิกและผู้สนใจแล้ว กลุ่มได้มีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ และมีเครื่องบรรจุภัณฑ์ต่างๆ เช่น เครื่องบรรจุสุญญากาศ, เครื่องเย็บกระสอบ ไว้สำหรับทำบรรจุภัณฑ์ให้มีความน่าสนใจและเพิ่มมูลค่าของสินค้าของกลุ่มฯ โดยกลุ่มฯ ได้มีการพัฒนาและยกระดับการสร้างสินค้าเป็นนวัตกรรมเปลี่ยนจากการผลิตสินค้าเกษตรภายใต้ Brand ต่างๆของกลุ่ม

15) ลักษณะข้าวที่จำหน่ายหรือเข้าโครงการประกันราคา เกษตรกรผู้ผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ที่เป็นสมาชิกกลุ่มฯ มีการจำหน่ายข้าวผ่านกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนตำบลผักไหม โดยเข้าโครงการจำนำข้าว เพื่อให้เกษตรกรได้มีทุนมาใช้จ่ายก่อน โดยนโยบายจำนำข้าว มีขึ้นมาตั้งแต่ปี 2524 เพื่อแก้ปัญหาการค้าข้าวตกต่ำในช่วงต้นฤดูเก็บเกี่ยว เพราะชาวนาจะเร่งขายข้าวกันในช่วงนั้น ทำให้ราคาข้าวลดลงอย่างรวดเร็ว การจำนำข้าวของสมาชิกกลุ่มฯ จึงเป็นการฝากข้าวเก็บเอาไว้ก่อน โดยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรได้ให้เกษตรกรนำเงินสดจากการจำนำข้าวไปใช้จ่าย แล้วหลังจากกลุ่มจำหน่ายข้าวของสมาชิกเรียบร้อยแล้ว จึงนำเงินไปไถ่ถอนข้าวที่จำนำไว้กับธนาคาร และเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรจะมีเงินประกันรายได้เกษตรกรให้กับเกษตรกร เพื่อเป็นการชดเชยส่วนต่างราคาตามโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว

2. นวัตกรรมและเทคโนโลยีการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ตำบลผักไหม อำเภอห้วยทับทัน จังหวัด

ศรีสะเกษ พบว่า มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นนวัตกรรมที่ช่วยในการบริหารจัดการการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ของชาวนาตำบลผักไหม ถือเป็นความโดดเด่นด้านเทคโนโลยีที่เกษตรกรเลือกใช้ ยอมรับและเลือกใช้เครื่องจักร เครื่องมือ อุปกรณ์ เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสมในการพัฒนาอาชีพและเหมาะสมกับพื้นที่ โดยมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการแก้ไขปัญหาและพัฒนากระบวนการผลิตข้าวให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ประกอบด้วย

1) เทคโนโลยีระบบส่งน้ำด้วยพลังงานแสงอาทิตย์แบบเคลื่อนที่และแบบติดตั้งถาวร กระบวนการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ของชาวนาตำบลผักไหมที่มีปัญหาและเป็นอุปสรรคต่อการผลิตในทุกปี คือ เรื่องปัญหาการขาดแคลนน้ำในการผลิต และความเสียหายของผลผลิตที่เกิดจากการฉีดยาฆ่าแมลง หรือจากการบำรุงผลผลิตซึ่งเป็นกระบวนการผลิตแบบดั้งเดิม ทำให้กลุ่มได้มีการประชุมเพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยได้เริ่มนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการแก้ไขปัญหาขาดแคลนน้ำในนาข้าวของกลุ่มฯ

2) เทคโนโลยีการบำรุงรักษาผลผลิตด้วยโดรน เนื่องจากการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่มีกระบวนการและขั้นตอนการผลิตตามห้วงระยะเวลาที่กลุ่มได้กำหนดไว้ตามที่ได้อธิบายไปแล้วนั้น ปัญหาอย่างหนึ่งที่ชาวนาผู้ผลิตข้าวนาแปลงใหญ่มักประสบ คือ ในช่วงการบำรุงรักษาฉีดพ่นบำรุงดินและนาข้าวด้วยวิธีการดั้งเดิมคือการสาดยาอุปกรณ์บนหลังและเดินฉีดพ่นในนาข้าวทำให้นาข้าวเสียหายบางส่วน กลุ่มจึงได้มีการประชุมเพื่อ

หาทางแก้ไขปัญหานี้ โดยการใช้โดรน ขนาดความจุ 10 ลิตร เป็นนวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่กลุ่มเรืมนำมาปรับใช้ในการเพิ่มผลผลิตและลดความเสียหายจากการฉีดพ่นบำรุงดินและนาข้าว ซึ่งได้เริ่มใช้โดรนฉีดพ่นปุ๋ยบำรุงดิน และบำรุงผลผลิตข้าวในแปลงนาจุดประสงค์หลักเพื่อฉีดพ่นน้ำหมักปุ๋ยชีวภาพ ฉีดพ่นบำรุงข้าวในแปลงนา และการฉีดพ่นบำรุงพืชหลังนา ช่วยอำนวยความสะดวกให้กับชาวนาที่เป็นสมาชิกกลุ่มฯ

3) เทคโนโลยีเครื่องคัดแยกสีเมล็ดข้าว(อิงสี) กำลังการผลิต 400 กิโลกรัม/ชั่วโมง ซึ่งการใช้เครื่องคัดแยกสีเมล็ดข้าวถือเป็นเครื่องจักรสำคัญที่ทำให้ข้าวสาร สวย สะอาด ไม่มี ดอกหญ้า เมล็ดเสีย หรือสิ่งเจือปนอื่นๆ หลักการทำงาน คือ เครื่องคัดแยกสีจะมีรางข้าวหลายๆ ราง (ขึ้นอยู่กับขนาดกำลังผลิต) ให้เมล็ดข้าวไหลแบบเรียงเมล็ดจากด้านบนลงสู่ด้านล่างเครื่อง มีกล้องจับภาพเมล็ดข้าวทุกเมล็ดและส่งสัญญาณไปให้หัวเป่าลมที่มีจำนวนมาก “เป่าหรือยิง” เมล็ดดอกหญ้า เมล็ดข้าวเสีย ข้าวเหลือง จุดดำ กรวดหิน หรือวัตถุอื่นที่มีสีแตกต่างจากเมล็ดข้าวออกไปเป็นตัวกรองคัดแยกเมล็ดข้าวของกลุ่มฯ ให้ได้ผลผลิตมาตรฐานเดียวกัน

4) เทคโนโลยีการผลิตข้าวด้วยเครื่องหยอดข้าวนาแห้ง ในปัจจุบันชาวนาตำบลฝักไหมผู้ผลิตข้าวนาแปลงใหญ่นิยมใช้เครื่องหยอดข้าวนาแห้งถึงร้อยละ 90 และอีกร้อยละ 10 ยังผลิตข้าวด้วยกระบวนการผลิตแบบนาดำ ซึ่งการผลิตข้าวด้วยกระบวนการหยอดข้าวนาแห้ง ช่วยลดต้นทุนการผลิตทั้งเวลา แรงงาน ลดการสูญเสียของเมล็ดพันธุ์ข้าว การกระจายตัวของเมล็ดข้าวสม่ำเสมอ การจัดการแปลงนาทำได้สะดวก นอกจากนี้ยังใช้เมล็ดพันธุ์ในการปลูกน้อยลง 5-15 กก./ไร่ แต่ผลผลิตข้าว/ไร่ เพิ่มขึ้นจากการทำนาแบบดั้งเดิม โดยเฉพาะพื้นที่ตำบลฝักไหมที่ประสบกับปัญหาการขาดแคลนน้ำในการผลิตนาข้าว การทำนาแบบหยอดข้าวแห้งจึงเป็นทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับการทำนาของกลุ่มชาวนาแปลงใหญ่ เพราะการทำนาแบบหยอดข้าวแห้งเป็นวิธีการทำนาอีกรูปแบบหนึ่งเหมาะสำหรับพื้นที่มีปัญหาขาดแคลนน้ำในการเพาะปลูก ซึ่งวิธีการเตรียมแปลงกระทำในลักษณะเดียวกับการปลูกพืชไร่โดยทั่วไป

5) เทคโนโลยีเครื่องเพาะกล้า โดยกลุ่มฯ ได้นำเทคโนโลยีดังกล่าวนี้มาใช้ในการเพาะกล้าข้าวก่อนนำไปเพราะปลูกด้วยการใช้เครื่องดำนา ซึ่งการเพาะกล้าในเครื่องเพาะกล้าจะมีการคัดเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพดีที่ผ่านการทดสอบข้าวก่อนนำมาเพาะ ดังนั้นข้าวที่นำมาเพาะจึงเป็นข้าวที่มีคุณภาพดี เหมาะกับการปลูกข้าวนาแปลงใหญ่ให้ได้มาตรฐานเดียวกัน สำหรับชาวนาที่ต้องการทำนาแบบปักดำด้วยรถปักดำ (การใช้เครื่องเพาะกล้ากึ่งอัตโนมัติจะทำงานได้เร็วกว่าเครื่องแบบมือเข็นประมาณ 80% โดยใช้แรงงานจำนวนเท่ากัน)

6) เทคโนโลยีรดน้ำนา/เครื่องโรยกล้า เทคโนโลยีดังกล่าวนี้ถูกนำมาใช้ในการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ ซึ่งการใช้รดน้ำนา มีวัตถุประสงค์หลัก คือ อำนวยความสะดวกให้กับสมาชิก และการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่มีความรวดเร็วทันต่อฤดูกาลผลิต โดยเฉพาะการผลิตข้าวในแต่ละแปลงจะได้มาตรฐานเดียวกัน เพราะสามารถปรับระยะห่างระหว่างกอ และปรับปริมาณการส่งกล้าได้ สามารถปลูกข้าวได้ในระยะเดียวกันอย่างสม่ำเสมอ การผลิตข้าวด้วยเทคโนโลยีนี้ลดการปนเปื้อนของกล้าข้าว และได้ผลผลิตดี

7) เครื่องบรรจุภัณฑ์สุญญากาศสแตนเลสขนาดใหญ่ ปัจจุบันกลุ่มฯ ผลิตข้าวนาแปลงใหญ่นอกจากจะจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ได้มาตรฐานแล้วยังมีการแปรรูปผลผลิตที่กลุ่มฯ ได้ผลิตมีสินค้าที่หลากหลาย อาทิ ข้าวหอมมะลิ ข้าวกล้องหอมมะลิ ซึ่งบรรจุภัณฑ์มีให้ผู้บริโภคได้เลือกหลากหลาย โดยกลุ่มได้มีโรงงานและเทคโนโลยีการผลิตด้วยเครื่องบรรจุภัณฑ์สุญญากาศสุญญากาศสแตนเลสขนาดใหญ่สามารถรักษานมคุณภาพ และยืดอายุของผลิตภัณฑ์ คุณสมบัติคือความจุของห้องขนาดใหญ่ที่มีซิล 2 ด้านสามารถบรรจุลงได้หลายใบด้วยซิลเดียวทำให้สามารถผลิตสินค้าของกลุ่มได้จำนวนมากคุ้มค่าและมีความสวยงาม

8) เทคโนโลยีเครื่องวัดเปอร์เซ็นต์ความชื้นข้าว เป็นวิธีการวัดค่าความจุไฟฟ้าของเมล็ดพันธุ์ข้าวของกลุ่มฯ สามารถวัดข้าวได้ 3 ชนิดคือ ข้าวเปลือก ข้าวสาร และข้าวกล้องสะดวกรวดเร็วเหมาะสำหรับใช้วัดความชื้นในการจำหน่ายข้าว โดยค่าความชื้นในเมล็ดพืชที่ได้จากการวัดค่าความจุไฟฟ้านี้จะมีปัญหาเรื่องความผิดพลาดน้อยกว่าค่าที่ได้จากการวัดโดยใช้ค่าความต้านทาน เนื่องจากการกระจายตัวของความชื้นในเมล็ด ทั้งเมล็ดแห้งและเมล็ดชื้นไม่มีผลต่อการวัดโดยวิธีนี้ การที่กลุ่มใช้เทคโนโลยีด้วยเครื่องวัดเปอร์เซ็นต์ความชื้นข้าวเนื่องมาจากการวัดความชื้นในเมล็ดข้าวเปลือกมีความสำคัญอย่างมากเพราะปริมาณความชื้นในเมล็ดข้าวเปลือกมีผลต่อน้ำหนัก คุณภาพการสี และการเก็บรักษา ในการรับซื้อข้าวเปลือก โรงสี ทำข้าว สหกรณ์การเกษตร และตลาดกลางการเกษตร จะพิจารณาตรวจสอบน้ำหนัก ความชื้นสิ่งเจือปน และคุณภาพข้าวอื่นๆ เพื่อกำหนดราคาซื้อ

9) เทคโนโลยี GPS ในการจับพิกัดแปลงและคำนวณพื้นที่ปลูกสอดคล้องกับ Agrimap ปัจจุบันกลุ่มมีการใช้เทคโนโลยี GPS ที่หลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาทิ 1) การใช้ GPS เป็นเครื่องมือการฉีดพ่นบำรุงผลผลิตและพื้นที่นาเพื่อป้องกันความเสียหายจากการเหยียบทำลายพื้นที่การเกษตรในขณะฉีดพ่นปุ๋ยบำรุง โดยการจับพิกัดพื้นที่นาที่ต้องการทำการฉีดพ่นบำรุงข้าว หรือ บำรุงพื้นที่นา ป้อนข้อมูลลงในระบบ GPS และปล่อยโดรนทำงานตามคำสั่งของระบบที่ได้ทำการป้อนข้อมูล 2) ใช้จับพิกัดแปลงนาเพื่อแสดงถึงขนาดพื้นที่แปลงนาของกลุ่มฯ และ 3) ใช้จัดทำระบบภูมิสารสนเทศพื้นที่นาแปลงใหญ่ โดยใช้ GPS กำหนดพิกัดและใช้วาดแปลงนาแต่ละแปลงเพื่อเป็นข้อมูลว่านาแต่ละแปลงของสมาชิกอยู่บริเวณใด

10) เทคโนโลยีรถไถ/รถแทรกเตอร์ ไม่ได้จำกัดแค่เพียงเป็นเครื่องทุ่นแรงสำหรับการไถนาหรือทำการเกษตรเท่านั้น แต่รถแทรกเตอร์ ยังจัดว่าเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ช่วยเพิ่มความก้าวหน้าและประสิทธิภาพในการทำนาและเกษตรกรรมต่างๆ เพราะจะช่วยเพิ่มระยะเวลาที่กระชับ รวดเร็ว ทำให้สามารถเก็บเกี่ยวกับทำเกษตรได้ในระยะเวลาที่เหมาะสม ทำให้การทำเกษตรกรรมเติบโตและมีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ เครื่องมือดี จะนำมาซึ่งการเติบโตที่ดีนั่นเอง

11) เทคโนโลยีรถเกี่ยวนาข้าว การผลิตข้าวของชาวนาแปลงใหญ่นเน้นการปลูกข้าวที่ใช้เทคโนโลยีต่างๆ เข้ามาใช้เพื่อลดต้นทุนการผลิตด้านต่างๆ ซึ่งรถเกี่ยวนาข้าวเป็นเทคโนโลยีการผลิตที่ถูกนำมาใช้ขั้นตอนของการเก็บเกี่ยวข้าว เพื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตได้รวดเร็ว และลดแรงงานคน การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้

แทนแรงงานคนเพราะรถเกี่ยวนาสามารถเก็บเกี่ยวได้ประมาณ 40-50 ไร่ต่อวัน สามารถทำการเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ทันต่อฤดูกาลเก็บเกี่ยว

12) เทคโนโลยีเครื่องอัดฟางข้าว การทำนาแปลงใหญ่ของกลุ่มฯ เน้นการทำนาที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้น ฟางข้าวหลังฤดูเก็บเกี่ยวจะถูกนำมาเก็บเพื่อทำประโยชน์ในเป็นปุ๋ยบำรุงดินให้กับสมาชิกกลุ่มฯ และมีการจัดเก็บโดยแปรรูปให้เป็นฟางก้อนในการประหยัดพื้นที่จัดเก็บก่อนถูกนำไปใช้

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง นวัตกรรมและเทคโนโลยีการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ตำบลฝักใหม่ อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกประเด็นสำคัญนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. กระบวนการและการจัดการการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ตำบลฝักใหม่ อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษเป็นการใช้กระบวนการและการจัดการการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ยุคใหม่ที่ต้องการปรับแนวคิดที่ต้องการจะเปลี่ยนวิธีคิด วิธีทำการเกษตรแบบเดิมที่พึ่งพาแต่ปัจจัยภายนอกที่ต้องใช้ทุนการผลิตที่สูงเพิ่มขึ้นทุกปี จึงปรับวิธีการผลิตข้าวด้วยการใช้วัตถุดิบ วัสดุที่มีในท้องถิ่น ปรับปรุงบำรุงดินและควบคุมคุณภาพการผลิต ดังนี้

1.1 การเลือกพื้นที่เพาะปลูก ผู้เข้าร่วมกลุ่มฯ ต้องมีการปรับพื้นที่ให้มีความสอดคล้องกับข้อกำหนดของมาตรฐานเช่น มีการปรับระดับพื้นที่นา (Land leveling) ให้มีความสม่ำเสมอเพื่อให้สามารถควบคุมและรักษาระดับน้ำได้ดี ในขณะเดียวกันหากเกษตรกรมีพื้นที่นาที่อยู่ใกล้กับพื้นที่นาที่เกษตรกรมีข้าวนาต้องใช้วิธีการจัดการพื้นที่ของตนเองไม่ให้เกิดการปนเปื้อนของสารเคมี อาทิ การทำแนวกันชน หรือ การยกคันนาดินให้สูงขึ้นประมาณ 1 เมตร เพื่อป้องกันการปนเปื้อนสารเคมีจากบริเวณข้างเคียง หรือเรียกว่า การทำแนวป้องกันละอองสารเคมีจากนาข้าวแปลงอื่นมายังแปลงนาอินทรีย์ (แนวกันชน 2) สอดคล้องกับนภาพร เวชกามา และคณะ (2561 : 64) ที่กล่าวถึงความสำคัญของการทำแนวกันชนในระยะปรับเปลี่ยนไปสู่ระบบอินทรีย์นั้นหากพื้นที่บริเวณโดยรอบ เป็นนาเคมีจำเป็นต้องทำแนวกันชนกว้างอย่างน้อย 1 เมตร สูง 50 เซนติเมตร เพื่อป้องกันการปนเปื้อนของสารเคมีเข้ามาในพื้นที่นาอินทรีย์ และไม่เป็นพื้นที่ที่แฉะหรือน้ำท่วมซ้ำซากหรือมีแหล่งน้ำสำรอง ไม่มีการใช้ข้าวหลายพันธุ์ในแปลงเดียวกัน

1.2 การเตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าว ก่อนนำไปเพาะปลูกเป็นขั้นตอนสำคัญที่เกษตรกรในกลุ่มฯ ให้ความสนใจใส่ใจพิถีพิถันเป็นอย่างมาก อาทิ การคัดเมล็ดพันธุ์ด้วยวิธีการแช่น้ำ การบ่มเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อคัดเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อให้มีคุณภาพก่อนการเพาะปลูก เพราะจะได้มีเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพมากที่สุดก่อนนำไปเพาะปลูกในแปลงนา และได้พันธุ์ข้าวที่ดีมีความแข็งแรง ทนต่อโรคและแมลงทำให้ผลผลิตในนาข้าวมีความสมบูรณ์ สอดคล้องกับ McDonal (1999 : 34) ที่กล่าวถึงความสำคัญของการเตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าวก่อนนำไป

เพาะปลูกด้วยวิธีการการแช่เมล็ดพันธุ์ข้าวในน้ำที่อุณหภูมิและระยะเวลาที่เหมาะสมเป็นการกระตุ้นการงอก และหากนำไปเพาะจะทำให้เมล็ดพันธุ์งอกได้เร็วและสม่ำเสมอ เป็นการเตรียมต้นกล้าข้าวที่ทำให้ได้ต้นกล้าที่ แข็งแรง เมื่อนำไปปักดำก็จะได้ข้าวที่เจริญเติบโตได้รวดเร็ว และมีโอกาสให้ผลผลิตสูง และเป็นต้นกล้าที่ แข็งแรงดีมีการเจริญเติบโตและความสูงสม่ำเสมอทั้งแปลงไม่มีโรคและแมลงทำลาย

1.3 วิธีการปลูกข้าว การทำนาแปลงใหญ่ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนตำบลฝักไถ่มีวิธีการทำนา 2 แบบ คือ 1) การทำนาดำ เพราะการทำนาดำสามารถเพิ่มผลผลิต ข้าวได้เพิ่มสูงขึ้นกว่าการทำนาหว่าน และชาวนาสามารถควบคุมการผลิตได้ดีกว่าการทำนาหว่าน สอดคล้อง กับ รัชสธรณ์ธนจารูอนันต์ และอารีย์ เชื้อเมืองพาน (2561 : 1 – 8) ที่กล่าวว่า การผลิตข้าวหากเกษตรกร เลือกใช้วิธีการผลิตแบบนาดำ มีโอกาสทำให้เกษตรกรมีประสิทธิภาพการผลิตข้าวเพิ่มขึ้นทั้งนี้เนื่องจากการ ผลิตด้วยวิธีนาดำนั้น เกษตรกรสามารถบริหารจัดการกระบวนการผลิต ได้ดีกว่าการทำนาหว่านเป็นการเพิ่ม ประสิทธิภาพในการผลิตด้วยการทำเกษตรแบบประณีต มีการบริหารจัดการ ดูแลแปลงผลิตทุกขั้นตอน มีการ ควบคุมคุณภาพมาตรฐาน เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ตรงตามความต้องการของตลาด และ 2) การทำนา หยอดข้าวแห้ง โดยใช้รถเครื่องหยอดข้าวแห้งทำให้การผลิตข้าวได้คุณภาพโดยสามารถปรับระยะห่างระหว่าง กอ จะช่วยให้การปลูกข้าวมีระยะห่างระหว่างแถวและอัตราการหยอดเมล็ดพันธุ์ข้าวได้ และสามารถควบคุม ความลึกในการหยอดและกลบเมล็ดทำให้ความลึกในการหยอดสม่ำเสมอ ลดความเสียหายจากความร้อนและ ศัตรูพืช และสามารถฝังเมล็ดในดินที่ระดับความลึกที่เหมาะสมได้ ส่งผลให้รากข้าวเจริญเติบโตได้ดี แข็งแรง และทนทานต่อความแล้งได้ และการทำนาหยอดข้าวแห้งช่วยลดต้นทุนแรงงาน สามารถควบคุมกำหนด ปริมาณเมล็ดพันธุ์ข้าวในการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ รวมถึงการปล่อยเมล็ดพันธุ์ข้าวอยู่ในระดับที่เหมาะสม เมล็ดข้าวสามารถเก็บสะสมความชื้นและมีการฝังกลบเมื่อมีน้ำท่วมขังหรือการไหลของเมล็ดและไม่มีเมล็ด เสียหาย หรือมีความเสียหายน้อยที่เกิดจากการเข้าทำลายของสัตว์จำพวกนก หนู แมลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยลดต้นทุนการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่จากแรงงานคนได้เป็นอย่างมากสอดคล้องกับ จันทิรา โพธิ์ถิ่น และ คณะ (2562 : 23) ที่กล่าวว่า การทำงานของแรงงานคนในการทำนาแห้งโดยหยอดเมล็ดพันธุ์ข้าวลงในดิน ซึ่งมี หลักการทำงาน คือ ในการทำนาแห้งโดยใช้แรงงานคนในแต่ละครั้ง จำเป็นจะต้องใช้คนจำนวน 3-4 คนต่อการ ทำนาในแต่ละครั้ง ซึ่งการทำนาแห้งจากการใช้แรงงานคนจะต้องแบ่งหน้าที่ของแต่ละคน ให้ชัดเจน ทั้งนี้ ใน คนๆ เดียวไม่สามารถที่จะทำได้พร้อมๆ กันในหลายหน้าที่ ดังนั้นการที่จะลดการใช้แรงงานคนจะทำให้ ประหยัดต้นทุน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะมีเครื่องมือหรืออุปกรณ์มาช่วยในการทำนาแบบแห้ง

1.4 การจัดการความอุดมสมบูรณ์ของดินที่ใช้ในการปลูกข้าวนาแปลงใหญ่ ทั้งการจัดการดิน โดยการไม่เผาตอซัง ฟางข้าวข้าว และเศษวัสดุอินทรีย์ในแปลงนา และยังนำเศษวัสดุเหล่านั้นกลับมาทำปุ๋ยเพื่อ บำรุงดินในพื้นที่นา และยังใช้การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และน้ำหมักชีวภาพหรือน้ำสกัดชีวภาพ ในการจัดการความ อุดมสมบูรณ์ของดินที่ใช้เพาะปลูกข้าวนาแปลงใหญ่ด้วยกระบวนการธรรมชาติโดยไม่ใช้สารเคมี หลักแหล่ง การเผาทำลายที่เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม จากการวิเคราะห์ค่าดินที่กรมส่งเสริมการเกษตรได้เข้ามาดูแลพื้นที่นา

ของชาวนาแปลงใหญ่ พบว่า การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การเผากลบตอซังพืชในพื้นที่นาทำให้ดินที่ใช้ปลูกข้าวมีความอุดมสมบูรณ์ มีความเข้มข้นของธาตุอาหารในดินสูง สอดคล้องกับจุฑามาศ ไกรเพิ่ม และคณะ (2557 : 12) กล่าวว่า การจัดการดินเพื่อการปลูกข้าวเป็นสิ่งสำคัญและให้ประโยชน์แก่พันธุ์ข้าวในนาหลังจากมีการจัดการดินด้วยวิธีการธรรมชาติ พบว่า ปริมาณอินทรีย์วัตถุที่เป็นประโยชน์ในดินมีเพิ่มขึ้น การจัดการดินจะส่งผลให้สามารถเพิ่มผลผลิตข้าวให้สูงขึ้น และเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาต้นทุนการผลิตสูงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 ระบบการปลูกพืชบำรุงดิน ชาวนาตำบลผักไหมจะมีการปลูกพืชหลังนาเพื่อบำรุงดินด้วยวิธีการปลูกพืชปุ๋ยสดและไถกลบ ปุ๋ยพืชสด คือ ปุ๋ยอินทรีย์ชนิดหนึ่งที่ได้จากการไถกลบต้น ใบ และส่วนต่างๆ ของพืชโดยเฉพาะพืชตระกูลถั่วในระยะช่วงออกดอก ซึ่งเป็นช่วงที่มีธาตุอาหารสูงสุด แล้วปล่อยให้เน่าเปื่อยผุพังย่อยสลายเป็นอาหารแก่พืชที่จะปลูกตามมาพืชที่เหมาะสมเป็นปุ๋ยพืชสดที่ชาวนาตำบลผักไหมปลูกเพื่อทำปุ๋ยพืชสดในการเพิ่มธาตุอาหารพืชให้และเพิ่มความอุดมสมบูรณ์แก่ดินก่อนการเพาะปลูกข้าวในฤดูถัดไป สอดคล้อง กรมส่งเสริมการเกษตร (2560 : 1-17) การปลูกพืชหลังนามีประโยชน์ต่อการปรับปรุงสภาพพื้นที่นาที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ นอกจากนี้พืชหลังนาที่ปลูกจะเน่าปลูกพืชอายุสั้นในช่วงหลังการทํานามีช่วงเวลาที่ค่อนข้างจำกัด การปลูกพืชหลังนาโดยอาศัยความชื้นที่เหลืออยู่ พืชที่มีอายุสั้นจะได้เปรียบพืชที่มีอายุยาวเนื่องจากช่วงอายุเก็บเกี่ยวสั้นกว่า สามารถหลีกเลี่ยงผลกระทบแล้งในช่วงติดดอกออกฝักได้ นอกจากนี้ยังเป็นปุ๋ยพืชสดที่สร้างแร่ธาตุในดินสูง

1.6 การจัดการน้ำในพื้นที่นาแปลงใหญ่การผลิตข้าวเน้นการควบคุมระดับน้ำมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง และมีความสัมพันธ์กับการเจริญเติบโตทางลำต้นและการให้ผลผลิตของข้าวโดยตรง ในระยะปักดำจนถึงแตกกอ ถ้าระดับน้ำสูงมากจะทำให้ต้นข้าวสูงเพื่อหนีน้ำทำให้ต้นอ่อนแอและล้มง่าย ในระยะนี้ควรรักษาระดับน้ำให้อยู่ที่ประมาณ 5 เซนติเมตร แต่ถ้าต้นข้าวขาดน้ำจะทำให้วัชพืชเติบโตแข่งขันกับต้นข้าวได้ ดังนั้นระดับน้ำที่เหมาะสมต่อการปลูกข้าวอินทรีย์ ตลอดฤดูปลูกควรเก็บรักษาไว้ที่ปริมาณ 5-15 เซนติเมตร จนถึงระยะก่อนเก็บเกี่ยวประมาณ 7-10 วัน จึงระบายน้ำออกเพื่อให้ข้าวสุกแก่พร้อมกัน และทำให้พื้นที่นาแห้งพอเหมาะต่อการเก็บเกี่ยวสอดคล้องกับจิตติวรณ บำรุงบุตร (2563 : 10-22) กล่าวว่า การจัดการน้ำในนาข้าวเป็นขั้นตอนที่สำคัญ ในการผลิตข้าว เพราะมีความสัมพันธ์กับการเจริญเติบโตของต้นข้าว การเจริญเติบโตด้านความสูงของต้นข้าวและการรักษาระดับน้ำในนาข้าวจึงมีความสัมพันธ์กับความยาวของรากได้ดินและมีความสัมพันธ์กันโดยรากมีการเจริญเติบโตเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจนถึงระยะข้าวมีการแตกกอ

1.7 การเก็บเกี่ยว การนวดและการลดความชื้นข้าวนาแปลงใหญ่ การเก็บเกี่ยวผลผลิตของเกษตรกรตำบลผักไหมโดยส่วนใหญ่เกษตรกรจะใช้เครื่องเกี่ยวนวดนี้เป็นเครื่องจักรทำงานที่รวมขั้นตอนของการเกี่ยว นวด และทำความสะอาดไว้ในเครื่องเดียวกัน มีการทำงานอย่างต่อเนื่องประกอบไปด้วยกระบวนการตัด ลำเลียง นวด คัดแยกเมล็ดออกจากฟาง และทำความสะอาดข้าวเปลือก โดยมีส่วนของการรองรับข้าวเปลือกที่ผ่านกระบวนการทั้งหมดแล้วหรือมีการบรรจุข้าวเปลือกลงในภาชนะอื่นๆ ที่เกษตรกรได้เตรียม

เพื่อบรรจุก้นนี้เป็นที่นิยมใช้กันมากในปัจจุบัน เพราะการใช้เครื่องเกี่ยวนวดช่วยให้เกษตรกรลดความสูญเสียผลผลิต และลดค่าใช้จ่ายในการเก็บเกี่ยวเมื่อเทียบกับวิธีการใช้แรงงานคน สอดคล้องกับ วินิต ชินสุวรรณ (2561 : 87) กล่าวว่า เครื่องเกี่ยวนวดข้าวที่มีการใช้กันอยู่ในปัจจุบันสามารถทำงานได้เร็วกว่าการเก็บเกี่ยวข้าวโดยใช้แรงงานคนมาก ทำให้สามารถแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานและช่วยทำให้ปฏิบัติงานได้ทันเวลา ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตลดความสูญเสีย และเพิ่มคุณภาพของผลผลิต

ดังนั้นจะพบว่าในทุกกิจกรรมที่กลุ่มฯ และสมาชิกได้ดำเนินการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่นั้น ล้วนเป็นกิจกรรมที่ต้องคำนึงถึงความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การปรับปรุงสภาพดิน และน้ำทั้งสิ้น นอกจากนี้ยังรวมถึงคุณภาพและมาตรฐานของผลผลิต ซึ่งต้องมีคุณภาพและตรงตามความต้องการของผู้บริโภค ส่งผลต่อรายได้และชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของสมาชิก พร้อมทั้งมีความมั่นคงในการประกอบอาชีพ ส่งผลให้ภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของชุมชนดีขึ้นตามลำดับ สอดคล้องกับพงศ์ศิริภาพ ทองศิริวิสุเรศ (2564 : 107 – 119) กล่าวว่า เกษตรกรนา แปลงใหญ่จะให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความเข้มแข็งของกลุ่มและการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนและประหยัด และให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการทำเกษตรนาแปลงใหญ่ที่เอื้อต่อสิ่งแวดล้อมเนื่องจากช่วยลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิต และให้ความสำคัญกับการส่งเสริมองค์ความรู้ใหม่ ยอมรับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อนำมาปรับใช้ในการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. นวัตกรรมและเทคโนโลยีการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่พื้นที่จังหวัดศรีสะเกษการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ ตำบลผักไหม อำเภอยะหา จังหวัดศรีสะเกษ เป็นพื้นที่ที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยในการส่งเสริมการผลิต ทั้งนี้ ผลผลิตที่เพิ่มสูงขึ้น และการจัดการกลุ่มฯ มีการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพส่วนหนึ่งเกิดจากการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ และการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีเครื่องจักรกลการเกษตรได้อย่างคุ้มค่า สามารถพึ่งพาตนเองได้ ชุมชนจึงมีความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ ด้านคุณภาพชีวิต นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในกลุ่มฯ การให้ความร่วมมือ การให้ความสนใจต่อการเปลี่ยนแปลงใหม่ที่จะทำให้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้น พร้อมยอมรับและมีทัศนคติที่เปิดกว้างต่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ทำให้เกิดประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนกลุ่มฯ อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยีและนวัตกรรม ของโรเจอร์ และชูเมกเกอร์ (Roger and Shoemaker, 1978 : 610) กล่าวถึง การรับรู้ถึงประโยชน์จากการใช้เทคโนโลยีจะทำให้เกิดความสนใจการใช้ประโยชน์ต่อเทคโนโลยีใหม่อย่างลึกซึ้ง ทำให้เกิดการพิจารณาไตร่ตรองถึงประโยชน์ในการลองใช้วิธีการหรือวิทยาการใหม่ ๆ ดีหรือไม่ เมื่อนำมาใช้แล้วจะเป็นประโยชน์ต่อตนเองหรือไม่โดยบุคคลนั้นมักจะคิดว่าการใช้วิทยาใหม่ ๆ เป็นการเสี่ยงทำให้ไม่แน่ใจถึงผลที่จะได้รับ ในขั้นนี้จึงเป็นการสร้างแรงเสริม (reinforcement) เพื่อให้เกิดความแน่ใจยิ่งขึ้นว่าสิ่งที่เขาคิดสนใจเพื่อเป็นการสร้างความรู้สึกที่ดีต่อนวัตกรรมมีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อการทดลองใช้บางส่วน ก่อนเพื่อจะได้ดูว่าผลลัพธ์และประโยชน์ที่จะได้รับว่าดีจริงอย่างที่คิดไว้ในขั้นประเมิน ซึ่งผลการทดลองจะมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการตัดสินใจที่จะปฏิเสธหรือยอมรับต่อไป และหลังจากได้ทดลองปฏิบัติดูและเห็นประโยชน์แล้วยอมรับนวัตกรรมเหล่านั้น

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง นวัตกรรมและเทคโนโลยีการผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ตำบลฝักใหม่ อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยมี ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมการตลาดข้าวทางเลือก เพื่อเพิ่มความหลากหลายของผลิตภัณฑ์และเพิ่มมูลค่าข้าวสุภาพมาทดลองปลูกในพื้นที่นาแปลงใหญ่ เพื่อขยายฐานการตลาดไปสู่ตลาดสุขภาพ เช่น ทดลองปลูกข้าวพันธุ์ กข.43 สุพรรณบุรี เพราะเป็นข้าวที่เหมาะสมกับผู้ที่มีภาวะน้ำตาลในเลือดสูงและผู้สูงอายุเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมสุขภาพและสังคมสูงวัย และสอดคล้องกับความต้องการผลิตข้าวของกลุ่มฯ คือ ต้องการผลิตข้าวสู่ครัวโลกและเกษตรกรผู้ผลิตสามารถมีรายได้อย่างยั่งยืน

2) ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องควรมีการบูรณาการร่วมกันทั้งในส่วนของการวางแผนพัฒนากลุ่มและงบประมาณเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มมีความสอดคล้องเชื่อมโยงกัน

2. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้ สนับสนุน และส่งเสริมให้เกษตรกรสร้างเครือข่ายการผลิตข้าวในรูปแบบการผลิตแบบอินทรีย์มากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมองค์ความรู้ด้านการผลิตข้าวอินทรีย์ให้กับพื้นที่เครือข่ายการผลิตกับพื้นที่ทำการเกษตรอินทรีย์นาแปลงใหญ่ในปัจจุบัน เพื่อให้เกษตรกรได้เห็นผลดีของการผลิตข้าวอินทรีย์และสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้ดีขึ้นได้อย่างยั่งยืน

2) ควรมีการสนับสนุนโครงการฯ เช่น การจัดทำแปลงตัวอย่างเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ต่อผู้ที่สนใจ หรือเครือข่ายที่สนใจเข้าร่วมสามารถนำข้อมูลที่ได้จากศูนย์เรียนรู้ไปใช้ในการวางแผนและแก้ปัญหาในพื้นที่ตนเองได้อย่างเหมาะสม

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความหลากหลายของเกษตรแปลงใหญ่ในพื้นที่ จังหวัดศรีสะเกษ

2) ควรมีการศึกษการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและความหลากหลายของการผลิตพืชหลังนาแปลงใหญ่จังหวัดศรีสะเกษ

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2560). *การปลูกพืชหลังนา*. กรุงเทพมหานคร: นิเวศรรดาการพิมพ์.

จันทิรา โพธิ์ถิ่น และคณะ. (2562). *การออกแบบและพัฒนาเครื่องหยอดข้าวนาแห้งแบบพ่วงรถไถเดินตาม*.

มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

จุฑามาศ ไกรเพิ่ม และคณะ. (2557). *การจัดการดินและปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน เพื่อการผลิตข้าวของเกษตรกรตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- จิตติวรรณ บำรุงบุตร. (2563). ประสิทธิภาพการจัดการน้ำด้วยวิธีแบบเปียกสลับแห้งต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตข้าว. *วารสารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี)*. 12 (24), 10-22.
- นภาพร เวชกามา และคณะ. (2561). การพัฒนาการทำนาข้าวอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรผสมผสาน 4 หมู่บ้านห้วยหลาว อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พงศ์ศิริภพ ทองศิริวิสุรเกตุ. (2564). ปัจจัยการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมระบบเกษตรนาแปลงใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี*. 8 (1), 107 – 119.
- ไพฑูรย์ ฝางคำ. (2562). ประวัติการก่อตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนตำบลผักไหม อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ. ศรีสะเกษ: กลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนตำบลผักไหม อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ
- รภัสสรณ์ คงธนารุณันต์ และอารีย์ เชื้อเมืองพาน. (2561). ประสิทธิภาพการผลิตข้าวระหว่างนาดำและนาหว่านของเกษตรกรในภาคเหนือตอนบน. *วารสารวิจัยและส่งเสริมการเกษตร*. 35 (3), 1 – 8.
- วินิต ชินสุวรรณ. (2561). การประเมินความสูญเสียจากเครื่องเกี่ยวนวดข้าว เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการบริหารจัดการและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว. (2558). การผลิตข้าวอินทรีย์ (หลักการผลิตข้าวอินทรีย์). ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 30 ธันวาคม 2563. แหล่งที่มา: <http://prangku.sisaket.doe.go.th/learning/rice/organic%20rice/index.php-file=content.php&id=4.htm>.
- สุรัตน์ อัดตะ. (2558). 'ผักไหมโมเดล' ที่นาต้นแบบ อานิสงส์ 'เกษตรแปลงใหญ่' ใน บทความหนังสือพิมพ์คมชัดลึก. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 24 มิถุนายน 2562. แหล่งที่มา: <http://www.komchadluek.net/news/lifestyle/216208>.
- McDonald, M.B. (1999). *Seed Technology and its Biological Basis*. England: Sheffield Academic Press.
- Rogers, E., & Shoemaker, F. (1978). *Communication of innovations: A cross-cultural approach*. New York: Free Press.

**แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4
ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจังหวัดขอนแก่น เขต 1**
**The Guidelines of Personnel Management by the Four Principle of Brahma
Viharn Dhamma For the Private Schools of the Administrators in
Khon Kaen Province under the Office of Area 1**

องอาจ นามพิกุล,
สุรศักดิ์ จันทรา และ สุนทร สายคำ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
**Ongart Nampikul,
Surasak Janthra and Sunthon Saikham**
Mahachulalongkornrajavidyalaya University khonKaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail : 6305205044@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 และเพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่น เขต 1 ใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเที่ยงตรงเท่ากับ 0.8 เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 195 คนและแบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร 5 คน โดยใช้สถิติขั้นพื้นฐานวิเคราะห์ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่น เขต 1 โดยภาพรวม ได้แก่ 1.ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง ตามหลักพรหมวิหาร 4 2.ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง ตามหลักพรหมวิหาร 4 3.ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักพรหมวิหาร 4 4.ด้านวินัยและการรักษาวินัยตามหลักพรหมวิหาร 4 5.ด้านการออกจากหน่วยงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ตามลำดับ

1. ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่งผู้บริหารควรใช้หลักพรหมวิหาร 4 วางแผนงานบุคลากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อปฏิบัติงานอย่างสุดความสามารถ อย่างมีเมตตา
2. ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้งผู้บริหารควรวางแผนการช่วยเหลือผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาเมื่อเกิดปัญหาด้านใดด้านหนึ่งเพื่อให้เกิดขวัญกำลังใจในการทำงาน

* วันที่รับบทความ: 13 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่แก้ไขบทความ 23 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 25 กุมภาพันธ์ 2565
Received: February 13, 2022; Revised: February 23, 2022; Accepted: February 25, 2022

3. ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ผู้บริหารควรยกย่องบุคลากรให้เกิดขวัญกำลังใจในการทำงานแสดงความยินดีกับบุคลากรที่มีความเจริญก้าวหน้า
4. ด้านวินัยและการรักษาวินัยผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับครูและบุคลากร
5. ด้านการออกจากหน่วยงานผู้บริหารมีการพิจารณาให้บุคลากรพ้นจากงาน ที่เป็นไปตามลำดับขั้นอย่างชัดเจน ยอมรับเหตุผล การลาออก หรือผิดสัญญาจ้าง

คำสำคัญ: การบริหารงานบุคคล; หลักพรหมวิหาร 4; ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนขอนแก่นเขต 1

Abstracts

The objectives of this research were: to study personnel management according to the Four Brahmavihāra Dhammas; to propose guidelines for personnel management according to the Four Brahmavihāra Dhammas of private school administrators in Khon Kaen Province, Area 1. The questionnaire was used to collect the data from 195 samples. The data were also collected from the interview of 5 administrators. The statistics used in data analysis were: Percentage, Mean and Standard Deviation.

The research results were as follows:

The personnel administration according to the Four Brahmavihāra Dhammas of private school administrators in Khon Kaen Province as a whole included (1) manpower planning and position management according to the Four Brahmavihāra Dhammas; (2) recruitment and appointment according to the Four Brahmavihāra Dhammas; (3) enhancing efficiency in performing duties according to the Four Brahmavihāra Dhammas; (4) discipline and maintaining the discipline according to the Four Brahmavihāra Dhammas; (5) leaving the organization according to the Four Brahmavihāra Dhammas.

1) In terms of manpower planning and position management, the administrators should apply the Four Brahmavihāra Dhammas in planning personnel work for maximum benefits and to work to the best of their ability with compassion.

2) In terms of recruitment and appointment, the administrators should plan to help their subordinates when any problem arises in order to improve work morale.

3) In terms of enhancing efficiency in performing duties, the administrators should praise the personnel for raising the morale of the work and congratulate the progress of the personnel.

4) In terms of discipline and maintaining the discipline, the administrators act as a good role model for teachers and personnel.

5) In terms of leaving the organization, the administrators should consider a clear process for determination of employment by accepting reasons of resignation or breach of employment contract.

Keywords: Personnel Management; The Four Principle of Brahma Viharn; Administrator of a Private School in Khon Kaen Province, District 1

บทนำ

องค์กรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐกิจเอกชน หรือภาคราชการ การบริหารงานมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ทรัพยากรพื้นฐานในการบริหารงาน มีองค์ประกอบหลัก 4 อย่าง ได้แก่ บุคลากร เงิน วัสดุสิ่งของ และการจัดการ บุคลากรถือเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุด เพราะบุคลากร เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการบริหาร และถือว่าเป็นทรัพยากรที่มี ประโยชน์อย่างมหาศาลในกระบวนการผลิตตัวป้อนทั้ง 4 อย่างนั้น ปัจจัยทุกตัวต้องมีบุคลากร เป็น ผู้ใช้ทรัพยากรอื่นเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่องค์กรต้องพัฒนา บุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะส่งผลให้การปฏิบัติงานบรรลุ วัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การบริหารงานบุคลากรทางการศึกษา หรือการบริหารงานบุคคล ตามแนวทางการปฏิรูป การศึกษามุ่งให้บุคลากรปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของหน่วยงาน โดยยึดหลักการกระจาย อำนาจระบบคุณธรรม และหลักธรรมาภิบาลเพื่อให้การบริหารจัดการมีความคล่องตัว เกิดความอิสระ ในการปฏิบัติงานภายใต้กฎหมาย ระเบียบปฏิบัติผู้ปฏิบัติงานได้รับการพัฒนา มีความรู้ความสามารถ มีกำลังใจไปสู่การบริการครู และบุคลากรทางการศึกษา ตามหลักบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ซึ่งจะ ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญที่สุดในการ ปฏิบัติงานเพื่อสนองนโยบายการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งในการบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จต้องอาศัย ทรัพยากรในการบริหาร โดยการบริหารงานบุคลากรเพื่อกำหนดความรู้ความสามารถไปพัฒนาผู้เรียนไปสู่ เป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาคือคุณภาพของการเรียนการสอน เพื่อให้เด็กมีศักยภาพและ มาตรฐานสูงขึ้น นอกจากนี้การบริหารงานบุคลากรเป็นภารกิจอย่างหนึ่งของสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีองค์ประกอบตามพระราชบัญญัติข้าราชการครูและบุคลากรทางการ ศึกษากำหนดไว้ 5 ประการคือ การวางแผนอัตราากำลังและการกำหนดตำแหน่งสรรหา และการ บรรจุแต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ วินัยและการรักษาวินัย การออกจากราชการแต่ละองค์ประกอบเป็นงานที่ซับซ้อนยุ่งยากเพราะเกี่ยวข้องกับคนการบริหารงานในปัจจุบันผู้ ที่มีความรู้ความซื่อสัตย์สุจริต เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารในระดับต่าง ๆ ย่อมต้องการ ผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต เป็นทุนเดิมนั้นหมายความว่าบุคคลนั้น ๆ เป็นคนที่ยึด มั่นถือมั่นในสิ่งที่ถูกต้อง ซื่อสัตย์สุจริต ปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตสำนึกมุ่งมั่นในการเสริมสร้างคุณงามความ ดีมีความรับผิดชอบที่จะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเจตนารมณ์วัตถุประสงค์ขององค์กรนั้น ๆ อีกทั้งรวมไปถึงทำให้เกิดความรัก ความสามัคคีในหมู่คณะผู้ปฏิบัติตามในองค์กร หรือ ผู้ใต้บังคับบัญชา (รุ่ง แก้วแดง, 2554 : 59)

ผู้บริหารสถานศึกษาจัดเป็นบุคคลสำคัญที่สุดของสถานศึกษา เพราะมีหน้าที่และความ รับผิดชอบในการเป็นผู้นำให้บุคลากรในสถานศึกษาร่วมมือกันปฏิบัติงานให้บรรลุตามจุดหมายของ การจัดการศึกษา และสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่พัฒนาผู้เรียน และสังคม ภายใต้บทบาทของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่มีความมุ่งหมาย

เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจสติปัญญาความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตและอยู่ในสังคม ได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2548 : 63) ทั้งนี้ผู้บริหารเปรียบเหมือนผู้นำในครอบครัว การบริหารจัดการในครอบครัวโดยใช้หลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในอันที่จะส่งผลให้ครูผู้สอน พัฒนาการจัดการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนมีโอกาสที่จะเรียนรู้เต็มศักยภาพ ทั้งนี้ต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคน ดีมีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย ผู้บริหารจะต้องมีภาวะผู้นำในทางดำรงชีวิตภายใต้หลักธรรมคำสอน ของพระพุทธศาสนา ที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์การโดยเฉพาะความมีคุณธรรม จริยธรรมการ ดำรงชีวิตตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธ ในทางพระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสหลักธรรมอัน จะเป็น แนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ซึ่งในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ผู้บริหารควรมี ในการ บริหารงานบุคคลนั้น อันประกอบด้วยหลักพรหมวิหาร 4 จึงเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมอย่างยิ่ง ในการ ประยุกต์ใช้ในการบริหารโรงเรียน เพราะโรงเรียนเป็นแหล่งสำคัญในการหล่อหลอมความเป็น มนุษย์ให้แก่ นักเรียนทุกคน ผู้บริหารการศึกษาควรยึดหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ในการครองใจคน ประยุกต์ใช้กับทักษะ ภาวะผู้นำและการติดต่อสื่อสาร สอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) กล่าวว่า คนมีคุณแก่ ส่วนรวม (สมาชิกที่ดีของสังคม) มีธรรมคือหลักความประพฤติดังนี้มีพรหมวิหาร คือธรรมประจำใจของผู้ ประเสริฐ หรือผู้มีจิตใจยิ่งใหญ่กว้างขวางดุจพระพรหม 4 อย่างดังต่อไปนี้ เมตตา ความรัก กรุณา ความ สงสาร มุทิตา ความเบิกบานพลอยยินดีอุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง บำเพ็ญการสงเคราะห์

สภาพปัญหาปัจจุบัน การจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน มีปัญหาหลายประการกล่าวคือ ด้าน บุคลากร พบว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับค่าตอบแทนต่ำกว่าวุฒิการศึกษา ไม่มีสถานภาพที่ชัดเจน ไม่มีความมั่นคงในวิชาชีพ ไม่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องสถานภาพเป็นเพียงลูกจ้างของโรงเรียน ขาด แรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ ไม่มีการพิจารณาความดีความชอบ เพื่อเลื่อนขั้นเงินเดือนประจำปี ไม่มีการสอบ บรรจุแข่งขันเหมือนข้าราชการครูและมีการเปลี่ยนแปลงบุคลากรเข้า - ออก บ่อยทำให้การทำงานไม่มี ประสิทธิภาพเท่าที่ควรปัญหาดังกล่าวข้างต้นนับว่า เป็นอุปสรรคที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องหาทางแก้ไข เพื่อให้การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารโรงเรียนเอกชน จึงมี ความสนใจทำวิจัย แนวทางการบริหารงานบุคลากรทางการศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนจังหวัดขอนแก่น เขต 1 เพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่นเขต 1 เพื่อจะได้นำผลไปใช้ประโยชน์ ไปเป็นแนวทางให้การบริหารงานบุคลากรทางการศึกษา และนำไปกำหนดนโยบายวางแผนพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่น เขต 1
2. เพื่อเสนอแนวทางการการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่น เขต 1

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้บริหาร ครู ครูอัตราจ้าง ครูพี่เลี้ยง บุคลากรทางการศึกษา ในโรงเรียนเอกชนจังหวัดขอนแก่น เขต 1 สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น จำนวน 1,260 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2564)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้บริหาร ครู ครูอัตราจ้าง ครูพี่เลี้ยง บุคลากรในโรงเรียนเอกชนขอนแก่นเขต 1 จำนวน 12 โรงเรียน โดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของ R.V.Krejcie กับ D.W.Morgan เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างเพื่อให้มีความถูกต้องมากที่สุด ได้จำนวน 195 คน

2. เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย โดยศึกษาเอกสารวิชาการและจากงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนขอนแก่น เขต 1 โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ
3. สร้างเครื่องมือ จากกรอบเนื้อหาในคำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย
4. เสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำ
5. นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) เชิงเนื้อหา (Content validity) นำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามตามวัตถุประสงค์ (Index of Items Objective Congruence: IOC) ได้ค่า IOC มากกว่า 0.80
6. นำเครื่องมือที่ตรวจสอบความเที่ยงตรงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับบุคลากรในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คนเพื่อหาความเชื่อมั่น

(Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficients) ตามวิธีของ ครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ 0.90

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถาม (Questionnaires)

การรวบรวมข้อมูล โดยการแจกแบบสอบถามจำนวน 250 ชุดโดยกระจายกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูในโรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่น เขต 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลและ ดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างเดือน สิงหาคม 2564 ถึงเดือน มกราคม 2565 รวม 6 เดือน และนำข้อมูลที่ได้ไป วิเคราะห์และประมวลผลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

แบบสัมภาษณ์ (Interview)

การวิจัยครั้งนี้ใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) ดำเนินการ สัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

1) ขั้นเตรียมการสัมภาษณ์ได้แก่ ก่อนลงสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันเวลาที่สัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างพร้อมกับขอเอกสารต่างๆ พร้อมกันนั้น ผู้วิจัยจะต้องศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง เตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

2) ขั้นดำเนินการสัมภาษณ์ได้แก่ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนาสร้างความคุ้นเคย กับผู้ให้สัมภาษณ์แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์อธิบายเหตุและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่า ข้อมูลต่าง ๆ ที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

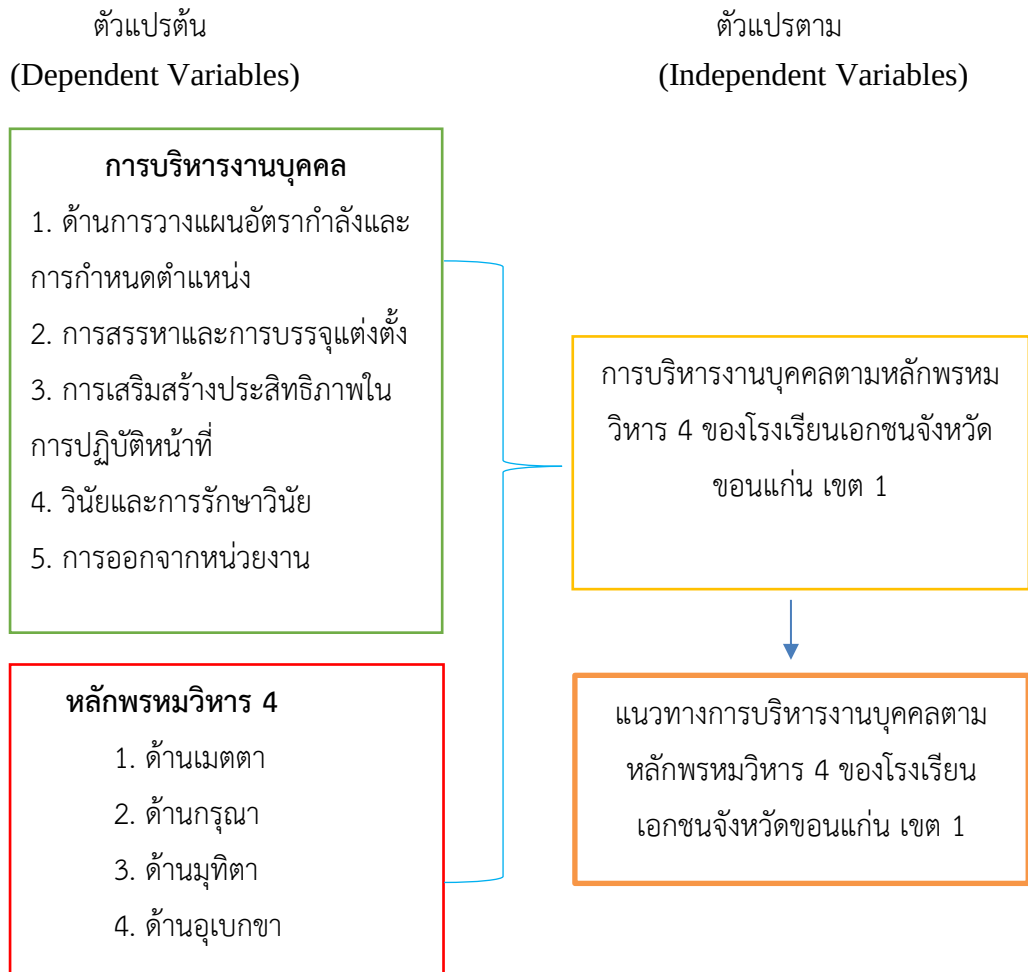
ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับตำแหน่งระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน โดยวิเคราะห์หาจำนวน และค่าร้อยละ

2. วิเคราะห์ระดับแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจังหวัดขอนแก่น เขต 1 โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ทั้งโดยรวมและรายด้านตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert) แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจังหวัดขอนแก่น เขต 1 ตามกรอบแนวคิด ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุป ผลการวิจัยได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนเอกชนจังหวัดขอนแก่น เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

(n=195)

แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่น เขต 1	n=กลุ่มตัวอย่าง 195 คน			
	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	อันดับที่
1. ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่งตามหลักพรหมวิหาร 4	3.99	0.85	มาก	3
2. ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง ตามหลักพรหมวิหาร 4	3.95	0.90	มาก	5
3. ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักพรหมวิหาร 4	4.03	0.88	มาก	1
4. ด้านวินัยและการรักษาวินัยตามหลักพรหมวิหาร 4	4.01	0.86	มาก	2
5. ด้านการออกจากหน่วยงานตามหลักพรหมวิหาร 4	3.98	0.87	มาก	4
ภาพรวม	3.99	0.87	มาก	

จากตารางที่ 1 ผู้บริหารและครู,บุคลากรในโรงเรียนเอกชนจังหวัดขอนแก่นเขต 1 มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่นเขต 1 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$) และ (S.D = 0.87) และรายด้าน ทุก ด้านอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักพรหมวิหาร 4 มี ($\bar{X} = 4.03$) และ (S.D = 0.88) ด้านวินัยและการรักษาวินัยตามหลักพรหมวิหาร 4 ($\bar{X} = 4.01$) และ (S.D = 0.86) ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง ($\bar{X} = 3.99$) และ(S.D= 0.85) ด้านการออกจากหน่วยงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ($\bar{X} = 3.98$) และ (S.D= 0.87) และข้อ ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง ตามหลักพรหมวิหาร 4 $\bar{X} = 3.95$ และ (S.D= 0.90) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิจัยข้อมูลตามความคิดเห็นโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เพราะว่า ผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ ด้านวินัยและการรักษาวินัย ด้านการออกจากหน่วยงานบุคลากรสอดคล้องกับ สมพงษ์ เกษมสิน กล่าวถึง ความสำคัญของการบริหารงานบุคคลว่าบรรดา ปัจจัยที่ใช้ในการพัฒนาประเทศนั้น กำลังคนนับได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดเพราะเหตุว่า ถ้ามีจำนวนคนพอสมควร มีความรู้ความสามารถเหมาะสมแก่หน้าที่การงานและมีการจัดการที่ดีแล้ว โอกาสที่จะทำงานให้ได้ผลดีและประหยัดย่อมง่ายขึ้นเป็นอันมาก จนอาจกล่าวได้ว่าคนสำคัญยิ่งกว่า เงินและสิ่งของมากมายนัก เพราะถ้าคนมีความสามารถแล้วทุกอย่างจะสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีและ รวดเร็วและงานวิจัยของ พระธนากร วชิรธมโม (โพธิ์วัน) ได้ศึกษาเรื่อง “การบริหารงานบุคลากรทาง การศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตบางกอกใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1” ผลการวิจัยพบว่าสภาพการบริหารงานบุคคล ตามความคิดเห็นของ ผู้บริหารและครูพบว่า ด้านการวางแผนบุคลากร ด้านการสรรหาบุคลากร ด้านการประเมินผลการ ปฏิบัติงาน และด้านการพัฒนาบุคลากร มีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และมีแนวทางในการ บริหารงานบุคลากรของผู้บริหารและครู พบว่า ควรมีการวางแผนบุคลากรที่เหมาะสมกับตำแหน่งงาน เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการสรรหาบุคลากร มีการส่งเสริมด้านการฝึกอบรมสัมมนาทางวิชาการ คุณธรรม จริยธรรมและปฏิบัติธรรม มีการประเมินผลการปฏิบัติงานตามความสามารถของแต่ละ บุคคลอย่างมีความ ยุติธรรม (สมพงษ์ เกษมสิน, 2551 : 124)

2. ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง ทุกข้อ อยู่ในระดับมาก เพราะว่า มีการกำหนดวิธีการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรอย่างเป็นระบบ ให้สอดคล้องกับตำแหน่งงาน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพในโรงเรียน ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและแนะนำบุคลากรอยู่ร่วมกันอย่างกัลยาณมิตรเพื่อยังประโยชน์สุขกับการทำงาน ตลอดภาค การศึกษา มีการวางแผนการใช้บุคลากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และด้วยความเมตตาและเปิด โอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นต่อการวางแผนงานบุคลากรอย่างเท่าเทียมกัน สอดคล้องกับ สุภาพร พิศาลบุตร ได้กล่าวถึง การวางแผนบุคลากรไว้ว่า หมายถึงกระบวนการในการคาดการณ์ ความต้องการของบุคลากรขององค์การเกี่ยวกับประเภท จำนวน และคุณภาพของบุคคลไว้ล่วงหน้า เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการดำเนินการอย่างมีระบบและงานวิจัยของ หนูพร สุภาพชาติได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “สภาพปัญหาและประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาในจังหวัดสกลนคร”ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพ ปัญหา และประสิทธิผลการบริหารงาน บุคคลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดสกลนครโดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง 2) ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสกลนคร มีความเห็นเกี่ยวกับสภาพ

ปัญหาและประสิทธิผล การบริหารงานบุคคลโดยรวม ไม่แตกต่างกัน 3) ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสกลนคร ที่มี ประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพ ปัญหาและประสิทธิผล การ บริหารงานบุคคลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดสกลนครโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 4) ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัด สกลนคร ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพ ปัญหาและประสิทธิผล การบริหารงานบุคคลโดยรวมไม่แตกต่างกัน 5) ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน ที่ปฏิบัติงานในเขตพื้นที่การศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพ ปัญหาและประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดสกลนคร โดยรวมไม่ แตกต่างกัน 6) การวิจัยครั้งนี้ได้เสนอแนวทางพัฒนาการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ด้านการเสริมสร้าง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการและด้านการออกจากราชการไว้ด้วย

3. ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง ทุกข้อ อยู่ในระดับมากเพราะว่าการ แสวงหาบุคคลที่มีความเหมาะสมกับตำแหน่งโดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการวางแผนกำลังคน การคัดเลือก บุคคล การปฐมนิเทศ การทดลองปฏิบัติหน้าที่และการบรรจุแต่งตั้งในโรงเรียน ให้บุคลากรมีส่วนร่วม ในการแสดงความคิดเห็นในการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานเพื่อรับประกันด้านประสิทธิภาพบุคลากรทุก คนมีอิสระในการใช้ประสบการณ์เพื่อปฏิบัติงานของตนอย่างสุดความสามารถ และผู้บริหารวางแผน เป็นกลางในการสรรหาบุคลากรที่มีความสามารถเพื่อทำงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษา สอดคล้องกับ สุดา สุวรรณภรณ์ได้กล่าวว่า การสรรหาบุคลากร หมายถึง กระบวนการกลั่นกรอง และคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติ คุณวุฒิทางการศึกษา มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ใน การทำงาน ซึ่งมาสมัครงานในตำแหน่งต่าง ๆ ที่องค์การเปิดรับสมัครการสรรหาบุคลากร หมายถึงการ ค้นหาและสนใจผู้สมัครงานที่มีความรู้ ประสบการณ์ความสามารถ ความเหมาะสมกับตำแหน่งที่ องค์การต่าง ๆ ต้องการเข้ามาทำงาน การสรรหา เริ่มตั้งแต่การแสวงหาบุคคลจากแหล่งต่าง ๆ ดึงดูด บุคคลที่มีศักยภาพที่เหมาะสมให้เกิดความสนใจและสิ้นสุดเมื่อบุคคลได้เข้ามาสมัครงานในองค์การ และงานวิจัยของ พระนิรันดร์ สุทธิเมตติโก ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตบางกอกน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3” ประจำปีการศึกษา 2552 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร 61 คน และครูผู้สอน 227 คน ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานบุคคล โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการสรรหา บุคลากรด้านการบำรุงรักษาบุคลากร ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน และด้านการพิจารณาให้บุคลากรพ้นจากงาน มีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน ยกเว้น ด้านการวางแผนอัตรากำลัง มีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับมากแนวทางใน การพัฒนาการ บริหารงานบุคคล คือ ควรมีการวางแผนอัตรากำลังที่เหมาะสมกับตำแหน่ง เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วม ในการสรรหาบุคลากร มีการส่งเสริมขวัญกำลังใจแก่บุคลากรที่หลากหลาย มีการส่งเสริมด้านการ ฝึกอบรมสัมมนาทางวิชาการ คุณธรรม จริยธรรม

และปฏิบัติธรรม มีการประเมินผลการปฏิบัติงานตามระบบคุณธรรมและระเบียบปฏิบัติและในการพิจารณาให้
พ้นจากงานนั้นให้พิจารณาถึงระเบียบ การขอขอสถานศึกษาเป็นหลัก

4. ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ ทุกข้อ อยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไป
หาน้อย ได้แก่ ผู้บริหารคอยแนะนำกระบวนการพัฒนา บุคลากรด้วยวาจาสุภาพอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารมีความ
รับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาในการบริหาร บุคลากรอย่างสร้างสรรค์ยุติธรรม และผู้บริหารจัดมีการสัมมนา
ทางวิชาการเพื่อเกิดการพัฒนาองค์ความรู้ความสามารถแก่บุคลากรอย่างต่อเนื่องอย่าง สอดคล้องกับ สุภาพร
พิศาลบุตร และยงยุทธ เกษสาคร ได้ให้ความหมายของการพัฒนาบุคลากรว่า คือ กระบวนการที่จะเพิ่มความรู้
ทักษะและ ความสามารถของบุคคลในสังคมใดสังคมหนึ่ง หรือในองค์กรใดองค์การหนึ่ง การพัฒนาบุคลากร
จะ ครอบคลุมใน 3 เรื่อง คือ การฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนา และงานวิจัยของ กรรณิกักร กงแก้ว ได้
วิจัยเรื่อง “ความต้องการพัฒนาบุคลากรของอาจารย์มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น” ผลการวิจัย พบว่า อาจารย์
ส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของการพัฒนาบุคลากรและต้องการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทุก ด้าน แต่นโยบายการ
พัฒนาบุคลากรของมหาวิทยาลัยยังไม่ชัดเจน และการจัดสรรงบประมาณยังไม่ เพียงพอกับความต้องการ
นอกจากนี้อาจารย์ต้องการความชัดเจนในบทบาทหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ เงินเดือนและสวัสดิการที่ดีขึ้น
ต้องการฝึกอบรมสัมมนา การศึกษาดูงานทั้งภายในและภายนอกอย่าง น้อยปีละ 1-2 ครั้ง ต้องการศึกษาต่อใน
ระดับปริญญาเอก ซึ่งมหาวิทยาลัยควรจัดสรรโควตาเพิ่มมากขึ้น ต้องการทำวิจัยและตำแหน่งทางวิชาการมาก
แต่ยังขาดซึ่งทักษะและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนและ ต้องการพัฒนาตนเองหลังจากการประเมินบุคลากรประจำปี
เพื่อให้ตนเองทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นในปีถัดไป

5. ด้านวินัยและการรักษาวินัย ทุกข้อ อยู่ในระดับมากเพราะว่าการรักษาวินัยถือว่าเป็นสิ่ง
สำคัญย่อมประกอบไปด้วยคนเป็นจำนวนมาก วินัยจึงเป็นเรื่องจำเป็นยิ่ง ต่อการบริหารงาน เพราะวินัยเป็น
ข้อกำหนดแนวทางปฏิบัติของบุคคลในองค์กรให้อยู่ร่วมกันได้ด้วย ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ให้ความ
คุ้มครองในการปฏิบัติงาน ให้ผลตอบแทนในการปฏิบัติงาน และ กำหนดถึงแนวทางการปฏิบัติงาน เพื่อให้
บรรลุถึงวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น
พื้นฐาน ได้อธิบายวินัยและการรักษาวินัยไว้ 5 ขั้นตอนดังนี้

1. กรณีความผิดวินัยไม่ร้ายแรง
2. กรณีความผิดวินัยร้ายแรง
3. การอุทธรณ์
4. การร้องทุกข์
5. การเสริมสร้างและการป้องกันการกระทำผิดวินัย

6. ด้านการออกจากหน่วยงาน ทุกข้อ อยู่ในระดับมาก การให้บุคคลพ้นจากงานนั้น เป็นกระบวนการขั้นสุดท้ายของการบริหารงานบุคคลเมื่อ บุคคลได้ปฏิบัติงานให้แก่องค์กรระยะหนึ่ง จนถึงวัยอันสมควรที่จะต้องพักผ่อนจากการทำงานตาม สภาพร่างกายของมนุษย์โดยปกติจะถืออายุ 60 ปีเป็นเกณฑ์แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพของแต่ละ บุคคล และสภาพของงานที่ต้องปฏิบัติตลอดจนความพร้อมขององค์กรด้วยซึ่งทางราชการเรียกการ เกษียณอายุในเรื่องนี้ได้มีนักศึกษาและนักวิชาการกล่าวถึงการออกจากราชการสอดคล้องกับ บรรจบ ศรีประภาพงษ์ ได้อธิบายขั้นตอนการออกจากราชการไว้ 6 ขั้นตอนดังนี้

1. การลาออกจากราชการ
2. การให้ออกจากราชการ กรณีไม่พ้นทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการหรือไม่ผ่านการเตรียม ความพร้อมและพัฒนาอย่างเข้มข้น
3. การให้ออกจากราชการไว้อ่อน
4. การให้ออกจากราชการเพราะเหตุรับราชการนานหรือเหตุทดแทน
5. กรณีมลาทินมัวหมอง
6. กรณีได้รับโทษจำคุก โดยคำสั่งของศาลหรือรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้ จำคุกในความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่น เขต 1

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษามีความรักความสามัคคีกันในทุกหมู่คณะ
2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดหาเอกสาร ตำราที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ให้กับบุคลากร
3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ
4. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีใจเป็นกลางวางตัวเหนือโลกธรรม (การนิทานาสรรเสริญ) เมื่อผู้ร่วมงานปฏิบัติให้ความช่วยเหลือในการทำงานในสถานศึกษาโดยไม่ตอบโต้
5. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ช่วยเหลือเกื้อกูล และมีความเมตตาต่อบุคลากรในสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

หากมีการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนในครั้งต่อไปผู้วิจัยขอเสนอแนะ การดำเนินการวิจัยในลักษณะต่อไปนี้

1. ควรศึกษาจากโรงเรียนในจังหวัดอื่น ๆ ว่ามีการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ที่เหมือนกันหรือ แตกต่าง กันจากการวิจัยครั้งนี้
2. ควรศึกษาการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น อิทธิบาท 4 สังคหวัตถุ 4 เป็นต้น มาใช้ ร่วมกับการบริหารงานบุคคลในโรงเรียน หรือไม่
3. ควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ในโรงเรียน หรือหน่วยงานต่อไป เพื่อจะได้พิจารณา ผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

รุ่ง แก้วแดง. (2554). *องค์การและการบริหาร*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2548). *พระราชบัญญัติระเบียบ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

สมพงษ์ เกษมสิน. (2551). *การบริหารงานบุคคลแผนใหม่*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการสอนวิชา
คณิตศาสตร์ สำหรับนักศึกษาครูสาขาคณิตศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

**The Performance on Cooperative Learning Activities by Using English
Media for Mathematic Teaching of Students in Majoring
Mathematics of Phranakhon Rajabhat University**

ปกรชัย เมืองโคตร,

นฤนาท จั่นกล้า และ ปรีชา จั่นกล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Pakornchai Muangkhot,

Naruenat Junkla and Preecha Junkla

Phranakhon Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail : Pkhonchai@pnru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของ นักศึกษาครู สาขาคณิตศาสตร์ ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ และ 2) ศึกษาเจตคติที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาครู สาขาคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โดยการ สุ่มแบบกลุ่มมา 1 ห้องเรียน จำนวน 32 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียน และ 3) แบบ วัดเจตคติที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง ของแบบทดสอบและแบบวัดเจตคติตั้งแต่ 0.67-1 และ 1 ตามลำดับ ดำเนินการทดลองโดยการวิจัยแบบกลุ่ม เดียวมีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน

* วันที่รับบทความ: 7 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่แก้ไขบทความ 19 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 21 กุมภาพันธ์ 2565

Received: February 7, 2022; Revised: February 19, 2022; Accepted: February 21, 2022

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. เจตคติที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ สำหรับนักศึกษาครูสาขาคณิตศาสตร์อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การเรียนรู้แบบร่วมมือ; การใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการสอน; วิชาคณิตศาสตร์; นักศึกษาครู

Abstracts

The purposes of this research were to 1) compare the pretest-posttest of mathematical achievement using cooperative learning activities and English instructions-based teaching and 2) attitude in cooperative learning activities and English instructions-based teaching. The samples were undergraduate students teacher in mathematics program in the second semester of 2019 academic year at Phranakhon Rajabhat University by cluster random sampling, 1 classroom: 32 students. The research tools consisted of 1) instructional plans, 2) mathematical problems tests, and 3) questionnaires on attitude in cooperative learning activities and English instructions-based teaching. This includes index of item objective congruence values of mathematical problems tests and questionnaires on attitude since 0.67-1 and 1 respectively. The data were analyzed by using arithmetic means, percentage, standard deviation, and t-test dependent.

The research results revealed that:

1. The posttest mean score of student's achievement after learning by using cooperative learning activities and English instructions-based teaching in mathematics was significantly higher than that of the pretest mean score at .05 and
2. The attitude in cooperative learning activities and English instructions-based teaching of students teacher in mathematics program was found at the highest level.

Keywords: Cooperative Learning; English Instructions-Based Teaching; Mathematics; Student Teacher

บทนำ

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับภาษาอังกฤษมาหลายทศวรรษ โดยเฉพาะในระบบการศึกษาได้มีการส่งเสริมให้ภาษาอังกฤษเป็นวิชาเรียนวิชาหนึ่งในระบบโรงเรียน ทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและในระดับอุดมศึกษาและในปัจจุบันประเทศก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ยิ่งทำให้ภาษาอังกฤษมีความสำคัญมากยิ่งขึ้นโดยรัฐบาลมีนโยบายให้ประชาชนทุกคนได้เรียนรู้ทักษะภาษาอังกฤษมากยิ่งขึ้นโดยส่งเสริมให้มีการสอนโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในทุกๆ วิชาในระบบการศึกษาทุกระดับ ซึ่งนโยบายดังกล่าวอาจไม่มีปัญหาสำหรับผู้สอนที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาภาษาอังกฤษหรือมีทักษะภาษาอังกฤษอยู่บ้าง แต่ก็ต้องยอมรับว่ายังมี

ปัญหาสำหรับครูอีกกลุ่มหนึ่งคือครูที่สอนรายวิชาอื่นๆที่ไม่ใช่วิชาภาษาอังกฤษแต่หน่วยงานมีนโยบายให้ครูทุกคนไม่ว่าจะสอนรายวิชาใดก็ตามต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนมีความรู้และทักษะภาษาอังกฤษเพิ่มมากขึ้น ซึ่งแต่ละฝ่ายแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพยายามคิดหาวิธีที่จะทำให้ภาษาอังกฤษเข้าไปมีบทบาทในรายวิชาต่างๆมากขึ้นวิธีหนึ่งที่แนะนำให้ครูใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในรายวิชาที่ตนเองรับผิดชอบ (Panawas, 2019 : online)

สำหรับการใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการสอนคณิตศาสตร์นั้น ผู้วิจัยได้ทำการสอนในลักษณะดังกล่าวมาในระหว่างปี 2559-2561 โดยผู้วิจัยได้ชี้แจงกับนักศึกษาว่า “กระทรวงศึกษาธิการออกประกาศนโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ โดยมีเป้าหมายคือพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพพร้อมเป็นพลเมืองโลก ซึ่งได้กำหนดนโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่เป็นสากล ได้แก่ 1) ให้ใช้กรอบอ้างอิง CEFR มาประเมินความสามารถทางภาษา 2) ปรับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษให้เป็นไปตามธรรมชาติการเรียนรู้ที่เน้นการสื่อสาร 3) ส่งเสริมให้การสอนภาษาอังกฤษมีมาตรฐานตามกรอบอ้างอิง CEFR ที่กำหนด 4) ส่งเสริมยกระดับความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของผู้เรียน 5) ยกระดับความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนให้ สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ที่เน้นการสื่อสาร 6) ส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการช่วยพัฒนาความสามารถด้านภาษาของผู้สอนและผู้เรียน” (Ministry of Education, 2014 : 5) ซึ่งผู้วิจัยให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นและทุกคนตัดสินใจว่าเราจะเรียนคณิตศาสตร์โดยใช้ภาษาอังกฤษ และใช้หนังสือต่างประเทศ (textbooks) เป็นแหล่งในการเรียนรู้หลัก ชิ้นงานหรืองาน (tasks) และแบบทดสอบเป็นภาษาอังกฤษทั้งสิ้น เพราะฉะนั้น ในการผลิตครูสาขาคณิตศาสตร์ที่มีความรู้ ความสามารถเฉพาะคณิตศาสตร์เพียงอย่างเดียว จึงไม่เพียงพอ เราจึงควรส่งเสริมการใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการสอนวิชาคณิตศาสตร์ในทุกรายวิชาที่เปิดสอนในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยการฝึกหัดครูมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

การเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครอาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ใช้วิธีการสอนแบบบรรยายและใช้ภาษาไทยเป็นสื่อในการสอน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 80 จากการสอบถามอาจารย์ผู้สอนหลายท่าน พบว่า รายวิชาคณิตศาสตร์ในระดับอุดมศึกษามีเนื้อหาที่ยาก และมีเนื้อหามาก ถ้าใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการสอนนั้น เชื่อว่าจะทำให้นักศึกษาครูสาขาคณิตศาสตร์เรียนรายวิชาคณิตศาสตร์นั้นไม่เข้าใจและท้อได้ และเรียนเนื้อหาไม่ครบตามหลักสูตร เนื่องจากมีภาษาอังกฤษเป็นอุปสรรคที่สำคัญ จึงทำให้นักศึกษาเรียนรู้ช้า ผู้วิจัยจึงได้ทำการสำรวจเกี่ยวกับทัศนคติและความเชื่อของนักศึกษาครูสาขาคณิตศาสตร์ที่มีต่อภาษาอังกฤษ ชั้นปี 1 จำนวน 61 คน เป็นนักศึกษาชาย 12 คน และนักศึกษาหญิง 49 คน คิดเป็น ร้อยละ 19.67 และ 80.33 ตามลำดับ พบว่า นักศึกษาไม่ชอบภาษาอังกฤษ อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.98 และ 1.14 ตามลำดับ แต่นักศึกษาเชื่อว่าภาษาอังกฤษมีประโยชน์กับตนเอง อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 4.36 และ 0.60 ตามลำดับ และจากสอบถามนักศึกษาครูสาขาคณิตศาสตร์ ชั้นปี 3 จำนวน 63 คน เกี่ยวกับระดับความรู้ และทักษะใน

การพูด ฟัง อ่าน และเขียนในภาษาอังกฤษ พบว่า นักศึกษาส่วนมากมีระดับความรู้ และทักษะในการพูด ฟัง อ่าน และเขียนในภาษาอังกฤษ อยู่ในระดับควรปรับปรุงแก้ไข

การสำเร็จการศึกษานั้น นักศึกษาทุกคนต้องสอบภาษาอังกฤษอย่างน้อยในระดับ B1 ควบคู่กับพัฒนาศักยภาพทางคณิตศาสตร์ให้กับนักศึกษาครู สาขาคณิตศาสตร์ เพื่อให้เป็นครูผู้สอนที่มีคุณภาพในอนาคต ผู้วิจัยพิจารณาว่าการใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการสอนวิชาคณิตศาสตร์ จะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้ นักศึกษาครู สาขาคณิตศาสตร์ มีความสามารถทางด้านคณิตศาสตร์ควบคู่กับความสามารถทางด้านภาษาอังกฤษไปด้วยกัน เนื่องจากการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในชั้นเรียนผู้วิจัยจะใช้หนังสือต่างประเทศที่เป็นภาษาอังกฤษ (text book) ใช้เป็นเอกสารหลักเพื่อเรียนรู้ งานหรือแบบฝึกหัดที่มอบหมายให้นักศึกษาเป็นภาษาอังกฤษ การนำเสนอในชั้นเรียนใช้ภาษาอังกฤษ และแบบทดสอบก็เป็นภาษาอังกฤษ ดังนั้น ถ้าผู้วิจัยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการสอนวิชาคณิตศาสตร์ก็อาจจะทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้คณิตศาสตร์ได้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์แบบการสอดแทรกภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และความพึงพอใจต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องแสงกับชีวิต ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์แบบสอดแทรกภาษาอังกฤษ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์แบบสอดแทรกภาษาอังกฤษสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Potcharapanpong, 2012 : 2-4)

การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาควรส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดจากความสนใจในเนื้อหาสาระของรายวิชาที่เรียน และความต้องการที่จะกระทำสิ่งที่มีความหมาย รวมทั้งการตีความจากองค์ความรู้ในวิชานั้น ๆ ผู้เรียนมีความตั้งใจที่จะให้เกิดความรู้ความเข้าใจ อย่างลึกซึ้ง ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ที่จะบรรลุเป้าหมายการ เรียนรู้ดังกล่าว มีหลากหลาย ตั้งแต่การศึกษาค้นคว้า ด้วยตนเอง ไปจนถึงการเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียนคนอื่นๆ ในลักษณะของการเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning)(Ma-oon, 2016 : 169-176) ซึ่งการเรียนแบบร่วมมือเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนเป็นกลุ่ม กลุ่มละประมาณ 3-5 คน โดยที่สมาชิกอาจมีความสามารถทางการเรียนแตกต่างกัน ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน รับผิดชอบการทำงาน ของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มร่วมกันเพื่อให้งานกลุ่มประสบผลสำเร็จ โดยสมาชิกภายในกลุ่มต้องกระตุ้นสมาชิกคนอื่นๆ และช่วยเหลือกัน ผู้เรียนทำงานร่วมกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในตนเองและของกลุ่มให้มากที่สุด การเรียนแบบร่วมมือ คือ ทิศทางการเรียนที่เน้นความร่วมมือและการสนับสนุนร่วมกันระหว่างผู้เรียนมากกว่าการแข่งขัน โดยพยายามที่จะออกแบบสภาพการเรียนรู้และกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น เป็นวิธีการเรียนการสอนอย่างหนึ่งที่ใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มเป็นปัจจัยสำคัญ ผู้เรียนทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายโดยมีหลักการว่าผลสำเร็จของกลุ่มคือผลสำเร็จของตนเองด้วย (Methakunavudhi, 2000 : 8)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการสอนวิชาคณิตศาสตร์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักศึกษาครูสาขาคณิตศาสตร์ ซึ่งนอกจากจะเป็นการทำทนายการเรียนรู้ การสอนคณิตศาสตร์แบบใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการสอนปกติแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมให้นักศึกษาได้ฝึกเขียน อ่าน และแปลความหมายภาษาอังกฤษด้านคำศัพท์ทางคณิตศาสตร์อีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักศึกษาครูสาขาคณิตศาสตร์ ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ
2. เพื่อศึกษาเจตคติของนักศึกษาครูสาขาคณิตศาสตร์ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) แบบกลุ่มเดียวมีการสอบก่อนและสอบหลังเรียน (One Group Pretest – Posttest Design) ของนักศึกษาที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการสอนคณิตศาสตร์

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ นักศึกษาครู สาขาคณิตศาสตร์ วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2562 แต่ละห้องละความสามารถ โดยนักศึกษาที่มีความสามารถเก่ง ปานกลาง และอ่อน อยู่ในห้องเดียวกัน มีจำนวนทั้งหมด 62 คน จากจำนวนห้องเรียน ทั้งหมด 2 ห้องเรียน

1.2 กลุ่มที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ นักศึกษาครูสาขาคณิตศาสตร์ วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ชั้นปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โดยใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (cluster sampling) มา 1 ห้องเรียน จำนวน 32 คน

2. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

2.1 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ โดยกำหนดขอบเขตของเนื้อหาในรายวิชาทฤษฎีจำนวนที่ใช้ในการวิจัย คือ สมบัติของจำนวนเต็ม การหารลงตัวและสมภาค จำนวน 6 แผน แผนละ 4 คาบ คาบละ 50 นาที รวมเวลา 20 ชั่วโมงที่ผ่านการประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน โดยใช้เกณฑ์ประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับของลิเคิร์ต พบว่าค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34-4.64 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.64-0.72 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่มีความเหมาะสมมาก ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและนำไปทดลองสอนกับนักศึกษาครูเอกคณิตศาสตร์

เพื่อหาคุณภาพ โดยดำเนินการทดลองกับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เพื่อตรวจสอบความชัดเจนของ ภาษา กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและเวลาที่ใช้ในการเรียนรู้ นำแผนการสอนที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปใช้กับ นักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ผู้วิจัยได้สร้างแบบทดสอบโดย แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อสอบแบบปรนัยแบบเติมคำตอบ ตอนที่ 2 ข้อสอบปรนัยแบบถูกผิด และตอนที่ 3 ข้อสอบแบบอัตนัย โดยผ่านการประเมินของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน แล้วเลือกข้อที่มีค่าดัชนี ความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง นำผลการทดลองมาวิเคราะห์คุณภาพข้อสอบจะได้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นภาษาอังกฤษทั้งฉบับมีคะแนนเต็ม 40 คะแนน แบบทดสอบฉบับนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อสอบปรนัยชนิดเติมคำตอบจำนวน 10 ข้อ คะแนนเต็ม 10 คะแนน มีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.47-0.76 และค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.35-0.70 ตอนที่ 2 ข้อสอบปรนัยชนิดถูกผิดจำนวน 10 ข้อ คะแนนเต็ม 10 คะแนน มีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.53-0.68 และค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.35-0.76 และตอนที่ 3 ข้อสอบ แบบอัตนัย จำนวน 4 ข้อ คะแนนเต็ม 20 คะแนน มีค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.64-0.68 และค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 0.51-0.61 เมื่อนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับ ด้วยสูตรแอลฟาของครอนบาค (Cronbach) พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.65 มีความเชื่อมั่นปานกลาง

2.3 แบบวัดเจตคติที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ ผู้วิจัยสร้างแบบวัดเจตคติตามวิธีการวัดของลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งเป็นข้อคำถามที่มีลักษณะการตอบแบบ มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วยข้อคำถามเชิงนิมิต (Positive) และข้อคำถามเชิงนิเสธ (Negative) จำนวน 10 ข้อ โดยผ่านการประเมินตรวจสอบการใช้ภาษาและดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่าค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 เมื่อนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดเจตคติโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน โพรดักโมเมนต์ ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.71- 0.95 นำแบบวัดเจตคติที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างและไม่ซ้ำกับกลุ่มทดลองในการหาค่าอำนาจจำแนก หาค่าความเที่ยงแบบ ความความสอดคล้องภายใน (internal consistency) ของแบบวัดเจตคติที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบร่วมมือโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อโดยใช้วิธีแอลฟาของครอนบาค (Cronbach) ได้เท่ากับ 0.5

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โดยให้กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อทำการวัดผล สัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทำการวัดเจต คติหลังเรียนโดยใช้แบบวัดเจตคติที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

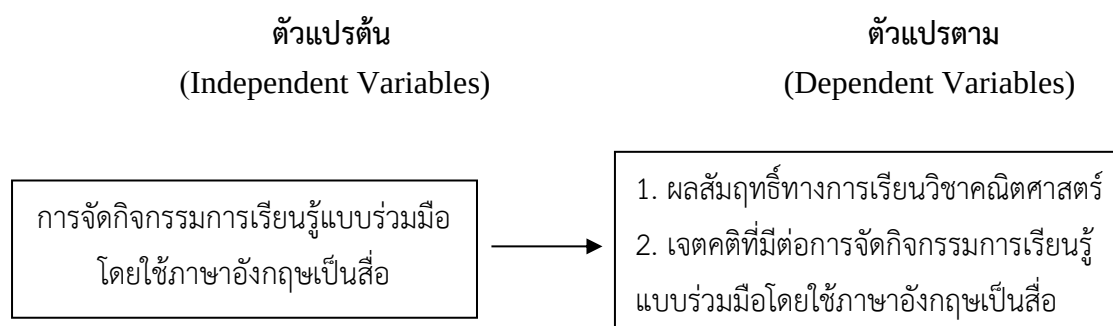
ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ และทำการวัดเจตคติหลังเรียนโดยใช้แบบวัดเจตคติที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ ดังนี้

4.1 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ การหาค่าความยากง่าย อำนาจจำแนก โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (item-total correlation) ค่าดัชนีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ (index of objective congruence: IOC) และค่าความเที่ยงแบบความสอดคล้องภายใน (internal consistency) ด้วยวิธีแอลฟาของครอนบาค

4.2. สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้ t - test แบบ Dependent

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ และการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการภาษาอังกฤษ ที่นำมาใช้พัฒนาการเรียนการสอน พบว่า การเรียนแบบร่วมมือทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ สำหรับนักศึกษาครูเอกคณิตศาสตร์ ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อทำการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทำการวัดเจตคติหลังเรียนโดยใช้แบบวัดเจตคติที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ ของนักศึกษาครูสาขาคณิตศาสตร์ วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ชั้นปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา สาขาคณิตศาสตร์ วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ชั้นปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ (คะแนนเต็ม 40 คะแนน)

การทดสอบ	จำนวน	Mean	S.D.	ΣD	ΣD^2	t
ก่อนเรียน	32	10.25	2.54	317	4137	9.88*
หลังเรียน	32	20.16	6.34			

* $p < .05$

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียน คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 10.25 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.54 และผลการทดสอบหลังการทดลอง คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 20.16 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 6.34 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยได้ค่าที่เท่ากับ 9.88 สรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐาน

2. วิเคราะห์ข้อมูลผลของเจตคติที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ

ผลของเจตคติที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ สำหรับนักศึกษาครู สาขา คณิตศาสตร์ หลังเรียน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เจตคติที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ สำหรับ
นักศึกษาครู สาขา คณิตศาสตร์

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					แปลผล			
	5	4	3	2	1	$\bar{x}$	S.D.	N	
1. นักศึกษารู้สึกว่ากิจกรรมการเรียนรู้ที่น่าสนใจ	16 (50)	16 (50)	0	0	0	4.5	0.5	32	มาก
2. กิจกรรมการเรียนรู้มีประโยชน์ต่อนักศึกษา	22 (68.75)	10 (31.25)	0	0	0	4.69	0.46	32	มากที่สุด
3. กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้บรรยากาศการเรียนรู้สนุกสนานและผ่อนคลาย	21 (65.63)	10 (31.25)	1 (3.12)	0	0	4.63	0.54	32	มากที่สุด
4. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการเรียนรู้แนวคิดที่แตกต่างจากสมาชิกในกลุ่ม	20 (62.5)	11 (34.38)	1 (3.12)	0	0	4.59	0.55	32	มากที่สุด
5. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มเกิดความสามัคคีและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	23 (71.88)	8 (25)	1 (3.12)	0	0	4.67	0.53	32	มากที่สุด
6. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมบรรยากาศการยอมรับผลการประเมินของกลุ่ม	19 (59.38)	13 (40.63)	0	0	0	4.59	0.49	32	มากที่สุด
7. กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้ฉันมั่นใจใช้ภาษาอังกฤษในการเรียนคณิตศาสตร์	24 (75)	8 (25)	0	0	0	4.75	0.43	32	มากที่สุด
8. นักศึกษาเห็นความสำคัญของการเรียนรู้แบบบูรณาการ	22 (68.75)	10 (31.25)	0	0	0	4.69	0.46	32	มากที่สุด
9. กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ทำให้ฉันได้เรียนรู้การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น	23 (71.88)	8 (25)	1 (3.12)	0	0	4.67	0.53	32	มากที่สุด
10. กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ทำให้นักศึกษาเกิดความเครียด	0	0	0	8 (25)	24 (75)	1.25	0.43	32	น้อยที่สุด

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					แปลผล			
	5	4	3	2	1	$\bar{x}$	S.D.	N	
เพราะต้องทำความเข้าใจใน คณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษ ไปพร้อมกัน									

ผลการสอบถามเจตคติที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ สำหรับนักศึกษาครู สาขาคณิตศาสตร์ หลังจากการจัดกิจกรรม พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

การวิจัยครั้งนี้มีรูปแบบการวิจัยโดยศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ และเจตคติที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ ของนักศึกษา สาขาคณิตศาสตร์ วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ชั้นปีที่ 2 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โดยใช้สถิติทดสอบทีในการทดสอบสมมติฐาน ซึ่งผลการทดสอบก่อนเรียน คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 10.25 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.54 และผลการทดสอบหลังการทดลอง คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 20.16 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 6.34 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยได้ค่าทีเท่ากับ 9.88 จึงสรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผลการสอบถามเจตคติที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ ผลการวิเคราะห์นักศึกษาส่วนใหญ่พึงพอใจมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่ศึกษาศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ และเจตคติที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ ของนักศึกษา สาขาคณิตศาสตร์ วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ชั้นปีที่ 2 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีคะแนนหลังการเรียนสูงสุด 34 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 85 และมีคะแนนต่ำสุด 8 คะแนน คิดเป็นคะแนนเฉลี่ย 20.16 คะแนน อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยได้เริ่มต้นบรรยายให้ความรู้เนื้อหาเกี่ยวกับสมบัติของจำนวนเต็ม การหารลงตัวและสมภาค ในรายวิชาทฤษฎีจำนวน ซึ่งมีการเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมของนักศึกษา มีการยกตัวอย่าง พร้อมทั้งแสดงเหตุผลประกอบโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ แต่การสนทนาหรืออธิบายจะใช้ภาษาไทยเป็นสื่อ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้อ่านออกเสียง และแปลความหมายในบทเรียนทุกครั้ง และให้นักศึกษาได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งในแต่ละกลุ่มมีนักศึกษาที่มีความสามารถเก่ง ปานกลาง และอ่อน กลุ่มละประมาณ 3-5 คน ส่งเสริมให้แต่ละกลุ่มได้พูดคุย สนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน แสดงความ

คิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น อภิปรายและโต้แย้งร่วมกันในกลุ่ม รับผิดชอบการทำงานของสมาชิก แต่ละคนในกลุ่มร่วมกัน จนนำไปสู่การแก้ไขปัญหา หลังจากนั้นให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนองาน หน้าชั้นเรียน โดยมีเงื่อนไขว่าในแต่ละสัปดาห์แต่ละกลุ่มต้องส่งตัวแทนออกมานำเสนอต้องไม่ซ้ำกัน หมุนเวียน กันไป และยังสนับสนุนให้เพื่อนร่วมชั้นเรียนได้ซักถามข้อสงสัย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการจัดกิจกรรม การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการใช้การเรียนรู้การสอนของกลุ่มย่อยเพื่อให้ผู้เรียนทำงานร่วมกัน เพื่อเพิ่มการ เรียนรู้ของตนเองและคนอื่นๆให้เกิดประโยชน์สูงสุด (Smith, 1996 : 71) ความรู้นั้นเกิดจากกระบวนการทาง สังคมภายในกลุ่ม โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การอธิบาย การอภิปราย การโต้แย้ง ระหว่างเพื่อนที่มีความรู้ ความรู้เป็นสิ่งที่นักเรียนสร้างขึ้นโดยการพูดคุยร่วมกันจนบรรลุข้อตกลงหรือเป้าหมาย (Bruffee, 1993 : 3) และยังสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของครูที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนทำงานร่วมกัน แบ่งปันข้อมูลและ สนับสนุนซึ่งกันและกัน ซึ่งครูยังคงรักษาบทบาทความเป็นผู้ให้ความรู้ หรือ ผู้เชี่ยวชาญและผู้มีอำนาจหรือผู้ ควบคุมในห้องเรียน ครูจะออกแบบและมอบหมายงานกลุ่ม จัดการกับเวลา ทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ ติดตามและตรวจสอบการเรียนรู้ของนักเรียน ตลอดจนตรวจสอบการทำงานของนักเรียนในกลุ่มและ กระบวนการของกลุ่ม (Cranton, 1996 : 25-32; Smith, 1996 : 71) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัย ของ (Potcharapanpong, 2012 : 2-4) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องแสงกับชีวิต ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์แบบสอดแทรกภาษาอังกฤษ หลังเรียนสูง กว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยไม่ได้ใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ โดยไพศาล แผลงทับทองและ คณะ Malangtupthong et.al. (2015 : 102-113) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบ อุปนัยและนิรนัยที่มีต่อความสามารถในการให้เหตุผล และความสามารถในการสื่อสารด้านการเขียนทาง คณิตศาสตร์ เรื่องทฤษฎีจำนวนเบื้องต้น พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 32.40 คิดเป็นร้อยละ 81 จะเห็นว่าการใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อทำให้นักเรียนมีคะแนน หลังเรียนมากกว่าวิธีดังกล่าว

2. เจตคติของนักศึกษาที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่ออยู่ ในระดับมากถึงมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากนักศึกษาทุกคนได้ทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน ปรึกษากันภายใน กลุ่ม แต่ละคนคอยดูแลและช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม ไม่มีใครถูกทิ้งหรือปล่อยให้เรียนรู้โดยลำพัง จึง ทำให้บรรยากาศการเรียนรู้ภายในห้องเรียนเต็มไปด้วยความสนุก ไม่เครียด ซึ่งสอดคล้องกับ Bruffee (1993 : 3) กล่าวว่า เป้าหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือ คือ การทำงานร่วมกันด้วยความสามัคคีและการสนับสนุน ซึ่งกันและกันเพื่อหาคำตอบหรือแนวทางแก้ไขปัญหา และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า เจตคติของนักศึกษาที่มี ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ ด้านที่มีด้านเจตคติมากที่สุด คือ ด้าน ความสำคัญของการใช้ภาษาอังกฤษ ด้านวิธีการเรียนการสอนและการทำกิจกรรมแบบร่วมมือ ด้านผู้สอน

และด้านตัวผู้เรียนเอง อาจเนื่องจากการเรียนการสอนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการฟัง การพูด การอ่าน การเขียนภาษาอังกฤษ และยังได้เรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษทางคณิตศาสตร์ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันอีกด้วย การใช้ภาษาอังกฤษในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์จะเป็นประโยชน์ในอนาคตอย่างมาก ถ้าได้เรียนคณิตศาสตร์เป็นภาษาอังกฤษแบบนี้ นักศึกษาสามารถนำไปสอนและพัฒนาเด็กในอนาคตให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และโอกาสในการทำงานก็อาจจะเพิ่มมากขึ้นด้วย นักศึกษายังได้ฝึกเขียนและแปลภาษาอังกฤษเป็นประจำ จึงทำให้มีความมั่นใจมากขึ้น ดังนั้นนักศึกษาจึงมีความรู้สึกที่ดีเมื่อได้เรียนและอยากเรียนรู้เพิ่มมากขึ้นไปอีก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์แบบสอดแทรกภาษาอังกฤษสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Potcharapanpong, 2012 : 2-4)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อสามารถช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของผู้เรียนให้สูงขึ้นได้ โดยผู้สอนต้องวางแผนในการจัดการเรียนรู้เป็นอย่างดี และต้องเข้าใจวิธีและขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ และต้องมีความสามารถในการใช้ภาษาและเนื้อหาเป็นอย่างดี

2. ในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนมีการพูดคุย คิดและอภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผู้เรียนต้องได้เรียนรู้จากเพื่อนที่มีความรู้สูงกว่าตนเอง ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงต้องส่งเสริมให้มีการรับฟังและเรียนรู้จากการทำงานภายในกลุ่มย่อยร่วมกันกับเพื่อนหรือสมาชิกภายในกลุ่ม ผู้สอนต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสืบค้นจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและผู้สอนก็ถือว่าเป็นแหล่งเรียนรู้เช่นกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ผู้ที่สนใจจะศึกษาวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่องนี้ ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในวิชาอื่นๆ และระดับชั้นปีอื่นๆ

2. ควรทำการศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกับตัวแปรอื่นๆ เช่น ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ความคงทนในการเรียนรู้ เจตคติที่มีต่อวิชาคณิตศาสตร์ หรือภาษาอังกฤษ เป็นต้น

3. ควรทำการ เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ

เอกสารอ้างอิง

- Bruffee, K. A. (1993). *Collaborative learning: Higher education, interdependence, and the authority of knowledge*. Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press.
- Cranton, P. (1996). Types of group learning. In S. Imel (Ed.), *Learning in groups: Fundamental principles, new uses, and emerging opportunities*. New Directions for Adult and Continuing Education, No.71. San Francisco: Jossey-Bass.
- Malangtupthong, P., Angganapattarakajorn, V. & Nualpang, K. (2015). The effects of organizing inductive and deductive learning on Mathematical reasoning and written communication abilities in number theory of Mathayomsuksa IV students. *Journal of Education*. 26 (2). 102-113. (In Thai)
- Ma-oon, R. (2016). Effective teaching and learning management in higher education. *Journal of Southern Technology*. 9 (2), 169-176. (In Thai)
- Methakunavudhi, P. (2000). *Learning and teaching management that is student-centered*. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House. (In Thai)
- Ministry of Education. (2014). *Office of the Basic Education Commission: Ministry of Education'S Guidance on Teaching and Learning English Language Reformation*. Bangkok: Jamjuree product. (In Thai)
- Ministry of Education. (2014). *Guidelines for the announcement of the Ministry of Education regarding reform policies Teaching English*. Bangkok: Jamjuree product. (In Thai)
- Panawas, S. (2019). English insertion in non-English subjects. *Online*. Retrieved May 13, 2019 from : <https://www.tci-thaijo.org/index.php/sduhs/article/download/99385/77243>. (In Thai)
- Potcharapanpong, S. (2012). *Developing activities for teaching science subjects with English inserts to promote science learning achievement and satisfaction with science learning for students Grade 4*. The 6th academic conference for presenting graduate research results. Surin: Surin Rajabhat University.
- Smith, K. A. (1996). *Cooperative learning: Making "group work"*. In T. E. Sutherland & C.C. Bonwell (Eds.), *Using active learning in college classes: A range of options for faculty*. New Directions for Teaching and Learning, No. 67. San Francisco: Jossey-Bass.

Study on Cultural and Tourism Product Layer and Experience Quality in Ethnic Minority Areas Take Jinuo Mountain Village as an Example

Yi Liu

Panyapiwat Institute of Management, Thailand.

E-mail: 2066372@qq.com

Abstracts

According to tourism experience theory, tourism semiotics theory, consciousness map theory, and planned behavior theory, starting from tourism products and taking tourists' "behavior" as the research idea, it is found that tourism products are the important factor affecting customer behavior. The immersive experience layer of the product has a positive impact on the post-tour behavior of tourists, and a conceptual model and research hypotheses are proposed. Taking 360 group tourists organized by travel agencies to Xishuangbanna as the research object, choosing mature scales such as travel experience preference, surveying the 360 research objects using questionnaires, and analyzing the 360 questionnaires collected through SPSS and AMOS software, using quantitative analysis method.

The results show that: in the context of cultural tourism products and services in ethnic areas, the structure of cultural tourism products in ethnic areas has a stronger impact on tourists' willingness to share and revisit after traveling through the level of tourists' immersive experience in the intermediary variable. It not only puts forward targeted countermeasures and suggestions but also verifies the empirical research on tourists' post-tour behavior based on the immersive experience level adapted to cultural tourism products in China's ethnic regions.

Keywords: Ethnic Areas; Culture-Oriented Travel; Immersive Experience; Post Tour Behavioral

Introduction

In the era of the experience economy, tourism experience is the core of tourists' tourism value. Creating a pleasant and unforgettable tourism experience for tourists is an important part of designing cultural tourism products in ethnic areas. The tourism experience is rich and multi-dimensional. The tourism experience obtained by tourists varies according to different types. The tourism experience is complex and hierarchical. The design of cultural tourism products in ethnic areas should highlight the core of the local culture, and the designed cultural only tourism products have core competitiveness. The attraction of tourist-type cultural tourism products to tourists is getting weaker and weaker. Cultural tourism products that can be experienced by tourists are gradually favored by tourists. Many experience projects have been launched in various places, but the content is single and there are many homogeneous products.

* Received: February 11, 2022; Revised: March 7, 2022; Accepted: March 8, 2022

The attraction is not enough, and it is difficult for tourists to leave an unforgettable experience. Therefore, from a psychological point of view, this experience can be defined as an emotional state. An attitude and feeling result from the interaction of internal factors. This attitude and feeling can be low-layer, shallow-layer, intermediate-layer, high-layer, and deep-layer. The measurement of tourism experience should be the measurement of this emotional experience, which includes the quality of tourism experience and the degree of tourism experience, and should not only use satisfaction to measure the quality of tourism experience. High-quality tourism product experience makes tourists Intention to revisit or conduct word-of-mouth promotion

This study constructs a theoretical model of cultural tourism product structure levels, immersive tourism experience, and tourists' post-tour behavior intentions in ethnic regions, aiming to reveal that the immersive tourism experience layer plays a significant role as an intermediary between cultural tourism products and tourists' post-tour behavior in ethnic regions. This study researches tourists' behavioral intention and its antecedent mechanism and provides a theoretical and practical reference for the creation and promotion of cultural tourism products in ethnic areas.

Research Objectives

The purpose of this study is to find out the tourists' demand for ethnic cultural tourism products through the exploratory research on the influence of the progressiveness of the tourism experience layer from the shallower to the deeper on the tourists' behavioral intentions after the trip, and then to make the tourists revisit or the act of sharing. Conduct questionnaire design and software analysis to verify the layer of tourists' experience to achieve the following three purposes.

(1) Through the experimental method, according to the consumers' immersive experience of tourism in different scenarios, build a tourism experience layer model.

(2) Verify the relationship between the viewing experience layer and tourist behavior, the relationship between participatory experience and tourist behavior, and the relationship between immersive experience and tourist behavior under the immersive experience of consumer tourism.

(3) Propose tourism industry marketing strategies based on the immersive experience of consumer tourism

2. Literature review

2.1 The application of tourism semiotics in cultural tourism products in ethnic areas

In the areas inhabited by ethnic minorities in China, due to long-term production and living habits, cultural landscapes with strong ethnic customs and profound cultural heritage have been formed (Hui Song, 2015 : 231-242), which has also become the biggest attraction of ethnic tourism. According to the theory of symbolic interaction, tourism is the symbolic communication between people and the interaction of symbols between people. (Hongbo Sun, 2009 : 4)In the process of ethnic tourism, Not only make tourists feel the signifier system of

tourist cultural symbols but also must make them feel the signifier system of tourist cultural signs. Only by achieving the organic combination and perfect unity of the two systems can the cultural symbols of ethnic tourism truly realize their proper meaning, tourists can truly "immerse" in it, national culture can be truly understood, cultural identity and cultural construction can be realized.

2.2 The application of modern consciousness map theory in the classification of tourism experience

Tourism experience has become a hot topic in the tourism industry at home and abroad, but few people care about the depth of the tourism experience. The experience in the travel world is "understatement", some are "excited", and some are "unforgettable", Even occasionally some experiences will change the value concept and thinking mode of tourists for a lifetime, and promote self-development and growth. Different travel experiences have different depths of consciousness, which may lead to very different meanings. To this end, it is necessary to explore the layer of consciousness of the tourism experience. Consciousness, however, is a complex mental process. Therefore, it is impossible to completely rely on the induction of qualitative data to study the depth of consciousness of tourism experience. To this end, this study will be based on the theoretical analysis of the modern consciousness map, through active awareness and reflection on one's own experience (called introspection in psychology).

2.3 The application of planned behavior theory in tourists' post-tour behavior.

The quality of tourists' travel experience is an important factor related to tourists' willingness to revisit, and it has a significant impact on tourists' post-tour behavior intentions. Kotler (2003 : 80) pointed out that consumers will be satisfied or dissatisfied with their consumption after using a certain product or service, and this subjective evaluation will affect consumers' behavioral intentions. Gitelson&Richard (1984 : 199-217) believed that the recommendation and evaluation in the post-tour behavior intention can bring favorable publicity to the tourist attraction. Mano&Oliver (1993 : 451-466) found that emotional experience is related to word of mouth. believed that consumers' perceptual experience when shopping in stores will directly affect their enjoyment experience, and further affect their repurchase behavior after shopping. Petrick's (2004 : 397-407)Research shows that the satisfaction experience has a significant positive impact on tourists' revisit tendency. Baker&Cramptou (2000 : 785-804) found that both value perception and satisfaction experience have an impact on behavioral tendencies, but the role of satisfaction experience is more obvious. also came to the same conclusion by taking Hong Kong tourists as an example. Yanqing Zhang's (2008) research on domestic leisure tourists in Qingdao shows that tourists' satisfaction experience has a significant positive impact on post-tour behavior tendency. Yu Yong et al., (2010 : 10) found that there is a positive correlation between satisfaction experience and tourists' behavioral intention after travel, and a high-quality travel experience can increase the probability of revisiting and recommending it to others. The study of Jingyan Liu et al., (2009 : 82-88) shows that tourists' ecological accommodation experience and the degree of personal involvement have significant positive effects on tourists' environmental behavior

intentions and the degree of personal involvement shows a larger positive impact. Junxia Lu (2005 : 95-96) analyzed the relationship between variables such as tourist experience, satisfaction, and follow-up behavior of tourists in ancient towns.

3. Research hypothesis

Based on the perspective of ethnic cultural tourism, referring to Zhenchun Song and Qiu Li's construction of the distribution map of urban cultural structure, from the perspective of tourists' experience to explore the distribution structure of ethnic cultural resources in ethnic tourism destinations. According to the size of the perception subject and the degree of perceived difficulty or simplicity divide the national culture into the outer direct perception layer-perception culture, the intermediate indirect perception layer-group culture, and the core layer-national spirit. According to the theory of symbolic interaction, tourism is the symbolic communication between people and the interaction of symbols between people (Hongbo Sun, 2009 : 4). In the process of ethnic tourism, tourists must not only feel the signification system of tourist cultural symbols, but also make them feel the signification system of tourist cultural signs. Only by achieving the organic combination and perfect unity of the two systems, can the cultural symbols of national tourism truly realize their proper meaning, tourists can truly "immerse" in them, national culture can be truly understood, cultural identity and cultural construction can be realized.

Therefore, the following hypothesis are made at the immersive experience layer:

H1: There are significant in the immersive experience of cultural tourism product structure in different ethnic regions.

H1a: Peripheral layer perception culture is significant for immersive experience layer.

H1b: The middle-layer group culture has an significant effect on the immersive experience layer.

H1c: The core-layer spiritual of national has an significant effect on the immersive experience layer.

H2a: The core-layer spiritual and cultural products are significant revisited.

H2b: The core-layer spiritual and cultural products are significant in word-of-mouth sharing.

H3: The layer of immersive experience is an significant mediating role between cultural products in ethnic areas and tourists' post-tourism behavior.

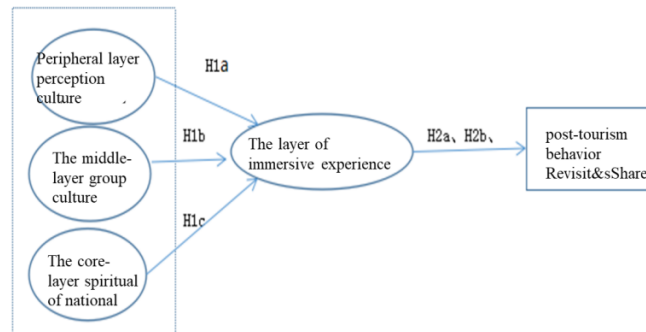

Figure 1 The relationship between ethnic cultural tourism structure and immersive experience layer and post-tour behavior

Research Methods

This study used a questionnaire survey method, take the group tourists organized by travel agencies to Xishuangbanna as the main participants in the questionnaire survey of the experimental research, There are two main reasons. On the one hand, actual consumers as subjects can improve the external validity of the questionnaire results. On the other hand, actual consumers in real tourism groups can help this study reduce the sample selection bias and obtain a more representative sample (with a wider geographical distribution), thereby improving the robustness of the study conclusions.

4.1 Questionnaire Design and Construct Measurement

According to Jiangzhi Long (2009 : 4), the tourism experience is divided into five layers: sensory experience, cognitive experience, emotional experience, emotional experience, return experience and spiritual experience. On the basis of these five layer models, three tourism experience layer scales are constructed. Chen&Tsai (2007 : 1115-1122) defined tourist behavior intention as the prediction made by tourists on the possibility of recommending a tourist destination to their relatives and friends and revisiting a tourist destination. The variables in the study were named "behavioral intention", "preference" and "Choice decision", etc., the specific measurement indicators include "preference layer", "next travel choice", "may choose at any time in the future", "travel intention in the next five years" and so on. Considering the situation of this study, we made adaptive modifications to the original scale, and the final scale formed a total of seven questions, including three dimensions of cultural tourism product structure and tourism experience layer in ethnic areas, and five items below each dimension. There are two dimensions of tourists' post-behavior after travel, and there are 5 items below. Based on the above discussion, the final scale formed in this study contains 3 variables, 8 dimensions, and 40 items, and finally formed a measurement table of tourists' post-behavioral intentions after travel by cultural tourism experience layer in ethnic areas.

In order to ensure that the Chinese scale used in this study can accurately reflect the semantics of the original scale, adopts the method and steps of back translation (Brislin,1980 : 389-444). First, translate the revised English scale into a Chinese version. This process was completed independently by the author of this article and another bilingual researcher, and then the two were compared, discussed and adjusted, and a Chinese version of the scale was formed. After that, the Chinese version of the scale is handed over to a professional English translator to complete the back-translation process, which will produce an English version of the scale. Finally, the author and two translators work together to compare and discuss the two English versions of the scales, and reflect all comments in the final Chinese scale. The restoration translation method adopted in this study can maximize the accuracy of translation, so that the Chinese scale is semantically consistent with the original version of the scale. In addition, the layer of tourism experience and the willingness of tourists after travel were measured using a 5-point Likert scale. The variable items are anchored on a scale from 1 to 5. Where 1 means "completely disagree" and 5 means "completely agree"

After the Chinese version of the scale was formed, the questionnaire submitted it to the surveyors of the travel agency and two tour guides who led the group for a face validity test (Anderson&Gerbing, 1991: 732–740). A total of five tour guides and two travel agency staff completed the test. The questionnaire asks participants to read each item of the scale carefully, whether there are ambiguities, misunderstandings and incomprehensible sentences. According to the feedbacks and suggestions of tour guides and travel agencies, the scale has been slightly adjusted and revised in this study.

4.2 Data collection and sample overview

With the support of our partner travel agencies, we invited 2 tour guides as research assistants to help collect survey data, and completed the survey data collection through on-site visits and scanning QR code online questionnaires. In order to ensure the effect of the on-site visit and online questionnaire experiment, the study assistants have been pre-trained. During this process, we introduced the study purpose, research questions and research methods of this study to the study assistants, and focused on the implementation steps and precautions of the investigation and research. After ensuring that the study assistants had a good understanding of the study, we issued research notes and access to the online situational questionnaire platform (QR code)

Table 1 Sample characteristics of experimental studies (N=360)

variable/category	quantity	percentage(%)
Gender		
Male	167	46.4
Female	193	53.6
Age		
18-25	62	17.2
26-30	55	15.2
31-40	166	46.1

41-50	66	18.3
51-60	9	0.25
Above60	0	0
Education		
High school and above	183	50.8
College and Undergraduate	151	41.9
Postgraduate	26	0.72
PhD student	0	0
Profession		
Production staff	44	12.2
salesperson	42	11.6
Administration/Logistics Staff	40	11.1
professional	38	10.6
Consultant/Consulting	26	0.72
Consumer service	14	0.39
teacher	15	0.41
manager	31	0.86
full-time students	28	0.78
others	82	2.27
monthly income		
3500 and below	12	0.33
3500 to 7000 yuan	34	0.94
7000 to 10000 yuan	42	11.67
10,000 yuan and above	18	0.5

4.3 Data Analysis and Hypothesis Testing

1. Measurement Model Testing

Before formally running the measurement model, the data were tested (e.g. missing and outliers) and normality tested. The results of the normality test show that the kurtosis and skewness of each observed variable should be between -1 and $+1$. No variable has an absolute value of kurtosis and skewness greater than 1. Therefore, the data of experimental study 2 did not break the basic hypothesis of normality, and confirmatory factor analysis (CFA) can be performed

2. Reliability and Convergent Validity Tests

In the reliability test, this study uses Cronbach's α and combined reliability (CR) to evaluate the measurement model. Cronbach's α . The results of data analysis indicated that the Cronbach's α value of each dimension was between 0.913 and 0.964. In the field of econometric psychology, the Cronbach's alpha for a facet should be greater than 0.7. In the field of management, some scholars believe that the Cronbach's α value of the dimension should be greater than 0.8. The Cronbach's α value of each dimension used in the study exceeded the recommended value of the academic community. Combined reliability refers to the variance shared between a set of observed variables used to measure a certain aspect. In general, the combined reliability value should be above 0.6 to be acceptable. The combined reliability (CR)

of each aspect in the study was between 0.838 and 0.857, all exceeding the threshold of 0.6 or 0.7 recommended by the academic community Convergent validity is used to test whether each indicator is significantly loaded into the facets they .Convergent validity was tested by standardized factor loadings and mean extraction of variance (AVE) The results of the CFA analysis showed that the factor loadings of all indicators were significant at the 0.001 layer, and all exceeded the 0.5 threshold (between 0.722 and 0.972).The value of the mean variance extraction is between 0.651 and 0.900, which exceeds the threshold of 0.5 recommended by the academic community These results imply that all items that make up a scale collectively explain more than 50% of the variance and are aggregated on a single dimension, that is, the measurement tool has ideal convergent validity.

3. Discriminant validity test

Using the method of evaluates the discriminant validity of each dimension. First, examine the factor loadings for each indicator (or topic). According to the consensus of the academic community, when the factor loading of an index is greater than 0.5, or when the loading of the index on its measured dimension is greater than its load on other dimensions, it can be shown that discriminant validity does exist. According to the analysis results of CFA, we found that the factor loadings of all items (or indicators) on the planes they represent are between 0.726 and 0.978, and they are all larger than their loadings on other planes. Second, we compared the square root of the AVE value of each variable and the correlation coefficient between the variables. According to the standard of when the square root of the AVE value of a facet is greater than the correlation coefficient between it and other facets, it means that the facet has discriminant validity with other facets. According to the comparison results, this study found that the square root of the AVE value of all aspects (from 0.706 to 0.877) was greater than the correlation coefficient between it and other aspects, which further proved the discriminant validity.

In order to avoid the influence of multicollinearity on the analysis results, a multicollinearity test was carried out. The analysis results show that the tolerance and variance inflation factor (VIF) of each variable are smaller than the conservative thresholds in the academic circles. Among them, the tolerance of each variable is less than 1, and the maximum variance inflation factor is 3.098 (less than 5)

Table 2 Reliability analysis of immersive experience layers

	Scaled mean after removing terms	scale variance after removing terms	Corrected Item and Total Correlation	Cronbach after item deletion Alpha
MC1	12.38	7.009	.618	.782
MC2	12.46	6.872	.613	.783
MC3	12.80	6.430	.611	.785
MC4	12.52	7.025	.621	.782
MC5	12.55	6.569	.604	.786

As shown in Table 2, the reliability analysis of the pre-adjusted data shows that the Cronbach's of the five items of immersive experience is 0.819, indicating that viewing immersive experience has good reliability.

Table 3 Mean, variance, correlation coefficient, and square root of mean variance extraction of immersive experience variables

Facet	Cr	Ave	Revisit	Share
Revisit	0.843	0.519	0.720	
Immersive Experience	0.940	0.758	0.629***	
Share	0.861	0.553	0.511***	0.744

Notes: *Significantly correlated at the 0.05 level (two-sided); **Significantly correlated at the .01 level (two-sided); ***Significantly correlated at the .001 level (two-sided); bold on the diagonal The font is the square root of the mean variance extraction for each facet.

4. Direct Action Hypothesis Testing

The direct influence assumed mainly includes the influence of cultural tourism product layer in ethnic areas on tourists' post-tour behavior and tourism experience layer. Conducted a one-way ANOVA with the immersive experience as the dependent variable and the hierarchical grouping of cultural tourism products in ethnic areas as the independent variable. Tested for H1a, H1b, H1c, H2a, H2b

H1 assumes that there are significant differences in the immersive experience of cultural tourism product structures in different ethnic regions. This study uses SPSS26.0 for one-way ANOVA test. The layer of tourists' immersive experience is used as the dependent variable, and the grouping of cultural tourism products in ethnic areas is used as the independent variable to conduct a one-way ANOVA. The covariates are gender, age, educational, income, previous experience and uniqueness needs of the subjects (will not be repeated). First tested the standard deviations of tourist participation groups of cultural tourism products in different ethnic areas. The standard deviations of different tourism groups for the layer of immersive experience are 3.290, 3.357, and 2.800 respectively. Tourists who were randomly assigned to three different tourism groups: the peripheral perceived culture, the middle group cultural layer and the core national spirit have extremely significant differences in the immersive experience situation. The questionnaire items were scored, and the average peripheral perceived culture group. The mean number is 9.500, the mean number of the middle-layer group culture group is 15.125, and the mean number of the core-layer ethnic spiritual culture group is 22.025. The immersive experience of the middle group cultural layer is significantly higher than that of the peripheral perception culture, and the immersive experience of the core national spirit is significantly higher than that of the middle group cultural layer and the peripheral perception culture. That is, the members of the tour group with the core national spirit have obtained a higher immersive experience than the members of the other two groups. Therefore, H1 is validated.

H1a There are significant differences in the immersive experience layer of perceived cultural tourism products in the peripheral layer. H1a. Peripheral layer perceived cultural tourism products 120 tourists randomly participated in it, and under the guidance of research assistants, they participated in peripheral layer perceived cultural tourism projects, such as ethnic festivals in Jinuo mountain village in Xishuangbanna (example: I can see that there is a very strong ethnic culture Characteristic Jinuo mountain village architecture.) Scored and measured for tourists, The peripheral layer scored 9.500, the middle layer scored 15.125, and the core national spirit score was 22.025. Relatively speaking, the peripheral layer perceived cultural tourism products to have the lowest score on the immersive experience layer, with an average of 9.500. Therefore, H1a has not been verified.

H1b middle-layer behavioral cultural products have a significant role in the immersive experience layer. 120 tourists who randomly participated in the middle-layer behavioral cultural tourism products participated in the middle-layer behavioral cultural tourism product projects under the guidance of research assistants, such as Xishuangbanna Jinuo mountain village Jinuo People's festivals (example: follow the girl Jinuo to sing tea songs in Tea mountain, feel the soul of Tea mountain); You can walk into the family "mansion" of the primitive clan tribe and experience the tribal life; you can also follow the young men and women of Jinuo to experience the Jinuo coming-of-age ceremony, and walk into the world of Mahei Ma Niu with the powerful drumbeat, and be a happy people for a day). The scores of tourists are measured. If the middle-layer behavioral cultural tourism projects are at the immersive experience layer, the average is: 15.1125, and the standard deviation is 3.357. It has been verified that the behavioral cultural products of the middle-layer groups are significantly different at the participatory experience layer.

H1c is the core layer of spiritual and cultural products, there are significant differences in the layer of immersive experience. 120 tourists randomly participating in the core layer behavioral cultural tourism products, Under the guidance of the study assistant, he participated in the core-layer spiritual and cultural tourism product projects, such as the integration of the lifestyle of the Jinuo people in the Jinuo mountain village in Xishuangbanna (Example: The method of driving the cultural experience with the live performance of "You Le You Le", the combination of the flowing natural stage and the flowing appreciation, allows tourists to experience the Jinuo cultural tradition and essence more deeply. For tourists at this layer, it is difficult to complete the core-layer spiritual and cultural tourism projects with an ornamental experience. At the immersive layer, the average number of core-layer spiritual and cultural tourism projects is 22.025, the standard deviation is 2.800, and the result is the best. Significantly, H1c was validated.

H2a is an significant difference in the re-visiting of tourists' post-tour behavior by tourism cultural products in different ethnic regions. When revisiting is the dependent variable, cultural tourism products in ethnic areas are grouped as independent variables, and one-way ANOVA is performed on them. The results showed that there were significant differences between the three types of tourism ($F(2,357)=49.597$, $P<0.001$). H2a was verified and randomly assigned to three different types of peripheral perception culture, middle group culture and core national

spirit. There is an significant difference in the willingness to revisit among the tourist groups. The post-mortem test shows that the revisit intention of tourists with national spiritual and cultural products in the core layer is significantly higher than that of perceived cultural products in the outer layer, and higher than that of behavioral cultural products in the middle layer.

Table 4 Descriptive statistics of revisit scores of three groups of cultural tourism products

	mean	standard deviation
Peripheral layer perception culture	17.450	3.955
Middle layer group culture	19.775	3.332
Core layer national spirit	21.758	2.647
Total	19.661	3.781

Table 5 Analysis of variance with tourist revisit as dependent variable

	sum of square	freedom	mean square	F	P value
Between groups	1116.039	2	558.019	49.597	<0.001
Intra-group	4016.617	357	11.251		
Total	5132.656	359			

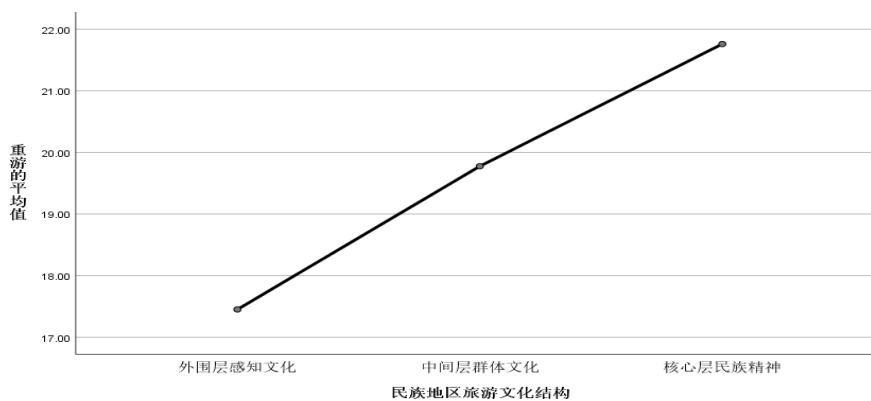

Figure 2 Line chart of revisit scores of different tourism types

H2b means that there are significant differences in word-of-mouth sharing of tourist cultural products in different ethnic regions on tourists' post-tour behavior. In this study, word-of-mouth sharing in tourists' post-tour behavior as the dependent variable, and tourism grouping as the independent variable to conduct a one-way. The results showed that there were significant differences among the three types of tourism ($F(2,357)=447.886$, $P<0.001$). The results show that there are extremely significant differences in the willingness to share among the three different tourism groups randomly assigned to the peripheral perceived culture, the middle group cultural layer and the core national spirit, and H2b is verified. The sharing willingness of the core-layer national spirit group is 17.192, which is higher than the word-of-

mouth sharing willingness of the middle-layer group culture group and the peripheral perception group at the immersive experience layer. Therefore, H2b is validated.

5. Mediation Hypothesis Test

H3 The layer of immersive experience is the mediator between cultural products in ethnic areas and tourists' post-tourism behavior. The mediation or indirect effect test methods and steps recommended by Hayes were used to test the hypothesis of the mediation effect, and the theoretical model was used to test the results. Taking the national spirit of the core layer as the reference group to construct a dummy variable, the group culture of the middle layer and the peripheral perception culture are two independent variables, and the two independent variables express the significance of comparing the national spirit of the core layer of the reference group. Taking immersive experience as the mediating variable, and revisiting and sharing as the dependent variables, a structural equation model was constructed to test H3, and the relative mediating effect of tourism layer on cultural tourism structure and post-tour behavior in ethnic areas was significant. The results show that the model fits well and H3 is validated. The specific model and model fitting index are shown in the following table and Figure 4:

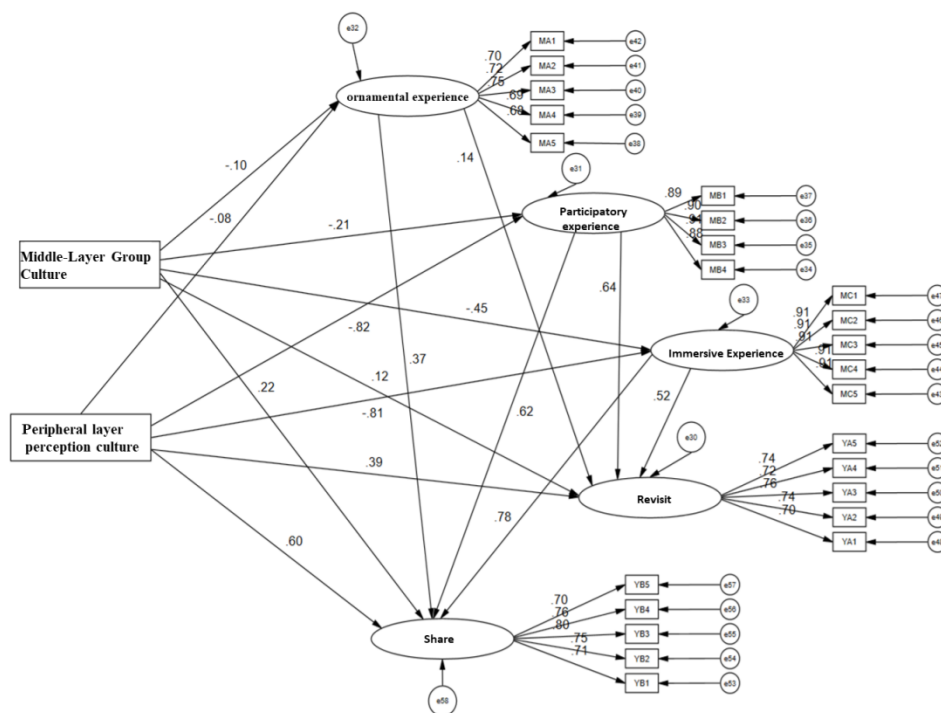

Figure 3 Structural equation fitting index of the theoretical model

The path coefficient saliency results yield the same results as the experimental results (Fig. 3) That is to say, in terms of immersive experience, the average spiritual culture of the core layer is the most significant (Estimate = -0.118, -0.097, $p > 0.05$). Compared with the group

culture of the core layer of national spirit culture, the core layer of national spirit is revisiting
The difference in score is marginally significant (Estimate =0.171,-0.097,p>0.05)

Table 6 Significance Analysis of Path Coefficients

Dependent Variable	Independent Variable	Estimate	S.E.	C.R.	P
Immersive Experience	Middle-Layer Group Culture	-1.401	0.078	-18.067	***
Immersive Experience	Peripheral Perception Culture	-2.541	0.090	-28.312	***
Revisit	Immersive Experience	0.234	0.058	4.060	***
Sharing	Immersive Experience	0.373	0.057	6.597	***

The H2a immersive experience layer has a significant mediating effect on cultural tourism products and tourists' post-tour behavior in ethnic areas. The mediating effect of immersive experience layers was tested using Bootstrap interval estimation. The results show that the mediating effect of cultural tourism product types in different ethnic regions on revisiting through immersive experience is more significant; therefore, the H2a hypothesis is verified.

Table 7 Test analysis of the mediation effect of the immersive experience hierarchy

Independent Variable	Mediating Variable	Dependent Variable	Estimate	Bootstrap 95%	Bootstrap 95%
				Lower	Upper
Indirect Effect					
Middle-Layer Group Culture	Immersive Experience	Revisit	-0.327	-0.520	-0.159
Middle-Layer Group Culture	Immersive Experience	Share	-0.523	-0.734	-0.362
Peripheral Perception Culture	Immersive Experience	Revisit	-0.594	-0.925	-0.290
Peripheral Perception Culture	Immersive Experience	Share	-0.949	-1.308	-0.669
Total Indirect Effect					
Middle-Layer Group Culture	Experience Layer	Revisit	-0.536	-0.741	-0.352
Middle-Layer Group Culture	Experience Layer	Share	-0.760	-1.001	-0.559
Peripheral Perception Culture	Experience Layer	Revisit	-1.343	-1.748	-0.991
Peripheral Perception Culture	Experience Layer	Share	-1.744	-2.179	-1.379
Total Effect					
Middle-Layer Group Culture		Revisit	-0.366	-0.521	-0.220

Middle-Layer Group Culture		Share	-0.433	-0.607	-0.270
Peripheral Perception Culture		Revisit	-0.366	-0.521	-0.220
Peripheral Perception Culture		Share	-0.433	-0.607	-0.270

Research Conceptual Framework

Comprehension of a text or message is necessary for the relationship between the viewing experience level and tourist behavior, the relationship between participatory experience and tourist behavior, and the relationship between immersive experience and tourist behavior under the immersive experience of consumer tourism. Based on tourism semiotics, the application of modern consciousness map theory in tourism experience, the application of planned behavior theory in tourists' post-tour behavior, as well as consumer tourism immersion experience, the tourism industry marketing strategy is proposed. Only by achieving the organic combination and perfect unity of the two systems can the cultural symbols of ethnic tourism truly realize their proper meaning, tourists can truly "immerse" in them, the national culture can be truly understood, and cultural identity and cultural construction can be achieved. accomplish. Through the comprehensive perspective of multiple theoretical systems, this paper explores the internal mechanism and psychological process of the cultural tourism product structure in ethnic areas affecting tourists' willingness to share and revisit after the trip through the level of tourists' immersive experience. The research in this paper will help the operators of cultural tourism scenic spots in ethnic areas to innovate their thinking and update the experience of tourism products in scenic spots. Comprehensively grasp the factors that affect the experience of tourists in scenic spots, and understand the impact of cultural and tourism product experience levels in ethnic areas on tourists' purchasing decisions and post-tour behaviors, to realize the transformation from comprehensive quality management to tourist experience management, and help scenic spots operators to target Cultural tourism products with different experience levels or tourists with different emotional experiences are classified and managed.

Research Result

Based on the above content, Summarized as follows (Table 8). Among the 7 research hypotheses tested by the study, 6 research hypotheses were empirically supported, and 1 research hypothesis was not supported. Overall, the entire study provides empirical support for the study model constructed in this study.

Table 8 Summary of research results

No .	Hypotheses	Result
H1	There Are Significant Differences In The Layer Of Immersive Experience Of Tourism Cultural Products In Ethnic Areas	Support
H1a	Peripheral Layer Perceived Cultural Products Have Significant Differences At The Layer Of Immersive Experience.	Failed
H1b	There Are Significant Differences In The Layer Of Immersive Experience Among Middle-Layer Behavioral Cultural Products.	Support
H1c	There Are Significant Differences In The Layer Of Immersive Experience Among The Spiritual And Cultural Products Of The Core Layer.	Support
H2a	There Are Significant Differences In The Revisiting Of National Spiritual And Cultural Products At The Core Layer.	Support
H2b	There Are Significant Differences In The Sharing Of Tourism Cultural Products In Different Ethnic Regions .	Support
H3	Immersive Experience Layer Has A Significant Mediating Effect On Tourists' Post-Tour Behavior.	Support

Discussion

In the process of ethnic tourism, tourists must not only feel the signification system of tourist cultural symbols but also make them feel the signification system of tourist cultural signs. Only by achieving the organic combination and perfect unity of the two systems can the cultural symbols of ethnic tourism truly realize their proper meaning, tourists can truly "immerse" in them, the national culture can be truly understood, and cultural identity and cultural construction can be accomplish achieved. For example, what the Dong nationality song shows to tourists is only the interpretation of the performer's voice and the coordination of singing skills between the performers, etc., but in fact, the real meaning of the Dong nationality song in the life of the Dong people is an important way or means for people to communicate. In many ethnic areas, ethnic tourism products often take their culture one-sided and scene-based, and cut the original complete form with a certain cultural connotation into separate, meaningless, and completely display cultural expressions. This form of expression lacks the support of the corresponding signification system so that many ethnic cultures cannot be correctly displayed, which is the problem of "commercialization" and "stagnation" discussed by scholars. For example, Zhenzhi Yang once took Jiuzhaigou as an example and pointed out that Jiuzhaigou scenic spot is the place where the Tibetans live, the Tibetan prayer flag array was made very large and high at the entrance of the Tibetan village in the scenic spot, and the Tibetan auspicious patterns of the eight treasures were also All painted on the walls. The Tibetans in Jiuzhaigou are very simple in architecture and clothing. This is to develop various Tibetan cultural symbols that are intentionally marked by tourists to attract tourists. This practice of separating the signifier system from the signifier system not only makes the

Jiuzhaigou scenic spot lose the authenticity of the national culture but also is an anti-cultural practice.

The research conclusions provide satisfactory answers to the research questions raised in this study. First of all, in the context of cultural tourism products and services in ethnic areas, the structure of cultural tourism products in ethnic areas positively affects their post-tour willingness. That is to say, the higher-layer of tourists' participation in cultural tourism products in ethnic areas, the more they share and re-emphasize after the trip the willingness to travel is stronger. Secondly, in the context of cultural tourism service in ethnic areas, the layer of tourism experience also significantly affects tourists' revisiting and sharing behaviors after the tour. That is to say, the higher-layer of immersive experience in the experience layer of tourists, the stronger the willingness of tourists to share and revisit after the tour. Thirdly, through the comprehensive perspective of multiple theoretical systems, this study explores the internal mechanism and psychological process of the cultural tourism product structure in ethnic areas affecting tourists' post-tour sharing and revisiting willingness through the layer of tourists' immersive experience. Finally, the exploration of the theoretical boundary of this influence mechanism in this study has also achieved the expected research results, providing a satisfactory answer to the proposed research question in this study.

6.1 Discussion on the perspective of creating characteristic cultural products in ethnic areas.

Empirical research shows that tourists of cultural products in ethnic areas are eager to experience the authentic ethnic atmosphere and learn ethnic-cultural knowledge. From the perspective of tourists, authenticity and originality can highlight the cultural differences of cultural tourism products in ethnic areas, thus highlighting the Local ethnic characteristics are an effective way for tourism products to improve the quality of tourists' experience. On the one hand, cultural tourism products in ethnic areas, as a special form of cultural ecotourism, emphasizes maintaining the authenticity of ethnic cultural tourism products, emphasizing that the object of tourism is the "harmony between nature and man" culture based on community participation. On the other hand, the diversity of ethnic culture greatly enriches the content of ethnic cultural tourism, which can meet the tourism needs of tourists at different layers in all aspects. Therefore, tourism products with ethnic cultural characteristics based on the construction of authenticity tourism products will help to optimize the structure of tourism products in ethnic areas and improve the quality of tourists' experience; in specific operations, not only can special tourism activities be carried out on the one hand, such as ethnic sports tourism, ethnic-religious tourism, ethnic festival tourism, etc., but also comprehensively carry out ethnic cultural tourism and fully display local ethnic characteristics to tourists; at the same time, it can also explore ethnic traditional cultural elements through ethnic architecture, ethnic costumes, ethnic songs and dances, ethnic catering, ethnic crafts, ethnic religions, etc., to create ethnic cultural tourism landscapes, and finally form a tourism product with distinctive national culture.

Discussion from the perspective of tourists' tourism experience layer

This study combines the "consciousness map" theory in psychology with the research on the layer of tourism experience. By drawing on the theoretical framework of the classification of tourism experience in the consciousness map theory, "sensory experience-cognitive experience-emotional experience-regression experience-spiritual experience", determine the theme of the research model of this study is "cultural tourism products in ethnic areas---immersive experience layer---tourists' consumption behavior intention". Among them, cultural tourism products in ethnic areas refer to what kind of cultural tourism products can attract tourists, which is the perception of tourists and a comprehensive attitude of tourists to products.

From the perspective of tourism experience layer, immersive tourism experience can deeply influence tourists' sensory, emotional and spiritual return, and finally, affect tourists' behavior. According to the theory of consciousness map and planned behavior theory, it can be seen that there is an obvious correlation between tourists' immersive tourism experience layer and tourism behavior intention, and there is also an obvious correlation between behavioral intention and actual behavior. After the introduction of tourist behavior research, the research results of "tourist behavior" have been enriched.

6.3 Implications for the creation of tourism products by the governments of ethnic regions and tourist attractions

The research in this study will help the operators of cultural tourism scenic spots in ethnic areas to innovate their thinking and update the experience of tourism products in scenic spots. Comprehensively grasp the factors that affect the experience of tourists in scenic spots, and understand the impact of cultural and tourism product experience layers in ethnic areas on tourists' purchasing decisions and post-tour behaviors, to realize the transformation from comprehensive quality management to tourist experience management, and help scenic spots operators to target Cultural tourism products with different experience layers or tourists with different emotional experiences are classified and managed.

Reference

- Anderson, J.C.,(1991).Predicting the performance of measures in a confirmatory factor analysis with a pretest assessment of their substantive validities. *Journal of Applied Psychology*. 76 (5).732–740.
- Baker, D.A. and Crompton, J.L. (2000) Quality, Satisfaction and Behavioral Intentions. *Annals of Tourism Research*.27.785-804.
- Um,Chen&Ro (2006)
- Brislin,R.W.(1980).Translation and content analysis of oral and written material. *Handbook of cross-cultural research*. Volume 1 (pp. 389-444). Boston: Allyn & Bacon
- Ching-Fu Chen&Dungchun Tsai(2007). How Destination Image and Evaluative Factors Affect Behavioral Intentions? *Tourism Management*. 28 (4),1115-1122
- Gitelson&Richard.(1984). Insights into the repeat vacation phenomenon. *Annals of Tourism Research*. 11 (2), 199-217.

- Hongbo Sun.(2009).Tourism: Interpersonal Symbolic Interaction. *Journal of Liaodong University: Social Science Edition*. 11 (5).4.
- Hui Song.(2015). Evaluating the Cooperation Risk between Rural Tourism and Third-Party Network Platform by Using Confirmatory Factor Analysis. *International Journal of Security and Its Applications*. 9 (5), 231-242
- Jiangzhi Long et al.,(2009). Theoretical Model of Tourism Experience Generation Approaches. *Journal of Social Sciences* (3), 4.
- Jingyan Liu et al.,(2009).The influence of eco-accommodation experience and personal involvement on tourists' environmental behavior intention. *Journal of Tourism*. (8) 7, 82-88
- Junxia Lu et al., (2005). Discussion on the Three Relationships of Tourism Development in Ancient Towns in my country. *Research on Technological Economy and Management* (6), 95-96.
- Kotler.(2003).*Marketing Insights from A to Z: 80 Concepts Every Manager Needs to Know*. Wiley Publish.1st edition (March 3, 2003)
- Mano, H.&Oliver, R.L.(1993).Assessing the Dimensionality and Structure of the Consumption Experience: Evaluation, Feeling, and Satisfaction. *Journal of Consumer Research*. 20, 451-466.
- Petrick JF. (2004).The Roles of Quality, Value, and Satisfaction in Predicting Cruise Passengers' Behavioral Intentions. *Journal of Travel Research*. 42 (4), 397-407.
- Yong Yu et al.,(2010).A Study on the Relationship between Place Dependence and Tourists' Post-tour Behavioral Inclinations——With Value Perception and Satisfactory Experience as Mediating Variables. *Tourism Science*. 24 (3), 10.

นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ : ประชาชนแข็งแรง เศรษฐกิจแข็งแรง
ประเทศไทยแข็งแรง

Healthy Public Policy: Strong People, Strong Economy and Strong Thailand

วาธินี วงศาโรจน์, พนาวัน เปรมศรี,
วรรณวิภา ไตลังคะ และ ภาสกร ดอกจันทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
**Watinee Wongsaros, Panawan Pemsri,
Wanwipha Tailangkha and Phasakorn Dokchan**
Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: Watinee.won@mahidol.ac.th

บทคัดย่อ

บนพื้นฐานการทบทวนความสำคัญของระบบสุขภาพ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศไทยจะต้องเตรียมความพร้อมในงานด้านสาธารณสุข บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ท่วงจรนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพของประเทศไทย ที่มุ่งเน้นยุทธศาสตร์ประชาชนแข็งแรง เศรษฐกิจแข็งแรง และประเทศไทยแข็งแรง โดยวงจรความสำเร็จของนโยบาย ได้ดำเนินการผ่านแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านสาธารณสุข ระยะแรกคือระยะปฏิรูประบบ กระทรวงสาธารณสุขได้ประกาศใช้ยุทธศาสตร์ “ประชาชนแข็งแรง เศรษฐกิจแข็งแรง ประเทศไทยแข็งแรง” ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่สะท้อนถึงระบบบริการแบบองค์รวม มีการผสมผสานบริการอย่างหลากหลาย เป็นยุทธศาสตร์ที่อยู่ใกล้ชิดวิถีชุมชน สร้างเสริมความเป็นธรรม ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ จัดระบบเครือข่ายการส่งต่อเพื่อการดูแลที่เป็นระบบ มีกลไกการบริหารนโยบายและยุทธศาสตร์ให้สามารถขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ ผ่านกระบวนการจัดทำแผนปฏิบัติการ ซึ่งใช้เป็นกรอบแนวทางการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเมื่อทำการวิเคราะห์ท่วงจรนโยบายในระยะแรกคือ ระยะปฏิรูประบบนี้พบว่า กระทรวงสาธารณสุขได้ดำเนินการกำหนดนโยบาย โดยให้ความสำคัญทั้งในเรื่องของตัวแสดงในกระบวนการนโยบายสาธารณะ และตัวแบบเพื่อการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ ทำการตัดสินใจนโยบาย โดยการเลือกนโยบายที่เหมาะสมที่สุด เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ตามความต้องการ มีการทบทวนประเด็นยุทธศาสตร์ ตัวชี้วัด และเป้าหมาย บนพื้นฐานของหลักจริยธรรม คุณธรรม และค่านิยม ซึ่งสามารถนำไปสู่การพัฒนาต่อเนื่องในระยะต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ; นโยบายสาธารณสุข; ระบบบริการสุขภาพ

Abstracts

On the basis of increasing the importance of the health system, it is imperative that Thailand have to prepare for the public health. This article aims to analyze the cycle of healthy public policy in Thailand, which focuses on the strategy of strong people, strong economy, and strong Thailand. The cycle of policy success has been carried out through the 20-year national strategic plan on public health. The first phase is the system reform; The Ministry of Public Health has declaration of strategy "Strong people, Strong economy, and Strong Thailand." This strategy reflects on a holistic of health service system. There are various services integration. It is a strategy that close to the way of the community, also promote fairness and efficient use of resources. It has a good organize of a referral network for systematic care. There is a mechanism for managing policies and strategies to be able to drive into action through the process of making a government action plan. It is also used as a concrete operational framework. From the analysis of the cycle in the first phase, which is the system reform phase. It was found that The Ministry of Public Health has set the policy that giving importance to both the actors in the public policy process and a pattern of public policy analysis, and make policy decisions by choosing the most appropriate policy to achieve the objectives as required. Besides that, strategic issues, indicators and goals are reviewed on the basis of ethics, integrity and values, which can lead to continuous development in the next phase effectively.

Keywords: Healthy Public Policy; Public Health Policy; Health Service System

บทนำ

บริบททางสังคมในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะมิติด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม อันเนื่องมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่เข้มข้น เกิดการเคลื่อนย้ายของประชากรอย่างเสรี ส่งผลสู่เศรษฐกิจของประเทศ จากเดิมที่เคยเป็นเศรษฐกิจสังคมอุตสาหกรรม จะเปลี่ยนผ่านเป็นเศรษฐกิจสังคมดิจิทัล ซึ่งทำให้การดำรงชีวิตของประชากรมีการปรับเปลี่ยนตามไป ทั้งนี้ภายใต้กระแสดังกล่าว แนวโน้มความท้าทายในอนาคตจึงมีความเกี่ยวข้องกับระบบสุขภาพของประชาชน ที่มาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไทย การเปลี่ยนแปลงฐานเศรษฐกิจไปสู่ยุคดิจิทัล การเกิดโรคอุบัติใหม่ และอุบัติซ้ำ การเสียชีวิตด้วยโรคไม่ติดต่อที่สามารถป้องกันได้ ปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม ภัยพิบัติธรรมชาติ และภัยก่อการร้าย เป็นต้น โดยเสาวณี จันทะพงษ์ และคณะ (2564 : 3) ได้กล่าวไว้ว่า ความท้าทายและโอกาสของสาธารณสุขไทยหลังโควิด 19 ถือเป็นบททดสอบสำคัญที่ช่วยถอดบทเรียนให้สังคมไทยที่ว่า (1) การวางระบบจัดสรรทรัพยากรการแพทย์ให้เป็นไปตามกลไกตลาด เพื่อลดปัญหาการขาดแคลน และการกักตุนเพื่อเก็งกำไร (2) การเร่งพัฒนาระบบการแพทย์ทางไกลต่อยอดจากช่วงการแพร่ระบาด ที่สถิติการเข้ารับบริการในสถานพยาบาลลดลงมากและจัดส่งยาไปที่บ้านผู้ป่วยแทน และ (3) การลงทุนด้านการวิจัยพัฒนาและนวัตกรรมทางการแพทย์ของไทยให้มากขึ้น อาทิ การสนับสนุนการวิจัยด้านเทคโนโลยีทางการแพทย์ โดยแนวทางในการขับเคลื่อนสังคมมีจุดหมายสำคัญคือ การสร้างความเจริญ การทำให้สังคมมีคุณภาพชีวิตที่ดี และทำให้สังคมมีสุขภาวะ โดยทุก

ภาคส่วนจะต้องสมดุลกัน ซึ่งคำว่าสุขภาวนั้นครอบคลุมภาวะที่เป็นสุข 4 มิติ คือ สุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางจิตวิญญาณ โดยไม่ได้มองเพียงกลุ่มชนใดกลุ่มชนหนึ่ง แต่ต้องมองในทุกระดับ ทั้งระดับปัจเจกบุคคล ระดับครอบครัว ระดับชุมชน และระดับสาธารณะ

ทั้งนี้การจะบรรลุจุดมุ่งหมายตามนโยบายสาธารณะใด สังคมจะต้องมีทิศทางหรือแนวทางที่สังคมส่วนรวมเห็นว่าควรที่จะดำเนินการไปในทิศทางนั้น ภายใต้พื้นฐานแห่งศีลธรรม และความสมดุลทางเศรษฐกิจ ซึ่งเรียกว่า นโยบายสาธารณะ ดังที่ สมบัติ อารังธยวงศ์ (2560 : 22) ได้กล่าวไว้ว่า โดยทั่วไปนโยบายสาธารณะจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการทั้งทางการเมืองและสังคมอย่างกว้างขวาง เพราะนโยบายสาธารณะมีรากฐานมาจากสภาพปัญหาต่าง ๆ ของสังคม และเป็นปัญหาที่ประชาชนคาดหวังว่ารัฐจะต้องรับผิดชอบในการแก้ไข ทำให้ปัญหาเหล่านี้ต้องเข้าสู่กระบวนการทางการเมือง ซึ่งเกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างประชาชน (Public) พรรคการเมือง (Political Parties) รัฐสภา (Congress) ตุลาการ (Courts) ระบบราชการ (Bureaucracy) ระบบบริหาร (Executive) และราชการส่วนท้องถิ่น (Local Governments) เป็นต้น สิ่งที่จะต้องพิจารณาก็คือบุคคลหรือองค์การต่าง ๆ ดังกล่าว มีบทบาทหรือมีส่วนร่วมต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะอย่างไรและมากน้อยเพียงใด ซึ่งสอดคล้องกับ สัญญา เคนาภูมิ และบุรฉัตร จันทร์แดง (2562 : 95-116) ที่ได้ให้ความเห็นว่า ในทางวิชาการได้พยายามแสวงหาตัวแบบหรือทฤษฎีในการนำนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติเพื่อป้องกันความผิดพลาดหรือความล้มเหลวของการนโยบายสาธารณะ แต่เนื่องจากการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติมีความสลับซับซ้อนมากมาย ทั้งในแง่บทบาทของหน่วยงานที่รับเอานโยบายไปปฏิบัติ หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสิ่งแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในการนำนโยบายไปปฏิบัติอีกหลายประการ เป็นต้นว่าปัญหาด้านศักยภาพขององค์การซึ่งเป็นความพร้อมและความสามารถขององค์การ ในการดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของนโยบายที่กำหนดไว้ เช่น ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านงบประมาณ ปัจจัยด้านโครงสร้างขององค์การ ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยี ปัญหาด้านการควบคุมถือว่าเป็นความสามารถในการวัดความก้าวหน้าหรือผลการปฏิบัติของนโยบาย แผนงาน หรือโครงการ รวมไปถึงปัญหาด้านความร่วมมือและการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง เช่น ความไม่เข้าใจนโยบาย ความไม่เชื่อถือนโยบาย การไม่เห็นด้วยกับวิธีการปฏิบัติ ระบบการติดต่อสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ไม่ดี การขัดผลประโยชน์ของผู้ที่นำนโยบายไปปฏิบัติ การขาดความชอบธรรมของผู้ที่ตัดสินใจนโยบาย หรือกำหนดนโยบาย นอกจากนั้นยังมีปัญหาเกี่ยวกับการสนับสนุนและประสานงานองค์การอื่นที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากนโยบายสาธารณะบางนโยบายต้องอาศัยทั้งองค์การหลักและองค์การรองในการนำนโยบายไปปฏิบัติด้วย ขณะที่ วรรณวิภา ไตลังคะ และ ชูชีพ เปียदनอก (2564 : 91) ได้ให้ความเห็นที่สอดคล้องกันว่า นอกจากตัวระบบและนโยบายแล้ว ส่วนประกอบที่สำคัญในการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติอีกประการหนึ่งคือ บุคลากรผู้ปฏิบัติงาน เนื่องจากองค์การที่มีความสามารถในการแข่งขันสูง มีแนวโน้มว่าจะมีความสามารถในการสะสมคนเก่งไว้สูงด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตามคนเก่งไม่สามารถปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จได้เพียงคนเดียว แต่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียุทธศาสตร์ที่ดี ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มบุคลากรระดับปฏิบัติการ ดังนั้นการพัฒนาระบบการบริหารคนเก่งให้สามารถทำงาน

ร่วมกับบุคลากรระดับอื่น ๆ ได้อย่างราบรื่น ถือเป็นหัวใจสำคัญในประเมินความสำเร็จของนโยบายสาธารณะ ซึ่งเป็นไปตามเป้าหมายตามแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ด้านสาธารณสุข (พ.ศ. 2559 – 2579) ที่ว่า "ประชาชนสุขภาพดี เจ้าหน้าที่มีความสุข ระบบสุขภาพยั่งยืน"

จากข้อมูลดังกล่าวเห็นได้ว่าการมีนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ (Healthy Public Policy) ที่ดีจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศ ดังที่ ประเวศ วะสี (2546 : 27-29) ได้ให้ความเห็นว่า นโยบายสาธารณะที่ดี จำเป็นต้องมีองค์ประกอบในสังคมที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ คือ (1) องค์ประกอบภาควิชาการ ได้แก่ การใช้กระบวนการจัดการความรู้ ใช้ปัญญาในกระบวนการ ตั้งแต่ขั้นตอนการก่อตัวของนโยบาย ขั้นตอนการตัดสินใจเลือกนโยบาย ขั้นตอนการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ขั้นตอนการประเมินผล และขั้นตอนการปรับเปลี่ยนนโยบาย (2) องค์ประกอบภาคประชาสังคม ได้แก่ การขับเคลื่อนของทุกภาคในสังคม กระบวนการมีส่วนร่วมทั้งจากรัฐ เอกชน ประชาสังคม ในลักษณะต่าง ๆ โดยเฉพาะการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และ (3) องค์ประกอบภาครัฐและการเมือง ขณะที่โครงสร้างของสังคมไทย เป็นสังคมอำนาจและสังคมอุปถัมภ์ รัฐมีอำนาจมากกว่าประชาชน การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะจึงจำเป็นต้องทำให้องค์ประกอบภาครัฐและการเมือง เข้ามาเรียนรู้ในกระบวนการนโยบายสาธารณะด้วย หากองค์ประกอบทุกส่วนสามารถบูรณาการเข้าด้วยกัน เกิดการใช้ความรู้ ประกอบกับพลังการขับเคลื่อนภาคประชาสังคม ภายใต้ช่องทางที่รัฐและการเมืองเปิดโอกาส และเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ร่วมกัน จะทำให้เกิดกระบวนการสาธารณะที่ดีน่าสู่สุขภาพของสังคมได้

บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ทฤษฎีนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพของประเทศไทย ที่มุ่งเน้นกลยุทธ์ประชาชนแข็งแรง เศรษฐกิจแข็งแรง และประเทศไทยแข็งแรง ซึ่งมีเนื้อหาแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนแรกคือ การนำเสนอข้อมูลนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ ส่วนที่สองข้อมูลนโยบายสาธารณสุข ส่วนที่สามลักษณะสำคัญของกลยุทธ์หลักประชาชนแข็งแรง เศรษฐกิจแข็งแรง ประเทศไทยแข็งแรง ส่วนที่สี่เป็นการนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ และส่วนที่ห้าคือบทสรุป

นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ

นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ (Health Public Policy) เป็นนโยบายที่แสดงความห่วงใยอย่างชัดเจนในเรื่องสุขภาพ พร้อมทั้งจะรับผิดชอบต่อผลกระทบทางสุขภาพ ที่อาจเกิดขึ้นจากนโยบายนั้น ขณะเดียวกันก็เป็นนโยบายที่มุ่งสร้างเสริมสิ่งแวดล้อม ทั้งทางสังคมและกายภาพที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดี และมุ่งให้ประชาชนมีทางเลือกและสามารถเข้าถึงทางเลือกที่ก่อให้เกิดสุขภาพดีได้ ซึ่งนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ มิได้กำหนดโดยภาครัฐเท่านั้น แต่พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ได้เปิดช่องทางให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม ประกอบด้วย ผู้คนที่มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายในสังคม ได้แก่ ฝ่ายการเมือง รัฐบาล ราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคธุรกิจเอกชน นักวิชาการ สื่อมวลชน ชุมชน และประชาชนเอง ตามหลักการสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2564 :

ออนไลน์) ซึ่งสุขภาพชุมชนเป็นภาวะแห่งการรวมเอาสุขภาพของบุคคลต่าง ๆ ในชุมชนเข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งสุขภาพอนามัยของแต่ละบุคคลจะดีได้ ขึ้นอยู่กับสภาพสิ่งแวดล้อมด้วย การจะนำไปสู่ภาวะดังกล่าวจำเป็นต้องมีระบบ สุขภาพชุมชนที่เข้มแข็ง นั้นหมายถึงชุมชนสามารถดูแลรักษาสุขภาพด้วยตนเองมากที่สุด สามารถควบคุมโรคและสร้างเสริมสุขภาพ มีระบบบริการที่สามารถให้บริการที่จำเป็นแก่ประชากรทั้งมวลในชุมชนท้องถิ่นได้ และเครื่องมือหนึ่งที่มีผลต่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน คือการมีนโยบายสาธารณะที่ดี (วิสุทธิบุญญะโสภิต และนิรชา อัครธีรากุล, 2555 : 23)

ทั้งนี้การเสริมสร้างสุขภาพ มีความหมาย 2 ระดับคือ ระดับปฏิบัติการในการบริหารสาธารณสุขเพื่อสร้างเสริมสุขภาพ และระดับยุทธศาสตร์การสร้างสุขภาพ ซึ่งความหมายในระดับยุทธศาสตร์ มีการนำเสนอโดยองค์การอนามัยโลก มาตั้งแต่ปี 2529 โดยออกมาในรูปของกฎบัตรออตตาวา (Ottawa Charter for Health Promotion) ซึ่งมีสาระสำคัญ (อำพล จินดาวัฒนะ, 2551 : 11-14) ดังนี้

1. หลักการหรือคุณค่าของการสร้างเสริมสุขภาพ ต้องเป็นไป เพื่อ

(1) การสร้างเสริมความเข้มแข็งของบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม เพราะสุขภาพไม่ใช่เรื่องป่วยหรือไม่ป่วย และเรื่องการได้รับบริการสาธารณสุขเพียงเท่านั้น

(2) การมีส่วนร่วมของสาธารณะ ทั้งด้านการส่งเสริม การควบคุม ป้องกันปัญหา การเฝ้าระวังบำบัด การฟื้นฟูสภาพ ทั้งใน 4 มิติสุขภาพ ไม่ใช่แค่การปรับปรุง พัฒนา หรือปฏิรูปการจัดบริการสาธารณสุขโดยบุคลากรสาธารณสุขเท่านั้น

(3) การให้ความสำคัญกับปัจจัยทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ที่ผ่านมามีการดำเนินงานเรื่องสุขภาพมักเน้นที่ปัจจัยทางชีวภาพ กายภาพ องค์กรความรู้ และเทคโนโลยีทางการแพทย์เป็นสำคัญ ซึ่งมีความจำเป็นแต่ไม่เพียงพอ ต้องหันมาให้ความสำคัญกับปัจจัยที่กว้างกว่านั้น เพราะสุขภาพมีความหมายที่กว้างกว่าเดิม และปัจจัยที่กระทบต่อสุขภาพก็กว้างขวางและซับซ้อนกว่าเดิมมาก

(4) การลดความไม่เท่าเทียมและความไม่ยุติธรรมทางสังคม เพราะสิ่งเหล่านี้มีผลกระทบ ทำให้บุคคล ครอบครัว และชุมชนเสียสุขภาพะ ถ้าแก้ตรงนี้ไม่ได้ก็เกิดสุขภาพะได้ยาก

(5) การสร้างความร่วมมือระหว่างภาคีทุกภาคส่วน การจะสร้างเสริมสุขภาพในกระบวนทัศน์ใหม่ จำเป็นต้องสร้างความร่วมมือให้ทุกฝ่ายในสังคมเข้ามารับผิดชอบ ใช้อำนาจความรู้ วิทยาการ และเทคโนโลยีสหสาขาวิชาชีพนี้กำลังช่วยกัน

2. ยุทธศาสตร์หรือองค์ประกอบสำคัญของการสร้างเสริมสุขภาพ ประกอบด้วย

(1) การสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ ในอดีตเวลาทำงานเรื่องสุขภาพ มักมุ่งที่ปัจเจกบุคคล และขยายไปถึงครอบครัวและชุมชนเป็นบางส่วน เรื่องให้ความสนใจเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะค่อนข้างน้อย ทั้งที่นโยบายสาธารณะที่เกิดขึ้นในสังคม ล้วนมีผลกระทบต่อสุขภาพมากมาย ทั้งด้านบวกและด้านลบ การมีรัฐบาลมีมาตรการเข้มงวด การใช้รถใช้ถนนสามารถลดการตาย การพิการ และการบาดเจ็บบนท้องถนนลงได้ มีผลต่อสุขภาพอย่างชัดเจน การที่สังคมมุ่งพัฒนาโดยเน้นที่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นเป้าหมายหลัก

แต่ปล่อยให้มีการโฆษณาส่งเสริมการขายเหล้าเบียร์ทุกรูปแบบ มีผลกระทบทางลบต่อสุขภาพของคนในสังคมอย่างไม่ต้องสงสัย ดังนั้นการที่จะทำให้คนและสังคมมีสุขภาพะ จึงต้องดำเนินงานเพื่อให้เกิดการสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ และควบคุมการดำเนินงานด้านอื่น ๆ

(2) การสร้างสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ สิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมอันหมายถึง ระบบต่าง ๆ ในสังคม มีผลกระทบต่อการสร้างสุขภาพได้มากมาย การสร้างเสริมสุขภาพจึงต้องให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ เช่น การสนับสนุนส่งเสริมให้มีสวนสุขภาพ สวนสาธารณะพื้นที่สาธารณะรูปแบบต่าง ๆ เป็นต้น

(3) การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน สุขภาพหรือสุขภาพะไม่ใช่เรื่องที่เกิดขึ้นโดด ๆ แยกส่วนแบบตัวใครตัวมัน แต่สุขภาพเกิดจากการอยู่ร่วมกันอย่างช่วยเหลือเกื้อกูล เอื้ออาทร ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมอยู่อาศัย มีความเป็นกลุ่ม เป็นหมู่ เป็นชุมชน การสร้างเสริมให้เกิดกระบวนการชุมชนเข้มแข็ง จึงเป็นยุทธศาสตร์การสร้างเสริมสุขภาพที่สำคัญประการหนึ่ง ที่ซ้อนทับอยู่กับกระบวนการพัฒนาชุมชนและสังคม แยกออกจากกันไม่ได้

(4) การพัฒนาทักษะส่วนบุคคลให้สามารถปรับพฤติกรรมเพื่อสร้างสุขภาพ เป็นยุทธศาสตร์ที่หนุนเสริมให้บุคคลและครอบครัว มีความรู้ความสามารถในการสร้างเสริมสุขภาพได้ดียิ่งขึ้น โดยผ่านการทำงานที่หลากหลายรูปแบบ ไม่ใช่แค่การให้สุศึกษาหรือการเรียนการสอนสุศึกษาแบบเดิม ๆ

(5) การปรับเปลี่ยนระบบบริการสาธารณสุข ส่วนนี้เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญ เพราะตัวระบบบริการสาธารณสุขมีส่วนใกล้ชิดสำคัญ และมีอิทธิพลต่อสุขภาพมาก ทิศทางของระบบบริการสาธารณสุขที่เหมาะสมจะมีผลต่อการเสริมสร้างสุขภาพได้มาก

โดยหลักการของการสร้างเสริมสุขภาพ ได้กำหนดกรอบไว้เพื่อสร้างเสริมความเข้มแข็งของทุกภาคส่วน เน้นการมีการมีส่วนร่วมของสาธารณะ ให้ความสำคัญกับปัจจัยทางสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อลดความไม่เท่าเทียมและความไม่ยุติธรรมทางสังคม และสร้างความร่วมมือระหว่างภาคีทุกภาคส่วน มุ่งสร้างเสริมสุขภาพในกระบวนทัศน์ใหม่ จำเป็นต้องสร้างความร่วมมือให้ทุกฝ่ายในสังคมเข้ามารับผิดชอบและผนึกกำลัง

ทั้งนี้นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ (Health Public Policy) มีความหมายที่กว้าง เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทุกเรื่องในสังคมที่ให้ความสำคัญในมิติที่มีผลต่อสุขภาพ ตัวชี้วัดการพัฒนานโยบายนอกจากจะดูที่เนื้อหาของนโยบายแล้ว ควรพิจารณาบทบาทของบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งกระบวนการนำนโยบายนั้นไปปฏิบัติด้วย ว่าสามารถสะท้อนหลักการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายอย่างแท้จริงหรือไม่

นโยบายสาธารณสุข

กระทรวงสาธารณสุขจึงได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี ด้านสาธารณสุข (พ.ศ. 2560 – 2579) ขึ้น เพื่อเป็นกรอบและทิศทางการทำงาน โดยกำหนดยุทธศาสตร์กระบวนการดำเนินงาน ค่าเป้าหมาย ตัวชี้วัด พร้อมรายละเอียดตามเป้าหมาย รวมทั้งแผนงาน โครงการไว้เป็น 4 ระยะ ระยะละ 5 ปี โดยมีจุดเน้น แต่ละระยะคือ ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2560 – 2564) ปฏิรูประบบ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2565 – 2569) สร้างความเข้มแข็ง ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2570 – 2574) สู้ความยั่งยืน และระยะที่ 4 (พ.ศ. 2575 – 2579) การเป็นผู้นำด้านการแพทย์และสาธารณสุข 1 ใน 3 ของเอเชีย ซึ่งแผนยุทธศาสตร์ฉบับนี้มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals: SDGs) เป็นไปตามแนวทางของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี นโยบายรัฐบาล นโยบายประเทศไทย 4.0 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 12 รวมทั้งแนวนโยบายประชารัฐ และประเด็นเร่งด่วน เพื่อเป้าหมายการปฏิรูปประเทศไทยของรัฐบาล ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปฏิรูปสาธารณสุข 10 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) 2) การพัฒนาศูนย์บริการปฐมภูมิ (Primary Care Cluster: PCC) 3) การพัฒนาระบบบริการ (Service Plan) 4) การดูแลผู้สูงอายุระยะยาว (Long Term Care: LTC) 5) นโยบายเจ็บป่วยฉุกเฉินวิกฤต มีสิทธิทุกที่ (Universal Coverage for Emergency Patients: UCEP) 6) การพัฒนาศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉิน ด้านการแพทย์และสาธารณสุข (Emergency Operation Center: EOC) 7) การพัฒนาอุตสาหกรรมทางการแพทย์ครบวงจร 8) การเพิ่มประสิทธิภาพการขึ้นทะเบียนและใบอนุญาต 9) ยุทธศาสตร์เขตสุขภาพพิเศษ และ 10) โครงการ GREEN & CLEAN Hospitals โดยกรอบแนวคิดการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ชาตินี้ เป็นกรอบการพัฒนาระยะยาว มุ่งเน้นเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทย มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” โดยมีกระทรวงสาธารณสุขเป็นองค์กรหลักในการขับเคลื่อน ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อเป้าหมายสูงสุดให้คนไทยมีสุขภาพดี (สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2563 : ออนไลน์)

ภายใต้สถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็วของประเทศไทย อันเนื่องมาจากการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์หรือการเกิดน้อยลง และภาวะการตายลดลง คนไทยอายุคาดเฉลี่ยยืนยาวขึ้น การเปลี่ยนแปลงทางระบาดวิทยาทำให้รูปแบบของภาระโรคเปลี่ยนจากโรคติดต่อไปเป็นโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง และยังมีปัญหาสุขภาพจากอุบัติเหตุ ภัยพิบัติ และภัยสุขภาพ รวมทั้งโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อมสูงขึ้น การจัดการกำลังคนด้านสุขภาพยังไม่สามารถตอบสนองต่อการสร้างประสิทธิภาพของระบบบริการสุขภาพ ระบบการเงินการคลังด้านสุขภาพก็ยังมีปัญหาในการจัดการระบบข้อมูลข่าวสารและการวิจัยด้านสุขภาพยังไม่สามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลและงานวิจัยที่มีได้อย่าง

เพียงพอ ความรอบรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) ของประชาชนยังไม่เพียงพอ ในการป้องกันปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ ซึ่งกลไกการอภิบาลระบบสุขภาพในระดับชาติและระบบธรรมาภิบาลยังไม่ชัดเจน ประเด็นสถานการณ์และปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาสุขภาพเหล่านี้ ทำให้การวางแผนเตรียมพร้อมรองรับและเผชิญกับสภาพปัญหา จะช่วยให้สามารถรับมือกับความเสี่ยงและภัยคุกคามด้านสุขภาพที่จะเกิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) อยู่ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 เป็นกลไกเชื่อมต่อเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ด้านสุขภาพ ให้สามารถนำสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม จึงได้ยึดหลักการ (1) ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (2) ยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาเพื่อให้คนไทยมีสุขภาวะที่ดี (3) ยึดเป้าหมายอนาคตประเทศไทยปี 2579 ควบคู่กับกรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) (5) การปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย 4.0 (6) ประเด็นการปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุข (7) ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (8) กรอบแนวทางแผนระยะ 20 ปี ด้านสาธารณสุข เพื่อวางฐานรากของระบบสุขภาพในระยะ 5 ปี ให้เข้มแข็งเพื่อคนไทยมีสุขภาพแข็งแรง โดยสามารถสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม (กระทรวงสาธารณสุข, 2559 : 16-17)

การสร้างเชื่อมโยงระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ที่สามารถแสดงให้เห็นได้อย่างเป็นรูปธรรมว่าแผนที่ได้ดำเนินการ มีความสอดคล้องกันอย่างไร ซึ่งอาจเริ่มจากแผนพัฒนาสุขภาพระดับหน่วยย่อย ซึ่งมีกระบวนการทำให้เกิดความเชื่อมโยงจากทิศทางของกรอบการพัฒนาระดับชาติลงไปถึงจุดเริ่มต้น นอกจากนี้ การให้ความสำคัญของผู้บริหารทุกระดับ ถือเป็นกลไกสำคัญที่นำไปใช้วางแผนองค์การที่มีประสิทธิภาพ โดยการใช้เวทีต่าง ๆ ที่ผู้บริหารได้มีโอกาสเข้าร่วม เป็นเครื่องมือในการกำกับ ติดตาม และประเมินผลแผนพัฒนาในระยะต่อไป

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การนำนโยบายสาธารณสุข (Public Health Policy) ไปปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างเป็นรูปธรรม จำเป็นต้องมีกระบวนการ ขั้นตอน และแนวทางในการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในส่วนของกำหนดยุทธศาสตร์ประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้ประชาคมสาธารณสุข องค์กร หรือภาคีสุขภาพ ได้ตระหนักและเข้าใจในสาระสำคัญ พร้อมขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติ โดยการกำหนดแนวทางหลักที่มีตัวชี้วัดดำเนินงานอย่างชัดเจน ภายใต้ยุทธศาสตร์ประชาชนแข็งแรง เศรษฐกิจแข็งแรง ประเทศไทยแข็งแรง

ประชาชนแข็งแรง เศรษฐกิจแข็งแรง ประเทศไทยแข็งแรง

กระทรวงสาธารณสุขได้ประกาศแนวนโยบายรัฐบาลและการสนองโครงการพระราชดำริทางด้านสาธารณสุข ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมวงศ์ทุกพระองค์เป็นภารกิจลำดับแรก ส่วนการขับเคลื่อนและพัฒนาระบบบริการสุขภาพให้เข้มแข็ง นำองค์ความรู้ด้านสาธารณสุขสร้างชาติ พื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศด้วยสาธารณสุขวิถีใหม่ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ “ประชาชนแข็งแรง เศรษฐกิจไทยแข็งแรง ประเทศไทยแข็งแรง” ใน 9 ประเด็นสำคัญ (อนุทิน ชาญวีรกูล, 2564 : 19-23) ได้แก่

1. การใช้มาตรการสาธารณสุขขับเคลื่อนและฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศไทยทุกมิติ เพื่อเตรียมการเปิดประเทศรับนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ โดยยึดความปลอดภัยของคนไทยเป็นสำคัญ
2. พัฒนาศักยภาพสถานพยาบาลของรัฐให้รองรับสถานการณ์วิกฤตโรคระบาด โรคอุบัติใหม่ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ
3. พัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพการแพทย์ปฐมภูมิทั้งเขตชุมชนและเขตเมือง จัดตั้งหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ 3,000 ทีม จังหวัดละ 1 อำเภอ สนับสนุนให้คนไทยทุกคนครอบคลุมมีหมอประจำตัวครบ 3 คน 30 ล้านคน
4. พัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เป็นศูนย์การสาธารณสุขประจำตำบล ให้บริการส่งเสริม ป้องกัน รักษา พื้นฟู และคุ้มครองผู้บริโภค
5. บูรณาการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุแบบองค์รวมครบด้าน ทั้งสมอง จิตใจ ฟัน ตา หู และหัวใจ
6. พัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพงานบริการ ด้วยการต่อยอด 30 บาทรักษาทุกที่ เข้ารับบริการโดยไม่ต้องมีใบส่งตัว เพื่ออำนวยความสะดวก ลดความยุ่งยากด้านเอกสาร และรายจ่ายของประชาชน
7. พัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพการรักษามะเร็งทุกที่ ทั้งการผ่าตัด เคมีบำบัด และรังสีรักษา
8. พัฒนาพืชสมุนไพร กัญชา กัญชง กระท่อม และภูมิปัญญาไทย เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ สร้างงาน สร้างอาชีพ และสร้างรายได้แก่ประชาชน
9. พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) เป็นศูนย์กลางข้อมูลสุขภาพประชาชน เพื่อเข้าถึงบริการสาธารณสุขส่วนบุคคลอย่างรวดเร็ว

นอกจากนี้สุขภาพของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญ การขับเคลื่อนสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะการอยู่ร่วมกับโควิด 19 อย่างปลอดภัยขอให้มุ่งเน้นใน 4 ประเด็น (สาธิต ปิตุเตชะ, 2564 : 2-4) ได้แก่

1. ดูแลสุขภาพประชาชนให้เข้าสู่สุขภาพวิถีชีวิตปกติใหม่ ทั้งระดับบุคคล ครอบครัว องค์กร และชุมชน ยกมาตรฐานป้องกันควบคุมโรค COVID Free Setting เพื่อรองรับการเปิดประเทศ เช่น โรงแรม ร้านอาหาร สถานประกอบการ เป็นต้น ส่งเสริมการมีสมรรถภาพประจำตัวออนไลน์ ในเด็กแรกเกิด ประถมศึกษาปีที่ 1 และอายุ 60 ปีขึ้นไป การจัดการข้อมูลสุขภาพเพื่อส่งเสริมความรอบรู้สุขภาพ

และส่งเสริมการออกกำลังกายในกลุ่มเยาวชน โรคอ้วน และการมีอาหารคุณภาพปลอดภัย เพื่อลดโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง

2. ยกระดับการแพทย์แผนไทย การแพทย์ทางเลือก สมุนไพร และภูมิปัญญาไทย เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ บริการ และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพิ่มเศรษฐกิจฐานรากและเศรษฐกิจของประเทศ พัฒนาองค์ความรู้แพทย์แผนไทย พัฒนาสุขภาพผู้ป่วยภาวะหลังโควิด ส่งเสริมการใช้สมุนไพรไทยทั้งในและต่างประเทศ เพื่อสร้างรายได้ครบวงจร ทั้งต้นทางในการยกระดับคุณภาพวัตถุดิบ กลางทางการต่อยอดวิจัยนวัตกรรม ปรับปรุงกฎระเบียบและระบบการขึ้นทะเบียน ให้คำปรึกษาเชิงรุกกับผู้ประกอบการ และปลายทางโดยการสร้างความเชื่อมั่นส่งเสริมการตลาด เพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

3. สนับสนุน ดูแล และเพิ่มศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ซึ่งเป็นหมอคนแรกทีใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด ตามนโยบาย 3 หมอ ให้เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ซึ่งวิทยาศาสตร์การแพทย์ชุมชน เป็นแกนหลัก 3 หมอจะให้ความรู้ด้านวัคซีน และทำงานด้วยจิตอาสา

4. เสริมสร้างศักยภาพด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์ของภาครัฐและภาคีเครือข่ายให้ทันสมัย ประชาชนเข้าถึงได้ ตั้งศูนย์ทรัพยากรชีวภาพแห่งชาติ จัดเก็บเชื้อโรค ควบคุมคุณภาพวัคซีน เน้นการแพทย์แม่นยำ จัดทำฐานพันธุกรรมมนุษย์ นำร่องพื้นที่อีอีซี 5 หมั่นตัวอย่าง คัดกรองผู้บริโภครักษา พัฒนาระบบปฏิบัติการให้ได้มาตรฐานและวิธีตรวจใหม่ๆ ทั้งด้านยา วัตถุเสพติด อาหาร สมุนไพร กล้วยา รวมถึงตำรายาไทย

5. ปรับบทบาทการกำกับดูแลอาหารและยา เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ เป้าหมายผู้บริโภคปลอดภัย ผู้ประกอบการก้าวไกล ระบบคุ้มครองสุขภาพไทยยั่งยืน เน้นรวดเร็ว ลดขั้นตอนการให้บริการ อนุมัติรวดเร็ว ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สร้างความรู้ผลิตภัณฑ์สุขภาพ เฝ้าระวังผลิตภัณฑ์ผิดกฎหมาย ทำงานโปร่งใสตรวจสอบได้ และการสร้างความมั่นคงด้านยาและเวชภัณฑ์ในภาวะฉุกเฉิน

ทั้งนี้เพื่อบรรลุนโยบายดังกล่าว กระทรวงสาธารณสุขจึงได้กำหนดแผนงานรองรับนโยบายมุ่งเน้นประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 (เกียรติภูมิ วงศ์รจิต, 2564 : 3-11) ไว้ดังภาพประกอบต่อไปนี้

ภาพที่ 1 การขับเคลื่อนนโยบายกระทรวงสาธารณสุข ปี 2564
ที่มา: สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2563: ออนไลน์

จากภาพที่ 1 พบว่า กระทรวงสาธารณสุขได้ประกาศนโยบาย เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการออกเป็น 9 ประเด็น โดยมีแนวคิดที่ว่า เมื่อประชาชนแข็งแรง เศรษฐกิจจะเข้มแข็ง และประเทศไทยจะเดินหน้าพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จึงได้กำหนดแนวปฏิบัติและตัวชี้วัดการดำเนินงานไว้ดังนี้

1. ระบบสุขภาพปฐมภูมิเข้มแข็ง โดยการจัดตั้งหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ 3,000 ทีม ครอบคลุมพื้นที่ จังหวัดละ 1 อำเภอ ประชาชนมีหมอประจำตัว 3 คน 30 ล้านคน และ รพ.สต. ผ่านเกณฑ์คุณภาพ รพ.สต.ติดดาว ร้อยละ 75

2. เศรษฐกิจสุขภาพ โดยสถานพยาบาลกลุ่มเป้าหมายมีศักยภาพในการแข่งขันด้านอุตสาหกรรม การแพทย์ครบวงจร เพิ่มขึ้นร้อยละ 10

3. สมุนไพร ภัยยา ภัยของ โดยมีจำนวนมูลค่าการบริโภคผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา ร้อยละ 5 และมีมูลค่าการใช้ยาสมุนไพรในสถานบริการสาธารณสุข เพิ่มขึ้นร้อยละ 3

4. สุขภาพวิถีใหม่ โดยประชาชนมีพฤติกรรมป้องกันโรค ร้อยละ 80 ประชาชนมีความรอบรู้สุขภาพ 10 ล้านคน รวมถึงมีสถานประกอบการปฏิบัติตามมาตรการ ร้อยละ 90

5. COVID-19 จังหวัดสามารถควบคุมสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ให้สงบ ภายใน 21-28 วัน ประชากรที่อยู่ในราชอาณาจักรไทย ได้รับวัคซีนป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ร้อยละ 70 และอัตราการป่วยตายของผู้ป่วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของทั้งประเทศต่ำกว่าร้อยละ 1.55

6. **ระบบบริการก้าวหน้า** โดยให้ผู้ป่วยมะเร็งรักษาได้ทุกที่ (Cancer Anywhere) พัฒนาศักยภาพสถานพยาบาลในการรองรับผู้ป่วยโควิด และโรคติดเชื้อทางเดินหายใจ การมีสถานบริการผ่านเกณฑ์การประเมินขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 และสถานบริกาดัชนีแบบในการพัฒนา ตามนโยบาย EMS (Environment, Modernization and Smart Service) ที่ผ่านเกณฑ์การประเมินในระดับสูง อย่างน้อยเขตสุขภาพละ 1 แห่ง

7. **ดูแลสุขภาพแบบองค์รวม** โดยการบูรณาการดูแลผู้สูงอายุ ครอบคลุม BMTEC (Brain-Mental-Teeth-Eye & Ear-Cardio) โดยกำหนดให้ร้อยละ 50 ของประชากรสูงอายุมีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ และร้อยละ 30 ของผู้สูงอายุที่ผ่านการคัดกรองและพบว่าเป็น Geriatric Syndromes ได้รับการดูแลรักษาในคลินิกผู้สูงอายุ นอกจากนี้จะมีการพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพจิตเชิงรุก คนไทยมีปัญญา อารมณ์ดี มีความสุข และมีความเข้มแข็งทางใจ ปลอดภัยจากผลกระทบด้านสุขภาพจิต

8. **ธรรมาภิบาล โปร่งใส** โดยหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ผ่านเกณฑ์การประเมิน ITA ร้อยละ 92 และมีการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) เป็นศูนย์กลางด้านสุขภาพของประชาชน โดยจังหวัดมีการให้บริการศูนย์กลางด้านสุขภาพของประชาชน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60

9. **องค์กรแห่งความสุข** โดยบุคลากรมีความพร้อมรองรับการเข้าสู่ตำแหน่งงานที่สูงขึ้น ได้รับการพัฒนามากกว่าร้อยละ 80 และหน่วยงานเป็นองค์กรแห่งความสุขที่มีคุณภาพ ระดับจังหวัด เขตสุขภาพ สป. ส่วนกลาง และกรม อย่างน้อยระดับ 1 หน่วยงาน

จากข้อมูลข้างต้นเห็นได้ว่า ประเด็นยุทธศาสตร์มีเข็มมุ่งไปยังการมีระบบสุขภาพที่ดี เป็นระบบบริการที่เน้นบริการแบบองค์รวม มีการผสมผสานบริการต่าง ๆ อย่างหลากหลาย เป็นบริการที่อยู่ใกล้ชิดประชาชน และชุมชน อยู่ในวิถีชุมชน สร้างเสริมความเป็นธรรม มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และมีเครือข่ายการส่งต่อเพื่อการดูแลที่เป็นระบบ อย่างไรก็ตามนโยบายสาธารณสุขนั้นเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทุกด้านในสังคม มีส่วนสำคัญกับการพัฒนาสุขภาพของประชาชน แต่ยังไม่เพียงพอที่จะป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพจากนโยบายสาธารณะอื่น ๆ และไม่เพียงพอที่จะทำให้คนในสังคมมีสุขภาวะ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกภาคส่วนควรให้ความสำคัญกับนโยบายสาธารณะที่เอื้อต่อสุขภาพ ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ

จากปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องโดยสรุปสามารถอธิบายได้ว่า วงจรนโยบายสาธารณะ (Public Policy Cycle) ที่มีการก่อตัวของนโยบาย (Policy Formation) จากแผนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี ด้านสาธารณสุข ที่ได้กำหนดยุทธศาสตร์ กระบวนการดำเนินงาน ค่าเป้าหมาย ตัวชี้วัด พร้อมรายละเอียดตามเป้าหมาย สามารถแสดงภาพประกอบของนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ ประเด็นยุทธศาสตร์ประชาชน แข็งแรง เศรษฐกิจแข็งแรง และประเทศไทยแข็งแรง ได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2 ขอบเขตของนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพ

จากภาพจะเห็นได้ว่า นโยบายสาธารณะในบริบทโดยรวมได้ถูกกำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) และนำสู่การปฏิบัติเฉพาะด้านโดยแผนแม่บทด้านสาธารณสุข และกำหนดตัวชี้วัดการบริหารการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ประชาชนแข็งแรง เศรษฐกิจแข็งแรง ประเทศไทยแข็งแรง ซึ่งได้วางแผนการปฏิบัติไว้อย่างชัดเจน ผ่านการวิเคราะห์ลักษณะสภาพของปัญหา การเริ่มต้นสถานการณ์ของนโยบาย การตระหนักและระบุปัญหา ถิ่นกรองปัญหา จัดระเบียบวาระนโยบาย กำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีทิศทางของทางเลือกนโยบายที่จะนำไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งมีความสอดคล้องตามทฤษฎีนโยบายสาธารณะ (Public Policy) ดังที่ Thomas R. (1984 : 4) ได้กล่าวไว้ว่า นโยบายสาธารณะเป็นแนวทางของกิจกรรม โครงการ หรือกฎเกณฑ์ที่ใช้เป็นรูปแบบเพื่อให้ผู้คนในสังคมปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะตัวแบบกระบวนการ (Process Model) ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทุกขั้นตอนของกระบวนการนโยบาย การระบุปัญหาเพื่อเป็นการศึกษาว่าในขณะนั้น ประชาชนประสบปัญหา มีความเดือดร้อนเรื่องอะไรบ้าง การกำหนดเป็นวาระสำหรับการตัดสินใจ การกำหนดข้อเสนอนโยบายเมื่อปัญหาได้รับการยอมรับและถูกนำมาพิจารณา ว่ามีแนวทางแก้ไขอย่างไร การอนุมัตินโยบายทางเลือกที่ให้ประโยชน์สูงสุด การดำเนินนโยบาย และการประเมินผลนโยบาย เพื่อนำสู่การพัฒนาในแผนระยะต่อไป

สรุป

จากบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และการทวีความสำคัญของระบบสุขภาพโลก มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศไทยจะต้องให้ความสำคัญและมีการเตรียมการด้านกำลังคน และพัฒนาศักยภาพของประเทศในงานด้านการสาธารณสุข รวมทั้งต้องมีการจัดทำและดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์สุขภาพของประเทศ เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ และมีทิศทางที่ชัดเจนในการดำเนินงาน ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการทำงานร่วมกัน กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง ทั้งในส่วนที่ทำงานด้านวิชาการ ต้องสนับสนุนข้อมูลหลักฐานเกี่ยวกับผลกระทบด้านสุขภาพ เพื่อชักชวนทุกฝ่ายในสังคมให้เข้ามาร่วมคิด ร่วมทำ ขณะที่ภาครัฐควรสนับสนุนให้ฝ่ายวิชาการได้ศึกษาวิจัย พัฒนางค์ความรู้อย่างเพียงพอที่จะนำไปใช้เป็นข้อมูลในการให้ข้อสรุปในประเด็นสำคัญ การสร้างเครือข่ายสื่อสารเผยแพร่ข้อมูลสาธารณะเพื่อร่วมรับผิดชอบ เพื่อให้ได้นโยบายที่ดีในการพัฒนาสังคมร่วมกัน ซึ่งเมื่อทำการวิเคราะห์ห้วงจรนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพของประเทศไทย ที่มุ่งเน้นยุทธศาสตร์ประชาชนแข็งแรง เศรษฐกิจแข็งแรง และประเทศไทยแข็งแรง ในระยะแรกคือระยะปฏิรูประบบ พบว่า กระทรวงสาธารณสุขได้ดำเนินการกำหนดนโยบาย (Policy Formulation) โดยให้ความสำคัญทั้งในเรื่องของตัวแสดงในกระบวนการนโยบายสาธารณะ (Actors) และตัวแบบเพื่อการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ (Model) ทำการตัดสินใจนโยบาย (Policy Decision) โดยการเลือกนโยบายที่เหมาะสมที่สุด เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ตามความต้องการ บนพื้นฐานของหลักจริยธรรม คุณธรรม และค่านิยม ซึ่งสามารถนำสู่การพัฒนาต่อเนื่องในระยะต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2559). *แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564)*. คณะกรรมการอำนวยการจัดทำแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 12. กระทรวงสาธารณสุข.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2563). *พันธสัญญา การขับเคลื่อนนโยบายกระทรวงสาธารณสุข ปี 2564*. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 2 พฤศจิกายน 2564. แหล่งที่มา: <http://www.stopcorruption.moph.go.th>
- เกียรติภูมิ วงศ์รจิต. (2564). *การขับเคลื่อนนโยบายมุ่งเน้นกระทรวงสาธารณสุข ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565*. เอกสารประกอบการบรรยาย การประชุมมอบนโยบายมุ่งเน้นกระทรวงสาธารณสุข ประจำปีงบประมาณ 2565. 18 ตุลาคม 2564. ห้องประชุมชัยนาทนเรนทร อาคารสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. นนทบุรี: สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.
- ประเวศ วะสี. (2546). *การปฏิวัติเงียบ: การปฏิรูประบบสุขภาพ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ มูลนิธิหมอชาวบ้านและองค์กรภาคี.
- วรรณวิภา ไตลังคะ และ ชูชีพ เปียคนอก. (2564). *แนวทางการบริหารคนเก่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย*. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 12. 30 กรกฎาคม 2564. ณ สมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย.

- วิสุทธิ บุญญะโสภิต และ นิรชา อัครธีรากุล. (2555). *นโยบายสาธารณะ: เครื่องมือการขับเคลื่อนสุขภาพชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน (สพช.).
- สมบัติ ชำรงธัญวงศ์. (2560). *นโยบายสาธารณะ : แนวคิด การวิเคราะห์และกระบวนการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม.
- สัญญา เคนาภูมิ และ บุรฉัตร จันทร์แดง. (2562). *ตัวแบบทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปสู่ การปฏิบัติ. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 3 (1), 95-116.
- สาธิต ปิตุเตชะ. (2564) *ทิศทางการพัฒนาระบบสุขภาพเข้มแข็ง. เอกสารประกอบการบรรยาย การประชุมมอบนโยบายมุ่งเน้นกระทรวงสาธารณสุข ประจำปีงบประมาณ 2565. ห้องประชุมชัชวาทินเรนทรา อาคารสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. 18 ตุลาคม 2564. นนทบุรี: สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.*
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2564). *นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 12 พฤศจิกายน 2564 แหล่งที่มา <https://www.nationalhealth.or.th/th/node/2110>.*
- สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2561). *แผนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี ด้านสาธารณสุข (พ.ศ. 2560 - 2579) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2561). ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 7 พฤศจิกายน 2564. แหล่งที่มา: <http://bps.moph.go.th>*
- เสาวณี จันทะพงษ์ และคณะ. (2564). *วิกฤตโควิด 19 กับมุมมองด้านเศรษฐศาสตร์สุขภาพ. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: ธนาคารแห่งประเทศไทย.*
- อนุทิน ชาญวีรกูล. (2564). *ก้าวข้ามความท้าทาย สู่วิถีใหม่แห่งอนาคตสาธารณสุขไทย. เอกสารประกอบการบรรยาย การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำแผนงานรองรับนโยบายสำคัญด้านสาธารณสุข ประจำปีงบประมาณ 2564. 22 กุมภาพันธ์ 2564. โรงแรมเซ็นทรา บายเซ็นทารา ศูนย์ราชการและคอนเวนชันเซ็นเตอร์ แจ้งวัฒนะ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.*
- อำพล จินดาวัฒนะ. (2551). *การสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วม: มิติใหม่ของการสร้างเสริมสุขภาพ*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ปิยอนด์ พับลิชชิง จำกัด.
- Dye, Thomas R. (1984). *Understanding Public Policy*. (5th ed). Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice -Hall, Inc.

ลีลาศกับการผ่อนคลายความเครียดในผู้สูงอายุ Ballroom Dance and Stress Relief in the Elderly

ชिरวุฒิ อัจฉริยชีวิน และ ชัยรัตน์ ชูสกุล

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Chirawut Achariyacheevin and Chairat Choosakul

Mahasarakham University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: msupack@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอถึงการออกกำลังกายด้วยลีลาศ เพื่อผ่อนคลายความเครียดของผู้สูงอายุ โดยนำเสนอถึงความเป็นมาของลีลาศ การออกกำลังกายด้วยลีลาศสำหรับผู้สูงอายุ และความเครียดในผู้สูงอายุ การออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอด้วยการเต้นลีลาศเป็นประโยชน์ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจในผู้สูงอายุที่มีความเสื่อมถอยทางด้านร่างกาย ซึ่งจะเป็นอีกหนึ่งทางเลือกของการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุที่มีปัญหาเรื่องความเครียด ซึ่งการเต้นลีลาศสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการออกกำลังกายเพื่อพัฒนาสุขภาพทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจของผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: ลีลาศ; ความเครียด; ผู้สูงอายุ

Abstracts

This academic article aims to present the exercises with ballroom dance. To relieve the stress of the elderly It presents the history of ballroom dance, ballroom dance exercises for the elderly and stress in the elderly. Regular physical activity with ballroom dance is beneficial both physically and mentally in older adults with physical decline. This will be another option of exercise suitable for the elderly. With stress problems which ballroom dance can be used as a guideline to exercise to improve both physical health and the minds of the elderly as well.

Keywords: Dance; Stress; Elderly

บทนำ

ปัจจุบันอัตราการเกิดของประชากรทั่วโลกที่มีแนวโน้มลดลง บวกกับการที่ประชากรมีอายุยืนยาวขึ้น เนื่องจากการรักษามีประสิทธิภาพมากขึ้น และประชากรที่เกิดในยุค **Baby Boomers** ได้เข้าสู่วัยสูงอายุ เป็นปัจจัยที่ทำให้หลายประเทศในโลกเกิดการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างสังคมที่สำคัญ นั่นคือการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากรสูงอายุ วัยสูงอายุเป็นวัยแห่งความเสื่อมของร่างกาย (กรมสุขภาพจิต, 2564 : ออนไลน์) สังคมโลกและสังคมไทยกำลังจะก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การเข้าสู่วัยผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงมากทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ การเปลี่ยนแปลงในด้านสภาพแวดล้อมต่าง ๆ หรือบุคคลใกล้ชิดต่างส่งผลต่อภาวะความเครียดของผู้สูงอายุทั้งสิ้น โดยเรื่องของจิตใจที่มีการเปลี่ยนแปลงนั้นมักเกี่ยวข้องกับความรู้สึกสูญเสีย เช่น การเคยเป็นที่ยอมรับ เป็นผู้นำ หรือสูญเสียคนใกล้ชิด ทำให้เกิดความรู้สึกว่าเหงา เหนงา เบื่ออาหาร ไม่มีแรง และมีปัญหาทางสังคมจนเกิดเป็นความเครียดทางจิตใจ

ความเครียด เป็นการหดตัวของกล้ามเนื้อส่วนใดส่วนหนึ่งหรือหลายส่วนของร่างกาย ซึ่งทุกคนจำเป็นต้องมีอยู่เสมอในการดำรงชีวิต เช่น การทรงตัว การเคลื่อนไหวทั่ว ๆ ไป ทุกครั้งที่เราคิดหรือมีอารมณ์บางอย่างเกิดขึ้นจะต้องมีการหดตัว เคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อแห่งใดแห่งหนึ่งในร่างกายเกิดขึ้นควบคู่เสมอ ความเครียดเกิดจากสิ่งกระตุ้นที่ทำให้เกิดการปรับตัว และถ้าไม่สามารถปรับตัวได้จะทำให้เกิดความเครียด หรืออีกนัยหนึ่งความเครียดเป็นสิ่งที่ทำให้รู้สึกไม่สบายกาย ไม่สบายใจ ทำให้เกิดความวิตกกังวล ทำให้ตื่นเต้น เกลียด กลัว หรือความรู้สึกที่ไม่ชอบสิ่งนั้นสิ่งนี้ ข้างต้นอาจเป็นแค่ความเครียดในระดับประจำวัน แต่ถ้าระดับความเครียดมีมากกว่าที่กล่าวข้างต้น โดยเฉพาะในผู้สูงอายุ เช่น มีการสูญเสีย การผิดหวัง หรือหาวดกลัวอย่างรุนแรง ความเครียดนั้นก็จะเป็นความทุกข์แสนสาหัสขึ้นมา และสามารถกลายเป็นสาเหตุที่ทำให้เราเจ็บป่วย จากระดับรุนแรงน้อยไปจนถึงป่วยหนักได้ (นิธิพัฒน์ เมฆขจร, 2562 : 5) ความเครียดของผู้สูงอายุเป็นสิ่งที่สำคัญที่ส่งผลต่อสุขภาพทางด้านร่างกายและจิตใจ มีความเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

เป้าหมายของการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ โดยการออกกำลังกายเป็นวิธีการทางธรรมชาติที่ทำให้อวัยวะต่าง ๆ เกือบทุกระบบในร่างกายถูกใช้งานมากกว่าในภาวะปกติ ซึ่งถ้าเป็นไปด้วยปริมาณความหนักเบาที่เหมาะสมกับสภาพร่างกายจะทำให้อวัยวะต่าง ๆ ทำงานได้ดีขึ้น การออกกำลังกายที่ถูกต้องในผู้สูงอายุนั้นส่งผลให้เกิดประโยชน์ทั้งการป้องกันโรคเรื้อรัง การคงไว้ซึ่งสมรรถภาพของร่างกาย และการส่งเสริมทางด้านอารมณ์และสุขภาพได้ทั่วไป นอกจากนี้การออกกำลังกายยังช่วยให้ผู้สูงอายุเกิดความสุขสนุกสนาน เพลิดเพลิน ลดความตึงเครียดทางอารมณ์ เพิ่มความสามารถในการจัดการความเครียด และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ตรงกันข้ามการขาดการออกกำลังกายทำให้อวัยวะหลายระบบไม่ได้ถูกใช้งานในปริมาณที่มากพอ เป็นผลให้เกิดการเสื่อมโทรมของอวัยวะและเป็นสาเหตุการตายหรือเสี่ยงต่อการเป็นโรคร้ายหลายชนิด (Corbin and others, 2003 : 47-51)

การออกกำลังกายเพื่อเสริมสร้างความแข็งแรงของระบบต่าง ๆ ในร่างกาย โดยใช้การเคลื่อนไหวตามจังหวะดนตรี มีหลากหลายรูปแบบ ซึ่งการออกกำลังกายด้วยลีลาศเป็นกิจกรรมการออกกำลังกายที่กำลังได้รับความนิยมอีกประเภทหนึ่งในปัจจุบันเพราะเป็นการนำเอาศิลปะ (Art) ดนตรี (Music) การเคลื่อนไหวเบื้องต้น (Basic Movement) และลวดลายเต้นรำ (Figures) มารวมกันเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพทางกาย ซึ่งการเคลื่อนไหวตามจังหวะดนตรี เช่น การเต้นรำหรือลีลาศเป็นโปรแกรมการออกกำลังกายแบบแอโรบิกที่มีแรงกระแทกต่ำ ช่วยฝึกการทรงตัวขณะอยู่กับที่ และขณะเคลื่อนที่ในทิศทางต่าง ๆ ซึ่งเป็นการออกกำลังกายที่เหมาะสมในผู้สูงอายุเป็นการส่งเสริมสุขภาพทั้งทางกายจิตสังคม และจิตวิญญาณ เนื่องจากลีลาศเป็นทั้งกีฬาและศิลปะประกอบดนตรี ที่ถ่ายทอดความรู้สึกละเอินออกมาเป็นลักษณะท่าทางที่มีการเคลื่อนไหวของร่างกายในทุก ๆ ส่วนทำให้มีการพัฒนาระบบการทรงตัวทั้ง 3 ระบบ ได้แก่ ระบบประสาทส่วนกลาง ระบบรับรู้ความรู้สึก และระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อ ผู้สูงอายุที่ได้เรียนรู้ฝึกฝนการเคลื่อนไหวที่ถูกต้องในแต่ละทิศทาง และเป็นการเคลื่อนไหวซึ่งใช้อยู่ในชีวิตประจำวันนั้น มีผลต่อการพัฒนาการรับรู้ความเสี่ยงของการหกล้ม เนื่องจากผู้สูงอายุมีความมั่นใจในการเคลื่อนไหวมากขึ้น (วิภาวรรณ ลีลาสำราญ และวุฒิชัย เพิ่มศิริวานิชย์, 2547 : 37) เพื่อลดการผ่อนคลายความเครียดของผู้สูงอายุได้

ดังนั้นบทความนี้จึงเป็นการนำเสนอ ความเป็นมาของลีลาศ การออกกำลังกายด้วยลีลาศสำหรับผู้สูงอายุ และความเครียดในผู้สูงอายุ บทความวิชาการนี้เสนอทางเลือกของการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุที่มีปัญหาเรื่องความเครียด ซึ่งการเต้นลีลาศสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการออกกำลังกายเพื่อพัฒนาสุขภาพทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจของผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดี ซึ่งผู้เขียนจะนำเสนอเป็นลำดับดังนี้

ความเป็นมาของลีลาศ

ด้วยการที่ภาพลักษณ์ของลีลาศ ในอดีตส่วนใหญ่จะเน้นไปในเรื่องของอารมณ์และการเข้าสังคมมากกว่าเพื่อสุขภาพและการกีฬา ทว่าเมื่อมันถูกทำให้เห็นว่าทุกคนสามารถเล่นให้เป็นกีฬาได้จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่จะมีคนให้ความสนใจเพิ่มมากขึ้น

ลีลาศหรือการเต้นรำ (Ballroom Dance) เป็นการเคลื่อนไหวร่างกาย ไปตามจังหวะดนตรี เพื่อแสดงออกทางด้านอารมณ์ และความหรูหราเร่ร่อน การเต้นรำจึงมีประวัติอันยาวนานคู่กับมนุษยชาติ เริ่มจากมนุษย์ในยุคโบราณมีการเต้นรำ หรือฟ้อนรำเพื่อบูชาเทพเจ้า เพื่อขอพระ และขอความคุ้มครอง เป็นกิจกรรมบันเทิงควบคู่กันไปกับการกระทำพิธีกรรม อันเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต ถือเป็นรูปแบบของการเต้นรำดั้งเดิม (Primitive Dance) เมื่อสังคมเจริญก้าวหน้าขึ้น มนุษย์มีการรวมตัวกันตั้งถิ่นฐาน เป็นชุมชนที่มีการพัฒนาทางด้านเกษตรและการเลี้ยงสัตว์ การเต้นรำดั้งเดิมก็ได้รับการพัฒนาเป็นการเต้นรำพื้นบ้าน (Folk Dance) และเริ่มเป็นกิจกรรมสังคมที่แยกจากเรื่องของพิธีกรรมทางศาสนา และลัทธิความเชื่อมาเป็นกิจกรรมนันทนาการ เพื่อความบันเทิง และเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีในหมู่คณะ (Social Relationship)

ในยุคสมัยเก่า การเต้นรำเริ่มมีการบันทึกไว้ในหน้าประวัติศาสตร์อย่างจริงจังกับการเต้นที่มีแบบแผน ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 17 หลังจากได้มีการก่อตั้งราชบัณฑิตสภาการดนตรีและการเต้นรำโดยพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 เหล่าสมาชิกของราชบัณฑิตสภาฯ ก็ได้มีการกำหนดตำแหน่งเรื่องการวางเท้าทั้ง 5 ก้าว ที่เรียกว่าการเต้นรำแบบ แชนปาส นอกจากนี้ก็ได้มีการกำหนดกฎระเบียบที่เคร่งครัดของการเต้นรำในทุก ๆ ประเภทขึ้นในช่วงเวลาที่ยุคของการเต้นรำเฟื่องฟูแบบสุด ๆ การเต้นรำแบบมินูเอ และการวอลต์คือการเต้นรำที่ได้รับความนิยมในยุคนั้น โดยมีนุเอคือการเต้นรำพื้นเมืองชนิดหนึ่งได้เข้ามายังกรุงปารีสเมื่อ ค.ศ. 1650 ซึ่งต่อมาพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ก็ได้มีการนำเอามาใช้เต้นรำ

ยุคสมัยใหม่ ในยุคนี้ประวัติเริ่มต้นมาตั้งแต่ ค.ศ. 1812 เมื่อเริ่มมีการเต้นรำแบบใหม่คือการจับมือพร้อมกับการโอบเอวคู่เต้นพร้อม ๆ กับการใช้ดนตรีในจังหวะวอลซ์ ทว่ากลับถูกต่อต้านอย่างรุนแรงจากกลุ่มศาสนจักรโดยเฉพาะผู้ที่ปกครอง แต่สุดท้ายสังคมก็ให้การยอมรับการเต้นในรูปแบบนี้ เมื่อจักรพรรดิอเล็กซานเดอร์แห่งรัสเซียได้เต้นจังหวะวอลซ์ที่อัลแมค ส่วนในสหรัฐฯ ตอนปี 1960 ได้มีการเต้นจังหวะใหม่ๆ เกิดขึ้นจากพวงโยททิง เรียกว่า จังหวะทวิส และฮัสเซิล ซึ่งค่อนข้างได้รับความนิยมอย่างมากไปทั่วโลกอีก 10 ปีให้หลังจึงเกิดจังหวะดิสโก้ จากนั้นก็เกิดจังหวะใหม่ ๆ เรื่อยมา จนกลายเป็นลีลาศอย่างที่เรารู้จักในปัจจุบันนี้ (historical dance, 2016 : online)

ดังนั้น การเต้นรำพื้นบ้าน ได้รับความนิยมกว้างขวางขึ้นในสังคมเมือง มีการพัฒนาการเต้นรำพื้นบ้านเป็นการเต้นรำที่เรียกว่า ลีลาศ (Ballroom Dance) โดยมีกำเนิดที่ประเทศอังกฤษในปลายศตวรรษที่ 18 และแพร่หลายไปทั่วโลกจนถึงปัจจุบัน

การออกกำลังกายด้วยลีลาศสำหรับผู้สูงอายุ

กิจกรรมที่ดีที่สุดสำหรับผู้สูงอายุ คือ การออกกำลังกาย ซึ่งต้องอยู่บนพื้นฐานของความปลอดภัย ผู้สูงอายุสามารถออกกำลังกายได้ เพียงแต่ต้องเลือกให้เหมาะกับสภาพร่างกาย ซึ่งการออกกำลังกายที่เหมาะสมในวัยนี้ จะมีการออกกำลังกายเฉพาะส่วน เช่น การบริหารข้อไหล่ ซึ่งผู้สูงอายุบางท่านอาจมีปัญหาเรื่องข้อไหล่ติด หรือการบริหารกล้ามเนื้อหลังในผู้ป่วยที่มีอาการปวดหลัง และการบริหารกล้ามเนื้อรอบข้อเข่าในผู้ที่มีข้อเข่าเสื่อม และถ้าเป็นการออกกำลังกายทั่วไป ที่เป็นการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพหรือนันทนาการ ก็จะเป็นการออกกำลังกายที่ช่วยชะลอความเสื่อมของกล้ามเนื้อ กระดูกและข้อแข็งแรง ปอดทำงานดีขึ้น เพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของหัวใจและระบบไหลเวียนโลหิต ซึ่งเป็นผลดีอย่างมากสำหรับผู้สูงอายุ (ยุทธนา อุดมพร, 2556 : ออนไลน์)

การออกกำลังกายที่เป็นทั้งกีฬาประกอบกับสันทนาการก็คือ การเต้นลีลาศ ซึ่งการเต้นลีลาศ ถือเป็นกีฬาและสันทนาการที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ เพราะนอกจากจะช่วยให้เราสามารถออกกำลังกายได้ทุกส่วนแล้ว จังหวะการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ก็จะช่วยในเรื่องของความจำ สมาธิ และการทรงตัว โดยลีลาศเป็นกิจกรรมที่เกิดจากการเคลื่อนไหวร่างกาย (Physical activity) และเป็นการออกกำลังกาย (Exercise training) ที่มีผล

ต่อสุขภาพ (Health) การฝึกลีลาศอย่างต่อเนื่อง ถือเป็นการฝึกแบบแอโรบิก (Aerobic training) ที่เสริมสร้างประสิทธิภาพของระบบการผลิตพลังงานที่ใช้ออกซิเจน ซึ่งช่วยเสริมสร้างความอดทนของระบบหายใจ และไหลเวียนโลหิต ดังนั้นการลีลาศจึงเป็นการออกกำลังกายตามหลักวิทยาศาสตร์ และยังอาศัยศิลปะในการเคลื่อนไหว เพื่อความสวยงาม การฝึกลีลาศ แบ่งเป็น 2 ประเภท (ธงชัย เจริญทรัพย์มณี, 2542 : 192) ดังนี้

1. ประเภทลาตินอเมริกัน (Latin American) เป็นการลีลาศที่มีการเคลื่อนไหวร่างกายที่เต็มไปด้วยความมีชีวิตชีวา ร่าเริง และสนุกสนาน โดยเน้นการใช้กล้ามเนื้อ และโครงสร้างในแต่ละส่วน เช่น ลำตัว แขน ขา สะโพก เอว ไหล่ และศีรษะ ตามจังหวะดนตรี และเอกลักษณ์ของแต่ละจังหวะ และยังเป็นกิจกรรมที่เพิ่มระดับความหนักของการทำงานของระบบหายใจ และไหลเวียนโลหิตในระดับปานกลาง-หนัก

การลีลาศประเภทลาตินอเมริกัน เป็นกิจกรรมที่ทำให้ร่างกายใช้พลังงานเพิ่มขึ้น จากขณะพัก ประเภท 5-6 METs หรืออาจเพิ่มขึ้น หรือลดลง ขึ้นอยู่กับความสามารถ และรูปแบบการเต้นของแต่ละบุคคล ซึ่งการลีลาศประเภทนี้เป็นการเคลื่อนไหวร่างกายที่มีความแตกต่างกัน ได้แก่ ลักษณะท่าทาง และมีระดับการเคลื่อนไหวร่างกาย ดังนี้

1.1 จังหวะชา ชา ชา (CHA-CHA-CHA)

ลักษณะท่าทาง : การยืดลำตัว เข้มวหน้าท้อง ใช้แรงกดของเท้าแต่ละก้าวอย่างฉับไว และทำต่อเนื่อง

ระดับการเคลื่อนไหว : เป็นการเคลื่อนไหวร่างกายระดับปานกลาง ที่ใช้การเดินค่อนข้างเร็วจากการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ด้วยความเร็วประมาณ 150 ก้าวต่อนาที ตามความเร็วของดนตรี 30 - 32 บาร์ต่อนาที และสามารถเพิ่มความหนักของงาน เป็นระดับสูงได้ ถ้าใช้รูปแบบ (Figure) ระดับสูงขึ้น (Advance)

1.2 จังหวะรัมบ้า (Rumba)

ลักษณะท่าทาง : การยืดลำตัว เข้มวหน้าท้อง เคลื่อนไหวช้า นุ่มนวล โดยใส่เท้าติดกับพื้นฟลอร์ตลอดเวลา ไหล่และแขนผ่อนคลาย

ระดับการเคลื่อนไหว : เป็นการเคลื่อนไหวร่างกายระดับเบา (Light physical activity) ใช้การเดินในลักษณะนอยนาถ ด้วยความเร็วประมาณ 81 ก้าวต่อนาทีตามความเร็วของดนตรี 25 - 27 บาร์ต่อนาที และสามารถเพิ่มความหนักของงาน เป็นระดับปานกลาง และระดับสูงได้ ถ้าใช้รูปแบบ (Figure) ระดับสูงขึ้น (Advance)

1.3 จังหวะแซมบ้า (Samba)

ลักษณะท่าทาง : การยืดลำตัว เข้มวหน้าท้อง การใช้เอว และสะโพก เน้นการย่อ และเหยียดของข้อเข่า

ระดับการเคลื่อนไหว : เป็นการเคลื่อนไหวร่างกายระดับปานกลาง (Moderate physical activity) ที่ใช้การเดินค่อนข้างเร็ว ด้วยความเร็วประมาณ 150 ก้าวต่อนาที ตามความเร็วของดนตรี 50 - 52 บาร์ต่อนาที

1.4 จังหวะพาโซ-โดเบิล (Paso-Doble)

ลักษณะท่าทาง : ลักษณะการเดินแบบตึง หรือเหยียดเข้า แต่ไม่เกร็ง เขม่วท้อง ขมิบก้น เพื่อกล่อมเนื้อกระชับ ยึดลำตัวด้วยการยกขาโครง (Ribcage) ตลอดเวลา

ระดับการเคลื่อนไหว : เป็นการเคลื่อนไหวร่างกายระดับเบา - ปานกลาง จากการเดินด้วยปลายเท้า บางครั้งเดินเต็มเท้าด้วยความเร็ว 124 ก้าวต่อนาที ตามความเร็วของดนตรี 60 - 62 บาร์ต่อนาที

1.5 จังหวะไจฟ์ (Jive)

ลักษณะท่าทาง : การเขม่วหน้าท้อง การเตะ และติดสับตปลายเท้า

ระดับการเคลื่อนไหว : เป็นการเคลื่อนไหวร่างกายระดับปานกลางถึงหนัก (Moderate vigorous physical activity) ใช้การเดินทั้งแบบปลายเท้า และเต็มเท้า เพื่อให้ได้ความเร็ว 235 ก้าวต่อนาที ตามความเร็วของดนตรี 42 - 44 บาร์ต่อนาที

2. ประเภทบอลรูม หรือแสดนดาร์ท (Ballroom or Standard) เป็นการลีลาศที่ใช้จังหวะช้า นุ่มนวล สง่างาม ลำตัวจะตั้งตรง การเข้าคู่ฝ่ายชายและหญิงหันหน้าเข้าหากัน และเคลื่อนที่ไปพร้อมกันเสมือนเป็นคนเดียวกัน ซึ่งการลีลาศประเภทนี้เป็นกิจกรรมที่เพิ่มระดับความหนักของการทำงานของระบบหายใจ และไหลเวียนโลหิตในระดับปานกลาง-หนัก ขึ้นอยู่กับความเร็วของการเคลื่อนไหว และยังมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากประเภทลาตินอเมริกัน ได้แก่ การเดินที่ใช้ส้นเท้าและปลายเท้า การก้าวเท้าแต่ละครั้งจะอาศัยหลักของการย่อตัวจากเข่า โดยข้างใดข้างหนึ่งจะรับน้ำหนักตัว และอีกข้างจะกด หรือลากไปกับพื้นฟลอร์ เมื่อเท้าชิดกันหรือผ่านกันจะเขย่งปลายเท้าขึ้นทั้งสองข้าง (Rise and Fall) ยกเว้นจังหวะแทงโก้ ที่อยู่นอกกฎเกณฑ์นี้

การยึดขาโครง (Ribcage) ตลอดเวลา เพื่อการออกแรงต้านกับคู่เน้นการใช้ลำตัว หรือขาโครงสัมผัสกัน เพื่อรับรู้ถึงการเป็นผู้นำ และผู้ตามจากการประกบขาโครง และการบิดลำตัวไปพร้อมกัน เสมือนเป็นคนเดียวกันตลอดเวลาในทุกจังหวะ เช่น การทำ Contrary Body Movement (C.B.M.) คือ การเคลื่อนที่โดยบิดลำตัว และไหล่ไปทางตรงกันข้าม กับการก้าวเท้า หรือการทำ Contrary Body Movement Position (C.B.M.P.) คือ ท่ายืนที่ก้าวเท้าข้ามตัดแนวยืนอีกเท้า

การลีลาศประเภทแสดนดาร์ต เป็นกิจกรรมที่ทำให้ร่างกายใช้พลังงานเพิ่มขึ้น จากขณะพัก ประมาณ 4-5 METs0 หรือเพิ่มขึ้น หรือลดลงจากนี้ ขึ้นอยู่กับความสามารถ และรูปแบบการเดินของแต่ละบุคคล ซึ่งการลีลาศประเภทนี้ เป็นการเคลื่อนไหวร่างกายที่มีความแตกต่างกัน ได้แก่ ลักษณะท่าทาง และมีระดับการเคลื่อนไหวร่างกาย ดังนี้

2.1 จังหวะวอลซ์ (Waltz)

ลักษณะท่าทาง : การยืดอกตัวขึ้น และลดตัวลง (Rise and Fall) การสวิงตัว (Body Swing) การสเวย์ (Sway)

ระดับการเคลื่อนไหว : เป็นการเคลื่อนไหวร่างกายระดับปานกลางทั้ง ๆ ที่เป็นการเดินด้วยความเร็วประมาณ 90 ก้าวต่อนาที ตามความเร็วของดนตรี 28 - 30 บาร์ต่อนาที แต่วิธีการยืดอกตัวขึ้น และลดตัวลง (Rise and Fall) การสวิงตัว (Body Swing) การสเวย์ (Sway) และการทำ C.B.M. (Contra Body Movement) เป็นการเพิ่มการทำงานของกล้ามเนื้อมากขึ้น จึงทำให้ความหนักหรือความเหนื่อยเพิ่มขึ้น

2.2 จังหวะแทงโก (Tango)

ลักษณะท่าทาง : การย่อตัวตลอดเวลาแบบสงบนิ่ง และการก้าวเท้าแบบพุ่งในลักษณะกระแทกเป็นช่วง ๆ (Staccato Actions) ควบคู่กับการเคลื่อนไหวของศีรษะ และไหล่ โดยสับเปลี่ยนทันทีทันใด เปรียบเทียบการเคลื่อนไหวคล้ายสัตว์ ดังแมว หรือเสือ

ระดับการเคลื่อนไหว : เป็นการเคลื่อนไหวร่างกายระดับเบา ถึงปานกลาง ด้วยความเร็วในการเคลื่อนไหวประมาณ 99 ก้าวต่อนาที ตามความเร็วของดนตรี 31 - 33 บาร์ต่อนาที

2.3 จังหวะ Viennese Waltz หรือ Quick Waltz

ลักษณะท่าทาง : การย่อตัว และยืดอกตัวขึ้น (Rise and Fall) พร้อมกับการเลื้อยไหล่ ด้วยการหมุนไปโดยรอบ ซึ่งต้องอาศัยพลัง และความแข็งแรงของร่างกาย

ระดับการเคลื่อนไหว : เป็นการเคลื่อนไหวร่างกายระดับปานกลางถึงหนัก ที่ใช้ความเร็วในการเคลื่อนไหวประมาณ 180 ก้าวต่อนาที ตามความเร็วของดนตรี 58 - 60 บาร์ต่อนาที

2.4 จังหวะสโลว์ฟอกซ์ทรอต (Slow Foxtrot)

ลักษณะท่าทาง : เป็นการใช้พลังของขาและเท้า ในการเปลี่ยนน้ำหนักรับต่อเนื่องกันเหมือนวงล้อ โดยเน้นการใช้ปลายเท้า และส้นเท้าอย่างชัดเจน

ระดับการเคลื่อนไหว : เป็นการเคลื่อนไหวร่างกายระดับปานกลาง ด้วยความเร็วประมาณ 90 ก้าวต่อนาที ตามความเร็วของดนตรี 28 - 30 บาร์ต่อนาที และยังเพิ่มความหนัก จากการหมุนของเท้า และการเคลื่อนไหวเปลี่ยนทิศทางไปกับคู่อย่างกลมกลืน

2.5 จังหวะควิกสเตป (Quickstep)

ลักษณะท่าทาง : การใช้เท้าเฉียดผิวฟลอร์อย่างกระฉับกระเฉง การใช้เข้าและขา เท้าและข้อเท้า เพื่อส่งความเร็วที่ถูกต้องระหว่างความเร็วและช้า

ระดับการเคลื่อนไหว : เป็นการเคลื่อนไหวร่างกายระดับปานกลางที่ใช้ความเร็วในการเคลื่อนไหวประมาณ 133 ก้าวต่อนาที ตามความเร็วของดนตรี 50 - 52 บาร์ต่อนาที

ลีลาศเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ทำให้สมรรถภาพของหัวใจ ในการใช้ออกซิเจนดีขึ้น อัตราการเต้นของหัวใจขณะพักดีขึ้น (เต้นช้าลง) และลดความดันโลหิตลงได้ ลีลาศสามารถพัฒนาระบบการทรงตัวของผู้สูงอายุทั้ง 3

ระบบ คือ 1. ระบบประสาทส่วนกลาง 2. ระบบรับรู้ความรู้สึก 3. ระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อ เนื่องจากลีลาศจะต้องเริ่มจากการเรียนรู้จดจำ ท่าทางการเคลื่อนไหว การใช้สายตา การฟังจังหวะ การหมุน มีการใช้กล้ามเนื้อลำตัว กล้ามเนื้อขา กล้ามเนื้อกระดูกข้อเท้า และฝึกเปลี่ยนองศาการเคลื่อนไหวของข้อต่อตลอดเวลา มีการยืดหยุ่นของข้อเท้า สะโพก เอว และหัวไหล่ซึ่งเป็นการเคลื่อนไหวแบบธรรมชาติ โดยเฉพาะการจับคู่ลีลาศ ยังเป็นการปรับจุดศูนย์กลางมวลของร่างกายให้สมดุลกับฐานรองรับในขณะที่เคลื่อนไหวไปพร้อมกันตลอดเวลา จนสามารถพัฒนาความคล่องแคล่วว่องไว และความแข็งแรงของกล้ามเนื้อและกระดูกส่งผลให้การทรงตัวดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

นอกจากนี้เสียงเพลงและดนตรี ยังเป็นผลพลอยได้ที่ทำให้เกิดจินตนาการทางอารมณ์ เซวปัญญ และความจำ ทำให้เกิดความรู้สึกนึกคิดที่ดี มีแรงจูงใจ และความสนใจ ก่อให้เกิดสมาธิ กาย และจิตมีการประสานสัมพันธ์กัน ทำให้การทรงตัวดีขึ้น นอกจากสร้างสุขภาพแล้ว ลีลาศยังสร้างมิตรภาพอีกด้วย ผู้สูงอายุที่ออกกำลังกายด้วยลีลาศมีคล่องตัวขึ้น ตัวเบาสบาย นอนหลับดี การทรงตัวดี ไม่ปวดหลัง ไม่ปวดเข่า อาการเวียนศีรษะและขาปลายมือปลายเท้าหายไป จึงมั่นใจว่าโอกาสจะหกล้มน้อยลง (พรศิริ พุกกะศรี, 2550 : 334)

ดังนั้น จึงควรมีการส่งเสริมการออกกำลังกายด้วยลีลาศในผู้สูงอายุที่สนใจให้มากขึ้น โดย เลือกใช้จังหวะที่เหมาะสมตามสภาพของผู้สูงอายุและสนับสนุนบุคคลในครอบครัวให้ได้มีกิจกรรมร่วมกัน เป็นการส่งเสริมสุขภาพและบำบัดฟื้นฟูผู้สูงอายุให้มีสุขภาพกายและจิตที่สมบูรณ์ ภายใต้สัมพันธภาพที่ดีระหว่างคนใกล้ชิดและบุคคลทั่วไปในสังคม (จิระวุฒิ อัจฉริยชีวิน, 2563 : 17-29)

ความเครียดในผู้สูงอายุ

ความเครียด คือ สภาวะความกดดันอันเนื่องมาจากการที่คนเรามีปัญหา มีความกังวล ไม่สบายใจ ไม่พึงพอใจ หรือมีความต้องการแต่มีข้อจำกัด ข้อขัดข้อง หรืออยู่ภายใต้สภาวะแห่งความไม่แน่นอน สภาวะที่ไม่ชัดเจนจึงเกิดความเครียดขึ้น (สุพานี สฤณวณิช, 2552 : 384) สาเหตุของความเครียดมีอยู่มากมายหลายประการแตกต่างกันออกไป เนื่องจากธรรมชาติของความเครียด คือ สถานการณ์หนึ่ง ๆ ไม่ทำให้เกิดระดับความเครียดในบุคคลอย่างเท่าเทียมกัน

ความเครียดเป็นเหตุการณ์ธรรมชาติที่มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำงานเป็นสำคัญด้วย เช่น ปริมาณงานที่มากเกินไป ความสับสน และความขัดแย้งในบทบาท สภาวะการทำงานที่ไม่ดี งานที่ต้องรับผิดชอบสูง และความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่ไม่ดี ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับลักษณะของงานมีส่วนทลายกระบวนการทางด้านร่างกายและจิตใจ ทำให้บุคคลเกิดความกดดัน ส่งผลให้เจ็บป่วยทางร่างกายและสุขภาพจิต ส่งผลให้คนเราต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวซึ่งมีทั้งด้านบวกและด้านลบและเป็นสิ่งที่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ความเครียดที่มีมาก และเกิดผลยาวนานจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ สติปัญญา ทักษะ และอารมณ์ (Selye, 1983 : 4)

เมื่อกล่าวถึงชนิดของความเครียด แบ่งออกเป็น 2 แบบ ดังนี้

1. ความเครียดชั่วคราว หมายถึง ความเครียดที่เกิดขึ้นในระดับสูง และมีช่วงบรรเทาตกลง เช่น เกิดภาวะวิตกกังวล เมื่อร่างกายเริ่มต่อสู้กับสิ่งที่มาท้าทายต่อจากนั้นก็ผ่อนคลายลง

2. ความเครียดเรื้อรัง หมายถึง ความเครียดที่ต้องพบอยู่อย่างต่อเนื่อง โดยไม่ได้รับการผ่อนคลาย เป็นเรื่องราวของปัญหาที่ต้องพบอยู่อย่างต่อเนื่อง และยากต่อการแก้ไข เช่น ความไม่มั่นคงในหน้าที่การงาน ค่าครองชีพที่สูงขึ้น การทำงานที่มีกำหนดเส้นตายต่อเนื่อง สัมพันธภาพกับหัวหน้างานและลูกน้อง เป็นต้น

วิธีการจัดการความเครียดในระดับบุคคล เมื่อต้องเผชิญกับปัญหาความเครียด บุคคลสามารถนำวิธีการต่อไปนี้ไปประยุกต์ปฏิบัติเพื่อจำกัด และลดความเครียดตามความชอบ ความถนัด และความเหมาะสมของแต่ละคน (ประทุม ฤกษ์กลาง, 2554 : 95-101) วิธีการจัดการความเครียดที่เหมาะสมให้ได้ผล 100% นั้น ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล ในกรณีที่มาพบแพทย์ แพทย์จะแนะนำวิธีการผ่อนคลาย การหายใจเข้า-ออกลึก ๆ จะช่วยลดความเครียดลงได้ วิธีการจัดการความเครียดที่เกิดขึ้นพิจารณาจาก 3 สาเหตุ (นิธิพัฒน์ เมฆขจร, 2562 : 6) ได้แก่

1. ทางด้านร่างกาย คือ การกำจัดสาเหตุที่เกิดขึ้น เช่น ปัญหาสุขภาพร่างกาย
2. ทางด้านจิตใจ คือ การปรับสภาพจิตใจของตัวเอง รู้จักปรับเข้ากับปัญหา ยอมรับในสิ่งที่ยังแก้ไขไม่ได้
3. ทางด้านสิ่งแวดล้อม คือ ถ้ามีภาระงานมากจนรับไม่ไหว ควรทำงานให้น้อยลง รู้จักแบ่งเวลาในการทำงานและแบ่งเวลาให้กับตัวเอง

วิธีการผ่อนคลายความเครียด สำหรับในผู้สูงอายุนั้นอาจจะใช้ออกกำลังกายเบา ๆ เป็นประจำและสม่ำเสมอ หางานอดิเรกทำ สำหรับผู้ที่มีภาระงานประจำมาก ควรให้เวลากับตัวเองบ้าง จัดเวลาให้เหมาะสมหาที่ปรึกษาหรือเพื่อนเพื่อรับฟังหรือช่วยตัดสินใจในบางเรื่อง รวมทั้งยอมรับในความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เป็นต้น

วิธีการคลายเครียดทางด้านจิตวิทยาถือว่าความเครียดก็เป็นสิ่งที่ดี ช่วยให้เราเกิดการตื่นตัวอยู่เสมอ มีการป้องกันตัวเอง และปรับปรุงตัวเองอยู่ตลอดเวลา ถ้าเราไม่มีความเครียดเลยก็อาจจะไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี แต่ถ้าจะไม่ให้เกิดความเครียดคงจะเป็นไปไม่ได้ จึงควรแบ่งเวลา หาเวลาให้กับตัวเอง

สรุป

การออกกำลังกายที่เป็นทั้งกีฬาประกอบกับสันทนาการก็คือ การเต้นลีลาศ ซึ่งการเต้นลีลาศ ถือเป็น กีฬาและสันทนาการที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ เพราะนอกจากจะช่วยให้เราสามารถออกกำลังกายได้ทุกส่วนแล้ว จังหวะการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ก็จะช่วยในเรื่องของความจำ สมาธิ และการทรงตัว ที่สำคัญที่สุดคือ เพลงที่ใช้เต้นก็เป็นเหมือนดนตรีบำบัด หรือ Music Therapy ซึ่งเป็นการใช้เสียงดนตรีที่เป็นภาษาสากลมาช่วยบำบัดหรือฟื้นฟูสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจในเวลาเดียวกัน อีกทั้งการเต้นลีลาศยังช่วยให้ห่างไกลจากภาวะ

ซึมเศร้า ความเครียด ซึ่งเป็นโรคที่มักพบบ่อยในผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่มักจะรู้สึกว่าตัวเองไม่มีค่า ไร้ลูกหลานหรือคนมาสนใจ และการที่ผู้สูงอายุได้มาร่วมกิจกรรมแบบนี้ นอกจากการออกกำลังกายแล้ว ก็ยังได้มีโอกาสได้พบปะเพื่อนฝูงที่อยู่ในวัยเดียวกันอีกด้วย

การออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอด้วยการเดินลีลาศ จึงเป็นประโยชน์ทั้งทางด้าน ร่างกายและจิตใจ ในผู้สูงอายุที่มีความเสื่อมถอยทางด้านร่างกาย ซึ่งจะเป็นอีกหนึ่งทางเลือกของการออกกำลังกายที่เหมาะสม และมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเพิ่มการทรงตัวของร่างกายทั้งขณะอยู่กับที่ และเคลื่อนที่ อันจะทำให้ร่างกายอยู่ในสภาวะสมดุล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทรงตัวขณะอยู่กับที่ โดยการใช้การออกกำลังกายด้วยการเดินลีลาศ จึงมีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุ ที่มีปัญหาเรื่องความเครียด ซึ่งลีลาศสามารถนำไปเป็นแนวทางในการออกกำลังกายเพื่อพัฒนาสุขภาพทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจของผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดี

การออกกำลังกายด้วยการเดินลีลาศ สามารถพัฒนาการทรงตัวในขณะอยู่กับที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลีลาศจึงเป็นการออกกำลังกายอีกอย่างหนึ่งที่เหมาะสมสำหรับผู้เริ่มต้นออกกำลังกาย หรือผู้สูงอายุที่มีความเสี่ยงต่อการหกล้ม เนื่องจากการทรงตัวขณะอยู่กับที่ เป็นพื้นฐานของการทรงตัวขณะเคลื่อนที่ และการออกกำลังกายด้วยลีลาศช่วยผ่อนคลายความเครียดในผู้สูงอายุหรือการฟื้นฟูผู้ป่วยผู้สูงอายุได้อีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2564). ก้าวย่างของประเทศไทยสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์แบบ. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 11 ตุลาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://www.dmh.go.th/news>
- ชิระวุฒิ อัจฉริยชีวิน. (2563). ผลการออกกำลังกายด้วยการเดินลีลาศที่มีต่อความสมดุลของร่างกายและความเครียดในผู้สูงอายุ. *วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน*. 7 (2), 17-29.
- ธงชัย เจริญทรัพย์มณี. (2542). *ลีลาศ*. กรุงเทพมหานคร: สุริยวิยาสาน.
- นิธิพัฒน์ เมฆขจร. (2562). *การผ่อนคลายความเครียดสำหรับผู้สูงอายุ*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประทุม ฤกษ์กลาง. (2554). การจัดการความเครียดเดิมความสุขเพื่อประสิทธิผลในการทำงาน. *วารสารนักบริหาร*. 31 (2), 95-101.
- พรศิริ พฤกษ์ศรี. (2550). ผลของโปรแกรมการออกกำลังกายด้วยลีลาศต่อการทรงตัวของผู้สูงอายุที่มีความเสี่ยงต่อการหกล้ม. *วารสารสาธารณสุขศาสตร์*. 26 (4), 324-337.
- ยุทธนา อุดมพร. (2556). ผู้สูงอายุ ออกกำลังกายอย่างไรจึงเหมาะสม. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://www.rama.mahidol.ac.th/ramachannel/article>
- วิภาวรรณ ลีลาสำราญ และวุฒิชัย เพิ่มศิริวานิชย์. (2547). *การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพและในโรคต่าง ๆ*. หาดใหญ่ : ขานเมืองการพิมพ์.

สุพานี สฤกษ์วานิช. (2552). *พฤติกรรมองค์การสมัยใหม่ : แนวคิดและทฤษฎี*. ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Corbin and others. (2003). Physical Activity Promotion. A responsibility for Both K-12 Physical Education and Kinesiology. *JOPERD*. 79 (6), 47-51.

historical dance. (2016). ประวัติความเป็นมาและประเภทของการเต้นลีลาศ. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 11 ตุลาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://www.historicaldance.com/>

Selye, H. (1983). *Selye's guide to stress research*. New York: Van Northland Reinhold.

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน Student Support System

นัฏพันธ์ ดิศเจริญ

โรงเรียนวัดมาบข่า

Nuttapun Discharoen

Watmapkha School

E-mail: nuttapun1324@gmail.com

บทคัดย่อ

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นระบบที่จัดขึ้น เพื่อการพัฒนาให้นักเรียนให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวังไว้ โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนแล้วการป้องกันและการช่วยเหลือแก้ปัญหาต่าง ๆ ส่งผลกระทบต่อผู้คนในเชิงบวกแล้วในเชิงลบก็มีปรากฏเช่นกัน เป็นต้นว่า ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติด ปัญหาการแข่งขันในรูปแบบต่าง ๆ ปัญหาครอบครัว ซึ่งก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด มีการปรับตัวที่ไม่เหมาะสมหรืออื่น ๆ ที่เป็นผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายของทุกคนที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น ภาพความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนาให้นักเรียนให้เป็นไปตามที่มุ่งหวัง โดยการดำเนินงานด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากครูทุกคนโดยต้องมีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ มีหลักฐานการปฏิบัติงานที่มีเทคนิควิธีการหรือการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยเฉพาะนักเรียนกลุ่มเสี่ยง ที่ต้องใช้ความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม อันจะสร้างสังคมที่ดี น่ายุ่ปลุกฝังเยาวชนของชาติให้เป็นคนดีของสังคมที่ยั่งยืน

กระบวนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน กระบวนการ (7S) IT Model ประกอบด้วย
1. การวางแผนการดำเนินงาน (S1) 2. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล (S2) 3. การคัดกรองนักเรียน (S3)
4. การส่งเสริมนักเรียน (S4) 5. การป้องกันและแก้ไขปัญหา (S5) 6. การส่งต่อ (S6) 7. การสรุปผล (S7)

การบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 1. การวางแผน เป็นการวางระบบซึ่งเป็นองค์ประกอบแรกที่สำคัญที่สุด 2. การดำเนินงาน เป็นการปฏิบัติร่วมกันของทุกคนโดยใช้กระบวนการ 3. การตรวจสอบประเมินผล เป็นการประเมินตนเอง ร่วมกันประเมิน 4. การปรับปรุงพัฒนา เป็นการนำผลการประเมินมาแก้ไขพัฒนา

* วันที่รับบทความ: 19 กุมภาพันธ์ 2565; วันแก้ไขบทความ 6 มีนาคม 2565; วันตอบรับบทความ: 12 มีนาคม 2565

Received: February 19, 2022; Revised: March 6, 2022; Accepted: March 12, 2022

คำสำคัญ: ระบบดูแล; ช่วยเหลือนักเรียน

Abstracts

Student support system aimed for student development enhancing the quality in body, mind, intelligence, knowledge, capability, also moral and ethical, and promoting happiness in life as expected by society through educational process. Besides promoting student support, prevention and problem solving to make positive impact, negative effects are present such as economic problem, widespread drug substance, various competition, family problem. These can cause suffering, anxiety, stress, inappropriate adjustment and affect mental and physical wellbeing of all stakeholders. Therefore the success in achieving targeted student development through operation in student care requires cooperation from every teachers. Systematic work process are needed, it included performance result with some technique or tool for student support, especially for students in vulnerable group, direct and indirect cooperation is needed from teachers, students, parents, community, and society. This can lead to a good society for living, and the youth are great for sustainable society.

The 7S IT Model process for student support system consists of 1. Process planning (S1) Schedule Innovation Technology 2. Familiarizing with students (S2) Survey Innovation Technology 3. Student screening (S3) Section Innovation Technology 4. Student support (S4) Support Innovation Technology 5. Preventing and solving problem (S5) Save Innovation Technology 6. Referring (S6) Send Innovation Technology 7. Summarizing (S7) Summary Innovation Technology.

The management of student support system consists of 1. Plan is the most important beginning step for the system 2. Do is the collective action from every stakeholders in the process 3. Check is the self-evaluation and mutual evaluation 4. Act is the improvement from the evaluation result for development.

Keyword: Support System; Student Support

บทนำ

การพัฒนาให้นักเรียนให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวังไว้ โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนแล้วการป้องกันและการช่วยเหลือแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่ง เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ทั้งด้านการสื่อสาร เทคโนโลยีต่าง ๆ ซึ่งนอกจากส่งผลกระทบต่อผู้คนในเชิงบวกแล้วในเชิงลบก็มีปรากฏเช่นกัน เป็นต้นว่า ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติด ปัญหาการแข่งขันในรูปแบบต่าง ๆ ปัญหาครอบครัว ซึ่งก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด มีการปรับตัวที่ไม่เหมาะสมหรืออื่น ๆ ที่เป็นผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายของทุกคนที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น ภาพความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนาให้นักเรียนให้เป็นไปตามที่มุ่งหวังนั้น จึงต้องอาศัยความมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะครูทุกคนในโรงเรียน ซึ่งมีครูที่ปรึกษาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความรักและความเมตตาที่มีต่อศิษย์ และภาคภูมิใจในบทบาทที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เติบโต งดงาม เป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคมต่อไป แต่สภาพปัจจุบันการดูแลช่วยเหลือ

นักเรียนทำได้ค่อนข้างยากและมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น เนื่องจากความหลากหลายในแต่ละปัญหาที่เกิดขึ้น การดำเนินงานด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากครูทุกคนโดยต้องมีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ มีหลักฐานการปฏิบัติงานที่มีเทคนิควิธีการหรือการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยเฉพาะนักเรียนกลุ่มเสี่ยง หากครูทุกคนร่วมกันทำงานเป็นทีมอย่างมีระบบเช่นนี้แล้ว ความสำเร็จของงานย่อมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลดีกับทุกฝ่ายทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม (กรมสุขภาพจิต สำนักพัฒนาสุขภาพจิต 2546 : 54)

ประโยชน์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (กรมสุขภาพจิต, 2551 : 76) ได้กล่าวไว้ดังนี้ (1) นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึงและตรงตามสภาพปัญหา (2) สัมพันธภาพระหว่างครูนักเรียนเป็นไปด้วยดี และอบอุ่น (3) นักเรียนรู้จักตนเองและควบคุมตนเองได้ (4) นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข และ (5) นักเรียนมีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546 : 46) ได้กล่าวไว้ ดังนี้ (1) นักเรียนได้รับการดูแลและพัฒนาสุขภาพกายสุขภาพจิต และสภาพแวดล้อมทางสังคมอย่างทั่วถึง ได้รับป้องกันแก้ไขปัญหาด้านการเรียนรู้และความสามารถพิเศษ ได้รู้จักตนเอง สามารถปรับตัวมีทักษะทางสังคมและอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข มีทักษะชีวิตและมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อน ครู และผู้ปกครอง (2) ผู้ปกครอง ชุมชนตระหนักในการมีส่วนร่วมร่วมกับโรงเรียน เข้าใจถึงวิธีการอบรมสั่งสอนบุตรหลาน เป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุตรหลานและบุคคลในชุมชน มีสัมพันธภาพที่ดีกับบุตรหลานเป็นครอบครัวที่เข้มแข็ง (3) ครูตระหนักและเห็นความสำคัญในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีเจตคติที่ดีต่อผู้เรียน มีผลงานสอดคล้องกับมาตรฐานการประเมินคุณภาพการศึกษา มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู (4) ผู้บริหารรู้ศักยภาพของครูในการขับเคลื่อนให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ ได้ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน ใช้ในการกำหนดแนวทางในการพัฒนานักเรียน หลักสูตรและคุณภาพการจัดการศึกษามีรูปแบบกระบวนการพัฒนาและการพัฒนาเชิงระบบภายใต้การมีส่วนร่วม (5) โรงเรียนมีผลการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษา ได้รับการยอมรับการสนับสนุนและความร่วมมือจากชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้องมีการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้และเอื้ออาทร (6) หน่วยงานต้นสังกัดพัฒนานวัตกรรมในการพัฒนานักเรียน พัฒนาคณะความรู้เกี่ยวกับการทำงาน การนิเทศติดตามผล ประเมินผลและการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีระบบข้อมูลสารสนเทศทั้งข้อมูล ระดับบุคคลและระดับโรงเรียนเพื่อพัฒนางานต่อไป (7) ประเทศชาติมีประชากรที่มีคุณภาพดีมีปัญญาและมีความสุข มีการเชื่อมโยงข้อมูลของเยาวชนทุกระดับ ลดปัญหาที่ส่งผลต่อเด็กและเยาวชน ลดค่าใช้จ่ายของหน่วยงานต่าง ๆ ประชาชนมีคุณภาพเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงต้องอาศัยความรักและความเมตตาที่มีต่อศิษย์ และภาคภูมิใจในบทบาทที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เติบโต งอกงาม เป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคม อันจะเป็นการป้องกันปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติด ปัญหาการแข่งขันในรูปแบบต่าง ๆ

ปัญหาครอบครัว ซึ่งก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด มีการปรับตัวที่ไม่เหมาะสมเนื่องจากความหลากหลายในแต่ละปัญหาที่เกิดขึ้น การดำเนินงานด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากครูทุกคนโดยต้องมีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ มีหลักฐานการปฏิบัติงานที่มีเทคนิควิธีการหรือการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยเฉพาะนักเรียนกลุ่มเสี่ยง ที่ต้องใช้ความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม อันจะสร้างสังคมที่ดี นำอยู่ปลูกฝังเยาวชนของชาติให้เป็นคนดีของสังคมที่ยั่งยืน

ความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การดำเนินงานด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้น แต่เดิมเป็นการจัดบริการโดยงานแนะแนวและงานปกครองนักเรียน แต่ในสภาพปัจจุบันปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนมีความยุ่งยากซับซ้อนมากขึ้น เพราะเกิดจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยีต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วส่งผลต่อการปรับตัวของนักเรียน ดังนั้นการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยครูแนะแนวและครูฝ่ายปกครองไม่สามารถแก้ปัญหาได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ โรงเรียนหรือสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบมากขึ้น การแนะแนวยังหมายถึงกระบวนการช่วยเหลือให้แต่ละบุคคลเข้าใจตนเองและโลกเกี่ยวกับตนเองได้ดี (Good, 1973 : 54) สามารถตัดสินใจในการเลือกเรียนต่อ เลือกประกอบอาชีพ รู้จักปรับตัวและดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้ดีและมีคุณภาพ (ระวีวรรณ ชินะตระกูล, 2539 : 2) การดำเนินงานด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสหัสวรรษใหม่ในภาพรวมควรจะมีทิศทางในการดำเนินงานลักษณะที่มุ่งเน้นให้เด็กเป็นศูนย์กลางของระบบให้เด็กรู้จักตนเอง มีการควบคุมตนเอง ให้รู้จักพึ่งพาตนเองได้ และสามารถที่จะทำงานต่าง ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ต้องฝึกฝนเด็กให้มีความรู้ ทักษะ ประสิทธิภาพด้านการวางแผนการเรียนและการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม ส่วนบุคลากรที่ต้องให้การช่วยเหลือและพัฒนาหรือต้องให้คำปรึกษา คือ ครูทุกคนหรือการจัดกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันหากเป็นปัญหาพิเศษที่ต้องการปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านนั้นต้องขอความช่วยเหลือโดยตรง เช่น จิตแพทย์หรือนักจิตวิทยา เพื่อจัดให้มีการบำบัดรักษาที่ถูกต้อง

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จัดเป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอนเป็นระบบ พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือ ที่มีระบบการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานดังกล่าว และมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้อง หรือบุคลากรภายนอกรวมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมจากทางโรงเรียน การดูแลช่วยเหลือ การส่งเสริม การป้องกันและการแก้ไขปัญหา โดยมีวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และมีชีวิตที่ปราศจากสารเสพติดทุกชนิด (กระบวนการที่จะทำให้ผู้เรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเอง มีแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงตนเอง รวมทั้งให้ครูได้รู้จักผู้เรียนมากขึ้น สามารถส่งเสริมและป้องกันปัญหาของผู้เรียนไม่ว่าจะเป็นกลุ่มปกติและกลุ่มพิเศษ และระบบการดูแลช่วยเหลือ

นักเรียน ว่าเป็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือนักเรียน ให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ตามอัตภาพของตน เพื่อให้นักเรียนสามารถปรับตัวได้ดี นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์มากขึ้น นักเรียนรู้จักยอมรับและเข้าใจผู้อื่นมากขึ้นและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

การดูแลช่วยเหลือนักเรียน และระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ การส่งเสริมพัฒนา ป้องกันและแก้ไข ปัญหา เพื่อให้ นักเรียน ได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง คุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิต และรอดพ้นจากวิกฤติทั้งปวง ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอนชัดเจน พร้อมทั้งมีวิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐาน คุณภาพ และมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ โดยมีครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา อันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคน มีส่วนร่วม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547 : 43) กระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจนโดยครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานดังกล่าว และมีประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้อง หรือบุคคลภายนอก รวมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมจากทางโรงเรียน การดูแลช่วยเหลือ จึงหมายถึง การส่งเสริม การป้องกัน และการแก้ไขปัญหา โดยมีวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัยจากสารเสพติด และระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานที่มุ่งให้การคุ้มครอง ป้องกัน ดูแล แก้ไข ให้ความช่วยเหลือ และส่งเสริมพัฒนาศักยภาพนักเรียน อย่างมีแบบแผนและมีขั้นตอนที่ชัดเจน โดยครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานร่วมกับบุคลากรทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อให้ นักเรียน เป็น คนเก่ง คนดี มีความสุข มีสมรรถนะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีทักษะชีวิต มีภูมิคุ้มกันอย่างเหมาะสม เพียงพอต่อการดำรงชีวิตให้อยู่รอดปลอดภัยจากสภาวะวิกฤตต่างๆ ได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559 : 4)

จึงสรุปได้ว่าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้น หมายถึง กระบวนการส่งเสริมป้องกันช่วยเหลือและ แก้ไขปัญหาของนักเรียน อย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ มีการประสานงาน ประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูและผู้เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ด้วยวิธีการและเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ มี ขั้นตอนชัดเจน มีคุณภาพ มีคุณภาพ มีมาตรฐานและมีหลักฐานการทำงานสามารถตรวจสอบได้

จุดมุ่งหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

จุดมุ่งหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ว่าเป็นการพัฒนาให้นักเรียนให้เป็นบุคคลมีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความสามารถ รวมทั้งมีคุณธรรม จริยธรรมและมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวังโดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากจำดำเนินการด้วยการส่งเสริม สนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและช่วยเหลือแก้ไขปัญหาดัง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนา เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทั้งด้านการสื่อสาร เทคโนโลยีต่าง ๆ จะส่งผลกระทบต่อผู้คนในเชิงบวกแล้วในเชิงลบเช่นกัน เช่นปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติด ปัญหาการแข่งขันในหลายรูปแบบ ปัญหาทางครอบครัว ซึ่งก่อให้เกิดทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด มีการปรับตัวที่ไม่เหมาะสมหรืออื่น ๆ ที่เป็นผลเสียต่อทางสุขภาพจิตและสุขภาพกายของทุกคนที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น ภาพความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนาให้นักเรียนให้เป็นไปตามความมุ่งหวังนั้น จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคลากรและครูทุกคนในโรงเรียน ซึ่งครูที่ปรึกษาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อเป็นการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความเมตตาที่มีต่อศิษย์ รวมทั้งภาคภูมิใจใจบทบาทที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เติบโตเจริญงอกงามเป็นบุคคลที่มีคุณค่าต่อสังคม

จุดมุ่งหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนดังกล่าวนี้แนวทางการพัฒนาให้นักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ต้องเป็นการดำเนินงานโดยบุคลากรทุกฝ่ายและครูทุกคนในโรงเรียนเป็นผู้เกี่ยวข้อง ในการสนับสนุนนักเรียนช่วยป้องกันและช่วยเหลือแก้ไขปัญหาดังและส่งเสริมพัฒนาการนักเรียนทุกด้านทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม รวมทั้งส่งเสริมและแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียน ช่วยเหลือดูแลนักเรียนให้มองเห็นคุณค่าความสำคัญของตนเอง รู้และปฏิบัติตนได้อย่างชาญฉลาด ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมต่อไป รวมทั้งมีคุณธรรม จริยธรรมและมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษา ดังนั้นจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริม สนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาดัง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญประการที่หนึ่งของการพัฒนา

วัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การดำเนินงานด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นการบริการที่สำคัญอย่างหนึ่งที่โรงเรียนจะต้องจัดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการช่วยเหลือ การแก้ไขปัญหาดังของนักเรียน ให้มีความเจริญงอกงามและมีความรับผิดชอบต่อตนเอง โดยการนำวัตถุประสงค์ของหน่วยงานภาครัฐมาสรุปรวมกันไม่ว่าจะเป็น กรมสามัญศึกษา 2544, สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2547 และ กรมสุขภาพจิต 2546 ได้ให้วัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือเรียน ไว้ดังนี้

1. เพื่อให้การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน ได้ดำเนินการเป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ

2. เพื่อให้โรงเรียน ผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือชุมชน ได้มีการดำเนินงานร่วมกันโดยผ่านกระบวนการทำงานที่เป็นระบบอย่างชัดเจน พร้อมด้วยเอกสาร หลักฐานการปฏิบัติงาน สามารถตรวจสอบได้ หรือเพื่อรับการประเมินได้

3. เพื่อให้โรงเรียน ผู้ปกครอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือชุมชน มีการทำงานร่วมกัน โดยผ่านกระบวนการทำงานที่มีระบบ พร้อมด้วยเอกสารหลักฐานการปฏิบัติสามารถตรวจหรือรับการประเมิน

4. เพื่อให้โรงเรียนมีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยมีกระบวนการ วิธีการและเครื่องมือที่มีคุณภาพ และมีมาตรฐาน สามารถตรวจสอบได้

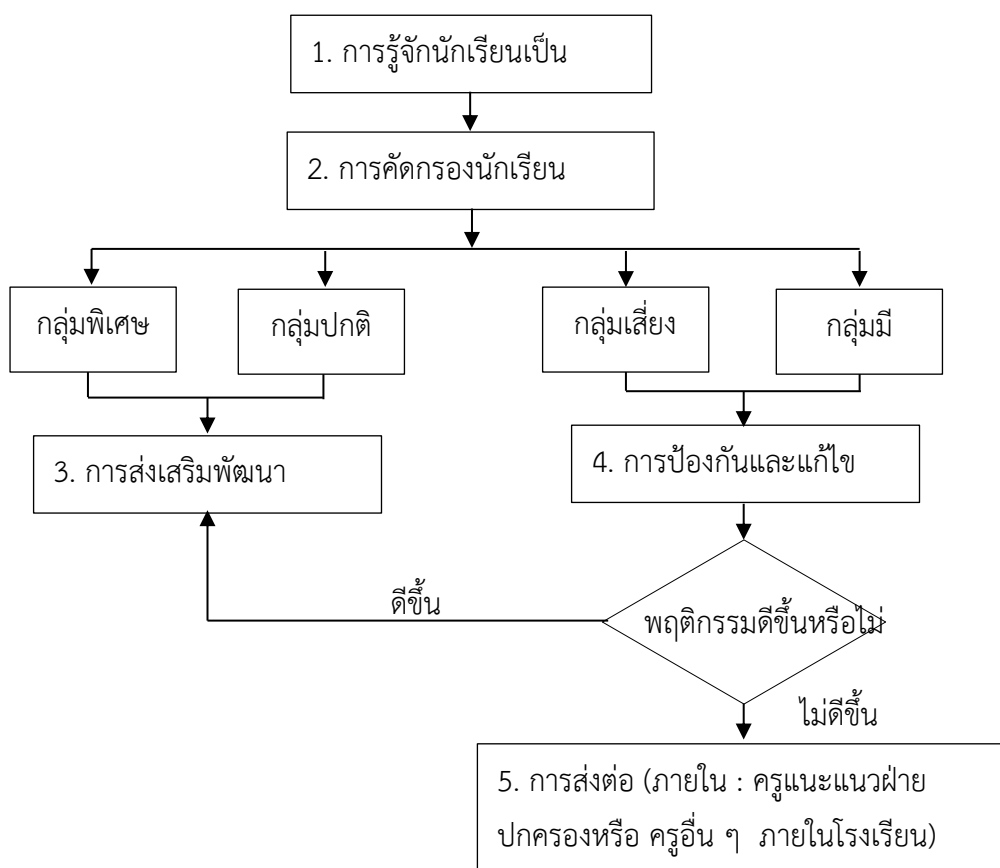
5. เพื่อส่งเสริมให้ครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษา บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรภายนอกมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

6. เพื่อให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาเต็มตามศักยภาพ เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

สรุปได้ว่าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ นักเรียนทุกคนในสถานศึกษา ได้รับการเอาใจใส่ดูแลช่วยเหลือ แนะนำให้คำปรึกษา และป้องกันแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบมีคุณภาพ จากครูและบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและสังคม

กระบวนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมนักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา และ 5) การส่งต่อ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559 : 4) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงกระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน มีภารกิจหลักที่เป็นหัวใจของการดำเนินงาน 5 กิจกรรม คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนา 4) การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข และ 5) การส่งต่อ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559 : 5)

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล นักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่ไม่เหมือนกันหล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านบวกและด้านลบ การรู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ครูมีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการส่งเสริมพัฒนาป้องกันแก้ไขและช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง ดังนั้น จึงมี

ความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องหาวิธีการรู้จักเด็กนักเรียนของตนให้มากที่สุด ซึ่งครูจะต้องใช้เวลาในการศึกษา นักเรียนจากหลาย ๆ สถานการณ์ และต้องศึกษาในทุกๆ ด้านที่เกี่ยวกับตัวเด็ก เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนให้มากที่สุด ซึ่งข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับตัวนักเรียนที่ครูควรรู้ ประกอบด้วย 1) ด้านความสามารถทางการเรียนความสามารถพิเศษ 2) ด้านสุขภาพร่างกาย จิตใจ และพฤติกรรม 3) ด้านครอบครัว เศรษฐกิจ การคุ้มครองสวัสดิภาพ 4) ด้านสารเสพติด 5) ด้านความปลอดภัย 6) พฤติกรรมทางเพศ และ 7) ด้านอื่น ๆ ที่ครูพบเพิ่มเติม ซึ่งมีความสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

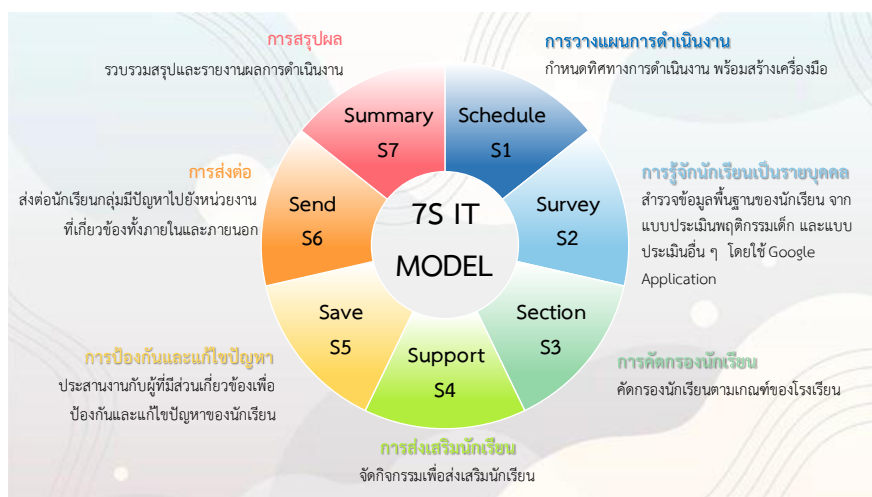
2. การคัดกรองนักเรียน เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล แล้วนำผลที่ได้มาจำแนกตามเกณฑ์การคัดกรองที่สถานศึกษาได้จัดทำขึ้น จัดกลุ่มเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา โดยสถานศึกษาควรมีการประชุมครู กำหนดเกณฑ์การคัดกรอง เพื่อจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกัน ให้เป็นที่ยอมรับของครูในสถานศึกษา และสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง รวมทั้งมีการกำหนดเกณฑ์ว่า ความรุนแรงหรือความถี่เท่าไรจึงจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา เมื่อครูได้จัดกลุ่มแล้วจะต้องสรุปการคัดกรองนักเรียนบันทึกลง ในแบบสรุปเพื่อดำเนินการในส่วนเกี่ยวข้อง

3. การส่งเสริมและพัฒนา เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพมีความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง มีปัญหากลับมามีพฤติกรรมดีขึ้นตามที่สถานศึกษาหรือชุมชนคาดหวัง สามารถปรับปรุงพฤติกรรมให้เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของสังคมให้ได้ ซึ่งวิธีการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนสามารถทำได้หลายวิธีการ แต่วิธีการที่สำคัญที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการมี 2 กิจกรรมหลัก คือ การจัดกิจกรรมโฮมรูม และการจัดประชุมผู้ปกครองนักเรียนเป็นรายชั้นเรียน

4. การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไขในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูควรให้ความสนใจใส่ใจกับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้ความสนใจใส่ใจอย่างใกล้ชิดเป็นพิเศษ และหาวิธีการช่วยเหลือ รวมทั้งการป้องกันและแก้ไขปัญห โดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม การป้องกันและแก้ไขปัญหให้กับนักเรียนมีวิธีการหลัก ดังนี้ 1) การให้การปรึกษาเบื้องต้น 2) การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญห และ 3) การติดตามดูแลช่วยเหลือ

5. การส่งต่อ ในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหของนักเรียนตามกระบวนการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนนั้น ในกรณีที่ปัญหายากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วไม่สามารถทำให้พฤติกรรมของเด็กนักเรียนดีขึ้น ควรส่งต่อให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเพื่อแก้ไขปัญหและในกรณีที่เด็กพิเศษ เด็กอัจฉริยะ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ รวมถึงเด็กด้อยโอกาส ควรส่งต่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อได้รับการส่งเสริมพัฒนาและช่วยเหลืออย่างถูกต้องอย่างรวดเร็ว การส่งต่อ มี 2 ลักษณะ 1) การส่งต่อภายใน เป็นการส่งที่ครูประจำชั้นไปยังครูแนะแนว หรือครูฝ่ายปกครอง ขึ้นอยู่กับสภาพปัญหาและความต้องการของนักเรียน 2) การส่งต่อภายนอก เป็นการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญ กรณีเกินความสามารถของบุคลากรในสถานศึกษา

หน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตผู้เรียน และแก้วิกฤตสังคม จึงนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 5 ด้าน คือ 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน 3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน 4) ด้านการป้องกันและการแก้ไขปัญหาผู้เรียน และ 5) ด้านการส่งต่อนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559 : 14) มาประยุกต์ใช้และพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนโดยได้นำ กระบวนการ PDCA มาเพิ่มเติมให้กับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในส่วนของการวางแผน (P) และการสรุปผลปรับปรุงพัฒนา(A) นอกจากนี้ยังได้นำ Innovation Technology (IT) มาประยุกต์ใช้กระบวนการดำเนินงานเพื่อลดความเสี่ยงและป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพนักเรียน ครูผู้ปกครอง จนกลายเป็นระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนวัดมาบข่าที่มีกระบวนการ 7 ด้าน ที่เรียกว่า กระบวนการ (7S) IT Model ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กระบวนการ (7S) IT Model

ที่มา: แบบรายงานการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดมาบข่า,
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561 : 14

กระบวนการ (7S) IT Model วิธีการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในรูปแบบ 7S Model โดยมีรายละเอียดในการดำเนินงาน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผนการดำเนินงาน (S1) Schedule Innovation Technology โรงเรียนได้ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปี แต่งตั้งคณะกรรมการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประชุมวางแผนกำหนดทิศทางการดำเนินงาน และมีการสร้างเครื่องมือเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินงาน ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) มีการทำงานกันแบบ Work from Home หรือ Remote

Working กันมากขึ้น จึงดำเนินงานประชุมวางแผนออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน Google Meet เพื่อการป้องกันตนเองจากโรคระบาด COVID-19 และใช้ Google Form ในการสร้างแบบสอบถามออนไลน์ ใช้สำหรับรวบรวมข้อมูลได้อย่างรวดเร็วโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย เช่น การทำแบบฟอร์มสำรวจความคิดเห็น การสำรวจความพึงพอใจ การลงทะเบียน เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล (S2) Survey Innovation Technology ทีมทำดำเนินการออกเยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อทำความรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลโดยการเยี่ยมบ้านแบบออนไลน์ และใช้เครื่องมือที่สร้างจาก Google Forms ในการคัดกรองนักเรียน

ขั้นตอนที่ 3 การคัดกรองนักเรียน (S3) Section Innovation Technology ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อคัดกรองนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มพิเศษ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา ตามเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดไว้โดยใช้เครื่องมือที่สร้างจาก Google Forms

ขั้นตอนที่ 4 การส่งเสริมนักเรียน (S4) Support Innovation Technology มีการจัดโครงการและกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะความสามารถของนักเรียนแต่ละกลุ่มอย่างเหมาะสมตามศักยภาพของผู้เรียน โดยสอดแทรกไปในกิจกรรมผ่านการเรียนรู้การสอนแบบออนไลน์ กลุ่มไลน์ (LINE Group) และกลุ่มเฟสบุ๊ก (Facebook Group) ของนักเรียน ผู้ปกครอง ครูประจำชั้น ครูประจำวิชา

ขั้นตอนที่ 5 การป้องกันและแก้ไขปัญหา (S5) Save Innovation Technology มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกเพื่อช่วยกันสอดส่องดูแลช่วยเหลือนักเรียน เช่น ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและหน่วยงานอื่น ๆ โดยใช้การประชุมออนไลน์ การสร้างกลุ่มไลน์ (LINE Group) และกลุ่มเฟสบุ๊ก (Facebook Group) เพื่อติดต่อสื่อสารกัน เพื่อการป้องกันตนเองจากโรคระบาด COVID-19

ขั้นตอนที่ 6 การส่งต่อ (S6) Send Innovation Technology มีกระบวนการส่งต่อภายในโดยครูประจำชั้นไปยังหัวหน้าสายชั้นและทีมประสานงานตามลำดับ โรงเรียนทำการส่งต่อภายนอกไปยังภาคีเครือข่ายในกรณีที่ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ เช่น สถานพยาบาล สถานีตำรวจ บ้านพักเด็ก และหน่วยงานอื่นๆ เป็นต้น โดยใช้การประชุมออนไลน์ การสร้างกลุ่มไลน์ (LINE Group) และกลุ่มเฟสบุ๊ก (Facebook Group) เพื่อติดต่อสื่อสารกัน เพื่อการป้องกันตนเองจากโรคระบาด COVID-19

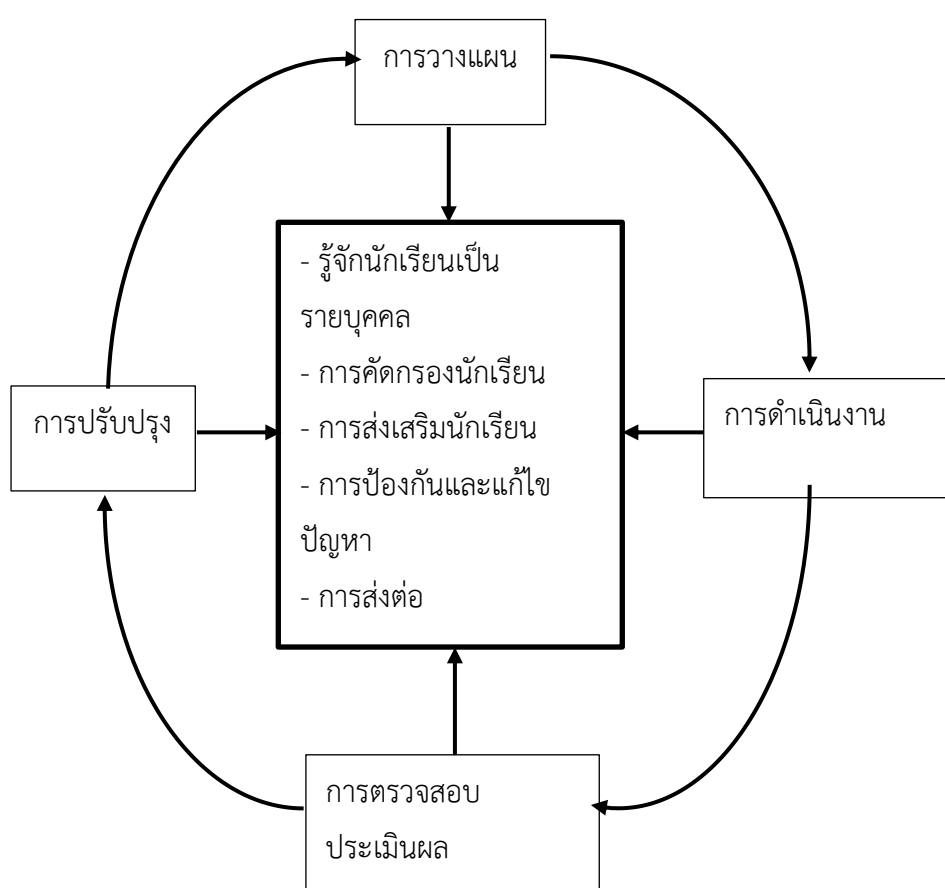
ขั้นตอนที่ 7 การสรุปผล (S7) Summary Innovation Technology เมื่อสิ้นปีการศึกษา มีการนำผลการดำเนินงานมารวบรวม สรุปผลเป็นภาพรวมของโรงเรียน มีการถอดบทเรียน นำผลที่ได้มาวิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางแก้ไขเพื่อดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในปีถัดไป โดยใช้การประชุมออนไลน์ เพื่อการป้องกันตนเองจากโรคระบาด COVID-19

งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องให้เป็นระบบ โรงเรียนในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตผู้เรียน และแก้วิกฤติสังคม จึงนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 5 ด้าน มาประยุกต์ใช้และพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนโดยได้นำ

กระบวนการ PDCA มาเพิ่มเติมให้กับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในส่วนของการวางแผน (P) และการสรุปผลปรับปรุงพัฒนา(A) และนอกจากนี้ยังได้นำ Innovation Technology (IT) มาประยุกต์ใช้กระบวนการดำเนินงานเพื่อลดความเสี่ยงและป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อนักเรียน ครู ผู้ปกครอง

การบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สามารถบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้วงจรเดมมิง (PDCA) เป็นการบริหารเชิงระบบ ประกอบด้วย 1) การวางแผน (Plan) 2) การดำเนินงาน (Do) 3) การตรวจสอบประเมินผล (Check) 4) การปรับปรุงพัฒนา (Act) ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 3 แสดงกระบวนการการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2546 : 125)

1. การวางแผน (Plan) เป็นการวางระบบซึ่งเป็นองค์ประกอบแรกที่สำคัญที่สุด จะต้องกำหนดขั้นตอนการทำงานที่เป็นกระบวนการ แต่ละขั้นตอนมีวิธีการปฏิบัติเป็นมาตรฐานและมีการบันทึกการทำงานที่เป็นปัจจุบัน ข้อมูลจากการบันทึกนี้จะนำไปสู่การตรวจสอบประเมินตนเองและให้ผู้อื่นตรวจสอบได้และเป็นสารสนเทศที่จะสะท้อนให้เห็นคุณภาพตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของระบบย่อยส่งผลถึงคุณภาพรวมของสถานศึกษาทั้งระบบ

2. การดำเนินงาน (Do) เป็นการปฏิบัติร่วมกันของทุกคนโดยใช้กระบวนการ วิธีการและการบันทึกบุคคลภายในองค์กรที่รับผิดชอบระบบย่อยต่าง ๆ จะต้องปฏิบัติและบันทึกอย่างต่อเนื่องและปัจจุบัน

3. การตรวจสอบประเมินผล (Check) เป็นการประเมินตนเอง ร่วมกันประเมิน หรือผลัดเปลี่ยนภายในระหว่างบุคคล ระหว่างทีมย่อยในสถานศึกษา

4. การปรับปรุงพัฒนา (Act) เป็นการนำผลการประเมินมาแก้ไขพัฒนา ซึ่งอาจจะแก้ไขพัฒนาในส่วนที่เป็นกระบวนการ วิธีการ ปัจจัยหรือการบันทึกให้ดีขึ้น จนระบบคุณภาพหรือวงจรคุณภาพเป็นวัฒนธรรมการทำงานขององค์กรอย่างยั่งยืน

สรุป

ความเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนการพัฒนาให้นักเรียนให้เป็นบุคคลมีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความสามารถ รวมทั้งมีคุณธรรม จริยธรรมและมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากจำดำเนินการด้วยการส่งเสริม สนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและช่วยเหลือแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนา เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทั้งด้านการสื่อสาร เทคโนโลยีต่าง ๆ จะส่งผลกระทบต่อผู้คนในเชิงบวกแล้วในเชิงลบเช่นกัน เช่นปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติด ปัญหาการแข่งขันในหลายรูปแบบ ปัญหาทางครอบครัว ซึ่งก่อให้เกิดทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด มีการปรับตัวที่ไม่เหมาะสมหรืออื่น ๆ ที่เป็นผลเสียต่อทางสุขภาพจิตและสุขภาพกายของทุกคนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน มีภารกิจหลักที่เป็นหัวใจของการดำเนินงาน กระบวนการ (7S) IT Model คือ 1) การวางแผนการดำเนินงาน 2) การจักนักเรียนเป็นรายบุคคล 3) การคัดกรองนักเรียน 4) การส่งเสริมและพัฒนา 5) การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข 6) การส่งต่อ และ 7) การสรุปผล กระบวนการส่งเสริมป้องกันช่วยเหลือและแก้ไขปัญหานักเรียน อย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ มีการประสานงาน ประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูและผู้เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ด้วยวิธีการและเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ มีขั้นตอนชัดเจน มีคุณภาพ มีคุณภาพ มีมาตรฐานและมีหลักฐานการดำเนินงานสามารถตรวจสอบได้ และยังคงอาศัยการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้วงจรเดมมิง (PDCA) เป็นการบริหารเชิงระบบ ประกอบด้วย 1) การวางแผน

(Plan) 2) การดำเนินงาน (Do) 3) การตรวจสอบประเมินผล (Check) 4) การปรับปรุงพัฒนา (Act) อันจะส่งผลให้กระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสัมฤทธิ์ยังประโยชน์สูงสุด ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 4 แสดงกระบวนการการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยกระบวนการ (7S) IT Model

ที่มา: แบบรายงานการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดมาบข้า,
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561 : 14

ความสำเร็จที่เกิดจากระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน การพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามที่มุ่งหวัง โดยการดำเนินงานด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากครูทุกคนโดยต้องมีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ มีหลักฐานการปฏิบัติงานที่มีเทคนิควิธีการหรือการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยเฉพาะนักเรียนกลุ่มเสี่ยง ที่ต้องใช้ความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม อันจะสร้างสังคมที่ดี น่ายุ่ปลูกฝังเยาวชนของชาติให้เป็นคนดีของสังคมที่ยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต สำนักพัฒนาสุขภาพจิต. (2546). *คู่มือการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ช่วงชั้น 3-4*. กรุงเทพมหานคร. กิจการโรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2551). *คู่มือครูระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ช่วงชั้นที่ 1 – ช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6)*. กรุงเทพมหานคร: กรมสุขภาพจิต.
- ระวีวรรณ ชินะตระกูล. (2539). *หลักการแนะแนว*. กรุงเทพมหานคร. ภาพพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2546). *การบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้วิกฤตสังคม*. กรุงเทพมหานคร. ชวนทิพย์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). *การพัฒนากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). *แบบรายงานการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดมาบข่า*. โรงเรียนวัดมาบข่า. 4-7
- Good, Carter V. (1973). *Dictionary of education*. New York. McGraw-Hill Book Co.

ชักพระทางน้ำ ณ คีรีวง : ปฐมเหตุและการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน
Chak Phra Thang Nam Festival (The Procession of Hauling the Buddha Image in the River) at Khiriwong: Primary Causes and Current Changes

เชษฐา มุหะหมัด และ เดโช แชน้ำแก้ว

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Chettha Muhamad and Daycho Khaenamkhaew
Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail : Chettha_muh@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง การลากเรือพระทางน้ำ : พัฒนาการ พิธีกรรม การคงอยู่ และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ เพื่อศึกษาปฐมเหตุและการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันของการชักเรือพระทางน้ำในชุมชนคีรีวง ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนคีรีวงเป็นชุมชนเก่าแก่และได้ชื่อว่าเป็นชุมชนอากาศดีที่สุดในประเทศไทย คนในชุมชนมีอาชีพหลัก คือ ทำสวนสมรม เป็นวิถีชีวิตแบบพื้นบ้านท่ามกลางทัศนียภาพแห่งธรรมชาติและสายน้ำที่สอดคล้องกับประเพณีการชักพระทางน้ำในชุมชนคีรีวง ตั้งแต่การจัดสร้างเรือพระ การจัดงานสมโภชเรือพระ และการจัดกิจกรรมห่อขนมต้ม ซึ่งทำกันหลังวันออกพรรษา ตรงกับวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ประเพณีชักเรือพระทางน้ำเป็นประเพณีที่มีมาแต่โบราณโดยอัญเชิญพระพุทธรูปมาประดิษฐานบนบุษบกหรือเรือพระที่เรียกว่า “พนมพระ” และแห่ไปตามลำน้ำในชุมชนคีรีวง เพื่อการอนุรักษ์ การถ่ายทอดภูมิปัญญา และการชักนำคนในชุมชนให้เห็นความสำคัญของประเพณีท้องถิ่น สรุปได้ว่า การชักเรือพระทางน้ำในชุมชนบ่งชี้ถึง 1) การประสานการรักษาและการดำรงอยู่ของประเพณี 2) การส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และ 3) การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจในชุมชนได้ ภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรม

คำสำคัญ: ชักเรือพระทางน้ำ; ชุมชนคีรีวง; ปฐมเหตุ; การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

Abstracts

This academic paper is part of the research on Towing a monk boat through the water: Development, rituals, persistence, and participation in conservation. This article's objective to study primary causes and current changes of chak phra thang nam festival (the procession of hauling the buddha image in the river) at khiriwong community. The results of the study found that: The Khiriwong Community is a historic community that is recognized as Thailand's best air community. Gardening is the primary employment of the inhabitants in the village. It is a traditional way of life surrounded by natural beauty, and the river, This is consistent with the Khiriwong community's ritual of the procession of hauling the buddha image in the river. Since

* วันที่รับบทความ: 6 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่แก้ไขบทความ 16 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 19 กุมภาพันธ์ 2565

Received: February 6, 2022; Revised: February 16, 2022; Accepted: February 19, 2022

the construction of the monk boat, the ceremony of the royal boat ceremony and activities to wrap up boiled snacks This is done after Buddhist Lent Day, which falls on the first day of the waning moon of the 11th lunar month, or a monk boat called "Phanom Phra" is paraded along the river in the Khiriwong community for conservation, wisdom transmission, and inducing people in the community to see the importance of local traditions. In conclusion in 1) To coordinate the preservation and existence of the tradition 2) It can become a source of tourism in the community, and 3) To add value to the community economy within the social and cultural context.

Keywords: : The Procession of Hauling the Buddha Image in the River; Khiriwong Community; The Primary, Current Changes

บทนำ

ชุมชนคีรีวงเป็นชุมชนเก่าแก่ที่คนในชุมชนอพยพไปอาศัยอยู่เชิงเขาหลวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช อันเป็นเส้นทางเดินขึ้นสู่ยอดเขาหลวง ชาวบ้านมีวิถีชีวิตที่สงบสังคมแบบเครือญาติ อาชีพหลักคือ การทำสวนผลไม้ผสมผสาน เรียกว่า "สวนสมรม" ซึ่งชุมชนเป็นต้นแบบในการจัดการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศท่ามกลางธรรมชาติของขุนเขาและสายน้ำและเต็มไปด้วยกิจกรรมน่าสนใจที่เปิดโลกแห่งการเรียนรู้ใหม่ ๆ รวมถึงการทำสวนแบบผสมผสานที่ปลูกพันธุ์ไม้หลากหลายชนิดอยู่ภายในสวนเดียวกัน เช่น สะตอ มังคุด ทุเรียน หมากรุก พืช ฯลฯ ได้เรียนรู้กลุ่มผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ของคนในชุมชนที่แบ่งกลุ่มกันตามความสนใจในการผลิตสินค้าเพื่อการท่องเที่ยว เช่น กลุ่มทำผ้าผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มทำสบู่สมุนไพรเปลือกมังคุด เป็นต้น ชุมชนบ้านคีรีวงมีผลิตภัณฑ์ที่ชาวบ้านผลิตและแปรรูปกันเอง เช่น ทุเรียนกวน ทุเรียนทอด เป็นต้น เนื่องจากชุมชนบ้านคีรีวงรายล้อมไปด้วยภูเขาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาหลวง ซึ่งเป็นภูเขาที่สูงที่สุดในภาคใต้และยังคงความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ และยังเป็นป่าต้นน้ำของลำธารอีกหลายสาย ซึ่งหนึ่งในนั้นคือ "คลองท่าดี" เป็นคลองสายหลักที่ได้ไหลผ่านชุมชนคีรีวง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.), 2565 : ออนไลน์)

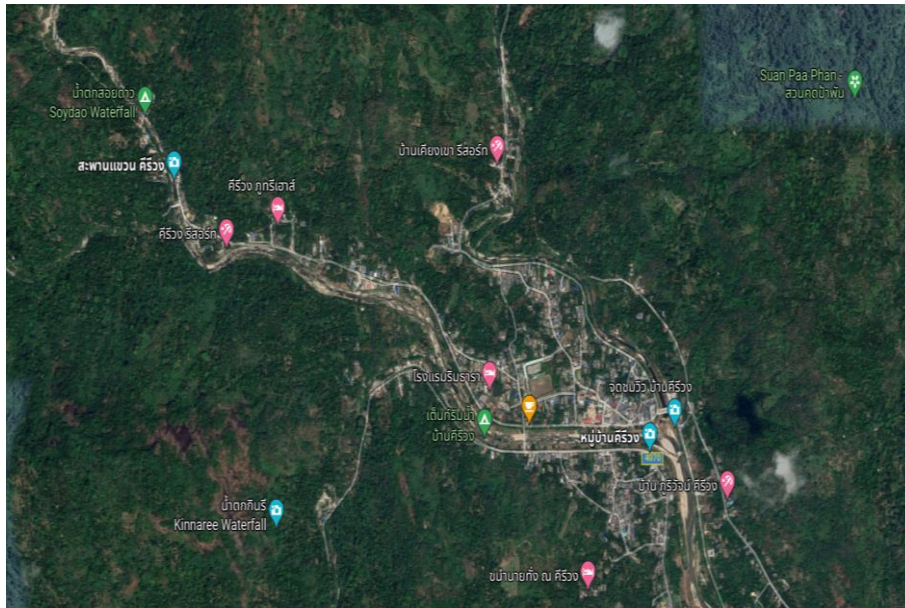
“การชักเรือพระทางน้ำ” ทำให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชนคีรีวงที่สอดคล้องกับสายน้ำกลายเป็นประเพณีที่ทำกันทุกปีอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่รุ่นเก่าไปจนถึงรุ่นใหม่ในชุมชนคีรีวง (Churot, S. et al., 2001 : 54) เพื่อการอนุรักษ์ประเพณีชักเรือพระทางน้ำ ซึ่งหาดูหาชมได้ยาก ขณะที่บทบาทของชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีและเชื่อมโยงระหว่างประเพณีการชักเรือพระของชาวใต้ที่สอดคล้องในลักษณะปฏิทินสากลทางพุทธศาสนา เนื่องจากในห้วงเวลาเดียวกัน ในภูมิภาคอื่น ๆ หรือประเทศอื่น ๆ ก็ใกล้เคียงกัน เพียงแต่มีลักษณะและชื่อเรียกไปอีกแบบหนึ่ง ความน่าสนใจของประเพณีชักเรือพระของปักษ์ใต้จึงอยู่ที่กระบวนการกลายเป็นท้องถิ่น หรือการทำให้สิ่งภายนอกได้กลายมาเป็นสิ่งที่มีลักษณะเฉพาะหรือสีสันท้องถิ่น สัมพันธ์กับทั้งลักษณะทางภูมิศาสตร์ สภาพดินฟ้าอากาศ และวัฒนธรรมเฉพาะถิ่น จะได้เห็นว่าในวิถีชุมชนแบบดั้งเดิมของชุมชนคีรี คือ ชักเรือพระทางน้ำ ที่สัมพันธ์กับวิถีท้องถิ่น และภูมิศาสตร์ชุมชน (พระครูนิเทศธรรมารักษ์, 2561 : 71-82)

การชักเรือพระทางน้ำเป็นประเพณีสำคัญในชุมชน แต่ประสบปัญหาสำคัญคือ หากไม่มีการสืบทอดก็อาจจะสูญหายไปตามกาลเวลา จึงเป็นที่มาของความสนใจที่มุ่งเน้นให้เห็นถึงการถ่ายทอดภูมิความรู้เกี่ยวกับประเพณีชักเรือพระทางน้ำตามแบบแผนต่าง ๆ เนื่องจากผู้เขียนเห็นว่า เป็นที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาและคนในชุมชนศิรีวงเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่การเตรียมความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมจนเสร็จสิ้นกิจกรรม (ธนสันต์ ปานแก้ว และรงค์ บุญสวยขวัญ, 2558 : 114-123) ทำให้เห็นถึงกิจกรรมชักเรือพระทางน้ำในชุมชนศิรีวงที่สามารถประสานความสัมพันธ์ของชุมชนได้ ดังงานวิจัยของวิจิตรา อุดมมะณี และคณะ (2555 : 50-64) พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน เริ่มตั้งแต่ชุมชนเข้ามาร่วมวางแผน แสดงความคิดเห็น การแบ่งงานกันทำด้วยจิตอาสา เป็นการรักษารูปแบบของประเพณีอันดีงามที่เน้นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ตลอดจนการอนุรักษ์ สืบทอดภูมิปัญญานี้ให้คงอยู่กับชุมชน และงานวิจัยของกานต์พิชชา อุดมมงคลกิจ และภาณุพงศ์ อุดมศิลป์ (2564 : 107-129) พบว่า การสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ทั้งระดับครอบครัวสายตระกูลและระดับชุมชน เพื่อให้เกิด ความรักสามัคคีด้วยความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตน พร้อมทั้งเป็นทุนวัฒนธรรมในการท่องเที่ยวที่สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน

ดังนั้นจึงมีความสนใจในการศึกษาเรื่อง “ชักพระทางน้ำ ณ ศิรีวง : ปฐมเหตุและการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน” เพื่อบอกเล่าวิถีชีวิตของชุมชนและกลายเป็นงานวิจัยตั้งต้นที่ศึกษาเกี่ยวกับการชักเรือพระทางน้ำและรักษารูปแบบของประเพณีอันดีงามเพื่อการรักษาและการดำรงอยู่ของชุมชนเอาไว้ภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ต่อไป

ชุมชนศิรีวง : หมู่บ้านที่ได้ชื่อว่าอากาศดีที่สุดในประเทศไทย

ชุมชนศิรีวง หมู่บ้านที่ได้ชื่อว่าอากาศดีที่สุดในประเทศไทย (มิวเซียมไทยแลนด์, 2565 : ออนไลน์) ชุมชนศิรีวง เป็นชุมชนเก่าแก่ในตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ชาวบ้านมีวิถีชีวิตที่สงบสุขในสังคมเหมือนเครือญาติ อาชีพหลักคือ ทำสวนผลไม้แบบผสมผสาน หรือปลูกพืชหลายชนิดภายในสวนเดียวกัน ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการผลิตผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ของคนในชุมชน เช่น กลุ่มผ้ามัดย้อมธรรมชาติ กลุ่มทำสบู่สมุนไพรเปลือกมังคุด เป็นต้น ชุมชนศิรีวงมีสินค้าที่ชาวบ้านผลิตและแปรรูปเอง เช่น ทุเรียนทอด (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.), 2565 : ออนไลน์) ชุมชนศิรีวงเป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตของชาวสวนที่กลมกลืนกับธรรมชาติ และได้พัฒนาบริการท่องเที่ยวให้เป็นธุรกิจใหม่ของชุมชน ประกอบด้วย การเดินป่า การจัดที่พักแบบโฮมสเตย์ โดยการจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นองค์กรของชุมชนศิรีวงจัดแบ่งหน้าที่ไปยังกลุ่มต่าง ๆ ให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างทั่วถึง ได้สัมผัสกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน พร้อมกับการกินอยู่แบบพื้นบ้านท่ามกลางทัศนียภาพแห่งธรรมชาติ เพราะชุมชนศิรีวงตั้งอยู่ท่ามกลางเทือกเขา ป่าไม้และสายน้ำ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2560 : ออนไลน์)

ภาพที่ 1 แผนที่ทางอากาศชุมชนคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช
(ที่มา : Google Earth, 2022 : online)

ในขณะที่สิ่งที่น่าสนใจที่ทำในชุมชนคีรีวง คือ ที่พักแบบโฮมสเตย์ท่ามกลางภูเขาและป่าไม้ ปั่นจักรยาน และสูดอากาศบริสุทธิ์ สามารถเช่าจักรยานได้ที่ร้านเช่าจักรยานตามจุดต่าง ๆ รอบชุมชน ชิมอาหารพื้นเมือง หากมาในฤดูผลไม้จะได้เพลิดเพลินกับผลไม้มีนานาชนิด หรือผลิตภัณฑ์ของชุมชนคีรีวง เช่น ทุเรียน มังคุด เงาะ หรือลองกอง รวมทั้งกลุ่มมัตย้อมธรรมชาติ จักสาน สมุนไพร กลุ่มแปรรูปน้ำผลไม้ กลุ่มไวน์ และทุเรียน ในรูปแบบของสินค้าโอท็อป และจุดท่องเที่ยวมากมาย (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2560 : ออนไลน์) ดังนั้นจุดเด่นของชุมชนคีรีวง คือ ทิวทัศน์ธรรมชาติที่สวยงาม ความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติแบบโฮมสเตย์ อาหารพื้นเมือง และหากมาในฤดูผลไม้จะได้ชิมผลไม้หลายชนิด อีกกิจกรรมที่น่าสนใจ คือ การปั่นจักรยานชมวิถีชีวิต ชมทิวทัศน์ และสูดอากาศบริสุทธิ์ (มิวเซียมไทยแลนด์, 2565 : ออนไลน์)

ภาพที่ 2 ทศนียภาพที่สวยงามและความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ

การเดินทางไปบ้านคีรีวงจากอำเภอเมือง ตามทางหลวงหมายเลข 4016 จากนั้นเลี้ยวซ้ายเข้าทางหลวงหมายเลข 4015 บริเวณ กิโลเมตรที่ 9 เลี้ยวขวาเข้าหมู่บ้านคีรีวง เข้าไป 9 กิโลเมตร หรือขึ้นรถสองแถวจากตลาดยาว ในอำเภอเมือง มีรถออก ตั้งแต่เวลา 07.00-16.00 น. (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2560 : ออนไลน์)

ภาพที่ 3-4 ถนนเข้าหมู่บ้านคีรีวง และรถสองแถวเข้าหมู่บ้านคีรีวง

ปฐมเหตุ : การชักเรือพระทางน้ำในชุมชนคีรีวง

ชุมชนคีรีวงล้อมรอบด้วยทิวเขาของเทือกเขาที่สูงที่สุดในภาคใต้ และยังมีป่าต้นน้ำอยู่มากมายตามลำน้ำหลักและลำคลองที่ไหลผ่าน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.), 2565 : ออนไลน์) ทั้งนี้มีประเพณีชักเรือพระหรือลากพระ ซึ่งเป็นประเพณีของชาวใต้ที่ดำเนินการหนึ่งวันหลังสิ้นสุดวันออกพรรษา ซึ่งเป็นวันแรมเดือน 11 ขึ้นตามปฏิทินจันทรคติ โดยนำพระพุทธรูปวางบนเรือพระ และแห่ไปตามริมแม่น้ำ ประเพณีชักเรือพระเป็นประเพณีโบราณที่ผู้คนรวมตัวกันเพื่อทำบุญ ทำให้เกิดความสัมพันธ์และร่วมทำบุญ ถือเป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่ คนในชุมชนจะช่วยกันเตรียมเรือพระในหลายๆ ด้านด้วยกัน ได้แก่ การสร้างเรือพนมพระ ฉลองเรือพนมพระ จัดกิจกรรมห่อขนมต้ม ทำให้ได้รู้จักองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับประเพณีการชักเรือพระเพื่อส่งต่อให้คนรุ่นหลัง (ภาพิมล สีส้ม และเสรี พิจิตรศิริ, 2554 : 57-75)

ภาพที่ 5 เรือพนมพระ
(ที่มา : หาดใหญ่โฟกัส, 2560 : ออนไลน์)

กิจกรรมหนึ่งเดียวในโลก : เรือพระทางน้ำในชุมชนคีรีวง

ชุมชนคีรีวงมีประเพณีการลากเรือจากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ เพื่อรักษาประเพณีทางน้ำชักเรือพระ ซึ่งหาชมได้ยากในปัจจุบัน ภายใต้บทบาทของชุมชนในการรักษาประเพณีน้ำชักเรือพระ นักวิชาการและปราชญ์ของชุมชนได้ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับประเพณีน้ำชักเรือพระ และชักจูงให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของประเพณีท้องถิ่น และให้ทุกภาคส่วนได้ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่การเตรียมการเข้าร่วมกิจกรรมจนเสร็จสิ้นกิจกรรม “การชักเรือพระทางน้ำ” เป็นลักษณะสำคัญของการประสาน การรักษาและการดำรงอยู่ของ

ชุมชนภายในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น (ธนสันต์ ปานแก้ว และรงค์ บุญสวยขวัญ, 2558 : 114-123) ทำให้ชาวพุทธจำนวนมากจากทั่วประเทศมาเข้าร่วมประเพณีชักเรือพระทางน้ำ เนื่องในวันเข้าพรรษา ซึ่งเป็นประเพณีโบราณที่สืบสานมาช้านานและสืบเนื่องมาหลายสิบปี โดยชาวบ้านในพื้นที่ร่วมกันอนุรักษ์ไว้เป็นวิถีชีวิตของชุมชน “หนึ่งเดียวในโลก” โดยจะนำพระพุทธรูปโบราณของวัดประดิษฐานอยู่บนเรือพระให้ชาวบ้านได้สักการะบูชาในช่วงเทศกาลดังกล่าว (ผู้จัดการออนไลน์, 2563 : ออนไลน์) ซึ่งเปรียบได้กับความเชื่อในสังคมไทยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและก่อให้เกิดพลังบวกทางจิตใจที่เชื่อมโยงกับความเชื่อทางศาสนากับการดำรงชีวิตในชุมชน (ธงรัฐ คงฤทธิ์ และเจษฎา นกน้อย, 2564 : 78-87)

ภาพที่ 6 การชักเรือพระทางน้ำ
(ที่มา : ผู้จัดการออนไลน์, 2563 : ออนไลน์)

การชักเรือพระทางน้ำ: การคงอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

การอนุรักษ์การชักเรือพระทางน้ำสามารถทำได้หลายวิธี เพื่อถ่ายทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาให้สนใจในการอนุรักษ์ ส่งเสริมและปลูกฝังให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ (Mungsainun,A, 2011 : online) ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีกระบวนการถ่ายทอดความรู้จากพ่อแม่สู่ลูก การถ่ายทอดระหว่างเครือญาติ และการถ่ายทอดความรู้ในสถานศึกษาสู่ประชาชนทั่วไป ตระหนักถึงความสำคัญและอนุรักษ์ ตลอดจนสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น (กันยรัตน์ สอนคง, อนุชัย รามวงษ์กูร และนลินรัตน์ รักกุล, 2557 : 95-114) การชักเรือพระทางน้ำต้องมีการดำเนินการทุกปีเพื่อสร้างความรู้สึกรักผูกพัน นอกจากนี้ยังสามารถเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยส่งเสริมการผลิตสินค้าท้องถิ่นเพื่อจำหน่ายเป็นของที่ระลึก และให้บริการด้านการท่องเที่ยวสร้าง

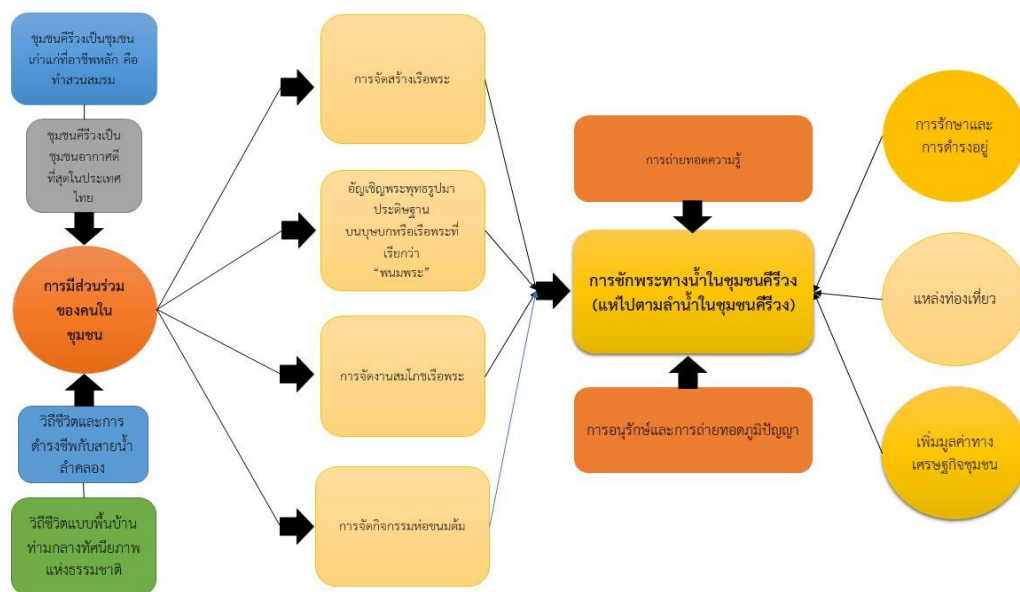
เศรษฐกิจชุมชน (ภาพิมล สีไหม และเสรี พิจิตรศิริ, 2554 : 57-75) ถือเป็นการส่งเสริมเอกลักษณ์ของวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และความรู้ในประเพณีทางพระพุทธศาสนาที่สืบทอดมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน และยังมีกิจกรรม เพิ่มเติมให้สนุก น่าสนใจ และความงดงามของศิลปวัฒนธรรมควบคู่ไปกับวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น และสร้างความสามัคคีเข้าไปสอดแทรกภูมิปัญญาท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพ สร้างความสำเร็จอย่างสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนต่อไป (พระครูผาสุกวิหการธรรม ผาสุกโก (ธานุมัตย์), พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา และพระครูสุธีคัมภีรญาณ, 2564 : 308-323)

ภาพที่ 7 การชักเรือพระทางน้ำในปัจจุบัน
(ที่มา : หาดใหญ่โฟกัส, 2560 : ออนไลน์)

สรุป

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ทำให้ทราบปฐมเหตุและการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันของการชักเรือพระทางน้ำในชุมชนคีรีวง เป็นองค์ความรู้ได้ ดังนี้

ภาพที่ 8 องค์ความรู้เกี่ยวกับปฐมเหตุและการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน
ของการชักเรือพระทางน้ำในชุมชนคีรีวง

จากภาพที่ 8 องค์ความรู้เกี่ยวกับปฐมเหตุและการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันของการชักเรือพระทางน้ำในชุมชนคีรีวง พบว่า ชุมชนคีรีวงเป็นชุมชนเก่าแก่และได้ชื่อว่าเป็นชุมชนที่อากาศที่ดีที่สุดในประเทศไทย คนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก คือ สวนผลไม้ และมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมอยู่ท่ามกลางทิวทัศน์ธรรมชาติและลำธารที่สอดคล้องกับประเพณีชักเรือพระทางน้ำ เป็นประเพณีที่มีมาแต่โบราณเพื่อสร้างเรือพนมพระ ฉลองเรือพนมพระ และกิจกรรมห่อขนมต้ม ซึ่งจะทำกันหลังวันออกพรรษา ตรงกับวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 โดยนำพระพุทธรูปไปประดิษฐานบนบุษบก หรือเรือพระที่เรียกว่า "พนมพระ" และแห่ไปตามแม่น้ำในชุมชนคีรีวงเพื่อการอนุรักษ์ ถ่ายทอดภูมิปัญญา ความรู้ และสร้างการมีส่วนร่วมให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของประเพณีท้องถิ่น การดำรงอยู่ ภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งการท่องเที่ยวของชุมชนและสามารถเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนได้

เอกสารอ้างอิง

- กันยรัตน์ สอนคง, อนุชัย งามวรางกูร และ นลินรัตน์ รักกุล. (2557). กระบวนการถ่ายทอดความรู้หัตถกรรม
ท้องถิ่น: กรณีศึกษาการทำตะกร้าหวายลายพิกุล หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านกระทุ่ม อำเภอสโน จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา. *วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ*. 21 (2), 95-114.
- กานต์พิชชา อุดมมงคลกิจ และ ภาณุพงศ์ อุดมศิลป์. (2564). ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ: บทบาทต่อ
ชุมชนมอญลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร. *วารสารภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม*. 10 (1), 107-129.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.). (2565). ชุมชนบ้านคีรีวง. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2565.
แหล่งที่มา: <https://thai.tourismthailand.org/Attraction/ชุมชนบ้านคีรีวง>.
- งรัฐ คณฤทธิ์ และ เจษฎา นกน้อย. (2564). ความเชื่อโชคลางในสังคมไทยและความสำเร็จในการประกอบ
ธุรกิจ SMEs ของผู้ประกอบการในจังหวัดสงขลา. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครศรีธรรมราช*. 13 (3), 78-87.
- ธนสันต์ ปานแก้ว และ รงค์ บุญสวยขวัญ. (2558). ประเพณีชักพระทางทะเล อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์
ธานี. *วารสารสหวิทยาการวิจัย : ฉบับบัณฑิตศึกษา*. 4 (3), 114-123.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2563). ตื่นตาตื่นใจ! ชาวบ้านร่วมสืบสานประเพณีโบราณ “ชักพระทางน้ำ” หนึ่งเดียวในโลก.
ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2565. แหล่งที่มา: <https://mgronline.com/south/detail/9630000101154>.
- พระครูนิเทศธรรมมาภรณ์. (2561). ประเพณีการชักพระของชาวปักษ์ใต้. *วารสารรัฐสมัยแล*. 39 (2), 71-82.
- พระครูผาสุกวิหาธรรม ผาสุกโก (ฐานุมาตย์), พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา และพระครูสุธีคัมภีร์ญาณ.
(2564). การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นการประดิษฐ์เทียนพรรษาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ในจังหวัด
อุบลราชธานี. *Journal of Modern Learning Development*. 6 (6), 308-323.
- ภาพิมล สีไหม และเสรี พิจิตรศิริ. (2554). การส่งเสริมประเพณีชักพระของเทศบาลตำบลวัดประดู่. *วารสาร
การบริหารท้องถิ่น*. 4 (4), 57-75.
- มิวเซียมไทยแลนด์. (2565). คีรีวงสายน้ำขุนเขา คีรีวงดินแดนแห่งขุนเขาและสายน้ำ. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 1
กุมภาพันธ์ 2022. แหล่งที่มา: <https://www.museumthailand.com/th/1490/storytelling/คีรีวงสายน้ำขุนเขา/>.
- วิจิตรา อุดมมณีนัย และคณะ. (2555). กระบวนการมีส่วนร่วมในการสืบทอดภูมิปัญญาชาวบ้านแห่เรือพระ
ชุมชนบ้านเขาแก้ว จังหวัดสงขลา. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*. 4 (2), 50-64.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช. (2560). หมู่บ้านคีรีวง นครศรีธรรมราช. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 1
กุมภาพันธ์ 2022. แหล่งที่มา: https://www.m-culture.go.th/nakhonsrithammarat/ewt_news.php?nid=123&filename=index

หาดใหญ่โฟกัส. (2560). ชักพระในน้ำ ณ ลานสกา. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2565. แหล่งที่มา:
<https://www.hatyaifocus.com/บทความ/505>.

Churot, S. et al. (2001). *The project of the North Boat Project: Way of Life of the Kiriwong Community from the words of people in the community*. Bangkok: The Thailand Research Fund.

Google Earth. (2022). Khiriwong Community. Online. Retrieved 1 February 2022, from <https://www.google.com/maps/@8.4366217,99.7799849,2981m/data=!3m1!1e3>.

Mungsainun, A. (2011). Participation in the conservation of Thai culture and wisdom. Online. Retrieved 1 February 2022, from <http://xxxzy111.blogspot.com/p/3.html>.

การเพิ่มมูลค่าภูมิปัญญาผ้าทอท้องถิ่นสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ Value Addition of Local Woven Wisdoms toward Creative Tourism

สุภาพร วิชัยดิษฐ์¹,

ศกลวรรณ คงมานนท์² และ พุทธิรัตน์ บัวตะมะ³

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง¹, มหาวิทยาลัยปทุมธานี^{2,3}

Supaporn Wichaidit¹,

Sakolwan Kongmanon² and Puttarat Buatama³

King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang, Thailand¹,

Pathumthani University, Thailand^{2,3}

Corresponding Author, E-mail : wongjun.p@ptu.ac.th

บทคัดย่อ

ภูมิปัญญาผ้าทอท้องถิ่นเป็นสิ่งที่แสดงถึงเอกลักษณ์และคุณค่าต่อสังคม เป็นองค์ความรู้ที่สามารถนำไปพัฒนาท้องถิ่น หากแต่ในปัจจุบันชนรุ่นหลังละเลยภูมิปัญญาที่บรรพชนสรรค์สร้างไว้หันไปประกอบอาชีพอื่นที่มีรายได้แน่นอนกว่า จึงทำให้ภูมิปัญญาผ้าทอท้องถิ่นค่อยๆ สูญหายไป บทความนี้มีจุดมุ่งหมายในการเสนอแนวคิดของการเพิ่มมูลค่าแก่ภูมิปัญญาผ้าทอท้องถิ่นโดยใช้การท่องเที่ยวซึ่งถือเป็นอุตสาหกรรมที่มีรายได้เข้าสู่ประเทศอย่างมหาศาลมาเป็นเครื่องมือ ผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จริงที่เรียกว่า “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์” ทำให้คนในชุมชนหันมาให้ความสำคัญตระหนักและหวงแหนทรัพยากรทางวัฒนธรรมอันมีค่านี้ไว้ เพื่อสร้างความสมดุลทั้งทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจอย่างยั่งยืนแก่ชุมชนต่อไป

คำสำคัญ: ภูมิปัญญาผ้าทอท้องถิ่น; การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์; การเพิ่มมูลค่าภูมิปัญญา

Abstracts

Local woven wisdom is the one that represents the uniqueness and value to society. It is the knowledge that can contribute to local development. Nowadays new generations ignore the wisdom that was built by their ancestors and turn to another career which can gain more income. As a result, local woven wisdom gradually lost. This article aims to present the concept of using tourism industry, which is a huge income to the country as a tool to create local woven wisdom's value adding by participation in the activities with a real experience, that called “Creative Tourism”. It can help local people to aware and preserve these precious cultural resources in order to balance the social, cultural, economic into sustainable communities.

* วันที่รับบทความ: 4 มีนาคม 2565; วันที่แก้ไขบทความ 16 มีนาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 22 มีนาคม 2565

Received: March 4, 2022; Revised: March 16, 2022; Accepted: March 22, 2022

Keywords: Local Woven Wisdom; Creative Tourism; Value Addition of Wisdom

บทนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นสิ่งที่แสดงถึงเอกลักษณ์ วิถีชีวิต พัฒนาการ ที่สั่งสมกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่น ผ้าทอเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นหนึ่งที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตและเอกลักษณ์อันทรงคุณค่าของแต่ละชุมชนผ่านการถักทอและลวดลายต่างๆ มีความสัมพันธ์กับสังคม เศรษฐกิจ รวมถึงมีบทบาทในพิธีกรรมทางศาสนา ประเพณีสำคัญ ความเชื่อและค่านิยมของคนในชุมชน หากแต่ในปัจจุบันมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและเกิดอุตสาหกรรมต่างๆ ขึ้นมากมาย ทำให้เกิดอาชีพทางเลือกเพิ่มมากขึ้น คนในชุมชนที่เคยมีการทอผ้าก็หันไปทำงานในเมืองใหญ่ซึ่งมีรายได้ที่แน่นอนกว่า ทำให้ขาดผู้สืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าและหากเป็นเช่นนี้ต่อไปภูมิปัญญาการทอผ้าของแต่ละชุมชนนั้นอาจหายไปที่สุด ดังนั้นการเพิ่มมูลค่าภูมิปัญญามาใช้ทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์เพื่อเป็นรายได้และทำให้คนรุ่นหลังหันมาสนใจการทอผ้ากันมากขึ้นจึงถือเป็นจุดสำคัญ ซึ่งเครื่องมือหนึ่งที่จะนำมาใช้คือการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยมอบโอกาสให้กับผู้เดินทางในการพัฒนาศักยภาพ และสร้างสรรค์งานของตน ผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จริง (ภัทรธิดา ผลงาม, 2562 : 147 ; Richards G., 2010 : 78-90) ทำให้นักท่องเที่ยวได้มีการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของพื้นที่หรือเจ้าของวัฒนธรรม เข้าใจคุณค่าของสังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมของพื้นที่ท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้ง ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนกับนักท่องเที่ยว และด้วยทิศทางนี้จะสร้างความสมดุลในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2561 : 6) นำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมถึงรักษาทรัพยากรทางวัฒนธรรมนั้นไว้เพื่อสืบทอดแก่ชนรุ่นหลังได้ ทำให้เกิดความรักและหวงแหนทรัพยากรทางวัฒนธรรมของชุมชนของตนต่อไป

ความหมายและความสำคัญของภูมิปัญญา

คำว่า “ภูมิปัญญา” ตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า **Wisdom** หมายถึง ความเชื่อและศักยภาพในการแก้ปัญหาของมนุษย์ที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นมาจนถึงปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง เป็นความรู้ ความสามารถ ทักษะความเชื่อ และศักยภาพในการแก้ปัญหาของมนุษย์ที่เชื่อมโยงกันทั้งระบบทุกสาขา อาจกล่าวได้ว่าภูมิปัญญาเป็นความรู้ในท้องถิ่นที่มีมานานแล้ว โดยสืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2554 : 37-40)

ภูมิปัญญาสามารถปรับประยุกต์และพัฒนาตามกาลเวลาและสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป โดยผ่านการสังเกต ทดลองใช้ คัดเลือก แล้วถ่ายทอดเป็นวัฒนธรรมสืบทอดต่อมา ซึ่งภูมิรู้ของชาวบ้าน มีคำเรียกอยู่หลายคำ เช่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular Wisdom) ภูมิปัญญาพื้นบ้าน (Folk Wisdom) ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) (กฤษฎา ศรีธรรมมา, 2549 : 70-73)

ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ภูมิปัญญาที่ถูกนำไปพัฒนาท้องถิ่นซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ถูกนำไปใช้ ซึ่งเป็นการยกระดับองค์ความรู้และความสามารถมาสู่การพัฒนาท้องถิ่น โดยท้องถิ่นแต่ละแห่งอาจมีความเหมือนหรือต่างกันได้ ทั้งนี้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการพัฒนาอยู่เรื่อยๆ จนเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่และองค์ความรู้ใหม่นี้ก็ถูกพัฒนาต่อไปเป็นองค์ความรู้ใหม่อีก ซึ่งมีวัฏจักรในการเกิดขึ้น พัฒนา เกิดองค์ความรู้ใหม่อยู่เรื่อยๆ โดยลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นมี 5 ประการ คือ 1) มีวัฒนธรรมเป็นฐาน 2) มีลักษณะผสมผสาน 3) มีความเชื่อมโยงกับความเชื่อ 4) เน้นการปฏิบัติที่ถูกทำนองครองธรรมและพฤติกรรมมนุษย์ 5) เน้นพฤติกรรมกลุ่มของหน่วยทางสังคมและสถาบันสังคม หรืออาจกล่าวโดยสรุปว่า ภูมิปัญญาเป็นรากฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2554 : 37-40)

มูลนิธิสืบนาคะกรณวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ (2542 : 5755-5756) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นวิธีการจัดการ วิธีการขึ้นนำ และการริเริ่ม เสริมต่อของนักปราชญ์ในท้องถิ่นหรือในกลุ่มชน สังคม กองงามขึ้นจากความรอบรู้ ประสบการณ์ ผนวกด้วยญาณทัศนะ (ความเฉียบคมในการหยั่งเห็น หยั่งรู้ ที่ลุ่มลึกกว่าวิสัยทัศน์) เป็นรากฐาน รากเหง้าของภูมิปัญญาชาวบ้านจึงมักเกี่ยวเนื่องกับการนำสภาวะตามธรรมชาติที่อยู่ในวิสัยที่จะจัดการได้ หรือภาวะที่เกิดจากการกระทำการเสาะสร้างของคนรุ่นก่อนๆ มาปรับแปรให้เกื้อกูลแก่การดำรงชีพขั้นพื้นฐาน หรือปัจจัย 4 อันได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยาบำบัดโรคภัยไข้เจ็บ

จึงสรุปได้ว่า ภูมิปัญญา คือ ความรู้ ความคิด ความสามารถ จากความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เกิดจากการอยู่ร่วมกันในสังคม และเกิดจากประสบการณ์จากการทำมาหากิน ที่มีการสั่งสมมาเป็นเวลายาวนาน และมีการถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นหลังด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยภูมิปัญญานี้มีความสำคัญอันสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งองค์ความรู้ที่ถูกนำไปใช้นี้ เรียกกันได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาพื้นบ้าน

ภูมิปัญญาผ้าทอท้องถิ่น

การทอผ้าเป็นภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมอย่างหนึ่ง ที่มีการสืบสานศิลปวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่นมาเป็นเวลาช้านาน โดยเริ่มจากผู้หญิงในบ้านที่มีการทอผ้าไว้เพื่อใช้กันในครัวเรือน จนต่อมาได้ยึดเป็นอาชีพและมีการพัฒนาในส่วนของการทอผ้าฝ้าย กระบวนการผลิต รูปแบบการถ่ายทอด เพื่อเป็นอาชีพที่สร้างรายได้และเป็นผลิตภัณฑ์ที่สื่อถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่นตนเอง

จากหลักฐานที่พบเศษผ้าที่เส้นใยของฝ้ายและไหมตามกำไลสำริด สร้อยและเศษโลหะในแหล่งโบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทย แสดงให้เห็นว่ามนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ในไทยมีการทอผ้า ทั้งผ้าฝ้ายและผ้าไหมขึ้นใช้แล้ว และกระบวนการทอผ้านี้ได้พัฒนาสืบทอดมาในสมัยประวัติศาสตร์ ส่วนผ้าทอของประเทศไทยอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้ 1) พิจารณาจากวัตถุดิบที่ใช้ในการทอ ได้แก่ ฝ้ายและไหม และ 2) พิจารณาตามกรรมวิธีการผลิต (กิตติคุณวัฒน์ จุฑะวิภาต, 2555 : 9)

ผ้าทอตามวิธีการผลิตแบ่งออกได้เป็น 13 ประเภท ดังนี้ (พรศรี คำศรี, 2553 : 16)

1. ผ้ากบบัว หมายถึง ผ้าที่มีลวดลายเอกลักษณ์ เป็นลายริ้วตามลักษณะของผ้าชิ้นลายทิว โดยใช้เส้นด้ายยืนอย่างน้อย 2 สี และใช้เส้นด้ายพุ่งหลายสีและทอด้วยเทคนิคแบบต่างๆ ประกอบด้วย การสอดเส้นได้พุ่งควบเส้น เส้นด้ายพุ่งมัดหมี่ และการสอดลวดลายแบบขีด

2. ผ้าแพรวา หมายถึง ผ้าที่มีลวดลายเอกลักษณ์ ประกอบด้วยลายดอกใหญ่หรือลายหลัก ลายคัน และลายเชิงผ้าการทอ จะใช้ชนมนหรือไม้ปลายแหลมเขี่ยหรือสะกดเส้นด้ายยืนให้สูงขึ้นตามลวดลายที่กำหนด ปัจจุบันใช้ตะกอกพิเศษสำหรับยกเส้นด้ายยืนตามลวดลายที่ได้จัดเตรียมไว้ แล้วใช้นิ้วจกเส้นได้ที่เพิ่มพิเศษแต่ละสีเกาะเกี่ยวกันเป็นลวดลายอยู่ในแถวเดียวกันเหมือนการทอจก หรือสอดเส้นด้ายพุ่งที่เพิ่มพิเศษเพียงสีเดียวเป็นลวดลายยาวตลอดหน้าผ้าเหมือนการทอขีด

3. ผ้าขิด หมายถึง ผ้าลวดลายที่ได้จากการทอด้วยการเพิ่มเส้นด้ายพุ่งพิเศษ โดยใช้ชนมนหรือไม้ปลายแหลมจัด ช้อน หรือสะกดเส้นด้าย ยืนบางเส้นให้สูงขึ้น และเว้นบางเส้นไว้เป็นช่วงๆ ตลอดหน้าผ้า ทำให้เส้นด้ายยืนเกิดเป็นช่องว่างเล็กบ้างใหญ่บ้างตามจังหวะของลวดลายที่กำหนด เรียกว่า “เก็บขิด” ปัจจุบันใช้ตะกอก (เขา) ที่ทำขึ้นพิเศษสำหรับยกเส้นด้ายยืน แล้วจึงสอดเส้นด้ายพุ่งที่เพิ่มพิเศษตามช่องเส้นได้ยืนได้จนตลอดความกว้างของหน้าผ้า

4. ผ้าหางกระรอก หรืออาจเรียกว่า “ผ้าควบเส้น” หมายถึง ผ้าลวดลายที่ได้จากการทอโดยใช้เทคนิคการควบเส้นที่มีสีต่างกันตั้งแต่ 2 เส้นขึ้นไป แล้วปั่นตีเกลียวรวมเป็นเส้นเดียวกัน ใช้ทอเป็นเส้นด้ายพุ่งหรือเป็นเส้นด้ายยืนอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือใช้ทั้งสองอย่างในผ้าผืนเดียวกัน

5. ผ้ามัดหมี่ หมายถึง ผ้าลวดลายที่ได้จากการทอโดยใช้เส้นด้ายที่ใช้เทคนิคการมัดย้อมเส้นด้วย โดยการใช้เชือกให้เป็นลวดลายที่กำหนดก่อนแล้วจึงนำไปย้อมสี จะมัดย้อมกี่สีก็ได้ตามต้องการแล้วจึงนำไปทอ เทคนิคการมัดย้อมเส้นด้ายมี 3 แบบคือ มัดหมี่ที่ย้อมเฉพาะเส้นด้ายพุ่ง มัดหมี่ที่ย้อมเฉพาะเส้นด้ายยืน และมัดหมี่ที่ย้อมทั้งเส้นด้ายยืนและเส้นด้ายพุ่ง

6. ผ้าทอมือลายขัดพื้นฐาน หมายถึง ผ้าทอลายขัดแบบพื้นฐานที่เกิดจากการขัดสานกันระหว่างเส้นด้ายยืนกับเส้นด้ายพุ่ง โดยปกติในโครงสร้างผ้า 1 ลายซ้ำจะประกอบด้วย เส้นด้ายยืน 1 เส้น และเส้นด้ายพุ่ง 2 เส้น ขัดกัน แต่ทั้งนี้อาจใช้เส้นด้ายยืนมากกว่า 2 เส้น และเส้นด้ายพุ่งมากกว่า 1 เส้นก็ได้

7. ผ้าลายน้ำไหล หรือ “ผ้าทอแบบเกาะหรือล้วง” หมายถึง ผ้าลวดลายที่ได้จากเทคนิคการทอโดยใช้เส้นพุ่งหลายสีสอดย้อนกลับไปกลับมาเป็นช่วงๆ ด้วยเทคนิคการทอแบบขัดสานธรรมดา และใช้วิธีผูกห่วงรอบเส้นด้ายยืนเพื่อเกาะเกี่ยวและยึดเส้นด้ายพุ่ง แต่ละช่วงไว้เป็นการเพิ่มความแข็งแรงให้กับเนื้อผ้ามีทั้งการทอลวดลายต่อเนื่องเต็มผืนผ้า หรือทอเป็นลวดลายบางส่วน หรือทอเป็นลวดลายผสมผสานกับลวดลายอื่น เช่น ลายพื้นสีต่างๆ ลายจก ลายขีด

8. ผ้าจก หมายถึง ผ้าลวดลายที่ได้จากการทอโดยใช้นิ้วมือหรือวัสดุปลายแหลม เช่น ขนหมั่น นั้บเส้นด้ายยืน ยกขึ้น แล้วจกเส้นด้ายเพิ่มพิเศษสีต่างๆ ตามลวดลายที่ต้องการ ผ้าจกมีทั้งลวดลายจกเต็มผืนผ้า หรือลวดลายกเป็นบางส่วน หรือลวดลายจกผสมผสานกับลวดลายอื่น เช่น ลายขัด อาจสอดแทรกด้วยเส้นด้าย ฝ้าย หรือเส้นไหมแท้ หรือเส้นด้ายใยประดิษฐ์

9. ผ้ายกมุก หมายถึง ผ้าที่มีลวดลายเอกลักษณ์ที่ได้จากการเพิ่มเส้นด้ายยืนพิเศษด้วยเทคนิคการทอ โดยใช้เส้นด้ายยืน 1 ชุด ชุดแรกใช้เส้นด้ายยืนสีเดียวหรือหลายสี ทอเป็นพื้นลายขัดธรรมดา ชุดที่สองใช้ เส้นด้ายยืนที่เพิ่มพิเศษจากเส้นด้ายยืนธรรมดา มีสีเดียวหรือหลายสี อาจสอดแทรกด้วยเส้นไหม หรือด้นสี ต่างๆ ลักษณะลวดลายผ้ายกมุกเป็นรูปลายซ้ำยาวติดต่อกันเป็นเส้นริ้วหรือแถบตามทิศทางของเส้นด้ายยืน ลวดลายเรียงชิดติดกันหรือเว้นระยะห่างกัน

10. ผ้าบาติก หมายถึง ผ้าที่ใช้เทคนิคการทำลวดลายโดยใช้เทียนเขียนหรือพิมพ์เส้นเทียนลงบนส่วน ของผืนผ้าที่ไม่ต้องการให้ติดสี และระบายหรือย้อมสีในส่วนที่ต้องการให้ติดสี

11. ผ้ามัดย้อม หมายถึง ผ้าที่ใช้เทคนิคการทำลวดลายโดยการมัดผ้าที่ทอสำเร็จแล้วด้วยวิธีการต่างๆ เช่น พัน มัด เย็บ และใช้อุปกรณ์อื่นๆ ให้เป็นลวดลายตามที่กำหนดแล้วจึงนำไปย้อมสี

12. ผ้ายก หมายถึง ผ้าลวดลายที่มีเทคนิคการทอคล้ายกับผ้าขัด โดยการยกตะกอลเพิ่มลวดลายใน เนื้อผ้าให้พิเศษหรือสลับซับซ้อน ลวดลายนูนที่เกิดขึ้นบนผืนผ้า นั้นอาจจะยกด้วยเส้นไหมหรือด้นสีต่างๆ ก็ได้ ผ้ายกอาจเป็นผ้าชิ้น หรือยกลายตลอดทั้งผืนพร้อมด้นชิ้น

13. ผ้ายกดอก หมายถึง ผ้าลวดลายที่ได้จากการทอโดยการยกตะกอลเพิ่มลวดลายในเนื้อผ้าตั้งแต่ 3 ถึง 8 ตะกอล มีรูปแบบของลวดลายซ้ำๆ เรียงยาวติดต่อกันเป็นริ้วหรือเป็นแถบตามทิศทางของเส้นด้ายยืน ลวดลายจะเรียงชิดติดกัน หรือเว้นระยะอยู่ห่างๆ พองามเต็มผืนผ้า

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ภูมิปัญญาผ้าทอท้องถิ่น เป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาจากอดีตหลายชั่วอายุคน สัมผัสประสบการณ์ ทักษะฝีมือจากรุ่นสู่รุ่น โดยมีการใช้วัตถุดิบทั้งฝ้ายและไหมซึ่งจะได้ลักษณะของผ้าที่ แตกต่างกัน รวมถึงวิธีการทอที่หลากหลายตามความนิยมและการสืบทอดของท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งการทอแต่ละ แบบนั้นทำให้ได้ลวดลายและรูปแบบที่เฉพาะแตกต่างกันออกไป โดยการทอบางประเภทก็ยังมีให้เห็นกันอยู่ มากในปัจจุบันจากการอนุรักษ์และฟื้นฟู และการทอบางประเภทก็มีให้เห็นน้อยมากจนเกือบสูญหายไปหากไม่ มีการสืบทอด และนำไปสู่การเพิ่มมูลค่าภูมิปัญญาผ้าทอท้องถิ่นเหล่านี้ต่อไป

แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom Approach)

ผ้าทอลายโบราณจัดเป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เพราะเป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ ความชัดเจน การใช้สติปัญญาปรับตัวกับสภาวะต่างๆ ในพื้นที่กลุ่มชนนั้นตั้งหลักแหล่งถิ่นฐานอยู่และได้แลกเปลี่ยนสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมกับกลุ่มชนอื่นจากพื้นที่สิ่งแวดล้อมอื่นที่ได้มีการติดต่อสัมพันธ์กันแล้วรับเอาหรือปรับเปลี่ยนนำมาสร้างประโยชน์หรือแก้ปัญหาได้ในสิ่งแวดล้อมและบริบททางสังคม (Na-Thalang, 1998 : 21) เช่น ผ้าทอลายโบราณของจังหวัดอุทัยธานี (Wongthee, 2007 : 2) ผ้าลาว (Wankrue and Tungthawonsirikul, 1993 : 12 ; Tuanthet, 2012 : 29) เป็นต้น

ผ้าทอลายโบราณจึงเป็นสิ่งที่ผ่านกระบวนการสังสรรค์ สืบทอด ปรับปรุง และประยุกต์ใช้ต่อเนื่องกันมาเป็นคุณค่าดั้งเดิมที่สะท้อนออกมาให้เห็นในชีวิตประจำวันของบุคคลด้วยสัญลักษณ์ต่างๆ และมีลักษณะเป็นองค์รวม ที่ให้ความสำคัญกับดุลยภาพและเอกภาพขององค์ประกอบต่างๆ ภูมิปัญญาจึงมีความเชื่อมโยงกับระบบต่างๆ ของสังคมทั้งระบบทั้งในอดีตและปัจจุบัน มีความหลากหลาย ไม่หยุดนิ่ง (Dynamics) และมีความแตกต่างกันไปในแต่ละสังคมซึ่งทั้งสองความหมายแสดงให้เห็นว่า ภูมิปัญญาเกิดขึ้นจากกระบวนการทางสังคม ทั้งสังสรรค์ สืบทอด และปรับปรุง รวมทั้งผ่านกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ กลายเป็นองค์ความรู้อันลุ่มลึก สามารถตอบสนองความต้องการของมนุษย์ เพื่อให้สามารถปรับตัวและดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมได้ ดังนั้น ผ้าทอลายโบราณจึงมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว (Character of Community) ที่เกิดจากภาพรวมในรูปแบบลักษณะทางกายภาพประกอบกัน ทำให้มีลักษณะที่พิเศษแตกต่างจากที่อื่นๆ ภายใต้ความต่อเนื่องของการดำรงชีวิตในสังคมจากอดีตจนถึงปัจจุบัน (Rojanaporntip, 2005 : 3) ซึ่งลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นสามารถมองเห็นได้จากองค์ประกอบทางกายภาพที่มีลักษณะเฉพาะ Lynch (2000 : 22) เป็นตัวบ่งชี้ถึงองค์ประกอบทางกายภาพที่ควรแก่การอนุรักษ์และพัฒนาให้ดำรงอยู่ในชุมชนต่อไป Campbell, Graham, Jolibert and Meissner (1988 : 49-62) กล่าวไว้ว่า เอกลักษณ์ คือลักษณะเฉพาะประกอบด้วยลักษณะทางกายภาพ กิจกรรม และสื่อความหมาย โดยปฏิสัมพันธ์ขององค์ประกอบนี้เองได้สร้างจิตวิญญาณเพื่อให้บรรลุความสำเร็จในการดำเนินการอนุรักษ์ และฟื้นฟูกิจกรรมในสภาพแวดล้อมของชุมชน

แนวคิดทุนทางวัฒนธรรม

ผลิตภัณฑ์ผ้าทอลายโบราณ จัดเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมเนื่องจากเป็นสินค้าที่ชุมชนมีส่วนร่วมผลิตสร้างขึ้นมา โดยการเรียนรู้จากกัน ซึ่งประกอบด้วยความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศีลธรรม กฎหมาย ประเพณี วัฒนธรรม (Praya-Anumanrajchadhon, 1972 : 7 ; Sawadpanich, 1983 : 8) เป็นพลังของสังคมทางภูมิปัญญา เพื่อพัฒนาทางเศรษฐกิจ จิตใจ การเมือง สังคม สิ่งแวดล้อมพร้อมๆ กัน (Wasi, 2000 : 43) เป็นการแสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง มนุษย์จะคิดสร้างระเบียบ กฎเกณฑ์ วิธีในการปฏิบัติ การจัดระเบียบตลอดจนระบบความเชื่อ ความนิยม ความรู้ เทคโนโลยี ในการควบคุมและใช้งานประโยชน์จาก

ธรรมชาติ (Suphab, 1982 : 43) เป็นสิ่งที่ทำความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะและสืบต่อ เป็นความเจริญก้าวหน้า

โดยสรุป วัฒนธรรมไทย หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิตของคนไทยที่สั่งสม เลือกรสรให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในสังคมไทย และยังสามารถเป็นเครื่องมือในการที่จะดำรงไว้ซึ่งสังคมอันดีงาม เจริญสืบต่อกันเป็นมรดกทางสังคมมาตั้งแต่ในอดีต (Dictionaries of Royal Institute, 1999:6)

ในมิติทางเศรษฐศาสตร์วัฒนธรรมจัดเป็นทุนอย่างหนึ่งที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถนำไปสู่เชิงพาณิชย์เป็นสินค้าทางวัฒนธรรมได้ ก่อให้เกิดเป็นผลผลิตใหม่ทำให้สินค้าวัฒนธรรมเหล่านี้เกิดความต้องการซื้อโดยไม่จำเป็นต้องมีความต้องการเนื่องจากคุณค่าของตัวสินค้าทางวัฒนธรรม ไม่ได้เป็นสินค้าสำหรับบริโภคอย่างเดียว สินค้าวัฒนธรรมเหล่านี้ต้องมีการฝังตัวของวัฒนธรรมในด้านในด้านหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นจารีตขนบธรรมเนียมประเพณี ระบบความเชื่อและศรัทธา ระบบคุณค่าบรรทัดฐานทางจริยธรรม สินค้าทางวัฒนธรรมวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ค่อนข้างสั้นต้องพยายามสร้างอุปสงค์ที่มีต่อสินค้าอยู่ตลอดเวลา ต้องมีการปรับผลผลิตให้สอดคล้องกับรสนิยมและวัฒนธรรมท้องถิ่น (Thanaphonpan, 2003 : 13)

ดังนั้น ผ้าทอลายโบราณเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติที่กระทรวงวัฒนธรรมได้กำหนดไว้เป็นทุนทางวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้สั่งสมและสร้างสรรค์ไว้จนสืบทอดมาเป็นมรดกวัฒนธรรมให้แก่อนุชนได้นำมาศึกษาเรียนรู้และซาบซึ้งในสุนทรีย์แห่งความงดงามของเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทยอย่างไม่ขาดสาย (Nanna, 2011 : online)

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product Development)

ปัจจุบัน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ หรือปรับปรุงผลิตภัณฑ์ที่สู่ตลาดเพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภคที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อที่จะรักษาความเป็นผู้นำตลาดไว้ได้ตลอดไปซึ่งการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่เป็นการสร้างหรือปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้กับธุรกิจให้มีคุณสมบัติดีขึ้น โดยผลิตภัณฑ์ใหม่ (New Product) เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะแตกต่างจากผลิตภัณฑ์เดิมที่มีอยู่สามารถสนองความต้องการเดิมหรือใหม่ของผู้ซื้อได้ผลิตภัณฑ์ใหม่สามารถทดแทนผลิตภัณฑ์เดิม แต่มีลักษณะแตกต่างจากผลิตภัณฑ์เดิมอย่างเห็นได้ชัด หรือมีการการปรับปรุงใหม่ (Modified Product) เลียนแบบเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใหม่สำหรับบริษัทแต่เก่าสำหรับสินค้านั้น (Serirat, 1999 : 6) เป็นการทำให้ผลิตภัณฑ์มีลักษณะและปรับปรุงให้ดีขึ้น ซึ่งต้องคำนึงถึงการตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ดียิ่งขึ้น (Wiphawin, 2003 : 3) เป็นการนำเสนอผลิตภัณฑ์ต่อตลาดใหม่ที่จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าและเพื่อผลิตสินค้าให้ได้คุณภาพสูง ราคาต่ำ เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ประกอบด้วย การค้นคว้าและประเมินความคิด การเลือกแนวความคิดเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เชื่อว่า จะประสบผลสำเร็จมากที่สุดการกำหนดโปรแกรมการตลาด การนำผลิตภัณฑ์เพื่อทดสอบตลาดรวมทั้งการ

แนะนำผลิตภัณฑ์ (Theepapan, 2004 : 45) ทำสิ่งใหม่และเป็นสิ่งใหม่ในตัวเอง (Phawijit, 2005 : 41) เป็นสิ่งใหม่ที่เกิดจากการใช้ความรู้ และความคิดสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจสังคม

จากความหมายของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product Development) หมายถึง กระบวนการที่ทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่ดีขึ้นโดยการเพิ่มผลิตภัณฑ์ใหม่เข้าไปในสายผลิตภัณฑ์เดิมที่มีอยู่โดยสามารถตอบสนองความต้องการเดิม หรือความต้องการใหม่ของผู้ซื้อได้ (Kaemane, 2012 : 5) โดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product Development) เพื่อใช้ทดแทนผลิตภัณฑ์เดิมที่เสื่อมความนิยมหรือกำลังจะตายเพื่อความอยู่รอดและการเจริญเติบโตของกิจการนั้นๆ เพื่อความสามารถในการทำกำไร ผลตอบแทนหรือผลตอบแทนจากการลงทุนเพื่อตอบสนองความจำเป็นและความต้องการของผู้บริโภค เปิดโอกาสให้ทำการเลือกสรรได้มากขึ้นเพื่อเกิดความหลากหลายของสินค้าเนื่องจากผลิตภัณฑ์ทั่วไปมักจะมีอายุสั้นมากผลิตภัณฑ์ใหม่เป็นสิ่งที่ทำได้ยากขึ้นต้องวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นเงินจำนวนมาก ดังนั้นผลิตภัณฑ์ใหม่จึงเพิ่มสำคัญยิ่งขึ้นและเพื่อความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการหรือเทคโนโลยีเป็นตัวแรงที่ทำให้ผลิตภัณฑ์เดิมตายเร็วขึ้น (Sukhothai Thammathirat Open University, 2001 : 76 ; Serirat, 1999 : 6)

กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่คือสร้างแนวคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ใหม่ (Idea Generation) กลั่นกรองและการประเมินความคิด (Screening and Evaluation of Idea) พัฒนาแนวความคิดและพัฒนาแนวคิดทดสอบแนวความคิด (Concept Development and Testing) พัฒนาผลิตภัณฑ์พัฒนากลยุทธ์การตลาด (Marketing Development) วิเคราะห์ทางธุรกิจ (Business Analysis) พัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product Development) ประกอบด้วยการพัฒนาด้านรูปลักษณะผลิตภัณฑ์ (Product Prototype) และการพัฒนาหน้าที่การทำงานของผลิตภัณฑ์ทดสอบการตลาด (Market Testing) เพื่อทดสอบการยอมรับของลูกค้าเป้าหมายในอาณาเขตที่จำกัดโดยมีการใช้โปรแกรมการตลาดที่กำหนดให้ในขั้นนี้จะทำให้ทราบข้อบกพร่องที่จะต้องแก้ไขปรับปรุงต่างๆ และดำเนินธุรกิจ นำผลิตภัณฑ์ใหม่ (Commercialization) ออกสู่ตลาดจริงตามแผนการตลาดที่กำหนดไว้ (สุจินดา เจียมศรีพงษ์ และปิยวัน เพชรหมี่, 2560 : 69)

แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added Creation)

การเพิ่มมูลค่า (Added Value) เป็นการสร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้นจากเดิมการสร้างมูลค่าเพิ่มเป็นเครื่องมือการตลาดที่จะทำให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การจัดจำหน่าย การโฆษณา และการส่งเสริมการตลาดซึ่งมีผลทำให้สามารถตั้งราคาได้สูงขึ้นแต่การเพิ่มมูลค่าจะทำให้ผู้บริโภครู้สึกได้ประโยชน์มากขึ้นด้วยโดยการสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added Creation) คือความพยายามในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในด้านต่างๆ ให้มีคุณค่าในสายตาของลูกค้ามากขึ้น (Tippachartyothin, 2014 : 91-96) หรือเป็นการนำเสนอผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ครบถ้วนสมบูรณ์ด้วยคุณภาพ บริการ และราคา เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจในการซื้อ ครอบครองและใช้ประโยชน์ (Serirat, 1999 : 6) ในด้านการตลาด การสร้างมูลค่าเพิ่มคือ การพัฒนาตัวผลิตภัณฑ์ให้เกิดความพึงพอใจต่อผู้บริโภคสูงสุด และเกินความคาดหมายของ

ผู้บริโภคอีกทั้งมูลค่าเพิ่มอาจเกิดจากการเพิ่มสิ่งทีนอกเหนือจากสิ่งทีผู้บริโภคคาดว่าจะได้รับ (Janchai, 2004 : 2 ; Nilson et al., 1992 : 2234-2239)

นอกจากนี้การสร้างมูลค่าเพิ่มเป็นการเพิ่มหรือเสริมสิ่งใหม่ๆ สู่ตัวผลิตภัณฑ์ควรมีความเกี่ยวข้องและ เป็นสิ่งที่ลูกค้าต้องการ (de Chematony, Riley and Harris, 1998 : 765-781) การสร้างมูลค่าเพิ่มเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันโดยผ่านการสร้างคุณค่าสำหรับลูกค้าที่ดีขึ้นโดยมีขั้นตอนการผลิต หรือบริการที่ดีกว่า เพื่อการเป็นผู้นำในการผลิตภัณ์นั้นๆ นอกจากการสร้างแตกต่างในตลาดแล้ว มูลค่าเพิ่มจะเป็นตัวช่วยในการสร้างคุณค่าที่ส่งผลต่อการรับรู้ของผู้บริโภคที่สูงกว่าซึ่งนำไปสู่ความมั่นใจในการตัดสินใจเลือกหรือผลิตภัณ์และบริการต่อไปการสร้างมูลค่าเพิ่มมีความสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจ คือ ทำให้ตอบสนองความต้องการและทำให้ผู้บริโภคเกิดความพึงพอใจมากยิ่งขึ้น สร้างความเชื่อมั่น และความไว้วางใจจากผู้บริโภค เพราะทำให้ผู้บริโภคเกิดความพึงพอใจมากยิ่งขึ้น และทำให้สินค้ามีความแตกต่างจากคู่แข่งในภาวะที่มีการแข่งขันอย่างรุนแรงได้ และทำให้ธุรกิจมีความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Phromsiri, 2004 : 5)

ดังนั้น การสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added Creation) ให้กับผลิตภัณฑ์ผ้าทอลายโบราณจึงเป็น สิ่งจำเป็นเนื่องจากผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมืองมีจำนวนมากมาย ทำให้ผลิตภัณฑ์ผ้าทอไม่ค่อยมีความแตกต่างกันเท่าใดนัก ผู้ผลิตแต่ละรายจึงพยายามหาโอกาสพัฒนา และยกระดับคุณลักษณะต่างๆ ของผลิตภัณฑ์เสนอแก่ลูกค้า เครื่องมือที่จะช่วยให้กลุ่มทอผ้าอยู่รอด และเติบโตได้ ต้องสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้าเหนือคู่แข่ง นั่นก็คือ การดึงดูดด้วยการสร้างมูลค่าเพิ่มที่มอบให้แก่ผู้บริโภคซึ่งเป็นมูลค่าเพิ่มที่ทำให้ลูกค้ามีความรู้สึกมากกว่าความพอใจ (Samerjai, 2005 : 63) และที่สำคัญทำให้ผู้บริโภคตระหนักถึงคุณค่าของผ้าทอลายโบราณที่ซื้อ ไปแตกต่างจากผ้าทอพื้นเมืองอื่นๆ การสร้างมูลค่าเพิ่มเป็นการสร้างคุณค่ารวมสำหรับลูกค้า แบ่งออกเป็นคุณค่าด้านผลิตภัณ์ (Product Value) คุณค่าด้านบริการ (Service Value) คุณค่าด้านบุคลากร (Personnel Value) และคุณค่าด้านภาพลักษณ์ (Image Value) (สุจินดา เจียมศรีพงษ์ และปิยวัน เพชรหมี่, 2560 : 68)

แนวคิดการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

การสร้างมูลค่าเพิ่ม (Added value creation) หมายถึง วิธีการสร้างความแตกต่างให้กับผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ลูกค้าได้รับความพึงพอใจสูงสุดจากสินค้าและบริการ เนื่องจากสิ่งทีลูกค้าต้องการมิใช่แค่คุณค่า และเป็นมูลค่าเพิ่มที่ทำให้ลูกค้ามีความรู้สึกมากกว่าความพึงพอใจ ซึ่งผู้ประกอบการสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าและบริการของตนเองได้ (สุพาดา สิริกุดตา, 2557 : 215-230)

การสร้างมูลค่า (Value Creation) คือ การใช้ความได้เปรียบหรือการนำจุดแข็งที่มีอยู่มาสร้างสรรค์ให้กับสินค้าหรือบริการ ส่งผลให้ยากต่อการลอกเลียนแบบ โดยการมองสินค้าให้เป็นกระบวนการ แล้วพิจารณาในแต่ละกระบวนการนั้น เราสามารถสร้างมูลค่าได้อย่างไร โดยวิธีใด (สิริยา คงสมพงษ์, 2557 : 6)

ทรงคุณ จันทจร และคณะ (2552 : 31) กล่าวว่า การสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ หมายถึง การทำให้เกิดความเจริญเติบโตและมีการเปลี่ยนรูปแบบโครงสร้างของสถาบันในระบบเศรษฐกิจ สังคม และการบริการตลาดทั้งค่านิยม ทักษะคิด เพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้นอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยมุ่งขจัดปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางรายได้

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การสร้างมูลค่าเพิ่ม คือ การสร้างความได้เปรียบให้กับสินค้าและบริการโดยหาจุดแข็งที่มีความแตกต่าง ลอกเลียนแบบได้ยาก เพื่อให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะทำให้ลูกค้าเห็นถึงความคุ้มค่าและยินยอมที่จะจ่ายเงินซื้อสินค้าหรือบริการนั้น โดยการสร้างมูลค่าเพิ่มนี้จะทำให้ระบบเศรษฐกิจ สังคม และการบริการตลาด เจริญเติบโต

แนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) หมายถึง เศรษฐกิจที่ส่งเสริมให้มีการผลิตสินค้าและบริการโดยอาศัยความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Advantage) โดยใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ทางวัฒนธรรม (Cultural Assets) ซึ่งหมายรวมถึง ประวัติศาสตร์ ประเพณี วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ผสมผสานกับความรู้ ความคิดสร้างสรรค์และระดับ เทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อสร้างความแตกต่างให้กับสินค้าและบริการ รวมทั้ง สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค โดยสินค้าและบริการเชิง สร้างสรรค์ เหล่านี้มีลักษณะเด่นร่วมกัน คือ ความเป็นเอกลักษณ์ ยากต่อการ ลอกเลียนแบบและมักขายได้ราคา (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2554 : 59)

กลยุทธ์ที่นำมาใช้ในเชิงยุทธศาสตร์ของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ คือ เศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-based Economy) เนื่องจากกฎเกณฑ์การตลาดที่เปลี่ยนไป การสร้างรายได้เปลี่ยนจากการสร้างมูลค่าในตัววัตถุที่จับต้องได้ไปสู่การสร้างมูลค่าให้กับสิ่งที่ไม่สามารถจับต้องได้ (ยุวดี นิรัตน์ตระกูล, 2554 : ออนไลน์ : สำหรับประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2552 : ออนไลน์)) ได้ให้คำจำกัดความของ “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” ว่าเป็นแนวคิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ การศึกษาการสร้างสรรค์งานและการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาที่เชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม การสั่งสมความรู้ของสังคมและเทคโนโลยี/นวัตกรรมสมัยใหม่ และได้กำหนดขอบเขตขนาดของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในประเทศไทยโดยยึดตามรูปแบบขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา (UNCTAD) และปรับเปลี่ยนตามรูปแบบของ UNESCO โดยได้รวมอาหารไทยและการแพทย์แผนไทยเข้าไว้ในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ด้วย พร้อมทั้งได้จำแนกประเภทอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ออกเป็น 4 กลุ่มอุตสาหกรรมหลัก ได้แก่

1. มรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) ได้แก่ งานฝีมือและหัตถกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและความหลากหลายทางชีวภาพ การแพทย์แผนไทยและอาหารไทย

2. ศิลปะ (Art) ได้แก่ ศิลปะการแสดงและทัศนศิลป์

3. สื่อสมัยใหม่ (Media) ได้แก่ ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ การพิมพ์ การกระจายเสียงและดนตรี

4. งานสร้างสรรค์และออกแบบ (Functional Creation) ได้แก่ การออกแบบแฟชั่น สถาปัตยกรรม การโฆษณา และซอฟต์แวร์ (พิริยะ ผลพิรุฬห์, 2556 : 1-69)

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ คือ กลยุทธ์ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจเชื่อมโยงกับทุนวัฒนธรรม โดยใช้องค์ความรู้ และศึกษาการสร้างสรรคงาน จากการสังสมความรู้ของสังคมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่ ส่งเสริมให้มีการผลิตสินค้าและบริการซึ่งอาศัยความได้เปรียบจากสินทรัพย์ทางวัฒนธรรม ผสมผสานกับความรู้ ความคิดสร้างสรรค์และเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อสร้างสรรค์สินค้าและบริการที่สามารถตอบสนองผู้บริโภค โดยมีลักษณะเด่นที่ยากต่อการลอกเลียนแบบ

แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

Richards, G. and Raymond, C. (2000 : 16-20) ได้กำหนดนิยามของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ว่า หมายถึง การท่องเที่ยวซึ่งมอบโอกาสให้กับผู้เดินทางในการพัฒนาศักยภาพการสร้างสรรคของตนผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จริงที่เป็นไปตามลักษณะเฉพาะของพื้นที่เป้าหมายที่ได้ท่องเที่ยว (“tourism which offer visitors the opportunities to develop their creative potential through active participation in courses and learning experiences which are characteristic of the holiday destination where they are undertaken”)

องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) หรือยูเนสโก (UNESCO) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในการประชุมนานาชาติ เรื่องการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ค.ศ. 2008 ณ เมืองซานตาเฟ (Santa Fe) มลรัฐนิวเม็กซิโก ประเทศสหรัฐอเมริกา ว่าด้วยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์คือการท่องเที่ยวที่เน้นการเรียนรู้ในเรื่องศิลปะ วัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของสถานที่ ผ่านประสบการณ์ตรงและการมีส่วนร่วมกับท้องถิ่น (Wurzbuger, R., 2010 : 15-25)

นอกจากจะมีเป้าหมายที่จะสนับสนุนความร่วมมือระหว่างท้องถิ่นเพื่อสร้างสันติภาพและความยั่งยืนของชุมชนในระดับนานาชาติด้วยการเชื่อมโยงเมืองต่างๆ เข้าด้วยกันแล้ว องค์การยูเนสโกได้ กล่าวถึงความเป็นไปได้ในการสร้างการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ (Creating New Tourism Opportunities) ที่นักท่องเที่ยวจะสามารถรับและเข้าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมเมืองนั้นๆ ทั้งวัฒนธรรมในลักษณะที่จับต้องได้ และที่เป็นนามธรรม (Tangible and Intangible Cultural) โดยผ่านประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวเอง

สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ (2556 : 11-12) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีสาระสำคัญว่า การท่องเที่ยวที่สนับสนุนให้นักท่องเที่ยวได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อทำความเข้าใจในคุณค่าทางสังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมของพื้นที่ท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้งโดยผ่านประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของพื้นที่หรือเจ้าของวัฒนธรรม ประเด็นสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะต้องมีคุณสมบัติทั้งในเชิงพื้นที่และเชิง

กระบวนการ กล่าวคือในเชิงพื้นที่ กิจกรรมนั้นๆ จะต้องมีความหลากหลายและโดดเด่นทางวัฒนธรรมและ/หรือธรรมชาติ และชุมชนในฐานะเจ้าของวัฒนธรรมจะต้องมีความตระหนักในศักยภาพดังกล่าว ในเชิงกระบวนการ กิจกรรมของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จะต้องนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม เปิดโอกาสให้มีประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของวัฒนธรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการที่นำไปสู่การทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในพื้นที่ท่องเที่ยว และด้วยทิศทางนี้ จะนำไปสู่ความสมดุลในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยที่จะทำให้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ประสบผลสำเร็จ และจะเป็นเครื่องมือที่นำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชนก็คือ ชุมชนต้องมีความตระหนักในคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม และ/หรือ ธรรมชาติของตนเองและขณะเดียวกันก็มีความพร้อมที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักท่องเที่ยว ผ่านการทำกิจกรรม ร่วมกันในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจะสร้างความผูกพันระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้ที่เป็นเจ้าของบ้านและจะก่อให้เกิดความจดจำประทับใจอย่างลึกซึ้งถึง “จิตวิญญาณ” ของพื้นที่ของการท่องเที่ยวและผลที่จะตามมาในท้ายที่สุดก็คือความสมดุลในทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและ สิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างยั่งยืน

จึงสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ การท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวจะได้รับประสบการณ์แลกเปลี่ยนความคิดสร้างสรรค์เรียนรู้จากกิจกรรมที่มีความหลากหลายและโดดเด่นลักษณะเฉพาะของแต่ละท้องถิ่นร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน โดยกิจกรรมดังกล่าวจะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนซึ่งคนในชุมชนเองต้องมีความตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรของตนเอง และต้องมีความพร้อมที่จะเรียนรู้กับนักท่องเที่ยวในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

ลักษณะเฉพาะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วยคุณลักษณะเฉพาะ 6 ประการ ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ลักษณะเฉพาะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

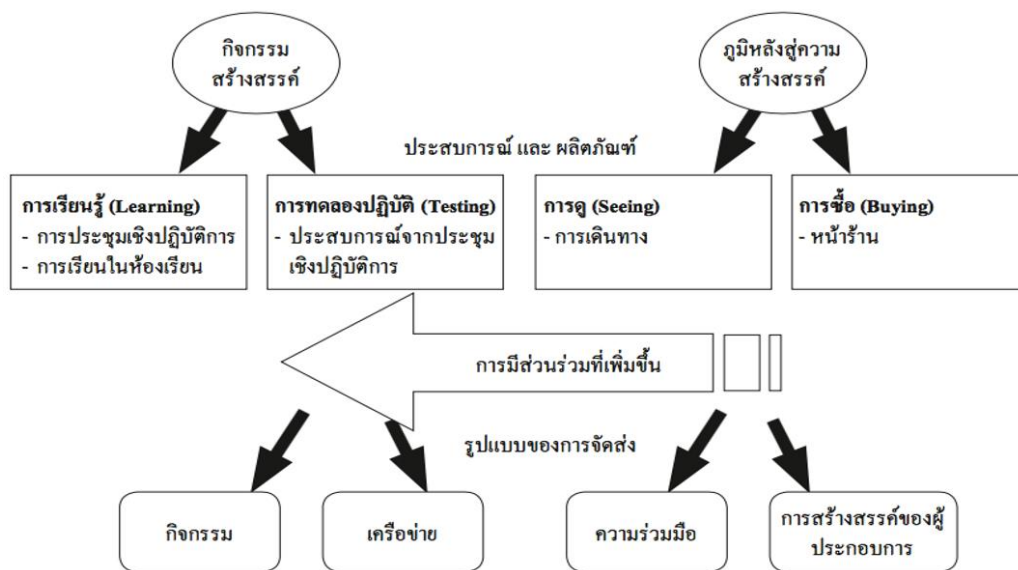
ที่มา: Richards, G. (2010 : 78-90)

ลักษณะเฉพาะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทั้ง 6 ประการ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เพิ่มทักษะให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งการพัฒนาทักษะของนักท่องเที่ยวสามารถเกิดขึ้นได้จากการที่นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว
2. เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีสินค้าหลักคือ “ทักษะและประสบการณ์ด้านวัฒนธรรมที่เกิดจากการเข้าร่วมกิจกรรมทางการท่องเที่ยว” ประสบการณ์จะกลายเป็นสินค้า
3. เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนจากการขายทรัพยากรการท่องเที่ยวที่จับต้องได้สู่ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่จับต้องไม่ได้ เปลี่ยนจากการขายสินค้าที่เป็นวัตถุไปสู่การขายสินค้าที่เรียกว่า “ประสบการณ์”
4. เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนจากสินค้าที่เป็นวัฒนธรรมระดับสูงไปสู่สินค้าที่เป็นวัฒนธรรมประจำวัน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สามารถเรียนรู้ สัมผัสถึงความเป็นท้องถิ่น และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ง่ายขึ้น โดยมีวัฒนธรรมระดับสูง เป็นวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวจำเป็นต้องไปเยี่ยมชม
5. เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนท้องถิ่น นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสถึงวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง
6. เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ต้องมีความโดดเด่นแตกต่างกันด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้กับแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากนักท่องเที่ยวต้องการประสบการณ์ใหม่ๆ ที่มีความแตกต่างกัน

แบบจำลองการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

แบบจำลองการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของริชาร์ด (Richards, G., 2010 : 5) พัฒนาขึ้นมาเพื่ออธิบายกรอบแนวคิดของการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แบบจำลองการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ที่มา: Richards (2010b : Online)

แบบจำลองการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ระดับของการสร้างประสบการณ์และผลิตภัณฑ์ และระดับของการจัดส่งสินค้าและบริการ

ระดับของการสร้างประสบการณ์และผลิตภัณฑ์ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 2 องค์ประกอบ ได้แก่

1. ภูมิหลังสู่การสร้างสรรค์ ได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพจะนำมาพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ นำไปสู่การสร้างประสบการณ์และผลิตภัณฑ์ใน 2 ลักษณะ คือ การดู (Seeing) และการซื้อ (Buying)

2. กิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่กำหนดขึ้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ ทักษะและประสบการณ์จากการท่องเที่ยว โดยกิจกรรมสร้างสรรค์ประกอบด้วย กิจกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ (Learning) และกิจกรรมที่เกิดจากการทดสอบหรือทดลองปฏิบัติ (Testing)

ระดับของการจัดส่งสินค้าและบริการ ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 4 องค์ประกอบ ได้แก่

1. การสร้างสรรค์ของผู้ประกอบการในการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามลักษณะทรัพยากรที่ปรากฏในท้องถิ่น

2. ความร่วมมือจากชุมชนในท้องถิ่น ทั้งภาครัฐและเอกชน และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ ในการนำเสนอสินค้าและบริการสู่นักท่องเที่ยว

3. เครือข่ายหรือพันธมิตรเพื่อเพิ่มศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

4. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์รูปแบบต่างๆ ที่จะนำเสนอต่อนักท่องเที่ยว

การนำภูมิปัญญาผ้าทอท้องถิ่นมาใช้ในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ภูมิปัญญาผ้าทอท้องถิ่น คือ ภูมิปัญญาที่จัดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันเกิดจากประสบการณ์เฉพาะด้าน จากการใช้ชีวิตประจำวันและการทำมาหากิน ซึ่งมีคุณลักษณะเป็นภูมิปัญญาที่ได้ผลผลิตเป็นสินค้าหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้ โดยการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจจากทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่น โดยการใช้องค์ความรู้ในการสร้างความแตกต่างจากภูมิปัญญาที่มีอยู่เดิม คือ การทอผ้าเพื่อขายเป็นสินค้าให้กับบุคคลที่สนใจทั่วไป ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยี่ยมชมหมู่บ้านทอผ้าหรือมาซื้อผลิตภัณฑ์จากผ้าทอเท่านั้น แต่ยังช่วยสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวจากประสบการณ์ร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน และรู้สึกคุ้มค่ากับการได้มาท่องเที่ยวในรูปแบบนี้อีกด้วย ซึ่งถือเป็นอีกหนึ่งรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

จากการศึกษาลักษณะเฉพาะและแบบจำลองการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ สามารถนำภูมิปัญญาผ้าทอท้องถิ่นมาใช้ในการเพิ่มมูลค่าในเชิงของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ จากความร่วมมือของชุมชนในท้องถิ่น ภาครัฐและภาคเอกชน พันธมิตร รวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ ในการนำเสนอสินค้าและบริการสู่นักท่องเที่ยว ได้ดังนี้

1. เพิ่มทักษะให้กับนักท่องเที่ยวจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกิดการเรียนรู้ (Learning) และกิจกรรมที่เกิดจากการทดลองปฏิบัติ (Testing) อาทิ ในกิจกรรมการท่องเที่ยวด้านการทอผ้าของชุมชน จะสร้างทักษะด้านการทอผ้าให้กับนักท่องเที่ยวได้ฝึกฝนในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เกิดเป็นประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้นักท่องเที่ยวอย่างแท้จริง

2. ประสบการณ์ด้านการทอผ้าที่เกิดจากการที่นักท่องเที่ยวได้ทำกิจกรรมดังกล่าวจะกลายเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ นักท่องเที่ยวจะได้รับประสบการณ์และสร้างการจดจำต่อนักท่องเที่ยวไป

3. การเปลี่ยนจากทรัพยากรที่จับต้องได้คือสินค้าหรือผลิตภัณฑ์จากผ้าทอ สู่ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่จับต้องไม่ได้ คือการสอนทอผ้า เกิดเป็นความรู้และทักษะให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ไม่สามารถจับต้องได้แต่นักท่องเที่ยวรู้สึกและสัมผัสถึงภูมิปัญญาการทอผ้าจากคนในท้องถิ่น เกิดการเรียนรู้ (Learning) และการทดลองปฏิบัติ (Testing)

4. เปลี่ยนจากสินค้าที่เป็นวัฒนธรรมระดับสูงเป็นสินค้าในชีวิตประจำวัน เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงและสัมผัสได้ง่ายขึ้น จากการที่ผ้าทอเก็บอยู่ในพิพิธภัณฑ์ หรืออาคารแสดงผลงานต่างๆ เปลี่ยนมาเป็นผลิตภัณฑ์ที่ตกแต่งตามโรงแรมหรือร้านอาหารทั่วไป หรือการสาธิตและจัดทำเป็นสินค้าที่ระลึก เพื่อให้ นักท่องเที่ยวจับต้องได้ง่ายขึ้น เกิดเป็นความสร้างสรรค์ในลักษณะ การดู (Seeing) และการซื้อ (Buying) แก่ นักท่องเที่ยว

5. สร้างกิจกรรมการทอผ้าที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมกับคนในท้องถิ่น เปรียบเสมือนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ทำให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสถึงวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง โดยมีคนในท้องถิ่นคอยให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด

สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาการทอผ้าถือเป็นภูมิปัญญาที่มีลักษณะโดดเด่น แตกต่างจากงานหัตถกรรมหรืองานศิลปะชนิดอื่น โดยแต่ละท้องถิ่นจะมีรูปแบบและเรื่องราวด้านการทอผ้าที่แตกต่างกันไป อันจะนำมาซึ่งเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชน ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่แปลกใหม่ แตกต่างจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์รูปแบบอื่น หรือกิจกรรมการทอผ้าจากท้องถิ่นอื่น

สรุป

ภูมิปัญญาผ้าทอท้องถิ่นเป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่าทั้งทางด้านสังคมและวัฒนธรรม รวมถึงสามารถนำไปพัฒนาต่อยอดทางด้านเศรษฐกิจของท้องถิ่นนั้นๆ ได้ หากแต่ในปัจจุบันชนรุ่นหลังให้ความสำคัญต่ออาชีพด้านการทอผ้าน้อยลง เนื่องจากความก้าวหน้าทางด้านอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ทำให้ละเลยสิ่งที่บรรพชนเคยสรรค์สร้างไว้ในอดีต อันสืบเนื่องจากเป็นงานที่ต้องใช้เวลานานและรายได้ไม่แน่นอน การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จึงเป็นเครื่องมือหนึ่งในการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าให้คงอยู่ โดยการเพิ่มมูลค่าให้กับภูมิปัญญาผ้าทอท้องถิ่นที่จากเดิมขายเฉพาะผลิตภัณฑ์จากผ้าทอสู่การเรียนรู้ภูมิปัญญาการทอผ้าและลง

มือปฏิบัติ นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของคนในท้องถิ่นร่วมกันทำให้เกิดความผูกพันจากช่วงระยะเวลาของการท่องเที่ยวในท้องถิ่นนั้น ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้รับประสบการณ์ที่แปลกใหม่ต่างจากการท่องเที่ยวในรูปแบบเดิม นำมาซึ่งการสร้างรายได้แก่ชุมชนและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวให้กลับมาใช้บริการท่องเที่ยวหรือบอกต่อให้กับคนรู้จักได้มาสัมผัสประสบการณ์ดังเช่นตนเองได้รับจากการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ ชุมชนเองเกิดความรักและหวงแหนภูมิปัญญาจากคุณค่าของภูมิปัญญาเองและความสามารถในการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ นำไปสู่ความยั่งยืนแก่ชุมชน จากรูปแบบการท่องเที่ยวที่เรียกว่า “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์”

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา ศรีธรรมมา. (2549). *การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในพิธีสู่ขวัญของชาวอีสาน : รายงานการวิจัย*. สำนักศิลปะและวัฒนธรรม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- กิตติคุณวัฒนะ จุฑะวิภาต. (2555). *ผ้าทอกับชีวิตคนไทย*. กรุงเทพมหานคร: โครงการวิจัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต .
- ทรงคุณ จันทจร, พิสิษฐ์ บุญไชย, และ ไพรัช ถิตย์ผาด. (2552). *คุณค่าอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการนำมาประยุกต์เป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลางและภาคใต้*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2554). *ภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- พรศรี คำศรี. (2553). *การสืบสานและการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของเทศบาลตำบลพุมเรียง อำเภอยะยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. การศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. วิทยาลัยปกครองส่วนท้องถิ่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พิริยะ ผลพิรุฬห์. (2556). *เศรษฐกิจสร้างสรรค์กับการพัฒนาประเทศไทย*. วารสารเศรษฐศาสตร์ปริทรรศน์, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. 7 (1), 1-69.
- ภัทรธิดา ผลงาม. (2562). *การสร้างมูลค่าเพิ่มจากภูมิปัญญาผ้าขาวม้าในจังหวัดเลยสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์*. วารสารวิจัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น (ฉบับบัณฑิตศึกษา), สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 7 (3), 146-158.
- มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์. (2542). *สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 17 : สุบิณสำนวนเก่า : วรรณกรรม - หาดใหญ่, อำเภอ*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- ยุวดี นิรัตน์ตระกูล. (2554). *การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: ต่อยอด เพิ่มคุณค่า หาดูต่าง*. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 8 ตุลาคม 2564. แหล่งที่มา: http://www.etatjournal.com/upload/245/9_CreativeTourism

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2552). ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 12 กันยายน 2564. แหล่งที่มา: <https://www.doyourwill.co.th/post/creativeeconomy>
- สิริยา คงสมพงษ์. (2557). รายงานผลสรุปการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารภาครัฐ หลักสูตรการสร้างมูลค่าจากต้นน้ำถึงปลายน้ำ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- สุจินดา เจียมศรีพงษ์ และปิยวัน เพชรหมี่. (2560). การสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย: กรณีศึกษาผ้าทอลายโบราณ. *Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences)*. 10 (4). 62-85.
- สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ. (2556). การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร: องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์กรมหาชน).
- สุพาดา สิริกุดตา. (2557). แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มของแหล่งท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวของจังหวัดสิงห์บุรี ประเทศไทย. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. 17 (17), 215-230.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (2561). คู่มือกระบวนการพัฒนาและยกระดับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร: บริษัท บุ๊คพลัส พับลิชชิง จำกัด.
- Campbell, N. C. G., Graham, J. L., Jolibert, A., & Meissner, H. G. (1988). Marketing Negotiations in France, Germany, the United Kingdom, and the United States. *Journal of Marketing*, 52 (2), 49-62.
- de Chematony, L., Riley, F. D., & Harris, F. (1998). Criteria to assess brand success. *Journal of Marketing Management*. 14 (7), 765-781.
- Dictionaries of Royal Institute. (1999). *The meaning of culture*. Bangkok: Nanmeebooks.
- Janchai, D. (2004). *Marketing Strategy: Big fish eat small fish*. Bangkok: SE-Educations.
- Kaemanee, P. (2012). *The Development of Shawl from Karen Hand-Woven Fabrics: A Case Study of Tapernkee Karen Village, Wangyaow Subdistrict, Danchang District, Suphanburi Province Faculty of Home Economics*. (Master's thesis). Technology Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Pathum Thani.
- Lynch, K. (2000). The image of the city (Vol. 11), *The Relationship between community identity and tourism development in Samphanthawong district, Bangkok*. (Master's thesis). Chulalongkorn University, Bangkok.
- Nanna, S. (2011). *The investigation and management of sustainable cultural heritage in Amphoe Pai-in in the second world war*. Retrieved from <http://www.rasmishoocongdej.com>
- Na-Thalang, E. (1998). *Wisdom and the learning process of Thailand*. Bangkok: Sukhothai Thammathirat Open University.
- Nilson, B. H., Solomon, A., Björck, L., & Akerström, B. (1992). Protein L from *Peptostreptococcus magnus* binds to the kappa light chain variable domain. *Journal of Biological Chemistry*. 267 (4), 2234-2239.
- Phawijit, P. (2005). *World Business Ideas*. Bangkok: The Nation.
- Phromsiri, P. (2004, January 1). *Marketing Strategies for the Age of Change*. Nation Business.
- Praya-Anumanrajchadhon. (1972). *Culture*. Bangkok: Bannakan Publisher.

- Richards, G. (2010). *Creative Tourism and Local Development*. In Wurzbürger, R. (Ed.). *Creative Tourism A Global Conversation how to provide unique creative experiences for travelers worldwide: at present at the 2008 Santa Fe & UNESCO International Conference on Creative Tourism in Santa Fe*. New Mexico, USA.
- Richards, G. (2010b). *Creative Tourism and Cultural Events*. Online. Retrieved September 12, 2021. From: <http://www.docstoc.com/docs/68264727/Creative-tourism-and-cultural-events>.
- Richards, G. and Raymond, C. (2000). Creative tourism. *ATLAS News*, 23, 16-20.
- Rojanapornpit, V. (2005). *The Relationship between community identity and tourism development in Samphanthawong district*. (Master's thesis). Chulalongkorn University, Bangkok.
- Samerjai, C. (2005). *The Small Business Management*. Bangkok: SE-Education.
- Sawadpanich, K. (1983). *Teenagers with Core Values and Moral System: What you need to know about education*. Bangkok: Department of Education and the Ministry of Education.
- Serirat, S. (1999). *Principles of Marketing*. Bangkok: Phetjaratsang hangtharakit press.
- SukhothaiThammathiratOpen University. (2001). *Market factors in the development of new products*. Bangkok: Sukhothai Thammathirat Open University.
- Suphab, S. (1982). *Social and Thai cultural: family values, religious, traditions*. Bangkok: Thailand Watana Panich.
- Thanaphonpan, R. (2003). *Cultural capital*. Bangkok: Chiyong Limthongkul Foundation.
- Theepapan, P. (2004). *Marketing Management*. Bangkok: Amon printing.
- Tippachartyothin, P. (2014). Quality Control: The importance of consistency. *Journal of Productivity world*. 19 (110), 91-96.
- Tuanthet, S. (2012). *A Study of Thai Local Wisdom in Native Fabrics Focused on the Ethnic Lao-Khrang in Suphanburi Chainard and Uthaithani*. (Master's thesis). Srinakharinwirot University, Bangkok.
- Wankrue, S., & Tungthawonsirikul, C. (1993). *Laos Fabrics: the migration of the cultural fabric of the Mekong River Basin to Chaopraya river*. Bangkok: The Office of the National Culture Commission.
- Wasi, P. (2000). *Quality Culture: Critical Problems in the rural side to survive*. Bangkok: Moo BanPrinting Press.
- Wiphawin, N. (2003). *New product development skills*. Bangkok: SE-Educations.
- Wongthee, S. (2007). *Strategies for Industrial Development woven ancient*. (Master's thesis). Kasetsart University, Bangkok.
- Wurzbürger, R. (2010). *Introduction to the SantaFe & UNESCO International Conference A Global Conversation on Best Practices and New Opportunities*. In Wurzbürger, R. (Ed.). *Creative Tourism A Global Conversation how to provide unique creative experiences for travelers worldwide: at present at the 2008 Santa Fe & UNESCO International Conference on Creative Tourism in Santa Fe*. New Mexico, USA.

นโยบายการวางแผนครอบครัว

Family Planning Policy

กรรณิการ์ ไกรกิจราษฎร์, กิตติพล บัวทะลา,

วันชัย บุชบา และ โชติ บดีรัฐ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Kannika Kraikitrat, Kittipol Buathala,

Wanchai Boosaba and Chot Bodeerat

Phibunsongkhram Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Kannikakraikitrat@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานโยบายการวางแผนครอบครัว ซึ่งประกอบด้วย วิวัฒนาการนโยบายการวางแผนครอบครัว สถานการณ์ด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ การตั้งครภ์ในวัยรุ่น ผลกระทบต่อสังคม การเข้าถึงบริการคุมกำเนิด และการเกิดด้อยคุณภาพ สำหรับนโยบายการวางแผนครอบครัวในประเทศไทยเริ่มต้นมาตั้งแต่ในอดีต โดยนำหลักการคุมกำเนิดเข้ามาใช้ก่อนเพื่อควบคุมอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรที่จะส่งผลกระทบต่อความสมดุลของสังคม ต่อมาเมื่อวัยรุ่นยุค 2513 มีความคิดใช้ชีวิตโสดมากขึ้น จนทำให้อัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรลดลงอย่างมาก รัฐบาลไทยจึงปรับเปลี่ยนนโยบายโดยมุ่งเน้นส่งเสริมคุณภาพของประชากร ว่าด้วยการส่งเสริมการเกิดการเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ ของประชากร ประเทศไทย เนื่องจากขณะนี้ ประเทศไทยกำลังเผชิญปัญหาเรื่องการเกิดที่ด้อยคุณภาพ การตั้งครภ์ในวัยรุ่น การเข้าถึงบริการคุมกำเนิด ตลอดจนปัญหาสังคมด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการเกิดที่ด้อยคุณภาพซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลยุคปัจจุบัน ที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงสาธารณสุข เกี่ยวกับการยกระดับคุณภาพบริการด้านสาธารณสุข และสุขภาพของประชาชน การป้องกันและแก้ปัญหาการตั้งครภ์ในวัยรุ่น และปัญหา ด้านการแพทย์ จริยธรรมของการอุ้มบุญ และการปลูกถ่ายอวัยวะรวมไปถึงสเต็มเซลล์

คำสำคัญ : นโยบาย; การวางแผนครอบครัว

* วันที่รับบทความ: 17 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่แก้ไขบทความ 12 มีนาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 16 มีนาคม 2565

Received: February 17, 2022; Revised: March 12, 2022; Accepted: March 16, 2022

Abstracts

This academic paper aims was to study family planning policy which consists of evolution of family planning policy, reproductive health situation, teen pregnancy, impact on society, inaccessibility of contraceptive services, and infertility. For family planning policies in Thailand started in the past by applying the principles of contraception first to control the rate of population growth that will affect the balance of society. Later, when teenagers in the 1970s had thought single life until rate of population growth to decrease dramatically, the Thai government therefore changed the policy to focus on promoting the quality of the population on promoting quality growth of the population of Thailand, because now Thailand is facing the problem of low birth quality teen pregnancy inaccessibility to contraceptive services as well as other social problems related to low-quality births in line with current government policies related to the Ministry of Health about improving the quality of public health services and public health, prevention and solution of teen pregnancy, and medical problems the ethics of surrogacy, and organ transplantation including stem cells.

Keywords: Policy; Family Planning

บทนำ

หากจะย้อนไปถึงที่มาของแนวคิดเรื่องการวางแผนครอบครัวพบว่าเริ่มต้นขึ้นในวงการแพทย์ก่อนเป็นหลักตั้งแต่ปี 2480 ในขณะที่รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามสมัยนั้นมึนโยบายส่งเสริมให้มีลูกมาก แต่ในขณะเดียวกันก็ยังมีควมพยายามนำความรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวคือการทำหมันและการคุมกำเนิดมาสอนในโรงเรียนแพทย์ โดยเฉพาะการคุมกำเนิดนั้นแพร่หลายในหมู่คนชั้นกลางที่มีรายได้น้อยและกรรมกรในเมืองหลวง โดยการคุมกำเนิดนั้นจะช่วยประหยัดรายจ่ายในครอบครัวให้เหมาะสมกับสภาพทางการเงินของพวกเขาการวางแผนครอบครัวค่อยๆพัฒนาขึ้นมาเป็นแนวนโยบายหลักของประเทศ ด้วยแนวคิดที่ว่าควรมีการควบคุมจำนวนประชากรไม่ให้มากเกินไปที่สังคมจะรองรับได้ และการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากรนั้นทำลายสมดุลของสังคม ต่อมาผู้ที่ได้รับการยกย่องในวงการวางแผนครอบครัวในประเทศไทยคือ นายมีชัย วีระไวทยะ ซึ่งต่อมาได้ผลักดันให้เกิดประกาศนโยบายประชากรเมื่อปีพ.ศ. 2513 โดยประเทศไทยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐภาคเอกชนและองค์กรระหว่างประเทศรวมทั้งประชาชนเริ่มมีความรู้ความเข้าใจในการวางแผนครอบครัวมากขึ้นประกอบกับวิถีในการดำรงชีวิตของประชาชนเปลี่ยนไป คนรุ่นใหม่ทั้งชายและหญิงมีค่านิยมจะอยู่เป็นโสดมากขึ้นจึงทำให้อัตราการเพิ่มของประชากรลดลงจากร้อยละ 2.7 ในปี 2513 เหลือเพียงร้อยละ 0.2 ในปี 2562

รัฐบาลไทยจึงปรับเปลี่ยนนโยบายโดยมุ่งเน้นส่งเสริมคุณภาพของประชากร ว่าด้วยการส่งเสริมการเกิดการเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ ของประชากรประเทศไทย เนื่องจากขณะนี้ ประเทศไทยกำลังเผชิญปัญหา เรื่อง การเกิดที่ด้อยคุณภาพ การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น การเข้าไม่ถึงบริการคุมกำเนิด ตลอดจนปัญหาสังคมด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการเกิดที่ด้อยคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ที่เกี่ยวข้องกักระทรวงสาธารณสุขคือ นโยบายข้อที่ 5 การยกระดับคุณภาพบริการด้านสาธารณสุข และ

สุขภาพของประชาชนข้อ 5.6 ป้องกันและแก้ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นและปัญหาด้านการแพทย์ จริยธรรมของการอุ้มบุญและการปลูกถ่ายอวัยวะรวมถึง สเต็มเซลล์ การวางแผนครอบครัว (Family Planning) จึงเป็นสิ่งสำคัญในการตัดสินใจของคู่รักหรือบุคคลที่จะมีบุตรตามจำนวนที่ต้องการ ในช่วงเวลาและระยะห่างที่เหมาะสม เพื่อให้มีการตั้งครรภ์ขณะที่มีความพร้อมทั้งร่างกาย จิตใจ และสภาพสังคม หรือจำกัดการมีบุตรโดยใช้วิธีคุมกำเนิดทางธรรมชาติหรือมีการใช้ยาหรืออุปกรณ์ต่างๆ เพื่อช่วยให้การวางแผนนั้นมีประสิทธิภาพขึ้น (นัตติดา บุนนาค, 2565 : ออนไลน์) ซึ่งนโยบายการวางแผนครอบครัวจะส่งผลต่อวิถีการดำรงชีวิตของประชาชนในสังคมปัจจุบัน

วิวัฒนาการนโยบายการวางแผนครอบครัว

มากกว่า 40 ปีที่ประเทศไทยได้เริ่มดำเนินการเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวแม้ว่านโยบายของรัฐบาลจะดำเนินการภายหลังจากที่องค์การภายนอกภาครัฐ(non-governmental organization :NGO)จะเริ่มดำเนินการมาก่อนหน้าแล้วโดยกระทรวงสาธารณสุขได้เสนอนโยบายการวางแผนครอบครัวทั้งการลดอัตราการเกิดและลดอัตราการเพิ่มของประชากรรวมทั้งการพัฒนาคุณภาพประชากรทั้งทางด้านการศึกษาและระบบบริการสุขภาพ โดยนโยบายการวางแผนครอบครัวของประเทศไทยสามารถแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ช่วงแรกระหว่างปี 2513-2539 เป็นช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่2ถึงฉบับที่ 7 โดยเริ่มตั้งแต่ฉบับที่ 2 และดำเนินการอย่างจริงจังตั้งแต่ฉบับที่ 3 (2515- 2519) ซึ่งมีสโลแกนที่เผยแพร่โดยทั่วไปว่า”ลูกมากจะยากจน” มีการรณรงค์การวางแผนครอบครัวทั้งทางสื่อประชาสัมพันธ์และการดำเนินการของภาครัฐตามระบบราชการมีมาตรการจูงใจต่างๆมากมายโดยมีเป้าหมายลดจำนวนบุตรในแต่ละครัวเรือนลงมีมาตรการพิเศษคือข้าราชการมีบุตรที่เบิกสวัสดิการได้เพียง3คนเป็นต้น ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่4และฉบับที่ 5 ประสบความสำเร็จอย่างสูงสามารถลดอัตราการเพิ่มประชากรลงได้เป็นอย่างมากทำให้มีการปรับแผนและการวางแผนครอบครัวใหม่ในฉบับที่ 6 และฉบับที่ 7 (2535 – 2539) ไม่นับการลดลงของสมาชิกในครอบครัวแต่มุ่งเป้าหมายเฉพาะกลุ่มมากขึ้นจนกระทั่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (2540 – 2544) ได้ชะลอการวางแผนครอบครัวในพื้นที่ที่มีอัตราการเจริญพันธุ์อยู่ในระดับต่ำหรือระดับทดแทน โดยเฉพาะในภาคเหนือ ภาคกลางและกรุงเทพมหานครแต่สำหรับภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ปรับในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 และฉบับที่ 10 (2545 -2554) เพื่อให้ประเทศไทยมีโครงสร้างประชากรที่สมดุลและขนาดครอบครัวที่มีความเหมาะสม โดยมีนโยบายให้มีระดับทดแทนกันอย่างเหมาะสมต่อเนื่องแต่อัตราการเจริญพันธุ์ของไทยยังคงลดลงอย่างต่อเนื่องเหลือเพียง 1.5 ในปี 2554 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 จะเห็นได้ว่านับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11(2554-2559) เป็นต้นมานโยบายด้านการวางแผนครอบครัวได้เน้นการรักษาอัตราการเจริญพันธุ์รวมไม่ให้ต่ำกว่าลงไปกว่าเดิมโดยส่งเสริมการมีบุตรในคู่สมรสที่มีความพร้อมกำหนดมาตรการที่เอื้อ

ต่อการมีบุตรทั้งในด้านภาษีและสวัสดิการในการเลี้ยงดูรวมถึงให้ความสำคัญต่อคุณภาพของการเกิดและการพัฒนาคนในประเทศมากขึ้นก็จะนับได้ว่าเป็นความท้าทายอย่างมากเมื่อบริบทของประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคมและครอบครัวล้วนเอื้อต่อการมีบุตรน้อยมากกว่าการมีบุตรเพิ่ม จึงมีมาตรการหลายด้านเพื่อการมีประชากรที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยในอนาคต

สถานการณ์ด้านอนามัยการเจริญพันธุ์

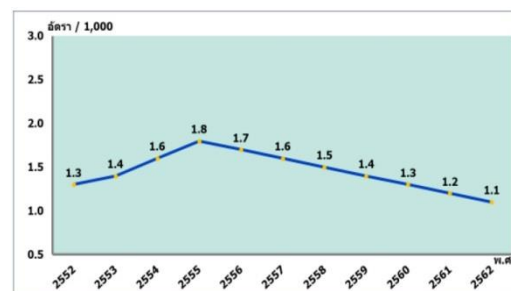
เนื่องจากประเทศไทยไม่มีข้อมูลการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นโดยตรง ดังนั้น ในการติดตามสถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นของประเทศไทย ปัจจุบันกรมอนามัยใช้ข้อมูลที่สำคัญ 3 ตัวชี้วัด คือ อัตราการคลอดมีชีพในหญิงอายุ 10-14 ปี อัตราการคลอดมีชีพในหญิงอายุ 15-19 ปี และ ร้อยละการตั้งครรภ์ซ้ำในหญิงอายุต่ำกว่า 20 ปี โดยข้อมูลอัตราการคลอดมีชีพจากสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง (ฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร์) นับว่ามีความถูกต้องแม่นยำมากที่สุด ข้อมูลอัตราการคลอดจากฐานทะเบียนราษฎร์ปีล่าสุดที่ได้รับจากกองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข คือ ข้อมูลการคลอด พ.ศ. 2562 ส่วนร้อยละการตั้งครรภ์ซ้ำในหญิงอายุต่ำกว่า 20 ปี นั้น ใช้ข้อมูลจากระบบคลังข้อมูลสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข (Health Data Center: HDC) โดยข้อมูลสถานการณ์ล่าสุดใน พ.ศ. 2562 มีดังนี้

1. อัตราการคลอดมีชีพในหญิงอายุ 10-14 ปี พ.ศ. 2562 เท่ากับ 1.1 ต่อพัน ซึ่งลดลงจากอัตราการคลอดสูงที่สุดในปีพ.ศ. 2555 คือ 1.8 ต่อพัน และมีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ (โดยค่าเป้าหมายของชีวิตนี้ในปีงบประมาณ 2563 ไม่เกิน 1.1 ต่อพัน)

อัตราการคลอดมีชีพในหญิงอายุ 10-14 ปี
ต่อประชากรหญิง 10-14 ปี 1,000 คน

ปี พ.ศ.	หญิงคลอด 10-14 ปี	หญิงอายุ 10-14 ปี ทั้งหมด	อัตรา : 1,000
2552	2,928	2,339,177	1.3
2553	3,074	2,272,507	1.4
2554	3,417	2,196,350	1.6
2555	3,710	2,096,028	1.8
2556	3,415	2,024,332	1.7
2557	3,213	1,991,041	1.6
2558	2,988	1,963,728	1.5
2559	2,746	1,941,436	1.4
2560	2,559	1,942,522	1.3
2561	2,385	1,943,238	1.2
2562	2,180	1,933,318	1.1

ที่มา : 1. ข้อมูลหญิงคลอดอายุ 10 - 14 ปี จากกองยุทธศาสตร์และแผนงาน กระทรวงสาธารณสุข
2. ข้อมูลประชากรหญิงอายุ 10 - 14 ปี จากกองยุทธศาสตร์และแผนงาน กระทรวงสาธารณสุข

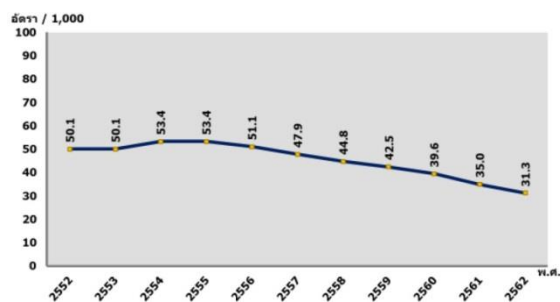
(ที่มา : สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์, 2563 : ออนไลน์)

2. อัตราการคลอดมีชีพในหญิงอายุ 15-19 ปีพ.ศ. 2562 เท่ากับ 31.3 ต่อพัน จากการติดตามสถานการณ์ในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา พบว่าอัตราการคลอดสูงที่สุดใน พ.ศ. 2554 และ 2555 คือ 53.4 ต่อพัน ซึ่งหลังจากนั้นอัตราการคลอดมีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ (โดยค่าเป้าหมายของชีวิตนี้ในปีงบประมาณ 2563 ไม่เกิน 34 ต่อพัน)

อัตราการคลอดมีชีพในหญิงอายุ 15-19 ปี ต่อประชากรหญิง 15-19 ปี 1,000 คน

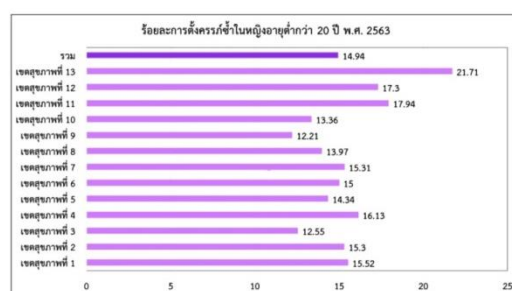
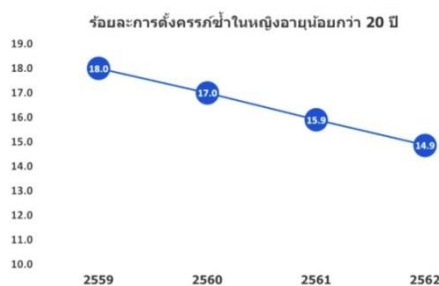
ปี พ.ศ.	หญิงคลอด 15-19 ปี	หญิงอายุ 15-19 ปี ทั้งหมด	อัตรา : 1,000
2552	119,828	2,390,695	50.1
2553	120,115	2,399,446	50.1
2554	128,763	2,413,063	53.4
2555	128,493	2,404,152	53.4
2556	121,960	2,386,492	51.1
2557	112,278	2,342,738	47.9
2558	101,301	2,262,832	44.8
2559	91,838	2,162,983	42.5
2560	82,019	2,072,138	39.6
2561	70,181	2,003,012	35.0
2562	61,651	1,971,371	31.3

ที่มา : 1. ข้อมูลหญิงคลอดอายุ 15 - 19 ปี จากกองทะเบียนราษฎรและสมณาน กระทรวงสาธารณสุข
2. ข้อมูลประชากรหญิงอายุ 15 - 19 ปี จากกองทะเบียนสถิติและสมณาน กระทรวงสาธารณสุข

(ที่มา : สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์, 2563 : ออนไลน์)

3. ร้อยละการตั้งครรภ์ซ้ำในหญิงอายุต่ำกว่า 20 ปี พ.ศ.2563 เท่ากับ 14.94 (HDC, 16 พ.ย. 63) ถึงแม้ว่าการตั้งครรภ์ซ้ำในวัยรุ่นจะลดลงจากร้อยละ 10.0 ในปี พ.ศ.2559 (HDC กระทรวงสาธารณสุข) อย่างไรก็ตามยังสูงเกินเกณฑ์เป้าหมายที่กำหนดไม่เกินร้อยละ 14.5 ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องเร่งรัดการดำเนินงานเพื่อลดการตั้งครรภ์ซ้ำในวัยรุ่นอย่างจริงจังต่อไป

(ที่มา : สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์, 2563 : ออนไลน์)

การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

การตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่น เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร เป็นการตั้งครรภ์ในขณะที่ทั้งสองฝ่ายยังไม่มีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน จึงก่อให้เกิดปัญหาตามมาอย่างมากทั้งทางด้านครอบครัว เศรษฐกิจ และสังคม และปัญหาการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์นี้ส่งผลกระทบต่ออนาคตของวัยรุ่นอย่างมากด้วยลักษณะของปัญหาจากการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์มีดังนี้ (ปฎิญา บุญยังมี, 2554 : ออนไลน์)

1. ฝ่ายหญิงที่เป็นฝ่ายที่ตั้งครรภ์ส่วนใหญ่กำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่ เมื่อตั้งครรภ์ขึ้นมาก็ไม่อาจศึกษาเล่าเรียนต่อไปได้ ทำให้ต้องออกจากการศึกษากลางคัน ซึ่งก็หมายถึงอนาคตการเรียนก็หมดไปอย่างสิ้นเชิงบางรายเมื่อตั้งครรภ์ก็ไม่กล้าบอกพ่อแม่ ผู้ปกครองทราบแต่ก็ไม่สามารถปกปิดได้ตลอดไป จึงตัดสินใจหนีออกจากบ้านไปเผชิญชีวิตด้วยตนเองเมื่อคลอดลูกก็จะเกิดปัญหาตามมามากมาย โดยเฉพาะปัญหาทางเศรษฐกิจและปัญหาสังคม

2. ในบางกรณีตัดสินใจทำแท้งเพื่อยุติการตั้งครรภ์โดยหวังว่าเมื่อไม่ตั้งครรภ์แล้วจะสามารถกลับมาใช้ชีวิตและศึกษาเล่าเรียนได้ตามปกติ ในความเป็นจริงแล้วการทำแท้งเป็นเรื่องที่ผิดทั้งทางด้านศีลธรรม กฎหมาย และค่านิยมของสังคม และที่สำคัญที่สุดคือ ส่งผลกระทบอย่างมากต่อสุขภาพ ในบางรายที่ทำแท้งโดยผู้ทำไม่ใช่แพทย์อาจเป็นอันตรายรุนแรง เช่น ตกเลือด ติดเชื้ออย่างรุนแรง ทำให้เสียชีวิตได้ หรือบางรายอาจต้องผ่าตัด ตัดมดลูกทิ้งทำให้ไม่สามารถตั้งครรภ์ได้อีกเลยตลอดชีวิต

3. ในบางกรณี เมื่อตั้งครรภ์ขึ้นมาจะทำให้เกิดภาวะจำยอมที่ต้องแต่งงานกัน โดยทั้งสองฝ่ายยังไม่มีความพร้อมสำหรับการใช้ชีวิตคู่ที่ต้องมีภาระเลี้ยงดูบุตร ทำให้เกิดปัญหาครอบครัวซึ่งนำไปสู่การหย่าร้างในที่สุด

4. การติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การมีเพศสัมพันธ์อาจทำให้เกิดการติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ได้ที่สำคัญคือ โรคในกลุ่มกามโรคและโรคเอดส์ โดยเฉพาะโรคเอดส์เป็นโรคที่กำลังแพร่ระบาดและทำให้เกิดปัญหาทางสังคมอย่างมาก ทั้งยังเป็นโรคที่ไม่มียาหรือวิธีการรักษาที่ทำให้หายขาดได้ และไม่มีวัคซีนสำหรับป้องกันโรคนี้การติดเชื้อโรคเอดส์จึงทำให้เกิดปัญหาสุขภาพและปัญหาสังคมตามมา ทั้งยังทำลายอนาคตอีกด้วย

5. เสียการเรียน เมื่อคนเราหมกมุ่นกับเรื่องเพศมีเวลาอยู่ด้วยกันมาก จะทำให้สนใจการเรียนน้อยลงหรือไม่สนใจการเรียนเลย มักขาดเรียนบ่อยหรือหนีเรียนไปเลยมีหลายคนต้องลาออกจากโรงเรียนโดยเฉพาะฝ่ายหญิงจะมีจำนวนมากแต่ฝ่ายชายก็มีบ้างจากการทำวิจัยของหลายฝ่ายจะเห็นได้ว่าวัยรุ่นที่มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรจะมีพฤติกรรมการเรียนและผลการเรียนที่แย่งอีกด้วย

6. การที่วัยรุ่นมีเพศสัมพันธ์เร็วมากขึ้นทำให้การมองเห็นคุณค่าในตนเองเปลี่ยนไป การมีเพศสัมพันธ์ระหว่างวัยรุ่นทำให้วัยรุ่นมองว่ากิจกรรมทางเพศสัมพันธ์ เป็นเพียง “การแลกเปลี่ยน” อารมณ์และวัตถุทางเพศ

ยิ่งถ้ามีเพศสัมพันธ์กันบ่อยครั้งขึ้นจะทำให้มองเห็นคุณค่าของตัวเอง และคู่รักน้อยลงด้วยผลกระทบต่อครอบครัว

7. สร้างความทุกข์ให้พ่อแม่ ไม่มีพ่อแม่คนใดพอใจเมื่อลูกของตนเองมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรแต่พ่อแม่ก็ต้องทำใจเพราะนั่นก็คือลูกของเราด้วยความสงสาร ซึ่งพ่อแม่ต้องทุกข์ระทมใจกับการกระทำของลูกตามโบราณที่กล่าวว่า "มีลูกสาวก็เหมือนมีส้วมอยู่หน้าบ้าน" เพราะถ้าส้วมแตกขึ้นมาก็คงจะเหม็นและอับอายชาวบ้านหรือเพื่อนบ้านญาติสนิทมิตรสหายเปรียบเสมือนถ้าลูกสาวมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรถ้าคนอื่นรู้มันก็จะทำให้เสื่อมเสียวงศ์ตระกูล

8. เกิดความไม่เข้าใจกันของคนในครอบครัว และจะเกิดปัญหาภาระค่าใช้จ่ายที่จะต้องนำมาเลี้ยงดูเด็กที่เกิดขึ้นมาในความไม่พึงประสงค์ของบิดามารดา

9. เกิดปัญหาการหย่าร้างมากขึ้น

ผลกระทบต่อสังคม

1. ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ส่งผลกระทบต่อสังคม โดยเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมา ได้แก่

- 1.1. เกิดปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์เกิดปัญหาการทำแท้ง เกิดปัญหาเด็กมีปัญหาละเลยละทิ้ง
- 1.2. เกิดปัญหาความเสื่อมวัฒนธรรมอันดีของไทย
- 1.3. ปัญหาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์
- 1.4. ปัญหายาเสพติด บุหรี่ เหล้า และการพนัน
- 1.5. ปัญหาแหล่งบันเทิง ผับ บาร์ อ่างอบนวดและซ่อง
- 1.6. ปัญหาภาพยนตร์โป๊ สื่อลามกอนาจาร
- 1.7. ปัญหาการล่อลวง ปัญหาคุณภาพชีวิตตกต่ำ

2. ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรและปัญหาร่วมต่างๆ ทำให้ขาดประชากรที่มีคุณภาพในการพัฒนาสังคมให้ก้าวไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง

ความสำคัญของการมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัยการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย หมายถึง การมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหาตามมาหรือจากการมีเพศสัมพันธ์ได้แก่ ปัญหาการติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โดยเฉพาะโรคเอดส์และโรคในกลุ่มกามโรค และเกิดการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ ในกรณีที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงการมีเพศสัมพันธ์ได้จริงๆ ก็ควรมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัยการมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัยมีความสำคัญอย่างมากในการช่วยป้องกันปัญหาจากการมีเพศสัมพันธ์คือ ป้องกันการติดเชื้อโรคติดต่อจากการมีเพศสัมพันธ์ และป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์อุปกรณ์ที่ช่วยให้มีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัยคือ ถุงยาง

อนามัย หรือคอนดอม โดยถุงยางอนามัย จัดให้เป็นเครื่องมือแพทย์ชนิดหนึ่งซึ่งช่วยทำให้มีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัยได้ สิ่งสำคัญในการใช้ถุงยางอนามัยคือ การเลือกถุงยางอนามัยและการใช้ถุงยางอนามัยอย่างถูกต้อง องค์การอนามัยโลกได้กำหนดแนวทางปฏิบัติ เรื่องการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรในวัยรุ่นกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาโดยมีเป้าหมายและแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

1. เพื่อลดการแต่งงานก่อนอายุ 18 ปี

1.1. สนับสนุนให้ผู้มีอำนาจ รัฐบาล ผู้บริหาร และผู้นำชุมชน กำหนดและบังคับใช้กฎหมายและนโยบาย ห้ามการแต่งงานก่อนอายุ 18 ปี

1.2. สร้างกระบวนการเพื่อเลื่อนการแต่งงานของหญิงวัยรุ่นจนกว่าจะอายุ 18 ปี โดยปรับเปลี่ยนบรรทัดฐานทางสังคม และให้ข้อมูลแก่หญิงวัยรุ่นและครอบครัว กระบวนการนี้ควรทำร่วมกับกระบวนการที่ควบคุมโดยรัฐ

1.3. เพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่หญิงวัยรุ่น เพื่อเลื่อนการแต่งงานจนกระทั่งอายุ 18 ปี

2. เพื่อสร้างความเข้าใจและสนับสนุนให้ลดการตั้งครรภ์ก่อนอายุ 20 ปี

2.1. สนับสนุนการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นแก่ผู้เกี่ยวข้อง ด้วยการจัดหาข้อมูล, ความรู้ด้านเพศศึกษาและสุขภาพ, สร้างทักษะการใช้ชีวิต, ให้คำปรึกษาและจัดหาบริการด้านการคุมกำเนิด และสร้างภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการป้องกันดังกล่าว

2.2. พยายามให้หญิงวัยรุ่นอยู่ในโรงเรียนทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

2.3. เสนอวิธีการให้ความรู้ด้านเพศศึกษาและการคุมกำเนิดแก่วัยรุ่น เพื่อลดอัตราการตั้งครรภ์

2.4. สนับสนุนให้มีการคุมกำเนิดหลังคลอดหรือหลังแท้งแก่วัยรุ่น โดยการเยี่ยมบ้านหรือนัดตรวจติดตาม เพื่อลดโอกาสการตั้งครรภ์ซ้ำในวัยรุ่น

3. เพื่อเพิ่มการคุมกำเนิดในวัยรุ่นที่มีความเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์

3.1. กระตุ้นให้ผู้มีอำนาจ รัฐบาลและผู้บริหารกำหนดนโยบายและกฎหมาย เพื่อให้วัยรุ่นได้มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลและบริการด้านการคุมกำเนิดมากขึ้น

3.2. โน้มน้าวให้สมาชิกในสังคมสนับสนุนการเข้าถึงการคุมกำเนิดของวัยรุ่น

3.3. ให้ความรู้เรื่องการคุมกำเนิด โดยสอดแทรกในหลักสูตรเพศศึกษา เพื่อเพิ่มการคุมกำเนิดในวัยรุ่นให้มากขึ้น

3.4. หากกระบวนการเพื่อลดค่าใช้จ่ายด้านการคุมกำเนิดสำหรับวัยรุ่น

4. เพื่อลดการละเมิดทางเพศในวัยรุ่น

4.1. กระตุ้นให้ผู้มีอำนาจ รัฐบาล ผู้บริหาร และชุมชน กำหนดและบังคับใช้กฎหมายและนโยบายลงโทษผู้กระทำความผิด

4.2. ปรับปรุงความสามารถของหญิงวัยรุ่นให้ต่อต้านการละเมิดทางเพศ และสามารถรับความช่วยเหลือหากถูกละเมิดทางเพศได้

4.2.1. ให้หญิงเหล่านั้นเกิดความเชื่อมั่นในตัวเอง

4.2.2. พัฒนาทักษะการใช้ชีวิต เช่น การสื่อสาร การต่อรอง

4.2.3. ปรับปรุงการติดต่อกับเครือข่ายทางสังคม และการเข้าถึงความช่วยเหลือทางสังคม

4.3. กระบวนการดังกล่าวข้างต้นควรทำควบคู่กับการสร้างบรรทัดฐานทางสังคมไม่ให้ภัยผู้ทำ
ความผิด

4.4. ให้ผู้ชายมีส่วนร่วมในการประเมินบรรทัดฐานเรื่องเพศและพฤติกรรม ที่เกี่ยวข้องกับการ
ละเมิดทางเพศและความรุนแรง

5. เพื่อลดการทำแท้งที่ไม่ปลอดภัยในวัยรุ่น

5.1. กำหนดกฎหมายและนโยบายให้วัยรุ่นสามารถรับบริการทำแท้งที่ปลอดภัยได้ และให้ข้อมูล
เกี่ยวกับการทำแท้ง

5.1.1. อันตรายจากการยุติการตั้งครรภ์ที่ไม่ปลอดภัย

5.1.2. บริการทำแท้งที่ปลอดภัยและถูกกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกวาง

5.1.3. สามารถทำแท้งได้อย่างถูกกฎหมายในสถานการณ์ใด และที่ไหน

5.2. ค้นหาและจัดการกับอุปสรรคต่อการเข้าถึงบริการการทำแท้งของวัยรุ่น

5.3. สร้างความมั่นใจให้วัยรุ่นเข้ารับบริการทางการแพทย์หลังการทำแท้ง แม้ว่าการทำแท้งนั้นจะ
ถูกกฎหมายหรือไม่ก็ตาม รวมถึงการรับข้อมูลและบริการเรื่องการคุมกำเนิดด้วย

6. เพื่อเพิ่มการเข้าถึงดูแลก่อนคลอด การคลอด และหลังคลอดจากบุคลากรที่มีความชำนาญ

6.1. ให้ข้อมูลแก่หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นและผู้เกี่ยวข้อง ถึงความสำคัญของการเข้ารับการฝากครรภ์
การคลอด จากบุคลากรที่มีความชำนาญ

6.2. ส่งเสริมการเตรียมความพร้อมให้แก่หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นในเรื่องการคลอดและในภาวะฉุกเฉิน
ทางสูติศาสตร์สำหรับในประเทศไทย ได้มีความร่วมมือจากหลายหน่วยงานทั้งหน่วยงานราชการ องค์กรพัฒนา
เอกชน ภาคประชาสังคมและหน่วยงานอื่นๆ ช่วยกันแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นมักเป็นการตั้งครรภ์ไม่
พึงประสงค์ ส่วนมากไม่ได้รับการดูแลครรภ์ที่เหมาะสม ทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนต่างๆ ทั้งต่อทารกและหญิง
ตั้งครรภ์เอง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องป้องกันและหาทางแก้ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น โดยอาศัยความร่วมมือจาก
ทุกฝ่าย ทั้งตัววัยรุ่นเอง ครอบครัว สถานศึกษา บุคลากรทางการแพทย์ หน่วยงานของรัฐ และองค์กรเอกชน
ต่างๆ (ปฏิญญา บุญยังมี, 2554 : ออนไลน์)

การเข้าถึงบริการคุมกำเนิด

สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข เดินหน้าขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์การวางแผนครอบครัวและสิทธิประโยชน์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในสตรี พร้อมประกาศสนับสนุนค่าบริการคุมกำเนิดด้วยการใส่ห่วงอนามัยและฝังยาคุมกำเนิด เพื่อส่งเสริมให้วัยรุ่นและสตรีที่ตั้งครรภ์โดยไม่พร้อมสามารถเข้าถึงบริการอนามัยการเจริญพันธุ์ได้อย่างทั่วถึง เนื่องในวันคุมกำเนิดโลก ซึ่งตรงกับวันที่ 26 กันยายนของทุกปี มุ่งแก้ไขปัญหาท้องไม่พร้อมในกลุ่มเด็กและเยาวชน เดินหน้าผลักดันนโยบายการป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์อย่างต่อเนื่อง ผ่านความร่วมมือกับสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) มอบบริการคุมกำเนิดชนิดกึ่งถาวรด้วยการใส่ห่วงอนามัยและฝังยาคุมกำเนิดฟรีที่สถานบริการเครือข่ายของสปสช. ทั่วประเทศ พร้อมสนับสนุนค่าบริการการยุติการตั้งครรภ์ที่ปลอดภัย ควบคู่ไปกับการส่งเสริมความรู้เรื่องเพศศึกษาในช่องทาง Line Official Account TEEN CLUB เพื่อช่วยสร้างภูมิคุ้มกันเรื่องเพศให้วัยรุ่น อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาการท้องไม่พร้อมและการเกิดที่ไม่มีคุณภาพอย่างยั่งยืน เนื่องในวันคุมกำเนิดโลกซึ่งตรงกับวันที่ 26 กันยายนของทุกปี

สถานการณ์ด้านประชากรในประเทศไทยยังคงน่าเป็นห่วง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปีพ.ศ. 2564 ที่ประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) โดยสาเหตุมาจากการดำเนินนโยบายด้านการวางแผนครอบครัวและค่านิยมของคนรุ่นใหม่ที่อยู่เป็นโสดกันมากขึ้น ทำให้อัตราการเพิ่มของประชากรลดลงจากร้อยละ 2.7 ในพ.ศ.2513 เหลือเพียงร้อยละ 0.2 ในพ.ศ.2563 ส่งผลให้อัตราเจริญพันธุ์รวมอยู่ในระดับต่ำ โดยผู้หญิงอายุ 15-49 ปีมีบุตรเฉลี่ยเพียง 1.53 คน ซึ่งต่ำกว่าระดับทดแทน และอัตราการเกิดยังมีเพียง 10.2 ต่อประชากรพันคนเท่านั้น

การเกิดด้อยคุณภาพ

อีกสถานการณ์ที่น่าเป็นห่วงคือการเกิดด้อยคุณภาพ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการตั้งครรภ์โดยไม่มีความพร้อม โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่น โดยจากสถิติในพ.ศ.2562 พบว่า วัยรุ่นอายุ 15-19 ปี คลอดบุตรเฉลี่ยวันละ 169 คน ในขณะที่วัยรุ่นอายุต่ำกว่า 15 ปี ให้กำเนิดบุตรเฉลี่ยวันละ 6 คน ด้านจำนวนคุณแม่วัยใสพบว่าในปีเดียวกัน มีจำนวนผู้หญิงอายุต่ำกว่า 20 ปีที่ให้กำเนิดบุตรอยู่ที่ 63,831 ราย โดยแยกเป็นอายุระหว่าง 15-19 ปี จำนวน 61,651 ราย และอายุต่ำกว่า 15 ปี จำนวน 2,180 ราย และยังมีผู้หญิงอายุต่ำกว่า 20 ปีที่มีการคลอดซ้ำอีกถึง 5,222 ราย เพื่อเป็นการแก้ไขสถานการณ์ดังกล่าว กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขจึงได้เดินหน้าขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น (พ.ศ. 2560-2569) อย่างต่อเนื่อง ร่วมกับสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ในการส่งเสริมวัยรุ่นที่อายุน้อยกว่า 20 ปี ให้สามารถเข้าถึงบริการคุมกำเนิดกึ่งถาวรด้วยการใส่ห่วงคุมกำเนิดและฝังยาคุมได้ฟรีทุกกรณี และยังครอบคลุมถึงหญิงวัยเจริญพันธุ์อายุ 20 ปีขึ้นไปในกรณีหลังยุติการตั้งครรภ์ที่ปลอดภัย นอกจากนี้ ยังสนับสนุนค่าบริการ

การยุติการตั้งครรภ์ที่ปลอดภัยให้กับสถานบริการเครือข่ายของ สปสช. การดำเนินยุทธศาสตร์ดังกล่าวยังนำไปสู่การผลักดันและบังคับใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ.2564 เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้หญิงให้ได้รับบริการยุติการตั้งครรภ์ที่ปลอดภัยได้ในระบบบริการสุขภาพอย่างทั่วถึงและครอบคลุม

นายแพทย์พีระยุทธ สานุกุล ผู้อำนวยการสำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข กล่าวว่า “นับแต่ที่กรมอนามัยเริ่มดำเนินนโยบายป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ตามยุทธศาสตร์ปีพ.ศ.2560-2569 หน่วยบริการมีการจัดบริการคุมกำเนิดกึ่งถาวรเพิ่มขึ้นจนครอบคลุมร้อยละ 85.6 ของโรงพยาบาลสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขในปีพ.ศ. 2563 และมีวัยรุ่นเข้าถึงบริการคุมกำเนิดกึ่งถาวรสะสมตั้งแต่ 1 พฤษภาคม พ.ศ.2557 – 31 มีนาคม พ.ศ.2564 รวม 210,997 คนตามข้อมูลจาก E-Claim ของ สปสช. ซึ่งทางกรมฯ จะดำเนินงานต่อไปเพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ เพื่อแก้ปัญหาประชากรให้ครบทุกด้าน เรายังดำเนินนโยบายส่งเสริมการเกิดที่มีคุณภาพ จัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาอนามัยการเจริญพันธุ์แห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 – 2569) เพื่อให้ทุกการตั้งครรภ์เป็นการตั้งครรภ์ที่เกิดจากความตั้งใจ มีการวางแผน แม่และเด็กได้รับการดูแลที่เหมาะสมทั้งก่อนและหลังคลอด”

อย่างไรก็ตาม การจะป้องกันปัญหาท้องไม่พร้อมในระยะยาวได้ สิ่งสำคัญคือเด็กและเยาวชนต้องรู้จักที่จะดูแลตัวเองได้อย่างถูกต้อง การส่งเสริมให้เด็กๆ เข้าถึงเรื่องเพศศึกษาที่เหมาะสมและสะดวกสบายจึงเป็นอีกสิ่งที่กรมอนามัยมุ่งดำเนินการ โดยเมื่อปีที่ผ่านมานี้ ได้มีการเปิดตัว Line Official Account TEEN CLUB เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลข่าวสาร ประเด็นความรู้ที่น่าสนใจ และข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการเข้ารับบริการด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ของวัยรุ่น ผู้สนใจสามารถแอดไลน์ TEEN CLUB ได้ที่ https://line.me/R/ti/p/@teen_club หรือ QR Code ด้านล่าง

สรุป

การวางแผนครอบครัวในประเทศไทยเริ่มต้นมาตั้งแต่หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตยจึงได้รับอิทธิพลเชิงวิชาการจากต่างประเทศมาใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทยและมีวิวัฒนาการนโยบายทางประชากรและถือเป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนในนโยบายการวางแผนครอบครัวที่เริ่มอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมตั้งแต่ปี 2513 เป็นต้นมาจนปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนจากนโยบายวางแผนครอบครัวโดยวิธีการลดจำนวนประชากรซึ่งประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีสถานการณ์ด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ ได้แก่ อัตราการคลอดมีชีพภาวะการตั้งครรภ์ซ้ำในหญิงอายุต่ำกว่า 20 ปีมีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ ทั้งนี้การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นซึ่งเป็นการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์เป็นการตั้งครรภ์ในขณะที่ทั้งคู่ยังไม่มีความพร้อมในทุกด้านจึงก่อให้เกิดปัญหาตามมาอย่างมากทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคมชุมชนและภายในครอบครัวสภาพปัญหาเช่นนี้ทำให้หญิงวัยน้อยกว่า 20 ปีตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่างๆ แต่ก็ส่งผลกระทบต่อทั้งตนเองและครอบครัวเป็นอย่างมากและขยายผลกระทบสู่สังคมโดยรวมโดยรวม เกิดสภาพสังคมที่มีเด็กเร่ร่อนปัญหายาเสพติด แหล่งอบายมุข ปัญหาอาชญากรรมความเสื่อมโทรมทางสังคมและวัฒนธรรมอันดีงามของไทยอันนำไปสู่การเป็นประชากรที่ด้อยคุณภาพซึ่งรัฐบาลก็ไม่ได้คำนึงจนใจได้กำหนดนโยบายในหลายด้านทั้งการลดจำนวนประชากรอายุต่ำกว่า 20 ปีที่จะแต่งงานให้ลดน้อยลงโดยเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้มากขึ้นจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ด้านเพศศึกษาแก่เยาวชนกำหนดนโยบายและกฎหมายในการล่วงละเมิดทางเพศทั้งนี้ได้มีนโยบายการดูแลคุณภาพชีวิตของมารดา ตั้งแต่อ่อนคลอดการคลอดและหลังคลอดเพื่อที่เด็กเกิดมามีสุขภาพและคุณภาพที่ดีต่อสังคม

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ

การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่น นับเป็นปัญหาสำคัญของสังคมไทย ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของระบบครอบครัวซึ่งเป็นหน่วยสังคมที่เล็กที่สุด และเป็นจุดเริ่มต้นของปัญหาสังคมอันนำมาสู่การมีนโยบายสาธารณะต่างๆ สาเหตุของการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่นเกิดจากประเด็นปัญหาต่างๆ 3 ด้าน คือ ด้านพฤติกรรมของวัยรุ่น ที่ขาดความรู้เรื่องการคุมกำเนิด ความอยากรู้อยากลอง ไม่เห็นคุณค่าในตนเอง ขาดการป้องกันตนเอง ทั้งการคุมกำเนิดประเภทต่างๆ ค่านิยมการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่เหมาะสม ด้านครอบครัว เกิดจากความแตกแยกของครอบครัว ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม การถูกล่วงละเมิดจากบุคคลในครอบครัว ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงจากการรับวัฒนธรรมต่างชาติทำให้เกิดความเสื่อมโทรมทางสภาพแวดล้อมในชุมชน ได้รับแรงจูงใจจากเพื่อน และอิทธิพลสื่อสารมวลชนที่นำเสนอค่านิยมไม่เหมาะสม เพื่อความลดปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่นจึงขอเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- ปลุกฝังจิตสำนึกและให้ความรู้ ความเข้าใจเรื่องเพศศึกษา ให้แก่ครอบครัวให้เห็นถึงความสำคัญของการสอนเพศศึกษาแก่บุตรหลาน ไม่ควรคิดว่าเป็นหน้าที่ของโรงเรียนเท่านั้น
- ควรสอดแทรกแนวความคิดด้านคุณธรรม จริยธรรม ที่สามารถใช้ชีวิตในสังคม เหมาะสมกับวัฒนธรรมท้องถิ่น
- ครอบครัวควรติดตามสังเกตเพื่อสามารถทราบได้ว่าบุตรหลานของตนเป็นกลุ่มเสี่ยงหรือไม่ เพื่อหาทางป้องกันหรือแก้ไขได้ทันที่
- ครอบครัวไม่ควรมีทัศนคติทางส่งเสริมหรือละเลยต่อการตั้งครรภ์ของวัยรุ่น และชี้แนะแนวทางป้องกันปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรมีนโยบายหรือกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่วัยรุ่นและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง
- ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการศึกษาที่สูงขึ้น จะเกิดประโยชน์ทั้งการชะลอการตั้งครรภ์และการเพิ่มศักยภาพทางการศึกษาของประเทศ
- สร้างหลักสูตรการศึกษาเพื่อป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรและการคุมกำเนิดรวมทั้งสร้างความตระหนักถึงวัฒนธรรมไทยในการเป็นกุลสตรีที่รักษาวลสงวนตัว
- ทุกภาคส่วนทั้งครอบครัว โรงเรียน ศาสนา องค์กรภาคเอกชน และชุมชนท้องถิ่น ต้องบูรณาการร่วมกัน สร้างความร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจกันในการวางแผนทางการแก้ปัญหา
- ควรมีพระราชบัญญัติคุ้มครองอนามัยการเจริญพันธุ์
- บัณฑิตครูควรมีความรู้อย่างเพียงพอในการสอนเพศศึกษาจิตวิทยาในการเข้าถึงเพศภาวะและเป็นต้นแบบของการเป็นผู้ชี้นำ การส่งเสริมการเคารพในสิทธิมนุษยชน
- โรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียนต้องร่วมมือกันทำให้การเรียนรู้เพศศึกษาเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องเรียนรู้เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการมีความรับผิดชอบต่อสังคม
- หน่วยงานของรัฐควรมีนโยบายป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่นอย่างต่อเนื่องสนับสนุนทรัพยากรและบุคลากรในการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วน
- ส่งเสริมความเป็นธรรมเชิงเพศภาวะ (Gender equity) และความเท่าเทียมเชิงเพศภาวะ (Gender equity) สร้างค่านิยมให้วัยรุ่นหญิงชายเคารพสิทธิความเท่าเทียมกัน ให้เกียรติไม่บีบบังคับให้มีเพศสัมพันธ์
- นโยบายด้านสื่อสารมวลชน สื่อสังคมออนไลน์และหลักวิชาการ ต้องเผยแพร่สื่อสารประชาสัมพันธ์ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันและให้มีทิศทางชัดเจน

• กำหนดนโยบายให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการบริการทำแท้งเสรีได้อย่างปลอดภัย โดยให้คำแนะนำและให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทำแท้งอย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. กลุ่มวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศแต่ไม่ได้ตั้งครรภ์ ควรดำเนินการการปรับเปลี่ยนเจตคติที่มีต่อการมีเพศสัมพันธ์แสดงถึงความรักความจริงใจต่อคนรัก การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันตนโดยเฉพาะส่วนการมีสติสัมปชัญญะเพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มนี้มีภูมิต้านทานเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์หรือสิ่งยั่วยวนทำให้เกิดอารมณ์ทางเพศ ลดความอยากรู้อยากลองและสิ่งไม่เหมาะสม และฝึกทักษะในการปฏิเสธในการมีเพศสัมพันธ์
2. กลุ่มวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์หลังจากเรียนจบแล้ว ควรดำเนินการให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตร ให้ความรู้เกี่ยวกับการคุมกำเนิดเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนในการตั้งครรภ์ครั้งต่อไป ส่งเสริมอาชีพรายได้และส่งเสริมสนับสนุนให้เรียนการศึกษานอกระบบเพื่อเพิ่มโอกาสด้านอาชีพต่อไป
3. ดำเนินการเพื่อลดการแต่งงานก่อนอายุ 18 ปี
4. สนับสนุนให้ผู้นำรัฐบาล ผู้บริหาร และผู้นำชุมชน กำหนดและบังคับใช้กฎหมายและนโยบายห้ามการ แต่งงานก่อนอายุ 18 ปี
5. สร้างกระบวนการเพื่อเลื่อนการแต่งงานของหญิงวัยรุ่นจนกว่าจะอายุ 18 ปี โดยปรับเปลี่ยนบรรทัดฐาน ทางสังคม และให้ข้อมูลแก่หญิงวัยรุ่นและครอบครัว กระบวนการนี้ควรทำร่วมกับกระบวนการที่ควบคุมโดยรัฐ
6. เพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่หญิงวัยรุ่น เพื่อเลื่อนการแต่งงานจนกระทั่งอายุ 18 ปี
7. เพื่อสร้างความเข้าใจและสนับสนุนให้ลดการตั้งครรภ์ก่อนอายุ 18 ปี
8. สนับสนุนการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นแก่ผู้เกี่ยวข้อง ด้วยการจัดหาข้อมูล, ความรู้ด้านเพศศึกษาและ สุขภาพ, สร้างทักษะการใช้ชีวิต, ให้คำปรึกษาและจัดหาบริการด้านการคุมกำเนิด และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย ต่อการป้องกันดังกล่าว
9. พยายามให้หญิงวัยรุ่นอยู่ในโรงเรียนทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา
10. เสนอวิธีการให้ความรู้ด้านเพศศึกษาและการคุมกำเนิดแก่วัยรุ่น เพื่อลดอัตราการตั้งครรภ์
11. กระตุ้นให้ผู้นำรัฐบาล ผู้บริหาร และชุมชน กำหนดและบังคับใช้กฎหมายและนโยบายลงโทษผู้กระทำผิด
12. ค้นหาและจัดการกับอุปสรรคต่อการเข้าถึงบริการการทำแท้งของวัยรุ่น
13. สร้างความมั่นใจให้วัยรุ่นเข้ารับบริการทางการแพทย์หลังการทำแท้ง แม้ว่าการทำแท้งนั้นจะถูกกฎหมาย หรือไม่ก็ตาม รวมถึงการรับข้อมูลและบริการเรื่องการคุมกำเนิดด้วย
14. เสริมสร้างให้วัยรุ่นตระหนักถึงโทษของการไม่เชื่อฟังพ่อแม่หรือผู้ปกครอง

15. ส่งเสริมการหารายได้ซึ่งปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นมากกว่าด้านอื่น ๆ
16. สอนให้วัยรุ่นหญิงกล้าปฏิเสธการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่เหมาะสม และการใช้ไหวพริบปฏิภาณในการเอาตัวรอดจากการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่พึงประสงค์
17. ควรแนะนำให้วัยรุ่นมีสติในการยอมรับกระแสโลกาภิวัตน์ที่กระทบการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นไทย

เอกสารอ้างอิง

- กรมอนามัย สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์. (2563). รายงานประจำปี 2563 สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 8 พฤศจิกายน 2564. แหล่งที่มา: https://rh.anamai.moph.go.th/webupload/7x027006c2abe84e89b5c85b44a692da94202101/m_news/32053/200929/file_download/5499b750564075b590cc442f64caae41.pdf.
- ปริญญา บุญยังมี. (2563). บทความวิชาการ เรื่อง ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 8 พฤศจิกายน 2564. <http://www.nongkwang.go.th/site/attachments/article/100/aaa.pdf>.
- นัตติดา บุนนาค. (2565). Modern Family Planning Method – วิธีการวางแผนครอบครัวสมัยใหม่. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 8 พฤศจิกายน 2564. <https://www.sdgmovement.com/2021/05/20/sdg-vocab-08-modern-family-planning-method/>.

บทวิจารณ์หนังสือ : BOOK REVIEW

เรื่อง : อริยสัจสำหรับคนสมัยใหม่

ผู้เขียน : ท่านพุทธทาสภิกขุ

ปีที่พิมพ์ : 2554

สำนักพิมพ์ : สุขภาพใจ

จำนวนหน้า : 180 หน้า

พระครูอินันทโสภิต (อินนโท) และ พระครูจิระธรรมธัช

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

Phrakhru Aphinanthasophit (Aphinantho) and Phrakrujiradhammatach

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nongkhai Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: jacknitikorn2517@gmail.com

บทนำ

หนังสือเรื่อง “อริยสัจสำหรับคนสมัยใหม่” ชุติลัตถ์ถึงธรรม รวบรวมบทบรรยายธรรมของท่านพุทธทาสภิกขุ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่หลักธรรมคำสอนของท่านให้แผ่ขยายกว้างไกลมากยิ่งขึ้น

หนังสือเล่มนี้มีขนาดประมาณครึ่งกระดาษ A 4 พิมพ์ครั้งที่ 1 เมื่อเดือน มีนาคม พ.ศ. 2554 จัดทำขึ้นในวาระครบรอบ 105 ปีชาตกาลของท่านพุทธทาสภิกขุ (2449 – 2554) โดยสำนักพิมพ์สุขภาพใจ มีจำนวนทั้งสิ้น 180 หน้า เป็นหนังสือธรรมบรรยายที่ท่านพุทธทาสภิกขุแสดงแก่คณะชาวต่างประเทศ ระหว่างวันที่ 6 – 12 มกราคม 2532 หน้าปกเป็นรูปพระธรรมจักร ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ทรงล้อแห่งการขับเคลื่อนพระธรรม มุมบนด้านขวาเขียนว่า ชุติลัตถ์ถึงธรรม ด้านบนตรงกลางเป็นชื่อหนังสือ “อริยสัจสำหรับคนสมัยใหม่” เขียนด้วยตัวหนังสือสีขาวบนพื้นปกสีน้ำตาล ส่วนปกหลัง ด้านบนพิมพ์ชื่อหนังสือ ตรงกลางเป็นข้อความพุทธพจน์ว่า “ธรรมทั้งหลายมากมายเท่าไรก็มาสรุปอยู่ในอริยสัจเช่นเดียวกับใบไม้ทั้งป่าสรุปอยู่ในไม้ก้ามมือเดียว และข้อความที่แสดงเจตนารมณ์ความปรารถนาในการเรียนรู้เรื่องอริยสัจว่า เรียนให้อริยสัจเกิดก็จะเท่ากับรู้พุทธศาสนาทั้งหมด หลักธรรมทั้งหมดมารวมอยู่ที่อริยสัจ นี่เรื่องก็จบ รู้อริยสัจก็คือรู้ธรรมทั้งหมดในพุทธ

* วันที่รับบทความ: 23 มกราคม 2565; วันที่แก้ไขบทความ 2 มีนาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 7 มีนาคม 2565

ศาสนาที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งที่จะช่วยดับทุกข์ได้จริง” ในเล่มยังประกอบด้วยแผ่น CD-MP3 Original Voice เสียงของท่านพุทธทาส

จากองค์ประกอบของหนังสือตามที่กล่าวมา และข้อความที่อยู่ในปกความว่า ”ชีวิตไหนที่มีปัญหาชีวิตนั้นต้องการความรู้เรื่องอริยสัจ ปัญหาชีวิตนี้รู้จักกันพอสมควรแล้ว เป็นภาระหนักยุ่งยากไปหมด ก็เต็มไปด้วยการต่อสู้ดิ้นรน ไม่มีการพักผ่อน ความรู้เรื่องอริยสัจ จะทำให้เรามีการพักผ่อน แล้วก็กำลังสติปัญญา มีอะไรที่จะต่อสู้ปัญหาแห่งชีวิต” จากข้อความนี้จึงเหมาะมากสำหรับใครสักคนที่กำลังแบกโลกแล้วเดินหาหนังสือสักเล่มอ่าน

โครงสร้างเนื้อหาของหนังสือ อริยสัจสำหรับคนสมัยใหม่ ประกอบด้วย บทนำเรื่อง องค์ธรรมในอริยสัจ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค และบทสรุปอริยสัจ

โครงสร้างของหนังสือ

บทนำเรื่อง คำที่มีความหมายว่า พุทธศาสนา มีหลายคำที่ใช้กัน เช่นคำว่า Buddhism ซึ่งเป็นภาษาต่างประเทศ, พุทธศาสนา เป็นคำที่คนไทยตั้งขึ้นเอง, ส่วนคำว่า พุทธธรรม เป็นคำที่ท่านพุทธทาสเสนอว่าถูกต้องที่สุดที่จะใช้ในการศึกษา แต่ทั้งสามคำพระพุทธเจ้าก็ไม่เคยใช้กับคำสอนของพระองค์ ท่านจะใช้คำว่า พรหมจรรย์ ซึ่งหมายถึง การประพฤติที่ประเสริฐ ที่เป็นไปเพื่อการดับทุกข์โดยตรง

จากคำและความหมายที่กล่าวมาข้างต้น จะใช้คำไหนแทนคำว่า “พุทธศาสนา” ท่านพุทธทาสไม่สงวนสิทธิ์ในการใช้ แต่ขอให้ใช้ให้มันถูกต้องให้เป็นไปตามธรรมชาติและเป็นไปเพื่อการดับทุกข์ได้จริง ในทัศนะของท่าน ท่านยังยืนยันในการใช้คำว่า พุทธธรรม แม้พระพุทธเจ้าเองยังกล่าวว่า “ฉันเป็นเพียงแต่ผู้ชี้ทาง ท่านเป็นผู้ต้องเดินทาง” คำว่า ทาง มันเป็นธรรมชาติ เป็นวิถีชีวิตใหม่ (New way of life) ในทางพุทธศาสนา ธรรมชาติเกี่ยวกับ”ธรรม” เพราะ ธรรมะ แปลว่าธรรมชาติ (nature) โดยท่านได้ให้ความหมายของธรรมะ ไว้ 4 ความหมาย คือ

1. ธรรมชาติ (characteristic nature)
2. กฎของธรรมชาติ (law of nature)
3. หน้าที่ตามกฎหมายธรรมชาติ (duty in accordance with the law of nature)
4. ผลอันเกิดจากการทำหน้าที่ (result in accordance with the duty)

จากความหมายทั้ง 4 ความหมาย สรุปลงที่ธรรมชาติ เป็นเรื่องที่ทุกคนต้องศึกษาเพื่อให้เข้าใจในอริยสัจ เพราะธรรมชาติเป็นความจริงอันประเสริฐ โดยศึกษาจากชีวิต อันประกอบด้วย ร่างกาย เป็นธรรมชาติ ระบบที่ควบคุมร่างกายก็เป็น กฎของธรรมชาติ ร่างกายที่ต้องปฏิบัติอย่างนั้นอย่างนี้อยู่ตลอดเวลาก็เป็น หน้าที่แล้วผลที่ได้รับเป็นสุขหรือทุกข์ ก็เกิดที่ร่างกาย จึงเป็นที่มาว่า จงศึกษาพุทธศาสนาที่ร่างกาย ซึ่งเป็นร่างกายที่มีชีวิตอยู่ ตายแล้วใช้ไม่ได้ (พุทธทาสภิกขุ, 2554 : 3)

อริยสัจที่ 1 ความทุกข์**ความหมายของคำว่าทุกข์**

ท่านพุทธทาส ได้ให้ความหมายของความทุกข์ไว้ 3 ประการ คือ 1) ความทุกข์ หมายถึง เจ็บปวด หรือทรมาน 2) สิ่งที่น่าเกลียดที่สุด 3) ความว่างจากสารประโยชน์ใดๆ ความทุกข์ทั้งสามประการเรียกว่า ข้ำศึก ความทุกข์จึงไม่ได้หมายความว่า Suffering เฉยๆ แต่ให้เข้าใจว่า Suffering จะต้องประกอบไปด้วยทั้ง สามประการที่กล่าวมา จึงจะเรียกว่าทุกข์และเป็นข้ำศึก

ความทุกข์ มี 4 ลักษณะคือ ความทุกข์ที่เป็นของธรรมชาติ ได้แก่ ความเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นของ ธรรมชาติ มีตามธรรมชาติ ที่สามารถอยู่เหนือปัญหาได้ แต่หนีจาก ความเกิด แก่ เจ็บ ตาย ไม่ได้ ดังที่ท่าน สรุปรว่า เราปราศจากข้ำศึกที่เกิดตามธรรมชาติ ที่เกิดโดยธรรมชาติ คือ เกิดแก่เจ็บตาย ความทุกข์ที่เป็น อากัปกิริยาอาการของความทุกข์ ซึ่ง ได้แก่ โสกะ ปริเทวะ ทุกขะ โทมนัสสะ อุปายาสะ ความทุกข์เพราะตัณหา ได้แก่ พบกับสิ่งที่เราไม่รัก ต้องพลัดพรากจากสิ่งที่เรารัก ปราธณาสังโศกไม่ได้สิ่งนั้น จึงทุกข์มูลเหตุของความ ทุกข์คือตัณหา และสุดท้ายเป็นที่สรุปรวมแห่งความทุกข์คืออุปาทานในขันธทั้ง 5 เป็นทุกข์ โดยขันธทั้ง 5 แบ่ง ออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ รูปขันธ คือส่วนที่ประกอบกันเข้าของระบบประสาท และอวัยวะ ตา หู จมูก ลิ้น กาย รวมเป็นที่ตั้งแห่งชีวิต หรือที่ตั้งแห่งความทุกข์

ส่วนที่เป็นนามธรรม ได้แก่

เวทนาขันธ คือส่วนที่เป็นความรู้สึกทางด้านจิตใจ ที่เกิดจากการกระทบหรือการปรุงแต่ง ประกอบด้วยความรู้สึกเป็นสุข เรียกว่า สุขเวทนา ความรู้สึกเป็นทุกข์ เรียกว่า ทุกขเวทนา ความรู้สึกไม่สุขไม่ ทุกข์ เรียกว่า อทุกขมสุขเวทนา

สัญญาขันธ หมายถึง การจำได้หมายรู้ในอารมณ์ โดยมีมูลเหตุมาจากเวทนา ซึ่งถูกปรุงแต่งจากจิต อันทำหน้าที่ด้วยอวิชชา

สังขารขันธ หมายถึง การปรุงแต่ง โดยเฉพาะการปรุงแต่งแห่งความคิด ท่านแบ่งความหมายของ สังขารได้ 3 ประการ คือ ผู้ปรุงแต่ง ผู้ถูกปรุงแต่ง และการปรุงแต่ง โดยเล็งไปที่ตัวความคิดปรุงแต่งเป็นสำคัญ สังขารจึงไม่ได้หมายถึงเพียงร่างกายแต่หมายรวมถึงจุดตั้งต้นของความเกิดขึ้นหรือความเป็นไป

วิญญาณขันธ หมายถึง ส่วนของจิตที่ทำหน้าที่ในการรับรู้อารมณ์ทั้งหลายจากการปรุงแต่งด้วย อวิชชา ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ ตามเหตุตามปัจจัย

สรุปเรื่องความทุกข์อริยสัจ เป็นทุกข์เพราะอุปาทาน ให้รู้จักอุปาทาน รู้จักขันธ 5 แล้วให้รู้จักเอา อุปาทานออกเสียจากขันธ 5 โดยการอานาปานสติ

อริยสัจที่ 2 สมุทัย : เหตุให้เกิดทุกข์

ท่านได้พูดถึงอริยสัจที่ 2 ในเบื้องต้นท่านได้เสนอเค้าโครงของอริยสัจ ซึ่งประกอบด้วย อริยสัจที่ 1 บอกให้รู้ว่าความทุกข์คืออะไร (what is it) อริยสัจที่ 2 บอกให้รู้ว่าความทุกข์นั้นมาจากไหน (From what)

อริยสัจที่ 3 บอกให้รู้ว่าความทุกข์นั้นเพื่อประโยชน์อะไร (For what) อริยสัจที่ 4 บอกให้รู้ว่าความทุกข์จะดับโดยวิธีใด โดยให้มองง่ายๆ ในลักษณะ **Bird-eye view** จากนั้นท่านได้อธิบายในประเด็นต่างๆ ดังนี้

ความหมายของคำว่าสมุทัย ในภาษาบาลีเรียกว่าสมุทยสัง หรือ สมุทยอริยสัง ท่านให้ความสำคัญในการศึกษาคำว่าสมุทัยให้ถูกต้อง โดยท่านได้นำเสนอรายละเอียดที่เกี่ยวข้องดังนี้

สมุทัยกับเหตุและปัจจัยต่างกันอย่างไร สมุทัยกับเหตุมีความหมายเดียวกัน ส่วนปัจจัยท่านได้นำเสนอเพื่อให้เห็นความแตกต่างว่า ถ้ามันเนื่องด้วยเหตุสิ่งเดียวกันเรียกว่า เหตุ ถ้าเนื่องด้วยเหตุหลายสิ่งหลายอย่างจะเรียกว่าปัจจัย หลักสำคัญในพุทธศาสนาถือว่าสิ่งทั้งปวงนี้มีเหตุแล้วมันก็ต้องเป็นไปตามเหตุ สิ่งที่พุทธเจ้าสอนว่า **cause** โดยตรงว่า มันถูกหรือผิดตามกฎหมายของปัจจุสมุปบาท ถ้ามันผิดตามกฎหมายของปัจจุสมุปบาท มันก็เป็นทุกข์ ถ้ามันถูกต้องตามกฎหมายของปัจจุสมุปบาท มันก็ไม่ต้องเป็นทุกข์ ทุกขสมุทัยมันอยู่ที่นั่นตามหลักของอริยสัจคือ เหตุปัจจัยที่มันเนื่องอยู่กับความทุกข์นั่นเอง มันอยู่ที่นั่น กำลังมีอยู่ที่นี่ จึงระบุไปยังกิเลสทั้งหลาย เช่น อวิชชา เช่น ตัณหา ซึ่งเป็นเหตุปัจจัยของความทุกข์โดยตรง

เหตุของความทุกข์ที่เป็นปรมาตถสัง เป็นการบรรยายธรรมในวันที่สาม ที่ท่านนำเสนอในเรื่องเหตุของความทุกข์ในอริยสัจก็คือตัณหา แต่ถ้าเป็นเรื่องของปัจจุสมุปบาท เหตุของความทุกข์คืออวิชชา ซึ่งท่านได้แสดงมุมมองว่า ไม่ว่าทุกข์ในอริยสัจ หรือในปัจจุสมุปบาท ทั้งสองอย่างก็มาจากการอุปาทานในชั้นทั้ง 5 จึงพูดได้ว่านอกจากทุกข์มาจากการอุปาทานในชั้นทั้ง 5 แล้วยังพูดได้อีกว่าทุกข์มาจากการปรุงแต่งของสังขารทุกข์มาจากตัณหา ทั้งสามสิ่งเป็นทุกข์มีเหตุโดยตรง สรุปให้สั้นลงเหลือสิ่งเดียวก็ใช้คำว่า ตัณหาเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์

ลักษณะของตัณหา ท่านได้นำเสนอว่าในพระบาลีเกี่ยวกับทุกขอริยสัจ พระพุทธเจ้าแสดงลักษณะของตัณหาว่า ตัณหา โปโนพวิกา นันทिरาคสหคตา ตตรตตราภินันทินิ 3 ความหมาย

1. ทำให้เกิดภพ โปโนพวิกา ภพเกิดจากอำนาจของตัณหา มีตัณหาอย่างไรก็เกิดภพอย่างนั้น
2. ประกอบด้วยนาคะ นันทिरาคสหคตา เมื่อไรอยู่ด้วยความกำหนดยินดี เพลิดเพลินพอใจในสิ่งใดเมื่อนั้นเรียกว่าตัณหา ท่านได้เปรียบนาคะที่ติดแน่นเหมือนดั่งสีย้อมผ้า
3. เที่ยวนเพลิดเพลินในทุกสิ่ง ตตรตตราภินันทินิ สิ่งนั้นสิ่งนี้ว่าทุกข์ คู่ ทุกๆ แห่งมันเป็นตัณหา

ตัณหา 3 ประเภท มันต้องการได้สิ่งที่มันชอบ คือ กามตัณหา ท่านได้นำเสนอว่า กามตัณหาไม่ได้หมายความว่าความต้องการทางกามารมณ์อย่างเดียว แต่ให้รวมถึงความต้องการ ความพอใจ พพอใจที่สุดทาง ตา หู จมูก ลิ้น กายและใจด้วย มันอยากจะเป็นอย่างที่มีมันต้องการจะเป็นคือ ภวตัณหา มันอยากที่จะไม่เป็นอยากจะไม่มี คือ วิภวตัณหา ความไม่อยากจะอะไรเลย หรือไม่พอใจอะไรเลย ก็ยังมีความอยากอยู่คือมีความอยากตายก็เรียกว่า วิภวตัณหา

สรุป ความต้องการด้วยอำนาจของอวิชชาเรียกว่าตัณหา แล้วก็มันเป็นทุกขสมุทัย ทำให้เกิดความทุกข์ หรือทุกขสมุทยอริยสัง คือความต้องการด้วยอวิชชาที่เรียกว่าตัณหา ตัณหาเป็นเหตุให้เกิดทุกข์

อริยสัจที่ 3 นิโรธ : ความดับทุกข์

นิโรธเป็นธาตุชนิดหนึ่ง สิ่งที่เราเรียกว่า ธาตุ (element) ในขอบเขตของธรรมทั้งหลาย แบ่งเป็น 3 ธาตุ คือ รูปธาตุ ธาตุที่มีรูป, อรูปธาตุ ธาตุที่ไม่มีรูป, นิโรธธาตุ เป็นที่ดับแห่งรูปและอรูปธาตุ ซึ่งความทุกข์ก็รวมอยู่ในรูปและอรูป มีนิโรธธาตุ เป็นที่ดับแห่งรูปและอรูป นิโรธธาตุเป็นธาตุตามธรรมชาติ แม้นิพพานก็เป็นธาตุแห่งผลที่รวมอยู่ในนิโรธธาตุ ซึ่งแปลว่าเย็น coolness หรือ cooling นิโรธธาตุ หมายถึงธาตุแห่ง quenching (quench) ลงไป หลังจาก quenching มันก็มี cooling : coolness นี่คือ ความหมายของธาตุทางธรรม ซึ่งไม่ได้หมายถึงธาตุทางฟิสิกส์

ตัวความทุกข์ก็ดี ตัวเหตุของความทุกข์ก็ดี เข้ามาถูกกันเข้ากับนิโรธธาตุ มันก็ดับไป ความทุกข์เข้ามาความทุกข์ก็ดับลง เหตุเข้ามาเช่น อวิชชา ตัณหา อุปาทาน สังขาร ก็ดับไป แล้วมันก็เหลือนิพพาน ซึ่งเป็นผล ความเย็น ความไม่มีทุกข์ ความไม่มีปัญหา จนทำให้เกิดผลต่อเนื่องถึงธรรมที่มันเป็น synonym (ไวพจน์) ซึ่งแทนกันได้ เรียกว่าเมื่อมัน quench แล้ว มันมีอาการของ emancipation (หลุดพ้น) liberating (ปลดปล่อย เป็นอิสระ) นั่นอีกที อันนี้มีคำเรียกว่า วิมุตติ หลุดพ้นออกไป ก็รวมอยู่ในนิโรธธาตุ ในบางช่วงเวลาจิตสัมผัสนิโรธได้ นั่นคือช่วงเวลาที่เราที่จิตของเราสัมผัสสบายที่สุด ว่างที่สุด เป็นเวลาที่เราไม่ต้องการอะไร เรามักจะพูดว่า beyond positive and negative คือมันมีอยู่ มันอยู่กับนิโรธธาตุ แต่เราไม่รู้ตัวหรือรู้สึก คำว่า นิโรธอริยสัจจึงหมายถึงความดับแห่งความต้องการด้วยอวิชชา

ลักษณะของนิโรธ คือ ดับไม่เหลือแห่งราคะเช่นเดียวกันกับตัณหาไม่มีเหลือ สลัดคืน และตัดอาลัย การดับของนิโรธก็ให้ดับที่ต้นเหตุ เป็นวิธีที่ใช้ได้กับทุกปัญหา

ผลของนิโรธ คือ นิพพาน แปลว่าเย็น ซึ่งมีหลายระดับ ถ้าเย็นมากถึงที่สุดก็เรียกว่านิพพาน เย็นอย่างคนธรรมดาสามัญที่จะมีได้ ก็เรียก นิพพุติ คือ ชีวิตเย็น

อุปาทิเสสนิพพาน คือนิพพานที่ยังมีความรู้สึกเป็น positive หรือ negative ความรู้สึกนี้ไม่อาจจะทำให้เกิดกิเลสได้ กิเลสสิ้นไปหมดแล้ว ไม่อาจปรุงแต่งให้เกิดอัตตาตัวตนได้ อย่างนี้ก็เป็นนิพพาน

อนุปาทิเสสนิพพาน นิพพานที่หมดความรู้สึกในการเป็น positive หรือ negative ซึ่งท่านได้เรียกนิพพานเช่นนี้ว่า ชีวิตใหม่ ว่า beyond the word หรือ โลกุตตระ คือ ชีวิตที่อยู่เหนือโลก

ลักษณะการเกิดของนิโรธะเกิดได้ทั้งโดยบังเอิญ โดยบังคับ และโดยที่กิเลสมันหมดแล้ว จึงเป็นนิโรธะที่สมบูรณ์ เป็นนิโรธะของพระอรหันต์ การจะทำให้เกิดนิโรธทั้ง 3 ชนิด คือ การอานาปานสติ วิธีการของอานาปานสติช่วยให้เกิดการดับตัณหาหรือดับทุกข์

ไวพจน์ของนิโรธ ท่านได้เสนอเพิ่มเติมเพื่อความเข้าใจ ได้แก่คำว่า ระงับสังขารในทุกๆ ความหมาย : สัพพสังขารสมโย, โยนของหนักทิ้งให้หมด : สัพพูปธิปฏิณฺสสัคโค ของหนักคือเบญจขันธ์ที่อุปาทาน ทำตัณหาให้สิ้น : ตณฺหักขโย ไม่มีกิเลสย่อมใจ:วิราโค วิราคะ หมายถึงของย่อมจืด ต้องทำสีให้ละลาย ให้สีจางไปหมด ไม่มีสีเหลือ เรียกว่าวิราคะ ดับราคาที่เป็นเหมือนกับสีย้อมผ้า จิตเย็น:นิพพานัง หมายถึงดับ หรือเย็น ไม่มีอะไรที่ทำให้เจ็บปวด ท่านยังว่าเป็นคำที่ไพเราะที่สุด โดยท่านได้อ่านเป็นภาษาบาลีให้ชาวต่างชาติฟังดังนี้ “สัพพ

สังฆารสมโณ สัพพุปปิณีสสัคโค ตัณห์ทักขโย วิราโค นิโรโธ นิพพานัง” แล้วให้เอาธรรมทั้ง 6 นี้ มากำหนดไว้ในใจเรียกว่า ธรรมสมาธิ ท่านยังยืนยันว่าการทำอานาปานสติหมวดสุดท้ายคือการธรรมสมาธิ คือเอาพระนิพพานเป็นอารมณ์ของสมาธิ สมาธิที่ถูกต้องต้องมีพระนิพพานเป็นอารมณ์

นอกจากนี้ท่านยังได้แนะนำอุบายในการดับตัณหา ที่เป็นเคล็ดลับของท่านคือดับตัณหาด้วยตัณหา หรือเรียกว่าเกลือจิ้มเกลือ หรือ หนามยอกเอาหนามบ่ง

สรุป ในความทุกข์มีความดับทุกข์ ดังอุปมาที่ว่าเราจะเห็นควันไฟที่ไหน ถ้าไม่เห็นที่ไฟ จะเห็นความดับไฟที่ไหน ถ้าไม่ใช่ที่ไฟ ดังนั้น เราจะดับทุกข์ได้ ก็ต่อเมื่อเราเห็นทุกข์ ท่านได้กล่าวขอบคุณความทุกข์ที่ทำให้รู้เรื่องทุกข์ ทำให้เราฉลาด ที่ทำให้เกิดพระพุทธรเจ้า

อริยสัจที่ 4 มรรค : ทางให้ถึงความดับทุกข์

มีชื่อเรียกว่า ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา แต่เรียกสั้นว่า มรรค ท่านได้อธิบายคำที่ประกอบกันเข้าเป็นทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา ดังนี้

ทุกข์ แม้ท่านจะได้อธิบายตั้งแต่แรกโดยละเอียด แต่ท่านก็ยังอธิบายซ้ำอีกครั้ง ปัญหาหรือความทุกข์ว่า มันคืออะไร คือสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาทั้งหมด มันมาจากอะไร มาจากตัณหา คืออุปทานในในชั้นที่ 5 และมันเพื่อประโยชน์อะไร ซึ่งวันนี้ท่านจะได้พูดถึงหัวข้อที่ว่า มันโดยวิธีใด

ปฏิปทา หมายถึง การเดินทาง เป็นความหนึ่งสำหรับคนธรรมดาสามัญ หมายถึง การปฏิบัติสำหรับผู้ที่อยู่วัดปฏิบัติธรรม คามินี หมายถึง เป็นเครื่องให้ถึงเป็น instrument คามินี+ปฏิปทา=การปฏิบัติที่เป็นเครื่องให้ถึง การปฏิบัติในทางพุทธศาสนาจะต้องอยู่ตรงกลาง ไม่สุดโต่งไปข้างใดข้างหนึ่ง ไม่ใช่ มีอัตตาไม่ใช่ นีรตตะ แต่เป็นอนัตตา นี่คือ มัชฌิมาปฏิปทา หรือ middle way

ชีวิตคือการเดินทาง วิวัฒนาการคือเส้นทางที่สรรพสัตว์ทั้งหลายต้องเดิน เพียงแต่จะเดินถูกหรือเดินผิดทางเท่านั้น ถ้าเดินทางผิดก็เสียเวลาของชีวิตเปล่าประโยชน์ เพราะฉะนั้นต้องเดินให้ถูกทางเท่านั้น ชีวิตถึงจะอยู่โดยไม่เสียเวลา ที่สุดของเส้นทางที่จะต้องเดินคือเดินไปให้ถึงการดับทุกข์คือการเอาอุปาทานออกเสียจากชั้นที่ 5 เดินออกจากความเป็นคู่ ต้องมีชีวิตอยู่เหนือความเป็นคู่ คือ อยู่เหนือสุขเหนือทุกข์ อยู่เหนือดีเหนือชั่ว ปลายทางของพุทธศาสนาคือหมดปัญหาและความทุกข์

ทางเดินในทางพุทธศาสนา คือ อัฐังคิกมรรคแปลว่ามรรคมืองค์แปด ได้แก่ สัมมาทิฐิ คือ การเห็นชอบ (Right View) สัมมาสังกัปปะ คือ การดำริชอบ (Right Thought) สัมมาวาจา คือ การเจรจาชอบ (Right Speech) สัมมากัมมันตะ คือ การประพฤติชอบ (Right Action) สัมมาอาชีวะ คือ การเลี้ยงชีพชอบ (Right : Livelihood) สัมมาวายามะ คือ การเพียรชอบ (Right Effort) สัมมาสติ คือ การตั้งสติชอบ (Right Mindfulness) สัมมาสมาธิ คือ การตั้งมั่นชอบ (Right Concentration) ทั้ง 8 ประการ สำคัญตรงที่ต้องเดินทางให้ถูกต้องคือ right ถูกต้องต่อนิพพาน คือ อยู่เหนือปัญหา ความถูกต้อง ต้องเป็นไปเพื่อ ความวิเวก ความจางคลาย ความดับเย็น การปลงของหนัก ทั้งสี่อย่างนี้สรุปว่า เป็นไปเพื่อความเป็นอิสระภาพ ไม่เพิ่มความทุกข์ มีความเย็นๆทั้งของหนัก ทั้งสี่อย่างคือหลักของสัมมา อันประกอบไปด้วยบริวารทั้ง 7 มีสัมมาสมาธิ

เป็นตัวหลัก เรียกว่าอริยสัมมาสมาธิ จะขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไม่ได้ การที่จะตัดอุปาทานออกมาเสียจากขั้น 5 จะต้องมีสัมมาสมาธิเป็นตัวหลักและมีสัมมาทิฏฐิเป็นตัวรองรับรวมกันเข้าทำหน้าที่ อย่างถูกต้อง มีความพากเพียรมากพอ มีสติมากพอ สมาธิจึงจะตัดอุปาทานได้นั่นคือเอาปัญญาเป็นความคม สมาธิเป็นน้ำหนักร เรียกว่าอนันตรียสมาธิ คือ สมาธิที่ติดแน่นกับปัญญา แต่ก็ขาดเสียไม่ได้คือ สิล

สรุป ความว่า อริยมรรค (Noble path) คือ ทางเดินทางชีวิต (Path of the life) เสร็จแล้วต้องมี (ชีวิตใหม่ที่อยู่นอกปัญหา) new life beyond any problem

สรุปอริยสัจ

ท่านสรุปความทั้งหมดของเรื่องอริยสัจได้ดังนี้ว่า อริยมรรคต้องการกำจัดข้าศึกคือกิเลส อริยสัจที่แท้ต้องศึกษาที่ตัวเราเองดังบัญญัติไว้ว่า ความทุกข์ก็ดี เหตุให้เกิดความทุกข์ก็ดี ความดับสนิทแห่งความทุกข์ก็ดี ทางถึงความดับสนิทแห่งความทุกข์ก็ดี พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้ว่า มีอยู่ในร่างกายยาวเพียงประมาณวาหนึ่งเท่านั้น ร่างกายที่มีชีวิตเป็นๆอยู่ จะพบอริยสัจทั้ง 4 นั่นก็หมายความว่า เราต้องพึ่งตัวเองคือได้พึ่งธรรมะ อริยสัจที่เป็นรวมคำสอนที่จำเป็นทั้งหมด ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า ความรู้ทั้งหมดที่ได้ตรัสรู้เท่ากับใบไม้หมดทั้งป่า ที่เอามาสอนท่านทั้งหลายเท่ากับใบไม้กำมือเดียว นั่นคืออริยสัจ อริยสัจจึงมีความจำเป็นสำหรับทุกคน เพราะที่ใดมีความทุกข์ ที่นั่นต้องมีการศึกษาอริยสัจ ผู้ใดมีความทุกข์ ผู้นั้นต้องศึกษาอริยสัจ

บทวิจารณ์

1) จุดเด่น

1.1 ชื่อเรื่อง รูปแบบและองค์ประกอบของหนังสือ มีความลงตัวและสอดคล้องกับเรื่องราวที่สื่อสารไม่ว่าจะเป็นหลักธรรมที่ชื่อว่าอริยสัจและรูปธรรมจักร นอกจากหลักธรรม (อริยสัจ) ที่เป็นชื่อหลัก ผู้อ่านขอเรียกว่าชื่อรอง (คนสมัยใหม่) ก็เป็นชื่อเรื่องที่น่าสนใจ ใช้ภาษาในการตั้งชื่อเรื่องเป็นภาษาแบบการโฆษณามาใช้ เพื่อเร้าความสนใจให้ต้องหยุดมองและเข้าไปอ่าน เพราะถ้าเดินผ่าน ก็ต้องเป็นคนไม่ทันสมัย ต้องเป็นคนโบราณแน่ๆ ที่ต้องหยุดและหยิบหนังสือเล่มนี้ขึ้นมา และสิ่งที่ยืนยันว่ามันน่าจะใช้จริงๆ ก็คือการใช้ชื่อที่ทันสมัย แผ่น CD-MP3 Original Voice เสียงของท่านพุทธทาส ซึ่งออกแบบในการเก็บ CD-MP3 Original Voice ได้อย่างลงตัวและมีคุ่มคำนั่นเอง ซึ่งถ้าพูดถึงหนังสือธรรมก็นึกถึงหนังสือใบลานที่เก็บไว้ในกระบอกไม้ไผ่ หรือไม่ก็พระไตรปิฎก แต่หนังสือเล่มนี้นอกจากชื่อเรื่องน่าสนใจแล้ว ยังตอบโจทย์เข้าใจและรู้ทันคนสมัยใหม่ที่ชอบอ้างว่า ไม่มีเวลาในการอ่านหนังสือธรรม การฟังธรรม หรือไปวัดทำบุญ เพราะไม่ว่าคุณ จะอยู่ตรงไหน ทำอะไร ก็สามารถที่จะอ่าน จะฟังได้จากแผ่น CD-MP3 Original Voice นอกจากนี้ ชื่อเรื่องยังบอกเจตนาหรือวัตถุประสงค์คือธรรมะเพื่อคนสมัย นอกจากนี้ ผู้อ่านยังมองเห็นประโยชน์จากสภาพปัญหาในปัจจุบันของคนสมัยใหม่ในทันที ดังข้อความที่อยู่ในปกว่า “ชีวิตไหนที่มีปัญหา ชีวิตนั้นต้องการความรู้เรื่องอริยสัจ ปัญหาชีวิตนี้ก็รู้จักกันพอสมควรแล้ว เป็นภาระหนักยุ่งยากไปหมด ก็เป็นชีวิตที่เต็มไปด้วยการต่อสู้ดิ้น

รณ ไม่มีการพักผ่อน ความรู้เรื่องอริยสัจ จะทำให้เรามีการพักผ่อน แล้วก็มีกำลังสติปัญญา มีอะไรที่จะต่อสู้ปัญหาแห่งชีวิต”

1.2 หลักธรรม คือ เป็นการบรรยายหลักธรรมทั้งหลายที่รวมลงอยู่ในอริยสัจดังความว่า “หลักธรรมเรื่องอริยสัจ 4 นี้เป็นหลักธรรมอันสำคัญยิ่งในทางพระพุทธศาสนา เป็นที่รวมของหลักธรรมทั้งหลายทั้ง 84,000 พระธรรมชั้นพระเหตุที่ว่าหลักธรรมทั้ง 84,000 พระธรรมชั้นนี้ ย่อมเป็นไปเพื่อความรู้อย่างแจ้งในความทุกข์ที่แท้ในทางพระพุทธศาสนา (ทุกข์) ย่อมเป็นไปเพื่อความรู้อย่างแจ้งของเหตุแห่งความทุกข์ที่แท้ในทางพระพุทธศาสนา (สมุทัย) ย่อมเป็นไปเพื่อความดับไม่เหลือของความทุกข์ที่แท้ในทางพระพุทธศาสนา (นิโรธ) ย่อมแสดงให้เห็นถึงหนทางปฏิบัติเพื่อความดับไม่เหลือของความทุกข์บรรลุมรรคผลนิพพานหลุดพ้นจากวัฏสงสารการเวียนว่ายตายเกิด (มรรค) เพื่อให้ผู้อ่านสมัยใหม่ เข้าใจและเห็นคุณค่าทางศาสนาโดยแท้จริง

1.3 ภาษาที่ใช้ในการบรรยายโดยการให้ความหมาย อธิบาย แปลคำที่เป็นภาษาธรรมเป็นภาษาคนที่ท่านพุทธทาสภิกขุในการใช้ภาษาเผยแผ่พระพุทธศาสนาว่า เวลาพูดกับชาวบ้านให้พูดภาษาคน เวลาอยู่กับปัญญาชนให้พูดภาษาธรรม ท่านได้ประดิษฐ์ถ้อยคำและผูกสำนวนที่ให้สาระ ข้อคิด คติธรรมขึ้นใช้ คำต่างๆ เหล่านี้แม้จะไม่ใช่ว่าคิดขึ้นเองทั้งหมด กล่าวคือ บางส่วนนำที่มีอยู่แล้วมาปรับประยุกต์ เช่นเดียวกับพระพุทธองค์ทรงเคยกระทำ เช่น ทรงนำคำว่า “นิพพาน” ที่แปลว่า สงบ เย็น ซึ่งเป็นคำภาษาชาวบ้านในสังคมอินเดียมาทำให้เป็นอุดมคติของพระพุทธศาสนา โดยอธิบายความหมายเสียใหม่ว่าหมายถึง อาการสงบเย็นอันเกิดจากการสามารถจัดโลกโกรธ หลง ออกจากจิตใจได้หมดสิ้น หรือแม้แต่เป็นการสร้างศัพท์แสงที่น่าสนใจเพื่อที่จะสื่อสารกับคนหนุ่มสาวร่วมสมัยและนักวิชาการทั่วไปได้อย่างมีความหมาย นอกจากนี้การนำคำศัพท์ภาษาอังกฤษมาช่วยอธิบายเทียบเคียงกับศัพท์ธรรมะบางคำเพื่อความกระจ่างแจ้งทั้งโดยอรรถและโดยนัย ก็ถือเป็นเรื่องแง่มุมอันแสดงภูมิปัญญาในการเผยแผ่ธรรม และภูมิปัญญาทางภาษาของพุทธทาสภิกขุที่ควรค่าแก่การสนใจศึกษาให้กว้างขวางต่อไปในอนาคต โดยเฉพาะคนสมัยใหม่ (ว.วชิรเมธี, 2554 : 82)

2) จุดด้อย

ถ้าจะให้มองหาจุดด้อยของหนังสือเล่มนี้แทบจะไม่มี เพราะทุกครั้งที่มีผู้อ่านได้อ่าน มีความรู้สึกอยากขอบคุณท่านพุทธทาส ที่ทำให้เห็นธรรมเป็นเรื่องที่เข้าใจง่าย จะติดขัดภาษาอังกฤษบ้าง แต่ก็ทำทนายในการสืบเสาะหาความหมาย ทั้งนี้เพราะการบรรยายธรรมในครั้งนี้เป็นการบรรยายธรรมให้ชาวต่างชาติฟัง

ประโยชน์ของหนังสือ

ประโยชน์ที่ได้จากการอ่านหนังสือเล่มนี้คือ หลักธรรมในอริยสัจ 4 อันประกอบด้วย ธรรมที่ควรรู้ คือ ทุกข์ ซึ่งเป็นสภาพที่เราเผชิญอยู่ จำเป็นต้องใช้สติและปัญญาในการพิจารณาว่าทุกข์เกิดขึ้นได้อย่างไร เพราะไม่มีอะไรที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ โดยไม่มีสาเหตุแห่งการเกิด ธรรมที่ควรละ คือ สมุทัย สาเหตุแห่งการเกิดทุกข์ เมื่อรู้แล้วก็ควรละ เพื่อให้เหตุและผลแห่งการกระทำ คือ ทำดีย่อมได้ดี ทำชั่วย่อมได้ชั่ว ธรรมที่ควรเจริญ

หรือควรปฏิบัติ คือ มรรค เป็นวิถีทางที่พระพุทธองค์ได้เป็นผู้ชี้ให้เราเดินตามทางอย่างถูกต้อง เพื่อนำไปสู่
วิถีชีวิตที่ไม่มีทุกข์หรือปัญหานั้นก็คือ ความดับทุกข์ (นิโรธ) ซึ่งเป็นผลที่เกิดจากวิถีทางที่พระพุทธองค์ได้เป็นผู้ชี้
ให้เราเดิน

เอกสารอ้างอิง

- พุทธทาสภิกขุ, (2554). *อริยสัจสำหรับคนสมัยใหม่*. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.
ว.วชิรเมธี, (2554). *พุทธพบวิทย์ฯ ช่วงคิดพบช่วงถาม*. กรุงเทพมหานคร: เนชั่นบุ๊คส์.

บทวิจารณ์หนังสือ : BOOK REVIEW

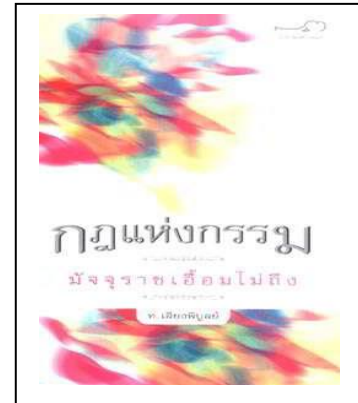
เรื่อง “กฎแห่งกรรม : มัจจุราชมืดไม่ถึง”

ผู้เขียน : ท.เลียงพิบูลย์

ปีที่พิมพ์ : 2548

สำนักพิมพ์ : ช้างทอง จำกัด

จำนวนหน้า : 208 หน้า

พระธงชัย โกวิท และ บุญส่ง สิ้นธนอก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

Phra Thongchai Kovito and Boonsong Sinthunok

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nongkhai Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: jacknitikorn2517@gmail.com

บทนำ

กฎแห่งกรรมเป็นหลักคำสอนที่สำคัญอย่างหนึ่งในคำสอนของพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในสังคมชาวพุทธไทยคำสอนเรื่องนี้มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของผู้คนมิใช่น้อย ทำให้การดำเนินชีวิตสอดคล้องกับหลักศีลธรรมและเกิดสันติสุข เพราะการกระทำใดๆที่ไม่ดีผลกรรมก็จะสนองตอบผู้กระทำเหมือนเรากำธูลีซัดไปทางลมพัดพาธูลีไปถูกผู้ที่ยืนอยู่ในทิศทางลมผ่านฉนั้น ผู้วิจารณ์ได้หยิบยกเอาหนังสือเรื่องดังกล่าวขึ้นมาวิจารณ์ เพราะตระหนักถึงความเชื่อกฎแห่งกรรมในสังคมชาวพุทธไทยนั้นมีความสำคัญและส่งผลดีต่อระบบจริยธรรมของคนในสังคมได้เป็นอย่างดี

บรรดาปราชญ์พุทธไทยผู้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในอดีตจนปัจจุบัน คือ ท.เลียงพิบูลย์หรือชื่อเต็มว่า ทองหยก เลียงพิบูลย์ ท่านผู้นี้ได้มีอิทธิพลต่อแนวคิดเรื่องกฎแห่งกรรมของชาวพุทธไทยเป็นอย่างมาก จนมีการจัดตั้งชมรมกฎแห่งกรรม มีการประชุมพบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อนำมาเขียนหรือบรรยายให้ผู้ชมได้รับฟัง รวมถึงการร่วมบำเพ็ญประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ เช่น การพิมพ์หนังสือเรื่องกฎแห่งกรรมเผยแพร่

* วันที่รับบทความ: 23 มกราคม 2565; วันที่แก้ไขบทความ: 2 มีนาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 7 มีนาคม 2565

Received: January 23, 2022; Revised: March 2, 2022; Accepted: March 7, 2022

ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจารณ์จึงหยาบกมาวิจารณ์ เพื่อเสนอความเชื่อกฎแห่งกรรมการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วแบบง่ายๆ ที่คนทั่วไปเข้าใจได้อย่างดี เป็นการสอนหลักพุทธจริยธรรม ประโยชน์คุณค่าของกฎแห่งกรรม ดังรายละเอียดที่นำเสนอในแต่ละบทต่อไปนี้

1. มัจจุราชเฝ้าไม่ถึง

เพื่อนผู้เขียนเป็นนายอำเภออยู่ปราจีนบุรีเดินทางไปราชการต่างอำเภอ ปฏิบัติราชการเสร็จก็มานั่งทานข้าวกับเพื่อนสนิทที่นัดกันไว้อีก 3 คน ระหว่างทานข้าวอยู่นั้น เรือโดยสารกลับบ้านก็มาเทียบฝั่ง นายอำเภอเพิ่งจะทานข้าวได้ 2-3 คำ ก็ขอตัวกลับ เพื่อนไม่ยอมคะยั้นคะยอให้อยู่ต่อ บอกให้นายเรือรอก็ได้ แต่นายอำเภอไม่ยอมทำตามที่เพื่อนขอ เพราะไม่อยากเอาเปรียบคนอื่นและเป็นคนเห็นแก่ตัวในสายตาประชาชน จึงนั่งเรือกลับบ้านทันที รุ่งเช้ามานายอำเภอได้รับข่าวว่าเพื่อนสนิททั้งสามคนเสียชีวิต เนื่องจากอาหารเป็นพิษ หมอตรวจพบว่าเป็นอหิวาตกโรคอย่างรุนแรง

เป็นเรื่องที่น่าคิดว่าบุคคลที่ประกอบกรรมดี เห็นประโยชน์ส่วนรวมของผู้อื่นมาก่อนประโยชน์ส่วนตัว ทางพระชี้ให้เห็นกฎแห่งกรรมดี ทั้งที่ความตายเฉียดเข้ามาใกล้ แต่ความดีได้แทรกเข้าไปขัดเพื่อให้อุดพ้นจากความตายได้ทันท่วงที (ท.เลียงพิบูลย์, 2548 : 11)

พระมิลินท์ตรัสถามว่า คุณก่อนพระนาคเสน บุญกับบาปอะไรดูดีมากกว่ากัน พระนาคเสนทูลตอบว่า บุญดูดีมากกว่า พระยามิลินท์ถามต่อว่า ทำไมต้องเป็นเช่นนั้นเล่า พระนาคเสน ตอบว่า บาปย่อมมีผลเป็นทุกข์ ส่วนบุญย่อมตามอำนวยความสะดวก ซึ่งเป็นเหตุชวนให้ผู้ที่ได้รับผลเช่นนั้นพยายามสั่งสมต่อไปอีกเพราะบุญมีผลเป็นที่จับใจของผู้กระทำเช่นนี้จึงดูดีมากกว่า (ว.วชิรเมธี, 2555 : 46)

2. คิดสั้น

เมื่อตอนผู้เขียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีหนุ่มจีนคนหนึ่งจะมาขายปาท่องโก๋ทุกเช้าที่หน้าโรงเรียน ใครขอให้ร่ำรวยเงินให้ดู หนุ่มจีนคนนี้ก็จรร่ำรวยเงินให้ดูทุกครั้ง อยู่มาวันหนึ่งหนุ่มจีนคนนี้ได้ผูกคอตายบนต้นตะขบ เมื่อมาคิดดูแล้วหนุ่มจีนนี้ไม่น่าฆ่าตัวตายเลย เพราะก่อนที่จะตายแกยังรีนเร็นร่ำรวยอย่างสนุกสนาน ตอนใช้ผ้าผูกกับต้นไม้ก็ยังร้องขายปาท่องโก๋ปกติ พอกลับถึงบ้านผู้แต่งก็เล่าให้แม่ฟัง แม่บอกว่า “นี่แหละผีมันชวนไป ตัวเองคงจะไม่ตั้งใจผูกคอตายเป็นแน่” แล้วพูดต่อว่า คล้ายกับเรื่องเพื่อนแม่ ผู้เป็นแม่เล่าว่า เมื่อแม่ยังสาวมีเพื่อนคนหนึ่งชื่อ มะลิ เป็นสาวสวยใจบุญ แต่แปลกที่ใส่บาตรเฉพาะภิกษุชรา มะลิเคารพหลวง

ตาทำนนี้มาก แม้ท่านชราท่านก็อุตสาหะโบล่บทุกครั้งที่จนท่านมรณะ ต่อมามะลิแต่งงานออกเรือนก็ยังใส่บาตรกับพระภิกษุที่ชราเหมือนเดิม แต่การครองเรือนไม่ราบรื่น เพราะมะลิเป็นคนแสนงอน เจ้าอารมณ์ ทุกครั้งที่โกรธสามีขึ้นมาก็บ่นว่า อยากผูกคอตาย ครั้งหนึ่งเกิดมีปากเสียงกับสามี จึงคว้าผ้าแถบผืนหนึ่งแอบไปหลังบ้าน ตั้งใจจะไปผูกคอตาย ครั้นออกไปหลังบ้านไม่นานนัก ก็มองเห็นหลังบ้านเป็นลานกว้างสะอาด มีดอกไม้ขึ้นอยู่เต็ม ใต้ต้นไม้ใหญ่ต้นหนึ่งมีชิงช้าผูกไว้ บนชิงช้ามีหญิงสาวสองคนสวยงาม แต่งตัวดีราวกับเป็นนางฟ้าและมีอีกหนึ่งสาวร้อยพวงมาลัยใต้ต้นไม้ พอหญิงสาวเห็นมะลิก็กก็หยุดเล่นชิงช้า แล้วชวนมะลิมาเล่นชิงช้าด้วยกัน มาอยู่ด้วยกันและจะสวมมาลัยให้มะลิ แต่มะลิปัดออกใจหนึ่งก็กลัวเพราะแปลกตา ปกติที่ตรงนี้เป็นดงกระถิน หญิงสาวก็ไปเล่นชิงช้าต่อพร้อมร้องเพลงและอ่อนวอนให้มะลิสวมมาลัย มะลิเคลิ้มและกำลังจะสวมมาลัย ทันใดนั้นก็มีเสียงดังขึ้นว่า “หยุดก่อน” หญิงทั้งสามได้ยินเสียงก็ตัวสั่น หน้าซีด พอเหลียวไปเห็นพระแก้ว ร่างกายที่สวยงามก็กลายเป็นรูปร่างที่น่าเกลียดน่ากลัว

มะลิเห็นเหตุการณ์เปลี่ยนเป็นเช่นนั้นก็กลัวตัวสั่นเหลียวไปเห็นพระแก้วรูปนั้น คือ หลวงตาที่ใส่บาตรเมื่อท่านยังไม่มรณภาพ สายตาของท่านเมตตา มะลิก็กมือไหว้ท่าน ท่านบอกว่า “สีกาอย่าคิดสั้นอีกนะ อย่าคิดว่าเป็นผีตายโหงมันสบายกว่าเป็นคน มันทุกข์ทรมานกว่านักโทษในเมืองมนุษย์สักร้อยเท่า กลับบ้านไปเถิดสีกา เชื่ออาตมาเถิด ไปบอกญาติพี่น้องว่า การฆ่าตัวตายต้องใช้เวรใช้กรรมทุกข์ทรมานมาก อย่าเห็นกงจักรเป็นดอกบัว” พูดแล้วหลวงตาก็หายไป มะลิก็กรู้สึกเหมือนตื่นจากฝัน บริเวณลานกว้างสวยงามมีชิงช้า ก็หายไป กลับมาเป็นดงกระถินเช่นเดิม พวงมาลัยที่ถักก็คือผ้าแถบของตนเองทำเป็นห่วงอยู่ในมือ เมื่อได้สติก็รีบกลับบ้านบอกให้ชาวบ้านได้รู้กับเรื่องราวที่เกิดขึ้น ตั้งแต่นั้นมามะลิก็กก็หมดแรงงอน ไม่เอาแต่ใจตัวเองเหมือนแต่ก่อน ความสุขก็เกิดกับครอบครัวตลอดไป (ท.เลียงพิบูลย์, 2548 : 20) มีทั้งในอดีตชาติ ชีวิตในปัจจุบันและอนาคตชาติ ทุกคนมีมากมายจึงได้ทำกรรมไว้เป็นกุศลกรรมบ้าง อกุศลกรรมบ้าง ชีวิตในปัจจุบัน มีดีบ้าง ไม่ดีบ้าง อำนาจแห่งกรรมนั้นส่งผลตามการกระทำ ไม่อาจมีสิ่งขัดขวางได้ (พระเจ้าพรหมญาณสังวร, 2559 : 29)

3. เพื่อนร่วมตาย

ผู้เขียนไปงานฌาปนกิจท่านผู้มีชื่อเสียงทางฝั่งธนบุรี รถยนต์เข้าไม่ถึงจึงต้องนั่งเรือจ้าง ในเรือลำนั้นมีผู้ร่วมโดยสารไปงานประมาณ 8-9 คน พอถึงกลางคลอง สุภาพบุรุษก็สนทนาถึงผู้วายชนม์ว่า ผู้ตายได้สร้างความดีไว้มากเป็นที่ชื่นชมของบุคคลที่รู้จักคุ้นเคยทั่วไป เมื่อถึงท่าน้ำวัดก็พบว่าผู้คนจำนวนมาก เมื่อทำพิธีสวดเสร็จนำศพขึ้นตั้งเชิงตะกอน เริ่มเชิญให้แขกผู้มีเกียรติทอดผ้าและเผาเป็นพิธีก่อน ผู้คนเริ่มทยอยกันขึ้นไป ทุกคนล้วนได้พบสิ่งที่คิดว่าคงไม่มีใครเคยพบมาก่อน คือมีชายสูงอายุผู้หนึ่งนั่งยองๆ ก้มหน้าสะอื้นพนมมืออยู่ในเขตปะรำบนเมรุเชิงตะกอนมุมหนึ่ง เสียงร้องไห้ร่ำพันถึงคุณความดีของผู้ตาย มิได้เงยหน้ามาสนใจกับผู้อื่นซึ่งกำลังทยอยผ่านไปเป็นจำนวนมาก รู้สึกชายชราผู้นี้มีความอาลัยผู้ตายอย่างสุดซึ้ง เสียงที่ผู้เขียนได้ยินโดยบังเอิญว่า “ไม่ว่าพี่จะไปอยู่ที่ไหน ข้าจะขอติดตามไปด้วยทุกชาติ” เมื่อเผาหลอกเสร็จผู้คนก็ทยอยกลับ โดยผู้เขียนเดินทางกลับกับเรือจ้างลำเดิมพร้อมคณะเดิม เมื่อแล่นเรือทุกคนก็พูดถึงชายชราที่อาลัยผู้ตาย ก่อนจะมีสุภาพสตรีท่านหนึ่งเล่าว่า ชายท่านนั้นคือลุงบัวซึ่งเป็นเพื่อนแท้ลุงชม(ผู้ตาย) โดยเล่าว่า...เมื่อครั้งหนุ่มๆ ลุงชม

เป็นหนุ่มที่มีความทะเยอทะยาน แม้ฐานะดีได้รับการศึกษามีความรู้ดีและเป็นบุตรคนเดียวของพ่อแม่ที่มั่งคั่งในตำบลนั้น เป็นคนใจใหญ่ โอบอ้อมอารี วันหนึ่งนั่งอยู่ร้านกาแฟ มีนายหน้าหาคนไปทำงานปักษ์ใต้ค่าแรงวันละ 5 บาท ลุงชมตัดสินใจไปเพื่อหาประสบการณ์ทั้งที่พ่อแม่ก็ไม่อยากให้ไป แต่ขัดใจลูกชายไม่ได้ มีผู้ร่วมเดินทางหลายสิบคน หนึ่งในนั้นเป็นลุงบัวด้วย พอถึงปักษ์ใต้ทำงานไม่เป็นอย่างที่คิด ทำงานหนักเหมือนอยู่ในนรก ทำงานในสวนยาง ผู้คนแออัด ข้าวที่ให้กินก็ไม่พอกันกิน เหมือนอยู่ในคุกบังคับให้ทำงานหนักไม่ได้พัก ผู้คนเริ่มเจ็บป่วยก็มี กลางคืนก็มีคนคุกมกลัวว่าแรงงานจะหนีออกจากที่พัก

ลุงชมกับลุงบัวสนิทกันเพราะพักด้วยกัน พุดคุยกันบ่อยจนสนิทกันและสาบานเป็นเพื่อนกันจนวันตาย ลุงชมกับลุงบัวเห็นท่าไม่ดี ถ้าอยู่อย่างนี้ต่อไปมีหวังต้องล้มป่วยหรือล้มตายกันอีกมาก จึงวางแผนหนีออกจากที่พัก วางแผนคนที่หนีด้วย ต้องเป็นคนที่แข็งแรง วันที่จะหนีก็ต้องเป็นเดือนดับ เก็บเสบียงเพราะกว่าจะหนีพ้นรัศมี 20 กิโลเมตร คนที่เหลือก็คอยช่วยเก็บเสบียงที่กินแต่ละวัน โดยนำข้าวไปตากแห้ง พอถึงวันหนีจัดการมัดคนคุมกลางคืนสองคนไว้แล้วก็หนี แยกย้ายกันหนีเพราะไปกันเป็นหมู่อาจโดนจับได้ ลุงบัวกับลุงชมไปด้วยกัน เกือบจะเอาชีวิตไม่รอดเพราะลุงชมปวดขาอ่อนแรง แต่ต้องว่ายน้ำข้ามไปอีกฝั่งถึงจะรอด ลุงชมให้ลุงบัวหนีไปคนเดียว ถ้าไปด้วยกันอาจตายคู่เพราะลุงชมเดินไม่ไหว แต่ลุงบัวไม่ทิ้งลุงชม สุดท้ายทั้งสองก็รอดมาได้และนำเรื่องราวไปแจ้งในอำเภอใกล้เคียง ทำให้ช่วยคนที่เหลือได้ ส่วนคนที่หนีออกมาด้วยกันเสียชีวิตเพราะว่ายน้ำข้ามไม่ไหวหมดแรงจมน้ำ หลังจากนั้นก็ทั้งคู่กลับถึงกรุงเทพฯ ไปมาหาสู่กันตลอดเพราะอยู่ตำบลเดียวกัน ลุงชมกลับมาอยู่บ้านกับพ่อแม่ ลุงบัวมาอาศัยอยู่กับพี่ชายและพี่สะใภ้

อยู่มาวันหนึ่งลุงบัวถูกพี่สะใภ้และญาติพี่สะใภ้กำจัดให้ออกจากกองมรดก โดยให้กินยาที่ทำให้ฟันเพื่อนเหมือนคนบ้าและใส่โซ่ไปขังไว้ที่บ้านสวน โดยที่พี่ชายไม่รู้เรื่องคิดว่าน้องชายเป็นบ้าจริง โดยมีหลานสาวที่เป็นลูกสาวของพี่ชายเป็นคนดูแลส่งข้าวส่งน้ำ ลุงชมไม่สามารถติดต่อลุงบัวได้ร้อนใจ ตามหาแต่ก็ไม่พบ ลุงบัวจึงให้หลานสาวช่วยโดยเขียนจดหมายใส่ขวดแล้วไปลอยในคลอง โดยมีใจความว่า ถ้าใครเก็บขวดนี้ได้เอาไปให้ลุงชมตามที่อยู่แล้วจะได้เงิน 10 บาท อีกฉบับเป็นของลุงชม เขียนว่า “มาช่วยด้วย ถูกขังที่บ้านสวน” สุดท้ายลุงชมก็ช่วยลุงบัวออกมาได้และปลุกบ้านให้อยู่ใกล้บ้านลุงชม พี่สะใภ้ก็ทุกขใจเพราะลุงบัวสามารถออกไปได้ สุดท้ายสารภาพกับสามีว่า ตนเองกับพี่สาวพี่ชายช่วยกันกำจัดลุงบัว สุดท้ายเป็นประสาธแล้วไปอยู่บ้านสวน

ทั้งคู่ก็อยู่ใกล้ชิดกันตลอดมา จนกระทั่งลุงชมเสียชีวิต คนที่เล่าเรื่องนี้ให้ผู้เขียนฟัง คือ สุภาพสตรีที่อยู่บนเรือ ซึ่งหล่อนก็คือ หลานลุงบัว แม่ของหล่อนเป็นหลานสาวที่ดูแลลุงบัวตอนที่อยู่บ้านสวนนั่นเอง ต่อมาผู้เขียนได้รับความกรุณาจากเพื่อนไปติดตามเรื่องกับลุงบัวเพื่อเขียนเรื่องนี้ให้สมบูรณ์ ลุงบัวเป็นคนร่างใหญ่ ใจดี น่าเคารพ แต่ที่น่าเศร้าหลังจากนั้นเดือนหนึ่งลุงบัวก็จากไปอย่างสงบ ชีวิตเป็นเรื่องแปลกกวาวนเวียน แล้วก็จบลงด้วยกฎแห่งกรรม ผู้เขียนเรียกท่านทั้งสองนี้ว่า “เพื่อนร่วมตาย” ซึ่งเป็นสิ่งที่หาได้ยากในสมัยนี้ (ท.เลียงพิบูลย์, 2548 : 47)

คนเรานี้ได้ชื่อว่าเป็นสัตว์ประเสริฐเมื่อเกิดมาแล้วต้องทำชีวิตของตนให้ดีงาม มีคุณค่าความสุขที่ไร้โทษเป็นประโยชน์ให้สมกับ ชื่อที่แสดงถึงความเป็นเลิศเหนือกว่าสัตว์อื่นทั้งหลาย ในทางพระพุทธศาสนาแสดงหลักพื้นฐานสำหรับชีวิตที่ดีของมนุษย์ อย่างน้อยไม่เบียดเบียนตน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ทั้งทางกาย วาจา และใจ มีความจริงใจพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันร่วมเป็นร่วมตายกับเพื่อนเสียสละมิตรแท้ด้วยใจจริง (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551 : 49)

4. ผู้เห็นไกล

เรื่องนี้ผู้เขียนเล่าถึงเพื่อนรุ่นน้องคนหนึ่งซึ่งมีครอบครัวดี ภรรยาเป็นแม่ศรีเรือน กิริยามารยาทเรียบร้อย รวมถึงเลี้ยงดูบุตรได้ดี ถอดแบบพ่อและแม่มาเลย ซึ่งเป็นที่เอ็นดูของคนรอบข้าง เพื่อนคนนี้ก่อนแต่งงานเป็นคนในตระกูลที่มีฐานะมั่นคง ได้รับการศึกษาปริญญาชั้นสูง ความรู้ดีมีใจโอบอ้อมอารี มีความสนใจพระพุทธศาสนา รับราชการในตำแหน่งที่มีเกียรติมีหวังที่เจริญก้าวหน้าในอนาคต เป็นคนมีเหตุผล วันหนึ่งเวลาบ่ายๆผู้เขียนนั่งอยู่ที่ทำงาน เพื่อนผู้นั้นนั่งสามล้อมาขอความช่วยเหลืออย่างรีบร้อนมายืมเงิน 300 บาท บอกพ่อกำลังจะเอามาคืนไม่มีเวลาอธิบายเหตุผล ผู้แต่งเลยให้ไป วันรุ่งขึ้นก็มีชายวัยกลางคนนำซองน้ำตาลให้ข้างในเป็นเงิน 300 บาทซึ่งเป็นของเพื่อนรุ่นน้อง แล้วมีจดหมายเขียนว่า ขอขอบคุณที่ให้ความช่วยเหลือ ไม่สามารถนำมาให้ด้วยตัวเอง เพราะติดประชุม” หลังจากนั้นผู้แต่งก็ไม่เจอเพื่อนคนนี้อีกเลย

ต่อมาพักใหญ่ได้เจอเพื่อนรุ่นน้องมาแจ้งการแต่งงาน ผู้เขียนเปิดการ์ดก็ตกใจ เพราะไม่ใช่คนที่ไปไหนมาไหนด้วยกันบ่อยๆ แต่เป็นน้องสาวของหญิงที่ไปด้วยกันบ่อยๆ เพื่อนคนนี้เลยเล่าให้ฟังว่า ไปไหนมาไหนกับผู้พี่ก็จริง แต่ไม่เคยล่วงเกินหรือคิดเกินเพื่อนเลย แล้วเล่าถึงความประทับใจในน้องสาวครั้งแรกว่า วันนั้นผู้เป็นพี่ชวนไปทานข้าว แต่ว่าต้องพาไปซื้อของพาหุรัดก่อน วันนั้นหล่อนพาน้องสาวมาด้วย ซึ่งน้องสาวไม่สวยเท่าผู้เป็นพี่ พอไปวัดไปวา แต่กิริยามารยาทเรียบร้อย ผู้เป็นพี่ก็เลือกผ้าไป หนูก็วิตกเพราะวันนั้นเพื่อนที่ทำงานยืมเงินไป เหลือแค่พอสำหรับเลี้ยงอาหารเท่านั้น ผู้เป็นพี่ก็เลือกปลาทูว่า ชูนี้เหมาะไหม ฝ่ายชายก็ปฏิเสธไม่ได้ พอเลือกได้ผู้เป็นพี่ก็บอกเจ้าของร้านผ้าว่า เอาอีกชุดให้น้องสาว แต่น้องสาวปฏิเสธไป เพราะด้วยความไม่พุ่มพวยและเกรงใจฝ่ายชายเหมือนรู้ว่าฝ่ายชายเงินไม่พอ ฝ่ายชายเลยหาทางออกมายืมเงินกับผู้แต่ง วันนั้นแหละเพื่อไปจ่ายค่าผ้า ตั้งแต่นั้นมาฝ่ายชายก็ประทับใจผู้เป็นน้องมาตลอด แต่ก็ไปมาหาสู่กับครอบครัวฝ่ายหญิงตลอด เมื่อพิจารณาแล้วผู้เป็นพี่สาวสวย กระตุ้นอารมณ์สำหรับผู้พบเห็น แต่รสนิยมสูง ซึ่งอาจเข้ากันไม่ได้กับฝ่ายชาย ส่วนผู้น้องถึงหน้าตาไม่สวยเท่าพี่สาวแต่ก็พอไปวัดไปวา กิริยามารยาทดี เป็นแม่ศรีเรือน ชอบทำบุญ ซึ่งงามคนละแบบ สุดท้ายฝ่ายชายเลยเลือกผู้เป็นน้องมาเป็นคู่ครอง เพื่อนผู้เขียนยังเล่าส่งท้ายว่าการเลือกคู่ครอง ต้องพิจารณาจากสามสิ่งสำคัญ คือ เกิดดี สืบพันธุ์ดี และตายดี เกิดดี คือ การดูแลเอาใจใส่ ทารก เลี้ยงให้เขาเติบโตใหญ่ในสภาพแวดล้อมที่ดี กิริยามารยาทงามสมวัย อบรมเอาใจใส่ ระวังคำพูด ปลุกฝังศีลธรรม สอนให้เป็นคนกตัญญูรู้คุณต่อผู้มีพระคุณและพ่อแม่ต้องเป็นตัวอย่างที่ดีให้ลูกด้วย สืบพันธุ์ดี คือ การเลือกคู่สมรส ต้องเป็นคนดีมีศีลธรรม รักดีซื่อสัตย์สุจริตและมีมนุษยธรรม คอยตักเตือนมีเหตุมีผล มองการณ์ไกลไปถึงอนาคตว่าการมีคู่สมรสที่ดี ถ้ามีบุตรธิดาย่อมสอนให้บุตรธิดาเป็นคนที่มีศีลธรรมตามแบบของพ่อแม่

ด้วย ตายดี คือ ผู้ประกอบกรรมดีกับผู้ประกอบกรรมชั่วย่อมตายผดกัน ผู้ประกอบกรรมดีเป็นผู้เสียสละไม่มัวเมาอำนาจ รักษาคุณธรรมตายไปย่อมมีแต่คนยกย่องสรรเสริญ มีคนโศกเศร้าอาลัย ส่วนคนประกอบกรรมชั่วก็ตรงกันข้าม คนดีแม้ตัวตายไป ความดีก็ยังอยู่และที่สำคัญการตายเป็นเรื่องสำคัญสำหรับลูกหลานจะอยู่ต่อไปด้วย (ท.เลียงพิบูลย์, 2548 : 69)

หลักธรรมในการพัฒนาชีวิต รู้จักขันธ์ คือ ความอดทน อดทน ต่อทุกสิ่งถ้าอดทนได้ชีวิตจะไม่มีตกต่ำ คือ รู้จักละมลพิษทางอารมณ์และร่วมแบ่งปันสิ่งที่ติดงอมกับผู้อื่น รู้จักมีสัจจะ มีความจริงใจ ซื่อตรงต่อทุกคน รู้จักหะ คือ ปรับปรุงพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นเสมอ แม้แต่การเลือกคู่ครองก็ต้องพิจารณาอย่างรอบครอบ (ฐิติอนัญญา, 2548 : 62)

5. ความกรุณาปราณี

เรื่องนี้ผู้เขียนเล่าถึงชีวิตของนายแพทย์ไทยผู้หนึ่งที่ได้ประสบที่ประเทศอินเดีย เมื่อ พ.ศ. 2492 นายแพทย์ไทยท่านนี้ไปศึกษาต่อเพิ่มเติมเกี่ยวกับโรคเมืองร้อนและโรคผิวหนังที่อินเดีย โดยพักที่ วาย.เอ็ม.ซี.เอ ในเมืองกัลกัตตา บังเอิญเวลานั้นเกิดขาดแคลนเงินค่าใช้จ่ายจึงโทรเลขมาทางบ้านที่ประเทศไทยให้รับส่งเงินมาด่วน แต่รอแล้วรอเล่าก็เงียบหาย ไม่ได้รับข่าวทางบ้านเลย เกิดการกระวนกระวายใจ ซึ่งไม่รู้จะแก้ปัญหาอย่างไรอยู่ต่างประเทศ ว้าวุ่นกังวลใจ

เวลานั้นบังเอิญมีวิศวกรหนุ่มชาวฮินดูมาพักอยู่ข้างห้อง นายช่างท่านนี้อยู่ป่าลึกนานๆจะเข้ามาพักในตัวเมือง นายช่างท่านนี้สังเกตเห็นหมอมือสบายใจ กังวลใจ จึงถามหมอว่า “มีทุกข์ร้อนกังวลอะไร บอกผมได้ไหม บางทีผมจะช่วยหมอได้” หมอนึกในใจว่านายช่างท่านนี้ จะมาไม่ไหนเลยตอบว่า “ขอบคุณที่ท่านเอาใจใส่ แต่ผมไม่ได้มีอะไรที่ลำบากใจมากนักและไม่จำเป็นต้องขอความช่วยเหลือท่าน”

นายช่างก็บอกว่า “อย่าปิดบังเลย คิดซะว่าเป็นเพื่อนแม้จะเพิ่งรู้จักกัน มีทุกข์อะไรก็บอกได้อย่าให้มันสมใจใจไว้คนเดียว” หมอไทยก็พิจารณาเห็นว่า พลเมืองอินเดียในกัลกัตตานี้ยากจนมากๆ ไม่มีที่อยู่อาศัยแล้วนายช่างท่านนี้จะช่วยตนเองได้อย่างไร แล้วก็ปฏิเสธอีกรอบ นายช่างก็ขอร้องอีกว่า “ขอโทษเกิดหมอขอให้ผมพูดตรงๆหมอกำลังเดือดร้อนเรื่องเงิน ขอให้ผมมีโอกาสช่วยหมอเกิดหมอ หมอเป็นคนดี แม้กระทั่งตอนดึกวันก่อน หมอยังไปรักษาผู้ป่วยจนดึกดื่น ยาย.เอ็ม.ซี.เอ. ทั้งที่คนอื่นรังเกียจไม่อยากเข้าใกล้ ให้ผมได้ช่วยหมอเกิด เพราะน้อยคนนักจะเป็นแบบหมอโอบอ้อมอารีกับทุกคนไม่รังเกียจ ผมจะได้สบายใจด้วย” สุดท้ายหมอก็ได้รับความช่วยเหลือโดยยืม 200 รูปี คงอยู่ได้ถึงทางบ้านส่งมา แต่นายช่างให้หมอยืม 400 รูปี

หมอยังบอกอีกว่า “การที่รักษาให้จนทาลนั้น เพราะคนไทยผู้นับถือพระพุทธศาสนา เป็นศาสนาที่แผ่เมตตาต่อสัตว์โลกทั่วไป ไม่เลือกชั้นวรรณะ ชาติใด ภาษาใด ไม่ว่ามนุษย์หรือสัตว์ พระธรรมคำสั่งสอนของท่านสอนให้มีความอดทน เสียสละ จิตสงสาร เมื่อได้เห็นผู้อื่นได้รับทุกข์ทรมาน พอจะช่วยได้เราก็จะช่วยและโดยจรรยาแพทย์ ผมจะปล่อยให้คนป่วยไข้ได้รับทุกข์ทรมาน โดยไม่ช่วยเหลือนั้นผมทำไม่ได้” (ท.เลียงพิบูลย์, 2548 : 81)

พรหมวิหาร 4 ธรรมอันเป็นเครื่องอยู่ของพรหมเป็นหลักธรรมสำหรับผู้ใหญ่ ผู้ปกครอง ผู้นำ ผู้จัดการ ได้แก่ บิฑามารดา ครู อาจารย์ หัวหน้าหน่วยงาน และนักบริหาร พรหมวิหารธรรมมี 4 ประการ ดังต่อไปนี้ 1.) เมตตา ความรักใคร่เอ็นดู หมายถึง ความปรารถนาดีต่อผู้อื่นให้มีความสุข ทั้งสุขกายและสุขใจ ความสำเร็จ และความเจริญรุ่งเรืองตามสมควรแก่สภาพ บุคคลที่เป็นใหญ่จะต้องแผ่ความรักให้กว้างขวาง ตั้งแต่รักตนเอง รักบิดามารดา ญาติพี่น้องมิตรสหาย ศัตรู และสัตว์ทั่วไป เพื่อสร้างมิตรภาพ และเห็นคุณค่า ของชีวิตมากขึ้นจนไม่กระทำความชั่ว การจะมีความสุขแก่ผู้อื่นทำได้หลายวิธี มีดังนี้ ช่วยเหลือทางกายคือ ช่วยให้ข้าวปลาอาหารแก่คนยากจน จูงคนตาบอดหรือคนชราข้ามถนน ช่วยเหลือทางวาจา เช่น พูดไพเราะ ปลอบโยนให้กำลังใจแก่คนที่กำลังเศร้าโศกเสียใจ ช่วยเหลือทางใจ เช่น มีความปรารถนาดีต่อเขา ไม่คิดอาฆาต พยาบาท 2.) กรุณา ความสงสารคิดจะช่วยให้พ้นทุกข์ หมายถึงความปรารถนาจะช่วยให้ผู้อื่นพ้นจากความ ทุกข์ยากและความลำเค็ญต่าง ๆ เห็นอกเห็นใจช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เป็นการช่วยให้เขาพ้นจากสิ่งที่ เบียดเบียนเขาที่ทำให้เกิดความไม่สบายทางกายและใจ เช่น ช่วยเหลือทางกาย เช่น ช่วยคนกำลังตกน้ำ ช่วย รักษาพยาบาลคนบาดเจ็บให้รอดพ้นจากอันตราย 3.) มุทิตา ความมีจิตพลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีมีความสุข ความสำเร็จหรือความเจริญ หมายถึง การแสดงความยินดีปรีดา เมื่ออื่นประสบความสำเร็จ เช่น การเลื่อน ฐานะ ตำแหน่ง ยศ เป็นต้น มุทิตาเป็นคุณธรรมที่สามารถกำจัดความอิจฉาริษยาและการโกรธเคืองได้ เพราะ การอิจฉาริษยาผู้อื่นย่อมมีแต่ความทุกข์ จิตใจจะหาความสุขสงบไม่ได้ แต่บุคคลที่มีมุทิตามีความสุขกายสุขใจ หน้าตาสดชื่นแจ่มใส และเป็นที่รักของคนทั่วไปผูกมิตรไว้ได้ สร้างมิตรกับคนอื่นได้ง่าย 4.) อุเบกขา ความวางเฉยไม่ติใจ ไม่เสียใจเมื่อผู้อื่นถึงความวิบัติ หมายถึง ความวางใจเป็นกลาง ตั้งตนเป็นกลาง เมื่อปฏิบัติตาม 3 ข้อ ข้างต้นแล้วไม่เป็นผลด้วยความเที่ยงธรรม ไม่เอนเอียงด้วยความรักหรือความชัง หรือปกปิดความผิดของคน ที่ตนรักและโยนความผิดให้คนที่ตนชังเมื่อพิจารณาตามหลักของกฎแห่งกรรมที่ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ใครทำ กรรมดีย่อมจะได้รับผลดี ใครทำกรรมชั่ว ย่อมจะได้รับผลชั่ว ตัวเราไม่ควรไปติใจหรือซ้ำเติมกับความวิบัติของ เขา (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 10/184/225)

6. กีฬามือที่ผิดศีล

ผู้เขียนได้มีโอกาสสนทนากับพี่สาวที่นับถือและผู้อาวุโสอีกสามท่าน ท่านแรกเป็นอดีตข้าราชการ ตำแหน่งสูงมีหน้าที่สำคัญเคยผ่านต่างประเทศมาแล้ว ท่านต่อมาเคยรับราชการเป็นแพทย์มาก่อน พูดน้อยชอบ คิดหาเหตุผล ท่านสุดท้ายเคยรับราชการ แต่ภายหลังลาออกมาเป็นทนายความ จิตใจดี อารมณ์ขัน

บทนี้จะพูดถึงอดีตที่เคยทำเรื่องไม่ดีไว้ของผู้เขียนเอง ว่า เครื่องมือที่ผู้เขียนใช้ในการทำบาปคือ อาวุธปืน วันหนึ่งได้นำปืนอัดลมออกมาเปลี่ยนสปริง แล้วตั้งศูนย์ปืนใหม่ แล้วต่อมาต้องหาเป้าเพื่อลองปืน เหลือบไปเห็นนกนางเขนเลี้ยงแล้วยิง ผู้เขียนก็นึกขึ้นได้ว่าทำไมต้องยิงนก ทั้งที่ตายแล้วก็กินไม่ได้ ทำลายสัตว์ เปลา่ๆ สุดท้ายยิงตามไปดู นกโดนยิงทะลุอก อัมมกมาลอบอย่างอ่อนโยน สุดท้ายนกก็ตายคามือ ผู้เขียนเศร้า อย่างบอกไม่ถูก เพราะยิงนกมาเป็นร้อยเป็นพันไม่เคยรู้สึกแบบนี้มาก่อน คงเป็นเพราะนกนางเขนตัวนี้มาอาศัย ใบบนผู้เขียนอยู่บ้าน ซึ่งมาคู่กันกับตัวเมียอีกตัวจะร้องทุกเช้า สุดท้ายกลับต้องมาตายด้วยน้ำมือผู้เขียน เศร้า

จนนอนไม่หลับ และตอนเป็นวัยรุ่นชอบไปยิงนกแข่งกันกับเพื่อนรุ่นราวคราวกัน ใครยิงได้เยอะถือว่าเป็นคนชนะ ทำเหมือนเป็นเกมสกีฬา คินหนึ่งยิงได้นกประมาณ 70 –80 ตัว แล้วก็พากันกลับอย่างภาคภูมิใจในฝีมือ โดยไม่ได้พะวงถึงชีวิตสัตว์ที่ตกเป็นเหยื่อเลยสักนิด เมื่อหวนมานึกถึงในปัจจุบันก็รู้สึกชิงชังตัวเองในอดีตที่ยังคะนองฆ่าสัตว์ตัดชีวิตเป็นกีฬา สิ่งที่น่าเศร้าใจที่เห็นชัดเจนก็คือเมื่อสมัยก่อนนกต่างๆ มีมากมาย ฝูงใหญ่เตี้ยวันนี้แทบไม่มี เพราะมันถูกทำลาย โดยผู้เห็นการยิงสัตว์เป็นเกมสกีฬา แล้วจนค่อยๆ สูญสิ้นไป

ผู้เขียนเล่าต่อว่า ก็มีอีกหลายครั้งที่ร่วมเดินทางไปล่าสัตว์กับเพื่อนแต่ไม่เคยยิง แล้วต่อมาก็ไม่ไปอีกเลย ผู้แต่งให้ข้อคิดว่า เราได้ขึ้นชื่อว่าเป็นชาวพุทธที่ชาวโลกกำลังเพิ่มความนับถือ เราควรจะมีศีลธรรมไม่ควรเห็นว่าเป็นกีฬาที่สนุกสนาน ถ้าเราเอาจิตใจเข้าไปใส่ในใจของสัตว์ป่าที่ถูกล่าบ้างจะรู้สึกอย่างไร แม้ว่าผมจะไม่ได้ลงมือล่าด้วยตัวเอง แต่ก็มีส่วนได้กินเนื้อสัตว์ที่ถูกล่า เมื่อคิดแล้วก็เกิดความรู้สึกละอายใจที่ได้ทำผิดศีลธรรม หลังจากนั้นตัดสินใจไม่ยอมไปร่วมสร้างบาปอีกเลย ความรู้สึกของคนเราย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปได้เสมอไม่เที่ยงแท้แน่นอน (ท.เลียงพิบูลย์, 2548 : 107)

7. สวรรค์ของคนบาป

เรื่องนี้ผู้เขียนเล่าต่อจากบทที่แล้ว เป็นเรื่องของแซกผู้ใหญ่ของพี่สาวอีกท่าน ที่ท่านเป็นอดีตข้าราชการแพทย์ โดยท่านนี้เล่าว่า เมื่อรับราชการเป็นนายแพทย์ประมาณ 5-6 ปี ได้รู้จักกับชายหนุ่มผู้หนึ่งซึ่งมีอายุอ่อนกว่า พบกันครั้งแรกที่สโมสรแพทย์ ชายหนุ่มผู้นี้เรียบร้อย นิสัยดี อารมณ์เย็น ผิดกับผู้เป็นลุงของเขา ซึ่งมีนิสัยตรงกันข้ามกับชายหนุ่มคนนี้มากและเป็นเหตุให้มีความคิดไม่ลงรอยกันอยู่บ่อยๆ

ลุงของชายหนุ่มนั้นมัวซีพอกเงินให้กู้ รับจำนองที่ดิน สวน ไร่นา ตลอดจนรับซื้อขายที่ดินจนมั่งมีมากมาย แต่มิได้ทำแบบสุจริตเหมือนผู้มีจิตใจเป็นธรรม เขามีเล่ห์เหลี่ยม กลโกงทุจริตแฝงอยู่ในความโลภ บางรายจำนองที่ดิน 5 ชั่ง เมื่อนำมาไถ่ถอนกลายเป็น 10 ชั่ง บางคนหมดตัว เพราะเสียดอกมาก มาไถ่ถอนราคาเดิมอ่อนวอนทั้งน้ำตาแทบเป็นสายเลือด แต่ไม่สามารถเอาชนะจิตใจของคุณลุงซึ่งแข่งราวกับหินให้อ่อนลงได้จิตใจของท่านคล้ายมีผีปิศาจผีร้ายเข้าสิง มุ่งแต่จะสูบเลือดเนื้อมนุษย์ด้วยกันอย่างเลือดเย็น

ชายหนุ่มเคยขอร้องลุงหลายครั้งแต่ไม่ยอมฟัง ครั้งหนึ่งมีเจ้าของที่ดินที่อายุมากแล้วมาไถ่ถอนที่ดินแต่ขอไถ่ถอนในราคาจำนองรอบแรก เพราะไม่สามารถหาเงินมาจ่ายที่เพิ่มขึ้นหลายเท่าได้ อย่างน้อยก็เห็นแก่มนุษยธรรม ชายหนุ่มบอกกับลุงว่ากำลังสร้างบาปหนักมากขึ้น พยายามชี้แจงให้เห็นสิ่งผิดชอบชั่วดี แต่ลุงกลับโกรธและตวาดว่า “มึงเป็นเด็ก ไม่ต้องมาสั่งสอนกู กูอาบน้ำร้อนมาก่อนมึงเสียอีก เรื่องบาป บุญ นรก สวรรค์กูไม่เชื่อ หลอกได้แต่คนโง่งอย่างมึง หลอกคนอย่างกูไม่ได้หรอก สวรรค์ของกูอยู่ที่การมีเงินมีทรัพย์สินสมบัติใช้จ่ายตามใจชอบ มีบ้านใหญ่ให้อยู่อาศัย มีอาหารกินอย่างบริบูรณ์ ส่วนนรกก็คือ ไร้พวกไม่มีเงิน ไม่มีบ้านช่องจะอยู่หลักลอยไม่มีจะกิน พวกนั้นแหละคือพวกตกนรก คนอย่างมึงไม่น่าเกิดมาเป็นหลานกูเลย เกิดอยู่ในสวรรค์ไม่ชอบ อยากไปเกิดในนรก” ชายหนุ่มถอนหายใจแล้วพูดตอบว่า “ผมรู้ตัวดีว่าผมเกิดมาผิดที่ ถ้าผมเลือกเกิดได้ จะเลือกเกิดในนรกอย่างลุงว่า คงสบายใจมากกว่านี้ ดีกว่าสวรรค์จอมปลอมของลุง” เป็นอย่างนี้อยู่หลายครั้งจนลุงของเขา ตัดญาติและไม่ให้กลับมาเหยียบบ้านอีก

วันหนึ่งลุงไม่สบายหนัก แต่มีอาการแปลก หวาดกลัวอยู่ตลอดเวลา เวลาหลับก็จะฝันเห็นผู้คนจะมาเอาชีวิต มาทำร้าย ตอนตื่นก็อยู่ไม่ได้เพราะร่างกายร้อนรุ่มมาจากข้างใน นอนรักษาเตียงปกติไม่ได้ ต้องใช้กระสอบป่านปู เอาดินมาโรยแล้วรดน้ำเพื่อให้ดินดูดความร้อนออกจากร่างกาย รักษาอย่างไรก็ไม่หายมีแต่จะทรุด เปลี่ยนหมอมาแล้วสองคน สุดท้ายชายหนุ่มขอร้องให้คุณหมอที่เป็นเจ้าของเรื่องมารักษา หมอหนทางที่จะช่วย

ในระหว่างรักษาลุงที่ป่วย ชายหนุ่มก็ติดต่อกับสมภารวัดข้างบ้าน คุณถึงอาการลงตลอด ท่านเป็นผู้ทรงคุณในทางวิปัสสนากรรมฐาน ชายหนุ่มนับถือท่านมาก เพราะเคยช่วยต่ออายุคนที่แพทย์ไม่สามารถช่วยเหลือได้มาแล้ว แต่สำหรับลุงของเขาไม่สามารถต่อได้เพราะไม่เคยทำคุณความดีไว้เลย ก่อนลุงจะสิ้นใจ พระท่านให้ทำสมาธิตัดความรู้สึกละเอียดๆให้สูญสิ้นไป ลุงดวงตาเห็นธรรมเมื่อสาย แต่ก็ดียิ่งดีที่เห็นธรรมก่อนสิ้นใจ (ท.เลียงพิบูลย์, 2548 : 150)

8. เด็กข้างถนน

คืนวันหนึ่ง พ.ศ. 2504 ผู้แต่งไปงานศพภรรยาเพื่อนที่นับถือกัน แล้วมีโอกาสดำเนินงูศุขกับเพื่อนอีก 2-3 คน ตอนนั้นเองที่เพื่อนที่เป็นเจ้าภาพแนะนำชายสูงอายุท่านหนึ่งให้รู้จักเพราะท่านอยากจะรู้จักกับผู้เขียนบทนี้เลยกลายเป็นเรื่องของชายสูงอายุท่านนี้ที่ท่านประสบมาเองและถ่ายทอดให้ผู้เขียน ขอเรียกชายคนนี้ว่าลุง ลุงท่านนี้เล่าว่าเรื่องนี้เกิดขึ้นนานแล้ว ลุงไปหาเพื่อนแถวบางลำพู ขากลับพบเด็กขายฉลากกินแบ่งรัฐบาล ร้องเรียกขายว่า “เหลือใบสุดท้ายแล้วครับ” พอลุงเห็นเด็กคนนี้เลยนึกถึงเรื่องที่ฝันจนสว่าง มีพระสงฆ์มาหาและนำเด็กมาให้ พอนึกถึงเรื่องนี้เลยซื้อฉลากกินแบ่งรัฐบาลกับเด็ก ผลปรากฏว่าลุงถูกลาก นึกถึงเด็กที่ขายให้ ออกตามหาเพื่อจะมอบรางวัลเป็นการตอบแทน แต่ตามหาอย่างไรก็ไม่เจอ บางลำพูก็แล้ว สะพานผ่านฟ้าก็แล้ว จนเดินมาถึงเขาดินพบเด็กอายุประมาณ 10 ปี นั่งร้องไห้ เพราะมีเด็กอีกคนที่โตกว่ารังแก เด็กคนนี้รับหวานเย็นมาขาย ขายได้เท่าไรก็เอาไปคืนเจ้าของแล้วเขาจะให้เปอร์เซ็นต์ เด็กคนนี้นั่งร้องไห้แต่ไม่กล่าวคำหยาบออกมาเลยติดกับเด็กบางคน ลุงถามได้ใจความว่า เด็กโตแกล้งเพราะชวนให้เล่นพนันเอาเงิน แต่เด็กคนนี้ไม่เล่นด้วย เลยจะเตะเด็กเลยเอากระตักหวานเย็นมาบังไว้ กระตักเลยแตก เด็กคนนี้อยู่กับยายอาศัยกับแม่ชีที่วัด ยายสอนดีเป็นเด็กใฝ่รู้ ขยัน ลุงเลยตัดสินใจให้เงิน 80 บาท เพื่อไปคืนเจ้าของหวานเย็นและเหลือจากนั้นไว้ใช้จ่ายกับยาย ตั้งใจจะหาเด็กขายฉลากกินแบ่งรัฐบาล แต่ไม่พบเลยให้เด็กคนนี้แทน เด็กคนนี้ดีใจแล้วถามชื่อและที่อยู่ลุง ไม่ใช่ว่าอยากทราบจนแต่อย่างน้อยจะได้บอกยายได้ เพราะยายจะคิดว่าเป็นเงินไม่ดีและอีกอย่างเพื่อให้รู้ชื่อผู้มีพระคุณ

หลังจากนั้นประมาณสองปี วันเสาร์ก่อนสิ้นเดือนสองวัน ลุงไปเบิกเงินที่ธนาคารตอนเช้า เพื่อเอาเงินไปจ่ายค่าแรงคนงานเกษตรที่ต่างจังหวัดและขยายกิจการ แล้วไปทำธุระนอกบ้าน ตอนดึกกลับมาบ้าน กำลังเดินเข้าซอยก็มีเสียงเรียกให้หยุด เสียงนั้นคือเสียงของเด็กที่ลุงเคยให้เงิน 80 บาทนั่นเอง มาเตือนลุงให้ระวังตัว เพราะจะมีโจรขโมยมาขึ้นบ้านเอาเงิน เป็นพวกโจรสลัดดำโดยมีสายเป็นคนใช้ที่บ้านลุงเอง เด็กหนุ่ม

มาเดือนเพราะลุงเคยมีพระคุณ แต่เด็กขอร้องอย่าทำอะไรกับโจรสลัดดำ เพราะโจรสลัดดำเคยมีพระคุณต่อเขา พอถึงวันที่โจรขึ้นบ้าน ตำรวจก็จับโจรสลัดดำและพวกเข้าคุกตามกฎหมาย

ลุงเลยตามหาเด็กเพื่อขอไปเป็นบุตรบุญธรรม เพราะถูกชะตามาก ตามไปเจออยู่ที่วัดกับหลวงตา ซึ่งยายของเด็กเสียชีวิตแล้ว เด็กเล่าให้ฟังว่า หลังจากที่ยายเสียชีวิตได้ขอหลวงตาออกไปทำงานข้างนอก ไปเป็นเด็กล้างจานอยู่ที่ร้านอาหารแห่งหนึ่ง เจ้าของร้านเอ็นดูเขามาก แต่เพื่อนร่วมงานเอาแต่โอ้อวดที่ทำงานดี และอีกประเด็นคือเด็กไปเห็นเพื่อนร่วมงานขโมยเงินจากการขายและชวนให้เป็นพวกจะให้ส่วนแบ่ง แต่เด็กปฏิเสธเพื่อนร่วมงานจึงจะกำจัดเด็กจะใช้มีดแทงตอนเช้าตรู่ที่มาทำงาน แต่สลัดดำเข้ามาช่วยได้ทันทั้งที่และเห็นเด็กเป็นคนซื่อที่ไม่เอาเรื่องคู่กรณี เลยชวนไปทำงานด้วย เด็กเห็นว่าสลัดดำมีพระคุณเลยตัดสินใจไปทำงานด้วย มารู้ทีหลังว่าสลัดดำเป็นโจรทำงานทุจริตและจะไปปล้นบ้านลุง เด็กก็เลยต้องไปเดือนได้ทัน ลุงเห็นว่าเด็กเป็นกตัญญูเลยขอไปเป็นบุตรบุญธรรม แต่เด็กปฏิเสธเกรงว่าจะนำความเดือดร้อนมาให้ลุง เพราะสลัดดำตราหน้าไว้ว่า ออกจากคุกจะล้างแค้นคนทรยศที่ทำให้โดนจับ ไปอยู่ไหนกับใครจะฆ่าให้หมด ลุงได้ฟังอย่างนั้นก็ให้คำมั่นสัญญาว่าจะไม่มีใครมาทำร้ายได้ จะให้ไปอยู่ไร่ต่างจังหวัดมีคณงานที่แข็งแรงและซื่อสัตย์ดูแล เด็กตกลงไปอยู่กับลุงแต่ไม่ไขว่หน้าบุตรบุญธรรม เพียงแค่เป็นลูกจ้างคนหนึ่ง

วัน เดือน ปีผ่านไปเด็กยังไม่คลายทุกข์ คู่มิมีความสุข คิดแต่เรื่องเดิมเป็นเพราะตัวเองทรยศทำให้สลัดดำติดคุก ลุงคิดว่าถ้าอยู่อย่างนี้หาความสุขไม่ได้ตลอดไปแน่ เลยจะให้เด็กไปบวชเพื่อจะได้ความสุขทางใจ โดยอาศัยพระธรรม วันหนึ่งคนในไร่บอกว่ามีพระมาธุดงค์ปักกลดอยู่ปลายสวน ลุงเลยชวนคนงานและเด็กไปกราบ ทำอาหารไปถวาย พอไปถึงคนก็เยอะหน้อย พระท่านก็สวดมนต์ทำวัตรเช้าอยู่ เมื่อเปิดกลดมาปรากฏว่าเป็นสลัดดำในคราบพระสงฆ์ ทุกคนตะลึงเพราะได้ยินชื่อ มานาน หลวงพี่สลัดดำไม่ได้แสดงกิริยาผิดปกติอะไร นอกจากดวงตาที่เต็มไปด้วยเมตตาและพูดว่า “ในที่นี่ไม่มีสลัดดำ คงมีแต่พระภิกษุที่จำศีลภาวนาเจริญรอยตามพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อให้ลุล่วงพ้นทุกข์ทั้งปวงในโลก อาตมาได้ศึกษาพระธรรมวินัย จึงเกิดปัญญาพิจารณาเห็นจริงในเหตุที่เกิดทุกข์และทางดับทุกข์ ฉะนั้นชื่อ สลัดดำ ซึ่งมีชื่อในทางชั่วร้ายหากินในทางทุจริตจึงไม่มีอยู่ในโลกนี้ต่อไปแล้ว” พระภิกษุก็ได้พูดกับชาวบ้านและเด็กเรื่องปมที่ค้างในใจมานาน แล้วก็แยกย้ายกันกลับ สุดท้ายกลับมาที่פקเด็กได้เตรียมดอกไม้ ธูปเทียน เพื่อมาราบขอเป็นบุตรของลุง ลุงดีใจอย่างบอกไม่ถูก ปลื้มปริ่ม คงเป็นเพราะภิกษุรูปนั้นได้พูดคุยกับเด็กคนนี้ ทำให้เด็กคลายปมและหมดห่วง ทำให้ลุงนึกถึงฝันเมื่อหลายปีก่อนที่มีพระภิกษุนำเด็กมาให้

เด็กข้างถนนคนนี้เป็นผู้ที่ยึดถือศีลธรรม จากคำสั่งสอนของยายและท่านสมภาร แล้วก็ยึดเป็นหลักปฏิบัติ เป็นตัวอย่างที่หาได้ยากในสมัยปัจจุบันนี้ที่จะหาผู้ปกครองรุ่นเก่าๆที่จะคอยอบรมสั่งสอนลูกหลานที่ยังเยาว์ให้ประกอบกรรมดีดังเรื่องนี้ (ท.เลียงพิบูลย์, 2548 : 208)

9. ความดี

เรื่องนี้จะพูดถึงเรื่องของแขกของพี่สาวที่สนิท ท่านเป็นนายควม ต่อจากบทที่ 6-7 ซึ่งเป็นคนที่มีจิตใจปราณี เมื่อเห็นผู้ได้รับความทุกข์ก็มีจิตใจสงสาร เมื่อรู้ว่าเป็นผู้บริสุทธิ์กำลังตกอยู่ในอันตรายก็พยายาม

ช่วยให้พ้นทุกข์ มีโอกาสจัดการช่วยเหลือ โดยไม่ต้องให้ผู้ใดออกปากร้องขออันวอน วันหนึ่งนายขับรถส่วนตัวพาลูกและภรรยาไปเที่ยวต่างจังหวัด ขากลับลูกชายอยากกินผักบัว ภรรยาจึงลงไปซื้อ ระหว่างรอภรรยาอยู่นั้นได้มีชายคนหนึ่งอายุประมาณ 40 เศษๆ ได้สบตา เขาหลบตาแบบมีพิรุณ พยายามนึกเท่าไรก็นึกไม่ออก ไม่เคยรู้จักหรือพบมาก่อน ถ้าจะหวังร้ายก็คงไม่ใช่เพราะไม่เคยมีเรื่องกับใครมาก่อน เหลือบไปเห็นรถบรรทุกสิบล้อจอดอยู่สองคัน ก็คิดว่าไม่มีอะไรจะเป็นคนขับรถบรรทุก เมื่อชื่อของเสร็จขับรถออกมาได้ประมาณ 20 นาที ฝนตกหนักมาก ถนนลื่นทำให้บังคับพวงมาลัยไม่ไหว รถตกข้างถนน ฝนก็ตกหนักขึ้นเรื่อยๆ นายขึ้นมานบนถนนเพื่อโบกรถ โบกเท่าไรก็ไม่มีคนไหนจอด ทุกคนต่างก็รีบ สุดท้ายรถบรรทุกของชายแปลกหน้าที่เผลอสบตาก็เข้ามา แต่นายไม่โบก รถบรรทุกขับผ่านไปและจอดลงมากถามว่าจะให้ช่วยอะไรไหม มีชายรูปร่างใหญ่ ลำสัน 8 คน ช่วยกันลากรถยนต์ของนายขึ้นมานบนได้และช่วยกันวิดน้ำล้างโคลนจนสะอาด

นายรู้สึกตื่นต่อนอย่างบอกไม่ถูก ว่าไม่ได้โบกยังลงมาช่วยเหลือด้วยความเต็มใจ ในขณะอีกหลายๆ คันโบกกลับไม่มีใครสนใจ นายให้ค่าแรงเป็นสินน้ำใจคนละ 20 บาท แต่ทุกคนปฏิเสธ ชายแปลกหน้าที่สบตาร้านข้างทางดูเหมือนจะเป็นพี่ใหญ่ของทั้งหมด เล่าว่า ให้เขาได้ตอบแทนนายด้วย เพราะเมื่อก่อนสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง ตอนสึกใหม่ๆ เพื่อมาดูแลแม่ที่ชรา ถูกทหารญี่ปุ่นจับกุมในข้อหาปล้นคลังของทหารญี่ปุ่น ตอนนั้นท่านนายยังเป็นนายทหารอยู่ ได้ช่วยเหลือเขาไว้ทั้งที่รู้จักลำบากทั้งสองฝ่าย เขาอยากจะทำตอบแทนมาตลอดแต่ไม่มีโอกาสและไม่เจอท่านอีกเลย จนมาเจอที่ร้านข้างทางแต่ไม่ได้เข้าไปทักเพราะนายคงจำไม่ได้ แต่เขาจำได้แม่น จำเลขไว้เผื่อเข้าไปเมืองจะตามหาเพื่อตอบแทน จนมาเจอรถนายตกถนนไม่ลังเลที่จะช่วย สุดท้ายนายจำได้ เข้าไปขอโทษชายคนนั้นที่จำไม่ได้เพราะตอนนั้นผมยังไม่ขึ้น คิ้วก็ยังไม่มี และทั้งหมดก็ขอบคุณซึ่งกันและกัน

ข้อวิจารณ์

ผู้เขียนเรื่องนี้ คือ ท.เลียงพิบูลย์ ต้องการเผยแผ่หลักธรรมเรื่องกฎแห่งกรรมให้แพร่หลายในหมู่ชาวพุทธ เมื่อคนเชื่อเรื่องดังกล่าวก็จะทำให้คนเกรงกลัวบาปทุจริต ประพฤติแต่สุจริตตามครรลองแห่งศีลธรรม จึงรวบรวมเรื่องต่างๆ ทั้งจากประสบการณ์ผู้เขียนเองและจากผู้อื่น จะเห็นได้ว่า ชุตกฎแห่งกรรมมีหลายชุด แต่ละชุดมีหลายเรื่องเหล่านั้นสูญหายไปตามกาลเวลาอย่างรวดเร็ว จึงมีการรวบรวมจัดพิมพ์ขึ้น มีสถิติการพิมพ์จำนวนมาก

แนวคิดของผู้วิจารณ์ การเสนอชุดกฎแห่งกรรมของ ท.เลียงพิบูลย์นี้ ก่อให้เกิดผลดีต่อคนในสังคมไทย เพราะหากผู้คนได้พบได้ฟังเรื่องดีๆ มีคุณธรรมจริยธรรม ก็จะค่อยซึมซับและนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ก่อให้เกิดสันติสุขแก่สังคมได้ทางหนึ่ง

ในการวิจารณ์หนังสือชุดกฎแห่งกรรม ของ ท.เลียงพิบูลย์นี้ ผู้วิจารณ์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 คือ ธรรมที่ทำให้คนเป็นสัตว์บุรุษ หรือ เป็นคนดี มีคุณธรรม เป็นคนเก่ง มี 7 ประการ ด้วยกัน คือ 1 ธัมมัญญตา

เป็นผู้รู้จักเหตุ 2 อุตัญญตา เป็นผู้รู้จักผล 3 อุตัญญตา เป็นผู้รู้จักตน 4 มัตตัญญตา เป็นผู้รู้จักประมาณ 5 กาลัญญตา เป็นผู้รู้จักกาล 6 ปริสัจญตา เป็นผู้รู้จักชุมชน 7 ปุคคัลญตา หรือ ปุคคัลโปปปัญญตา เป็นผู้รู้จักบุคคล

ซึ่งมีหลักอยู่ว่าในการทำดีนั้น ถ้าผู้ทำนำหลักสัปปริสธรรม 7 ไปวิเคราะห์ประกอบก็จะตอบปัญหาว่า ทำไมบางครั้งทำดี แต่ไม่ได้ดี ได้ในระดับหนึ่ง

1. มัจจุราชเอื้อมไม่ถึง

เพื่อนผู้เขียนเป็นนายอำเภออยู่ปราจีนบุรีเดินทางไปราชการต่างอำเภอ ปฏิบัติราชการเสร็จก็มานั่งทานข้าวกับเพื่อนสนิทที่นัดกันไว้อีก 3 คน ระหว่างทานข้าวอยู่นั้น เรือโดยสารกลับบ้านก็มาเทียบฝั่ง เป็นเหตุให้นายอำเภอลาเพื่อนกลับบ้าน แม้เพื่อจะขอให้อยู่ต่อก็ตาม รุ่งเช้ามานายอำเภอได้รับข่าวว่าเพื่อนสนิททั้งสามคนเสียชีวิต เนื่องจากอาหารเป็นพิษ หมอตรวจพบว่าเป็นอหิวาตกโรคอย่างรุนแรง

ผู้เขียนได้เสนอแถมคิดว่า ผู้ประกอบกรรมดีเมื่อความตายเฉียดเข้ามาใกล้ก็มีเหตุให้รอดพ้นได้ ซึ่งผู้วิจารณ์ได้ว่า คนกระทำความดี เมื่อไม่ถึงคราวก็มักมีสิ่งมาช่วยขจัดปัดเป่าให้พ้นจากมัจจุราชได้ อีกอย่างเพราะนายอำเภอรู้จักกาลัญญตา รู้จักกาลเวลาว่าควรกลับ อย่าให้คนอื่นบนเรือรอดตนคนเดียว

ในมุมมองของผู้วิจารณ์ ได้ยกเรื่องความดี ไม่เห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ถึงคราวตายก็รอดอย่างหวุดหวิดด้วยผลแห่งความดี ด้วยคำที่ว่ามัจจุราชเอื้อมไม่ถึง

2. คิดสั้น

หญิงสาวคนหนึ่งชอบทำบุญใส่บาตรเฉพาะภิกษุชรา ต่อมาออกเรือนแต่ไม่ราบรื่น เพราะเป็นคนแสนอน เจ้าอารมณ์ ทุกครั้งที่โกรธสามีขึ้นมากับ่นว่า อยากผูกคอตาย ครั้งหนึ่งเกิดมีปากเสียงกับสามี จึงคว้าผ้าแถบผืนหนึ่งแอบไปหลังบ้านตั้งใจจะไปผูกคอตาย มีนิมิตเกิดภาพลานกว้างมีต้นไม้ใหญ่ต้นหนึ่งมีชิงช้า มีหญิงสาวสองคนสวยงาม ชวนมาเล่นชิงช้าและมาอยู่ด้วยกัน จะสวมมาลัยให้แต่ก็กลัว หญิงสาวก็ไปเล่นชิงช้าต่อพร้อมร้องเพลงและอ้อนวอนให้หล่อนสวมมาลัย จนเคลิ้มและกำลังจะสวมมาลัย ทันใดนั้นก็มีเสียงดังขึ้นว่า “หยุดก่อน” หญิงทั้งสามได้ยินเสียงก็ตัวสั่น หน้าซีด พอเหลียวไปเห็นพระแก้ว ร่างกายที่สวยงามก็กลายเป็นรูปร่างที่น่าเกลียดน่ากลัว หล่อนกลัวตัวสั่นเหลียวไปเห็นพระแก้วรูปนั้น คือ หลวงตาที่ใส่บาตรเมื่อท่านยังไม่มรณภาพ สายตาของท่านเมตตา มะลิกมือไหว้ท่าน ท่านบอกว่า “สีกาอย่าคิดสั้นอีกนะ กลับบ้านไปเถิด” พุดจบหลวงตาก็หายไป หล่อนก็รู้สึกเหมือนตื่น เมื่อได้สติก็รีบกลับบ้านบอกให้ชาวบ้านได้รู้กับเรื่องราวที่เกิดขึ้นตั้งแต่นั้นมามะลิกก็หมดแรงอน ไม่เอาแต่ใจตัวเองเหมือนแต่ก่อน ความสุขก็เกิดกับครอบครัว ก ร ร ม ที่ผู้หญิงคนนี้เคยนี้เคยใส่บาตร ให้พระชราปรากฏเป็นนิมิตให้หล่อนได้พบท่านเมื่อยามคับขัน ได้ฟังคำตักเตือนจนได้สติ เปลี่ยนพฤติกรรมใหม่นั้น กรรมที่เป็นฝ่ายกุศลมาเป็นแรงผลักดันให้เกิดภพนิมิตจนได้สตินั่นเอง

ในมุมมองของผู้วิจารณ์ ผู้เขียนยกเรื่องบุญกุศลส่งผลให้เอาชนะมารได้ แม้จะมีพระมารจะเอาชีวิตไปก็ตาม ส่วนผู้ที่ไม่เคยสร้างบุญกุศล เมื่อมีพระยามารมาล่อลวงไปก็มีอาจเหลือใจได้

3. เพื่อนร่วมตาย

ผู้เขียนได้เสนอเรื่องลงขมกับลุงบัวที่ผูกพันกัน หนีตายจากการใช้แรงงานทาสที่ปักขีได้ พอกลับมาได้กลับบ้านเดิม โดยลงขมกลับมาอยู่บ้านกับพ่อแม่ ลุงบัวมาอาศัยอยู่กับพี่ชายและพี่สะใภ้ ต่อมาลุงบัวถูกพี่สะใภ้และญาติพี่สะใภ้กำจัดให้ออกจากกองมรดก โดยให้กินยาที่ทำให้ฟันเพื่อนเหมือนคนบ้าและใส่โซ่ไปขังไว้ที่บ้านสวน โดยที่พี่ชายไม่รู้เรื่องคิดว่าน้องชายเป็นบ้าจริง โดยมีหลานสาวช่วยเขียนจดหมายถึงลุงขมให้มาช่วย สุดท้ายลุงขมก็ช่วยลุงบัวออกมาได้และปลุกบ้านให้อยู่ใกล้บ้านลุงขม ผึ้งพี่สะใภ้ก็ทุกข์ใจ สุดท้ายสารภาพกับสามีว่า ตนเองกับพี่สาวพี่ชายช่วยกันกำจัดลุงบัว สุดท้ายเป็นประสาธแล้วไปอยู่บ้านสวน ต่อมาลุงขมเสียชีวิตวันเผาศพลุงบัวรำพึงรำพรรณถึงลุงขม จนผู้ไปร่วมงานต่างสะเทือนใจ เรื่องนี้แปลกวรรณเวียนแล้วก็จบลงด้วยกฎแห่งกรรม ผู้เขียนเรียกท่านทั้งสองนี้ว่า “เพื่อนร่วมตาย”

ในมุมมองของผู้วิจารณ์ ยกเรื่องเพื่อนตายซึ่งสอดคล้องกับทางพระพุทธศาสนาในเรื่องมิตรแท้ หรือ สหมิตร 4 ประเภท คือ เพื่อนประมาทช่วยรักษาเพื่อน เพื่อนประมาทช่วยรักษาทรัพย์สินของเพื่อน เมื่อมีภัยเป็นที่พึ่งพำนักได้ เพื่อนมีกิจจำเป็นช่วยออกทรัพย์ให้เกินกว่าที่ออกปาก

4. ผู้เห็นไกล

เรื่องนี้คือผู้เขียนมีเพื่อนรุ่นน้องคนหนึ่งได้คบหากับสองสาวพี่น้อง ผู้เป็นพี่สาวสวย กระตุ้นอารมณ์สำหรับผู้พบเห็น แต่รสนิยมสูง ฟุ่มเฟือย ส่วนผู้น้องถึงหน้าตาปานกลาง กิริยามารยาทดี เป็นแม่ศรีเรือน ชอบทำบุญ ซึ่งงามคนละแบบ สุดท้ายฝ่ายชายเลยเลือกผู้เป็นน้องมาเป็นคู่ครอง โดยเขาเสนอว่าการเลือกคู่ครองต้องพิจารณาจากสามสิ่งสำคัญ ได้แก่ **เกิตติ** คือ การดูแลเอาใจใส่ทารก เลี้ยงให้เขาเติบโตใหญ่ในสภาพแวดล้อมที่ดี **สืบทันธุ** คือ การเลือกคู่สมรส ต้องเป็นคนดีมีศีลธรรม **ตายดี** คือ ผู้ทำกรรมดี ตายไปมีแต่คนสรรเสริญ

เรื่องนี้จึงสอดคล้องกับหลักสัปปุริสธรรมข้อ 7 ที่ว่า บุคคลผู้ใด รู้จักความแตกต่างระหว่างบุคคล เลือกคบคนดีมีศีลธรรม

มุมมองของผู้วิจารณ์ ผู้เขียนได้ยกเรื่องการคบเพื่อนและพัฒนาเป็นคู่สมรสนั้นไม่ได้เลือก ความสวยงาม ความฟุ่มเฟือย แต่เลือกคนที่มีศีล มีธรรม สืบความพอเพียงตามอรรถภาพ โดยมองถึงอนาคตภายภาคหน้าเป็นสำคัญ

5. ความกรุณาปราณี

นายแพทย์คนไทยไปศึกษาต่อเกี่ยวกับโรคเมืองร้อนและโรคผิวหนังที่อินเดีย ประสบปัญหาการเงินที่ทางบ้านไทยยังไม่ส่งมาให้ แต่รอแล้วรอเล่าก็เจ็บหาย ไม่ได้รับข่าวทางบ้านเลย เกิดการกระวนกระวายใจเป็นทุกข์มาก มีเพื่อนวิศวกรชาวอินเดียเห็นดังนั้น จึงจะยื่นคະຍອຳສາເຫຼືອ เมื่อทราบว่าเป็นเรื่องเงินเลยให้ยืม 400 รูปี ทั้งๆที่นายแพทย์คนไทยยืมเพียง 200 รูปี เพราะวิศวกรเห็นแพทย์ไทยคนนี้มีน้ำใจ รักษาไข้ให้ฉันทาล ซึ่งนายแพทย์ไทยไม่ได้รังเกียจเลย

มุมมองของผู้วิจารณ์ ผู้เขียนยกเรื่องของนายแพทย์คนไทยมีจรรยาบรรณแพทย์ เห็นคนป่วยต้องช่วยรักษาไม่ว่าเขาจะเป็นใคร อีกอย่างเพราะคำสอนของพุทธศาสนา สอนให้มีพรหมวิหาร 4 ข้อ มีเมตตา กรุณา ความดีจุดนี้ จึงตอบสนองให้นายแพทย์ไทยได้รับการช่วยเหลือจากชาวอินเดีย

6. กีฬาที่ผิดศีล

ผู้เขียนได้ยกเรื่องในอดีตที่เคยทำเรื่องไม่ดี ตนเองได้ยิงนกทางเขนโดยใช้อาวุธปืน จนนกอกทะลุตาย ผู้เขียนเกิดสังเวชสลดใจได้คิดว่าจะยิงนกทำไม ไม่ได้กินด้วย นกมาอาศัยบ้านตัวเอง เมื่อสมัยเป็นวัยรุ่น เคยยิงนกแข่งขันกับเพื่อนๆ ใครจะได้มากกว่ากัน นกตายเพราะฝีมือเขาเป็นจำนวนมาก ต่อมาเกิดเปลี่ยนใจ เกรงกลัวบาปและกลัวนกจะสูญพันธุ์จึงเลิกฆ่า นก เรื่องนี้แสดงให้เห็นว่า เมื่อคนเราเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่และได้คบค้าสมาคมกับคนมีศีลธรรม ย่อมได้ข้อคิดใหม่ที่ดีมีเหตุผล อาจปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไม่ดี มาเป็นพฤติกรรมที่ดีได้เพราะมี อดตัณญา ความรู้จักตนเอง

ในมุมมองของผู้วิจารณ์ ไม่ว่าจะเป็นศีลระดับใดของศีลสังคม หากเพียงแต่รู้เข้าใจสมานกัน บ่อยๆ ขอกันไปตามประเพณี ตามสังคมที่ไม่เข้าใจจริงไม่รักษา ไม่ปฏิบัติ ศีลนั้น ก็ไม่อาจมีคุณค่าไปปกป้องรักษาผู้ขอได้ โดยเฉพาะหลักศีล 5 ซึ่งเป็นบรรทัดฐานสำคัญของการเข้าถึงธรรม เข้าถึงศีลในระดับสูงต่อไป ผู้ประสงค์จะเข้าถึงความสงบ สบาย สว่างไสว เบาว่าง จนถึงความหลุดพ้น คือพระนิพพานได้จะต้องเริ่มจากศีล พื้นฐานคือศีล 5 นี้ก่อน ศีล 5 จึงเปรียบเสมือนบันไดขั้นแรก ซึ่งผู้จะขึ้นไปสู่ที่สูงจะต้องเหยียบย่างก้าวข้ามไปก่อน คนส่วนมากมักจะเข้าใจว่า ศีล 5 นั้นไม่สำคัญปฏิบัติไม่ปฏิบัติรักษาไม่รักษาก็ไม่เห็นจะมีอะไรเปลี่ยนแปลง จะฆ่าสัตว์ จะดื่มสุราเมาสุราก็ไม่เห็นเสียหายอะไร นั่นเป็นเพราะบุคคลนั้นๆ ยังไม่รักษาศีล ปฏิบัติศีลให้ถึงจิตใจ ยึดเอาแค่ว่า วาจา เท่านั้น หากศึกษาและปฏิบัติจนถึงจิตใจแล้วจะเห็นได้ว่า ศีล 5 นั้นมีความสำคัญ มีคุณค่ามีประโยชน์อย่างยิ่ง และมีผลต่อการเป็นชาวพุทธอย่างยอดเยี่ยม (สำลี รักสุทธี, 2543 : 34)

7. สวรรค์ของคนบาป

เรื่องนี้ลงทุนเป็นนายทุนปล่อยเงินให้กู้และต้องมีโฉนดที่ดินมาค้ำประกัน บังคับให้จ่ายดอกเบี้ยที่สูงจนผู้มาขอกู้ต้องสูญเสียทรัพย์สินทั้งเงินและอสังหาริมทรัพย์ ลูกคนนี้ไม่เชื่อในเรื่องบาปบุญกรรม นรกสวรรค์ เพราะมีความโลภ แต่หลานมักจะขัดขวางลงมือให้กระทำความผิดหลักศีลธรรม จนลงโทษหนัก ต่อมาลงป่วยหนักรักษาอย่างไรก็ไม่หาย หลานชายจึงปรึกษาพระกรรมฐาน ท่านพิจารณาแล้ว กรณียกลงมือต่อหรือยื้อชีวิตไว้ได้อีก เพราะมิได้ทำกรรมดีไว้เลยแม้แต่หน่อย ก่อนลงจะสั่งใจท่านให้ทำสมาธิ เพื่อให้จิตสงบ ลงพอได้พบธรรมไม่นานก็สิ้นใจ นับว่าได้ลืมนิพพานนิมิตน้อย

ในมุมมองของผู้วิจารณ์ เรื่องนี้ขณะที่ลงไม่สบายหนักมีอาการหวาดกลัวตลอดเวลา เวลาหลับฝันเห็นแต่คนจะมาเอาชีวิต ตื่นมาร่างกายร้อนรุ่มจากข้างใน ผลกรรมที่ลงคนนี้ขาดศีลธรรม กรรมชั่วที่กระทำ ได้มาปรากฏให้เห็นขณะป่วยจนอยู่ไม่เป็นสุขและเสียชีวิตในที่สุด

8. เด็กข้างถนน

เรื่องนี้ผู้เขียนเล่าว่า ลูกคนหนึ่งไปหาเพื่อนแถวบางลำพู พบเด็กขายฉลากกินแบ่งรัฐบาล ร้องเรียกขายว่า “เหลือใบสุดท้ายแล้วครับ” เลยซื้อปรากฏว่าลูกถูกฉลาก จึงออกตามหาเด็กเพื่อจะมอบรางวัลเป็นการตอบแทน แต่ตามหาอย่างไรก็ไม่เจอ จนพบเด็กคนหนึ่ง นั่งร้องไห้ เพราะมีเด็กอีกคนที่โตกว่ารังแก เด็กคนนี้รับหวานเย็นมาขาย ขายได้เท่าไรก็เอาไปคืนเจ้าของแล้วเขาจะให้เปอร์เซ็นต์ ใจความว่า เด็กโตแกล้งเพราะชวนให้เล่นพนันเอาเงิน แต่เด็กคนนี้ไม่เล่นด้วย เลยเตะกระตักเลยแตก เด็กคนนี้อยู่กับยายอาศัยกับแม่ชีที่วัด ยายสอนดีเป็นเด็กใฝ่รู้ ขยัน ลูกเลยตัดสินใจให้เงิน 80 บาท เพื่อไปคืนเจ้าของหวานเย็นและเหลือจากนั้นไว้ใช้จ่ายกับยาย หลังจากนั้นประมาณสองปี ลูกไปเบิกเงินที่ธนาคารตอนเช้า แล้วไปทำธุระนอกบ้าน ตอนดึกกลับมาบ้านกำลังเดินเข้าซอยก็มีเสียงเรียกให้หยุด เสียงนั้นคือเสียงของเด็กที่ลูกเคยให้เงิน 80 บาทนั่นเอง มาเตือนลูกให้ระวังตัว เพราะโจรสลัดดำจะมาขึ้นบ้าน จึงแจ้งตำรวจก็จับโจรสลัดดำและพวกเข้าคุกตามกฎหมาย

ลูกเลยตามหาเด็กเพื่อขอไปเป็นบุตรบุญธรรม เพราะถูกชะตามาก ตามไปเจออยู่ที่วัดกับหลวงตา ซึ่งยายของเด็กเสียชีวิตแล้ว เด็กเล่าให้ฟังว่า หลังจากที่ยายเสียชีวิตได้ขอหลวงตาออกไปทำงานเป็นเด็กล้างจานอยู่ที่ร้านอาหาร เจ้าของร้านเอ็นดูเขามาก แต่เพื่อนร่วมงานเอาแต่โอ้อวดจึงจะกำจัดเด็กจะใช้มีดแทง แต่สลัดดำเข้ามาช่วย เด็กเห็นว่าสลัดดำมีพระคุณเลยตัดสินใจไปทำงานด้วย มารู้ทีหลังว่าสลัดดำเป็นโจรทำงานทุจริตและจะไปปล้นบ้านลูก เด็กก็เลยต้องไปเดือนได้ทัน ลูกเห็นว่าเด็กเป็นกตัญญูเลยขอไปเป็นบุตรบุญธรรม แต่เด็กปฏิเสธเกรงว่าจะนำความเดือดร้อนมาให้ลูก เพราะสลัดดำตราหน้าไว้ว่า ออกจากคุกจะล้างแค้นคนทรยศที่ทำให้โดนจับ ไปอยู่ไหนกับใครจะฆ่าให้หมด ลูกได้ฟังอย่างนั้นก็ให้คำมั่นสัญญาว่าจะไม่มีใครมาทำร้ายได้ จะให้ไปอยู่ไธสงจังหวัดมีคนงานที่แข็งแรงและซื่อสัตย์ดูแล เด็กตกลงไปอยู่กับลูกแต่ไม่ใช่ในฐานะบุตรบุญธรรม เพียงแค่เป็นลูกจ้างคนหนึ่ง

วัน เดือน ปีผ่านไปเด็กยังไม่คลายทุกข์ ดูไม่มีความสุข ลูกคิดว่าจะให้เด็กไปบวชเพื่อจะได้ความสุขทางใจโดยอาศัยพระธรรม วันหนึ่งมีพระมาจุดธูปปักกลดอยู่ปลายสวน ลูกเลยชวนคนงานและเด็กไปกราบทำอาหารไปถวาย เมื่อเปิดกลดมาปรากฏว่าเป็นสลัดดำ หลวงพี่สลัดดำไม่ได้แสดงกิริยาผิดปกติดูอะไร แต่ร้องว่าไม่ต้องกลัว ไม่มีโจร มีแต่สาวกพระพุทธเจ้า ทุกอย่างเป็นแค่อึดใจ ในที่สุดเด็กก็ขอมาพระรูปนั้นและขอเป็นบุตรบุญธรรมลูกทุกอย่างจบลงอย่างสุขใจ

วิจารณ์ได้ว่า ผู้ทำดีไว้ ผลดีจะเกิดในโอกาสอันเหมาะสม

9. ความดี

เรื่องนี้ได้เล่าเรื่อง ทนายขับรถส่วนตัวพาลูกและภรรยาไปเที่ยวต่างจังหวัด ขากลับลูกชายอยากกินผักบัว ภรรยาจึงลงไปซื้อ ระหว่างรอภรรยาอยู่นั้นได้มีชายคนหนึ่งอายุประมาณ 40 เศษๆ ได้สบตา เขาหลบตาแบบมีพิรุณ พยายามหนีเท่าไรก็หนีไม่ออกว่าเคยเจอเมื่อไร เมื่อซื้อของเสร็จขับรถออกมาได้ประมาณ 20 นาทีฝนตกหนักมาก ถนนลื่นทำให้บังคับพวงมาลัยไม่ไหว รถตกข้างถนน ฝนก็ตกหนักขึ้นเรื่อยๆ ทนายขึ้นมานบนถนนเพื่อโบกรถ โบกเท่าไรก็ไม่มีคนไหนจอด ทุกคนต่างก็รีบ สุดท้ายรถบรรทุกของชายแปลกหน้าที่เผลอ

สบตาก็เข้ามา รถบรรทุกขับผ่านไปและจอดลงมา มีชายรูปร่างใหญ่ ลำสัน 8 คน ช่วยกันลากรถยนต์ของนาย ขึ้นมาถนนได้และช่วยกันวิดน้ำล้างโคลนจนสะอาด นายรู้สึกตื่นตันให้ค่าแรงเป็นสินน้ำใจคนละ 20 บาท แต่ทุกคนปฏิเสธ ชายแปลกหน้าที่สบตาเป็นพี่ใหญ่ของทั้งหมด เล่าว่า ให้เขาได้ตอบแทนนายด้วย เพราะเมื่อก่อนสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง ตอนศึกใหม่ๆเพื่อมาดูแลแม่ที่ซิดรา ถูกทหารญี่ปุ่นจับกุมในข้อหาปล้นคลังของทหารญี่ปุ่น ตอนนั้นท่านนายยังเป็นนายทหารอยู่ ได้ช่วยเหลือเขาไว้ทั้งที่รู้ก็ลำบากใจทั้งสองฝ่าย เขาจึงอยากตอบแทนเมื่อมีโอกาส

วิจารณ์ว่า คนที่เป็นสัตว์บุรุษ คือคนดี เมื่อรำลึกถึงผู้มีพระคุณมักจะหาทางตอบแทน ชายแปลกหน้านี้ได้กระทำต่อนายผู้เคยช่วยเหลือเขาในอดีต

จุดเด่นของหนังสือชุดกฎแห่งกรรม

1. ด้านการนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบเล่าเรื่อง มีตัวละครทั้งฝ่ายดีและฝ่ายไม่ดี ผู้อ่านจะเกิดจินตนาการเห็นภาพตัวละครชัดและซึมซับเอามาเป็นข้อคิดในการดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดี
2. ภาษาที่ผู้เขียนใช้เป็นภาษาธรรมดาที่อ่านเข้าใจง่าย ไม่ต้องเปิดพจนานุกรมค้นหาความหมาย
3. คุณค่าด้านคุณธรรมจริยธรรม จุดประสงค์ผู้เขียนต้องการส่งเสริมศีลธรรมแก่คนในสังคมไทย เรื่องที่นำเสนอจึงเน้นกฎแห่งกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีการพิมพ์เผยแพร่หลายครั้ง จากสถิติการตีพิมพ์นอกจากนี้ยังมีการนำไป อ่านออกอากาศทางวิทยุและสร้างบทละครทางโทรทัศน์หลายครั้ง
4. คุณค่าด้านวรรณกรรมของกฎแห่งกรรมจัดเป็นงานเขียนเชิงวรรณกรรมทางพุทธศาสนาที่ทรงคุณค่า ผู้อ่านและฟังจะเกิดความเพลิดเพลินในแต่ละเรื่องที่น่าสนใจ นำไปสอนเด็กเยาวชนและบุตรหลานได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- ฐิติ อนุญา. (2548). *ธรรมเพิ่มพลังชีวิต*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไพบรินทร์.
- ท.เลียงพิบูลย์ (นามแฝง). (2548). *"กฎแห่งกรรม เล่ม 3 : มัจจุราชเอื้อมไม่ถึง"*. กรุงเทพมหานคร: ช้างทอง.
- พระเดชพระคุณญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลสังฆปริณายก, (2559). *ชีวิตนี้น้อยนัก*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สวย,
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). *ธรรมนูนชีวิต*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบันลือธรรม.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ว.วชิรเมธี. (2555). *รู้ก่อนตายไม่เสียดายชาติเกิด*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปาน.
- สำลี รักสุทธี. (2543). *ศีลสุดท้ายของชีวิตของพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา.

บทวิจารณ์หนังสือ : BOOK REVIEW

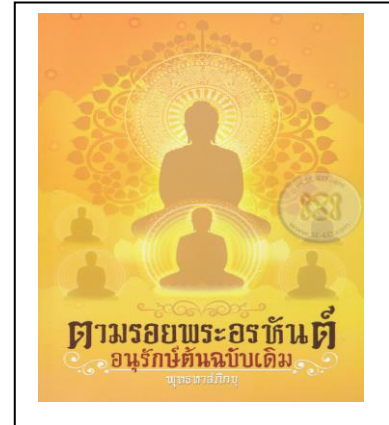
เรื่อง : ตามรอยพระอรหันต์

ผู้เขียน : พุทธทาสภิกขุ

ปีที่พิมพ์ : 2534

สำนักพิมพ์ : สุขภาพใจ

จำนวนหน้า : 296 หน้า

พระธนภัทร ธนภุโท และ พระธรรมวิมลมุนี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

Phra Thanaphat Thanaphatdho and Phradhamwimonmune

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nongkhai Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: arithat.loes@mcu.ac.th

บทนำ

ความมุ่งหมายของพุทธศาสนานั้น มักจะถูกคนส่วนมากเข้าใจไปเสียว่า จุดมุ่งหมายจะนำคนไปเมืองสวรรค์ จึงได้มีการสอนกันเป็นอย่างมากว่า สวรรค์เป็นแดนที่คนควรไปให้ถึง สวรรค์เป็นแดนแห่งความสุขที่สุด จึงมีการชักชวนกัน ให้ปรารถนาสวรรค์ ปรารถนากามารมณ์ อันวิเศษในชาติหน้า แม้คำว่า "นิพพาน" ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการตามรอยพระอรหันต์ ซึ่งหมายถึง การดับความทุกข์ การเดินตามรอยพระอรหันต์นั้นก็เพื่อเข้าถึงนิพพาน คือ ความว่างจากกิเลส สว่างจากทุกข์ ดังที่ท่านพุทธทาสภิกขุได้กล่าวไว้ในตอนหนึ่งของการตามรอยพระอรหันต์ว่าโลกพร่องอยู่เป็นนิจ หิวอยู่เป็นนิจ กระหายเลือดอยู่เป็นนิจ ก็ไม่เพราะอำนาจความยั่วยวน ที่นักวิทยาศาสตร์คอยปรุงแต่งขึ้นใหม่ๆ อยู่เสมอนั้นดอกหรือ (พุทธทาสภิกขุ, 2534 : 13)

จากข้อความในบทนำของท่านพุทธทาสนี้ ท่านพยายามกระตุ้นเตือนให้พวกเราจึงเป็นผู้มีชีวิตอยู่อย่างสดชื่นแท้จริงทั้งภายนอกและภายใน คือกายกับใจ มีแววตาสุกใสแสดงนิมิตแห่งความเยือกเย็นอยู่เสมอ

* วันที่รับบทความ: 23 มกราคม 2565; วันที่แก้ไขบทความ 2 มีนาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 7 มีนาคม 2565

Received: January 23, 2022; Revised: March 2, 2022; Accepted: March 7, 2022

เกิด ขื่อนี้จะเป็นตัวอย่างแก่นมนุษย์ผู้มีทุกข์เต็มอก มีแววตาขุ่นข้นเพราะภายในใจถูกแผดเผา ด้วยอำนาจความโลภ ความโกรธ และความไม่ได้ตามที่ใจหวัง แม้ภายนอกจะแสดงถึงเพศสมณะผู้สงบก็ตาม แต่ภายในใจเต็มไปด้วยความตริตริก ร่ารอน เช่นเดียวกับเพศฆราวาสแล้ว ก็ไม่อาจเป็นตัวอย่างแก่นหาชนในโลกได้ และจะกลายเป็นคนตาบอดช่วยจูงคนตาบอดไป เราจะเป็นตัวอย่างการบำเพ็ญตนเพื่อประโยชน์ผู้อื่นอย่างสูงสุด โดยไม่หวังการตอบแทนเสมอทุกเวลา ด้วยอำนาจเมตตาอนุภาพนี้จะทำให้มหาชนเกิดความอารีแก่กันและกัน เราจะสละสุขเพื่อบรมสุข ในคุณธรรมข้อนี้จะเป็นตัวอย่างแห่งผู้รู้จักบริโภคใช้สอยทุกสิ่งทุกอย่างแต่พอยังชีพเพื่อให้เป็นไปได้อย่างสะดวก รวบรวมทุนที่เหลือจากการบริโภคฟุ่มเฟือย มาบำเพ็ญประโยชน์อย่างอื่นให้แก่ผู้ที่กำลังได้รับความลำบากในโลกใบนี้

ชื่อของหนังสือเล่มนี้คือ “ตามรอยพระอรหันต์” แต่งโดยท่านพุทธทาสภิกขุ (พระธรรมโกศาจารย์) แห่งสวนโมกขพลาราม อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี จากหลักฐานที่ปรากฏหนังสือเรื่องนี้มีการตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ.2475 หากจะนับอายุของหนังสือเรื่องตามรอยพระอรหันต์ของท่านพุทธทาสภิกขุเล่มนี้มีอายุถึง 85 ปีเลยทีเดียว ที่สำคัญไปกว่าอายุของหนังสือที่มากแล้ว หนังสือเล่มนี้ยังเป็นหนังสือเล่มแรกของสวนโมกขพลารามอีกด้วย ตามสถิติของการจัดพิมพ์หนังสือเรื่องตามรอยพระอรหันต์นี้มีการตีพิมพ์มาแล้วมากกว่า 10 ครั้งด้วยกัน และเล่มเดียวกันนี้ที่ผู้วิจารณ์ได้นำมาอ่าน เป็นการตีพิมพ์ครั้งที่ 6 พิมพ์ในเดือน พฤษภาคม พ.ศ.2534 จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์สุภาพใจ กรุงเทพมหานคร ถ้าจะนับอายุของหนังสือเล่มดังกล่าวนี้ที่ถูกตีพิมพ์ในครั้งนี้ 6 นี้แล้ว ก็ยังถือว่าหนังสือเล่มนี้มีอายุมากกว่า 26 ปีเช่นกัน มีจำนวนหน้าถึง 296 หน้า พิมพ์ที่รุ่งแสงการพิมพ์ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณาชื่อ นายประทีป สิทธิจินดาโชค มีทั้งเล่มที่เป็นปกแข็งและปกอ่อน

หนังสือเล่มนี้มีการลำดับเรื่องในการตามรอยพระอรหันต์ ไว้เป็นตอน ๆ คือ คำปรารภ ตอนบุพภาค ตามด้วยบทนำ และเริ่มเข้าสู่การตามรอยพระอรหันต์ ซึ่งแบ่งเป็น 5 บท ด้วยการเริ่มตามรอยพระอรหันต์ตั้งแต่บทที่ 1 จนถึงบทที่ 5 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคำปรารภ และบทนำนั้น ถือว่าเป็นส่วนที่สำคัญมาก เพราะท่านพุทธทาสภิกขุกล่าวถึง ความเป็นมาของพระอรหันต์ และความหมาย ประเภทของพระอรหันต์ เป็นการนำทางให้เราได้เข้าใจ และเกิดความสนใจอยากรู้ว่า ภาวะความเป็นพระอรหันต์นั้นเป็นอย่างไร ในเนื้อหาสาระนั้นท่านพุทธทาสภิกขุได้รวบรวมเรียบเรียง วิธีการประพฤติปฏิบัติเพื่อให้ตนเองเข้าถึงความสุขอันแท้จริง เพื่อการเจริญรอยตามรอยบาทของพระอริยเจ้า และพระอรหันต์ทั้งหลายในอดีต เป็นหนังสือที่ให้แนวทาง และสามารถใช้เป็นหนังสืออ้างอิงได้เป็นอย่างดี เพราะมีเชิงอรรถมีที่มาที่ไปอย่างชัดเจน ล้วนแล้วแต่ออกมาจากหลักฐานชั้นหนึ่งก่อนเป็นสำคัญ คือ พระไตรปิฎกภาษาบาลีนั่นเอง ด้วยการเรียบเรียงเป็นภาษาไทย ที่ทุกคนอ่านแล้วสามารถเข้าใจได้ทันที ซึ่งอาจจะต่างจากหนังสือประเภทวิชาการล้วน ๆ เวลาอ่านแล้วจะต้องนำมาวิเคราะห์หรือตีความอะไรต่าง ๆ บางครั้งจนดูเหมือนปิดบังหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาเอาไว้อย่างไม่เจตนา

ในส่วนของบทนำนี้ท่านพุทธทาสได้ยกเอาพระบาลี 3 สุตระ ซึ่งเป็นพุทธพจน์ไว้เป็นหลักฐานในการเขียนตำราตามรอยพระอรหันต์ ซึ่งได้แก่ 1.บาลีฉวีโสทรสูตร(กล่าวถึง การประพฤติปฏิบัติตัวอย่างไรจึงได้ชื่อว่าเป็นพระอรหันต์) 2.บาลีมหาอัสนสุตฺต (กล่าวถึง การเป็นสมณะจะต้องประพฤติปฏิบัติตัวอย่างไรจึงจะชื่อว่าเป็นสมณะ ผู้อยู่จบพรหมจรรย์แล้ว) 3.บาลีสามัญญผลสูตรกล่าวถึง ศีลของพระอริยะ มีจุลศีล มัชฌิมศีล มหาศีล ซึ่งสามารถที่จะให้บุคคลผู้ปฏิบัติตามเป็นพระอรหันต์ได้ (พุทธทาสภิกขุ, 2534 : บทนำ) ฉะนั้นท่านผู้อ่านทั้งหลาย ควรนำไปคิดไปตรองไปสอบสวนอีกต่อหนึ่ง แจ่มแจ้งด้วยใจแล้วจึงเดินตาม หากมีการผิดพลาดบ้างเพราะความเลอหรือรู้ไม่ถึงตรงไหนแล้ว ท่านผู้เป็นปราชญ์จงช่วยส่งเสริมด้วยการแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นไป เชื่อว่าในเวลาข้างหน้า เงามแห่งพระอรหันต์คงจะฉายผ่านตาผู้สนใจบ้างไม่มากก็น้อย เพราะชื่อของเรื่องนี้ก็บอกอยู่ชัดเจนแล้วว่าเรื่องตามรอยพระอรหันต์หรือคัมภีร์ของพระอรหันต์ เป็นการนำเข้าสู่เรื่องที่มีหลักฐานอ้างอิง ไม่ใช่เป็นเรื่องราวที่แต่งขึ้นเอาเอง เป็นจุดเด่นและสร้างความน่าเชื่อถือในหนังสือเล่มนี้

หนังสือเรื่อง “ตามรอยพระอรหันต์” ของท่านพุทธทาสภิกขุ (พระธรรมโกศาจารย์) แห่งสวนโมกขพลาราม อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานีเล่มนี้ เป็นหนังสือประเภทแนะนำการประพฤติปฏิบัติตนของผู้ที่เป็นนักบวชในพระพุทธศาสนาและพุทธศาสนิกชนผู้ที่ต้องการเข้าถึงหลักการปฏิบัติสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา คือความเป็นผู้ปราศจากความทุกข์ เป็นผู้ถึงซึ่งความเกษมสุขจากการเดินตามรอยพระอรหันต์ ในหนังสือเล่มนี้กล่าวถึงเรื่องของความสุขที่พึงจะได้รับจากการประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนที่แท้จริงของพระพุทธเจ้า ที่ท่านพุทธทาสภิกขุนำมาเรียบเรียงจากการศึกษาค้นคว้าในหลักฐานชั้นเดิมได้แก่พระไตรปิฎก ฉบับภาษาบาลี และทดลองนำหลักคำสอนทั้งหมดนี้ไปปฏิบัติด้วยตนเอง จนเกิดผลทางจิต จึงได้นำประสบการณ์ตรงบวกกับหลักการเดิมที่สามารถเป็นบทพิสูจน์ให้ผู้ประพฤติปฏิบัติตัวอย่างจริงจังได้ผลอย่างแน่นอน ถึงแม้ผู้นั้นจะยังไม่เข้าถึงสถานะของความเป็นพระอรหันต์ก็ตาม แต่ผลที่ได้จากการปฏิบัติจริงก็จะทำให้ผู้นั้นได้สัมผัสกับความสุขสงบอย่างลึกซึ้งเป็นเบื้องต้นได้ และถ้าหากเข้าถึงสถานะของความสงบสุขโดยปราศจากอำนาจกิเลสตัณหาครอบงำแล้วไซ้ ท่านคิดว่าจะมีความสุขปราศจากวัตถุที่เป็นอามิสฆนาต ไหน

ในประเด็นนี้เป็นส่วนหนึ่งของบทนำที่พุทธทาสภิกขุอธิบายไว้ ผู้วิจารณ์ขอนำหลักการสำคัญของพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพระอรหันต์ในเบื้องต้นเสียก่อน ในหนังสือได้ให้ความหมายของอรหันต์สรุปได้ว่า

อรหํ = เป็นพระอรหันต์ คำว่า อรหํ แปลตามตัวหนังสือ ได้ความ 4 อย่าง คือ ผู้ควร ผู้ไกล ผู้ไม่มีข้อลี้ลับ ผู้หัก จึงขอยกคำอธิบายที่ละเอียดของพุทธทาสโดยย่อ ดังต่อไปนี้

ก. ผู้ควร หมายความว่าหลายอย่าง คือ 1) ควรเพราะทรงทำเองและสอนผู้อื่นด้วยสิ่งที่ควร สิ่งควรคือ อริยมรรคมีองค์ 8 มีความเห็นชอบเป็นต้น 2) ควรแก่ตำแหน่งผู้บัญญัติธรรมวินัยขึ้นสอนโลก เพราะเป็นผู้รู้จริง สอนเขาอย่างไร ทำได้เองอย่างนั้น 3) ควรแก่การกระทบโลกธรรม เพราะมันทำให้พระองค์หวั่น

มิได้ 4) ควรแก่การกราบไหว้และเครื่องสักการบูชาของมหาชน เพราะความดี ที่มีอยู่ในพระองค์ มีค่าสูงกว่าเครื่องสักการบูชาเหล่านั้น

ข. ผู้ไกล แบ่งเป็น 2 อย่าง คือ 1) ไกลจากกิเลส เพราะหมดจากกิเลส อันเป็นความชั่วยภายในใจ ได้แก่ ความอยาก ความโกรธ ความโลภ แม้กายและวาจาก็ไกลจากความชั่วด้วยประการทั้งปวง 2) ไกลจากทุกข์ อันเป็นผลของความชั่วเก่าใหม่ ทั้งทางกายและทางใจ ไม่มีอะไรที่สามารถย่ำยีขู่เข็ญล่อลวงพระองค์ ให้รัก โกรธ กลัว เกลียด ฯลฯ ได้อีก พระองค์จึงได้รับความสุขถึงที่สุด

ค. ผู้ไม่มีข้อลี้ลับ คือไม่มีความชั่วทุจริตอันใด ที่จะต้องปกปิดผู้อื่นดูจนทั้งหลายภาพแห่งความเป็นอยู่ทางกายวาจา และภายในใจของพระองค์ เปิดเผยให้ใครดูก็ได้ ไม่มีข้อที่ใครจะเก็บขี้นตีเตียนหรือรังเกียจแม้แต่เล็กน้อย ทั้งในที่แจ้งและที่ลับ

ง. ผู้หัก ได้แก่ การหักวงล้อมแห่งการเวียนเกิด เวียนตายให้หยุดหมุน เพราะถ้ายังหมุน ก็ยังไม่เป็นอิสระแก่ตัว ยังไม่เป็นสุข กรรม กิเลส และวิบาก 3 อย่างนี้ ซึ่งเป็นกงล้อได้ถูกพระองค์ทำลายเสียแล้ว ตั้งแต่คืนวันตรัสรู้ ได้มีโพธิ์ ที่พุทธคยา (พุทธทาสภิกขุ, 2534 : 73)

ส่วนพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้ให้ความหมาย อรหันต์ ไว้ว่าคือผู้สำเร็จธรรมวิเศษสูงสุดในพระพุทธศาสนา, พระอริยบุคคลชั้นสูงสุด ผู้ได้บรรลุอรหัตผล, พระอรหันต์ 2 ประเภท คือ พระสุกขวิปัสสกะ กับพระสมณยานิก; พระอรหันต์ 4 คือ 1. พระสุกขวิปัสสกะ 2. พระเทววิชะ (ผู้ได้วิชา 3) 3. พระฉฬภิญโญ (ผู้ได้อภิญญา 6) 4. พระปฏิสัมภีที่ปตตะ (ผู้บรรลุปฏิสัมภี 4); พระอรหันต์ 5 คือ 1. พระปัญญาวิมุต 2. พระอุกโตภาควิมุต 3. พระเทววิชะ 4. พระฉฬภิญโญ 5. พระปฏิสัมภีที่ปตตะ; พระอรหันต์แสดงถึงความหมายของ อรหันต์ ไว้ 5 นัย คือ 1. เป็นผู้ไกล (อารกะ) จากกิเลส (คือห่างไกลไม่อยู่ในกระแสกิเลสที่จะทำให้มัวหมองได้เลย) 2. กำจัดข้าศึก (อริ+หต) คือกิเลสหมดสิ้นแล้ว 3. เป็นผู้หักคือรื้อทำลายกำแพง (อริ+หต) แห่งสังสารจักรเสร็จแล้ว 4. เป็นผู้ควร (อรห) แก่การบูชาพิเศษของเทพและมนุษย์ทั้งหลาย 5. ไม่มีที่ลับ (น+รห) ในการทำบาป คือไม่มีความชั่วความเสียหายที่จะต้องปิดบัง; ความหมายทั้ง 5 นี้ ตามปกติใช้อธิบายคำว่า อรหันต์ ที่เป็นพุทธคุณข้อที่ 1 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2555 : 514) และมีหลายคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันคือ อรหัต (ความเป็นพระอรหันต์) และอรห (เป็นพระอรหันต์) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2555 : 513)

โครงสร้างของหนังสือ

1. ฟังเทศน์ เกิดสัทธาและปัญญา อยากบวช

การฟังเทศน์ เกิดสัทธาและปัญญา อยากบวชตามรอยของพระอรหันต์นี้ มีปรากฏอย่างชัดเจนที่สุดในบทที่ 1 คือการฟังเทศน์แล้วเกิดสัทธาและปัญญาอยากบวช ซึ่งในเนื้อเรื่องนี้น่าสนใจเพราะบาลีขึ้นเป็นอุเทศความว่า คุณก่อนท่านผู้มีอายุทั้งหลาย ในกาลก่อน ข้าพเจ้านั้นเป็นคฤหัสถ์ครอบครองเรือน เป็นคนไม่รู้ ครั้นเมื่อพระตถาคตเจ้าบัง สวากของพระตถาคตเจ้าบัง แสดงธรรมแก่ข้าพเจ้าอยู่ ข้าพเจ้าสดับธรรมนั้นแล้ว มี

สัทธาในพระตถาคตเจ้า ครั้นประกอบด้วยสัทธา เห็นแจ่มแจ้งว่า พระวาสคัณฐ เป็นที่ไหลมาแห่งธุลีคือกิเลส การบรรพชาเป็นโอกาสว่าง ก็แต่ว่าการบรรพชาคือพรหมจรรย์นี้ คนผู้อยู่ครองเรือนจะประพฤติกิเลสให้บริสุทธิ์ด้วยดีดุจสังข์ที่เขาขัดดีแล้วนั้น ไม่อาจทำได้โดยง่าย ถ้ากระไรเราพึงปลงผมและหนวด นุ่งห่มผ้ากาสาจะออกจากเรือน ถือเอาการบวชของคนไม่มีเรือนเถิด ฯ

จากนิเทศความย่อในบทนี้ จะเห็นได้อย่างชัดเจนที่สุดของการตามรอยพระอรหันต์นั้นเริ่มต้นแต่ยังเป็นพระวาสไม่รู้อธรรม เพราะด้วยเหตุแห่งความใคร่รู้ว่าพระตถาคตผู้ให้กำเนิดพระอรหันต์คือใคร และทรงแสดงธรรมด้วยอาการอย่างไร ท่านพุทธทาสได้กล่าวไว้แล้วในบทนำที่ผู้วิจารณ์ได้นำเสนอไว้แล้วในเบื้องต้น คำว่า ‘พระวาส’ ไม่จำกัดบุคคล จะเป็นผู้เกิดในตระกูลใดตระกูลหนึ่งก็ตาม ครั้นได้สดับธรรมนั้นแล้ว เกิดความรู้สึกเพื่อการมัวสุมอยู่ด้วยเรื่องรบกวนใจในชีวิตพระวาส ซึ่งมีธรรมดาแออัดคับแคบเช่นนั้น มาตั้งแต่หลายร้อยชั่วบรรพบุรุษ ไม่รู้จักจบ เกิดความอยากในบรรพชา อันเป็นชีวิตที่ปลอดโปร่งสบาย ไม่อาภยภัยเหมือนชีวิตคนบริโภคคาม

คำว่าข้าพเจ้าหรือผู้ที่จะบรรลุธรรมผล หมายถึงเอากุศลบุตรสุดแท้แต่จะเกิดในตระกูลใดตระกูลหนึ่ง โดยไม่จำกัดวรรณะ ว่าจะเป็ณกษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ หรือสุทร เพราะอาจได้บรรลุธรรมผลเสมอกัน

การฟังในที่นี้ เป็นการฟังของพระวาส ซึ่งไม่เคยศึกษาวิชาธรรมมาเลย เป็นการฟังของผู้ที่ฟังแล้วกำหนดเห็นสภาพแห่งชีวิต มุ่งต่อวิธีที่จะทำตนให้เป็นสุข จึงลงมือทำจริง และทำได้จริงตามนั้น คำว่า “ธรรม” ในที่นี้หมายถึงเอาบรรดาธรรมที่ทำให้มนุษย์หลุดพ้น สรุปลงสั้นที่สุดก็คือ วิธีทำใจให้หลุดพ้นจากอำนาจแห่งธรรมชาติ ที่ย่ำยีหัวใจมนุษย์ผู้รู้เท่าไม่ถึงเพราะอวิชชา ให้รู้ถึงจนอาจทำใจให้สดชื่นอยู่ได้เสมอไป และยิ่งขึ้นไปจนในที่สุดดับไม่มีอะไรเหลือ ไม่มีวิญญานที่จะถือปฏิสนธิใหม่เพราะขาดปัจจัย อันเรียกว่า ปรินิพพาน ไม่ต้องเกิดมาทรมานต่อสู่กับธรรมชาติของโลกอีกต่อไป

ใครจะมีความรู้สึกเช่นกุศลบุตรนี้ ทรงแบ่งบุคคลเนื่องด้วยการรู้ไว้สี่พวก พวกที่ 1 พอได้ฟังหัวข้อย่อ ๆ เท่านั้น เข้าใจในทันที เรียกว่า อุคฆติตัญญู พวกที่ 2 ต่อได้ฟังอธิบายจึงจะเข้าใจได้ เรียกว่า วิปจิตตัญญู พวกที่ 3 ต้องพร่ำสอนไปนานถึงจึงจะรู้ได้ เรียกว่า เนยยะ พวกที่ 4 เป็นพวกที่ไม่อาจรู้ได้เลยแม้จะถูกพร่ำสอนเพียงใด เพราะมีผ้าในดวงตาหนาเกินกว่าที่ใครจะพูดให้เข้าใจได้ในชาตินี้ หรือบางทีหนาเกินกว่าที่จะนึกอยากฟังธรรมเสียอีก เรียกว่า ปทปรมะ

อยากบวชเพราะอะไรจึงใจ เมื่อกล่าวโดยทั่วไปในวงการบวชแล้ว ที่ตรัสไว้ว่า คนเลื่อมใสได้เพราะเหตุ 4 อย่าง พวกที่ 1 เลื่อมใสในรูปหน้าในรูปแห่งศิลปะ อันเนื่องด้วยพุทธศาสนา ตลอดจนถึงใครในรูปอันเป็นกามคุณ พวกที่ 2 มีอาการอย่างเดียวกัน แต่เปลี่ยนเป็นชอบใจในเสียง เรียกว่า พวกที่ 3 เลื่อมใสในการประพฤติบ่อน คือมอมแมมในเรื่องอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่พักอาศัย และเกสข ส่วนพวกที่ 4 มีธรรมเป็นที่ปรารถนา เห็นสภาพแห่งชีวิตของมนุษย์ตามเป็นจริงอย่างไรแล้ว จึงอยากบวช

อะไรทำให้เขาเบื่อหน่าย สภาพแห่งชีวิต ปรากฏเป็นของน่าเบื่อหน่ายแก่ผู้ที่พิจารณาเห็นอยู่ต่าง ๆ กัน ไม่มีหลักอันแน่นอนว่าจะต้องเห็นอย่างนั้นอย่างนี้ เสมอไปทุกคน ต้องแล้วแต่เหตุการณ์ที่แวดล้อมอยู่

โดยรอบตัวเขา และทำความเข้าใจให้เกิดขึ้น นี่คือสภาพแห่งความเกิดแก่ตายทุกขโหม่นนี้ ความคับแค้นและ
ตรากตรำใจ เพื่อจะได้สิ่ง ๆ หนึ่งมาเป็นของตน ทั้งที่สิ่งนั้นจะมีการแตกประจําอยู่เป็นธรรมดาของมัน และไม่
อยู่ในอำนาจตนก็ตาม

ถามคืออะไร คฤหัสถ์ผู้ครองเรือน คือผู้บริโศกคาม นักบวช (ที่แท้จริง) คือผู้เว้นจากคาม จะเป็น
นักบวชได้พร้อมทั้งกายและใจ คือทั้งภายนอกภายในก็เพราะหน่ายจากคาม ดังพระองค์ตรัสไว้ว่า “มุนีที่ยังไม่
ละคาม คือคนหลงโลก” เพราะฉะนั้น ผู้ปรารถนาจะตามรอยพระอรหันต์ ควรมีความรู้ในเรื่องคาม สิ่งที่คนเรา
ผู้บุรุษพอใจอยากได้กันนักนั้น เรียกว่าคาม ทุกๆ อย่าง จะเป็นรูปเสียงกลิ่นรสสัมผัสชนิดไหนก็ตาม แม้ที่
สุดแต่วัตถุเครื่องนุ่งห่มใช้สอยบริโภค เมื่อเป็นที่ตั้งแห่งความอยาก ถึงก่อให้เกิดความปรารถนาทะเยอทะยาน
แล้ว ก็เรียกว่า ทะเยอทะยานในคามทั้งสิ้น ทั้งทางทุจริต และสุจริต (พุทธทาสภิกขุ, 2534 : 117)

ตัวอย่างผู้เคยรู้สึกเช่นนี้ในปวัตติกาล คนมีจำนวนเหลือที่จะรับในครั้งโน้น เกิดความรู้สึกหน่ายต่อ
ชีวิตอันยุ่งเหยิง แล้วแสวงหาทางรอดคือ ความเป็นพระอรหันต์ จะยกมาพอเป็นตัวอย่างความว่า “เราเห็นแต่
มนุษย์ผู้ร้ายทรยศ ได้ทรยศแล้วเมาทรยศไม่เผื่อแผ่ เพราะโลกจัดจึงได้ทำการสังสม ข้ายังปรารถนากาม
ยิ่งขึ้นไป ราชาที่ชนะแคว้นครอบครองอาณาเขตจดฝั่งสมุทรข้างนี้แล้ว มิยกเบื้อ ยังปรารถนาจะแผ่ไปให้
จดฝั่งสมุทรข้างโน้นอีก พระราชาหรือราษฎรเป็นอันมากก็ติ ยังมีตณหา จนกระทั่งตาย ตณหานั้นยังพร่องอยู่
ความเบื่อกามในโลกนี้มีได้มี (พุทธทาสภิกขุ, 2534 : 120)

2. สละทรัพย์และญาติ ออกบวช

การสละทรัพย์และญาติ ออกบวชตามรอยพระอรหันต์ ในเรื่องนี้ปรากฏชัดเจนในบทที่ 2 เรื่อง
การสละทรัพย์และญาติออกบวช ท่านพุทธทาสภิกขุได้หยิบยกเอาพระบาลีขึ้นมาเป็นอุเทศของต้นเรื่องในบท
นี้ ซึ่งผู้วิจารณ์ได้สรุปย่อเพื่อนำเสนอให้เห็น ดังต่อไปนี้

ข้าพเจ้า ได้ละกองสมบัติ น้อยบ้าง มากบ้าง ละวงศ์ญาติ น้อยบ้าง ใหญ่บ้าง ปลงผมและหนวด นุ่ง
ห่มผ้ากาสาเย ออกจากเรือนบวช ไม่เกี่ยวข้องด้วยเรือนแล้ว นิเทศความย่อในบทนี้ เป็นการตามรอยพระ
อรหันต์ขั้นที่ 2 คือหลังแต่การพึงเทศน์เกิดสัทธาและปัญญา ออกบวชแล้ว ก็สละเหย้าเรือนออกบวช พร้อม
ทั้งอธิบายถึงการสึก และการควรบวช ไม่ควรบวช อย่างไร จบลงด้วยพระบรมราโชวาทของพระมงกุฎเกล้าฯ ดัง
มีหัวข้อต่อไปนี้ (พุทธทาสภิกขุ, 2534 : 129)

1. การบวชคืออะไร เมื่อกล่าวโดยพยัญชนะคือโดยศัพท์หรือโดยตัวหนังสือ คำว่าบวช มาจากคำว่า
บรรพชา ซึ่งมาจากบาลีว่า ปพพชชา แปลว่ากระไร ในกัจจายนมูลปกรณ์ แก้วไฉนี้ ปพพชชา ป ปุพพบท วช
ธาตุ คติมติ อตฺเต ในอรรถว่าไป ว่าถึง ฉา ปัจจัย สิ วิภคติ แก้วไฉนี้ มาจาก ธาตุ วช ซึ่งแปลว่าไปหรือถึง ได้
ความว่าธรรมเป็นเครื่องถึง ถึงอะไร มีที่แก้วในสุจิตแห่งคัมภีร์ อภิธานปิณฑิกว่า ปพพชา สยชาติตา อสชาติ
ปพพชิต สยชาติเต อิตฺเต เสพกฐตฺต วชิตติ วา ปพพชิต วช คมนเ โต) ว่า ถึงความเป็นผู้ประเสริฐ เพราะฉะนั้น
บรรพชาหรือการบวชก็คือการถึง หรือการทำให้ถึง ซึ่งความเป็นผู้ประเสริฐ ผู้ที่ได้บรรพชาเรียกว่าเป็นบรรพชิต

หรือนักบวช ก็คือบุคคลผู้ถึงความเป็นคนประเสริฐ และคำว่าประเสริฐหมายความว่าดีกว่ามนุษย์ธรรมดา คือเป็นผู้ที่กำลังทำความพ้นทุกข์ หรือพ้นทุกข์ได้แล้ว (พุทธทาสภิกขุ, 2534 : 130)

ถ้าเราจะประสงค์การบวชเพื่อตามรอยพระอรหันต์กันจริงแล้ว จะถือตามประเพณีไม่ได้ เพราะผลแห่งการบวชที่แท้จริงไม่เกิดจากประเพณีเป็นอันขาด เกิดได้จากการกระทำที่ถูกต้องจริง ๆ เท่านั้น ขั้นสุดท้ายของการบวช หรือ เรียกว่า บรรลุมรรคผล มีอรรถาธิบายเป็นที่สุด นี่คือ แก่นแท้ของการบวช ต้องบำเพ็ญการฝึกกาย วาจา ใจ ให้ประณีต สูงขึ้นไปโดยลำดับจึงจะเป็นการบวชตามรอยพระอรหันต์ และเป็นแก่นภายในการบวชที่แท้จริงถึงที่สุดได้ (พุทธทาสภิกขุ, 2534 : 132)

2. ทำไมจึงได้บวช เหตุที่ทำให้คนได้บวชในสมัยก่อนนั้น ท่านพุทธทาสได้กล่าวไว้ในเรื่องนี้ ซึ่งมีสาเหตุมาจากเหตุ 2 ประการ ความตอนหนึ่งท่านกล่าวว่า เหตุที่ทำให้ได้บวชมีทั้งฝ่ายที่เป็นธรรมและไม่เป็นธรรม บวชเพื่อเลี้ยงชีพ บวชเพื่อมีโอกาสเล่นสนุก ไม่ต้องทำงาน และบวชเพื่อหลงตามเขา ซึ่งเรียกว่า อุปชีวิกา อุปกิฬิกา อุปมุขิกา 3 อย่างนี้ ไม่เป็นธรรม ส่วนพวกที่บวชด้วยมุ่งออกจากทุกข์ที่เรียกว่า อุปนิสสรณิกา เป็นธรรมแท้ ในรัฐปาลสูตร มีคำของพระเจ้าโกรพยราช ตรัสแก่พระรัฐปาล ตามความเห็นของพระองค์ว่า คนออกบวชเพราะเหตุสี่อย่างคือ บวชเพราะชรา บวชเพราะป่วยเลี้ยงชีวิตไม่ได้ บวชเพราะสิ้นทรัพย์ บวชเพราะสิ้นญาติ ที่จริงเหล่านี้อยู่เป็นกลาง ๆ อยู่ คือถ้าบวชแล้วจะมักหมั่นปฏิบัติธรรมก็เป็นการบวชที่ถูกต้องได้ ถ้าบวชเพื่อความสุขสบายอย่างเดียวก็รวมเข้าในพวกเหตุที่ไม่ดี รวมความว่า แต่เดิมมาจะบวชได้ เพราะเหตุสองสถาน คือ อยากหลุดพ้นจากทุกข์ในโลก อย่าง 1 และเพื่อความสะดวกสบาย สำหรับผู้ที่หวังลาภผลเกิดแต่การบวช อย่าง 1 ส่วนในบัดนี้ มีการบวชตามประเพณีเพิ่มขึ้นอีกสถานหนึ่งด้วย (พุทธทาสภิกขุ, 2534 : 134)

3. ค่าของการบวช ในประเด็นหรือเรื่องคุณค่าของการบวชนี้ เป็นการสื่อให้เห็นหรือบ่งบอกถึงลักษณะค่าของการบวชอย่างแท้จริงนั้นมีคุณค่าอย่างไร เป็นการกล่าวถึงผลหรือประโยชน์ที่ได้จากการบวช ดังนั้นในเรื่องนี้ท่านกล่าวว่า เฉพาะการบวชที่ถูกต้องเป็นธรรมแท้จริง มีค่าสูงสุดสำหรับผู้มีปัญญาพิจารณาเห็น เช่น พระภิกษุสาเกตนคร เมื่อเป็นฆราวาส เป็นพระเจ้าแผ่นดิน บวชแล้วเที่ยวออกอุทานว่า สุขหนอ ๆ ทุก ๆ วัน เนื่องแต่เมื่อยังไม่ได้บวชต้องตรากตรำกาย และใจ บำเพ็ญหน้าที่พระเจ้าแผ่นดิน บวชแล้วเบาใจ จึงทำให้รู้สึกสุขว่าการเป็นพระเจ้าแผ่นดินมาก ในปัญจสมสูตร ตรัสแบ่งบุคคลไว้สี่พวก คือพวกมามีต ไปมิต มามีต ไปสว่างมาสว่าง ไปมิต มาสว่าง ไปสว่าง พวกแรกได้แก่ผู้เกิดในตระกูล มิจฉาทิฐิ และตายไปในตระกูลนั้น พวกที่สอง แม้เกิดในตระกูลมิจฉาทิฐิ เช่นพวกพราหมณ์ เป็นต้น ก็ยังมีโอกาสมาบวชประพฤติธรรม พวกที่สาม พวกเกิดในตระกูลสัมมาทิฐิ แต่กลับกลายเป็นมิจฉาทิฐิในภายหลัง พวกที่สี่เกิดมาในตระกูลสัมมาทิฐิด้วย ประพฤติธรรมจนตายด้วย สำหรับการบวชชนิดนี้เป็นไปสว่างแต่แม้จะเป็นอย่างไรเมื่อมาก็ตาม ผู้ที่บวชจนตายก็คือ ผู้ไปสว่าง และตรัสว่า มนุษย์พวกใด ทั้งเรือน ทั้งบุตร และสัตว์ผู้เป็นที่รัก ออกบวชแล้ว ละระคะ โทสะและถอนอวิชชาเสียได้ เป็นพระอรหันต์ผู้หมดอาสวะแล้ว มนุษย์พวกนั้นแหละ เป็นผู้ไม่มีการดิ้นรนในโลก (พุทธทาสภิกขุ, 2534 : 135)

4. ชนิดของการบวช ประเด็นที่จะได้กล่าวถึงต่อไปนี้เป็น การแยกแยะอธิบายถึงรายละเอียดของ ชนิดการบวช ที่คนทั่วไปควรจะรู้ไว้และควรเข้าใจนั่นเอง ท่านกล่าวว่า ที่บวชเข้ามาแล้ว ย่อมเป็นอยู่ต่างๆ กัน โดยได้รู้ธรรมสมควรแก่การบวชบ้างไม่รู้จักบ้าง พระองค์จึงตรัสบุคคลเนื่องด้วยการบวชไว้ 4 พวก เปรียบด้วย หม้อ 4 ชนิด ตรัสบุคคล 2 พวกไว้อีกชนิดหนึ่ง มีหลักว่า กายออก แต่จิตยังไม่ออก กายยังไม่ได้ออก แต่จิตออก กายก็ยังไม่ออก จิตก็ยังไม่ออก กายก็ออกแล้ว จิตก็ออกแล้ว พวกที่ 1 เช่น กายบวชแล้ว แต่ส่วนจิตใจยัง เช่นเดียวกับจิตชาวบ้าน พวกที่ 2 กายยังไม่ได้ออกแต่จิตประกอบด้วยความสุขเคลา เช่นเดียวกับจิตพระ พวกที่ 3 เป็นฆราวาสแท้ ทั้งกายและใจ พวกที่ 4 เป็นพระแท้ ทั้งกายและใจ โดยนัยนี้ ย่อมได้นักบวช 2 ชนิด คือ จริ่งและปลอม (พุทธทาสภิกขุ, 2534 : 140)

5. ถ้าบวชกันหมดจะได้หรือไม่ จากเรื่องนี้ผู้วิจารณ์เห็นว่า ผู้นำเสนอเรื่องนี้มีเจตนาจะชี้แจงหรือ บอกถึงความสำคัญของการออกบวชว่า บวชแล้วดีอย่างไร จะได้ประโยชน์อะไรจากการออกบวชอย่างมากมา มาแล้วจากเรื่องข้างบนนั้น แต่อีกมุมมองหนึ่งของท่านพุทธทาส ก็แนะนำให้เสนอมุมหนึ่งสำหรับผู้ที่ไม่ได้บวช จะมีคุณค่าได้หรือไม่ ถ้ามีจะมีอย่างไร ในเรื่องนี้ท่านเองก็มีความเข้าใจอย่างแท้จริงอยู่แล้ว ท่านจึงกล่าวถึงเรื่อง นี้ว่า พิจารณาตามพระบัญญัติในวินัย และพุทธโอวาทในบาลีต่างๆ เห็นว่าไม่มีพระประสงค์ให้บวชกันหมดทุกคน หรือไม่ได้ทรงบัญญัติสั่งสอนว่าให้ทุกคนบวช และทั้งไม่ทรงพระประสงค์มุ่งหมายว่า ยิ่งบวชเป็นจำนวน มากๆ ยิ่งดี โดยนัยนี้ถ้าบวชกันหมดทั้งหญิงและชาย ก็ไม่มีใครเลี้ยง นอกจากอาหารแล้ว ยังได้ทรงบัญญัติอย่าง อื่นซึ่งเข้มงวดพอที่จะเป็นเครื่องวัดเครื่องกรอง ให้บวชได้แต่ผู้ที่สัทธา และกล้าหาญพอที่จะบวชเท่านั้น แม้แต่ ศฤงษณ์ก็อาจบรรลุมรรคผลได้เหมือนกัน เท่ากับภิกษุ คือบรรลุมรรคผลก็ได้ และเมื่อบรรลุแล้ว จะอยู่ในเพศ ฆราวาสสืบไปได้ถึง 3 ชั้น คือ โสดาบัน สกทาคามี และอนาคามี นอกจากอรหัตตผลเท่านั้น ถ้าฆราวาสบรรลุ เข้าแล้ว จะต้องออกจากเรือนไป (เช่นพระยสเป็นต้น) จึงไม่มีหลักเกณฑ์ว่าเราควรบวชกันให้หมด ด้วยอุปาย ชักจูง จงปล่อยให้ธรรมในใจเป็นเครื่องวัดเลือกคัดขึ้นบวชเท่าที่ควร และตรงต่อพุทธประสงค์เถิด อันที่จริง กฎ ธรรมชาติ ก็ทำให้เราบวชกันทุกคนไม่ได้อยู่แล้ว เพราะเรายังมีคนที่กำลังคร่ำแก่ ลูกอ่อน และทารก ซึ่งจะ บวชพร้อมกันไม่ได้ และแม้ว่าจะมีการอนุญาตให้บวชภิกษุณีกันขึ้นอีก ให้ผู้หญิงบวชได้เช่นครั้งพุทธกาล ก็ยังมี ธรรมชาติอย่างอื่นขัดขวาง คือ ใจของบางคนที่ไม่อยากบวช หรือไม่รู้เรื่องการบวชในพุทธศาสนานั่นเอง เพราะ คนทั้งโลกที่นับถือลัทธิอย่างอื่นก็ยังมี (พุทธทาสภิกขุ, 2534 : 141)

6. ประโยชน์แท้จริงของการบวช ในประเด็นนี้ท่านพุทธทาสได้ชี้ให้เห็นว่าประโยชน์ที่แท้จริงของ การบวชนั้น ก็คือการทำให้อาตมใจหรือทำให้ทุกขที่มีในจิตใจหมดไปโดยสิ้นเชิงนั่นเอง เพื่อไม่เป็นการตัด ทอนข้อความที่สำคัญมากเกินไป ผู้วิจารณ์จึงได้สรุปไว้และนำมาเสนอในส่วนนี้มากเป็นพิเศษ ด้วยหวังว่า เนื้อหาสาระที่เป็นแก่นของเรื่องนี้จะไม่ถูกตัดทิ้งออกไปมากนัก ในเรื่องเรื่องท่านพุทธทาสกล่าวไว้ว่า มันเป็น การง่ายที่จะกล่าวตามที่เข้าใจกันว่า บวชดับทุกข์ หาความสุข แต่เมื่อถามว่า สุขเกิดแต่การบวชคืออะไร เป็น การยากที่จะตอบ บางคนเห็นว่า บวชไม่ต้องทำงาน ไม่ค่อยมีเรื่องรบกวนใจ จึงจะเป็นสุข บางคนบวช หวังๆไปสวรรค์ พรหมโลกก็มี ด้วยอำนาจความเข้าใจผิด ทั้งนี้ก็เนื่องแต่ความสุขมีเป็นขั้นๆ นั่นเอง ใครมองเห็น

ความสุขเพียงแค่นั้น ก็นึกเอาว่าความสุขมีแค่นั้น และผลของการบวชก็คือความสุขขั้นที่เขาเข้าใจนั้น ยุคพุทธกาล ก่อนแต่พระองค์ตรัสรู้ มนุษย์ในมัชฌิมประเทศรู้จักความสุขอย่างสูงเพียงพรหมโลก เมื่อได้เบียดล้มหน้าไปถึงที่ยังไม่ได้เสีย เนื่องจากได้รับความทรมานใจเห็นความไม่เที่ยงแปรปรวนอยู่เสมอ จึงสลัดสิ่งทั้งปวงออกบวช ออกบวชมุ่งสุขที่สงบ ขึ้นแรกเห็นว่าเทวดาดี มุ่งความเป็นเทวดา นานๆ พบว่าเทวดาก็มีใจเป็นอย่างเดียวกับมนุษย์ ถูกค้นหาและความโกรธแค้นใจอยู่เหมือนกัน ค่อยปรารถนาสูงขึ้นไปถึงพรหม เข้าใจว่าพรหมเป็นสภาพชีวิตที่ประเสริฐอยู่ตลอดเวลาที่ค้นไม่พบว่ามีสิ่งอื่นที่ประเสริฐกว่านั้น

ต่อมาเมื่อพระพุทธเจ้าของเราเกิดขึ้น ได้ตรัสรู้ มีปัญญาแทงตลอดตามแนวความคิดของพวกนักบวชก่อนๆ และเลยขึ้นไปจนทรงพิสูจน์ได้ว่า แม้พรหมโลกก็ยังไม่เที่ยง ยังเป็นทุกข์เนื่องด้วยการต้องเกิดต้องดับ เห็นการที่ไม่ต้องเกิดต้องดับว่าเป็นสุขอย่างยิ่ง ได้แก่นิพพาน พระองค์จึงทรงพบสุขที่แท้จริง อันสูงขึ้นไปกว่าพรหม และทรงสอนสาวกให้มุ่งความสุขชนิดนี้เป็นจุดหมายปลายทาง มีเรื่องปรากฏในบาลีที่ทรงสนทนาโต้ตอบกับปริพาชกอันเป็นนักบวชที่อาศัยอยู่ในยุคนั้น ใจความแห่งประโยชน์แท้จริงของการบวชดังกล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น ก็เพื่อประโยชน์ 2 อย่าง คือ เพื่อการปิดกั้นอาสวะในภพ (ภพนี้) และเพื่อการทำลายอาสวะในสามภพ (ภพหน้า) ภิกษุ ท. การอุปสมบทอันตลาคตอนุญาตแล้วแก่สาวกทั้งหลายก็เพื่อประโยชน์ 2 อย่างนี้แล” ภิกษุในศาสนานี้ทั้งหมดก็เพื่อความทุกข์นี้ นี่คือประโยชน์ที่แท้จริงหรือจุดหมายปลายทางของการบวช (พุทธทาสภิกขุ, 2534 : 144)

7. ถ้าไม่บวชจะได้หรือไม่ สำหรับผู้ประสงค์อหัตตภูมิไม่บวชไม่ได้ พระอรหันต์ผลเป็นคุณธรรมขั้นสูงสุดยอด ควรแก่เพศของการบวชอย่างเดียว ไม่มีในเพศฆราวาส แม้จะเกิดบรรลุนิพพานขั้นสูงสุดนี้ในเพศฆราวาสขึ้นมากก็ต้องรับบวช เช่น ยสกุบุตรเป็นตัวอย่าง นับว่าบรรลุนิพพานแล้ว ถ้าขึ้นอยู่เป็นฆราวาสก็ต้องปรินิพพานเนื่องจากความอาภัพภัยภัยภัยด้วยสภาพแห่งเพศเดิมนั้น แต่ที่แท้การเป็นพระอรหันต์ ย่อมสูงกว่าการบวชอยู่แล้ว สำหรับผู้ประสงค์มรรคผลอันต่ำลงมา คือโสดา – สกทาคา – อนาคา แล้ว จะบวชก็ได้ไม่บวชก็ได้ แม้ว่าการบรรพชาจะเป็นการช่วยเหลือให้ได้บรรลุมรรคผลเร็วและง่ายเข้าก็จริง แต่ผู้ไม่บวชก็อาจบรรลุมรรคผลนั้นได้ภายในเรือน และภายในการงานของฆราวาสนั่นเอง ในบาลี คนชั้นสูงเป็นอันมาก เช่น พระญาติในสาकยวงศ์ หรือคนชั้นกลาง เช่นเศรษฐี คหบดีเป็นอันมากก็ได้บรรลุนิพพาน อนาคามีผล และในคนชั้นต่ำก็ยังมี (พุทธทาสภิกขุ, 2534 : 152)

“...ก็เมื่อเราจะบวชก็ตามไม่บวชก็ตาม ก็ถือพระพุทธศาสนาอยู่แล้วนี่ จึงเป็นความจำเป็นของเราทั้งหลายที่จะต้องพยายามเรียนรู้ว่า ศาสนาที่เราถือนั้นคืออะไร ถ้าเราไม่พยายามรู้ศาสนาของเรา ก็เหมือนกับเราหลงโลกอยู่เสมอ ถึงแม้เราจะบวชก็ตามไม่บวชก็ตาม ไม่พ้นจากความติดเป็นคณลกโลกชาติที่ประกอบด้วยอารยธรรมในเวลานี้ ชาติไหนที่ไม่มีศาสนาต้องไม่มีแล้วในโลก, ต้องมีศาสนาใดศาสนาหนึ่งแน่นอน เวลานี้ทั้งโลกเขาพูด เขานิยามว่าชาติไทยเป็นชาติที่ถือพระพุทธศาสนา ที่พระพุทธศาสนายังยืนอยู่ได้ เพราะมีเมืองไทยเป็นเหมือนป้อมใหญ่ในแนวรบ ตามที่ข้าพเจ้าได้กล่าวมาครั้งหนึ่งแล้ว ก็แปลว่า โลกนิยมแล้ว เพราะเชื่อกันเสียหมดว่า เราถือพระพุทธศาสนาเพราะฉะนั้นเหมือนเราถูกโลกบังคับให้ถือพระพุทธศาสนา

เหมือนกันการที่เราบวชจิม ๆ แล้วบอกว่า “ฉันถือแล้ว ต่อไปฉันไม่ต้องทำอะไรอีก” ดังนั้น ไม่ใช่จะลงโลกไปได้ นานสักปานใด ในไม่ช้าเขาก็จับได้ว่าความประพฤติไม่สมกับที่ถือพุทธศาสนา ใจไม่สมกับหนทางที่พระศาสดาของเราสั่งสอนซึ่งเราเชื่อว่าเป็นทางดีที่สุด ถ้าเมื่อความประพฤติไม่สมกับผู้ถือพระพุทธานุชาเช่นนี้แล้ว ย่อมทำให้โลกเขาดูหมิ่นเราทั้งหมดไม่ใช่ว่าข้าพเจ้าคนเดียวจะเป็นผู้อาย ท่านทั้งหลายที่นั่งอยู่ในที่นี้ทุกคนต้องรับความอายเท่ากับข้าพเจ้า, ข้าพเจ้าก็คนไทยคนหนึ่ง ท่านก็คนไทยด้วยกันทั้งนั้น ต้องรับความอายด้วยกัน เช่นนี้แล้ว จำเป็นต้องมีมานะ. “การที่บวชนั้น ถ้ามีเวลาและใจมันคงอยู่ อยากจะบวชแล้ว ข้าพเจ้าอนุโมทนา บวชเถิด ! ถ้าไม่มีเวลาและใจรู้สึกว่าจะบวชจริงไม่ได้แล้ว ขออย่าบวชลงโลกเลย ข้าพเจ้าขอเสียที่ข้อนี้เป็นข้อที่ได้นิมมานแล้ว....,” (พุทธทาสภิกขุ, 2534 : 155)

การตามรอยพระอรหันต์ ที่ท่านพุทธทาสได้เขียนขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2475 ซึ่งเป็นหนังสือเล่มแรกของสวนโมกข์ ซึ่งเต็มไปด้วยหลักการ วิธีการ และบอกถึงผลของการปฏิบัติตามเรื่องนี้ด้วยว่ามีผลเป็นอย่างไร ถือว่าเป็นหนังสือที่อ่านง่าย เข้าใจง่าย เนื้อหาสาระที่สำคัญทั้งหมดพอสรุปได้ใจความว่า ท่านพุทธทาสภิกขุได้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนแล้วในการตามรอยพระอรหันต์ว่า ตัวพระพุทธานุชาที่แท้จริงนั้น จะไม่รู้จักร่ำคร่ำหรือตายคือสาบสูญ เพราะการตามรอยพระอรหันต์นั้นเป็นตถุภาพที่แท้จริงที่ประจำอยู่กับโลกตลอดกาลนิรันดร์ จึงไม่เคยเหลวไหล ส่วนผู้ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับพระพุทธานุชานั้นไม่แน่นอนเอง ดังนั้น ถ้าหากว่าเราบากบั่นอย่างเต็มที่มาแล้วขั้นหนึ่ง คือขั้นปริยัติธรรม แต่ยังเหลืออีกขั้นหนึ่งที่จะต้องพยายามกันต่อไปอีก ขั้นนั้นคือการลงมือปฏิบัติธรรมอย่างจริงจังและถูกต้อง ส่วนสุดท้ายก็คือการเก็บเกี่ยวเอาผลประโยชน์อันเป็นขั้นสุดท้าย

บทวิจารณ์

1. สำนวนของพระพุทธานุชา

การใช้สำนวนภาษาเขียนในการนำเสนอของพุทธทาสภิกขุ นั้น ท่านใช้สำนวนจากการแปลภาษาบาลีจาก 3 สูตร ได้แก่ บาลีวิโสธนะสูตร บาลิมหาอัสสปุสูตร และบาลีสามัญญผลสูตรเป็นสูตรหลัก เป็นบทนำในการตอบคำถามของเนื้อหาทุกเรื่องที่เป็นหลักการสำคัญ ๆ ทุกตอนไป หลังจากนั้นท่านก็จะใช้ภาษาชาวบ้านหรือเป็นภาษาร่วมสมัยที่เรียบง่ายไม่สลับซับซ้อน ทำให้ผู้ที่ได้อ่านแล้วมีความเข้าใจ ตรงตามเนื้อหาหรือจุดประสงค์ที่ผู้เขียนได้วางเอาไว้ ท่านพุทธทาสจะไม่ใช้ภาษาที่เป็นศัพท์วิชาการในการนำเสนอ โดยเฉพาะการอธิบายเสริมและยกตัวอย่างประกอบ มักจะเป็นสถานการณ์ที่เป็นปัจจุบันอยู่ตลอด มีการกล่าวถึงเรื่องระบบของเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง และกลุ่มคนหรือสังคมเอาไว้ในตัวอย่างนั้นด้วย เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนมีความเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับเรื่องที่กำลังพูดถึงอยู่เสมอ และท่านยังกล่าวถึงผู้อ่านอย่างเป็นกันเองในความตอนหนึ่งว่า “ผู้อ่านควรทราบรูปโครงของเรื่องพอเลา ๆ เสียก่อน คือ เมื่อได้แสดงความปรารถนาและยกบาลี 3 สูตร ที่จะใช้เป็นหลักมาตั้งไว้ และเก็บหลักจากบาลีนั้น ๆ ได้ 23 หลัก จัดเป็นตอนบุพภาคแห่งการตามรอยพระอรหันต์แล้ว ต่อไปนี้จะได้เริ่มอธิบายความไปที่ละหลัก (พุทธทาสภิกขุ, 2534 : 68)

ในประเด็นนี้เป็นส่วนหนึ่งของบทนำที่พุทธทาสภิกขุอธิบายไว้ ผู้วิจารณ์จะขอนำมาเพื่อให้เห็นเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนว่าท่านใช้ภาษาในการนำเสนอเนื้อหาสาระที่ไม่ซับซ้อนเป็นภาษาแบบชาวบ้านจริง ๆ ไม่ใช่ศัพท์วิชาการที่เล่นคำเล่นโวหารอะไร ยกตัวอย่างเช่น “เรื่องของคำว่าพระตถาคต ท่านจะอธิบายว่า พระตถาคต เกิดขึ้นในโลก เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้ชอบเอง สมบูรณ์ด้วยวิชาและจรณะ เสด็จไปดี รู้แจ้งโลก เป็นผู้ทรงมานุสรณ์ครบถ้วนอย่างไม่มีใครยิ่งกว่า เป็นครูของเทวดาและมนุษย์แสดงธรรมไพเราะในเบื้องต้นท่ามกลาง ที่สุด ประกาศพรหมจรรย์พร้อมอรรถพยานุชนะบริสุทธบริบูรณ์สิ้นเชิง โดยท่านพุทธทาสได้ยกขึ้นอธิบายทีละตอน เริ่มด้วยตอนที่ว่าด้วย ตถาคต ได้แก่ ตถาคต คำนี้ เป็นคำที่พระผู้มีพระภาคใช้เรียกแทนชื่อพระองค์เองเท่านั้น แต่มาในตอนหลังมีผู้นำมาใช้เป็นคำพูดของตน สำหรับเรียกพระผู้มีพระภาคไปก็มี ศัพท์ “ตถาคต” นี้ แปลเอาแต่เนื้อความ ได้ความว่า ผู้มาอย่างไร ไปอย่างนั้น หมายความว่า เสด็จมาสู่โลกนี้อย่างพระพุทธรเจ้าเสด็จไปจากโลกนี้ก็อย่างพระพุทธรเจ้า ที่เรียกว่า มาอย่างพระพุทธรเจ้า หมายความว่าพระองค์บังเกิดขึ้นเพื่อสอนมนุษย์ให้รู้จักทำตัวเองให้พ้นทุกข์ มีพระกรุณาแก่สัตว์ที่กำลังมีทุกข์เต็มอก หากว่า ในวังพระราชกนิมนต์ฉันและในเวลาเดียวกัน มีหญิงเชิญใจกำลังได้รับทุกข์อย่างแรง เพราะลูกหรือผัวตายเป็นต้น พระองค์จะทรงสละอติเรกลาภภายในวัง เสด็จไปปลอบโยนหญิงเชิญใจด้วยธรรมกถา ให้ความคับแค้นหายไปจากอกหรือได้บรรลุธรรมบางอย่าง ถ้าเขาจะมีอุปนิสัยอยู่บ้าง และพระองค์มีพระปัญญาสอดส่องหาคำพูดมาแสดงธรรม พอที่จะให้คนทุกจำพวกได้รับประโยชน์ เว้นแต่เขาจะเป็นคนหนาเกินไปเท่านั้น พระองค์หมดความชั่วทุกชนิด มีใจสะอาดถึงที่สุด ไม่เห็นแก่อะไรหมด นอกจากความจริง ความถูกต้องอย่างเดียวแล้ว ทรงประพาสประโยชน์แก่ผู้อื่นคือแก่โลกทั้งสิ้น จนตลอดพระชนมายุ นี้เรียกว่า มาอย่างพระพุทธรเจ้า ที่เรียกว่า ไปอย่างพระพุทธรเจ้า คือทรงบริณิพพานดับหมดทั้งร่างกายจิตใจ รวมทั้งกรรมที่เป็นปัจจัยให้เกิดอีก ไม่ต้องกลับมาเป็นทุกข์ทรมานเหมือนสัตว์โลกทั้งหลาย แต่แม้ว่าพระองค์จะบริณิพพานไปแล้วก็จริง ส่วนความดีของพระองค์ยังคงเหลืออยู่ ได้แก่ธรรมวินัยที่ทรงสอนไว้ เราพากันยกขึ้นแทนตัวพระองค์ เป็นดั่งว่าพระองค์ยังคงอยู่ ความสุขอันเป็นผลเกิดจากการกระทำตามคำสั่งสอนของพระองค์ยังคงกำลังปกคลุมโลกอยู่ทั่วไป แม้จะเป็นความสุขชั้นต่ำ ๆ ไม่สูงสุดเหมือนที่พระองค์เองบรรลุ ก็ยังเป็นเครื่องหมายของการกระทำอันประเสริฐที่พระองค์ทรงทิ้งไว้ในโลกนี้ หลังแต่พระองค์ได้เสด็จบริณิพพาน นี้เรียกว่า ไปอย่างพระพุทธรเจ้ารวมทั้งที่ไปและที่มาอย่างพระพุทธรเจ้า จึงได้เรียกว่า ตถาคต (พุทธทาสภิกขุ, 2534 : 69)

ตามที่คุณวิจารณ์ได้กล่าวถึงสำนวนภาษาหรือภาษาที่ท่านพุทธทาสเลือกใช้ในการนำเสนอหลักธรรมนั้น ท่านใช้ภาษาชาวบ้านอย่างแท้จริง ถึงแม้จะไม่สละสลวยงดงามเหมือนภาษาของนักวิชาการ แต่เมื่ออ่านแล้วมันทำให้เกิดความรู้เกิดความเข้าใจในเรื่องหรือเนื้อหาสาระของหลักธรรมที่ท่านสื่อสารกับผู้อ่านได้เป็นอย่างดี แต่ทั้งนี้และทั้งนั้นไม่รวมศัพท์ที่เป็นต้นฉบับคือตัวพระบาลีและคำแปลที่ออกมาจากคำศัพท์จากภาษาบาลีล้วน ๆ อันนี้ท่านคงไว้ตามเดิม ท่านก็จะเอาบาลีที่เป็นที่มาของเรื่องนี้เองยกขึ้นเป็นหัวข้อแล้วทำการอธิบายชี้แจงด้วยเหตุด้วยผล จนชัดเจนเป็นเรื่อง ๆ หรือเป็นตอน ๆ ไปตามเนื้อหาสาระของเรื่องนั้น ๆ เพื่อให้มองเห็นกันอย่างชัดเจนอีกครั้งในการใช้ภาษาการเขียนหนังสือของพุทธทาส ข้าพเจ้าจะขอยกตัวอย่างอีกสักหนึ่ง

ตัวอย่าง ได้แก่ คำว่าพระอรหันต์ ท่านจะอธิบายและใช้ภาษาเพื่ออธิบายเนื้อความนั้นให้เป็นภาษาชาวบ้านที่เรียบง่ายไม่ใช่ภาษาฟุ่มเฟือย ลักษณะของการใช้ภาษาชาวบ้านหรือภาษาที่เรียบง่ายไม่สลับซับซ้อน ไม่เป็นภาษาวิชาการที่ผู้อ่านแล้วงงและเกิดความคลาดเคลื่อน ในประเด็นนี้ผู้วิจารณ์มองว่าท่านคงจะเผื่อผู้อ่านที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในธรรมะมาก่อน แม้แต่คนธรรมดาสามัญทั่วไปที่ไม่เคยเล่าเรียนศึกษาธรรมะมาก่อนก็สามารถอ่านแล้วเข้าใจได้ทันที ที่สำคัญเมื่ออ่านแล้ว จะทำให้ผู้อ่านเกิดความเชื่อและมีศรัทธามากยิ่งขึ้น เมื่อผู้อ่านเกิดความศรัทธามากยิ่งขึ้นแล้ว ย่อมเป็นการแนบเนียนเข้าสู่ผู้นั้นจะต้องมีความพอใจในการนำหลักการดังกล่าวไปปฏิบัติตามได้อย่างจริงจังหรืออย่างตั้งใจ เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้วิจารณ์จึงเชื่อได้ว่าชีวิตของผู้นั้นย่อมมีความสุขขึ้น ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงตนเอง เกิดปัญญาในการบริหารจัดการความทุกข์ในชีวิตของตนเองได้

หนังสือเรื่อง ตามรอยพระอรหันต์ของพุทธทาสภิกขุ เป็นหนังสือที่ใช้สำนวนภาษาที่เรียบ ๆ ทำให้เข้าใจได้ในเนื้อหาหรือวัตถุประสงค์ที่สื่อสารออกมาได้เป็นอย่างดี นับเป็นหนังสือที่มีอายุอีกเล่มหนึ่ง ที่ถ่ายทอดหลักปรมัตถธรรมในทางพระพุทธศาสนาออกมาในรูปแบบภาษาร่วมสมัย ที่คนทุกประเภทอ่านแล้วเข้าใจความหมายได้ ทั้ง ๆ ที่เนื้อหาสาระที่พูดถึงนั้นเป็นเรื่องของการปฏิบัติหรือฝึกจิตให้หลุดพ้นไปจากความทุกข์

2. วิธีการนำเสนอของพุทธทาสภิกขุ

โดยภาพรวมวิธีการนำเสนอของท่านพุทธทาสนี้ เป็นการนำเสนอแบบในเชิงลักษณะตั้งกระทู้ถามไว้ และบอกในกระทุ้งนั้นด้วยว่าในรายละเอียดที่จะตอบมีกี่กระทู้ เพื่อสื่อสารกับผู้อ่านว่าหัวข้อธรรมที่สำคัญของเรื่องนั้นมีกี่กระทู้ จึงทำให้ผู้อ่านเกิดความสนใจใคร่อยากทราบว่ากระทู้ไหนในคำตอบที่ท่านยกเอาบาลีสสูตรต่างๆ ที่ท่านยกขึ้นมาตอบหรืออธิบายนั้นคืออะไร และประกอบด้วยส่วนต่างๆ ที่สำคัญอะไรบ้าง พร้อมทั้งแสดงเหตุผลไว้ด้วยว่า จะมีหลักการให้ปฏิบัติอย่างไร เมื่อปฏิบัติตามแล้วจะได้ผลอย่างไร ผลที่ว่านั้นอยู่ในระดับใด หรือถ้าหากไม่ปฏิบัติตามจะเกิดอะไรขึ้นมีผลเสียอย่างไร และผลที่ว่าเสียนั้นอยู่ในระดับใด บางเรื่องท่านยกเอาตัวบุคคลขึ้นมาเป็นตัวอย่าง ให้เห็นทุกคำสนทนา ในขณะที่ท่านตอบด้วยพระบาลีได้ยกมาของแต่ลະສູຕຣລ້າວ ກໍ່ຍັງມີຄຳອີບາຍເສີມຫຼືເຕີມເຕີມດ້ວຍຄຳພູດເຊີງເຊີຍຊາວນຳຫຼືແນະນຳ

รูปแบบวิธีการนำเสนอเนื้อหาสาระแห่งพุทธธรรมของท่านพุทธทาสภิกขุ เพื่อให้ผู้อ่านหนังสือเรื่องตามรอยพระอรหันต์แล้ว จะได้เกิดความเข้าใจ เป็นการเพิ่มสติปัญญาให้แก่ผู้อ่าน ที่สำคัญที่สุดก็คือสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นในใจของผู้อ่าน เมื่ออ่านจบแล้วก็จะมีความรู้สึกว่าจะอยากเดินตามรอยของพระอรหันต์ ด้วยเหตุผลที่ว่าเมื่อเดินตามแล้ว ความทุกข์ที่มีอยู่ภายในจิตใจก็จะลดน้อยลง ถึงแม้ไม่ได้เป็นพระอรหันต์หรือไม่ได้บวชเป็นพระในพระพุทธศาสนาก็ตาม หลักการปฏิบัติเพื่อให้เข้าถึงความสุข ที่ปุถุชนควรเข้าถึงได้หรือมีได้ก็ยังไม่จำกัดไว้เฉพาะแต่ผู้ที่ออกบวชเท่านั้น (พุทธทาสภิกขุ, 2534 : 147) ซึ่งผู้อ่านหลายท่านที่เคยอ่านหนังสือเรื่องอื่น ๆ มากมาย โดยส่วนใหญ่แล้วมักเป็นเพียงการนำเสนอหลักการใหญ่ ๆ ของพระพุทธศาสนาไว้เท่านั้น ยิ่งเป็นงานเขียนเชิงวิชาการด้วยแล้วยิ่งไปกันใหญ่ ยิ่งอ่านก็ยิ่งงงไม่เข้าใจหรือเข้าใจยาก

ดังนั้น ผู้วิจารณ์เห็นว่าหนังสือเล่มนี้ตอบปัญหาได้อย่างครบถ้วนและสมบูรณ์ที่สุด เช่น พระอรหันต์คืออะไร และใครที่เป็นบิดาหรือผู้ให้กำเนิดพระอรหันต์ ซึ่งในหนังสือเล่มนี้ก็ตอบไว้อย่างชัดเจนว่าผู้ให้กำเนิดพระอรหันต์ทั้งหลายนั้นก็คือพระพุทธเจ้าสมณโคดม นั่น และพุทธทาสก็ยังอธิบายขยายความเห็นเพิ่มเติมเพื่อความชัดเจนอีกว่ารอยของพระอรหันต์ที่เราควรจะได้ตามนั้นเป็นอย่างไร และใครบ้างที่มีสิทธิ์ที่จะเดินตามรอยของพระอรหันต์ได้บ้าง ในทัศนะของผู้วิจารณ์แล้วเชื่อว่าเป็นการนำเสนอที่แปลกใหม่ของวงการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ได้ เพราะในอดีต พ.ศ.2475 ใครที่จะเขียนหนังสือในลักษณะนี้ได้จะต้องเป็นนักศึกษาค้นคว้าและฝึกฝนตนเองจนเข้าใจในจุดประสงค์ของความปรารถนาที่จะเป็นพระอรหันต์อย่างแน่นอน และต้องเชื่ออย่างมั่นใจว่าความเป็นพระอรหันต์นั้นมันหมดปัญหาทุกอย่างจริงๆ หมอดอกฟ้าในการสืบทอด ถึงจุดสูงสุดแห่งชีวิตที่พัฒนาแล้ว แต่ทั้งนี้และทั้งนั้นเป้าหมายปลายของพระพุทธศาสนาก็คือ ความหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงนั่นเอง

3. ทฤษฎีการวิจารณ์

เพื่อให้การวิจารณ์หนังสือเรื่องตามรอยพระอรหันต์เล่มนี้น่าเชื่อถือและมีหลักการทางทฤษฎีในการวิจารณ์หรือตีความหนังสือ จากประสบการณ์ของผู้วิจารณ์เองที่เคยค้นคว้ามาจึงต้องการนำหลักการทางทฤษฎีแห่งการตีความเป็นองค์ประกอบด้วย ขณะที่นักวิชาการท่านหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาวิชาพระพุทธศาสนากับศาสตร์แห่งการตีความ (Buddhism and Hermeneutics) นับว่าเป็นวิชาใหม่ในแวดวงการศึกษาทางพระพุทธศาสนา การตีความเป็นแนวความคิดทางตะวันตก ที่ใช้ตีความแนวคิดของผู้คนที่คิดไว้แล้ว

ในกรณีการวิจารณ์หนังสือของท่านพุทธทาสภิกขุ เรื่องตามรอยพระอรหันต์นี้ ผู้วิจารณ์เห็นว่าทฤษฎีหนึ่งที่สามารถเข้ากันได้กับเรื่องนี้ ทฤษฎีนั้นได้แก่ทฤษฎีการตีความตามแนวคิดของเซนต์ ออเกสติน (Saint Augustine) ออเกสตินมีทฤษฎีเกี่ยวกับเรื่องการตีความในข้อที่ว่า ข้อความเดียวอาจจะตีความได้ถึง 4 อย่าง ตามความต้องการของผู้อ่านหรือผู้ฟังดังต่อไปนี้ ดังนั้นเขาจึงแบ่งการตีความออกเป็น 4 ประเภท ตามความคิดของผู้อ่านหรือผู้ฟัง ดังนี้

- 1) Historico – Literal = ตีความตามพยัญชนะ และข้อเท็จจริงตามประวัติศาสตร์
- 2) Allegorical = อุปมานิทัศน์ มีความรู้เป็นสัญลักษณ์มากขึ้น คำ 2 คำตีความได้ 2 ความหมายโดยการตีความให้เข้าถึงกัน
- 3) Analogical = อุปมา คำพูดที่คล้ายกัน เช่น มนุษย์โกรธ พระเจ้าพิโรธ
- 4) Topological, A etiological, Moral = พัฒนาคุณภาพชีวิต

ทฤษฎีการตีความตามแนวคิดของเซนต์ ออเกสติน (Saint Augustine) ข้อที่ 4 นี้เองที่สามารถเข้ากันได้กับการวิจารณ์หนังสือเรื่องตามรอยพระอรหันต์ของท่านพุทธทาสภิกขุ เพราะเป็นเรื่องการประพฤติปฏิบัติให้ชีวิตมีคุณภาพ เป็นหลักการปฏิบัติเพื่อให้ชีวิตของผู้อ่านนั้นได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนไปสู่เป้าหมายสูงสุดของชีวิต ที่เรียกว่า Topological, A etiological, Moral การพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ถึงที่สุดนั่นเอง

จะเห็นได้ว่าจากคำแนะนำของท่านพุทธทาสภิกขุที่เขียนไว้ในหนังสือเรื่องตามรอยพระอรหันต์สามารถโยงไปถึงหนังสือเรื่อง ฟาสางทางธรรมโฆษณ์ (พุทธทาสภิกขุ, 2547 : 19) ในหนังสือเรื่องฟาสางทางธรรมโฆษณ์ท่านพุทธทาสภิกขุได้อธิบายถึงสาเหตุแห่งการตามรอยพระอรหันต์ไม่ได้หรือสิ่งที่ขวางกั้นไม่ให้บรรลุถึงคุณธรรมชั้นสูงหรือขั้นใดขั้นหนึ่งในทางพระพุทธศาสนาได้ สิ่งที่ว่านี้ได้แก่คำว่าอุปาทานนั่นเอง อุปาทานที่ท่านพุทธทาสภิกขุได้กล่าวถึงข้างต้นที่ผู้วิจารณ์ได้โยงให้เหื่อนั้น ท่านยังอธิบายต่อถึงเรื่องอุปาทานไว้ว่าอุปาทานนั้น ได้แก่ กามอุปาทาน ความถือมั่นในกาม หมายถึง การยึดถือจนติดแน่นในสิ่งที่เป็นของรักของใคร่ติดพันอยู่ในสิ่งที่พอใจ เช่น ในรูป (สิ่งที่น่ารักใคร่ทางตา) ในเสียง (ความไพเราะที่ได้ยินทางหู) ในกลิ่น (ความหอมหวานชวนดมตามทางจมูก) ในรส (ความเอร็ดอร่อยที่ลิ้มชิมได้ทางลิ้น) ในโณภูฏัพพะ (การสัมผัสทางกายที่ก่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน) และในธรรมารมณ์ (สิ่งที่ผุดขึ้นเป็นความรู้สึกในจิตใจที่มีต่อสิ่งรักสิ่งใคร่) ด้วยอำนาจกามตัณหา เรียกก่าย ๆ ว่า เป็นคนยึดติดของรัก ย่อมก่อให้เกิดความร้อนรุ่ม ความริษยาหึงหวง ในเรื่องกามอุปาทาน ความยึดมั่นในกาม (พุทธทาสภิกขุ, 2544 : 26)

4. จุดเด่นของหนังสือ

หนังสือเรื่องตามรอยพระอรหันต์นี้มีจุดเด่นอยู่ 2 ประการ ได้แก่ ประการแรกพุทธทาสภิกขุสามารถระบุถึงที่มาที่ไปของพุทธพจน์จากคัมภีร์พระไตรปิฎกที่เป็นภาษาบาลีฉบับสยามรัฐได้อย่างชัดเจน น่าเชื่อถือ เพราะคัมภีร์นี้นับเป็นคัมภีร์ที่เก่าแก่ที่สุดของไทย ที่มีการใช้อ้างอิงพุทธพจน์ได้สมบูรณ์ที่สุด ถ้าหากใครสงสัยก็กลับไปศึกษาจากคัมภีร์ที่เป็นหลักฐานดั้งเดิมนี้ได้เพิ่มเติมอีก ทุกเรื่องของการตามรอยพระอรหันต์พุทธทาสภิกขุท่านจะนำเอาคัมภีร์จากพระไตรปิฎกฉบับดังกล่าวมาเป็นบทตั้งเริ่มต้นเพื่ออธิบายเป็นตอนๆ ตามลำดับไป สำหรับจุดเด่นประการที่สองคือ เนื้อหาสาระในหนังสือเล่มนี้ที่ถูกท่านพุทธทาสนำมาอธิบายเป็นเรื่องใหม่มาก ที่คนสมัยปี พ.ศ.2475 ยังไม่เคยรู้มาก่อน เมื่อได้อ่านหนังสือเล่มนี้จึงเกิดความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก และรู้กระทั่งว่าการตามรอยพระอรหันต์นั้น ทุกคนสามารถตามได้ ถึงแม้การถวายนั่นจะไปไม่ถึงจุดสูงสุดก็ตาม แต่เมื่อทุกคนพร้อมที่จะเดินตามแล้ว ย่อมได้รับความสุขอย่างที่ไม่เคยได้รับมาก่อนเป็นหลักประกันให้อีก ไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงเมื่อการเดินตามรอยของพระอรหันต์จนถึงที่สุดแล้วชีวิตและจิตใจจะมีความสุขปราศความทุกข์ขนาดไหน

5. จุดด้อยของหนังสือ

จุดด้อยของหนังสือเล่มนี้โดยส่วนมากแล้วจะอยู่ที่คำศัพท์ภาษาบาลีขนาดยาว ๆ บางเรื่องค่อนข้างยาวเสียด้วยซ้ำไป การอ้างภาษาบาลีขนาดยาว ๆ เกินไป อาจจะทำให้ผู้อ่านหนังสือเล่มนี้เกิดความเบื่อหน่ายหรือเกิดความสับสนระหว่างภาษาบาลีที่ยาวเกินกับคำอธิบายที่เป็นภาษาไทย แทนที่จะทำให้คนอ่านอ่านแล้วเกิดความรู้ความเข้าใจและเกิดศรัทธาแล้วเดินตามรอยของพระอรหันต์ กลับจะหมดศรัทธาและหันหลังกลับให้การตามรอยพระอรหันต์เสียอีก จึงเป็นจุดด้อยของหนังสือเล่มนี้ แม้แต่บางเรื่องที่ท่านยกขึ้นมาเพื่ออธิบายไม่น่าจะอธิบายกันอย่างยืดยาวก็ได้เพราะเป็นเรื่องที่คนส่วนใหญ่เมื่ออ่านแล้วก็สามารถเข้าใจได้ ขณะเดียวกันท่านอธิบายเสียยืดยาว กว่าผู้อ่านจะเข้าใจได้ต้องกลับมาอ่านในเรื่องนั้นซ้ำอีกหลายรอบ

สรุป

โดยสรุปแล้วหนังสือเรื่องตามรอยพระอรหันต์ของท่านพุทธทาสภิกขุนี้ เป็นการชี้ทางออกบอกทาง ถูกใจสำหรับผู้ที่ต้องการพัฒนาชีวิตของตนเองจากปุถุชนให้ก้าวไปสู่ความเป็นอริยะชน ตามลำดับหรือตาม ขั้นตอนของการปฏิบัติตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ประเด็นสำคัญที่ท่านพุทธทาสภิกขุได้แนะนำไว้ใน หนังสือเล่มนี้คือ ไม่ว่าจะอยู่ในสถานะแบบใด จะเป็นฆราวาส หรือเป็นบรรพชิตก็ตาม ย่อมเข้าถึงความเป็น พระอรหันต์ได้ ถ้ามีการประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้องตามรอยพระอรหันต์ที่ได้แนะนำทางไว้แล้ว หรือถ้า หากยังไม่บรรลุความเป็นพระอรหันต์ในชาตินี้ได้ ก็จะเข้าถึงคุณธรรมชั้นใดชั้นหนึ่งอย่างแน่นอน อย่างน้อยที่สุด ก็ทำให้ชีวิตนี้เต็มไปด้วยความสงบสุขในชีวิต โดยเป็นผู้ที่มีความทุกข์น้อยที่สุด ซึ่งจะแตกต่างจากคนทั่วไปโดยสิ้นเชิง

ในเรื่องการตามรอยพระอรหันต์นี้ ท่านพุทธทาสจะเริ่มที่ศรัทธาก่อน ด้วยการเล่าเรื่องประกอบ ของกุลบุตรในอดีตที่ได้ฟังธรรมจากพระพุทธองค์แล้ว เกิดความเบื่อหน่ายในเพศฆราวาสการครองเรือน มี ศรัทธาคืออยากจะบวช จนไปถึงตัวอย่างในหลายๆ เรื่อง ที่ท่านยกมาแสดงเพื่อประกอบการบรรยายให้เข้าใจ ได้อย่างง่ายและชัดเจนยิ่งขึ้น จนถึงที่สุดคือการประพฤติปฏิบัติจนทำให้ตนเองหลุดพ้นจากพันธนาการต่าง ๆ ทำให้ถึงสภาวะสูงสุดคือความเป็นพระอรหันต์นั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

- พุทธทาสภิกขุ. (2534). *ตามรอยพระอรหันต์*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ
- พุทธทาสภิกขุ. (2544). *พุทธทาสตอบปัญหา*. กรุงเทพมหานคร: จัดพิมพ์โดยธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม
- พุทธทาสภิกขุ. (2547). *ฟ้าสาวยามธรรมโฆษณ์*. กรุงเทพมหานคร: จัดพิมพ์โดยโครงการธรรมโฆษณ์ศึกษา
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2555). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พลีพิมพ์.

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ

1. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

1.1 บทความพิเศษ (Special Article) บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

1.2 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ จะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

1.3 บทความทางวิชาการ (Academic Articles) ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการมีความโดดเด่น เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ใหม่สู่สังคม

1.4 บทความปริทรรศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้เขียนมาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิเคราะห์ เปรียบเทียบ

1.5 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่ บทความ ทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิวิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

2. การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ใน Journal of Modern Learning Development ให้ผู้เขียนทำตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1 ให้ผู้เขียนบทความดาวน์โหลด Template บทความวิจัย หรือ Template บทความวิชาการ บทความพิเศษ Template บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ ซึ่งเป็นตัวอย่างของการเขียนบทความวารสาร โดยสามารถดาวน์โหลดได้ดังนี้

2.1.1 Template บทความวิจัย (.pdf) ตัวอย่างบทความ (.pdf) (.docx)

2.1.2 Template บทความวิชาการ บทความพิเศษ (.pdf) ตัวอย่างบทความ (.pdf) (.docx)

2.1.3 Template บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ (.pdf) ตัวอย่างบทความ (.pdf) (.docx)

2.2 ให้ผู้เขียนบทความดาวน์โหลดหนังสือรับรองก่อนตีพิมพ์บทความใน Journal of Modern Learning Development โดยสามารถดาวน์โหลดได้ที่ (.pdf) และให้กรอกรายละเอียดให้ครบถ้วน พร้อมทั้งบทความที่เขียนส่งเข้า คิวอาร์โค้ด Line หน้าเว็บวารสารเพื่อตรวจสอบเบื้องต้น

2.3 รอเจ้าหน้าที่ติดต่อกลับตามเอกสารที่แนบของผู้เขียนบทความที่ส่งเข้า คิวอาร์โค้ด Line หน้าเว็บวารสาร เจ้าหน้าที่ส่งแบบ Google Form ให้ผู้เขียนดำเนินการตามแบบฟอร์มดังกล่าว

2.4 เจ้าหน้าที่แจ้งให้เข้าในระบบสมัครสมาชิกออนไลน์ของวารสารและ/หรือ (กรณีผู้สมัครแล้วต้องดำเนินการตามขั้นตอนที่ 2.1 และ 2.2 เช่นเดียวกัน) ถึงให้เข้าระบบได้ตามลิงค์นี้ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/user/register> (สามารถศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ ระบบ Thaijo) เมื่อส่งบทความเข้าระบบแล้ว เจ้าหน้าที่จะดำเนินการตรวจสอบและดำเนินการตามขั้นตอนในการจัดทำบทความให้ผู้เขียนบทความทราบตามลำดับต่อไป

3. การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้เขียนควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

4. รูปแบบการจัดเตรียมบทความ

4.1 สำหรับภาษาไทย บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (Font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH SarabunPSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง ส่วนบทความภาษาอังกฤษให้ใช้แบบอักษร Times New Roman ขนาดอักษร 12 ในการจัดให้มีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Double spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษพิมพ์สี่ขนาดเอ 4 (A4) ระยะขอบกระดาษบน 1.5 นิ้ว, ล่าง 1 นิ้ว, ซ้าย/ขวา 1 นิ้ว พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 20 หน้ากระดาษพิมพ์สี่ โดย นับรวมภาพประกอบและตาราง

4.2 ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

4.3 ชื่อผู้เขียน ตำแหน่งทางวิชาการ สาขา คณะ สังกัด/หน่วยงานของผู้ร่วมหรือที่ปรึกษาทุกคน โดยเรียงจากผู้เขียนบทความ 1 ผู้ร่วม 2,3,4 ตำแหน่งได้ชื่อเรื่อง เยื้องชิดฝั่งขวาของหน้ากระดาษ มี E – mail ที่ติดต่อในการส่งบทความได้

4.4 มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 500 คำต่อบทคัดย่อ

4.5 กำหนดคำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ 3-5 คำ

4.6 การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษรและหัวข้อย่อยขนาดเดียวกันต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ควรเว้น ระยะพิมพ์ 0.5 ช่วงบรรทัด

4.7 การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ใช้เป็นตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Network Organization) เป็นต้น

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัย
- 3) วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)
- 4) ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่ม ตัวอย่าง และการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บ รวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 5) กรอบแนวคิดในการวิจัย
- 6) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 7) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยง ของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อๆ แต่ ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 8) ข้อเสนอแนะ (Suggestion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป
- 9) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเชิงบรรณเท่านั้น เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

บทความพิเศษ บทความวิชาการ บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ บทความวิจารณ์หนังสือ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับและมีกรอบแนวคิด ผลสัมฤทธิ์ของบทความ
- 4) บทสรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (References)

ตัวอย่างการจัดพิมพ์บทความ

ระบุหมายเลขไว้ด้านบนขวา (16 pt)

1. นั้ว

1 นิ้ว

ข้อบ. ความภาษาไทย (20 pt)

→ 1 นิ้ว

Articles English (14 pt)

ชื่อ - นามสกุล ผู้เขียนบทความ (16 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (16 pt)

Name - Surname of Article author (12 pt)

Agency (12 pt)

E-mail (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt)

(16 pt ไม่เกิน 350 คำ)

คำสำคัญ : 3-5 คำ (16 pt)

Abstract (14 pt)

(12 pt ไม่เกิน 350 คำ).....

Keywords : 3-5 words (12 pt)

บทนำ (18 pt)

(16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....

เนื้อหาแต่ละประเด็น ตามแบบบทความวิชาการ/วิจัยและอื่นๆ (18 pt)

(16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....

ឥរូប (18 pt)

(16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....

สำหรับการอ้างอิงเอกสารในบทความนั้นใช้ระบบ APA ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บ เปิด-ปิด และระบุชื่อ-นามสกุล ของผู้เขียน ปี พ.ศ. และเลขหน้า ของเอกสารที่นำมาอ้างอิงกำกับท้ายเนื้อความที่ได้ อ้างอิง เอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และผู้เขียน บทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด การอ้างอิงเป็นภาษาไทยหรือ ภาษาอังกฤษ โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

1. หากชื่อผู้แต่งอยู่หน้าข้อความที่อ้างถึงให้ใช้ชื่อผู้แต่ง (ปีที่พิมพ์ : เลขหน้า) เช่น ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2545 : 15-16) หรือ Baruard, Chester L, (1938 : 50)

2. หากชื่อผู้แต่งอยู่ท้ายข้อความที่อ้างถึง ให้ใช้ (ชื่อผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์ : เลขหน้า) เช่น

1) กรณีผู้แต่ง 1 คน ให้เขียนเป็น (ชื่อผู้เขียน, ปีที่พิมพ์ : เลขหน้า) เช่น (ชวลิต ประภาวนนท์, 2545 : 19) หรือ (Chandler, Alfred D, 1962 : 42)

2) กรณีผู้แต่ง 2 คน ให้เขียนเป็น (ชื่อที่ 1 และชื่อที่ 2, ปีที่พิมพ์: เลขหน้า) เช่น (ทองใส นามดี และวิทยา แสงทอง, 2556 : 20) หรือ (Chandler,Ralph C. and Plano Jack C, 1982 : 3)

3) กรณีผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ครั้งแรกให้เขียนชื่อผู้เขียนทั้งหมด และครั้งต่อไปให้เขียนเป็น คณะ เช่น (ชื่อผู้เขียนคนที่ 1 และคณะ, ปีที่พิมพ์: เลขหน้า) เช่น (สมศักดิ์ วานิชยาภรณ์ และคณะ, 2556 : 23) หรือ (Argyris et al.,1972 :9)

4) การอ้างอิงท้ายบทความ ให้ใช้รูปแบบ APA เวอร์ชัน 6 ดังตัวอย่างนี้ (<http://www.apastyle.org>)

1) หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์. เช่น

1.1) ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2543). 2475 การปฏิวัติสยาม. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

1.2) Simon,Herbert A. (1976). *Administrative Behavior*. (3rd ed.). New York: The Free Press.

2) บทความในวารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่ (ฉบับที่), เลขหน้าที่ ปรากฏ บทความในวารสาร. เช่น

2.1) ฉลอง พัฒนา. (2556). การสร้างฐานความรู้ในการบริหารจัดการชุมชน. *วารสาร ปกครองท้องถิ่น*, 1(1), 52-67.

2.2) Jurkovich,R (1974). A Core Typology of Organization Environments. *Administrative Science Quarterly*, 19 (2), 380-394.

3) วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย

ชื่อผู้วิจัย. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. ระดับของงาน.หน่วยงานที่รับผิดชอบ : มหาวิทยาลัย

3.1 สมพร เกษตรศิริ (2550). *การบริหารจัดการองค์กรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

3.2 Jaffee,D. (2001). *The Development on New Generation of Thai Farmers to Propel Thai Economy* . Research Report. College : Thepsatri Rajabhat University.

4) แหล่งข้อมูลจากเว็บไซต์

ชื่อผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ วัน เดือน ปี. แหล่งที่มา : Url

เช่น

พิรพล หาญพิชัยยุทธ. (2553). การขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 7 กันยายน 2555. แหล่งที่มา <http://www.buddhismth.com/index.hp?y>.

BBC New. (2016). Etnical Alzheimers or Social Advocates solution. *Online*. Retrieved May 3, 2017. from : <http://www.bbc.com/2016/ WORLD>

5) รายงานการประชุมหรือสัมมนาทางวิชาการ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. *ชื่อเอกสารรวมเรื่องรายงานการประชุม*. วัน เดือน ปี. สถานที่จัด. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

เช่น สมาน นิตดาทอง. (2550). การพัฒนาการเรียนรู้แห่งศาสตร์ทางการจัดการ. *เอกสารประกอบการประชุมการประชุมงานชุมชน*. 25 พฤศจิกายน 2550. โรงแรมณานิคม. กรุงเทพมหานคร: พิสดการพิมพ์.

Natthabhan, S. (2000). The Besuty of Wonmen in Theravada Philosophy. *Nebraska Symposium on Motivation : voll. 38. Perspectives on Motivation*. 18 July 2000. Lincoln. USA: University of Nebraska Prees.

6) พจนานุกรม

ชื่อหนังสือ. (ปีที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

เช่น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2525). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานราชบัณฑิตยสถาน.

Shoter Oxford English dictionary. (2002). New York: Oxford University Press.

6. ส่วนภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

7. ลิขสิทธิ์

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้เขียนทุกท่านต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์บทความให้แก่วารสาร พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้เขียนทุกท่านต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะใน Journal of Modern Learning Development เพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้เขียนอื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้เขียนต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน พร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์

8. การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสารพัฒนาระบบการจัดการ กรุณาติดต่อ “กองบรรณาธิการวารสาร” ศูนย์พัฒนาเรียนรู้สมัยใหม่ บจก.พัฒนาเรียนรู้สมัยใหม่ เลขที่ 141 หมู่ 6 ตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี 41190

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/index>

E-mail: journal1990jmsd@gmail.com

9. กำหนดการออกวารสาร

ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 28 กุมภาพันธ์)

ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 เมษายน)

ฉบับที่ 3 พฤษภาคม – มิถุนายน

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มิถุนายน)

ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 สิงหาคม)

ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ตุลาคม)

ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ธันวาคม)

10. อัตราค่าวารสาร

กำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ จำหน่ายราคาฉบับละ 300 บาท (ไม่รวมค่าส่ง)

11. อัตราค่าสมาชิก

ปีละ 500 บาท

ใบสมัครเป็นสมาชิก
Journal of Modern Learning Development

ที่.....
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เรียน บรรณาธิการ Journal of Modern Learning Development

ข้าพเจ้า (ชื่อภาษาไทย).....

(ชื่อภาษาอังกฤษ).....

ที่อยู่ (ที่สามารถติดต่อได้).....

E-Mail : โทรศัพท์ โทรสาร.....

มีความประสงค์จะขอรับสมัครเป็นสมาชิก Journal of Modern Learning Development

() สมาชิกประเภทรายปี 500 บาท

() เล่มละ 300 บาท

พร้อมนี้ ข้าพเจ้าได้ส่ง

() เงินสด

() อื่นๆ.....

โปรดนำส่ง Journal of Modern Learning Development

สถานที่ติดต่อ ☐ ที่บ้าน ☐ ที่ทำงาน

เลขที่.....ถนน.....หมู่ที่.....ตำบล/แขวง.....

อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์ มือถือ.....

โทรสาร.....E-Mail :

ลงชื่อ.....

(สำหรับเจ้าหน้าที่)

(.....)

คำบารุงปี พ.ศ.....

เลขที่ใบเสร็จ.....

ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลงบัญชีแล้ว.....

หนังสือรับรอง

ก่อนตีพิมพ์บทความใน Journal of Modern Learning Development

เรียน บรรณาธิการ Journal of Modern Learning Development

ตามที่ ข้าพเจ้า.....
ได้ส่งบทความเรื่อง.....
.....
.....
.....

เพื่อตีพิมพ์ใน Journal of Modern Learning Development

ทั้งนี้ ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วม ขอรับรองว่า บทความที่เสนอมานี้ (ถ้ามี) นี้ยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์ หรือไม่ได้อยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารหรือแหล่งตีพิมพ์อื่นใด หรือได้รับการตอบรับให้ตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่น ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมยอมรับหลักเกณฑ์การพิจารณาต้นฉบับ ทั้งยินยอมให้กองบรรณาธิการมีสิทธิพิจารณาและตรวจแก้ต้นฉบับได้ตามที่เห็นสมควร พร้อมนี้ขอมอบลิขสิทธิ์บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ให้แก่ ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่ หากมีการฟ้องร้องเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์เกี่ยวกับภาพ กราฟ ข้อความส่วนใดส่วนหนึ่ง และหรือข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วม/ยินยอมรับผิดชอบแต่เพียงฝ่ายเดียว

หาก กองบรรณาธิการ Journal of Modern Learning Development ตรวจพบว่าคำรับรองดังกล่าว ไม่เป็นความจริง กองบรรณาธิการ Journal of Modern Learning Development มีสิทธิยกเลิกบทความของผู้นิพนธ์ออกจาก Journal of Modern Learning Development ได้ทันทีโดยไม่ต้องแจ้งให้ผู้นิพนธ์ทราบล่วงหน้า และผู้นิพนธ์ทุกท่านขอรับรองและยินยอมปฏิบัติตามข้อตกลงดังกล่าว พร้อมทั้งลงนามรับรองไว้ที่ข้างท้ายของหนังสือรับรองฉบับนี้

ลงนามผู้เขียนหลัก (ชื่อที่ 1)

.....
(.....)

ลงนามผู้เขียนร่วม (ชื่อที่ 2)

.....
(.....)

ข้อมูลติดต่อ (เฉพาะผู้เขียนหลัก)

Facebook :

ID : Line

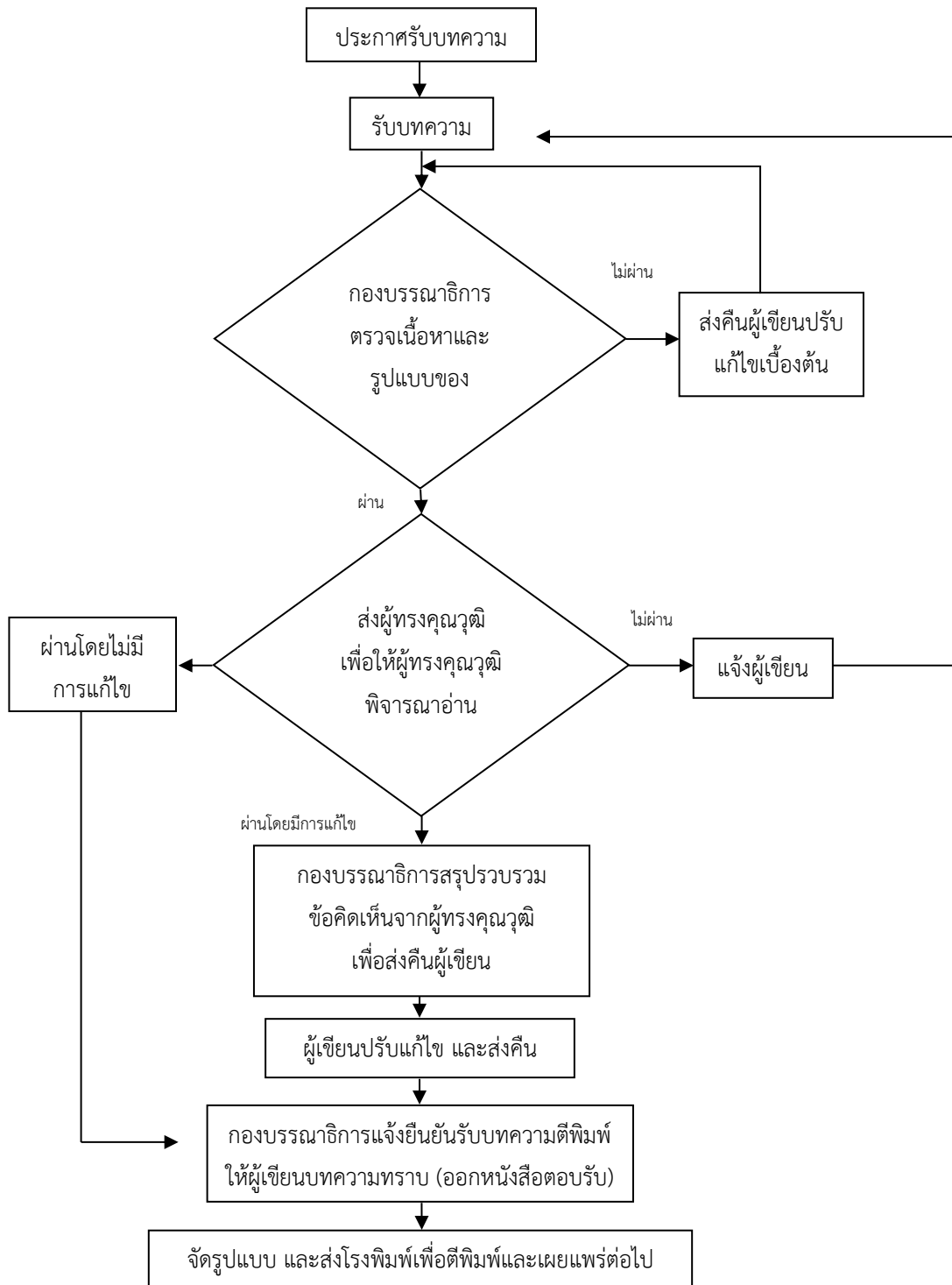
E : mail

เบอร์โทร

หมายเหตุ: ให้ผู้เขียนหลักและผู้เขียนร่วมลงนามให้ครบทุกท่าน หากมีผู้เขียนมากกว่า ท่าน สามารถเพิ่มเติมรายชื่อผู้ลงนาม 2
ข้างท้ายได้ตามจำนวนผู้เขียนบทความทั้งหมด

รูปแบบการตีพิมพ์

Journal of Modern Learning Development

จริยธรรมการตีพิมพ์

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารนักรับผิดชอบ และต้องคัดเลือกบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความชัดเจน และความสอดคล้องของเนื้อหา กับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ และจะต้องมีข้อความรู้ที่สะท้อนมุมมอง แนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากประสบการณ์ การสังเคราะห์เอกสาร หรืองานวิจัย มุ่งเน้นการนำเสนอแนวคิดทฤษฎีใหม่รวมถึงแบบจำลองเชิงแนวคิด (Conceptual Model) ที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจ อันจะนำไปสู่การวิจัยในหัวข้อวิชาการที่สำคัญ
2. บรรณาธิการจะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียน และผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงเวลาของการประเมินบทความ
3. บรรณาธิการจะต้องไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว โดยต้องมีการตรวจสอบการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง และใช้โปรแกรมที่เชื่อถือได้ เพื่อให้แน่ใจว่า บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น และหากตรวจพบ การคัดลอกผลงานของผู้อื่น จะต้องหยุดกระบวนการประเมิน และติดต่อผู้เขียนบทความหลักทันที เพื่อขอคำชี้แจง เพื่อประกอบการ “ตอบรับ” หรือ “ปฏิเสธ” การตีพิมพ์บทความนั้นๆ
4. บรรณาธิการจะต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียน และผู้ประเมิน
5. บรรณาธิการต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง
6. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง และให้ผลที่น่าเชื่อถือ โดยนำผลของการวิจัยมาเป็นตัวชี้ว่า สมควรตีพิมพ์เผยแพร่หรือไม่
7. หากบรรณาธิการตรวจพบว่า บทความมีการลอกเลียนบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูล ซึ่งสมควรถูกถอดถอน แต่ผู้เขียนปฏิเสธที่จะถอนบทความ บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียนซึ่งถือเป็นสิทธิและความรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ

บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียนบทความ

1. ผู้เขียนบทความจะต้องรับรองว่า บทความที่ส่งมาพิจารณาไม่เคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่ส่งต้นฉบับบทความซ้ำซ้อนกับวารสารอื่น
2. ผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย จะต้องไม่ละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง
3. ผู้เขียนจะต้องปรับแก้ไขบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของวารสารในหัวข้อ “คำแนะนำสำหรับผู้เขียน”
4. ผู้เขียนที่มีชื่อในบทความจะต้องเป็นผู้มีส่วนในการจัดทำบทความหรือมีส่วนในการดำเนินการวิจัย
5. ผู้เขียนจะต้องอ้างอิงผลงาน ภาพ หรือตาราง หากมีการนำมาใช้ในบทความของตนเอง โดยให้ระบุ “ที่มา” เพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ (หากมีการฟ้องร้องจะเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว ทางวารสารจะไม่รับผิดชอบใดๆ ทั้งสิ้น)
6. ผู้เขียนจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการเอกสารอ้างอิง ทั้งในแง่ของรูปแบบและเนื้อหา และไม่ควรนำเอกสารวิชาการที่ไม่ได้อ่านมาอ้างอิง หรือใส่ไว้ในอ้างอิง และควรอ้างอิงเอกสารเท่าที่จำเป็นอย่างเหมาะสม ไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่มากเกินไป
7. ผู้เขียนจะต้องปรับแก้ไขบทความตามผลประเมินจากผู้ประเมินบทความและกองบรรณาธิการให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด
8. ผู้เขียนจะต้องระบุชื่อแหล่งทุนที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัย (ถ้ามี) และจะต้องระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี)
9. ในบทความผู้เขียนจะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่ง หรือ เลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป
10. ผู้เขียนไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่ถูกถอดถอนออกไปแล้ว เว้นแต่ข้อความที่ต้องการสนับสนุนนั้นเป็นข้อความที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการถอดถอน และจะต้องระบุไว้ใน เอกสารอ้างอิงด้วยว่า เป็นเอกสารที่ได้ถูกถอดถอนออกไปแล้ว

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ

1. ผู้ประเมินบทความต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาแก่บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ
2. หลังจากได้รับบทความจากบรรณาธิการวารสาร และผู้ประเมินบทความ ตระหนักว่า ตนเองอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้พิมพ์ที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระได้ ผู้ประเมินบทความควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้นๆ

3. ผู้ประเมินบทความ ควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาในบทความที่มีต่อสาขานั้นๆ คุณภาพของการวิเคราะห์ และความเข้มข้นของผลงานหรือระบุผลงานวิจัยที่สำคัญๆ และสอดคล้องกับบทความที่กำลังประเมิน แต่ผู้เขียนบทความไม่ได้อ้างถึง เข้าไปในการประเมินบทความด้วยผู้ประเมินไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความ

4. ผู้ประเมินบทความต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง

5. เมื่อผู้ประเมินบทความพบว่า มีส่วนใดของบทความ ที่มีความเหมือนกัน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ

Publication Ethics

Duties of Editors

1. The editor will assess the paper quality for publication and select only those passing through the reviewing process, in which the clarity of and congruence with the journal policy must be prioritized. The selected paper must contain a body of knowledge that reflects valuable perception and a theoretical framework derived from experiences or textual/research synthesis. A grounded theory or a conceptual model contributing to further research must be preferably included.
2. No information regarding the paper's author(s) or reviewers shall be revealed to irrelevant parties during the paper reviewing process.
3. The paper published formerly elsewhere must not be accepted by the editor for publication. Plagiarism must be scrutinized seriously by using the credible detecting software. The paper detected as bearing plagiarism must be frozen for further evaluation, the author(s) will be contacted to ask for explanation to support the editor's decision to accept or reject the said paper.
4. The editor must not bear any conflict of interest with the author(s) or the reviewer(s).
5. The editor must not claim a partial or all of the submitted paper as his/her own.
6. The editor must consider for publication only the paper conducted with valid methodology and yielding accurate findings, and the quality of which serves as the main indicator for publication.
7. In case the editor detects plagiarism or false data in the submitted paper and hence deciding for revocation with which the author(s) refuse(s) to comply, the editor has thus full rights and responsibility to proceed with the revocation process without the author(s)'s prior consent.

Duties of Authors

1. The author has to assure that his/her paper has not been previously published in nor simultaneously submitted to other journals.
2. The author shall not commit any degree of plagiarism in his/her paper.
3. The author shall produce his/her manuscript format in accordance with the 'guideline to authors' stated in the journal.
4. The author whose name listed in the paper shall contribute to paper production or research-related procedure.
5. All pictures, figures, or tables appearing in the paper must be cited properly with their source(s) accurately identified. The author(s) shall be solely liable to any legal suit, if any.
6. The author shall verify the accuracy of content and format in both 'in-text' citations and references, no citation(s) shall be made for unread references, and the proper number of citations is preferable.
7. The author is required to correct or rework on their paper in due time as assessed and advised by reviewers and the editorial board.
8. The author shall identify the source(s) of research fund (if any) as well as any applicable conflict of interest.

9. Findings must be presented in accordance with the acquired data. No exploitation (false summary, or distortion or biased selection of data/finding) shall be committed.

10. No reference shall be made to any revoked article unless the cited statement refers to that in the revocation procedures. A statement must be additionally provided in the said reference as ‘the revoked article’.

Duties of Reviewers

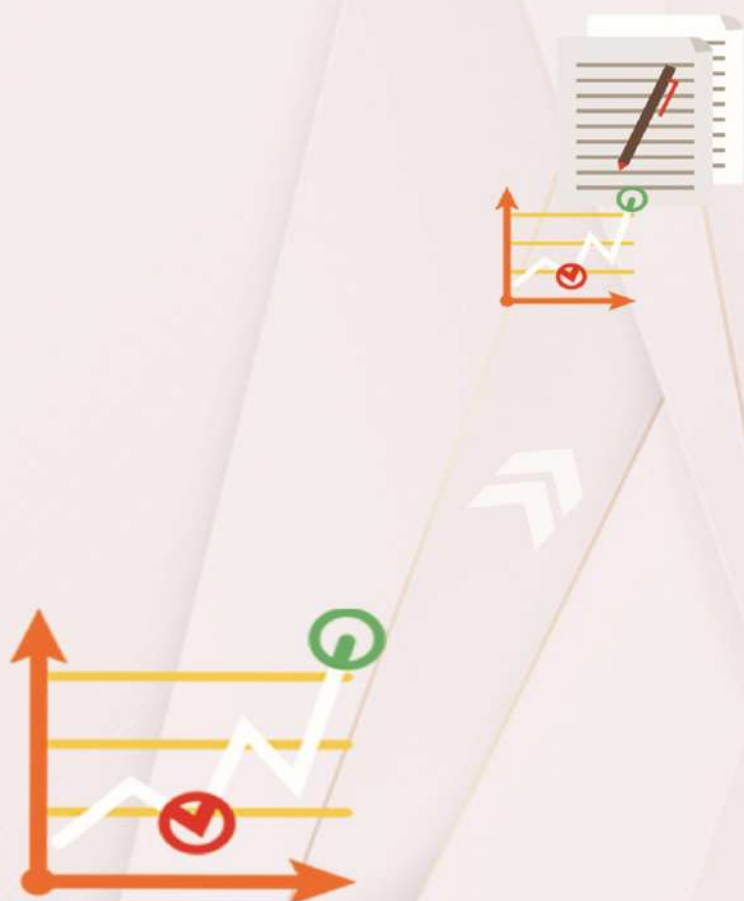
1. The reviewer must keep confidential of the submitted paper and avoid revealing a partial or all of the information of the said paper to irrelevant parties during the paper reviewing process.

2. Perceiving as having a conflict of interest with the paper’s author(s) that may inhibit his/her freedom of expression, the reviewer should notify the editor at once and deny taking part in the reviewing process of the said paper.

3. The reviewer should evaluate the paper that fits with their area of his/her expertise, by assessing the paper’s contribution to the discipline, quality of analysis, and intensity of literature review related to the topic of study. Advices should also be provided regarding the literature failed to be included by the author(s), and personal judgment without supportive evidences should not be used as a criterion for paper evaluation.

4. The reviewer must not claim a partial or all of the submitted paper as his/her own.

5. In case of the plagiarism detecting, the reviewer must notify the editor at once.

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

บจก.พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่ 141 หมู่ 6 ตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/index>

E-mail : journal1990jmsd@gmail.com

